

HISTORIA CRITICA
COMITATVS
HOLLANDIAE ET ZEELANDIAE

AB ANTIQVISSIMIS INDE DEDVCTA

TEMPORIBVS

TOM. II. PARS I.

SISTENS

CODICEM DIPLOMATICVM

ET

PROBATIONES

AD

CHRONICON HOLLANDIAE

ET EIVS EXCVRSVS

AVCTORE

ADRIANO KLVIT

ANTIQVITATVM ET HISTORIAE IMPRIMIS
DIPLOMATICAE FEDERATI BELGII IN
ALMA VNIVERSITATE LEIDENSI
PROFESSORE ORDINARIO
VARIISQVE SOCIETATIBVS LITERARIIS ADSCRIPTO

MEDIOBVRGI

APVD PETRVM GILLISSEN ET FIL. ET ISAAC DE WINTER

ANNO CIↃIↃCCLXXX.

1780

MONITVM.

Prodit haec Pars prior Tomi secundi sine iis, quas promiseram (*), *sed per Chalcographorum tarditatem simul exhibere prohibeor, Chartarum ac Sigillorum in aes incisorum repraesentationibus. Has igitur una cum brevi praefatione et subscribentium catalogo alteri huius Tomi Parti comites adiungam.*

(*) Pag. 127, 129, 193-195, 198, 223-225, 237, 248, 258, 285, 288, 289, 304, 313, 363, 365, 441, 443, 446, 476, cett.

CODEX DIPLOMATICVS CHARTARVM ET DOCVMENTORVM, SISTENS PROBATIONES AD CHRONICI HOLLANDIAE EGMONDANI OBSERVATIONES ET EXCVRSVS.

N. I.

LVDOVICVS PIVS Imp. donat fideli ſuo GERVLFO poſſeſſiones in DVCATV FRISIAE in Pago WESTRACHA in villis *Camminga*, *Hunderi*, etc. (1). A. 839. d. 8. Iul.

Ad Chronicon p. 13. not. (38).

(Ex Originali apud I. FR. FALKEN *Cod. Tradit. Corbeiens.* p. 290. Habet etiam SCHATER. *Annal. Paterborn.* Ed. 1693. p. 119. et ECCARD. *Rer. Francic. Oriental.* T. II. p. 317.)

In nomine Domini Dei et ſalvatoris noſtri Jeſu Christi, HLVDOVVICVS divina propitiante clementia Imperator Auguſtus. Notum ſit igitur omnibus fidelibus Sanctae Dei Eccleſiae,

(1) Inſignis haec Charta hactenus noſtris in terris incognita multa nos docet, quae ad Statum Friſiae Politicum ſive civile regimen illuſtrandum admodum faciunt: multa quoque, quae praeiudicatis opinionibus, quas de noſtrae Patriae Hiſtoria foverunt ii, qui FVRMERIO obtrectare ſolent, valide obverſantur. Docemur enim ex authentica hac Charta, quae teſte FALKIO in Abbatia Corbeienſi etiamnunc integra ſervatur:

a) *Friſiam*, cuius Pars eſt *Westracha* ſeu hodie *Westergo*, tunc temporis fuiſſe revera DVCATVM, a Ducibus, Francorum Regi obnoxiis, adminiſtratum.

b) Reges Francorum tunc temporis his

A. 839. d. 8. Iul. sue et nostris, praesentibus scilicet et futuris; quia ante annos ali-quod

his in terris *Dominos* fuisse supremos, vel, ut ita dicam, *immediatos*. *Ante annos aliquot*, inquit, CONCESSIMVS. Quod praeterea satis patet ex alia eiusdem Ludovici Regis eodem anno d. 18. Maii Charta, qua Ecclesiam S. Martini Traiecti omni seculari potestate immunem declarat, apud HED. *Episc. Trai.* p. 55.

c) Eos illic sua quoque habuisse Dominia seu Alodia (*Domania*); ex iisque nonnulla aliis esse elargitos. *Quasdam*, inquit, *res* PROPRIETATIS NOSTRAE *fisco regio sociatas*.

d) Eosdem hoc in *Ducatu*, in *Pago Westergo*, suos habuisse *Vasallos fidelesque*. *Cuidam*, ait, FIDELI *nostro* i. e. *beneficiario* sive Vasallo.

e) In hos *Fideles* non mandatam, sed immediatam, ut vocant, iurisdictionem exercuisse; eorumque vel contumaciam vel perfidiam ultos fuisse. *Quia*, inquit, —— *ab eius potestate eaedem res abstractae* FISCO REGIO *focintae sunt*.

f) Ibidemque loci inveniri Bona Alodialia ac Dominialia sive Avitas Possessiones nostrorum primorum Comitum Hollandiae, multo ante, quam horum Comitatus Feudum hereditarium factum est. *Res in Pago Westracha, in villa Camminga, Humderi et aliis villis*. Quae Terrae possessiones (est enim sermo de bonis immobilibus ac fundis) paullatim sese extendentes, in sqq. Chartis a. 889. 922. 985. in Probb. ulterius procucurrerunt ad *Himelosfara* — *Medemelacha* — *Texaliam* — *Kinheim*: siquidem *Westergo* nondum eo tempore distinctus a *Medenblico ac Texalia* Pagus, sive Terrae tractus videtur fuisse.

g) Paullo ante a. 840. turbas nonnullas atque motus civiles exstitisse in Frisia, quibus adhaesisse hunc *Gerulfum*, ac proinde *fisco Regio* addicta eius bona, quae a Rege in beneficium tenebat. Sic enim Charta: *quibusdam turbinibus intervenientibus, per ipsius Gerulfi negligentiam*.

h) Denique haec Charta nobis viam munit, qua adiunctis observationibus D. Viri FALCKEN originem ortumque primorum Hollandiae Comitum ex prima domo maiori fiducia posthac investigemus; quoniam admodum vero accedit, hunc *Gerulfum* fuisse parentem istius Comitis *Gerulfi*, cui Rex Francorum *Arnulfus* a. 889. permulta bona fundosque in eius *Comitatu* inter *Rhenum* et *Suithardeshage* in proprium concessit. Vid. chart. N. II. atque adeo avum illius *Theoderici* I. quem *Carolus Simplex* a. 922. tam benigne habuit, ei Egmondanam tradens Ecclesiam cum omnibus, quae illa inter *Suithardeshage* et *Kinheim* possederat. Vid. ad a. 922. Sed haec fusius alibi.

quod [a] concessimus cuidam fideli nostro vocabulo GERVLFO quasdam res proprietatis nostrae, quae sunt *in Ducatu Frisiae* in *Pago Westracha*, in villa *Camminge* [b], *Hunderi* (2), et in aliis villis circumquaque se positis: sed quia intervenientibus quibusdam turbinibus per ipsius GERVLFI negligentiam (3) ab A. 839. d. 8. Iul.

a *Aliquot* SCHATEN. rectius. b *Camminge* male SCHAT.

(2) *Hunderi*] Per *Hunderi* intelligebam primo *Centenam* sive quamdam Pagi partem; quemadmodum *Pagi* t. t. in *centenas* dispescebantur. Sed meliora doctus sum ex SARACHONIS *Registro Bonorum et Proventuum Abbatiae Corbeiensis*, addito ad calcem *Codic. Tradit. Corbei.* FALCKEN; ubi p. 43. haec sqq. invenias:

No. 743. *In Camminge in Pago VVestracha et in FRISIE Ducatu Brio et Diggo habent* CXX. *iugera, et quilibet quotannis persolvere debet* XXX. *modios siliginis*, XXX. *modios avene et* II. *lineos pannos.*

No. 744. *In* HVNDERI *in eodem Pago VVestracha Vader habet Bivangum* [i. e. silvam sive forestum], *et quotannis persolvere debet* II. *boves et* XX. *modios siliginis.*

No. 745. *In eadem regione* cett. Quum autem hae Corbeiensis Abbatiae possessiones bonorum *in Westergo* originem suam habere videantur ex ea donatione, per quam *Gerulfus*, qui postea *Monachus* factus est *Corbeiensis*, ex suis bonis Abbatiam ditavit: hinc idem hoc Registrum nos docere poterit, quae *bona* quasque *villas* hic *Gerulfus* possederit. Enimvero Abbatiam Corbeiae in Germania sitam *Leovardiae* et in Vicinia multa possedisse bona, etiam duobus postea seculis, fidem faciunt Chartae, apud *Edmunde* et *Martene*, alibique proditae, de quibus seorsum dicam. Hinc interim colligamus vetustam originem prosapiamque nobil. familiae *Camminga.*

(3) *Negligentiam*] Qualis illa negligentia fuerit. optime docuisse videtur V. D. VAN LOON ad KOLIN. bl. 187. 1) ad a. 837. et *Aloud. Histor.* T. II. bl. 63. Huius *Gerulfi*, in gratiam postea restituti, mentio etiam videtur occurrere in Diplom. Ludov. Pii a. 840. ab Perill. D. VAL. FERDIN. DE GVDEN. *Syllog.* I. *Var. Diplom.* p. 446. prolato, quod integrum exhibet SCHEID. Praef. ad *Origg. Guelfic.* T. II. not. p. 13. in quo testes adfuere: *Meginhardus Comes. Erchangarius Comes. Brunicho Comes. Richerus Comes. GEROLDVS. Ogrolfus. Lutherus* cett.

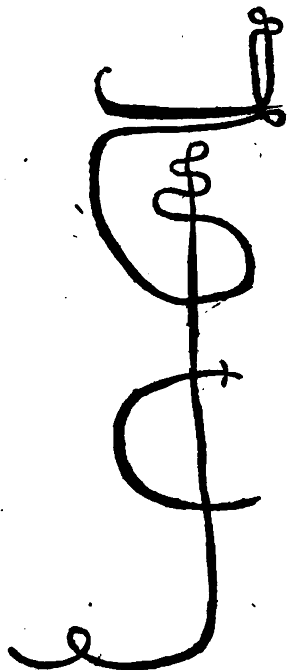
A. 839. d. 8. Iul. ab eius potestate et dominatione eaedem res abstractae fisco regio sociatae sunt [c], tandem divinae misericordiae intuitu placuit nobis easdem res illi restituere (4), et quemadmodum pridem fuerat, in eius potestatem et dominationem transfundere. Quas ut certius firmiusque nostris futurisque temporibus possidere valeret, has auctoritatis nostrae litteras ei fieri iussimus, per quas memoratas res cum his, quae ad eas iure et legaliter pertinent, deinceps iure proprietario valeat possidere, et quidquid de eis agere voluerit, liberam habeat potestatem; neque aliquam ob memoratam occasionem de eisdem rebus ullo unquam tempore calumniam patiatur, sed quidquid, sicut diximus, de eis ordinare atque disponere voluerit, liberrimo in omnibus potiatur arbitrio. Et ut haec nostrae restitutionis auctoritas et nos-

tris

c *Fuerunt* SCHAT.

(4) *Restituere*]. Hoc anno Ludovicum Pium etiam aliis, qui filii *Lotharii* partes fuerant secuti, bona ablata restituisse, satis notum est. Sic Richardo, postquam *Lotharius* Patri reconciliatus est, ut docet Charta a. 839. not. seq. ex Vir. D. MARTENE excitata. Et optime huc quadrant ANNAL. BERTIN. h. a. in BOVCQVET *Corp. Hist. Franc.* T. VI. p. 203. *Sed et ipso petente necessit* (l. necesse fuit), *quibusdam propter motus illius nuper in se separatis, verum proprietate* [i. e. bonis] *multatis, ut sua cuique restituerentur eo duntaxat pacto, si fidem inviolabiliter Imperatori servare studerent, et nullam penitus regni fideliumque sollicitationem quoquomodo aut tergiversationem machinarentur.* Observat autem ECCARD. *Rer. Franc.* T. II. p. 317. eodem tempore *Ericum* Daniae Regem misisse ad Imper. propter incommoda *a Frisionibus* accepta, ad quae componenda Rex *Duces* miserit; creditque, his Ducibus ad Frisones missis, hunc interfuisse *Gerulfum*. Quae amplio.

tris et futuris temporibus inviolabilem valeat obtinere firmitatem, de anulo nostro ſubter eam iuſſimus ſigillari. A. 839. d. 8. Iul.

Glorius notarius ad vicem Hugonis recognovi et SSSS.

Data VIII. Id. Iul. anno Chriſto propitio XXVI., Imperii Domni HLVDOVVICI Sereniſſimi Imperatoris, indictione ſecunda (5).

Actum

(5) *Indictione ſecunda*] Vel ſola haec adiectio, docet, hanc Chartam referri oportere ad d. 8. Iul. a. 839. adeoque quid humanitus paſſum eſſe p. 290. D. FALCKEN, quando ex hac Charta ANNALES FVLDENSES corrigendos voluit, referentes *Ludovicum Pium* mortuum eſſe *d.* 20. *Iun.* 840. *Annus* enim Ludovici XXVI. incidit in a. 839. et *Indictio* II. itidem. Eadem etiam notae Chronicae h. a. 839. proſtant in Charta paullo ante, VI. *Cal. Iul. Wormatiae* data A. R. XXVI. Indict. II. in MARTENE *Collect. Ampl.* T. I. p. 97. Ex *Autographo* autem produxit *Falken*; nec tamen primus edidit. Proſtat enim iam apud SCHATEN. *Annal. Paderb.* Ed. 1693. h. a. p. 119. et hinc etiam memoratur ECCARDO *Rer. Francic. Orient.* T. II. p. 317.

Actum Cruciniaco palacio regio, in Dei nomine feliciter. Amen.

N. II.

A. 889. d. 4. Aug. Rex ARNVLFVS Comiti GERVLFO THEODERICI I. Com. Hollandiae Patri multa concedit Alodia in ipsius Comitatu inter *Rhenum* et *Suithardeshage* (1).

Ad Chronic. p. 23. *not.* (63) et 35.

(Ex Cod. MS. Chronici Egmundani, ordine III. Exstat et apud DOVZAM *Annal. Holl.* VII. p. 370. G. VAN LOON ad N. KOLIN bl. 133. et *Aloude Histor. van Holl.* II. D. bl. 131. SWEERT. *Chron. Belg.* p. 372. in *Rer. Belg. Annal.* etc.)

In nomine sanctae et individuae Trinitatis ARNVLFVS [a] divina favente gratia [Rex] [b]. Notum esse volumus omnibus sanctae

[a] Sic Sw. et marg. C. M. uti infra. Sed h. l. *Arnoldus* C. M. cuius in ora: „ *Arnoldus*, *Ar*„ *nulfus*, sive *Arnolfus* unum idemque nomen est ". Recte. Sic *Geroldus*, *Gerulfus*, *Gerolfus*. Et qui nobis Comes *Arnulfus*, Belg. *Arnoldus*, *Aarnoud*. Vid. M. STOKE I. Boek vs. 521.
[b] Aberat C. M. vox; sed habent Marg. C. M. DOVZ. *Ann.* VII. p. 370. VAN LOON ad KOLIN p. 133. nec non FVRMER. *Ann. Fris.*

(1) Qua occasione Rex *Arnulfus* hoc anno *Prid. Non. Aug.* Francofurti adfuerit, alibi indicabo. Rex factus est Arnulfus a. 887. Procerum per coniurationem Imperatore deposito *Carolo Crasso*. Hinc tot *Arnulfina* Diplomata in-

ſanctae Dei Eccleſiae fidelibusque [c] noſtris, praeſentibus ſcilicet et futuris, qualiter quidam *fidelis* et venerabilis *Comes* noſter, nomine GEROLFVS, manſuetudinem noſtram deprecatus eſt, ut ei quaſdam res *iuris noſtri* in proprium concederemus. Cuius petitioni libenter annuentes, ita fieri decrevimus. Dedimus (2) namque ei inter *Renum* et *Suithardeshaghe* (3) in *Co-* A. 889. d. 4. Aug.

c Sw. *fidelibus.* Rectius *fidelibus et.* Sic Henrici Chart. HED. p. 121. *omnium Sanctae Dei Eccleſiae fidelium, et noſtrorum.*

intra annos 887-890. RETTENPACHERVS *in Annal. Cremifan.* p. 34. ſq. ad a. 887. multa huius generis protulit, et hinc ECCARD. *Rer. Franc.* II. p. 701. quae cuncta recognovit, uti et noſtrum, ASPERTVS *Cancellarius ad vicem Theotmari.* Alia ad annos 888., et 889. adiunxit l. l. ECCARDVS. Diu autem *Francofurti* moratus eſt *Arnulfus.* Exſtat enim eius Charta hoc anno 889. *Francofurti Cal. Iul.* iisdem, quibus haec noſtra, notis, in MARTEN. *Collect. Ampliſſ.* T. IV. p. 146. qua dat Eccleſiae Trevirenſi *Abbatiam S. Servatii*, *quae vocatur Traiecta in Comitatu Maſeland:* de qua Cf. p. 147. et 150. Exſtat altera *data* VII. *Idib. Iul.* in MARTEN. *Theſ. Anecd.* I. p. 54. Porro eiusdem Regis Diploma, *cum Signo et Monogrammate* aere expresſis, paucis ante diebus, *d.* XII. *Kal. Aug.* in SCHANNAT. *Tradit. Fuldenſ.* N. DXXXI. p. 215. ſq. Etiam aliud paucis post noſtrum diebus, nempe XIII. *Kal. Septembr.* in FALCKEN *Tradit. Corb.* p. 299. Quale autem fuerit *Arnulphi ſignum*, cf. etiam MVRATOR. *Annal. Bened.* T. II. fol. 165. unde id exhibet noſtras VAN LOON not. ad *Nic. Kolin.* p. 139. Exſtant et alibi alia *Arnulfina.* Cf. ECCARD. *Rer. Franc. Append.* T. II. in *Diplom. Wirceburg.* p. 891-897. Add. COD. *Diplom. Laurisham.* T. I. p. 93. MABILL. R. Dipl. II. 27. 3. A. MIRAEVS *Cod. piar. Don.* T. I. p. 250. 650. et nuper HONTHEIM *Hiſt. Trev. Diplom.* T. I. p. 226. ſqq. ad hunc a. 889. ſub eodem *Asperto Cancellario et Theotmaro Archicapellano.* Eiusdemque notis duae Chartae ad a. 889. in HERRGOTT Probb. *Geneal. Habsburg.* T. II. p. 53. 54. Vnde quantum ad externa de αὐθεντίᾳ huius Chartae nullus dubio relictus eſt locus. Pro internis facit ſcriptorum noſtrorum conſenſus.

(2) *Dedimus*] Quae donandi his in terris causſa tunc Regibus fuerit, quum Lotharingis multum operae facesſeretur ex

A. 889. d. 4. Aug. *Comitatu* ipsius, in *Northa* [d] et *Ospretashem* (4) nominatis [e], Sylvam unam et terram arabilem unam. Et in loco, qui dicitur

[d] *In locis Northa* Ora C. M. et DOVZ. *Ann.* p. 370. [e] *Nominatim* Sw.

ex civilibus discordiis, imprimis vero a Normannorum incursionibus, non aliunde melius pateat, quam ex Charta Epternac. ad Henricum VI. a. 1191. de bonis S. Willibrordo his in terris collatis, sed a Primoribus terrae occupatis, in MARTENE *Collect. Amplisf.* T. IV. p. 458. B. quam vide in Probb. a. 1191. Normannorum autem has in Frisia grassationes egregie vindicarant Frisiae Nobiles; teste ANNAL. FVLD. a. 885. in quo suas etiam *Gerulfo* partes tribuit. Sed de his fusius *Dissertat. Critic. Histor.* no. VIII.

(3) *Suithardeshaghe*] Pleraque locorum nomina ab hominibus, qui ea possidebant, esse orta, satis est notum ex Monumentis. Eiusmodi vel sexcenta nostris in terris prostant. *Heemskerk* (Emezae Ecclesia), *Bennebroek* (Bennonis vel Bernhardi palus), *Bennekum* (Bennonisheim vel domus), *Aagtenkerk* (Agathae Ecclesia). Sic et multa in *Hage*; ex quibus hoc *Suithardi Sylva*. Occurrit autem frequens nomen *Suithardi* in familia *Widekindi* et *Brunonis*, unde etiam nostrum oriundum fuisse *Gerulfum*, docebo in *Dissert. Critic. Geneal.* no. II. Variis hoc locis quaeritur. Alii *Zuiderwoude*, *Zuidscharwoude*, *Zuider-Schagen*, ex vicinitate nominis. Sed optime nosse situm loci potuit IO. A LEID. *Ann. Egm.* C. VI. p. 6. qui locum collocat ad *Hillegommerbeek*, aquis nunc haustum. Sequuntur hunc *Scriverius*, *Boxhorn*, *van Leeuwen*, et optimi quique. Nec obnitor.

(4) *Northa et Ospretashem*] Per *Northa* nullum est dubium, quin intelligatur *Noordwijk*, olim *Nortga*, *Nortgo*, *Northge*, etiam *Nortich*, uti etiamnunc in ore vulgi. Vid. not. ad Chronic. p. 35. (12). *Ga*, *ge*, *go*, et *a*, omnes eiusdem notionis terminationes, ac *wijk*, *vicus*, quasi dicas *vicum de Nort*. Sic olim *Oostergo*, *Oosterga*, et *Ostracha*. Pro altera voce SWEERTIVS edidit *Esprechcashem*, DOVZ. *Ann. Osprechtashem.* VAN LOON *Osprechtachem*. Exstat in *Catal. Bon. Eccl. Trai.* a. 866. apud HED. p. 65. *Piscatio, quam GERVLPHVS habuit in extrema parte RHENI fluminis — — in Heslem* [l. Herlem] *mansi* V. *In OSTRATASHEM* II. *in Heslemaholte* [l. Herlemarholte] III. Ubi *Osprectashem* collocatur inter *Harlem* et *Harlemmerhout*. At idem *Catal.* in MIER. *Cod. Dipl. Com. Holl.* T. I. p. 18. habet *Osbragtashem*. Vnde facilis est vocis emendatio et illustratio in

tur *Bodokenlo* (5), Hobam [f] unam; in *Alburch* (6) quoque Hobas A. 889. d. 4. Aug.

f *Hovam* semel Sw. Ora C. M. „ credo velle dicere *hoeve* i. e. *fundum* ". Cf. DOVZ. Ann. VIR. p. 370. in marg. „ *Pro fundo sive Praedio*, quod genus nos Batavice, *Hoeven*, sive *Hoffteden*, vulgo in„ digitare consuevimus ". Pro *Hornum* mox Sw. *Neicum*; et *herehim* pro *in loco Hui*. Ad vocem *mansum* nonnulla allevit Ora C. M. „ Cod. Iustin. Lib. x. tit. 16. l. 8. in Valentiniani, Theodosii et „ Arcadii Impp. constitutione *mansiones* vocantur *diversoria*, in quae se recipiunt milites ex„ peditionis tempore, vel etiam sacer Comitatus. Posteriores dixere *Mansus*, utrumque a *ma*„ *nendo*, et inde *manentes* in Historia Helmoldi et Gallis *Maisons*. Illae sic possunt appellari συ„ σκήνια Clementi in Petro, προοδεύειν κατὰ δύο συσκήνια. Separantur a civitatibus et opidis „ in L. 9. Cod. Theod. eod. tit. L. 2. de cond. publ. Horr. l. Modios in f. de Suscop. l. 2. „ in f. de luc. adv. l. Claudiopol. Theod. de decur. Eae annonis et pabulis instruuntur ex colla„ tione vicinorum, non ex collatione eorum, qui procul disiuncti sunt. Haec Cuiac. " Meliora DOVZ. Ann. p. 370. „ *Mansum* sive etiam *Mansam* (uti hic) idem quod *Hobam* significare *Ho*„ *tomannus* te docebit Comment. *de Verbis Feudist.* Item *Marquardi Freheri* v. c. glossarium Germanicarum rerum Scriptoribus Francofurti nuper editis praemissum ". Cf. me not. (9).

in *Osbrechta'sheim*. Quod animadvertit etiam Vir Ill. G. MEERMAN, τῶν ἐν ἁγίοις. *Heim* notat *domum*. Et sic in eodem *Catal.* modo citato *Radulphus* — et *Rhotufshem*, ubi leg. *Rodulfshem*, i. e. *Rodulfi domum*. Postquam autem constat, veram esse vocis scripturam *Osbrechta'shem* (quod perperam damnat ALTING in Voc.); constat hinc etiam, indicari *vicum* vel *domum Osbrechtae* feminae. Exstat autem in alio *Catalogo Bonor. Eccl. Egmund.* MIERIS *Charterb.* I. Deel bl. 167. f. *Feodum, quod habet Hagano de Hairlem de Ecclesia Hecmundensi, iacet in* BRECHTGHERTS-WEERT, *et extenditur a Speren* [fluvio] *usque ad flumen, quod dicitur* LEDE. *Lede fluminis* elix adhuc exstat ad pagum *Warmond*; unde urbis *Leidae* nomen. Exstat et vicus *Leemuden*, nunc *Leimuden*, quasi dicas *Ostium Lede fluminis*. Maior vero pars *Lede* videtur absorpta in Lacu Harlemensi. Fuit igitur *Brechtgerswaard*, sive *Osbrechtaas-heim*, ille terrae tractus, qui inter fl. *Spaarne* et *Lede* hodie ad meridiem Harlemi, haud procul *Suithardeshage* seu hodierno *Hillegommensi agro*, in lacu Harlemensi absorptus, interiacet.

(5) *Bodokenlo*] Aliis *Bodekelo*. Communis fere est sententia, intelligi *Bodegrave*, qui pagus est in confiniis Holland. et Traiect. unde in NIC. KOLINI Chron. vs. 478. *Bodenlode grave*. Alii explicant quasi *Bodekeshorst*, et intelligunt *Boekhorst*. *Horst* et *Loo* fere idem. Nec obnitar. Attamen exstat iuxta Akersloot in Kennemaria versus Egmundam locus *Boekel* hodie, quod contracte scriptum videtur pro *Bodekelo*, *Bodekel*, *Boekel*. Ad Cod. Meerm. marg. haec adscripta invenio: „ f. hodie *Bo*„ *dekenslote*, gelegen omtrent *de Spaer*„ *ne*, *Wesingerluyde* " cett. Et paullo post manu Scriver. „ *Bockelemeer* „ by Alemaer in voorleden jaeren be„ dyckt ". Recte, ut opinor.

(6) *Alburch*] VAN LOON ad KOLIN.

A. 889. d. 4. Aug. Hobas duas, et in *Hornum* (7) Hobam unam, et in loco *Huui* (8) vocato mansum (9) I. et in loco *Theole* (10) Mansum I. et in *Aske* (11) Mansum I. et quidquid ad easdem

LIN. p. 135. intelligit pagum *Alphen* inter Leidam ac Goudam. Non adsentior. *Alburch* hoc nomine etiamnunc exstat prope *Heusden* ad Mosam, in veteri *Teisterbantia*, ubi Comites nostros sua bona habuisse, docebo *Dissert.* No. II.

(7) *Hornum*] Hodie, ut videtur, oppidum Westfrisiae celebre. Plura tamen huius nominis sunt loca. VAN LOON ad KOLIN. vs. 336. putat esse *Oudshoorn* in *Rhenolandia*. ALTING in V. quaerit in *Delflandia*. Castrum *Poelgeest* olim *Hoorn* dictum fuit, situm inter *Koudekerk* et *Alphen*.

(8) *Huui*] Occurrit iam locus in Divisione Regni Francici ad Marsnam a. 770. *Hui*. Exstat et Charta a. 911. in MARTEN. *Coll. Ampl.* T. II. p. 38. sq. *Acta in Castro* HOIO. FVRMER. *Ann. Fris.* scribit *Hui*. VALES. *not. Gall.* V. *Hoium* p. 246. a. *Comitatum Hoiensem et Opidum Hui in Dioecesi Leodic.* Vulgaris autem nostrates occupat error, quasi omnia haec loca in Egmondae vicinia quaeri oporteat; quum satis constet, amplissimas alicubi ditiones a nostris possessas fuisse Comitibus. De quo alibi.

(9) *Mansus*] „ In eo communiter „ (inquit V. R. HONTHEIM *Hist.* „ *Trev. Dipl.* T. I. p. 359. b.) con„ veniunt omnes, *manso* tantum inesse „ terrae, quantum iugo uno boum an„ nuo spatio possit verti, quantumque „ uni familiae rusticae alendae satis sit. „ Volunt autem rei Georgicae periti, „ iugum unum boum sufficere quotan„ nis 64. iugeribus arandis ". Cf. SCHANNAT *Tradit. Fuld.* p. 323. et quae dixi in *notis* ad CHRONIC. p. 21. (59).

(10) *Theole*] Non alius intelligitur locus quam *Thiel*, in *Teisterbant*, nunc oppidum, et locus, mercatura sq. seculo IX. iam notus; in quo *Gerulfi* filius maior *Walgerus* Comes Ecclesiam *S. Walburgi* dicatam cum uxore *Alberada* construxerat, ut docet coaevus Auctor ALPERT. *de Divers. Temporum* in ECCARD. *Corp. Hist. Med. aevi* T. I. p. 97. De mutatione *Theole* in *Thiel* vide EXCVRS. II. *De Etymo vocis Theoderici.*

(11) *Aske*] Intelligi potest vicus *Asse* in Kenemaria. VAN LOON ad KOLIN. p. 137. Ex *Aske* oriri potuit etiam *Askeman*, et postea *Askemannedelf*, quasi dicas *fossam Askemanni*; hodie *Assendelft*, in Kennemaria.

dem Hobas et Manſus [g] iure legitimeque [h] pertinere videtur, cum curtilibus et aedificiis, mancipiis, campis, agris, paſcuis, pratis, ſylvis, aquis, aquarumque decurſibus, molinis, piscationibus (12), viis et inviis [i], acceſſibus et regreſſibus, quaeſitis et inquiſitis, cultis et incultis, et cum univerſis appendentiis (13) et adiacentiis, finibus ad praefatas Hobas iuste

A 889.
d. 4. Aug.

g *Manſis*, et bis *manſam* C. M. h *Iure hereditario legitime* Sw. i *In viis*, et mox *in quaeſitis* ſeparatim C. M. *Inquaeſitis* Douz. Mox *adiacentibus* Sw. et *ſpectantibus*.

(12) *Piscationibus*] De Gerulfi *ad Rhenum piscatione* vid. not. (2) quae nulla alia videtur eſſe, quam quae hâc charta dicitur pertinuiſſe *ad hobas et manſus in Comitatu* eius *inter Rhenum et Suithardeshage*.

(13) *Cum univerſis appendentiis*] Egregia est *Ill.* HONTHEIM *Hist. Trev. Dipl.* T. I. Diſſ. VIII. p. 95. obſervatio, quae huiusmodi Regum dona ſic explicat. „ Quae ex Regum, inquit, „ Principumque beneficio obveniebant, „ ampliſſimis hoc iam ſaeculo *iuribus* „ et clauſulis munita erant: dabantur „ etenim cum *terris*, *domibus*, *aedificiis*, *accolabus*, *mancipiis*, *litis*, „ *ſylvis*, *campis*, *pratis*, *pascuis*, *aquis*, „ *aquarumve decurſibus*, *mobilibus*, *et* „ *immobilibus*, *farinariis*, *pecoribus*, „ *cum omni integritate*, cett. Item „ *cum egreſſu vel ingreſſu*. Alibi — „ *Caſatas cum ſala et curtile*; *mancipia* „ *cum uxoribus et infantibus* — — —". Addo, *cum omni potestate tenendi*, *donandi*, *vendendi*, — — *ſine ullius impedimento*; unde hae terrae ab omni aliorum potestate eximebantur; unde et *Dynastiae ſupremae*, et *Comitatus alodia* ſeu Comitum poſſeſſiones ortae ſunt. Notari autem meretur formula, qua in hac et ſqq. Comitum Chartis a. 922. 985. beneficia haec et alodia non modo dantur *in perpetuum*, i. e. *iure hereditario*, ſed ſimul ab omni *iudiciaria aliorum potestate exemta*. Cuiusmodi donationes anſam dederunt *Dominiis* illis *liberis*, quae Gallice dicuntur *des Seigneuries*; quippe quibus nec *Comiti* nec alii cuicumque *Iudici* ulla relicta fuerit iurisdictio. Quod explicat MABLY *Obſervat. ſur l'Histoire de France* T. I. p. 63, 67. et *des Preuves* p. 316. 323. ſqq. ubi not. (7) inquit: *Des que les Rois en conférant des Bénéfices, leur attribuerent le droit de Iustice, il fut défendu aux iuges publics d'y faire aucun Acte de Iurisdiction* cett. Haec bona igitur ſi ipſorum Comitum erant, eo magis haec valebant.

 (14) Po-

A. 889. d. 4. Aug. te adſpicientibus. Et iusſimus ei inde hoc [k] nostrae auctoritatis fieri praeceptum, per quod volumus, firmiterque iubemus, ut antetitulatus *Fidelis* noster de his omnibus ab hodierna die, et deinceps omni tempore, liberam securamque habeat potestatem tenendi, donandi, vendendi (14), commutandi, vel quidquid exinde voluerit, faciendi, absque ullius impedimento. — Et ut haec concesſionis nostrae auctoritas firmiter [l] habeatur, et per futura tempora a fidelibus nostris verius credatur, ac diligenter obſervetur, manu nostra ſubter eam firmavimus, anuloque nostro ſigillari [m] iusſimus.

Signum (15) Domini Arnulfi invictisſimi Regis.

Aspertus Cancellarius, ad vicem Theotmari (16) [n] Archicapellani recognovi et ſcripſi.

Data

k *In hoc* Sw. qui mox *finitique iub.* l *Firmior* Donz. p. 371. m *Sigillarique* C. M. Mox C. M. *domni.* n *Otmari* perperam C. M.

(14) *Potestatem — vendendi*] Sollemnis haec erat formula, quae ad ipſa *mancipia*, ſeu *ſervos* ſe extendebat. Erant enim hi appertinentia fundi. Hinc eadem de *ſervis* formula apud MARCVLF. Append. form. 16. *ut quidquid de mancipia tua facitis, tam vendendi, commutandi, — ita et de me ab hodierno die* LIBERAM *et firmisſimam in omnibus* POTESTATEM *faciendi habeas.*

(15) *Iusſimus. Signum*] Male distinxit *Sweert.* Res quidem levis, ſed ad mentem antiquitatis illuſtrandam monitu necesſaria. Aliud *ſigillum.* Aliud *ſignum.* Per *ſignum* notatur *Monogramma Regis.* Per ſigillum ſignum cerae impresſum.

(16) *Aspertus — Theotmari*] *Theotmarus*, ſive *Dietmarus*, Archiepiſcopus Salisburgenſis *Archicapellanatu* functus est ſub Rege Carolomanno, ſub hoc Imp. ARNVLPHO, et ſub Ludovico eius filio. *Cancellarii* munere, eius vice, perfuncti ſunt *Waldo*, post Episcopus Friſingenſis; ASPERTVS

Data pridie Nonas Augusti incarnatione Domini DCCCLXXXVIIII. A. 889. d. 4. Aug. Indictione VII. Anno secundo Regni Arnulfi, piissimi Regis, Actum Franconoforth, in Dei nomine, feliciter. Amen.

a Male Sw. LXXXVIII. Addit que Marg. C. M. „ *Triduo post occisum in Batua Godefridum* „ *Regem* ". Voluit, *triennio*.

TVS Ratisponensis, dein *Wichingus* Pataviensis; postremo *Ernestus* quidam. Vid. HONTHEIM *Hist. Trev. Dipl.* T. I. p. 227. (*c*). Cod. Meerm. omisit tres literas perperam *Otmari*, sed in ora M. S. „ Alia Diplomata Arnulfina *Theotmari* habent ". Et sic recte. *Thiotmari* vel *Deotmari* etiam in Dipl. Wirceburg. *App.* ECCARD. *Rer. Fr.* II. p. 891–897. *Theotmari* in Charta a. 894. BALDERIC. *Chron. Camer.* L. I. c. 62.

N. III.

CAROLVS SIMPLEX, Rex Francorum, THEODERICO I. Com. Hollandiae donat Ecclesiam *Egmundam* cum omnibus eius Terris ac iuribus (1). A. 922. d. 15. Iun.

A. 922. d. 15. Iun.

Ad Chronic. p. 15. *not.* (43) *et p.* 36. *b.*

(Ex Codice MS. Chronici Egmundani; ubi est ordine I. ad a. 863. Exstat et apud FVRMER. *Ann. Frisic.* L. VII. p. 47. e. VAN LOON ad N. KOLIN. bl. 201. et *Alond. Hist. van Holl.* II. Deel bl. 144. SWEERT. *Chron. Belg.* p. 372. in *Rer. Belg. Annal.* J. A LEID. *Ann. Egm.* c. VI. p. 6. Nunc vero collatum cum Apographo pergameno in antiqua Camera Rationum Holl.)

In nomine sanctae et individuae Trinitatis. KAROLVS divina propitiante clementia Rex Francorum. Regalis celsitudinis est,

(1) Infelici genuinae nostrae Historiae fato et errore hactenus haec Charta ex male positis notis Chronicis anni 863. *Carolo Calvo* tributa est; quae tribui debuerat *Carolo Simplici* Regi Francorum, eiusque Notario *Haganoni*, et Cancellario *Rotgero*, quibus hic a. 922. usus est. Quae hic probare supersedeo, lectorem amandans ad *Dissert. Historico-Diplomat.* N°. I. ubi de industria hoc probaturus reliqua omnia clariori luce exponam.

 (2) Suit-

A. 922. d. 15. Iun. est [a], nostros fidelesque suos donis multiplicibus honorare. Idcirco notum fieri volumus omnibus fidelibus sanctae Dei Ecclesiae praesentibus scilicet atque futuris; quod [b] adiens praesentiam nostram HAGANO venerabilis *Comes* petiit a mansuetudine nostra dari cuidam Fideli nostro, nomine THEODERICO, quasdam res, Ecclesiam videlicet [c] *Ekmunde*, cum omnibus ad eam iure pertinentibus a loco, qui dicitur *Suithardeshaghe* (2) [d] usque ad *Fortrapa* et *Kinnem* (3). Cuius petitionem benigne,

[a] *Est* abest C. M. Habent reliqui. *Vir illustris* in aliis additur, ex Scriv. ad C. M. Mox *et fideles* Ann. Egm. Matth. et MS. Apogr. Perg. *Servos* Sw. [b] *Quam* Apogr. Perg. *Quem* C. M. vitiose; f. pro *quoniam*, ut Ann. Egm. Pro *nostram* Apogr. Perg. Furm L. VII. p. 47. *solii nostri*. Statim *expetiit a nostr. manus*. Apogr. Perg. [c] *Quasque res et eleemosynam videl.* Sw. [d] *Sihitardeshaghe* --- *Fortupa*, Sw. alii alia. *Swithardeshaga usque Fortr.* Apogr. Perg.

(2) *Suithardeshage*] IO. A LEID. *Ann. Egm.* C. VI. p. 6. *Zuterdeshaghe dicitur modo Hillegommerbeek*; et *Kynhem est fluvius infra* [i. e. intra] *Alcmariam et Middelburg Castrum.* Notes autem in Charta a. 889. *Gerulfo* concedi bona inter *Rhenum et Suithardeshage in suo Comitatu.* Nunc Gerulfi filius *Theodericus* accipit Ecclesiam Egmondam cum bonis illius inter *Suithardeshage*, *Fortrape* et *Kinheim*, nulla *Comitatus sui* adiecta mentione. Vnde facile inducor ut credam, *Theoderici Comitatum* tunc eosdem adhuc habuisse terminos, quos parentis sui, sed bona ac praedia sive eius alodia per hanc Chartam a. 922. fuisse prolata. Porro Theoderici II. huius filii possessiones, quantopere sese ex dono regio extenderint inde a Texala usque ad Isalam amnem; docet Charta a. 985. Et vel sic tamen non alii forte limites *Comitatus* quam inter *Rhenum* et *Suithardeshage*. Vnde conficias, probe esse distinguendum inter *iudiciariam* horum Comitum *potestatem*; qua Pago huic tamquam Comites Regio praeerant nomine; et inter bona hereditaria et alodia, per totam terram et ulterius per Kennemariam, Westfrisiamque, deinde etiam versus Isalam, Lieramque, primitus dispersa. Quum vero *Gerulfus* etiam multa alibi bona iure proprietario possederit; duos autem habuerit liberos *Walgerum* ac *Theodericum*, divisa haec oportet bona fuerint; ac *Theodericus* sua bona ad Rhenum (uti ex Chartis constat), *Walgerus* vero bona *in Thiele* ad *Vahalim*, alibique, una cum Comitatu *Teisterbantiae*, eiusve parte acceperit.

(3) *Fortrapa et Kinnem*] Vbi haec loca

gne, uti decebat, suscipientes, concedimus praefato fideli nos- A. 922. d. 15. Iun.
tro haec omnia ex integro, cum mancipiis, quaesitis et inquirendis, pratis, silvis, pascuis, aquis, sive aquarum [e] decursibus: praecipientesque iubemus, ut, sicut [f] reliquis possessionibus, quibus iure hereditario [g] videtur uti (4), ita et hiis (5) nostri muneris largitate [h] rebus inpensis valeat secu-

re

e F. *Stagnantibus et* D. ad C. M. mox *decursibus* Sw. Furm. Ann. Egm. et Apogr. Ferg. Sed *decurrentibus* C. M. f *Siquis* C. M. Vulg. est Sw. Ann. Egm Douz ad C. M. g Male C. M. *hereditarius*. Mox ad *videtur uti* Scriv. ad C. M. „*Phrasis eius* seculi pro *utitur*". h *Ita ut his* -- *animi largitione* Sw.

loca fuerint, alibi indicabo clarius. *Fortrapa*, *Fortarpe*, *Forterp* et *Voordorp* eiusdem naturae sunt voces. *Kinnem* est et *loci* et *fluvii* nomen, unde *Kennemaria*. Indicantur igitur hic termini locorum, quae possidebat Ecclesia Egmundana. Quae hic de *Zuidbevelandiae*, *Zeelandicae Insulae*, pago somniant nonnulli, ludum sibi faciunt ac lectori.

(4) *Videtur uti*] Notissima huius aevi est formula, pro qua etiam alibi *cognoscitur uti*, id est, *revera utitur*. Nihil hoc frequentius. *Vbi — Albricus Presbyter atque electus rector praeesse videtur*, i. e. *praeest*, Charta Car. M. in HEDA p. 41. *Vbi nunc D. pater*, *Pontifex Willebrordus Archiepiso. custos praeesse videtur*, i. e. *est*, p. 28. In Graecis etiam olim δοκεῖν εἶναι pro εἶναι. Vid. ad HERODOT. *Hist.* p. 328. (43).

(5) *Iure heredit.* --- *ita et hiis*] Videntur plures huic Comiti datae et asservatae Chartae in Egmonda fuisse, argum. ANN. EGM. C. VI. p. 5. f. *Carolus* -- *tradidit nobili viro Theoderico* -- *Ecclesiam Haecmundensem et totam Hollandiam cum magna parte Frisiae cum* DIVERSIS LITERIS *inde confectis.* -- *Porro idem glor. Fr. Rex de Eccles. Haecmundensi et tota Kynnemaria donavit praedicto Comiti Hollandiae Bullam annulo suo aureo sigillatam*, *in qua imaginem suam* cett. Quam bullam oculis usurpasse videtur. Distinguit autem inter Praefecturam, quam suscepit *primis literis*, et *possessiones* ex hac Charta. Quando igitur postea scriptor p. 6. f. addit, Theodericum *Ecclesiam Egmondensem cum omnibus aliis terris contiguis* a Carolo *feudali iure* accepisse, id de primis literis intelligas, quibus praefecturam, id est *Comitatum*, datum vult: imprimis quum C. VIII. diserte dicat, Theodericum *Ecclesiam Egmund. proprietatis iure* possedisse. Haec non distinxere VV. DD. qui IO. A LEID. propterea

re-

A. 922. d. 15. Iun. re omni tempore vitae suae frui ipse et omnis eius posteritas; unde et hoc [i] praeceptum nostrae clementiae super hiis ei conscribi iussimus, per quod praecipimus atque mandamus, ut libere haec omnia teneat atque possideat, habeatque potestatem de hiis iuxta libitum suum ordinandi seu faciendi, Deo in omnibus propitiante et nemine inquietante. Et ut hoc nostrae largitionis [k] munus per succedentia tempora firmius habeatur, et attentius observetur, manu propria subter firmavimus, et anuli nostri inpressione iussimus sigillari.

Signum KAROLI gloriosissimi Regis. HAGANO (6) Notarius

i *Et unum et hoc* Sw. Mox *ei* deest Apogr. Perg.

k *Et ut munus nostrae largitatis* Sw, Mox *Regis glor.* Apogr. Perg.

reprehendunt. V. MATTH. ad *Ann. Egm.* p. 180. f. Non igitur *Comitatus* Theoderico per hanc Chartam traditus est, neque ex more hoc erat. Recte autem in *Marg. MS. Meerm.* ad *hereditarii iuris* voces DOVZA observat, haec referri oportere ad *bona sive possessiones*, quae ex paternarum opum successione Gerolfi Comitis ei obtingebant. Diserte enim Charta, *data*, dicit, *ut ipse et omnis eius posteritas iis iure hereditario secure fruatur – teneatque ea* LIBERE *atque possideat, sicut reliquas* POSSESSIONES. *Quae* voces *liberi* sunt *dominii*, non *Feudi*. His enim temporibus cum *perpetualitas*, tum *alienabilitas* (sit venia vocibus) in feuda non quadrabant. Ridicule tamen addit DE LEID. *ex hac donatione apparere, circa Comitatus Holl. exordium non fuisse Dominum terrenum in Haecmunda praeter Theodericum* I. nisi supremum Dominum Regem Franciae excipiat. Is enim haec bona dedit. Cf. de Egmonda VAN LOON ad KOLIN. p. 205. [1, 2].

(6) *Hagano*] De hoc alibi pluribus. Nunc modo vid. CHRON. ABBAT. VRSPERG. *in Hist. Henr.* I. fol. 152. *coepit quendam Haganonem ex mediocribus extollere, et super omnes diligere, adeo ut . . . . ipse Regio lateri solus haereret, multaque Regii iuris ad suum ius torqueret.* FRODOARD. Chron. a. 922. *Haganonem, cui Rex Abbatiam Rothildis amitae suae – dederat nomine Calam.* Vnde patet, Haganonem sui ipsius non oblitum fuisse. Obser-

tarius ad vicem ROTGERI (7) l Archiepiscopi summique Cancellarii recognovit. A. 922. d. 15. Iun.

Datum anno Domini DCCCLXIII. m [I. DCCCCXXII.] XVII. Kal. Iulii (8), indictione XI. Anno XXX. regnante domino Karolo Rege, redintegrante XXV. largiore vero hereditate indepta [XI.] n Actum Pladella villa (9) feliciter. Amen.

N. IV.

l *Rogeri* Sw. *Rutgarii* Furm. cui deest *Notarius*. m Sic uno errore cum MSS. tum scriptores. Vulgatum 922. omni maius est exceptione. Vid. not. (1). Annos Dom. non dedit Furm. qui iam suo aevo errorem in calculo vidit, non auditus tamen a suis obtrectatoribus. n Multa hic vitiosa Sw. pro more. Furmer. 10. addit. *Largioris* vero *hereditatis annum* XI. computari oportere, omni dubio eximam in Dissert. I.

servavit haec jam V. LOON ad KOLIN. p. 205. (1, 2). Eiusdem *Haganonis venerabilis Comitis* petitione aliam Cameracensi Ecclesiae donationem fecit a. 920. Carolus simplex. V. BALDER. *Chron. Camer.* L. I. C. 67. p. 110. alibique a. 922. tamquam *Notarius* subscripsit. Vid. Dissert. I. ubi Chartae prolatae Viri D. cuiusdam audaciam, negantis *Notarium Haganonem* exstitisse, satis repriment. Vid. ad STOK. I. bl. 215. et 217.

(7) *Rotgeri*] „ Ratbodi defuncti „ vicem sub eodem Carolo Simplice „ explet, sicut in Trevirensi Archiepi„ scopatu, ita in Lothariensi Archican„ cellaria, RVOTGERVS". Sic HONTHEIM *Hist. Trev. Dipl.* T. I. p. 241. f. in recensione Archicancellariorum Regni Lothar.

(8) XVII. *Kal. Iul.*] Hoc ipso die XVII. Kal. Iul. a. 923. pugnavit Carolus ad *Suessiones*. Verum datam esse hanc Chartam praeced. anno, et quidem *in itinere*, paucissimos modo ante dies, quam *Robertus* Rex *Carolo* Regi a Proceribus est oppositus electusque, alibi persequar *Dissertat. Chronol. Diplom.* No. I. unde simul patebit, quae donandi *in Bladella villa* occasio fuerit. Conf. VAN LOON ad KOLIN. p. 205.

(9) *Pladella villa*] De hac *Bladella villa* sita in Campiniis Buscoducens. agit Doct. VAN LOON *Aloud. Histor.* II. bl. 145. Si tamen cum Doct. HVYDEC. ad STOK. I. D. bl. 217. intellectam velis *Bladoldi villam*, cuius mentio exstat in Charta a. 861. apud MABILLON. R. D. L. VI. No. 94. per me licet; et sic eo facilius careas, quae idem Vir D. ad STOK. I. bl. 214. 215. ex hac *Bladella villa* contra Chartae authentiam frustra disputat.

N. IV.

A. 939. d. 8. Iul. ARNVLFVS Comes Flandriae tradit Abbatiae S. Petri Gandavensi bona nonnulla in *pago Flandrensi* et in *Pago Wasia.*

A. 939. d. 8. Iul.

Ad Excurs. p. 173. *in not.*

(Ex Originali, in Archivis S. Petri Gandav.)

ARNVLFVS AMMINICVLANTE SVPERNI REGIS CLEMENTIA MARKYSVS. SANCTE ECCLESIE FIDELIBVS. QVOCVMQVE. PASSIM ORDINE DEO CATHOLICE MILITANTIBVS. LEGITVR IN MACHABEORVM LIBRIS DIVINITVS (1) · exaratis destructum hierosolimis templum dei ab antiocho regum nefandissimo quod post multos grauissimos bellorum triumphos iudas machabeus restruxerit · ac auro atque argento quae de hostium spoliis adquirebat decorauerit · quo scilicet facto · credebat sibi affore auxilium e caelo regis polorum · huius igitur exempli auiditate incitatus ego humillimus ARNULFUS · toto mentis conamine illorum gestiens particeps effici · qui praecepta seruantes dominica terrena caelestes adthesauros transtulerunt patrimonia · religiosorum ueridicorumque hortatu uirorum animatus atque ut ita dicam exsurgens quasi agraui somno excitatus · cepi cogitatione tacita mecum diebus noctibusque reuoluere quoddam monasterium esse

sub

(1) Hucusque Charta longiusculis literis erat exarata. Vbique vero pro *ae* scriptum fere erat e.

sub mea dicione antiquitus situm apontifice laude bonorum di- A. 939. d. 8. Iul.
gno · sanctissimo AMANDO iuxta *fluenta skaldi* in *castro gandavo* quod *blandinium* uocitauit · quodque christo auspice reliquiis beati petri apostolorum principis multorumque sanctorum quas aroma secundo rediens secum detulit sollemniter nobilitauit· Egit autem hoc ea tempestate qua romaniam ecclesiam regebat papa martinus anno LXXV. post beatum aulae supernae clauigerum petrum tempore incliti regis francorum DAGOBERTI · ELIGIO mire sanctitatis episcopo nouiomacum atque turnacum presidente· Gaudeo quidem tantorum pignoribus sanctorum iam dictum monasterium multimode illustratum sed doleo tantum deesse honorem quo tantae dignitatis reliquias secundum meam uoluntatem extollam interra · quarum; sancti reliquiarum incaelesti fulgent curia · permissu tandem regis LUDOGUICI atque cum episcopo TRANSMARO ad cuius diocesim pertinet locus ille · cum amicis quoque ac specialiter cum fidelibus meis consilio habito reddens restitui loco sancto partim ex his reditibus terrae quos beatissimus AMANDVS impetravit aregibus qui per id tempus diuinis se subdiderant legibus et ob amorem principis apostolorum petri iure perpetuo tradidit in eodem coenobio degentibus partimque ex his quae fidelibus quique per loca et tempora diuersa a praefati regis dagoberti diebus usque ad nostra largiti sunt tempora · et si non omnia saltem reddidi aliqua que predecessorum meorum tempore inde sunt abstracta · queque estimaui suf-

A. 939. d. 8. Iul. ficere monachis ob amorem christi ibidem morantibus id est censum quod accipitur de manfionibus que fitae funt *in portu Gandauo a flumine fcalda usque ad decurfum fluminis legiae* et decimam quam pro remedio animarum fuarum deo exfoluere debent in ipfo commanentes portu. Naulum quoque quod a pretereuntibus exigitur · fupradicti monafterii reliquiis concesfi · floralia prati quae adiacent ipfi portui illorum cedo potestati · Molendinum · j · in loco qui uocatur *absna* (2). Capellam · j · in honore fanctae mariae dicatam in uilla *meron* · Uineam quam fecus monafterium reftruxi et terram quae ibi adiacet usque ad portum · et alia rura quae monafterio funt contigua fupra quae conftruant officinas fibi congruas et hortas in quibus plantent olera quae monachis funt commoda. ceteraque omnia quae in carta abbatis EINHARDI fcripta habentur reddidi et propria manu roboraui · In pago denique *flandrenfi* iuxta *castrum osborch* (3) in loco nuncupante *merona bennonis* pastoralia quae fufficere posfunt ouibus · cxx · et in alio loco mari proximo uocabulo *combesfcura* terram ad alendas oues · c · et in ipfo pago medietatem fisci mei qui uocatur *Snethlingehem* cuius pars media coniacet a plaga orientis ex qua medietate manfum · j · dum aduixero abbati et fratribus fupradicti monafterii confenfu · et refiduae me-

(2) An per *Absna* intelligi oportet *Oost-Asnede*, hodie *Asfenede*?

(3) Nota Antiquitatem villae *Oostborch* hodie notae.

medietatis partem post excessum uitae meae ut habeant teneant atque possideant totis uiribus concupisco. In pago etiam *hainau* super fluuio *sauo* uillam quae uocatur *dulciaca* cum appendiciis suis illis reddo. In *pago* etiam QUASA (4) super fluuio *scalda* uillam nuncupante TEMSICA in qua diu corpus beatissimae uirginis requieuit AMALBERGAE. quam iure hereditario quo aduixit possidere uisa est. et ob id illis reddidi eam qui die noctuque excubantes sacro corpori eius assistunt. Hec cuncta licet quantitate et numero uideantur permodica · obtineat perpetualiter cum suo abbate monachorum caterua supradicto monasterio constituta · quibus solatiata queat domino indefesse famulari omni murmuratione summota. quae solet esse monachis plerumque assueta · Cupio nanque atque magnopere gestio omni tempore eui in sepefato monasterio monachos examusim christo ancillari, ut actum est iam fati sanctissimi tempore AMANDI · quique secundum normam sancti uiuentes BENEDICTI iuxta electionem suam (5) *abbatem proponant sibi cuius hortatu atque regimine animati terrena postponentes* qui morte interueniente ui . . . . . . cui successerit . . . abbatem proponant sibi · cuius hortatu atque regimine animati · terrena postponentes cae-

A. 939. d. 8. Iul.

lestia

(4) *Quasa* an *Guasa*, vix refert; est Wasa sive Wasia, hodie *'t Land van Waas*, in qua villa *Temseca* etiam nunc nota est.

(5) Decem sequentes voces legi non poterant in Originali per maculam; sed in Apographo ita exstant, forte vitiose.

A. 939. d. 8. Iul. lestia studeant meditari· Siquis uero de omnibus successoribus meis hec meae restitutionis beneficia que loco sancto ob amorem dei sanctique principis apostolorum petri ceterorumque sanctorum quorum ibidem praeciosa continentur busta reddidimus ausu nefario calumniare uel deficere conatus fuerit · nisi cito resipuerit iram dei omnipotentis cui sanctus amandus constructor loci illius sinceriter militauit ac polorum clanigeri petri ac doctoris egregii pauli atque paradoxe uirginis amalberge; omniumque occurrat offensam sanctorum eorumque perpetim a sodalicio priuatus. demonum contuberniis indissociabiliter maneat coniunctus· Amen dicat mecum omnium bonorum uirorum coetus.

Reliqua, quae sequuntur, literis minusculis ob vetustatem legi non poterant, sed in apographo antiquissima manu scripto, haec habentur:

„ Actum blandiniensi cenobio anno incarnati uerbi · DCCCC.
„ XXX · VIIII · VIII · Iduum Iuliarum. Indictione · XII · VIIII ·
„ Iduum Iuliarum · regnante Hludovvico · anno · VI · filio regis
„ Karoli reclausi.

Adsunt et multorum testium nomina, quae tamen legendo non erant; legi tantum potuere sequentia,

REGNANTE LUDOUUICO ANNO VI. FILIO REGIS KAROLI RECLAUSI.

✠ Signum arnulfi clementissimi comitis atque marchisi qui hanc . . . . inscriptionem fieri . . . .

* * *

Adhaeret Sigillum cereum rotundum, cui impressa est effigies Arnulfi Comitis, stantis figurae.

N. V.

N. V.

Probationes de *Fossa Ottoniana* medio Sec. X. inter Franciae Regnum et Germaniae Imperium ab Rege Ottone I. sive Magno ducta, qua separavit terram Flandriae Imperialem, nempe *Wasiam*, IV. *Ambachtas*, *reliquasque Zeelandiae Insulas* a Franciae Regno, cuius Regni pars ditio erat Comitum Flandriae. A. 936.

A. 936.

Ad Excurs. p. 138. et 151.

(Ex MS. Chronico S. Bavon. Authentico, quod servatur in Palatio Episcopali Gandavensi.)

Castellum novum, quod ad ripas Legiae, in Imperio situm est, non *Reges Franciae*, non *Comites Flandriae*; sed *Imperatores* Romanorum, in fisco et libera possessione S. Bavonis, ad defensionem ipsius Monasterii et antiqui Castri *Gandae*, propter divisionem *Regni* et *Imperii* statuerunt: quo scilicet praefatus OTHO regni Francorum et Imperii Orientalium fines determinavit. De quo censum quinque solidorum S. Bavoni longo tempore Comites Flandriae solverunt, et nunc solvunt. Huic novo Castello, non *Castellani*, sed *Comites* praefuerunt: quibus quatuor Villae cum appendiciis suis, *Asnethe*, *Bocholt*, *Axla*, *Hulsta* cum tota *Wasia* subiectae fuerunt. Quidam autem praedictorum Comitum *Wycmannus* exstitit, habens uxorem *Luigardim*, filiam *Arnulphi* magni Comitis Flandriae.

A. 941.

Praedictum Castellum de potestate Imperiali in manus Comitum

[Flan-

Ad a. 936. [Flandriae] postea redactum est (1). Nam Comes Flandriae ARNVLPHVS magnus Imperialia vastare, et Castellum capere militibus suis commiserat: qui per densissimam sylvam, irruptione ipsum castellum, casso labore fatigabant. Cumque in vanum laborarent, Comes, coacto in unum exercitu, in loco qui Herehem tunc vocabatur, ubi necdum habitatio erat hominum, erectis lodiis, fixisque tentoriis, longo tempore obsedit Castellum. In sancto autem Sabbatho Paschae, petente exercitu discessum, et ad sua reditum, monuit Comes, ut prius contra opidanos non segnem facerent impetum. Quo facto, opidani consciss in particulas dimidio bacone (quem solum, nec quidquam amplius in cibo habeant) foedabant scuta pugnantium. Quae res exanimavit Comitem, eo quod eos abundare cibariis, nec capi posse nisi per famem, existimaret. Itaque incensis lodiis descesserunt. Quidam LAMBERTVS aliis festinantibus, se subtrahens, saepiusque respiciens vidit de suburbio Castelli, mulierculam cum vase hauritorio ad *Legiam* descendere, concitato equo, reverti volentem praeripuit, diligenter quid ageretur in opido sciscitatus. Cumque perterrita diu

hae-

(1) Nempe hoc factum demum a. ... ut etiam de Gandavo liquet ex Charta 1046. referentibus MEIERO, et IAC. sq. Imperatoris d. 22. Ian. a. 966. Cf. MARCHANTIO, ex iisque D. LIN- EXCVRS. p. 174. Nec factum hoc ab DANO *Teneraem*. L. III. C. III. p. *Arnulfo*, sed a *Balduino Pio* Comite 187, sq. Satis autem haec docent, fuisse Flandr. haec antea intra Imperii limites accensi-

haereret; promisso ei tandem pretio, confessa est, nec unius A. 936. diei cibum eis superfuisse. Munerata mox muliere, Comitem subsequitur, adiunctisque sibi fautoribus, postulat Comitem, quod nec habuit, nec forte habiturus erat. Conclamantibus aliis, id facile et sine damno posse dari, quod nec haberetur, nec haberi posset; assensum praebuit Comes. Igitur LAMBERTVS Castellum nondum captum, sibi et posteris hereditario iure, sub hac conditione postulavit: quatenus Castelli suo labore acquisiti Comes esset Comes et dominus; ipse vero Procurator et *Castellanus*. Ordinata igitur lege, et quae deinceps inter eos tenenda iusticia, Castellum necdum habitum Comes tribuit, Lambertus suscepit. Haec *Castellania* per totam Flandriam sola tum erat hereditaria. *Lambertus* petitis et acceptis quibusdam militibus, tubisque quasi ad pugnam interciso tonitu clangentibus, revertitur; lodiis instaurat; armat milites in pugnam; insultationes magnificat; suis gestibus Comitem rediisse et adesse insimulat. Opidani autem fame capti, nec ullum sperantes subsidium, maxime timore Comitis, quem reversum arbitrabantur, perterriti, accepta pace et libertate egrediendi, Castellum reddiderunt.

A. 936. PIERRE D'OVDEGHERST
Les Chroniques et Annales de Flandres,
Chap. XXIIII. p. 52. vſ.
Intra a. 929 - 941.

Le Conte ARNOVLD dict LE VIEIL acquist par octroy et don du Pape toutes les dismes ſur le pais et contrée de Flandre: et ce a raiſon de la diligence et vaillantiſe, dont ſon advenement a la conté il avoit uſe, pour chaſſer du dict pais de Flandre les Huns Wandalois et Normans reliques de ceux qui auparavant y avoyent faict tant de degastz et outrages. Depuis le dict Conte Arnould ſe trouvá en pluſieurs et bien grosſes facheries, au moyen que l'Empereur OTHON premiér de ce nom, avoit prins d'emblée et fortifiée le chasteau [de Gand]; ſoubs pretext qu'l ſoustenoit le dict chasteau estre ſitué ſur la fontière de l'Empire, contre France. Auquel, pour ceste occaſion il avoit mis et collocqué bien grande garniſon, mesmes avoit pour l'entretenement d'icelle, applicqué á iceluy chasteau le revenu *des quatre mestiers*, qu'il avoit ſeparé du pais et territoire *de Waes*. Et pour autant que ladicte garniſon tenoit merveilleuſement ſubject le port de Gand, qui estoit a l'autre costé entre *l'Escault* et *le Lys*. Le Conte Arnould fit des grandes et diverſes pourſuytes pour r'avoit ledict chasteau. Mais voyant qu'il ny pouvoit parvenir, et que ledict Empereur ny voloit aulcunement entendre, Com-

man-

manda estre faictz audict port, aucuns petitz chasteaux et maisons defensables qu'on y voit encoires aujourdhuy. Desquelles les deux garnisons faisoyent des continuelles saillies, dont la retraicte ne se faisoit sans notable et abundante effusion de sang, tant d'un costé que d'autre. Ledict Empereur en fortifiant et reparant le susdict chasteau, fit faire pres d'iceluy une fosse, tirant depuis le pont de Sainct Jacques, iusques en la riviere de la Honte: laquelle fosse il disoit faire *la separation entre l'Empire et le Royaume*, et la fit de son nom appeller *Ottinghe*. Peu apres: si comme en l'an neuf cents quarante un le Conte ARNOVLD obtint de l'Empereur par appoictement ledict chasteau de Gand, ou il mit incontinent, crea et constitua le premier *Burchgrave*, duquel en l'histoire de Boudouyn de Lisle nous ferons plus ample recit. A. 938.

N. VI.

OTTO *Imperator* confirmat Abbatiae S. Petri Gandav. bona et possessiones. A. 966. d. 22. Ian.

A. 966. d. 22. Ian.

Ad Cod. Dipl. N. IX. *not.* (2).

(Ex Originali, in Abbatia S. Petri Gandavens.)

IN NOMINE SANCTAE ET INDIUIDUAE TRINITATIS OTTO DIUINA FAUENTE CLEMENTIA IMPERATOR AUGU-

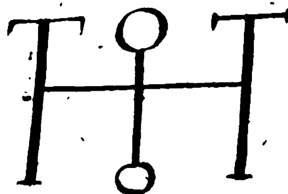
A. 966. d. 22. Ian.

AUGUSTUS ⁝ QUONIAM REGIAE UEL IMPERATORIAE DIGNITATIS OFFICIUM ESSE conſtat ut monaſteria uel loca deo et ſanctis eius dicata ob diuini cultus augmentum nouis ſemper auctoritatibus roborentur · idcirco notum eſſe uolumus omnium fidelium nostrorum tam praeſentium quam futurorum industriae qualiter uenerabilis abbas UUOMARUS blandinienſis coenobii nostram adiit ſerenitatem rogans ut ante cesſorum nostrorum regum ſcilicet uel imperatorum rebus uel proprietatibus monaſterii ſui *infra regni nostri terminos* conſtitutis emunitatis uel defenſionis nostrae brauium * concederemus. hoc que nostrae auctoritatis praecepto roboraremus.

* i.e. praemium.

Nos uero interuentu dilectae coniugis nostrae ADELHEIDIS fidelisque archiepiſcopi nostri UUILLIHELMI ob ſpem diuinae remunerationis pro ſtatu et incolumitate regni uel imperii nostri filii que nostri carisſimi regis OTTONIS piae illius petitioni asſenſum praebuimus · et ut res uel posſesſiones praeſcripti blandinienſis coenobii *infra regni nostri terminos* conſtitutae *dulciacus* ſcilicet in pago *haginao* et *crumbrigga* in pago *bragbatinſe* quam uillam carisſima nostra ſoror GERBIRGIS regina monachis ob remedium animae fidelis comitis ſui reddidit ARNULFI ſub perpetua emunitatis nostrae tuitione eſſe uolumus. Ita ut nullus noster *comes* aut iudex aut uicarius aut publicus fiſci exactor uel aduocatus uel alius aliquis praenominatas uillas ingredi audeat ad fredas exigendas uel paratas faciendas uel hominibus praeſcripti

ſcripti coenobii inibi habitantibus diſtrictionem ingerendi uel aliud quid potestatis exercendi licenciam aut potestatem habeat niſi abbas et aduocatus quem ſibi ipſe utilem et necesſarium elegerit. Et ut hoc auctoritatis nostrae praeceptum firmum et ſtabile permaneat hanc cartam conſcribi iusſimus quam et propria manu ſubtus firmauimus anulique nostri impresſione ſignari iusſimus. A. 966. d. 22. Ian.

SIGNVM DOMINI OTTONIS MAGNI

ET INUICTISSIMI IMPERATORIS AUGUSTI;
LUIDOLFUS CANCELLARIUS ADUICEM UUILLIHELMI ARCHICAPPELLANI RECOGNOUI.

data XI Kl. feb. anno dominicae incarnacionis DCCCCLXVI· Indict VIIII anno regni domni ottonis ·XXXI· imperii uero IIII actum traiecto in dei nomine fel amen

* * *

Annexum est Ottonis Sigillum maxima parte integrum, barbatum vultum et corporis partem repraeſentans.

N. VII.

A. 969. d. 13. Apr.

LOTHARIVS Rex Francorum, THEODERICO Comiti Gandavensi et simul Hollandiae, donat *Forestum Wasdae* in Comitatu ipsius (*Gandavensi*) situm cum omni iure.

A. 969. d. 13. Apr.

Ad Chron. p. 16, 36. *et Excurs.* VII. *p.* 175-178.

(Ex Cod. MS. Chronici Egmundani, in quo est ordine II. Exstat etiam apud FVRMER. *Ann. Fris.* L. VIII. p. 96. I. DOVS. *Ann. Holl.* p. 226. G. VAN LOON *ad Kolin.* bl. 209. MIR. *Opp. Dipl.* T. I. p. 33. et hinc HEINECC. *Opusc. post. p.* 892.

In nomine Sanctae et individuae Trinitatis LOTHOWICVS (1). [l. LOTHARIVS] Dei gratia Rex. Notum sit [a] omnibus fidelibus nostris tam praesentibus quam futuris, quod dilecta coniux nostra HEMMA [b] Regina, adiens nostrae celsitudinis praesentiam humiliter deprecata est, ut cuidam nostro Fideli,

a LODEWICVS C. M. Post *Notum facimus* Sw. b *Hemmina* Sw.

(1) C. M. *Lodewicus* pro *Lotharius*. Et hinc omnes hactenus cum Editi tum MSS. id est, ex uno eodemque fonte, apertissimo vitio. Chartam enim hanc non anno 868. a *Ludovico Germanico*, ut vulgo creditur, sed a. 969. ob eodem *Lothario* Franciae Rege esse datam, qui et alias huic *Theoderico* ac socero eius *Wigmanno* dedit, omni exceptioni, ni me omnia fallant, eximam in *Dissert. Histor. Diplomat.* No. I. Nihilominus obscure innuit Vir Ill. HVYD. ad M. STOKE D. I. bl. 234. hoc et alterum Diploma a. 922. esse spuria nec legi digna. Et quare? lapsus est post tot DD. labores proba monentium in huius Chartae aera, quam novo errore ad a. 849. retrotrahit: unde negat etiam, *Gerulphum*, cuius Charta ad a. 889. habetur, patrem fuisse Theoderici I. Sic vara vibiam sequitur, erroremque error trahit. Quae enim illic profert, refutatu sunt indigna, paucis examinanda in *Dissert*. l. l.

ii, scilicet THEODERICO *Comiti Forestum* (2) [c] *Wasda* in eodem *Comitatu* (3) cum pratis, aquis, terrisque aratoriis, exitibus et regressibus, cumque rebus [d] pertinentibus ad praedictum A. 969. d. 13. Apr.

c THEODR. et *Forestam* Sw. et mox *ingressibus*. d *Cum omnibus rebus* Sw.

(2) *Forestum*] Quid hoc tempore *Forestum* fuerit, quae eius amplitudo, quaeve iura, dabo verbis alienis. DOVZA *Ann. Holl.* L. v. p. 228. de hoc Wasda, *neque est*, inquit, *cur aliquem Sylvae aut Nemoris vocabulum conturbet; quo etiam Prata, Flumina, locaque in patentes aperta campos comprehenduntur:* DOVBLET, *Antiquit. de l'Abbaye de S. Denis* p. 806, cit. apud HVYD. ad STOK. I. D. bl. 220. in Charta Caroli Calvi, *Nec non Forestam aquaticam, a fluvio Savre usque Cambreias cum Ripaticis, quam nunc usque nostra visa est dominari potestas, atque indulgemus omnes exactiones Regias in aqua.* — — Quae iura comprehendere dicuntur *toutes redevances Royales, et tous autres droits, soit d'Admirauté, d'atterremens, gortes, fallaises, espaves, ruisseaux, rivages, bois, pasturages, montages, avallages, travers, peages, et generalement quelconques autres droits.* Satis autem hodie constat hoc Forestum, cuius *prata, aquas, terras*, et reliqua *pertinentia Lotharius* concedit, complexum fuisse terram *Wastam*, hodie *'t Land van Waas*. His enim temporibus omnia sylvis adhuc nemoribusque erant plena et inculta; immo ipsi Flandriae Comites usque ad a. 863. hinc *Forestarii* dicti fuerunt. Hoc observavit V. D. HVYD. ad STOK. I. D. bl. 221. *Dat Koning Lodewijk* [scribe *Lotharius*] *het Foreest Wasda schonk aan Graaf Diederik, wil niet anders zeggen, dan dat hy hem aanstelde tot Forestier van Wasda.* Quae autem vis fuerit Forestarii Flandriae, docet IO. IPER. *Chron. S. Bert.* in MARTEN. *Thes. Anecd.* III. p. 497. D. *Flandriae patriam Rex sibi* [Liederico] *dedit hereditario possidendam, eum illius terrae dominum constituens* — et. p. 498. A. *Licet Flandriae domini fuerint, non tamen proprie ut Comites, et propter hoc, ac etiam quia Liedricus Flandriam nemorosam reperit et incultam quasi forestam eum aliqui Flandriae Forestanum appellant.* De iure Foresti dicam alio loco copiosius.

(3) *Eodem Comitatu*] Si legeretur *in eiusdem Comitatu*, sermo foret haud dubitanter *de Theoderici Comitatu*; nunc vero respicit vel ad vocem *Comes*, vel ad *Wasdam*. Vtrumcumque eligas, eodem redibit. Erat enim *Theodericus* illic Comes, adeoque ibidem *Comitatum* habebat, ubi *Forestum Wasda* vel *Wasa* erat, et quo *Comitatus* se extendebat. Nimirum *Wigmannus* huius Theoderici socer ab Ottone Rege obtinuerat *Comitatum Gandavensem* cum omni

A. 969. d. 13. Apr.

dictum Forestum perintegre [e] nostro daremus praecepto. Cuius petitionibus (dignum prout est [f]) faventes, praedicto *Comiti* praedictum damus atque largimur *Forestum*, ut habeat, teneat, possideat, cum suis [g] ad se pertinentiis tam ipse quam sui heredes seu cui ipse suique heredes vendere vel mancipare voluerint [h] sine omni contradictione. Et ut firmius maneat, inconvulsumque servetur; hoc ei praeceptum [i] fieri iussimus, et manu propria subter firmantes anulo [k] nostro iussimus sigillari.

Signum Domini Lothowici [l. Lotharii] gloriosissimi Regis. [l]

GEZO Cancellarius ad vicem Domini OTHILDRICI Archiepiscopi summique Cancellarii recognovit et subscripsit.

Datum anno Domini DCCCLXVIII. [DCCCCLXVIIII. [m]] Id. Aprilis, regnante Domino Lothowico anno XV. indictione XII. [n]

e Perintegro C. M. *pro integro* Sw. vulg. ex *Miraeo*, eumque secuto *Heinecc.* *f Dignis, prout decet* Sw. *g Suis cum* C. M. Douz. Furm. mox *pertinentibus* Sw. *h Voluerunt* C. M. *i Hoc praec.* Sw. *k Sigillo* Mir. Furm. *l Regis Romanorum* omisso *Gezo* Sw. qui mox *Othilrici*, Mir. Douz. *Vthelrici.* *m* DCCCLXVIII. C. M. et reliqui omnes. Solus iam olim vera viderat FVRMERIVS, non auditus tamen a DOVZAE asseclis; immo, quod mireris, etiam non a LOONIO, cui tamen pro -- VIII legendum DCCCLXVIIII. iam suboluerat. De omisso uno (C) numero centenario non cogitavit. *n Anno* XIV. *Indict.* XIV. Mir. sed de his *Dissert.* I.

omni annexo iure, cum *quatuor Ambactis* et *Pago Wasia.* Hinc et ille, et *Theodericus*, nec non *Theoderici filius Arnulfus*, praeterquam quod in *Hollandia* suas acquisiverant possessiones, diserte ab auctoribus coaevis vocantur *Comites Gandavenses.* *Pagus* autem et *Comitatus*, voces hoc aevo erant fere synonymae. Frequens vero *Pagi Wasae* vel *Wasiae* mentio in Chartis hoc seculo datis. Quemadmodum autem pro *Walacras* scribi interdum *Gualacras*, alibi docebo, sic pro *Wasa* alibi occurrit *Quasa*, vid. Chart. No. IV. p. 21. Huius vero *Pagi* Wasae *Forestum Lotharius* Rex *Theoderico* in proprium nunc concedit. Ex quo dono *Theoderici* posteri ex altero filio *Adalberto* prognati, ad hunc usque diem in Stirpe Comitum *Isenghiensium* multa in *Wasia* bona possident. Qua de re vide in *Excursu* VII. *de Feudo Zeelandiae*, p. 177. sqq. et plura in *Dissert. Critico-Genealog.* No. II. de Familia Comitum in *Theoderico* II.

N. VIII.

N. VIII.

Pactum Sponſaliorum OTTONIS II. Imper. cum THEOPHANA Graeci Imper. filia, quae dotis nomine inter alia a marito accipit *Walacram*, *Tielam*, *Herwerdam*, et *Nivellam*, in inferiore Germania ſitas (1). A. 972. d. 14. Apr.

A. 972. d. 14. April.

Ad Chronic. p. 34. *et ad Excurs.* VII. *p.* 172. *ſq. et* 185. *not.*

(Ex IO. CHR. HARENBERG. *Histor. Diplom, Gandershem.* p. 84. et SCHEIDIO *Origg. Guelphic.* T. IV. in ECCARD. Opusc. T. IV. p. 461.)

In nomine ſancte' et indiuidue' trinitatis. OTTO diuina fauente clementia Imperator Augustus. Creator et inſtitutor omnium ab aeterno ds que'cunque ſunt rerum. primordialibus immo nascentis

(1) Servatur authenticum hoc inſtrumentum in *Archivio Gandersheimenſi* aureis literis Chartae pergamenae elegantisſime exaratum, in aes inciſum et editum a SCHEID. l. l. qui quoniam ad manus nunc non est, edidi illud ex laudato HARENBERGIO. Recipit ex illo *Theophana* inter alia Provinciam *Walacram*, *Tielam*, *Herwerdam*. Quicumque autem arctisſimam familiaritatem, quae inter *Theophanam* Imperatricem, et nostros Comites *Theodericum* II. et filios *Arnulfum* Comitem, atque *Egbertum* Archiepiſc. Trevir., intercesſit, attente conſiderat; facile inducetur, ut credat, *Theophanam* nostris in terris ſua habuiſſe bona, et ſaepe praeſentem haec adiiſſe. Theodericus II. interventu huius *Theophanae* ab Ottone eius filio posſidenda accepit quaecumque antea Feudi iure ab Imperio habuit. Vid. *Chronic.* p. 35. Add. Chart. a. 985. d. 25. Aug. Cum eiusdem Theoderici uxore *Hildegarda* familiariter vixit, ut docet Epiſtola *Adelberonis* ad Egbertum, l. l. in not. ad *Chronic.* p. 34. *a.* Fuit etiam Adelbero nostrae *Hildegardis* et THEOPHANAE *fidisſimus interpres*, teste ipſius *Epiſtola* N°. LV. nov. Edit. p. 278. *Egbertus* ipſe a. 979. in *Aula* nuptias *Arnulfi* Holl. Com. Fratris ſui conciliasſe videtur, quas ille iniit cum *Lutgarda*, hactenus a nostratibus pro ſorore *Theophanae*

A. 972. d. 14. Apr. tis mundi in perfecta elegantia conditis naturis. hominem simul qui cunctis a se creatis preesset et dominaretur. ad imaginem et similitudinem suam artifex summe bonus concedere voluit. Quem solum

nae habita, ib. p. 33. Degit autem *Theophana*, quando filius eius Rex OTTO nostrum Comitem a. 985. tam large donabat, *Neomagi*, ut Charta testatur; haesitque ibidem per plures dies, docente alia Charta in MARTENE *Coll. Ampl.* T. I. p. 335. sq. Dedit Otto III. *pro anima Theophaniae matris suae* eidem *Ekberto* a. 993. Abbatiam S. Servatii, in MARTEN. *Ampl. Coll.* IV. p. 155. Obiit illa etiam his in terris, nempe *Neomagi* in Gelria a. 991. ut fuse probavit SCHEID. ad *Origg. Guelphic.* T. IV. Opusc. IV. ECCARD. p. 426. Vnde aliter haec, quam quod *Theophana* his in terris, inferioris nempe Germaniae locis, bona sua, praedia, ac possessiones, habuerit. Notum autem est, Imperatores hoc aevo saepissime ac diu in *Tiela* fuisse versatos. Sic *Annal. Hildeshem.* in LEIBNITII *S. R. Brunsv.* T. I. p. 722. a. 1005. *Rex Natalem Domini Thornburh feriavit, et in partibus Saxoniae usque ad tempus Quadragesimae habitavit*, XL. [i. e. quadragesimam] THIELAE. Vocatur hic locus ab ALPERT. *Div. Temp.* in ECCARD. *Corp. H. M. aevi* T. I. p. 98. *portus Tyle* et *mercatores Tielenses*, et *Emporium Tiela*. Cf. p. 118. et hic p. 10. not. (10). In eoque Baldericus Episc. Leod. a. 1018. post pugnam infelicem cum Theoderico Com. Holl. obiit, narrante ANNAL. SAXON. p. 450. Cf. CHRON. GOTTWIC. *Prodr.* p. 557. in Voc. BETVA. Quid mirum igitur, si *Theophana* hanc *Tielam* in dotem accepit. At *Herwerde* notissimus itidem prope Tielam est pagus, sive villa, in qua idem *Baldericus*, pridie mortis diei morbo detentus fuit, narrante BALDERIC. *Chron. Camer.* L. III. p. 292. *Nivella* etiam, German. infer. in Brabantia sita, celebris fuit Monasterio *Ittae*, viduae Pippini Landensis, de qua not. (6) ad *Chronic.* p. 3. Saepius etiam adstitit vel interfuit mariti sui, et filii, *Ottonum*, donationibus, quas fecerunt Abbatiis S. Petri et S. Bavonis Gandavensis, quae suas possessiones largissimas habuerunt, vel sub ea acceperunt in Insulis Zeelandicis, imprimis in *Walacria*, sive *Walacra*. Vid. infra Chart. a. 976. d. 18. Ian. et 977. d. 28. Febr. Quid mirum igitur, si Imperatrix etiam dotis nomine WALACRAM, notissimam h. t. Zeelandiae Insulam, vel si mavis, integram Zeelandiam Occidentalem, possidendam acceperit. Statuamus igitur, donec certiora eluceant, *Walacram* Insulam, quae Seculo IX. *Comitatus* nomine ab Regibus Francis in Feu-

solum manere cum nollet. vt in multiplicem propaginem perpetuo duratura posteritas. ordini angelico ob superbiam imminuto reparando sufficeret. adiutorium coniugale eidem homini costa cor- A. 972. d. 14. Apr.

Feudum data fuit [Vid. *Excurs.* VII. p. 172. sq.] et paullo post a. 1007. ab *Henrico* Imper. qui Theophanae filio *Ottoni* III. successit, *Balduino* Flandriae Comiti est concessa [ib. p. 184.] interea temporis in dotem cessisse huic Imperatrici; adeoque quae ad *Excurs.* VII. p. 184. not. *b* ex STRVVIO *Corp. Iur. Publ.* p. 571. dubitanter hac de dote dixi, omnino esse vera. Ignoravit haec tria loca *Herwerde*, *Tiela*, *Walacra*, D. Editor HARENBERG; nec inquirere voluit, antequam *certis*, inquit, *auctorum testimoniis adiuvaretur.* Iudicent autem nunc harum rerum curiosi.

Haec scripseram, quum incidi in *Corollarium ad hoc instrumentum Theophaniae dotalicium*, apud eumdem HARENBERG, qui paullo ante locorum situs ignorans, nunc p. 92. de his ita:

„ §. III. WALACRA, cuius in instrumento Theophaniae dotalicio iniicitur mentio, est insula Batauorum [dic, *Zeelandorum*], quae aeuo nostro dicitur *Walehren*, *Walchria*. Clarissime illud elucet EX AVCTORE GESTORVM NORMANNORVM *in* FRANCIA apud ANDREAM *du* CHESNE p. 1. scriptorum Historiae Normann. antiq. ad a. 837. Accipe, quaeso, locum ipsum: *Northmanni in insula, quae* WALACRA *dicitur, multos trucidaverunt; et aliquamdiu inibi commorantes, censu exacto, ad Dorastadum peruenerunt, et tributa similiter exegerunt. Quibus Ludouicus Imperator auditis, ad Nouiomagum castrum properare non distulit.* HERMANN. CONTRACT. *in Chronico* p. 229. ad a. 837. *Nordmanni in* WALCRA *insula* 19. *Kal. Iun. multos interimunt.* Walacria dicitur in MAGNO CHRONICO BELGICO p. 58, 59. "

„ §. IV. ABBATIA NIVELLE satis nota est in terris Brabantiae ad amnem Dyle supra Louanium, haud procul *Gemblaco*, *Gemblours*, — —"

„ §. VII. THIELA *oppidum* est inferioris Germaniae *primarium peninsulae cognominis*, *situm habet ad Vahalis dextram M. P.* XVIII. *infra Nouiomagum*, (ALTING. *not. inf. Germ.* P. II. p. 171.). Est vrbs, inquam, permunita in Geldria ordinum foederatorum, variis obsidionibus vexata. Imperialis vrbs liberaque fuit ad tempora vsque Frederici II. Imperatoris, qui diplomata ibidem sua scriptione praemunivit. (a. 1219. HEINECC. in *Ant. Goslar.* p. 219.) Anno 1009. a Normannis, oram Frisiae popnlatis, ex-

A. 972. d. 14. Apr. corpori eius detracta. fabricatus est. duosque in carne vna deinceps esse mirabili prouidentia ordinavit. lege sanctissima patrem et matrem relinquendos. et adherendum vxori sue' decernens. Ad hoc ipse utriusque testamenti instaurator. mediator dei et hominum dominus IHC XPC in humana carne adueniens ipse ex immaculato virginis vtero tanquam sponsus egressus de thalamo ad coniungendam sibi sponsam aeclesiam vt ostenderet bonas et sanctas esse nuptias legitima institutione celebratas. seque auctorem esse earum. ad eas venire. et primo maiestatis sue' miracula eas le'tificare dum aquam vertit in vinum. voluit et sanctificare Cdicio denique proprio a deo factas esse nuptias ostendens. in euangelio dicit. quod deus coniunxit. homo non separet. Apostolica item sententia. honorabile conubium et thorus immaculatus. Pluribus quoque sanctorum librorum firmatur testimoniis vt nuptialis foederis conexio deo auctore fieri debeat. et ad procreandam subolem mutua et indissolubili dilectione persistat.

expugnatum et incensum est."

Quod autem Vir D. §. V. addit de HERIVVRDE tamquam quaerenda in *Herifordia Westphaliae*, non assentior. Nota est villa *Herwerde*, quae *Tielae* proxime adiacet, et cui etiam in Diplomate adiungitur. Multoque minus amplector quae de *Wigle* habet, tamquam haud dubie esset *insula Zeelandica*, *Beveland*; id quod coniicere se dicit „ex Walacra ei adposita et ex voce „*wegen*, *bewegen*, *wegeln*, haud secus ac *beven*, unde *Beveland*"; Ea enim aërem verberare mihi videntur. *Bevelandiae* origo aliunde repetenda. Vid. *Chronic.* p. 2.

Quod autem ad ipsum Chartae monumentum spectat, quod perperam a Cel. SIM. FRIDERICO HAHNIO in dubitationem esse revocatum, pluribus ibi HARENBERGIVS p. 91. docuit, elegantissimum antiquitatis monumentum esse

fiſtat. Vnde et ego OTTO ſuperno numine imperator aug. domino gratisſima ſua mihi ſuffragante clementia. conſultu magni et ſanctisſimi ac ſerenisſimi genitoris noſtri OTTONIS piisſimi imperatoris Auguſti. deique et ſancte' eccleſie' imperii quoque noſtri fidelium THEOPHANV IOHANNIS Conſtantinopolitani imperatoris neptim clarisſimam in maxima romulea vrbe. ſancto ſummoque aecleſiarum principe beato petro Apoſtolo votis noſtris fauente. domnique IOHANNIS ſanctisſimi et vniverſalis Papae tertii decimi benedictione proſequente. in copulam legitimi matrimonii conſortiumque imperii deſpondere. ac fausto et felici auſpicio Xp̅o propitiante coniugem decreui aſſumere. Nouerit igitur omnium ſanctae Dei eccleſiae noſtrorumque fidelium praeſentium ac futurorum induſtria. qualiter eidem dilectisſime ſponſe noſtre dote legitima. more maiorum noſtrorum quedam tam *infra Italicos fines* quam et *in transalpinis regnis noſtris*. habenda et iure perpetuo concedimus posſidenda. A. 972. d. 14. Apr.

eſſe debet. Exaratum illud est, eodem docente p. 83. in membrana tres quadrantes ulnae lata, duasque et dimidiam ulnam longa, litteris aureis. Membrana ipſa est e duabus palimpſesti oblongis partibus firmiter connexa, fuſco colore inducta et figuris pulcre adornatis conſpicua. Figurae illae conſtant ex orbibus binis, in quibus leones conſpiciuntur, excepto quod infra gryphes duo duos occupaverint circulos. In ſummo membranae faſtigio eminent ſex ſimulacra cubitalia, tria virorum et tria feminarum, quarum una conſiſtit in medio. Indicantur ſponſus et ſponſa cum testibus pronubis. Inter illa ſimulacra apparent bini pavones binique canes, auribus curtis. Annuli ſubſignatio non exſtat.

A. 972. d. 14. Apr. da. *Histriam* italiae prouinciam. cum comitatu *piscaria*. Transalpes. prouincias VVALACRA *vuigle*. cum abbatia *niuelle*. quatuordecim milibus eo pertinentibus mansis. Imperatorias quoque curtes nostras propria maiestate dignas. *bochbarda*. THIELA. HERIVVRDE. *dullede*. *nordhase*. eo quod auiae nostrae domnae MACHTILDIS semper semperque Augustae. quoad sibi diuinitus vixisse dabatur. fuisse dinoscitur. Ea per hanc nostri praecepti paginam. eidem sanctissimae et dilectissimae THEOPHANV sponsae nostrae concedimus. donamus. penitusque largimur. et de nostro iure et dominio. in eius dominium iusque transfundimus et delegamus. vna cum castellis. casis. seruis et ancillis. terris. campis. vineis. pratis. silvis. montuosa planitiemque tenentibus. aquis. aquarumque decursibus. molendinis. piscationibus. omnibusque rebus ad easdem curtes siue prouincias. vel abbatiam in integrum pertinentibus. quatinus iure proprietatis ea omnia habeat. teneat. firmiterque possideat. sitque potestas donandi. vendendi. commutandi. vel quicquid ex inde iuste decreuerit faciendi omnium hominum contradictione remota.

Quod si quis hoc nostrae dotis praeceptum infringere temptauerit. obnoxium se nostre nouerit maiestati. compositurus insuper eidem sponse nostre dilectissime *Theophanu*. nostrisque heredibus auri optimi libras mille.

Quod vt verius credatur diligentiusque in tempora futura serue-

seruetur. manu propria roborari et anuli nostri impressione sub- A. 972. d. 14. Apr.
ter iussimus insigniri.

SIGNVM INVICTISSIMORVM DOMNI *ut supra p. 29.* MAGNI ET PACIFICI

ITEM SIGNVM DOMNI *itidem, ut p. 29.* PERENITER AVGVSTORVM.

Vuillusus * cancellarius ad vicem Ruotperti archicapellani re- * VVilligisus.
cognoui.

Data XVIII. Kal. Mai. Anno dominicae incarnationis DCCCCLXXII. Indictione XV. Imperii sanctissimi genitoris nostri Ottonis XI. nostri vero V. actum rome ad sanctos apostolos feliciter.

N. IX.

N. IX.

A. 976. d. 18. Ian. OTTO II. Imperator confirmat Abbatiae S. Bavonis bona et possessiones antiquas in *Schaldia*, *Bevelandia*, *Walacra*, *Borsela*, et alibi, cui tamquam Imperii Cancellarius subscripsit EGBERTVS Theoderici II. Com. Holl. filius (1).

A. 976. d. 18. Ian.

Ad Chronic. p. 2. a. et 33. b. et Excursus VII. *p.* 174.

(Ex Originali, in Archivis Secretis Rever. Episcopi Gandavensis.)

In nomine Domini Dei et saluatoris nostri Jhesu Christi. OTTO diuina ordinante prouidentia Imperator augustus, quum regiae et imperatoriae dignitatis officium esse constat, ut monasteria, vel loca Deo et sanctis eius dicata, ob diuini cultus augmentum nouis semper auctoritatibus roborentur; idcirco notum esse uolumus omnium fidelium nostrorum tam praesentium quam futurorum industriae, quod monachi, venerabilis meritoque laudabilis UUOMARI Abbatis monasterii, quod dicitur *Ganda*, quod est constructum in honore Sancti Petri, Principis Apostolorum, ubi etiam sanctus BAUO confessor Christi corpore requiescit, nostram adierunt serenitatem orantes, ut rebus uel proprietatibus eiusdem sui monasterii *infra* * *regni nostri terminos* (2) constitutis, emunita-

* i. e. intra.

(1) Non habet hanc Chartam MIRAEVS neque FOPPENS. Citavit eius argumentum iam olim V. D. BOXHORN. ad REIGERSBERG *Chron. Zeel.* P. II. p. 13. sed nomina tantum, eaque vitiosa.

(2) *Infra regni nostri terminos*] Vt in antecedente Diplomate, ubi *pagus Haginao*, i. e. hodierna *Hannonia*, ad Regnum Ottonianum refertur: ita omnia loca infra memorata, quae Zeelandiae sunt, sita fuisse intra *Regni Ottoniani terminos* satis clare apparet. Confirmavit hanc Chartam a. 1003. Imper. Henricus apud MIR. *Opp. Dipl.* T. I. p. 347. ubi tamen locorum nomina nonnihil variant.

nitatis uel defensionis nostrum brauium concederemus, hoc- A. 976. d. 18. Ian.
que nostrae auctoritatis praecepto roboraremus. Quas quidem res, quorumdam tyrannica inuasione aliquamdiu iniuste praereptas, beatae memoriae dominus genitor noster gloriosus Imperator, saepe fratribus praefati loci pro hoc eum adeuntibus, benigne reddiderat. Sed humani debiti sorte praeventus; ad meliora, ut credimus, transmigrans, nullum super hoc imperialis auctoritatis scriptum ediderat, quapropter post illius ex hac luce discessum, iam dicti venerabilis monachi, ut dictum est, nostram adierunt celsitudinem, petentes, ut secundum domini genitoris nostri laudabile votum, nostrae quoque largitatis et immunitatis eis prospicere dignaretur auctoritas. Nos quoque ob spem diuinae remunerationis, ac pro salute eiusdem domini carissimi nostri patris, atque statu et incolumitate imperii nostri, piam illorum nolumus frustrari petitionem, sed easdem res omni cum integritate eis restituentes, nostrae auctoritatis immunitate ac tuitione confirmamus, quarum haec sunt nomina. hoc est in PAGO SCALDIS (3) possessionem uocabulo CREBCA et PAPINGALANT (4), cum aecclesia; et su-

(3) *Pago Scaldis*] *Per pagum Scaldim* intelligi insulam, quae etiamnunc *Scaldis*, Vernacule *'t Land van Schouwen* vocatur, sita ad vetus ostium amnis *Scaldis*, nunc *orientale* dictum, nemo, credo, inficias ibit.

(4) *Crebca et Papingaland.*] Putat *Chronic. Gottwic.* Auctor p. 765. prioris vocis vestigium *'t Kreekgors* et *'t Kreekrak* prope Bergam Zomensem; posterius vero latere in *Papenhoek* iuxta *Zandvliet* inter Antwerpiam et Bergam.

A. 976. d. 18. Ian. super fluuium GOLDA (5) terram, in qua possunt ali DCCCCte. oues; et fronenes (6), cum plurimis adiacenciis; et in PAGO BEUELANDA (7) omnem terram a SUTHERA SUTHFLITA, usque CURTAGOSUM (8), et CAMPAN, et quicquid ex ditione Sci bavonis in UUALACRA contineri dinoscitur, et in BRUMSALE (9) similiter, et in HOSTHOLT (10) super fluuium LARAHA terram, ubi possunt pasci uerueces CCCCte, et super DIRANHA (11), ubi

Sed tunc procul dubio *Pagus Scaldis* se ulterius versus Brabantiam extendit quam hodie. Quominus tamen intercedam, si *Papemuts* prope *Tholam* intelligas, alibi docebo. Pro *Crebca* Confirm. a. 1003. *Erica*.

(5) *Fluuium Golda*] *Golda* seu *Goude*. fluvius satis notus in Zeelandia. M. STOKE *Chronic. Holl.* B. x. vs. 460.

Die den swaren wederstoet
Wederstonden in Sirixe;
Of metten Grave, wat wildijs me?
Op GOUDE *vochten alle de nacht.*

Et B. VIII. *vs.* 733. *De soude men voere dan in Goude.* Vbi bl. 134. Doct. Edit. habet: „ *Goude*, of *de Goude* als vs. „ 790. was een doorgaand Water tus„ schen *Schouden* en *Duiveland*, strek„ kende van *Grevelingen* tot de *Ooster„ schelde*. Tusschen de gemelde Eilan„ den hiet het *Goude*. By 't Land van „ *Dreischor* verdeelde het zich Noord„ waarts in twee armen, waarvan de „ Westelijkste, loopende tusschen *Drei„ schor* en *Schouden*, den naam droeg „ van *Noordgouwe*; de Oostelyke tus„ schen *Dreischor* en *Duiveland*, dien „ van Noorderdiep. Zie *Tegenw. staat* „ *van Zeeland* II. p. 469. 470." Recte. Cf. ibid. bl. 416. et 533.

(6) *Fronenes*] Vocem *Fronenezze* Ducangius explicat per *rete publicum* vel etiam *piscandi iudicio*. An aliud lateat, dubito.

(7) *Pago Bevelanda*] Alium hunc esse Pagum quam *Zuidbevelandiae* tractum, nemo dixerit. Dirimitur autem a reliquis Insulis in hunc usque diem elice quodam sive fluvio, qui *Suthflita* vel *Suidvliet* vocatur. Pro *Suthera Suthflita* Charta Confirm. a. 1003. perperam *super Odrosfliet*. *Campan* nomen adhuc superest in Noordbevelandia, vulgo *Camperland*, e regione oppidi *Campvere*.

(8) *Curgatosum*] Vulgo circumfertur *Cortagosuna*, unde intelligunt *Cortgene* vicum hodie opidi iure gaudentem, in Noordbevelandia. Sed quum per *Pagum Bevelandam* hic intelligendum videatur *Zuidbeveland*; *Curta* autem et *Curtis* vox satis sit nota pro *praedio* sive

ubi cc[ti] laternae. Igitur auctoritati ob firmitatis gratiam, hanc nostram superaddimus auctoritatem, per quam praecipimus atque iubemus, ut nullus iudex publicus, uel quislibet ex iudiciaria potestate, in ecclesias aut loca uel agros, seu reliquas possessiones memorati monasterii, ad caussas audiendas; vel freda exigenda, aut mansiones vel paratas faciendas, aut fideiussores tollendos, aut homines ipsius monasterii tam ingenuos quam et servos super terram ipsius commanentes distrin- A. 976. d. 18. Ian.

[illegible] gen-

sive *mansione*; hinc separatim si scribas *Curta Gosum*; malim *Gosum* interpretari per *Goes*, cuius oppidi, tunc villae, nomen vetustissimum iam a. 776. occurrit in *Cod. Dipl. Laurisham.* T. I. p. 161. ubi *Gosaha* scribitur; memoranturque: *in lacu villa Maudaco inter Scald et Sunnonmeri* (hodie *Sonnemaar*, infra in Charta R. Ottonis a. 985. d. 25. Aug. *Sunnemere*), et *GVSAHA*; quae quidem vetusta vocis pronunciatio et orthographia quum nihil sit aliud atque *Gusa*; hinc recte III. Abbas GOTWICENS. in *Chronic.* Prodrom. p. 765. per nostrum *Goes* explicat.

(9) *Brumsale*] Sic literarum ductus repraesentat; non dubito tamen, quin scribi debeat *Bruinsale*; prout exstat in Charta Confirm. a. 1003. Vt autem *Brun*, *Bron*, *Burn*, *born*, permutantur; sic postea hinc factum *bornsale*, et citiore pronunciatu *borsale*. Alioqui dicendum in voce *Bramsale* literam N. ob sequens S. mutatam esse in M. Hanc autem insulam qui considerat sitam fuisse intra *Regni Ottonis* Regis Germaniae terminos, is non amplius pro absurdis habere poterit, quae de Dominorum Borsaliae ex Ducibus Sueviae hic sua bona possidentibus prosapia Vetera produnt Monumenta. Sed haec nunc non ago.

(10) *Hostholt*] Sive *Oosthout*, ut hodie scriberes. Tam generale hoc est nomen ab *Sylva* et *oriente* deductum, ut nisi adiectum invenires *super fluvium Lara* sive *Laraha*, facile aberres. Vbi vero *Lare* fluv. fuerit, quaerant alii. Habemus in Insula *Duveland* adhuc Dynastiam *Oosterland*, et *Oosterstein*.

(11) *Dipanha*] *Dipanha*, *Dipana*, et *Dipané* eiusdem esse originis, nemo opinor, intercedet. Nihil igitur prohibet, quominus intelligatur *Duvené*, nisi malis vocis vestigia quaerere in DIEPENdorst, pago olim in *Insula Goeree*. Quantum autem ad haec locorum nomina, ipse descripsi, reliqua temporis caussa perita manu describenda curavi. At pro *Dipanha* Confirmatio a. 1003. male *Eepena*.

A. 979. d. 18. Ian. gendos, nec ullas redibitiones aut illicitas occasiones requirendas, nostris et futuris temporibus ingredi audeat; sed liceat memorato Abbati, suisque successoribus, res praedicti monasterii, sub immunitatis nostrae defensione, quieto ordine possidere, quatenus ipsos servos dei, qui ibidem deo famulantur, pro nobis cum coniuge nostra atque stabilitate totius imperii nostri a deo nobis concessi, atque conservandi, iugiter domini misericordiam exorare delectet. Hanc itaque auctoritatem pleniorem in Dei nomine obtineat firmitate, et a fidelibus, scilicet Dei Ecclesiae, et nostris, verius certiusque credatur et diligentius conservetur, cum manu propria subter firmauimus, et annuli nostri impressione signari iussimus.

Signum domini invictissimi

Imperatoris Augusti.

EGBERTUS (12) Cancellarius ad vicem VILLIGISI archicapel-

(12) *Egbertus*] Fuit hic *Egbertus* et Gandavensis, frater Arnulfi Comitis, filius Theoderici II. Comitis Hollandiae cuius interventu etiam a. 985. d. 25. Aug.

pellani notaui. data xv. Kal. Febr. anno dominicae incarnationis DCCCCLXXVI, indictione IIII. anno vero regni domini Ottonis XVI imperii VIIII. actum Bruohsela. A. 976. d. 18. Ian.

Aug. pater Theodericus tot egregias possessiones his in terris adeptus est: qua de re vid. not. ad *Chronic.* p. 35. (7) Vnde non mirum hunc a. 976. *Bruxellis* Imperatori adstitisse, quum et a. 979. fratris *Arnulfi* nuptias cum *Lutgarde* coram eodem Ottone Rege conciliasse videatur, ibid. p. 33. (6), ubi plura de eius *Cancellarii* munere. Cf. *not.* ad Chartam anteced. a. 972.

N. X.

OTTO Imper. veteres Monasterii S. Bavonis Gandav. possessiones, in pago *Brachatensi* confirmat, et alias pridem ablatas in Hasbaniensi, Riensi, et Tessandriae pagis restituit. A. 976. d. 19. Ian.

Cui tamquam Imperii Cancellarius subscripsit EGBERTVS *Theoderici* II. Com. Hollandiae filius (1).

A. 976. d. 19. Ian.

Ad Chronic. p. 33. b.

(Ex Originali, in Archivis Secretis Rev. Episcopi Gandavensis.)

In nomine Scte et indiuidue trinitatis OTTO diuina fauente clementia imperator augustus: Si ea quae fideles nostri pro statu et utilitate aecclesiarum (*sic*) in locis sibi commissis statuerint: hoc nobis procul dubio ad eternam beatitudinem et totius regni

(1) Habet hanc quidem Chartam MIRAEVS *Opp. Dipl.* T. I. p. 344. sed in Propriis admodum vitiose. Multa etiam desiderantur, ac pro *Egberto* perperam etiam *Robertus*.

A. 976. d. 19. Ian. gni a deo nobis commissi tutelam mansurum esse credimus et retributorem deum exinde in futuro habere confidimus. Igitur notum sit omnibus tam praesentibus quam et futuris sanctae matris aecclesiae filiis quod monachi uenerabilis abbatis UUOMARI rectoris monasterii sancti confessoris Christi BAUONIS. quod est constructum in honore beati petri apostolorum principis super fluuium *Scald* in loco nuncupato *ganda*. Nostram adeuntes excellentiam humiliter petierunt. ut idem monasterium pro cauendo futuro periculo. et monasticae religionis uigore inibi perpetualiter corroborando. nostrae auctoritatis praecepto muniremus. Quorum petitioni libenter annuentes praemio sempiternae retributionis. ac pro salute animae beatae memoriae nostri genitoris. sed et gratia fraternae societatis in eodem monasterio nobis concessae et fideliter ut credimus conseruandae. assensum praebuimus. Quapropter statuimus. ut idem monasterium cum dei auxilio a venerabili marchyso ARNULFO moderno tempore in melius restitutum. iuxta eiusdem loci scripta et regalia praecepta et apostolici priuilegii decreta. in ordine monastico sub regulari disciplina res suas quiete possideat. siue eas uidelicet quas antiquitus pia fidelium largitione possedit. hoc est in *pago bragbatinse* uillam *uuarminiam* cum ecclesiis duabus et omnibus adiacentiis. et uillam *flithersele* cum ecclesia. et omnibus appendiciis. et *Papingehem* et *hauingehem* cum ecclesia. et *gisingasela* cum ecclesia et omnibus adiacentiis earum. Siue il-

las

las quas nos domni nostri genitoris gloriosi Imperatoris diffini- A. 976. d. 19. Ian.
tam perficientes deuotionem eidem loco restituimus · hoc est · in *pago hasbaniense* uillam *uuintreshouo* · et *uuinethe* cum ecclesiis singulis · et reliquis appendiciis · et in *pago bragbatinse sethleca* cum ecclesia et propriis appenditiis · et in *pago Rien buocholt* cum ecclesia et adiacentiis · et in *pago thesandrie Northreuinc.* et *Idingehem* cum ecclesiis et omnibus adiacentiis· Que etiam duae scilicet possessiones rogatu predicti uenerabilis abbatis suorumque monachorum · cuidam fideli nostro uiro nobili *folgbertus* et uxor eius *reginsuint* non refragante quoque nostrae preceptionis et auctoritatis licentia · in presentia nihilominus nostra delegatae sunt et traditae· dantibus eis pro hoc mutua uicissitudine sui iuris et hereditatis uillam *holthem* in *pago bragbatinse* sitam cum ecclesia et appendiciis · et in *pago flandrinse* possessionem vocabulo *felthem.* Haec ergo cum omnium rerum ad se pertinentium summa integritate · confirmamus perenniter usibus fratrum praefati coenobii · et sub perpetua emunitatis nostrae tuitione esse uolumus· Ita ut nullus *comes* · aut iudex · aut uicarius · aut publicus fisci exactor · aut aduocatus predictas res ingredi audeat ad fredas exigendas et paratas faciendas · uel aliud quid potestatis et districtionis exercendi · ac nemine inquietante · subtrahente et imminuente. Non abbate nec ulla iudiciaria potestate decernimus iure perpetuo eiusdem loci fratribus constituenda et pro eorum voluntate · necessitate · atque utilitate ordinanda · quarum sumpti-

bus

A. 976. d. 19. Ian. bus sustentati uberius pro nobis coniugeque nostra ac imperii nostri a deo nobis commissi et conseruandi in statu et pace omnipotenti dei misericordiam iugis precibus eosdem exorare delectet. *Vt autem* hec nostrae confirmationis maiorem in dei nomine per succedentia tempora obtineret uigorem *cum manu propria subter firmauimus* anulique nostri impressione assignari iussimus.

Olim lecta, nunc evanida.

SIGNUM DOMNI OTTONIS INUICTISSIMI IMPERATORIS AUGUSTI.

[Vt supra p. 44.]

Mir. *Robertus.*

EGBERTUS CANCELLARIUS AD UICEM UUILLIGISI ARCHICAPPELLANI NOTAUI

data XIIII KL. FEB. anno dominicae incarnationis DCCCCLXXVI indictione IIII anno uero regni domni ottonis XV imperii VIIII actum bruohsale.

N. XI.

N. XI.

OTTO II. Imper. confirmat Abbatiae S. Petri Gandavensi bona decessorum, intercedente coniuge THEOFANV et subscribente EGBERTO, filio Theoderici II. Com. Holland. A. 977. d. 28. Febr.

A. 977. d. 28. Febr.

Ad Chronic. p. 33. b. 34. b.

(Ex Originali in Abbatia S. Petri Gandav.)

IN NOMINE SANCTAE ET INDIUIDUAE TRINITATIS OTTO SUPERNA FAUENTE CLEMENTIA IMPERATOR AUGUSTUS · CUMMAGNO MUNERE MISERICORDIAE CHRISTI AECCLESIAE MULTIPLICENTUR GAUDIA · DIGNUM CONSTAT ut sollicitudine regiae clementiae spiritu dei incitate nequid in rebus ipsius aecclesiae inpacatum maneat' noua semper auctoritate roboretur. Inde nouerit omnium fidelium nostrorum industria quia uir uenerabilis UUOMARUS abbas ex monasterio *blandinio* quod est constructum a sancto patre cum omni ueneratione uenerando AMANDO in honore sanctorum apostolorum petri et pauli et situm in *pago curtracinse* uel *listri gaugense* super *scaldum*. Obtulit obtutibus nostris immunitatem domni genitorisque nostri ottonis bonae memoriae piissimi augusti · In qua inuenimus insertum qualiter idem genitor noster res et possessiones prefati monasterii *infra*

A. 977. d. 28. Febr. *regni sui terminos* constitutas propter diuinum amorem et reuerentiam diuini cultus haberi uoluerit sub plenissima defensione et immunitatis suae tuitione. Ob firmitatem tamen rei et quia pia fidelium largitione per modum quaedam eidem loco aucta uidentur · postulauit nos predictus abbas uuomarus ut eandem auctoritatem ob amorem dei et reuerentiam sanctorum apostolorum petri et pauli quorum nomine et honore memoratum constat dedicatum coenobium sanctorumque confessorum nostra quoque confirmarem auctoritate · Nos uero interuentu dilectae coniugis nostrae THEVFANV ob spem diuinae remuneratio-nis · pro statu et incolomitate (sic) regni uel imperii nostri piae illius petitioni consensum prebuimus · et res uel possesiones prescripti blandiniensis coenobii infra regni nostri terminos constitutas · in *pago* scilicet *haginao* uillam *dulciacum* cum omni integritate et in *pago bragbatinse* uillam *crumbrigga* aeque cum omni integritate aecclesiam quoque *cimbresac* in eodem pago · et in loco *elsuthalodem* quem *mathelgod* quidam francus contradidit · itemque in loco *herselè aluialodem* (1) quem *Stefanus* tradidit · sub perpetuae munitatis nostrae tuitione etiam uolumus et constituimus · ita ut nullus noster comes aut iudex aut uicarius aut publicus fisci exactor · uel aduocatus uel alius aliquis prenominatas uillas et posfesiones ingredi audeat ad fredas exigendas uel paratas facien-das

(1) Si voces distinguas, habebis *El-suth Alodem*, et *Alvi Alodem*. Quid *Alode* sit, notum est.

das uel hominibus prefcripti coenobii inibi habitantibus diftri- A. 977. d.28.Febr.
ctionem ingerendi uel aliud quicquid poteftatis exercendi licenciam aut potestatem habeat nifi abbas et aduocatus quem fibi ipfe utilem et necesfarium elegerit. Et ut hoc auctoritatis nostrae preceptum firmum et ftabile permaneat hanc cartam confcribi iusfimus quam et propria manu fubtus firmauimus anulique nostri impresfione fignari iusfimus.

SIGNUM DOMNI OTTONIS INUICTISI- *fic*

MI [Vt fupra p. 44.] IMPERATORIS AUGUSTI.

EGBERTUS CANCELLARIUS AD UICEM UUILLIGISI ARCHI CAPPELLANI NOTAUI·

Data ·II· Kl. MAR anno dominicae incarnationis dcccc LXXVII. indictione ·IIII· anno vero regni domni ottonis XVI· imperii VIIII· actum

* * *

Hic fubfiftitur, et nihil amplius invenitur in autographo; quod fane admodum rarum.

 N. XII.

N. XII.

A. 981. EGBERTVS Archiepisc. Trevir. Ecclesiam Collegiatam D. Paulini multis auget opibus, teste ipsius et ARNVLFI Com. Holl. patre THEODERICO II. Com. Holland.

A. 981.

Ad Chronic. p. 34. *a.* (1)

(Apud HONTHEIM *Histor. Trevir. Diplomat.* T. I. p. 321-323.)

* * *

(1) Dabo hanc Chartam ad calcem *Dissert. Genealog. Comit.* No. II.

N. XIII.

A. 981. d. 5. Mart. ARNVLFVS [postea Comes Hollandensis ac Gandavensis] aliquot bona pro anima nepotis sui BALDVINI largitur Abbatiae S. Petri Gandavensi. (1).

A. 981. d. 5. Mart.

Ad Excurs. VII. *p.* 178, *sq.*

(Ex Originali, in Abbatia S. Petri Gandavensi.)

IN NOMINE SANCTAE ET INDIUIDUAE TRINITATIS PATRIS ET FILII ET SPIRITUS SANCTI UNIUS DEI AC DOMINI NOSTRI JHESU CHRISTI SIT HUIUS DESCRIPTIONIS INUIOLABILIS MATERIES ∴ Deus uniuersitatis conditor et reformator · ab initio seculi tanta karitate:

(1) Memorabilem hanc Chartam, quam MIRAEVS *Opp. Dipl.* T. II. p. 942. ex Du Chesnio quidem edidit, sed male in Arnulphum II. Marchionem et Comitem Flandriae reiecit, omissis etiam Testium nominibus, non dubitavi cum Doctiss. et harum rerum callentissimo DV CHESNE *Hist. de la Maison de Gand* p. 112. sqq. etc. referre ad datorem *Arnulfum Comitem Gandavensem*, cuius e posteris propagata est familia Comitum Hollandiae. Duxerat is anno praeced. 980. uxorem *Lutgardim*, de qua vid. *Chronic.* p. 35. Facit ad explicationem *Excurs.* VII. p. 178. sq. id quod postea pluribus exsequar in *Dissertat. Genealog. Com. Holl.* No. II.

te ita consuluit humanae naturae ut quam ad imaginem suam fecerat. celestis beatitudinis premia consequi faceret. Siquidem mortalis homo post suae conditionis figmentum. inlicita appetendo se captiuauit diabolo. Vnde pro presumtionis dementia. seruiebat creaturae potius quam creatori. Vnde ne in id ipsum tota rueret posteritas. consuluit huic errori Deus pater in filii sui natiuitate per uterum uirginis. et naturae suae humanitatem nostram consocians. filios irae fecit esse filios misericordiae. Qui inter homines ut homo conuersans. plurima salutis remedia prouidit et instituit. omnibus tam praesentibus quam futuris sanctae matris aecclesiae filiis. Quatenus pro perituris temporalium rerum facultatibus. Aeternas caelestis regni diuitias conquirerent. Sic cunctis euangelica uoce intonans. Thesaurizate uobis thesauros in caelo. et caetera. Haec nos considerantes ego ARNULFUS filius THEODRICI *comitis*. et ARNULFUS filius HILDUUINI. pro anima nepotis nostri BALDUINI filii EUERARDI. Quasdam sui iuris possessiones in *taruennensi* pago. uidelicet *Rumingehem* et *Kerinberg*. Et in Flandris *Ukesba* ad monaster. blandinium In gandauo situm. in primordiis a sancto Amando pontifice constructum et in honore apostolorum Petri et Pauli consecratum. processu uero temporis a glorioso marchyso ARNULFO. excellentiori a fundamentis edificio reedificatum. concedimus et donamus deo et sancto Petro et sanctis eoloci quiescentibus. ut fratres inibi deo seruientes

A. 981. d. 5. Mart.

Mir. *Euerardi.*

Mir. *Kermberg.*

Mir. *Ukesham.*

Mir. abest *blandinium.*

Mir. *tradimus* pro *conc.*

A. 981. d. 5. Mart.

tes iugiter habeant et posſideant cum omnibus ad predictas posſesſiones pertinentibus · in terra · incircumiacentibus culturis · ſiluis · pascuis · pratis · et omni integritate ſui · cum mancipiis his. Quorum nomina ſunt haec' *Ansfridus · Manno Gerlef Reingard · Geroldus · Thieda* · item *Ansfridus · Rodbertus* · item *Rodbertus · Raduuardus · Duuinus · Duda* · et alia xii' Singuli ad · iiij · denarios in cenſu · Kl. octob · xij · in uadimonium · v · ſol. post obitum · Hanc traditionem pro nostro nepote contigit nobis facere' Quia pater et mater eius iam ante eum uias uniuerſae carnis ingresſi . hunc unicum orphanum Reliquerunt · Cuius traditionis fideiusſores ſunt · *Dodolinus · Rotbertus · Tilbodo · Adhelelmus*' omni generationum ſuccesſione ingenui et liberalisſimi · Haec omnia a praeſenti in futurum ſemper posſidenda in ius et potestatem ipſius loci Tradimus atque transcribimus · et ipſis dei famulis regularis uitae ſtudiis ſub monachili habitu in eodem Coenobio christo famulantibus donata atque firmata esſe uolumus' Quatinus haec absque ullius refragatoris inquietudine amodo et in ſempiternum posſideant propriis necesſitatibus et ſtipendiis. Quo liberiores ualeant esſe et in exequendis mandatis ſecundum regulam ſancti Benedicti ſibi traditis' et tam pro nobis quam pro nostris deuotius · domini miſericordiam implorent · Siquis uero de omnibus ſuccesſoribus nostris heredibus aut pro heredibus peruerſus contradictor · ſeu quelibet extranea perſona · huic traditioni Iniquis Refragationibus contraire uoluerit · atque hanc auſu

Mir. *cum* pro *et*
M. *Gerordus*
Mir. abest *it. Rodb.*
Mir. *matrimonio*
Mir. *Eilbodo*
Mir. *etiam* pro *et*
Mir. *et* abest
Mir. abest *hanc*
Mir. *temerario.*

aufu temerare nefario praefumpferit' fanctae trinitatis · et dei genitricis femperque uirginis Mariae · fanctorumque Apoftolorum Petri et Pauli · et fanctorum ibi quiescentium · *Uuandregifili* · *Ansberti* · et *Uulframni* · et fanctae Amalbergae uirginis · iram et offenfionem in hoc feclo incurrat omniumque fanctorum maledictionibus fubiaceat · et in futuro habeat partem · cum iuda et fociis eius · et quod repetit non euindicet · Sed praefens nostrae donationis testamentum · nostra et fidelium nostrorum astipulatione roboratum · Stabile et inconuulfum permaneat · Actum publice in *blandinio* gandaui Territorij · III · nonas martii · Anno dominicae incarnationis · DCCCC^{mo} · LXXX^{mo} · I^{mo} · indictione · VIIII · Anno incliti regis LOTHARIJ XXVIII^{mo} · et regiminis domni abbatis UUIDONIS · I^{mo} · A. 981. d. 5. Mart.

Signum ARNULFI et ARNULFI qui hanc traditionem fecerunt et firmari petierunt ·

Signum ARNULFI iunioris incliti Marchyfi ·

Signum THEODERICI (2) *comitis* ·

Signum Uuidonis abbatis ·

Signum Adaluuini prepofiti ·

Signum Balduini ·

Signum Ingelberti aduocati ·

Signum Afferici ·

Signum

(2) In Orig. vitiofe *Theoderi*. Et hactenus tantummodo MIRAEVS.

A. 981. d. 5. Mart.

Signum Uuillelmi ·
Signum Geldulfi ·
Signum Berfridi ·
Signum Heregodi ·
Signum Bertulfi ·
Signum Besnardi ·
Signum Uualtmari ·
Signum Uualradi ·
Signum Uuidherici ·
Signum Popolini ·
Signum Ricolfi ·
Signum Richarij ·
Signum Meingeri ·
Signum Raineri ·
Signum Frumoldi ·
Signum Sigardi ·
Signum Euerardi.
Signum Eilbodonis ·
Signum Uuirini ·
Signum Defiderij ·
Signum Godeberti ·
Ego quoque · Lanterus interfui et fubfcripfi ·

* * *

Sine Sigillo, fed eleganti fcriptura Diploma est exaratum.

N. XIV.

N. XIV.

OTTO III. Rex Germaniae, THEODERICO Comiti Gandavensi simul et Hollandensi, interventu EGBERTI filii *Theoderici* t. t. Archiepisc. Trevirensis, eximia largitur bona iure Alodii, quae antea Feudali iure tenuerat (1). A. 985. d. 25. Aug.

A. 985. d. 25. Aug.

Ad Chronic. p. 34, 35. *et ad Excurs. p.* 175, 177.

(Ex Cod. MS. Chronici Egmundani, ubi est ordine IV. Exstat et in FVRMER. *Ann. Fris.* L. VIII. p. 109. I. DOVZ. *Ann. Holl.* p. 414. MIRAEI *Opp. Dipl.* I. p. 52. et alibi.)

In nomine Sanctae et individuae Trinitatis. OTTO divina favente clementia Rex. Cunctis fidelibus nostris, praesentibus scilicet atque futuris, manifestum esse volumus, quomodo nos ob [a] votum et amorem dilectae genitricis nostrae THEOPHANAE (2) [b] videlicet Imperatricis Augustae, nec non et interven-

a *Ad* Sw. b *Theophanis* Sw.

(1) Dubium hoc de Diplomate moverat V. D. MATTH. *Anal. Med. Aevi* T. III. p. 50. sed sine urgenti caussa. Aliud enim est non intelligere Chartam; aliud spuriam habere. Exstant Ottonis huius quamplurimae iisdem Subscriptoribus et temporum Notis insignitae, (Vid. *not.* 15.) nec ulla adest fraudis suspicio, nec quidquam inest ab Ottone, ab Theoderico, et ab Historia temporis alienum. Theodericum autem etiam Gandavensem fuisse Comitem, omni dubio eximam, in *Diss. Crit. Geneal.* No. II.

(2) *Theophanae*] Hactenus creditum est, *Theophanam* et *Lutgardim*, quae huius *Theoderici* filio *Arnulfo* a. 980. nupsit, sorores fuisse. Sed errant. Magna quidem fuit *Theophanae* et *Hildegardis* Theoderici coniugis et Lutgardis familiaritas; vid. p. 33. nulla tamen quae probari potest affinitas. Habuit tamen *Lutgardis* sororem, Imperatori nuptam, sed Imperatori *Henrico*, qui *Ottoni* III. suc-

A. 985. d. 25. Aug. ventu Fidelium nostrorum EKBERTI (3) *Trevirensis Ecclesiae venerabilis Archiepiscopi*, ac Nepotis nostri HENRICI (4) Baiororum [e] Ducis, *Fideli* nostro THEODERICO COMITI quidquid [d] nostro concessu hactenus *in beneficium* (5) tenuit inter duo *flumina*, quae vocantur *Liora* (6) et *Hisla*, in proprium dedimus cum omnibus utensilibus, quae in eodem *beneficio* regio

e *Bavaror.* D. *fidelis nostri* Sw. *Bavarior.* Ms. *Herma et Hisla* MS. Burg. Mox *quae* abest Sw.

d *Quaeque* Sw. *Hema et Zhla* monstrose Sw.

succesfit, cui *Cunigundis* nomen. Qua de re fusius in *Dissert. Critico-Geneal.* Nunc vide ad Chronic. p. 33. *not.* (5). Obiit *Theophana* Neomagi a. 991. Vid. ANN. SAXON. h. a. Alibi *Theophanu* scribitur. Vid. p. 37, 38, 50, et quae plura de illa habet STRVV. *Corp. Hist. Germ.* in OTTON. II. §. V. not. (45).

(3) *Ekberti*] Non mirum, quod *Ekbertus* intercesfit, qui filius erat *Theoderici Comitis*, cuius res hic agitur. Quanto vero iam ante is polleret favore, vidimus supra ad a. 976. p. 44, 48, 51. sub Ottone II. ubi *Imperii Cancellarius*, uti et *Archicancellarius* a. 980. in *Chron. not.* (6). p. 33. ad a. 980.

(4) *Henrici*] Est hic *Henricus*, qui postea Imperator, et cuius uxor *Cunigundis*. At huius *Theoderici* Com. filius *Arnulfus* iam a. 980. uxorem duxerat *Lutgardim*, de qua not. (2) Cf. Chronic. p. 33–35. not. (5, 7, 9).

(5) *In beneficium*] Id est, *in feudum*, locutione hoc aevo sollemni, cui formulae, *in beneficium*, opposita est *in proprium*. Multas dedit Chartas V. Ill. LVDEWIG *de iure Clientel.* S. I. C. 2. p. 44. (*a*), ut probet *beneficia* adversa fuisse *proprietati*; adeoque quam clarissime distingui a pleno rerum dominio: eumque in finem affert *momentosum quoque* (inquit) *Diploma Arnulfi* Regis ad a. 889. quod ex SCHATEN. exhibet *Ann. Paderb.* L. III. p. 216. Adiice etiam hanc Chartam. Docemur autem ex hac, *Theodericum* a Regibus German. hactenus iure feudi habuisse 1. quae inter fluvios *Lieram* et *Isalam* interiacent. 2. etiam in *villa Sunnemare*. 3. inter *Medemelakam* et *Humelosara*. 4. in Comitatibus *Mosa*, *Kinheim*, *Texla*, quae bona nunc possidenda accipit in proprium, ac tamquam suum ipsius Dominium. Sunt autem haec et similia, quae nobis sollemne est, vernacule vocare *'s Graven Domeinen*.

(6) *Liora*] *Lioram*, *Leoram*, non aliud esse flumen quam *Lieram*, satis pa-

gio concessu per fructuarium usum (7) ante hac possedit, et A. 985.
totum [e], quod nostra regia concessione in Villa *Sunnemere* (8) d. 25. Aug.
dicta beneficiario usu usque modo habuit [f] cum omni utilitate illuc aspiciente, sibi etiam [g] in proprium deinceps tenendum donavimus. Adhuc quoque quidquid *beneficii* nostra de parte inter duo flumina *Medemelacha* et *Chimelosara* [h] (9), *Gemarchi* (10) dicta,

[e] *Cum hoc possedit et tenuit* Sw. qui hic desinit, uti et MS. Burg. cui in fine adiicitur: *orate pro fratre Hugone.* [f] Abest DOVZ. Ann. p. 413. [g] *Sed etiam* DOVZ. *Et etiam* Furm. L. VIII. p. 109. [h] *Chimelosara* et *Gemerchi* DOVZ. MATTH. alii aliter. *Chinneloes* STOKE L. vs. 737. *Chinnelosara* C. M

patebit inspicienti *Excurs.* II. *de Etymo vocis Theoderici* etc. Superest autem nomen, et ex amniculo adhuc vicus *de Lier* dicitur. *Isala* fluv. notus est.

(7) *Fructuarium usum*] Pro vulgari maxime VV. DD. sententia, *feudum* seu *beneficium* definientium per vocem *ususfructus*, argumenta adfert V. Ill. LVDEWIG *Iur. client.* Sect. II. c. 2. p. 119. (*b*) in quibus 20. loco hanc ipsam Chartam probandi loco exhibet. Verum non videtur probare Charta, quod innuunt. Satis enim diserte *usus fructuarius* hic distingui videtur ab ipso *feudo*. Nominantur enim feudi *utensilia, quae in eodem beneficio per fructuarium usum possedit*. Non animadvertit hoc V. D. *Ludewig*, qui satis alioqui accurate docuit in sqq. *Feudum* non in genere definiri posse per *usumfructum*. Cf. eumdem p. 125. ubi monet, feuda data beneficiataque quondam usumfructum fuisse, non utile dominium; sed feuda *oblata* et *emta* postea caussas exstitisse conversionis ususfructus in utile dominium; quae autem sit differentia *ususfructus* et *utilis dominii*, *ibid.* p. 125. not. (*g*) et not. (*k*) p. 129. ubi censura in *Grotium* nostrum.

(8) *Sunnemere*] Est locus etiamnunc cognitus, hodie Insulae Schaldiae (*Schouwen*) connexa; olim separata eiusdem nominis Insula. Vnde recte in *Cod. Laurisham.* supra not. (6) ad Chart. a. 976. d. 18. Ian. inter Insulam *Scaldim* et *Sunnonmeri* interponitur *Lacus*, in quo sive ad quem *villa Maudaco*; cuius nomen forte latet in antiquissimo vico *Maie*, hodie deperdito.

(9) *Medemelacha et Chimelosara*] Supersunt nomina in *Medenblik* et *Hemelum*. Vid. ALTING in Vocc. Vtrum vero autographum habuerit *Chumelo-* an *Chimelo-*, an vero *Chinnelo-* incertum est. Quod addit de *Chimelosara*, quasi *Hemelumer* VAART, non adsentior.

(10) *Gemarchi*] *Ge*, *go*, *ga*, sunt nomina Frisica, quae agrum, terram vel

A. 985. d. 25. Aug. dicta, tenuit cum omnibus appendiciis ad idem *beneficium* pertinentibus, similiter in proprietatem habendum dedimus. Adhaec etiam totum, quod de nostro iure in *Pago Texla* nuncupato *in beneficium* tenuit cum omni utilitate ad hoc appendente (excepto quod vulgari lingua dicitur (11) *Huslada*) ad integrum (12) sibi in proprium (13) tradidimus in *Comitatibus* ita nun-

vel regionem notant; ut in *Westergo*, *Nortge*, et similibus conspicitur. *Marchi*, *Marcha*, *Marchia*, notat hoc aevo limitem, ita ut per *Gemarchi* indicari videatur *regionis Cisflevanae* limes seu *marchia*. Douz. et Matth. habent *Gemerchi*. Inter plures vero terrae nostrae Pagos in Charta FOLKERI, nobilis viri, a. 855. ex *antiquo Chartulario Werthinensi* in MIRAEI *Opp. Dipl.* T. II. p. 561. et MARTEN. *Coll. Amplisf.* T. I. p. 140. occurrit *Pagus Humerki*. Eius pagi quoque mentio in MABILL. *Ann. Bened.* LXXIV. §. 36. de *Willehado*, Episcopo Brem., qui ex Anglia in Frisiam appulit ad Dokkum, inde transiens ad *Humarchen*, ubi a Frisiis impugnatus, evasit, et ad *Trentanos* tetendit, a. 772. ANSCHAR. *Vit. S. Willehadi.* Si quid tamen video, genuina lectio haec erit: *Chimelos*-ARGE MARchi *dicto*. Sic in Charta a. 1083. infra, *Radenburch* et statim *Radenburg*ARE*broke* pro *Radenburgerbroek*, ita ut *are* sit terminatio, quasi dicas *Chimelosergo*, seu *terram Chimelos*. Quidquid autem hoc est, videtur tractus terrae innui inter *Medenblik* et *Hemelum*, aquis nunc fere obrutus. At si separatum nomen *pagi* intelligas, sensus foret, dari *in proprium quidquid beneficii inter duo illa flumina in Pago Gemarki dicto tenuerat.*

(11) *Huslada*] *Huslada*, vel rectius *Huslota*, est Vectigal *pro focis* solvendum. Vt notum. Vid. DV CANGE. Maioris est momenti, nosse, cur Imperator excipiat illud *Huslota?* Nec mirum hoc! Non amplius in hoc Imperatori ius erat. Habebat id Episcopus Traiectinus. Is enim regio dono habebat *in Texla tertiam agri partem* HED. p. 65. l. 5. infr. et praeter multa etiam *decimas de tributo quod* HVSLOTO vocatur. Donaveratque Otto Imp. a. 948. et sq. anno confirmarat, apud HED. p. 85. cf. 78. pr. *omnia a praedecessoribus suis Regibus — collata, vidl. decimam partem omnium regalium praediorum, et monetarum et teloneorum, quae inter Episcopatus terminos exiguntur; insuper et tributorum, quae HVSLATA et Cogschuld dicuntur.* Excepit autem in totum, tamquam ius sibi refer-

nuncupatis, *Masalant*, *Kinhem*, *Texla* (14). Et ut de praedictis rebus liberam habeat potestatem donandi, commutandi, seu quidquid voluerit faciendi, hoc nostrae auctoritatis praeceptum conscribi et anuli nostri inpressione sigillari iussimus, manuque propria subtus firmavimus. A. 985. d. 25. Aug.

Signum Domini OTTONIS gloriossissimi Regis.

HIL-

servandum, vel, cui placeret, indulgendum. Latuisse hoc videtur FVRMER. *Ann. Fris.* L. VIII. p. 110.

(12) *Ad integrum*] Oedipo opus est, ad supplendum, qui hic habetur, hiatum. Sine sensu enim: *totum, quod in Pago Texla tenuit, — ad integrum in proprium damus in Comitatibus Masalant, Kinheim et Texla.* Quid enim *hoc totum?* an idem illud *in Pago Texla*, et in *Comitatu Masalant, — et* TEXLA? non opinor. Habebat Episcopus Trai. tertiam terrae partem *in Texla*. Vid. supra p. 60. Manebant duae reliquae Comiti. Non ita res in *Comitatibus* videtur obtinuisse. An vero hoc ita intelligemus, ut totum ius, quod in Texla habuit antea, illud nunc donet etiam in Comitatibus Masalant et Texla. At quid opus est repetita voce *Texla?* An vero illud quod ad integrum in his Comitatibus datur, respicit *ad Huslada?* At quid tunc opus est voce *excepto*, nisi hoc vocis non excipiat; sed quo *praeterea* sumatur: quod tamen de *Texla* non verum. De hic tamen dubio vide coniecturam not. (14).

(13) *In proprium*] Recte HONTHEM. *Hist. Trev. Dipl.* T. I. p. 565. (*c*) et huic loco apposite: „Possidebant quippe Comites, praeter *officium*, etiam *Allodialia*, ex liberalitate Imperatorum adquisita, formula sollemni: *in proprium tradidimus*. STRVV. *de Allod. Imp.* §. IX. et LIII. Hinc successu temporis integri Comitatus facti allodiales".

(14) *In Comitatibus — Masalant —*] Nota tres *Comitatus* in uno illius terrae Tractu, quos iuxta ac multas alias terras postea nostri Comites, etsi Hollandiae tantum dicti, possederunt. *Masalant* procul dubio pars terrae, ubi postea *Fladertingae* regio, de qua Excursu III. in f. quae hinc se extendere debuerit ad fluvium *Lieram*, seu *Pagum inter Lieram et Isselam*. Alter Pagus, *a Rheno ad Zuithardeshage* sive *Hillegom*, Comitatus nomine iam antea fuit concessus ex Charta a. 889. Porro alius nominatur *Comitatus Kinheim*, quae hodierna *Kinnemaria*; cuius limites in Charta a. 922. exprimuntur *a Suithardeshage usque ad Fortrape et Kinheim*, nempe fluv. Unde

DE-

A. 985. d. 25. Aug. HILDEBALDVS Episcopus et Cancellarius vice i WILLIGISI (15) Archicapellani recognovi.

Data

i *Vicem* pro *ad vicem* C. M. *Vice* DOVZ. p. 414. MATTH. et sic in simili Ottonis II. Diplom. in MABILL. *Dipl.* a. 982. p. 575. Et Ottonis huius a. 990, 992, 993, in HONTHEM. *Hist. Trev. Dipl.* I. p. 327. sqq. a. 987. in *Cod. Dipl. Laurish.* I. p. 139. Alii *ad vicem.*

DE LEID. *Ann. Egm.* C. VI. *Egmonda* dicitur *cum tota Kennemaria.* *Fortrape*, haud ulterius quam ad *Callantsooge*, nunc maris undis absorpta, collocanda, proxime accedere debuit ad *Textam.* *Texla*, ingens olim terrae tractus, in quo *Pago Comitatus* ille est ultimus! Postremo bona quae *Gerulfus* a. 839. accepit, sita iam erant *in Pago Frisiae Westergo.* Ex insigni igitur hoc Diplomate cognoscas, quam valide errent, qui singulis *Pagis Comitem* hoc aevo praefuisse sumant. Idem iam ante ex *Ottonis* Duc. Bavar. bonis egregie adstruxit SCHEID. *Origg. Guelph.* *Eccard.* IV. p. 479. „ Facile videbis, „ inquit, non temere praesumi, in „ pluribus adhuc Pagis eum praedia „ possedisse. Quemadmodum etiam „ nostri constanter ipsi attribuunt bona „ in pagis Auga, Lisga, Netga, — —. „ quae sola si rite perpendimus, non „ dubiam modo reddunt, verum ever„ tunt penitus atque destruunt eorum „ sententiam, qui singulis Pagis Comi„ tem praefuisse scribunt, --- quae enim „ in vett. pagis Germaniae beneficia „ erant Caesarum, ubi vacabant pos„ sessore, ita conferebantur, prouti „ Imperatoribus et Regibus placuit. „ Vnde haud raro uno eodemque tem„ pore Comites in uno Pago nominan„ tur ". Adde, *unus Comes* in pluribus *Pagis.* Omnes autem hos *Comitatus*, de quibus hic sermo, ab Ottone Rege per hanc Chartam fuisse concessos donatosque, quemadmodum sibi hac ex Charta fingit MATTH. ad *Ann. Egm.* C. XIV. p. 184. neutiquam verum esse, res ipsa docet. Non dabat Imperator *in proprium* hos tres *Comitatus*, sed *in Comitatibus in proprium tradidit.* — Sed quid tradidit? Admodum miror, nemini suboluisse hactenus, sententiam hic esse mutilam, vel deficere aliquid. Quid vero deficiat, non ita clarum est. Magnum tamen aliquod innui, satis praecedentia arguunt. Dedit enim Imperator Comiti *omnia*, quae abs se *in Pago Texla* tenuerat antea. Per quae si quis etiam Pagi administrationem, quantum per Episcopum Traiect. licebat, intelligat, non multum intercedam. At quomodo igitur statim repetit, *se eadem dare in Comitatibus Masalant*, *Kinheim et Texla.* Fuit, quum conieci, referri donationem ad illud tributum *Huslade*, in illis Comitatibus huic concedendum: *excepto, quod vulgari Lingua dicitur Huslada*, [quod] *in proprium tradidimus in* dictis *Comitatibus.* Vel dicendum,

Pa-

Data VIII. Kal. Septembris Anno Dominicae incarnationis DCCCCLXXXV. indictione XIII. Anno autem Tertii *Ottonis* regnantis secundo. Actum *Noviomago* feliciter. Amen. A. 985. d. 25. Aug.

Pagum Texlam particulam tantum fuisse *Comitatus* eiusdem nominis, adeo ut donatio bonorum *Pagi* nunc extendantur ad bona totius *Comitatus*. Diiudicent alii. Forte nonnihil lucis daret, si post *tradidimus* inseratur ET *in Comitatibus*, uti habet MS. Alkem. ad NIC. KOLIN. fol. 116. vso. Ceterum quamvis hac ex Charta non dati fuisse videntur *Comitatus*, ne in *feudum* quidem, nedum *in proprium*: non tamen nego, sed certo statuo, Comitem nostrum Regio nomine *iudiciaria potestate* hos Comitatus administrasse, vel quod eodem redit, *feudi* iure iam antea hos tenuisse Comitatus, in quibus nunc nonnihil eximii etiam *in proprium* accipit; uti Parentes iam antea.

(15) *Hildebaldus — Willigisi*] *Willigisus* Archicapellanus fuit Archiepiscopus Moguntinus, sub quo *Archicancellariatus* Officium Sedi Moguntinae perpetuo fuit annexum, ut ex Cl. IOANNIS *Rer. Mog.* Tom. I. L. V. p. 449. et *Prodr.* CHRON. GOTTWIC. P. I. L. II. p. 185. habet HERRGOTT not. (a) ad Cod. Probb. *Geneal. Habsburg.* T. II. p. 87. Cf. BVCH. ad HED. p. 90. (x) Non dissimile autem huic exstat Diploma, eodem anno datum a. 985. *Non. febr. — anno Regni* III. *Ottonis Secundo*, *actum Mulinhusen* in *Cod. Quedlingburg.* p. 21. cui eadem subscriptio: *Hildiboldus Episcopus et Cancellarius vice Willigisi Archiepiscopi recognovi.* Dantur et alia p. 22, 23. In SCHEID. *Origg. Guelph.* T. IV. p. 286. *Hildiboldus Episc. et Cancell. vice Willigisi Archiepisc. recogn. Data* V. *Kal. April. A. Dom. incarn.* DCCCCLXXXV. *Indict.* XIII. *Anno vero* III. *Ottonis regnantis* II. *Actum Gruone.* In MIRAEI *Opp. Dipl.* T. I. p. 51. qua Episcopo Leodic. *Non. Iunii* tradit *Comitatum Hoiensem*, quem *Ansfridus Comes Illustris Vir*, postea Episcopus Traiectensis, hactenus tenuerat. Nec ovum ovo similius, quam quod quincto ante die datum est, nempe XIII. *Kal. Sept.* in MARTEN. *Coll. Ampl.* T. I. p. 335. itidem datum *Neomagi*. Mitto congerere alia.

N. XV.

N. XV.

A. 1018. d. 29. Iul. N. I. Probationes ad *Excursum* III. *de Zuidhollandia a Theoderico* III. *Com. Holl. devicta*, nec non ad *Excurs.* VII. *p.* 179.

A. 1018. d. 29. Iul.

A. TESTIMONIA DOMESTICA.

N. I. ANONYMVS TRAIECT. *de Bellis Campestribus inter Episcopos Traiect. et Comites Holland.* Ed. Matth. adiectus ad calcem ANONYM. *de Rebus Traiect.* p. 212. de pugna d. 11. Iul. a. 1018.

Pacis amicitia usque THEODERICVM, quartum Hollandiae Comitem, ac ADELBOLDVM Traiectensem vicesimum perduravit Episcopum. Habuit enim idem *Episcopus* quendam *Comitem* in Vasallum (1), qui THEODERICVS BAVO (2) dictus est, *circa oras Rheni* beneficiatus. Hic se contradictorium (3) exhibuit THEODERICO Comiti Hollandiae supradicto.

(1) *Vasallum*] Hinc docemur, hoc seculo Ditionem *Bodegravensem* separatum adhuc *Comitatum* ac feudum fuisse Episcopi Traiectini, postea vero alodium *Comitum Hollandiae*; intra cuius limites nonnulli primaevam Hollandiam quaesiverunt.

(2) *Theod. Bavo*] In nonnullis MSS. Chartae Henrici Imp. a. 1064. apud HED. p. 130. vocatur *Theodericus BAVE filius, quem Theodericus Comes expulit et vi So. Martino abstulit.*

(3) *Contradictorium*] Per *contradictorium se exhibere* intelligitur *infestare terras Comitis Holland.* uti hac de re scribunt BEKA et HEDA. BEKA p. 37. *Theodericus Bavo beneficiatus iuxta Bodegraven ab Adelboldo Pontifice Theodoricum Comitem Hollandiae non quievit infestare quotidiano certamine.* HEDA p. 107. postquam dixisset, *non modicam incidere suspicionem, Adelboldum Fresones contra Arnulphum patrem, quem occiderant, in defectione fovisse et animasse*, addit:

Acces-

dicto. Quam ob rem idem Hollandiae Comes ante nominatum THEODERICVM BAVE a suis dominationibus eiiciens fecit exulem et fugacem; qui mox eiectus Episcopi requisivit patrocinium. Episcopus autem haec aegre ferens proposuit Vasallum suum possessionibus suis restituere, coadunavitque exercitum validum adversus *Theodericum* Hollandiae Comitem. *Theodericus* vero Comes cum *fratre suo* SICCONE miles acerrimus, - - e contrario roboratum attraxit exercitum. Et commisso in invicem gravi praelio Ann. Domini M. XVIII. quinto Idus Iulii convenerunt [f. ceciderunt.] ex parte Traiectensis hi *Nobiles*, viriliter decertantes, scil. *Wedgerus* Advocatus Ecclesiae, *Wilzingus* et *Godezo* Comites, *Lanzo*, *Aldgerus*, *Snafherus*, cum multis aliis approbatis Armigeris.

A. 1018. d. 29. Iul. No. I.

N. II. BEKA *Chron. Episc. Trai.* p. 38. De altero praelio ad Merewedam. A. 1018. d. 29. Iul.

Itaque die XIX. subsequente, qui est IV. Calendarum Augusti

Accessit quidam Theodricus cognom. Bavo, qui praedas ex Provincia Theodrici Com. Holl. ageret, et incursionibus crebris infestaret. Haec autem scriptores Trai. omnes ex affectu in fraudem sui Episcopi dixisse quis credat! Vnde non audiendus BVCHEL. ad HED. p. 115. (*c*) et 116 (*d*), qui culpam ab *Adelboldo* reiicit in Holl. *Comitem;* quamquam non nego, *Hollandum* ansam turbis dare potuisse. In eo tamen audiendus, quod *not.* (*c*) *fin. Lectori clarum esse* dicit, *quantum scriptores Holl.* [addo, et Traiectini] in narratione belli a vero deflexerint. Non nisi prudenter igitur admitte testimonia BEKAE et HEDAE, ubi plura quam ANONYMVS TRAIECT. continent; siquidem multa falsa immiscent, notante iam BVCHELIO.

A. 1018. d. 29. Iul. N°. III. gusti eodem anno praefati Principes [Episcopus ac Comes cum suis] itidem convenerunt ad praelium, committentes alterutrum magnae depopulationis excidium; ceciderunt enim iterum ex parte Pontificis ADELBOLDI viri strenui bellanti manu neci dati, vidl. *Folcardus* Presbyter, *Bartoldus* Diaconus, *Ioannes et Gotfridus* Comites, *Hiddo*, *Halmaricus*, *Volcellinus*, *Hubertus* ac *Hildeboldus*, Milites, *Zifridus* et *Heynemannus* Proceres, cum plurimis scutariis animosis et diversis armigeris approbatis.

N. III. ANONYMVS *de bellis Campestr.* p. 213.
De altero praelio ad Merwedam. A. 1018. d. 29. Iul.

Secundum utique bellum propter vindictam praedictorum Armigerorum et Principum occisorum traxit originem (4); quod tamen occulto Dei iudicio magis obfuit quam profuit, quum idem Episcopus et armigeri Traiectenses hoc gravi infortunio acriter attriti XIX. die subsequente, quae est IV. Kal. Aug. uno et eodem anno recuperatis viribus contra praetaxatum Theodericum armigeris multiplicibus praemunitum praeliaturi cum aciebus fortissimis advenerunt. Commissa quoque est ipso die stra-

(4) *Originem*] Vocatur hinc in DITMARO N. V. THEODERICVS *prius occisis Militibus suis multum nocens.* DITMARVS tamen hanc non primariam belli caussam tradit, sed longe aliam suppeditat, eamdemque prioris et praelii et cla-

ftrages cruentissima. Ceciderunt enim neci dati ex parte Traiectensium egregii bellatores, scil. *Folcardus* presbyter, *Bartoldus* Diaconus, *Iohannes et Godefridus* Comites, *Hiddo*, *Amalricus*, *Waltelinus*, *Hubertus* et *Hildeboldus* Milites, *Ri-fredus* et *Hermannus* cum armigerorum multitudine populosa. Factaque est secundario Traiectensibus ruina gravior ac depopulatio crudelior. Et THEODERICVS *Comes* quanquam victor non tamen sine grandi amissione suorum ad Hollandiam est reversus.

A. 1018. d. 29. Iul. No. IV.

B. TESTIMONIA EXTERNA.

N. IV. ALPERTVS Monachus Metensis, *de diversitate temporum*, qui floruit ab a. 1005 — 1019.

In I. G. ECCARDI *Corp. Histor. Med. Aevi*, Tom. I. p. 118. L. II. c. 19–21.

CAP. XIX. DE ECLIPSI LVNAE ET SOLIS ET VISO COMETE.

Anno uno [a. 1016.] antequam concilium *Noviomago* indictum esset, luna post mediam noctem hyberno tempore defecit (5), et Rege sequenti anno [1018.] in eodem loco consistente in paschali hebdomade solis Eclipsis facta est. Tertio

cladis Militum. Prius enim certamen ex eodem fonte erat natum, unde alterum XIX. diebus post habitum, nempe quia *Comes Fresiae* Merewedae terras occupaverat. Vnde querelae coram Imperatore.

(5) Hoc factum a. 1016. d. 17. Nov. Vid. *l'Art de Verif. les dates* p. 71.

A. 1018. d. 29. Iul. N°. IV. tio quoque anno [a. 1019.] Cometes in aquilonari parte coeli longissimis crinibus et pallida specie visus est. Sequuntur hoc signum multa bella et in plurimis nationibus maximus sanguis hominum per praelia fusus est.

CAP. XX. DE MERIWIDO A FRISIIS OBTENTA, ET DE TIELENSIBVS.

Antequam hoc prodigium in coelo appareret, circa *littus Oceani* bellum coortum est. Huius belli haec causa fuit. *Pars* FRISIORVM, sedibus suis relictis, in *Sylva* MERIVVIDO, de qua supra diximus, habitacula construentes consederant, et adiunctis sibi *praedonibus* magna mercatoribus dampna intulerant. *Prae-*

(6) *Praedones*] Per hos *Praedones* non alii intelliguntur nisi *Theodericus Comes cum suis*, qui secundum BALDERIC. N. VI. *secesserat in sylvam Merewedam*, *ac Frisones* [intellige *Westfrisios* ac *Kennemarios*, quorum Comes ac Dominus hactenus fuerat) *suspectos ob mortem patris habebat*. Heic fecerat *Municipium*, *alienus invasor*, et *Negotiatores vexabat censu* i. e. vectigali vel teloneo. Sic certe verba BALDERICI N. VI. In hac enim *Sylva Merweda* Theodericus Adelboldo abstulit *magnum quod habebat praedium*. Sic DITMARVS. Quod autem auctor dicit, *Partem* FRESIORVM *relictis suis sedibus* huc habitatum concessisse, manifesto indicio esse videtur, *Frisiae* nomen non ab altera Mosae parte tunc extensum fuisse, adeoque quae nunc est *Zuidhollandia*, nomen *Fresiae* propriae non gestasse. Quando igitur res dicitur contigisse *in Frisia* vel *in Fresonia*, uti habent cum CHRON. EGMOND. tum CHRON. LOBIENS. N. VII. et SIGEB. N. VIII. sqq. vel impropria haec ob terrae viciniam intelligi debent, vel referri ad THEODERICVM Comitem et *suos Frisones*, qui eo habitandi caussa concesserant, vel ex *locorum* ignorantia ortum trahit. Saltem coaevi scriptores distinguunt, eam vel ad *Galliam*, vel ad *Fladirtingam*, vel ad locum inter *Mosam* et *Vahalim* referendo. BALDER. N. VI. Immo idem

Praedones (6) vero, eis postea subiugatis, singulis ad modum uniuscuiusque culturae ad extirpanda novalia terram diviserunt, eamque colere iusserunt, et sibi vectigales fecerunt. Vnde Mercatores *Tielenses*, qui etiam specialiter prae ceteris facile ad quascumque querimonias excitandas accenduntur, crebro *Regem* interpellabant, ut pro sua gratia eos ab his iniuriis defendat. Si id non faciat, neque se causa negotiandi in *Insulam* venire, neque ad se *Britannos* (7) commeari posse, et ideo vectigalia sibi [Regi], ut oportebat, plenius provenire non posse, dicebant. Sed libet pauca, non detrahendo, sed ex intimo corde condolendo, hic inserere, quibus moribus et institutis isti *Tielenses* ab aliis *Vicis* differant. — — —

A. 1018. d. 29. Iul. No. IV.

CAP. XXI.

idem *Baldericus* MARCHIAM *Frisonum*, *quam Theodericus tenebat* diserte distinguit ab hac *insula*, in quam occupatam deinde *secesserat* Comes.

(7) *Britannos*] Nota Mercaturam ex Britannia per Mosam et Wahalim cum Emporio Tiela et Insula Dordrechtana hoc seculo; et Teloneum Regis Germaniae hoc loco, quod Teloneum postea sub *Geervlietano* cognitum, et ab Imperatore sq. seculo Florentio III. Com. Holl. concessum videtur. Nisi id de Teloneo ad *Tielam* interpretamur. Cuius vectigalis aquatici iam mentio occurrit in Charta *Zuentiboldi* a. 896. (non 890) apud HED. p. 63, 64. qua Traiectensi Episcopo immunitatem concedit ab illo vectigali, quod Fiscus regius *Daventriae* et *Thielae* exigere solebat. Quod *Teloneum* Imperator Fridericus I. e Thiela ad Werdam (hodie Keizerswaerd) transtulit. Vid. eius Chartam a. 1184. apud MIERIS *Chartul. Com. Holl.* T. I. p. 125. Vtrum Theodericus Comes hoc Teloneum ab Imp. in feudum acceperit, an Rege invito Traiectensi Episcopo id habenti extorserit, non liquet. BALDERIC. *Chron. Camer.* N. VI. testatur, *Theodericum Comitem*, facta ibi *Munitione*, et expulso inde Episcopo Traiectino, *Mercatores censu* solvendo oppressisse.

A. 1018. d. 29. Iul. No. IV. CAP. XXI. DE BELLO CONTRA FRISIOS ADHIBITO.

Imperator [a. 1018.] vias Mercatorum patefieri volens ADELBALDVM *Episcopum* et *Ducem* GODEFRIDVM ad se vocans, mandat, ut Frisios [THEODERICVM Comitem Holl. cum suis *Frisonibus*] adeant, eosque ab his sedibus, quas iniuste occuparant, propellant, et *praedones* submoveant. His mandatis acceptis immensam multitudinem cogunt, clarissimos quoque viros et adprime in re militari instructos, qui tamen equitatui omni vita studebant, navi nihil poterant, secum adsciscunt. Cumque in unum convenissent, omnem exercitum in navibus collocant, eoque, ubi *Frisios* cum coactis copiis audierant esse, contendunt. At illi, qui *Sylvam* occupabant, ut compererunt per exploratores de adventu exercitus, reliquerunt do-

(8) *Vocatur*] Si haec *Munitio*, de qua loquuntur ALPERTVS, et infra BALDERICVS N. IV., revera fuit *Dordrecht*, (urbs hodierna et Hollandiae vetustissima) uti omnes Nostrates, imprimis *A. Matthaeus*, et *Buchelius* dubio carere putant, et cui sententiae quod opponam, non habeo; tunc quivis videt, per hanc *Flaridingun* non posse intelligi eum tantum tractum, ubi hodie urbs *Flardingen* est sita, sed intelligi omnem illam regionem, quae inferius a *Sylva Merewede* secundum *Mosam* veterem et *Wahalim* decurrebat, et magnam etiam illam *insulam*, de qua hic sermo est, complectebatur, sortita procul dubio nomen ab eodem tractu, unde urbs *Flardinga* nomen habuit. Ita sentiendi rationes habeo multas, quas proponam in *Dissertat. Geographica* N. XI. in Voce *Vlardinga*. Nunc tantum haec duo examina: 1°. hostis, dum Frisii sese *ad Munitiunculam* conferunt, *secundo amne* devectus, dicitur accessisse ad *Flaridingun*. Appulerunt igitur ad locum superiorem quam *Dordrechtum*, ubi hodie de *Biesbosch*, sed olim *Dica* sive *agger Merewedae*, *de dijk van Merwede*,

domos, et ad eos, inter quos *praedones Munitiunculam* constru- A. 1018.
xerant, fuga se receperunt. At nostri cum tota classe pleno d. 29. Iul. N°. IV.
aestu accesserunt *ad* FLARIDINGVN. Sic enim *haec regio* FRISIORVM vocatur (8). In cuius littus cum exponerentur milites, Dux caeteram omnem multitudinem egredi iussit, paucis relictis, qui naves in altum reducerent, ne iterum commutato aestu in arido consisterent, ut si quid opus esset eis liberi uti potuissent. *Frisii*, ubi eos campum audacter suis agminibus complere cernerent, et neque ab his, qui in *Munitione* erant, ullum praesidium tum sperarent, eo quod illi circumiecta tanta multitudine nullum effugium haberent, editioribus locis in stationibus coadunati, quid consilii hostes caperent, expectabant, Haec tamen res in loco eos continuerat, eo quod illos sine equis advenisse cognoverant, se autem labore cotidia-

nd

wede. Heic igitur *Flaridinga*, *Frisiorum* illa *Regio*, incipiebat. 2°. *Pleno aestu accessit ad Flaridingam*. Hinc duo sequerentur, si ad urbem hodiernam *Vlaardinge* venissent, quod tunc adverso flumine navigare, et 2°. per amnem *Wahalim*, agrum tunc hostilem et ipsum *Dordrechtum* primo praeternavigare debuissent. Quae quum facta esse vix concipi possint, sequitur *locum Flaridingun* esse illam ipsam insulam, in qua hodie iacet urbs *Dordrechtum*, adiecta relicta parte [hodie het Overmaasche], quae sese usque ad Vrbem *Flardingam* et fortasse ulterius ad *Delft* extendit, quae reliqua pars a *Merewedana* ditione olim non videtur fuisse discreta nisi per tenuem quemdam alveolum, forte *'t Zwin* dictum; unde remanserit pagus *Zwindrecht* e regione urbis Dordraci. Ex his autem statim se prodit ratio, cur Comes Hollandiae, cui h. l. BALDER. N. VI. *Marchiam Frisonum* tribuit, anno 1047. vocetur *Marchio Fladirtingensis* in HERMANN. CONTR. N. XVII. ad d. Ann. in cuius ditione *urbs Flardinge* LAMB. SCHAFNAB. N. XVIII. et *Castrum Flardingis*, ubi hodie urbs *Delft*. Vid. not. (20) ad a. 1083.

A. 1018. d. 29. Iul. N°. IV. no et rustica exercitatione pedibus plurimum posse confidebant, et, si ab hostibus premantur, stabant ad pugnam praeparati atque expediti. Vna res erat illis magno usui, quod campum omnem *fossis* praefoderant, sive ad defendendum maiorem aestum maris, qui in plenilunio validior solet fieri, sive ad impediendum iter hostium. Quas cum *Duci* videretur cum multitudine transeundas, iussit, ut, qui signa ferebant, redirent, et, circuitis fossis, in locis planis consisterent, ut, si *Frisii* dimicare vellent, eos excipiendi expeditior facultas esset. Et cum exercitus Ducis signa referre coepissent, ortus est inter novissimos eorum clamor a quodam scelestissimo propinquo praedonum, dicens, ut quisque vitae suae consuleret, *Ducem* in prima acie impetu *Frisiorum* pressum fuga proelio cessisse. Hac falsa fama per exercitum perlata omnes in fugam versi sunt, et tanto timore sunt perterriti, ut nemine urguente in flumen se praecipitarent. Multi confisi viribus ad naves transnatare cupiebant, quas cum prehendissent, et in eas summo studio ascendere conarentur, multitudine circumstipante naves demersae sunt. Et eo modo plures perierunt, quod quisque carum suum et propinquum in mortis natatu periclitasse conspiciens, dum subvenire illi vellet, circumfunditur innumerabile vulgus, navesque in profundum trahunt et sic pariter omnes suffocati sunt. Pauci videntes haec et timentes periculum submersionis, et, ut solet fieri, quod plerique in tali perturbatione non recipiunt miserationem, ne simili

ſimili modo perirent, incitatis remis fugam accelerant. Cum A. 1238. d. 29. Iul. No. IV.
plures vero metu et laſſitudine et pondere armorum preſſi, ſicuti curſu intrabant, ita ſub aqua recti et exanimati ſtabant. At hi qui in Munitione erant, cum viderent concurſum fieri, et certatim ſe de littore in aquam praecipitari, animadverterant eos perturbatos fugam iniſſe, et mox nutu et vocibus de fuga eorum *Friſiis* ſignificare coeperunt. *Dux* vero videns fugam multitudinis cum ſuis, ſtabat ſtupefactus; fortiſſimi quoque, quorum cor ut leonum erat, ita pavore ſolutum eſt, ut loco, in quo conſtiterant, ſe movere non poſſent, acciditque neſcio quod divino iudicio quaſi inauditum miraculum, adeo ut *Friſii*, ex ſignificatione *oppidanorum* evocati, accurrerent, et eos quaſi ſaxa immobilia ſtantes interficerent, et ita Dei iuſſu ſunt in ſuis membris obligati, ut nemo ex tanta copia clariſſimorum virorum manum ſtricto gladio ad reſiſtendum erigeret, vel ſcutum ad ſe protegendum opponeret. Quibus peremptis celeri curſu pervenerunt ad littus, et complures qui per crepidinem littoris in aqua manibus reptabant, iaculis confodiunt. Alii namque, dum *Ducem* ſolum ſtare conſpicerent, circumſiſtunt, ſed ille conſumto ſpiritu fortiter reſtitit, et miſſa pila excepit: unum tamen a tergo ſe impetentem averſa haſta traiecit. Quo exanimato reliquorum impetum paululum repreſſit. Interim praedones ex *Oppido* iam laeti de victoria ſubito erumpunt, omnia cadavera mortuorum perequitant, illuc, ubi

A. 1018. d. 29. Iul. No. IV.

Ducem a multitudine circumdatum cernebant, contendunt. Quem cognitum, et iam in adversum os vulneratum et pene desperatum statim ex periculo eripiunt, et cum paucis captis in *Castellum* perducunt, pedibusque eius provolvuntur, atque se dedunt, obsecrant, ut rebus suis consulat, et apud *Imperatorem* et Episcopum ADELBALDVM pro eis de negotio confecto interveniat. Quibus cum dixisset, omnia, quae ab eo postularent, sese facturum, tantum, ut ipsum et caeteros qui superessent et capti erant, illaesos abire permitterent, responderunt; magnas inimicitias parentum et propinquorum illorum, qui occubuerant, ipsos incurrisse. Si impunitatem illius facti iuramento sibi confirment, ut nullam unquam vindictam ab ipsis exigant, sese facturos, quae postularet, ostenderunt. Cumque *Dux* haec laudaret, constituunt diem et locum, quando haec omnia fieri debeant, illos autem, qui capti fuerant, usque ad inducias condictas in vinculis retinent, Ducem abire permittunt (9). Quo abeunte irruerunt super occisos et obliti omnis humanitatis omnia corpora vestimentis exuerunt, ut nec pannum quidem relinquerent, quo verenda tegerentur.

De

(9) *Permittunt*] Nimis hic ex affectu pro Duce suo loqui videtur scriptor, vel ut eius honori in diutina custodia parceret; quando *facto iureiurando* de procuranda impunitate statim eum dimissum docet. Contrarium enim patet ex reliquis, qui eum per plures menses usque in annum seq. detentum narrant. Sic SIGEB. N. VIII. a. 1019. *impetrata* [ab Imperatore] *Frisonibus totius iniustitiae impunitate a captivitate solvitur, et non multo post moritur.* Obiit autem sq. a. V. *Kal.*

De his quoque haec feruntur, quod quaedam corpora horum longe in altum ab incolis propter foetorem expulsa, ab avibus et bestiis et marinis feris, quae cupidissimae humanorum cadaverum sunt, illaesa et intacta permanserint. Et dum iterum ad littus per aestum proiicerentur, per duo miliaria aut amplius candor eorum visus est, quasi littus candidissimis linteis esset expansum. Hoc quoque in eius rei testimonium dicatur, quod novem corpora illorum *Calendis Decembris* adhuc colligata in quadam ripa sunt reperta, ita integra, ut pene nulla putredo in eis investigari posset, quamvis caedes IV. *Kal. Augusti* facta fuisset. A. 1018. d. 29. Iul. No. V.

DITMARUS MERSEBURGENSIS restitutus.

N. V. In G. G. LEIBNITII *Scriptor. Rer. Brunsvic.* T. I. p. 425. qui scripsit ab a. 1018 usque ad a. 1021.

Primum vae abiit et ecce duo post haec. Nimis enim miserabile, quod in superioribus saepe locis revolvi. Sed in temporibus nostri Rectoris, ac invicti defensoris HENRICI

[Regis]

V. *Kal. Octobr.* docente ad a. 1019. BROWERO N. XIV. qui itidem *hoc demum anno custodia missum* affirmat. Addunt etiam *Leodienses* scriptores circumstantias, nempe *Walbodonem*, qui Episcopo Leodiensi successerat, nam duce Imperatore [*pro eius liberatione transmissum esse*], qui *praedonibus*, (intellige Theoderico cum suis) *venia ab Imperatore obtenta, Ducem sanum recepit*, et *pacatis omnibus bellorum impetus conquievit*. Sic ANSELM. N. XL.

A. 1018. d. 29. Iul. No. V. [Regis] nil unquam tale accidit, quale modo detrimentum e nostro facinore emersit. Namque in *Iulio Mense* ac IIII. [*l.* IIII.] *Cal. Augusti* et in III. *feria* Mars saevit in viscera, quod in perpetuum plangit mater Ecclesia. Petiit enim ATHELBOLDVS, Traiectensis Episcopus, cum GODAFRIDO *Duce* auxilioque sui met sociorum atque amicorum, *Imperatricis nostrae nepotem* THIEDRICVM, (10) se prius in occisis militibus suis multum nocentem. Et in Insula quadam fit conventus collecti exercitus. Hic velociter ad pugnam praeparatus mortem, quam hosti minatur, proh dolor, patitur. Namque a *Fresonibus* [Thiedericianis] ex insidiis undique erumpentibus, et a praedicti *Iuvenis* [Thiederici] satellitibus ex improviso is circumventus, dictu terribile, gladio et aqua, sine resistentium damno, vitam hanc finit. Episcopus autem in navicula quadam vix fugit, at *Dux* ab hoste salvatus est, et, ut veraces affirmant, plusquam tres legiones interfectorum sunt. Omnis haec regio defensore fortio carens [Duce Lotharingiae], piratas advenientes timet, quotidie moerens. *Godefridus* Comes occiditur; *Iohannes* (11) autem *optimus Miles* iacet, quem semper

(10) *Thiedricum*] Nimirum *Thiedericus* III. Com. Holl. filius erat *Arnulfi* et LVTGARDIS Luxemb., *Henrici* autem Imp. uxor erat CVNIGVNDIS Luxemb. eaque soror *Lutgardis*, ut alibi dixi.

(11) *Iohannes*] Videtur hic esse *Ioannes*, unde postea *Dominorum de Arkel* origo.

(12) *Neumagun*] Varie haec vox scribitur, et ex Linguae analogia scribi potest, vel *New*- vel *Nio*- vel *Nie*-

per patria deflet. Horum consocii nobiles et inclyti, hactenus- A. 1018. d. 29. Iul. N°. V.
que pugnantes dextra victrici, nunc pausant forte infelici. Luit corpus — — Sed ne stupeas lector talem casum, etiam perpendas ortum. THIEDRICVS illic *infaustus* praedicti Antistitis *Satelles* fuit. Hic [Adelboldus] in quadam Silva MIRRIDA vocata, magnum habuit praedium, quod sibi ex eiusdem [Thiederici] parte iniuste ablatum esse, cuncti comprovinciales Caesari in NEVMAGVN (12) queruntur. Vnde cum consilio optimorum Imperator EPISCOPO Traiectensi haec loca praecepit incendi, et conclamantibus reddi: cumque *seniorem* (13) suum *Iuvenis* nefandus a mandatis talibus compescere nequivisset, licentiam abeundi petiit, et id se prohibiturum esse promisit. Nec mora. Factum est quod dixi, plus causa nostri facinoris, quam pro merito Victoris. Hanc ineffabilem ac nimis invincibilem aerumnam, avium undique secus huc congregatarum, et semet ipsas invicem ungulis interficientium, multitudo longe praesignavit, eundemque locum quo isti postea oppetiere, praeoccupavit. Quod *David* Sanctus monti Gelboëm imprecatus est, huic Insulae ego nullius meriti semper exopto.

BALDE-

Nio-vel *Niu*- vel *Nui*; vel etiam *Noviomagen*, hodie *Niemegen*, ut docui T. I. P. II. Excurs. II. p. 22. sqq. Nunc nota mecum, Reges hic suum habuisse *Palatium*, ibique Regni negotia administrasse.

(13) *Seniorem*] Sic vocabantur Domini directi; et satis hinc patet, Theodericum Com. Holl. bona ab Episcopo in feudum habuisse. Vnde N. IX. vocatur *Episcopi satelles*.

A. 1018. d. 29. Iul. N°. V. BALDERICVS Leodiensis Episcopus obiit in eodem die. In diebus — — Et in mense Augusto Stella quaedam iuxta plaustrum noviter apparens, radiis eminus emissis cunctos cernentes terruit. — — Stella haec, quae effulsit, plusquam XIV. dies visa est. — — Iste annus nova nuncupatione *termotio et magna contritio* ex rei veritate appellari potest. Ineffabilis enim tribulatio mundo iusta bile exorta, habitatores eius undique turbavit, cuius partem praedixi, et tunc quae praeterieram alte gemitu tracto explicavi. *Balderici* Praesulis, et *Cameracensis* Episcopi Milites pene omnes praedicta oppetierunt in *Insulà*, et in proximis tribus Provinciis non supererat una Domus, ubi saltem non deesset habitator unus. Post tempora *Caroli* una die vel anno aliquid in his regionibus tale non accidit, sicut vetustas asserit, quomodo unquam ceciderunt tales viri absque damno hostili. — — Hic inexsuperabilis casus postea cito obliviscatur: quia GODOFREDI Ducis auxilio ATHELBOLDVS Antistes cum *Thiedrico* hoste reconciliatur, et hoc venit non ex voluntate sua, sed ex necessitate summa. Non erat enim istius regionis ullus praepotens defensor, si amplius insurgeret inimicus acrior. Si damnum hoc ex consensu divino factum, quis potest ulcisci?

N. VI.

(14) *Monarchiae*] Pro *Monarchia*, legendum esse *Marchia*, ratio et historia suadent. Vti enim hactenus nostri Comites simpliciter *Fresoniae* vel *Fresiae* dicebantur, sic in eiusdem aevi scriptore LAMBERTO SCHAFNAB. qui

N. VI. BALDERICVS NOVIOM. *Chronic. Cameracens.* L. III. C. 19. p. 291. ed. G. COLVENERII, Duaci 8°. 1615. qui desiit a. 1070. A. 1018. d. 29. Iul. No. VI.

Bellum Godefridi Ducis et Episcoporum Colon. Traiect. et Leodiens. ex iussu Imperatoris contra Theodericum Arnulfi Gandensis filium.

Erat etiam locus quidam *Silvis ac paludibus* inhabitabilis, qui ab incolis MERREWEDA nomen accepit, ubi videlicet *Mosa* et *Wal* fluvius de *Rheno* effluens pariter corrivantur. Nullusque ibi, praeter venatores ac piscatores habitare antea consueverat, eratque Episcoporum, Trevirensis videl. ac Coloniensis, sed et aliquot Abbatum in piscatione et venatione communis possessio. Huc nimirum THEODERICVS ARNVLFI GANDENSIS FILIVS, qui participium *monarchiae* (14) [f. marchiae] *Frisonum* tenebat, (quia *Frisones*, pro morte Patris, quem interfecerant, suspectos habebat) secesserat, *factoque* quodam *Municipio*, *alienus invasor*, ipsam terram praesumpserat possidere, sed et *negotiatores* inibi navigantes, gravissimo *censu* con-

qui a. 1077. scribere desiit, A. 1047. diserte vocatur MARCHIO FLADIRGENSIS. Quod autem velim observes, vocatur hic diserte *Arnulfi* *Gandensis filius*, unde Comitum nostrorum ex Comitibus Gandavensibus origo perquam manifeste apparet. Cf. N. VIII.

A. 1018. d. 29. Iul. N°. VI. conſtringere. Vnde Imperator HENRICVS clamore excitatus, ac maxime ALBALDI Epiſcopi, cui maior portio de ipſa communi posſesſione cedebat, monitione compulſus, Duci GODEFRIDO, ſed et Epiſcopis *Colonienſium*, *Traiectenſium*, *Leodicenſium*, ut exercitum adunarent, edixit. Qui cum iuxta decretum Regium iter facerent, inter agendum accidit prodigium, quod mihi non videtur eſſe ſilendum. BALDRICVS enim Epiſcopus in vico Treiectenſi, in monasterio Sanctae Mariae condidit cryptam, deſuper iam altari erecto. Vnde cum ipſo die post orationem egresſus, cum in navim intrare deberet, etiam cum ipſo exercitu profecturis, mirabile dictu, fuſo altari, totum illud opus diruitur. Hinc ergo malum omen multi opinabantur, ſive publicum ſive privatum Epiſcopi; ut paulo post probavit eventus. Ipſe enim cum aliis etiam arrepto itinere, mox infirmitate praeventus, in villa, quae *Herewardus* (15) dicitur, remanſit. Caeteri vero cum innumerabili multitudine permeantes, THEODERICVM cum paucis *Friſonibus*, quos ſecum habebat, adorti ſunt, procul dubio ſe victuros eſſe putantes. Quis enim tantum ac tantae virtutis exercitum praevalere ambiget, praeſertim cum uſu bellico et disciplina militari praeſtarent, et Imperatori, ſtudio placendi, inniterentur? Cum ergo

(15) *Herewardus*] *Herewardi* villa adhucdum nota est ſub nomine *Herwerden*. Nec tamen ibi obiisſe videtur, ſed *in Tielam* retromeasſe. Certe ANNAL. SAXO ad a. 1018. N. IX. *in Tiele* eodem obiisſe die narrat. Ad a. 1017.

ergo cominus conflixisſent, derepente, incertum quis diabolico A. 1018. d. 29. Iul. N°. VI.
inſtinctu vexatus, in hac voce bis, horrendum, erupit. *Fugi-*
te, fugite. Quo Lotharienſes exterriti, nescimus, quo Dei
occulto iudicio, omnes fugam inierunt. Ex quibus, quam
multa ac quam miſerabilis caedes facta est non est praeſentis
negotii explicare. Nec tam tamen ab hostibus ferro quam
timore vexati, inter naves dum fugerent, in numero * * f. humido.
periclitabantur, manifesto quidem quod ſcriptum est: quia
unus mille, et duo fugarunt decem millia. Dux autem GO-
DEFRIDVS, quem fecunda bellorum accenderant, undi-
que circumfuſus, dum fugere pudoris aestimat, fugientibus
ſociis, ſolus in praelium ruit; caeſisque quos adverſum ierat,
a latere circumventus, tandem capitur vulneratus. Timens au-
tem THEODERICVS tantae magnitudinis virum in captione
tenere, ſuae temeritati conſuluit; eumque ut ſibi *Imperatoris*
gratiam emercetur, abire conceſsit. Ipſo vero die, et, ut
multi coniectant, eadem hora, qua bellum factum est, BAL-
DRICVS Epiſcopus in praedicta villa hominem exivit, Let-
giam tamen ad ſepeliendum devectus. Ad quem tumulandum
domnus GERARDVS Epiſcopus -- -- -- viam metire festinat,
ſemperque quoscumque habebat obvios, de praelio conſulebat.
Ante-

a. 1017. d. 29. Iul. pugnam collocavit GEORG. COLVENER. ad *Chronic. Camerac.* p. 552. quod ſatis ex reliquis testimoniis refellitur.

A. 1018. d. 29 Iul. No. VII. et VIII. Antequam vero Letgiam pervenisset, adrumatur ei Ducem redisse. -- -- -- Ad quem festinus episcopus in castrum videlicet Argentolum permeavit; a quo quidem honorifice susceptus omnem ordinem belli audivit. Sciendum tamen, quod ante illud praelium fere per quatuor menses Cometa visa est, solito tamen mirabilior, in modo videl. quam maximae trabis.

N. VII. BREVE CHRONICON LOBIENSE, scriptum Sec. XI. (16) in MARTENE et DVRAND. *Thesaur. Anecdot.* T. III. p. 1417.

Ad a. 1018.

BALDRICVS Episcopus obiit, GVILBODO substituitur. Dux GODEFRIDVS cum Comite REINERO (17), perdito exercitu, capitur in *Frisia*.

N. VIII. SIGEBERT. GEMBLACENS. *Chronograph.* qui desiit a. 1112. obiit a. 1123. Ed. A. Miraei.

A. 1018. GVOLBODO in Episcopatu Leodicensium BALDRICO succedit. In Fresonia DEODERICO Comite, filio AR-

(16) *Sec.* XI.] Vid. *Admonitionem praeviam* p. 1409. quae docet, primam huius Chronici partem agnoscere scriptorem, qui Abbates Lobienses priores recensuit, et Sec. XI. scripsit.

(17) *Reinero*] Intellige *Reinerum* Com. Montensem sive Hainoniae, ut iam observavit D. V. VAN LOON *Aloud. Hist.* D. II. bl. 275.

(18) *Capitur*] Eadem fere de hoc prae-

ARNVLFI GANDAVENSIS debellante Fresones in vindictam patris sui ab eis occisi, GODEFRIDVS Dux ad eum debellandum ab *Imperatore* mittitur, et conserto praelio repente voce, nescitur unde, emissa, *Fugite Fugite*, cunctis fugientibus multi a paucis Fresonibus perimuntur, *Dux* vero capitur (18). A. 1018. d. 29 Iul. No. IX.

A. 1019. GODEFRIDVS *Dux* impetrata Fresonibus totius iniustitiae impunitate a captivitate solvitur, et non multo post moritur. Frater vero eius GOTHELO in Ducatu substituitur.

N. IX. ANNALISTA SAXO, qui desiit a. 1139. Ad a. 1018. p. 449, 450. maximam partem sua mutuatus ex DITMARO MERSBVRG. N. V.

Mense Martio XVII. Kal. Aprilis magna Synodus fit in *Niumagon*, ubi OTTO quidam de primoribus Francorum — — — Imperator Palmas et Sanctum Pascha in praedicto loco celebravit, quia BALDERICVM — — — Cometa visa est, quae luctum vastationis *Galliae* partibus per THEODERICVM *Imperatricis Nepotem*, pestilentiam insuper et mortalitatem mundo nunciavit. THEODERICVS enim OTHELBALDI *Traiectensis*

praelio dicunt ALBERICVS Triumfont. (excepto, quod *Arnulphum* vocat *Hollandensem*) et Auctor Vit. s. WOLBODONIS apud HENSCHEN. T. II. Act. SS. April. Cap. 2. §. ult. qui circa a. 1130. vixit. Quocirca horum testimonia omitto. Habet eadem etiam CHRONIC. EGMOND. p. 43.

A. 1018. d. 29. Iul. N°. X. l. *Miruuide.* *fis* Epifcopi infauftus *Satelles* erat. Hic in quodam filva *Mirumde* * vocata, magnum praedium habuit, quod ab ipfo iniufte fibi ablatum omnes Comprovinciales in *Niumagon* questi funt. ---- [Reliqua fere, ut in DITMARO, mutato tamen ordine, excepto etiam, quod haec feqq. fibi priva habet :]

Omnisque illa Regio defenfore carens piratis in rapinam facta est. -- -- -- Eodem die BALDERICVS Leodicenfis Epifc. obiit in *Tiele*, cui Walbodo fucceffit.

N. X. ANSELM. *Canon. Leod.* in *Baldrico* Epifc. Leod. c. LIX. T. I. p. 223. in CHAPEAVILL. *Scriptt. Leod.*

BALDRICVS — morti propinquans, ipfo die eademque hora, qua in FLARDARGENSI praelio maxima nostratium ftrages facta est, deceffit.

Additiones AEGIDII AVR. VALL. ad ANSELMVM c. LXIII. Tom. I. p. 238. CHAPEAVILL.

Ea nimirum tempestate DEODERICVS *Comes Frefoniae* bellis et feditionibus regnum exagitabat *Galliae*, et ob fui firmita-

(19) *Nationes*] Non admodum honori nostrae cedit nationi, quod *barbaris et remotis nationibus* et fupra p. 68. *praedonibus*, et N. IX. h. p. *piratis* accenfeantur. Sed duo funt quae haec quadamtenus mitigant. 1. Digitum hic intendit auctor ad *Frefones* et *Frefoniam*, unde et ipfe *Diedericus Fre-*

mitatem loci, vel difficultatem vel opum potentiam, quietem A. 1018.
perturbabat serenitatis Imperatoris: cuius audaciam, cum pu- d. 29. Iul. N°. X.
blicis detrimentis Regni, non est passus Imperator HENRICVS diutius impune grassari.

Vnde *Gozeloni* Duci Lotharienfis regni mandat, ut paratis militum copiis, illius insaniae obviam iret, eiusque insolentiam manu valida opprimeret, se conqueri et irasci vehementer de ipsius ignavia, cum profecto bellicosa iuventus illi non deesset, quae barbaras nationes subiugare, et Romani magnitudinem nominis valeret extendere.

Ille, fideli animo, Regiae maiestatis paret imperio, ostendit Ducis industriam, suos scribit ad militiam, nec Episcopos Galliae [i. e. Lotharingiae] ab hac excludit profectione.

Suggerit *Episcopo* nostro, sicut caeteris *Coëpiscopis*, ut communibus Reipublicae ferat auxilium negotiis.

A societate huius belli, primo suam benigne Antistes verbis excusat praesentiam, praetendit corporis, qua iam laborabat, molestiam, sibi hac vice fore parcendum, ob praeteritae fidelitatis studium; *barbaras et remotas esse nationes* (19), ob quas ductare intendebat exercitum; locos difficiles; gravissimo militum labori et irrito consulendum. Dux Gozelo, his au-

Fresoniae Comes dictus; cuius populi *ferocia* in antiquis scriptoribus vulgata res est. 2. Auctor nonnihil hic ex affectu loquitur, ob *Theoderici Com. audaciam* in invadendis terris et praediis Episcoporum, quae in Insula Zuidhollandica sita erant, et quae cum suis *Fresonibus* occuparat *Comes*.

A. 1018 d. 29. Iul. No. X. auditis, vehementer ira accendi; infidelem vocare, Regii contemptum praecepti obiicere, non caufa morbi, fed fimulationis, ab hoc comitatu fe velle fubtrahere. Post haec, aliam impingit calumniae notam, videlicet, ob *focietatem cognati fanguinis* (20) illum favere partibus inimici, illi victoriam, fibi fugam votis optare, parum curare de Augusti Caefaris vel honore vel falute.

Ad haec Epifcopus, ut ab fe harum occafionem removeret fufpicionem — — fuam mature paravit profectionem.

Sed

(20) *Sanguinis*] Haec *cognati fanguinis focietas Baldericum* inter et *Theodericum* Comitem quae fuerit, non adeo videtur expeditum. In rem iam inquifivit ftrenuus nostrae Historiae asfertor VAN LOON, qui *Aloud: Hist.* D. II. bl. 276. coll. bl. 202. hanc nobis cognationem exhibuit:

WIGMANNVS Comes Gandens.
ux. LVTGARD. filia Arnulfi I. Com. Flandr.

LVTGARDIS. Quae 2a. uxor fuit LVDOVICI Comitis Losfenfis. Cuius ex I. uxore *Aleidis* de Limborg.
- BALDERICVS Epifcopus Leodienfis.

HILDEGARDIS, uxor THEODERICI II. C. Holl.
- ARNVLFVS, Com. Gand. et Holl. ux. LVTGARDIS.
  - THEODERICVS III. Comes noster Frifiae.

Verum haec Cognatio, praeterquam quod hoc modo nulla foret, penitus est falfa. Nam *Ludovici Com. Losfenfis* fecunda uxor non vocatur in MANTEL.

Sed tu, o Christe, bellatoris tui, ut toto ambiebat desi- A. 1018.
derio, cursum terminasti, ipsaque die et eadem hora, qua d. 29. Iul. No. XI.
utraeque acies *apud Flandebergem* conflixerunt, subtulisti eum l. *Flardertingem.*
a facie gladii imminentis, a facie arcus intenti, a facie gravis praelii. —— Hic quarto calend. Augusti, ut dictum est, hominem exuit, anno D. incarn. millesimo decimo septimo [l. octavo].

N. XI. ANSELMVS in Vit. *Wolbodonis* cap. LXVII. ex Addition. AEGIDII *Aureae Vall.* p. 247.

ARNVLPHVS COMES GANDAVENSIS contra *Frisones* dimicans, victus, fuga salutem meditatus est, sed praeventus ab

TEL. *Hist. Los.* L. III. p. 38. *Wigmanni filia*, sed *filia Comitis de Thoux*; quae monere neglexit LOONIVS. Fortasse erravit in eo, quod *Ludovico* Losensi tribuatur frater *Arnulfus* II. cuius uxor MANTELIO *Hist. Los.* p. 299. perhibetur LVTGARDIS, filia *Wigmanni Gandav.* et *Luitgardae*, quae fuit Filia Arnulphi M. Flandriae. Verum haec multo minus ad hanc cognationem facere possunt. Meliora dare nequeo. Si quid conjecto, fortasse *Balderici* mater *Aleidis de Limborg* et *Theoderici* mater *Lutgardis de Lucelenburg*, Sigefridi Comitis Lucelenb. filia, inter se sanguine coniunctae fuere. Habuit certe *Lutgardis* sororem incognitam, cui filia *Iutta* datur, ut in *Diss. Geneal.* N. II. dicam. Ortam autem familiam *Limburgensem* ex eadem *Luxemburgica*, (unde *Theoderici* III. Com. Holl. mater *Luitgardis*) docuit DVCHESNE *Histoire de la Mais. de Luxemb.* Henricus autem I. Com. Limburg. uxorem habuit *Iutham*, filiam *Frederici* Duc. Lothar., cuius pater *Fredericus* Com. Luxemb. frater erat nostrae Lutgardis. An hinc illa cognatio, inquirant alii.

A. 1018. d. 29. Iul. N. XII. ab illis occisus est. Cuius mortem (21) THEODORICVS filius eius ulcisci aggressus, totam pene *Frisiam* igni, ferro, omnique nocendi arte populatur. Ad quem debellandum (22) GODEFRIDVS *Dux Lotharingiae* ab *Imperatore* missus est. Et, conserto praelio, vox repente, nescitur unde, ab omnibus audita est: *fugite*, *fugite*, *capite*, *capite*. Cunctis ad tu- f. *actutum*. tum * instar locustarum fugientibus multisque adversariorum hinc inde peremptis, Dux ipse GODEFRIDVS ab hostibus captivatur: pro cuius liberatione venerabilis Episcopus *Wolbodo*, eo quod ibi notus esset et charus, transmissus est. Qui -- -- ab omnibus omnino est reveritus. Quid multa? *Praedonibus* veniam ab *Imperatore* obtinuit, *Ducem* sanum recepit, pacatis omnibus, bellorum impetus conquievit.

N. XII. REINERVS *Monach. Leodiens.* in *Vita S. Wolbodonis* Cap. II. §. 11. Act. SS. T. II. April. p. 860.

Ceterum ad id tempus *Fresones* debellabat GANDAVENSIS COMES THEODERICVS eo, quod illius occiderint patrem ARNVLPHVM. Ad quem inhibendum Imperator GODEFRIDVM Lotharingiae Ducem cum exercitu misit, et cum succedere pax non

(21) *Mortem*] Nota occasionem huius Belli, cuius *incentor* alibi perhibetur Episcopus Traiectens. Vnde facile credas, Episcopi opera Frisios Arnulfo Theoderici patri nocuisse. Cf. N. XII.

(22) *Debellandum*] Est hoc eiusdem AEGIDII eadem de re, sed diver-

non potuisset; condicto die in pugnam pars utraque processit. A. 1018. d. 29. Iul. N°. XIII.
Iam in sese acies concurrebant, dum novo repente monstro pertonuit vox terrifica, nescitur unde emissa, *fugite*, *fugite*. Hinc attonitus cum suis Dux, ac terroris quadam vertigine actus diffugium fecit. Perstitere vero FRESONES, paucique plurimos cecidere adversariorum, ipso insuper Duce capto, quoniam reputarent doli ac proditionis causa praelio illum excessisse. Permotus est Imperator, cum audisset, atque WOLBODONEM cum Legatis *Fresoniam* misit, quod genere et sanctitate clarus eo locorum haberetur. Qui etiam (ut ait Salomon — — —) sua effecit industria, ut et captivitate Dux solveretur, et illata Duci et regno iniuria *Fresonibus* ab Imperatore donaretur.

N. XIII. HERM. CORNER. *Chronicon* in ECCARD. *Corp. Histor. Med. aevi* T. II. p. 566. ad a. 1017.

THEODORICO COMITE GANDENSI pugnante contra *Frisones* in *Frisia* in vindictam patris sui ab eis occisi, praelio iam

versius aliquanto, testimonium; unde satis apparet ex diverso fonte haustum esse, in ipsa tamen re vero consonum habendum, utpote sic narratum Leodiensibus tunc temporis ab iis, qui interfuerunt. Certe exstat iisdem verbis haec posterior narratio integra in *Histor. Monaster. S. Laurentii Leodiens.* in Wolbodone §. 5. apud MARTENE *Collect. Amplisf.* T. IV. p. 1051.

A. 1018. d. 29 Iul. No. XIV. et XV. iam conserto, vox nescitur unde emissa audita est; dicens, *fugite, fugite.* Et cunctis fugientibus Comes a paucis Frisonibus perimitur *cum potioribus suis* [l. multi perimuntur, non vere *Comes*] sed GODFRIDVS capitur.

N. XIV. P. CHRIST. BROWER. *Annal. Trevir.* T. I. L. XI. §. 25. p. 509. ad A. 1019.

Godefridus Arduennas inferioris Lotharingiae sive Belgicae Dux cum iussu atque auspiciis *Henrici* nuper in Frisones pugnans, voce incertum unde missa, territus, fugiente exercitu, vivus in hostium potestatem venisset, *hoc demum anno*, custodia missus, quinto Kalend. Octobris excessit, eique successor Gozelo frater datus est.

N. XV. GESTA EPISC. LEODIENS. Cap. XXVIII. in MARTEN. *Coll. Ampl.* T. IV. p. 868.

Ipso die eademque hora, qua praelium apud FLARDENGES committebatur, in quo maxima nostratum caedes facta est, vitalem flatum exhalavit.

N. XVI.

(23) *Flandriae MS.*] Citatur apud DV CHESNE *Histoire de la Maison de Guines et de Gand* P. II. p. 666. in Addit. nec non apud I. P. GRAMAYE *Histor. Brabant.* in Catalogo MSS. nunc vero hoc seculo editus inter *Sacrae Antiquitatis Monumenta*, fol. A. 1731. in Oppido S. Deodati.

(24) *Frisones Morsatenos*] Per *Morsatenos* non alios intelligo, quam *Westfrisios*, qui in Paludibus *Moeren* dictis considebant atque habitabant.

N. XVI. BALDVINVS NINOVENS. in *Chronico Flandriae MS.* (23). A. 1018. d. 29. Iul. No. XVI. et XVII.

In Frisia THEODERICO COMITE FLANDRENSI, filio ARNVLPHI GANDAVENSIS, debellante Frisones in vindictam patris sui ab eis occisi: GODEFRIDVS Dux Lotharingiae ad eum debellandum, et FRISONES MORSATENOS (24), qui ei consenserant, ab Imperatore mittitur. Conserto itaque praelio, -- -- *Reliqua ut supra.*

N. XVII. HERMANNVS CONTRACTVS A. 1046. Auctor coaevus.

Rex Paschale Festum apud *Traiectum* Fresiae urbem egit, et subsecutis diebus, navali expeditione in *Phladirtingam*, *fretum* (25) traiiciens, *Pagum* quendam, quem THEODORICVS *Marchio* sibi usurpaverat, ab eo *eripuit*. Vnde idem postea rebellionis causam sumpsit.

Idem A. 1047.

THEODERICVS de *Phladirtinga Marchio* rebellavisse, et epi-

(25) *Fretum*] Per hoc *fretum* intellige Mosam, qua parte iuxta hodiernam Vlardingam olim ingens fretum sive ostium aperiebat. Venit enim secundo Rheni alveo, navali expeditione; unde necesse habuit hoc *fretum* traiicere, si in Flardirtingam pagum sive insulam venire vellet. Sic etiam sq. anno *in Phladirtingam traiecit*, teste eodem; ac *Fleerdingen* cepit, teste LAMBERT. N. XVIII.

A. 1018. d. 29. Iul. No. XVII. episcopatus sibi contiguos ad iniuriam Imperatoris populatus esse nunciatur. [Et mox:] quibus de causis — autumnali tempore navali exercitu collecto contra THEODERICVM in *Phladirtingam* arma commovit. -- -- Imperator, expeditione in *Phladirtingam* traiecta, *aquosis* impedientibus locis, parum proficere potuit, et revertens, adversariis *marino cursu* levibus scaphis latrocinantium more sequentibus, et extremos quosque incursando caedentibus, non modicam in exercitu cladem pertulit (26).

Idem A. 1049.

Interea glaciali hyeme suppeditante nonnulli de *partibus maritimis* (27) Milites et Principes cum Leodinensi Episcopo, *Traiectensi*, et Metensi congregati, THEODERICVS in *Phladirtinga* insidias tendunt, commissaque pugna victum occidunt, et

(26) *Pertulit*] Huc etiam spectat ANSELM. *Canon. Leod.* in WAZONE Cap. CVII. pag. 304.

(27) *Maritimis*] Per *Partes maritimas*, ubi de nostris rebus mentio est, hoc aevo intelligi Regiones Hollandiae ac Zeelandiae, qua proxime ad mare adiacent, alibi dictum. Hic imprimis Milites *Zeelandici*, *Vornensisque* Insulae incolae intelligendi videntur. Possidebant Episcopi Traiect. hoc tempore multa in Zeelandia, iisque in spiritualibus praeerant. W. HEDA in *Adelbold.* p. 108. *Nec eo tempore aliquis in Fresia Batavia, Insulisque usque ad Oceanum principatum tenuit, praeter solam Ecclesiam Traiectensem, quae concessione Regum illa possidebat.* Hinc BALDER. *Chronic. Camer.* de ADELBOLDO circa Zeelandos hoc miri enarrat L. III. C. 22. *Dominus Episcopus nobis narrare solebat sibi certe ab Episcopo* ALBALDO *relatum; quia namque* AQVATICORVM FRISONVM *circa ipsum Parochiam moris est, aut vix paucos aut nullos Eucharistiam in die sancto Paschae velle gustare.*

et Provinciam illam Imperatori subiiciunt: quam tamen non A. 1018. d. 29. Iul.
multo post Gotefridus occupans, ab eisdem pugna petitus et N°. XVIII.
victus vix aufugit.

N. XVIII. LAMBERT. SCHAFNAB. A. 1047.

Ascensionem (Rex) in Augusta – – –. Deinde exercitum navalem per *Rhenum* duxit in *Frisiam*, contra GODEFRIDVM, eiusque adiutorem DIODERICVM, ibique duas urbes munitissimas cepit, *Rinesburg* (28) et *Fleerdingen*.

N. XIX. CHRONICON EGMONDAN. A. 1048. [i. e. 1049.]

Theodericus Comes – – minus caute se custodiens ab inimicis suis, apud *Dordrecht* occisus est (29).

N. XVI.

(28) *Rinesburg*] *Rinesburg* legas an *Kenesburg*, inquirere nunc non refert: sita fuit haec munitio intra *Rhenum* et *Mosam*. *Flerdingam* vero occupaturo Fretum sive Ostium Mosae traiiciendum sibi erat, ut docet comparatio loci HERMANNI *Contract.* ad h. a.

(29) *Occisus est*] Theodericum *apud Dordrecht*, i. e. in urbe *Dordracensi* occisum esse, ad unum omnes consentiunt Annales. At in Probb. N. XVII. a. 1049. distincte narratur, *Theodericum in* PHLADIRTINGA *insidiis expetitum*, *et commissa pugna victum occidisse*. *Commissa* autem *pugna* est intra urbem *Dordrechtum*, et postridie Comes *ibidem* per sicarium *victus occidit*, *insidiis expetitus*. Vid. WAGEN. *Vad. Hist.* D. II. bl. 164. Sita igitur Vrbs *Dordrechtum* fuit in *Pago* sive *regione*, cui *Fladirtingae* nomen tunc temporis erat; unde et ipse *Fladirtingae Marchio* dictus; ut fusius alibi.

N. XVI.

A. 1007. et A. 1057. N°. I.

Probationes ad *Infeodationem* WALACRIAE a. 1007. et 1057.

Ad Excurs. IV. *p.* 54-69. *et Excurs.* VII. *p.* 174, 184-190.

N. I. DITMAR. MERSBVRG. (1) *Chronic.* in LEIBNIT. *Script. Rer. Brunsv.* T. I. p. 383.

Vixit a. 1021.

Interea BALDVINVM Ducem iuventus et rerum affluentia ac mala iniquorum inflatio adversus Regem armavit, et *Valentinam* urbem possidere, potestatique suimet subdere suasit. Quod Rex ubi primum comperit, ipse cum suis militaribus accedens, eripere eandem assidua pugnatione tentavit, et nil proficiens abiit expeditionem suam in proxima aestate super BALDVINVM fieri Orientalibus et Occidentalibus (2) firmiter indicens. Advenit optatum tempus; exercitus grandis colligitur, et a Rege cum eodem ad SCELLAM [i. e. Scheldam, Schal-

(1) Quis DITMARVS fuerit, et quantae fidei scriptor in rebus, quae suam attigerunt aetatem, vid. LEIBNITII Praefat. ad T. I. not. XXIX. *Script. Rer. Brunsv.*

(2) *Occidentalibus*] Sub his *Occidentalibus* comprehenduntur *Adelboldus Episcopus* Traiectinus, *Dux* Lotharingiae *Godefridus* et *Wicmannus* Comes Clivensis. Vid. N. II. Porro *Notgerus Episcopus* Leodiensis, apud ANSELM. LEOD. T. I. p. 207. Ed. Chapeav. *Bervardus Episc.* Hildesheimensis apud I. I. MASCOV. *de rebus Imper. a Conrado* I. L. IV. p. 125.

(3) *Regis*] Var. Lect. ex integriore Codice: *Miles effectus*, *Walekorn et Valencinam praenom. urbem.*

(4) *Walekorn*] Per *Walekorn*, *Walekern*, vel diversa pronunciatione *Walkeren*, (sive ut in IPERIO N. VII. scribitur *Valkara*) intelligi *Walcheren* seu

Schaldem] fluvium pervenitur. Ibi se *Balduinus* armato milite praesentans, transitum Regi prohibere frustratoria spe nititur, sed prudenti consilio quorumdam nostri navibus alio latenter transvecti, eiusdem nimiam praesumptionem, ex improviso irruentes, confundunt. Fugiente eo, Rex in Christo victore laetatur, flumen transgreditur, vicinitatemque contiguam populatur. Cum autem ad Abbatiam, quae GENT dicitur, veniret, a confratribus illius Ecclesiae susceptus, loco eidem et bonis appertinentibus cunctis pepercit. Tandem *Balduinus* magna necessitate coactus, humili supplicatione veniam impetrat, et non longe post per manus Regis (3) WALECORN (4) et praenominatam urbem *in beneficium* adipiscitur. A. 1007. et A. 1057. N°. II.

N. II. ALPERT. *Divers. temp.* L. II. 10. in ECCARD. *Corp. Med. Aev.* T. I. p. 111.

In quo spatio temporis [a. 1006.] extitit causa, qua ab Im-

seu *Walacriam* Zeelandiae Insulam vel insulas, nullum est dubium. BALDVINVS NINOV. N. VIII. diserte scribit *Walachriam*: SIGEBERTVS N. III. *Walachras*, et ALBERICVS N. VI. *Valachras*. BALDERICVS *Walcras* N. IV. ALCVINVS *Vit. S. Willebr.* C. XIV. vocat *Insulam Oceani Walacram.* ANNAL. SAX. ad a. 1014. p. 41. *in partibus Occidentalium regionum Walacheri et Flanderi*, pro quibus in eadem re CHRONOGR. SAXO Ed. *Leibnit.* p. 227. *Occ. reg. Walachre et Flanderae.* Saepius etiam plurali numero, ut hic SIGEBERTVS. DVDO *S. Quint. Decan. de Morib. Normann.* L. II. p. 74. B. et WILH. GEMMET. *Hist. Norm.* L. II. C. VII. p. 225. vocant *littora Walgrorum* — *Walgrenses*, *Walgras*. IPERIVM autem per *Valkara* nihil aliud intelligere quam Insulam *Walacriam*, statim, not. (16.) dicam.

A. 1007. et A. 1057. N°. II. Imperatore exercitus in Bratuspantium fines mitteretur. Audierat enim a quibusdam importunis et seditiosis hominibus (5) regionem frequentibus incursionibus devastari; cui exercitui ADELBOLDVS *Episcopus* et Dux GODEFRIDVS et WICMANNVS praeerant.

N. III.

(5) *Hominibus*] Intellige imprimis BALDVINVM cum suis.

(6) *Descriptum*] Multa verba disperdit, ac multifarias cudit criminationes Ill. Editor ad M. STOKE D. I. bl. 587–589. quo hoc *Sigeberti* de *Walacris* testimonium cum reliquis omnibus vel enervet, vel, ut aperte profitetur, penitus elidat, et pro suppositicio habeat, tamquam non ita a SIGEBERTO esset scriptum. Si hoc testimonium de *Walacris* Vir. Doct. erroris posset convincere, cetera putabat fore prona, et arrepta semel opinio firmius sibi procederet. Si igitur *Sigeberti* testimonium genuinum probem, etiam reliquorum fides sarta tecta maneat. Quapropter ut maiore fide docti Viri conatibus obviam irem, historicae veritati, non vero praeiudicatis opinionibus, litare satagens: scripsi ad Vir. Rev. politico atque erudito orbi insigniter notum IOANN. NATALEM PAQVOT, tunc temporis in Abbatia Gemblacensi commorantem, eumque rogavi, ut ad has quaestiones mihi respondere haud dedignaretur: rogabam autem

1. Num Originale, ut vocant, SIGEBERTI exemplar adhucdum exstet Gemblaci? Et unde id constet?

2. Num in eo scripta habeantur ad a. 1007. haec verba, cett.?

Ad quas officiosissime curatissimeque pro more Paquotiano mihi respondit. Ad 2am nempe, haec ipsa verba, quae supra dedi, ex ipso Codice descripsit; unde omnia HVYDECOPERI contra *Walacras* ab Imper. Henrico Flandris datas molimina uno impetu corruant necesse est.

Ad Primam autem sua ipsius verba, quod pace Viri liceat! hic proferam, quia continent notitiam literariam accuratiorem Codicis MS. Sigebertini. Sunt autem haec:

„ Nititur auctoritas Exemplaris Gemblacensis Chronicae Sigebertinae (sic enim est titulus: INCIPIT CHRONICA DOMNI SIGEBERTI GEMBLACENSIS MONACHI, et quidem pallidiore, quam ipsum opus, atramento) nititur, inquam, traditione ipsius Monasterii, in quo hoc Exemplar ab immemorabili, ut loquuntur, tempore habitum est pro authentica ipsius Sigeberti scriptura", „ Deinde

N. III. SIGEBERTVS GEMBLACENSIS *Chronic.* Ad a. 1007.

A. 1007. et A. 1057. N°. III.

Ex Originali Exemplari MS. descriptus (6).

HENRICVS imperator quia de obsidione *Valentianensi* inefficax redierat, contra BALDVINVM profectus castrum Gandavum

„ Deinde Character habet omnino „ signa XII. saeculi, quantum ex Di„ plomatica Mabilloniana iudicari po„ test, et ex aliis ipsis eiusdem saecu„ li codicibus, eo saeculo Gemblaci, „ Abbate Guiberto; item Alberto, „ scriptis ".

De ipsa Scriptura haec observat. „ 1°. Novum Characterem incipere „ anno 972. post haec verba: *Not„ gerus ordinatur eps Leodicensium.* „ 2°. tertium characterem ad annum „ 1084. incipere ac desinere anno „ MCXI. his verbis: *potenter eos prote„ rebat.* 3°. Alios aliosque succedere „ characteres a verbis illis dicti an„ ni IIII. seu MCXI.): *Quid vel „ quomodo inter* — usque ad haec ver„ ba, quibus absolvitur annus 1148. „ et ipse Codex: *multa milia* (sic) *Dacorum „ Sclavorum occidero gladiis.*

„ Et aiunt quidem *Anselmum* Ab„ batem auctorem eorum esse, quae „ fluunt ab anno 1113. ad annum quo „ obiit 1136. Verum quae hinc subse„ quuntur, ab incerto sunt. Neque „ satis scio, an non *Anselmus* ab an„ no MCXI. (non MCXIII.) scripse„ rit; certe SIGEBERTVS ipse, in „ suo *Scriptorum Ecclesiasticorum* Ca„ talogo, ait, se scripsisse ad annum „ MCXI. Sed haec intelligo de com„ positione (1), seu (ut ipse loquitur) „ *ordinatione* Chronici, non de ma„ nuali formatione characterum, quam „ illius esse putem ad annum dumtaxat „ 972. ut supra innui.

„ Has autem characterum diversita„ tes credo ego, si bene consideren„ tur, argumentum esse *Operis Auto„ graphi*; nec enim amanuensibus tam „ diversis committitur describendum „ Opus ab alio confectum, nec adeo „ longum, ut plures adhibere necesse „ fuerit. Et quod *Sigebertus* ipse sua „ manu non scripserit ultra annum „ 972., cum composuerit usque ad „ MCXI. in causa esse potuit senilis „ infir-

(1) Quid si haec intelligas de compositione, quae *tertio* illo *Charactere* expressa est, inde ab anno 1084. usque ad a. MCXI. quam ipse et composuit et scripsit; dum priora composuerit quidem, non vero scripserit. "

A. 1007. et A. 1057. N°. IV. vum invadit, et depopulata terra, aliquot Flandrensium primores capit: unde *Balduinus* perterritus Imperatori satisfacit, Valentianas reddit, datisque obsidibus cum sacramento fidelitatis manus ei dedit. Postea imperator seditione suorum coactus, Valentianas *Balduino* beneficiavit, ut sibi contra motus suorum auxilio esset. POSTEA EI ETIAM WALACHRAS ADDIDIT.

N. IV. A. BALDERICVS *Chronic. Camerac.* L. I. C. CXIV. p. 1-3.

Interea obortis simultatibus inter Comites, BALDVINVM vide-

„ infirmitas. Observa autem elegantiorem esse manum a. 972. ad 1084. quam ante, ac multo elegantiorem quam quotquot apparent post dictum annum 1084.

„ Hoc autem usus Codice ad suam editionem AVB. MIRAEVS, ait in Prologo: „ Inter hos quidem [Codices quos adhibui] Gemblacensis codex, ut domesticus, sic et antiquissimus fuit; ipsius nimirum auctoris manu si non scriptus, descriptus saltem ex eius, quantum ex litteris paene fugientibus coniicere licet, autographo. Secundas obtinet exemplar Aquicinctinum ". Et quae plura.

„ Qui Gemblacum adiere circa an. 1717. Patres DVRAND et MARTENE e Congregat. S. Mauri, auctores librorum duorum, quibus titulus: *Voyage Litteraire de 2. Benedictins de S. Maur.*, nihil adversantur huic opinioni. Vidimus, inquiunt, Chronicon Sigeberti, *qui passe pour l'Original.*

„ Quartum locum tribuit MIRAEVS Codici *Abrahami Ortelii*", qui (ait) nunc a Patribus soc. Iesu Antuerpiae adservatur ". Subditque continuo: Visi nobis et alii codices ".

„ Porro Gemblacense is ubique sequutus est, et additamenta in aliis Codicibus obvia distincto Charactere imprimenda curavit.

„ Neque tamen negat esse, et quaedam in Codice Gemblacensi, sed et ista Charactere discrevit. Ego tamen Characteris similitudine stilique adducor, ut dubitem, num pauca illa

„ huius

videlicet Flandrensem, atque ARNVLFVM Valentianensem, asperrima exercuit discordia, quae usque ad bellum procedens, quietem huius civitatis plerumque [l. plurimum] interpolavit. — Balduinus civitati huic multas incommoditates irrogabat. A. 1007. et A. 1057. No. IV.

B. Ibid. p. 106.

Ipse vero BALDVINVS interim multa manu collecta *Valentianense* castrum obsedit, atque ARNVLFO, quia longe numero erat inferior, expulso, vindicare praesumpsit. Quibus ita gestis, HEINRICVS Rex excitatus, BALDVINVM saepe ad iustitiam

„ huius Codicis additamenta ab alia, „ quam *Sigeberti*, manu sint ".

c Hactenus perquam officiose ad me perscripsit V. Cel. I. N. PAQVOT. Quod ex Miraei praefatione addit de MS. Codice in Bibliotheca PP. Exiesuitarum Antverpiae; elegantissimum hunc Codicem Membranaceum in fol., quem ex eius fine satis colligas scriptum esse ante a. 1239. ipse manibus trivi, ibidemque etiam diserte invenitur haec lectio, quam tantopere impugnat V. D. *Postea ei etiam* WALACHRAS *addidit*.

Porro Codex ille MS. qui olim *Lipsii* fuit, nunc vero servatur in Bibliotheca Publica Leidensi; (vid. Catalog. Bibl. p. 531. N. 2.) etiam habet WALACHRAS. De quo Codice obiter hic observo, agnoscere scriptorem *Affligemensem*, eumdem fortasse, qui sub *Auctarii Affligemensis* nomine ab a. 1152 – 1164. ab *Aub. Miraeo* editus est p. 208, sqq. Hoc abunde patet ex ipso Cod. ad a. 1087. Pro eo enim, quod MIRAEVS p. 40. ex MS. Lips. edidisse se dicit: *Domnus Fulgentius* AFFLIGEMENSIS *coenobii primus abbas* — —, in MS. habetur: *Domnus Fulgentius* HVIVS *cenobij primus abbas hoc anno electus est*. Et ad a. 1096. *Ida Bolon. Comit. tradidit* NOBIS *ecclesiam que est in uilla Genapia*, pro quo MIR. p. 164. *Ida Bolon. Com. tradidit* AFFLIGEMENSIBVS —. Habeo alia maioris momenti ex hoc Cod. MS. notanda, quae nunc silentio praetermitto. Sufficit docuisse contra V. D. HVYDEC., omnes consentire in *Feudum* WALACRARVM.

A. 1007. et A. 1057. N°. IV. titiam vocavit; ſed ſemper renitens, vocationes eius ſprevit. Rex itaque paucis post diebus, multitudine ſuorum Principum fultus, immo etiam cum ROTBERTO Rege Karlenſium, ſed et pariter cum RICHARDO Duce Rotomag. idem Castellum cum indignatione aggresſus, ſuper Balduinum irruit, ſed — fruſtrata ſpe, nihil proficiens in ſua remeavit.

C. Ibid. L. I. C. CXV. p. 107.

Postea huius obſidionis incentorem ERLVINVM (7) Epiſcopum BALDVINVS exiſtimat, ideoque in ipſum et in viſcera totius urbis [Camerac.] diſtrictam ultionem ſe facturum esſe minatur. Vnde Praeſul perterritus, civitatis ſtatum et reipublicae negotium Archidiaconis et primis militum commendavit, et ne incaute ab ipſo minace tyranno opprimeretur, Regem expetiit. Vbi ſane tam diu demoratus est, donec videlicet Rex, coacto multo milite *Castrum Gandavum*, ad devastandam terram invadit (8), captisque aliquot ex Balduini primis Militibus, adeo Balduinum perterrefecit, ut mox ſuus effectus, ad totius generis ſatisfactionem veniens castellum *Valentianenſe* ei red-

(7) *Erluinum*] Sedit Erluinus a. 996—1011 vel 1012.

(8) *Invadit*] Sigeb. a. 1007.

(9) *Gerardus*] Epiſcopus Cameracenſis a. 1014. creatus est, ab Rege Henrico rediens.

(10) *Pervenit*] Ergo iam illo a. 1014. urbem habebat.

reddiderit, datisque obsidibus cum sacramento quoque, fidelitatem et pacem ei servaturum esse in antea spoponderit. Postea tamen gravibus et multis seditionibus premitur, et ideo BALDVINO, ut sibi esset auxilio, Castellum hoc Valentianense beneficiavit. A. 1007. et A. 1057. No. IV.

D. Lib. III. C. I.

His ergo comitantibus, cum iter faciens GERARDVS (9) *Valentianense* castrum pene subiret, BALDVINVS Comes, audito rei exitu, etiam comitaturus occurrere festinavit, tantaque copia fultus, in urbem pervenit (10), a populo videlicet et clero cum laeta et officiosissima celebritate susceptus.

E. L. III. C. II.

Procedente vero aliquo temporis (11), ipse Domnus GERARDVS ordinatis suis rebus, vassallisque ac clericis sibi sacramento constrictis, ad Imperatorem in villam videlicet *Noviomagum* (12) se contulit, et cum aliis Imperatoris fidelibus, etiam BALDVINVM *Comitem* pariter duxit, ubi EI Imperator *villam* WALCRAS *beneficiavit*. Hoc autem in loco ipsum *Domnum*

(11) *Temporis*] Igitur post a. 1014. et vivente *Gerardo*. 1016—1018. Vid. supra p. 67. et a. 1021. BALDER. l. l. L. III. C. 17.

(12) *Noviomagum*] Fuit illic a.

A. 1007. et A. 1057. N°. V. *num* GERARDVM in sua praesentia fecit ordinari presbyterum (13).

N. V. A. ANNAL. SAXO, a. 1006. p. 404.

Interea BALDVWINVM Ducem Flandrensem iuventus et rerum affluentia ac mala *iniquiorum* inflatio adversus Regem armavit et *Valentinianam* urbem possidere in *Marcha Franciae* et *Lotharingiae* sitam volebat. Quod Rex ubi primum comperit, ipse cum signis militaribus accedens eripere eamdem assidua impugnatione tentavit, sed nil proficiens, abiit, expeditionem suam in proxima aestate super BALDVWINVM orientalibus et occidentalibus firmiter indicens.

B. Idem a. 1007. p. 405.

Rex HEINRICVS collecto grandi exercitu ad *Scaldam* fluvium contra BALDVWINVM venit. Ibi se BALDVWINVS cum armata manu praesentans transitum Regi prohibere frustra niti-

(13) *Presbyterum*] Integrum dedi locum, ut aequus iudicet Lector, quo iure scripserit Editor AEM. STOK. D. I. bl. 587. nihil de his habere BALDERICVM; quae autem de WALCRIS habeat, respicere non ad *Balduinum*, sed ad *Gerardum*. Concedimus *villam* non esse *Insulam*. Sed illorum tempore periti satis norunt, *villam*, *pagum*, *marcam*, *insulam*, saepe tamquam synonyma poni. Potuit etiam scriptor rem narrare, quam ab ipso *Gerardo* praesente audiverat,

nititur. Nam Regis milites navibus alio transvecti praesumptionem eius ex improviso irruentes confundunt. Quo fugiente Rex in Christo laetatus flumen transgreditur, Regionemque contiguam populatur. Cum autem ad Abbatiam, quae *Gend* (14) dicitur, veniret, a fratribus illius loci susceptus loco eidem et bonis adpertinentibus cunctis pepercit. Interim BALDVWINVS necessitate coactus humili supplicatione veniam impetrat, et non longe post, per manus *miles Regis effectus*, *Walecorn et Valentinianam in beneficium adipiscitur* (15). A. 1007. et A. 1057. No. VI. et VII.

N. VI. ALBERICVS TRIVMFONT. *Chron.* p. 44.
Ad a. 1006. et 1007.

Eadem habet quae SIGEBERTVS N. III. excepto quod pro *seditione suorum* legit *suasione*. Et *Valachras*.

N. VII. A. IO. IPERIVS *Chron. S. Bertin.* C. XXXIV.
p. 570. E. in MARTEN. *Thes. Anecd.* T. III.

Anno quarto Henrici Imperatoris Comes Flandriae BALDVINVS BARBATVS castrum imperatoris *Valenthines* invasit. Impera-

verat, et tamen, ut fit, loci situm atque indolem haud novisse. De *Gerardo* autem tamquam *Walcris* donato non esse sermonem; sed de *Balduino*; clarissime docent verba sqq. *ipsum Gerardum*.

(14) *Gend*] Fuit igitur urbs *Gent* in Ditione Balduini.

(15) *Adipiscitur*] Sumta haec sunt ex DITMAR. VI. p. 383. ubi eadem supra p. 95.

A. 1007. et A. 1057. N. VII. perator cum rege Francorum illud obsedit, sed inefficax rediens *Gandavum* invasit, et plures de maioribus Flandriae cepit: tandem in palatio Aquisgrani BALDVINVS reddens imperatori *Valenthinas*, cum eo pacificatur. Post hoc Imperator seditione suorum coactus BALDVINVM ad se vocavit, cuius auxilio sibi rebelles omnino subegit. Tunc imperator ei *Valenthinas* beneficiavit, et terram de VALKARA (16) superaddidit.

B. Idem p. 576, 577. Pars II. de *bello Comitis Flandriae Balduini Insulani contra Imperatorem et de novo fossato, quo ipse ab Occidente clausit Flandriam.*

Anno post elevationem corporis beati Bertini Imperator HENRICVS secundus contra BALDVINVM Insulanum Flandriae Comitem bellum movit: HERMANNO Montensi comite defuncto, viduam eius BALDVINVS Pius Filius Balduini insulani iam iam dicti duxit uxorem, imperatore non consulto, et Hannoniae comitatum invasit. Balduinus Insulanus Tudinium, Balduinus filius eius Hoïum vastarunt et incenderunt. Imperator

(16) *Valkara*] Ad hanc *Valkara* scripturam V. D. HVYD. *ad* STOK. D. I. bl. 588. notavit, ex solo *Sigeberto* posse probari mentionem hic esse *Walacrae*; atqui *Sigeberti* testimonium reiicit. Errat vero Vir Doctus; quod ut probem, sufficit dicere, sic et alibi de *Walacria* solere scribere IPERIVM.

En

tor indignans contra Balduinum venit usque ad fluvium Scaldim, et Balduinus ex altera fluvii parte consedit. Imperator transire non valens, partem exercitus sui per Cameracum et Sclusam mittit, ut Balduinum a tergo comprehendat. Sed Balduinus sibi praecavens, Lisam fluvium transiens se tutavit, sicque Imperator terrae partem vastans per Tornacum rediit anno Domini MLIV.

A. 1007. et A. 1057. No. VII.

Anno post hoc tertio defuncto Imperatore HENRICO secundo, successit filius eius Henricus tertius, qui iam cum patre expertus Orientalem partem Flandriae fortalitiis, gentibus et fluviis sic munitam, et partes Orientales invalidas, exercitum per Tornacum ducens, huc accessit, ut per has partes Flandriam intraret. BALDVINVS comes hoc praesentiens, populum suum undique collegit, et fossato Flandriam claudi fecit ab illa parte; quod fossatum per novem leucas in longum ducens, id est a castro de Vrhoult usque ad Basseiam in solis tribus diebus et noctibus consummavit, et ibidem Imperatori restitit; admirans Imperator fortalitium et multitudinem armatorum, via qua venerat recessit. Comes vero cum suis ipsum per Flandriam insequens usque Neomagum, palatium Imperatoris

En locum p. 696. B. *Ferrandus Comes Flandriae et Reginaldus — navigium regis quod fuit apud Dam combusserunt, et magnis thesauris spoliatis; et inde ad* WALKARAM ZELANDIAE INSVLAM *cum praeda se receperunt*. Cf. quae dixi EXCVRS. VII. p. 275.

A. 1007. et A. 1057. N°. VIII. toris combusſit, et ſic in Flandriam rediit. Postmodum in Tornaco per HENRICVM Francorum regem pax facta est inter eos, ſicque Comiti Flandriae remanerent perpetuo et hereditarie pars illa Brabantiae, quam ipſe BALDVINVS comes conquiſierat ultra Teneram fluvium et comitatus Alostenſis *cum terra Quatuor Officiorum*; inſuper in ZELANDIA *quinque inſulas* Imperator ei ſuperaddidit, cum conditione *quod eas ab Imperatore teneret.*

N. VIII. BALDVIN. NINOVENS. ad A. 1006.
p. 142. Ed. *S. Deod.*

A. 1006. HENRICVS Imperator Castrum *Valencias* ſitum in Marchia Franciae et Lotharingiae ſuper *Scaldim* flumen obſidet, quod BALDVINVS Com. Flandrenſium invaſum praeripuerat, ſed ab obſidione rediens inefficax, contra Gandavum ſe vertit, depopulataque terra incendio caede et luctu plerosque Primatum capit, totiusque Flandriae excidium minatur; ſed *Balduinus Comes cum timore perculſus* ſatisfeciſset Imperatori, *reddidit ei Imperator Valencias, nec non et* WALACHRIAM.

N. IX.

N. IX. HERMANNVS CORNERVS *Chronic.* Ad a. 1057. p. 594. A. 1007. et A. 1057. No. IX. et X.

Primo anno HENRICI, qui est Domini MLVII. Coloniae generali conventu Principum habito, ſecundum Sigibertum, Baldowinus et Godfridus, mediante Victore Papa, ad gratiam Regis et pacem reducuntur, et omnes bellorum motus ſedantur. -- -- --

BALDOWINVS Comes Flandriae, ſecundum Wilhelmum, ab Imperatore Valentianas et WALACRIAM in beneficio ſuscepit.

N. X. H. D'OVTREMAN *Hiſtoire de Valentiennes* fol. a. 1639. L. I. C. XV. p. 91.

„ Du depuis l'Empereur ſe voyant empresſé d'affaires, „ pluſieurs grands Seigneurs s'eſtans reuoltez contre luy, ſe „ reſouuenant de la valeur du ieune Comte Baudouin, et de- „ ſireux de l'obliger, luy rendit la ville et Comté de Valen- „ tiennes; et en oultre luy donna *l'Iſle de Walcheren.* Voila „ ce qu'en diſent tous les anciens et modernes vnanimement. „ Mais pas vn d'eux ne nous donne asſeurance en quel an cela „ ſe fit. Car *Sigebert* et autres racontent cecy l'an mil et „ ſept. *Baldric* rapporte la donation de *Walcheren* apres que „ Gerard II. fut placé au ſiege de Cambray, c'est à dire l'an

 „ mil

A. 1007. et A 1057. No. XI. „ mil douze. La Chronique de Gand remet l'vne et l'autre „ donation *à l'an mil vingt* " (17).

N. XI. SANDER. *Flandr. Ill.* T. I. p. 45.

BALDVINVS IV. pulchrobarbus --- damna ab Henrico II. Caesare accepit, --- a quo tamen amicitiam, Valencenas, et *Zelandiae Insulas* in fide Imperii tenendas postea est consecutus.

(17) *à l'an mil vingt*] De BALDERICO vid. supra p. 100. n. 9, 11, 12. De *Chronico* vero *Gandensi*, quod postea animadverti, errat D'OVTREMAN. Narrat fere eadem MS. Codex *Chron. Gand.*, quae SIGEB. GEMBL. N. III. p. 97, 98. idque ad a. 1007. unde coniecto, hunc scriptorem Gandavensem sua ex SIGEB. hausisse.

N. XVII.

A. 1071. LAMBERTVS SCHAFNABVRG. *Chronic.* in PISTORII *Rer. Germanic. Script.* p. 182. Ed. 1613. T. I. p. 344-346. Ed. 1726. (1).

A. 1071.

Ad Chronic. p. 57. sqq. etc.

Rex, sicut instituerat, in Baioariam abiit, ibique compositis mediocriter, prout tum copia erat, regni negotiis, ad Rhenum re-

(1) Quo integrum magis nostratibus foret iudicium de criminationibus, quas in hunc Scriptorem congessit Vir Ill. ad *Chronicon Rhythm.* STOKEANVM D. I. bl. 279 – 296. quasque variis iam locis tetigi, ac profligavi; locum integrum dare, consultum duxi. Vocat Vir Doctus hunc scriptorem l. l. bl. 279. *een sierlijk Romanschryver.* — bl. 280. *Zyne onkunde was zoo groot, dat hy zelfs noit geweeten heeft, dat Goverd Holland over-*

rediit; castellum Hamerstein, quod à superioribus regibus iam olim dirutum fuerat, summo nisu instauravit; Pascha Coloniae celebravit, ibique rursus Ottoni duci inducias usque in Pentecosten dedit: exacta solennitate Paschali Leodium abiit. Ibi ad eum vidua Balduvini comitis venit, regiae maiestatis patrocinium expetens contra violentiam improbitatemque RVTBERTI fratris Balduvini, qui et fratrem prælio victum vita privasset, et comitatum eius, expulsis uxore et liberis, tyrannica crudelitate occupasset. Non ingratum fortassis lectori fecero, si gestae rei historiam, quam paucis potero, absolvam. In comitatu Balduvini eiusque familia id multis iam seculis servabatur, quasi sancitum lege perpetua, ut unus filiorum, qui patri potissimum placuisset, nomen patris acciperet, et totius Flandriae principatum solus haereditaria successione obtineret; caeteri vero fratres aut huic subditi, dictoque obtemperantes ingloriam vitam ducerent, aut peregre profecti, magis propriis rebus gestis florere contenderent, quam desidiae ac socordiae dediti, egestatem suam vana maiorum opinione consolarentur. Hoc scilicet fiebat, ne in plures divisa provincia claritas illius familiae per ino- A. 1071.

overweldigd hadt. bl. 283. *Al waar hy geweest, in rebus Germanicis een accuratissimus scriptor, nochtans is hy geweest, in rebus Belgicis, een ineptissimus nugator.* bl. 294. *Wat geldt hier tegen een Lambertus of Pseudolambertus? een Romanschryver? een Logenaar in veele opzigten, doch allerzekerst in zyne zotte vertelling van de Avontuuren van Robert den Vries* — Haec aliaque scommata in probum scriptorem congesta vindicent Germani; ego

A. 1071. inopiam rei familiaris obsoleret (2). Igitur cum Balduvinus senior duos genuisset filios Balduvinum et Robertum; Balduvinum omnium quae habebat haeredem instituit; Ruberto, ubi primum aetas faciendis stipendiis matura visa est, naves paravit, aurum, argentum et caeteras longinquae profectionis impensas affatim praebuit, iussitque ut ad gentes exteras iret, et si vir esset, propria sibi virtute regnum divitiasque pararet. Ille patri acquiescens: assumpta secum multitudine, qua regio praegravari videbatur, navem ascendit, et in Gallitiam ire, eamque, si votis Deus successum annuisset, sibi subdere cogitavit. Cumque post paucos dies ad ignota quaedam littora applicuisset, et egressus in terram, ab incolis loci praedas agere coepisset: illi ex omnibus partibus ad arcendam vim ilico armati conveniunt. Facta congressione eum, cum aliquandiu pugnam fortiter sustinuisset, in fugam vertunt, fugientem usque ad naves persequuntur, sociosque eius pene ad internicionem prosternunt. Ipse cum paucis vix fuga elapsus, ad patrem tantae calamitatis nuncius rediit, à quo propter male gestas res contumeliose repulsus, alia rursum via, quomodo hac non successisset, fortunam

ego vero quod ad nostram spectat historiam satis redargui in not. *ad Chronic.* T. I. P. I. p. 57. sqq. et P. II. p. 71, 74. Multa enim, quae bene dicta ab illo fuerant, confuse illic traduntur, et aliis aliisque alligantur annis. Concedo equidem, nonnulla dari in LAMBERTO, quae magis accurate, saltem clarius enarrari potuissent. Nec tamen propterea scriptorem falsi, fraudisque arguere licet. Multa eiusmodi aliis in scriptoribus occurrunt, quae iudicii lan-

nam tentare adgreditur; omnia paratus, etiam extrema perpeti, A. 1071. ut maculam veterem factis recentioribus elueret. Reparatis navibus, et numero militum instaurato, marinis iterum fluctibus se credidit, in regionem longinquam, ubi sedem vaganti Deus ostendisset, iter facturus. Et ecce post paucos dies tempestate infestissima circumuentus, multis suorum naufragio amissis, ipse nudus, omniumque rerum egens, vix et aegre in littus evasit. Dehinc assumpto plebeio habitu, inter eos qui Hierosolymam causa orationis pergebant, Constantinopolim ire parabat, vocatus eo crebris legationibus Nortmannorum, qui sub imperatore Constantinopolitano militabant, quique ei, si illuc veniret, totius Graeciae principatum pollicebantur. Sed imperator Constantinopolitanus, comperto hoc consilio, omnia flumina, per quae transitus in Graeciam esse poterat, appositis custodibus observari fecit, ut deprehensus ilico trucidaretur. Sic conatus coeptumque eius irritum fuit (3). Tandem advertens sic infeliciter sibi cedere, quamcunque viam tentasset amplificandae gloriae suae; deinceps in perpetuum ab oppugnatione exterarum gentium animum avocavit, atque in *Frisiam*, quae confinis

lancem requirant; imprimis si ex auditu res narrantur.

(2) *Familiaris obsoleret*] Haec certe non peculiare Flandris, sed in omnibus maioribus Feudis; uti in Anglia hodiedum iure primogeniturae obtinet.

(3) *Irritum fuit*] Has Roberti expeditiones ridet et confictas censet V. D. sed sine iusta caussa. Nihil enim attulit, quo coaevi scriptoris narrationem falsi insimulet.

A. 1071. nis est Flandriae (4), (cui THEODERICVS quondam Comes, et post hunc FLORENTIVS frater eius imperaverat) irruptionem fecit. Bis ibi commisso praelio victus ac fugatus est. Tandem incolae loci multis certaminibus exhausti, cum animum eius vel ad mortem, vel ad victoriam obstinatum cernerent, ultro se ei dediderunt. Quod ubi frater eius (5) Balduinus comperit, (iam enim pater eius morbo ac senio confectus naturae concesserat) armata multitudine his eum sedibus proturbare, magna vi, magno molimine parabat. Cui cum exercitu adventanti Rubertus legatos obviam misit, obtestans per Deum, ut se fratrem suum reminisceretur, nec iura germanitatis, apud barbaros quoque semper sacrosancta et inviolata, pollueret; misereretur potius peregrinationis, laborum et calamitatum, in quibus totam aetatem suam detrivisset; gauderet ipse beatus sorte sua, quod totam communis patris haereditatem, quam iure gentium secum dividere debuisset, solus sine consorte obtineret: se patriis finibus extorrem, paterna haereditate destitutum, ab summa gloria maiorum suorum ad ultimam egestatem coactum, exteras gentes bello lacessisse, terras ac maria concitasse, nihil denique praetermisisse, ne de portione paternae substantiae, quae se con-

(4) *Quae confinis est Flandriae*] Fieri potest, ut haec ex locorum ignoratione non usquequaque accurate sint digesta. Sed omnium optime fortasse narrat LAMBERTVS. Observavi enim in EXCVRS. VII. p. 168. extimos *Frisiae* limites per haec tempora *Flandris* fuisse contiguos, et ad *Sincval* protensos; *Sincval* vero fuisse in ipsa Flandria. Minime igitur erraverit scriptor, si *Zee-*

contingeret, fratri molestus esset: nunc laboribus exhaustum, A. 1071.
adversitatibus defatigatum, vix et aegre parvissimo terrarum angulo insedisse, cuius nullam partem constet ad eius dominium pertinere: postremo id se animo fixum habere, nec à sententia ulla vi, ulla necessitate abduci posse, ut hic aut instantis iam senectutis requiem, aut honestae saltem mortis sepulchrum sit habiturus. Nihil ille his verbis motus, exercitum haud segniter ad Frisiam admovebat. Tum Rubertus necessitate compulsus, armata iuventute quam secum lectissimam habebat, obviam ei processit: commissoque praelio ex parte Balduvini multi occisi, plures vulnerati, omnes in fugam versi sunt: quos dum ipse loco pulsos sistere, pugnamque restituere summo conamine moliretur, in confertissimos hostium cuneos temere invectus occiditur: cuius morte comperta Rubertus ilico in Flandriam irruptionem fecit, eamque sibi tanquam ex iure debitae successionis totam mancipavit. Filius erat Balduino impubis adhuc adolescens, et nec dum armis militaribus maturus: is repente et peremti patris et hostilis irruptionis atroci nuncio attonitus, ad regem Francorum Philippum nomine confugit, auxilium et necis paternae vindictam expetens, eo quod pater eius

Zeelandiae Insulas, quas revera possedit *Robertus Freso*, intellectas voluit. Cf. EXCVRS. V. p. 77–80.

(5) *Pater eius*] Vid. EXCVRS. V. p. 74. (*h*) ubi docui in mortuo patre errare scriptorem, neque pugnam ob Frisiam fuisse, sed ob Flandriam. Cf. ib. p. 71.

A. 1071. eius tam ipsi quam maioribus eius saepe in arduis rebus commodissime affuisset, et civitates quasdam ex his, quas Rubertus occupaverat, pro donativo ab eo accepisset. Ille rei indignitate gravissime permotus, statim temere et tumultuario tantum milite collectum exercitum duxit in Flandriam, de magnitudine virium suarum et hostis imbecillitate nimium praesumens. Sed Rubertus, quo viribus erat impar, eo magis ut rem astu tractaret intentus, simulato aliquandiu metu et fugiendi studio, ex insperato atque ex insidiis copias suas super exercitum regis effudit, tantumque eis terrorem incussit, ut abiectis armis fugiendo saluti consulere summa ope conarentur. Filius Balduini, cum deinceps parum spei in armis Francorum poneret, assumpta matre sua ad regem Teutonicorum Heinricum Leodii (ut praedictum est) tum temporis positum venit, opemque eius adversus patrui violentiam supplex imploravit, atque ut magis eum sibi obnoxium faceret, comitatum Reginheri quondam comitis cum castello munitissimo Mons nomine, quae scilicet praedia mater eius à priore marito suo dotis nomine acceperat, sancto Lamperto tradidit: quae rursus episcopus Leodiensis duci Godefrido, ille itidem ipsi filio Balduini beneficii loco

(1) *Brugis*] Habet has literas et rem ipsam ex VREDIO etiam *Scriptor* BATAV. SACR. in *Wilhelmo Episc.* p. 133. Observatque ad eum Belgicus Editor VAN RIJN bl. 177. not. (9) in iis agi de sola possessione *Ecclesiae Donatiani*; non vero de Iurisdictione eatenus extensa. Id quod rectum! nam Ecclesiam quidem possidebat *ad usus stipendiarios Canonic. Traiectens.*, sed sua

loco dedit. Hoc rex quasi pretio redemptus, episcopo Leodiensi, atque duci Godefrido, item aliis Lotharingiae principibus praecepit, ut in arduis rebus praesidio illi essent, et Rubertum, si iniuste invasis sedibus ultro excedere nollet, vi et armis expellerent. Qui protinus coadunato exercitu, in Flandriam profecti sunt; sed comperto, quod Rubertus cum rege Francorum iam in gratiam rediisset, et expiata veteri contumelia firmum sibi eum fideleinque fecisset, infectis rebus in sua rediere, temerarium iudicantes, cum rege potentissimo privatis viribus acie confligere. Sic Rubertus deinceps Flandriae principatu in securitate potiebatur. A. 1071.

N. XVIII.

De Dioecesis Traiectinae extensione usque ad urbem Brugas, vel certe S. Donatiani templi possessione Brugis (1). A. 1075. No. 1.

A. 1075. (2)

Ad Excurs. VII. *p.* 167. *sq.*

N. I. OLIVAR. VRED. *Histor. Com. Flandr.* Prodr. II. p. 520.

Ab huius [S. Bonifacii] morte reliqui Traiectenses Episcopi *Quatuor Officia*, *Bierfletum*, *Walachriam*, aliaque loca enar-

sita illa erat in *Episcopatu Noviomensi* seu *Tornacensi*. Proxime tamen adfuit. Cf. Charta a. 1122. et 1124.

(2) A. 1075.] Radbodus evectus est ad sedem Noviomens. a. 1068. *Wilhelmus* Trai. suffectus a. 1061. obiit a. 1076. *Gregorius* Papa sedit ab a. 1071. ad 1085. In nullum igitur alium annum Indictio XIII. cadere potest quam in a. 1075. quem propterea posui. Errat igitur VRED. qui a. 1070.

A. 1075. N°. 1. enarrata sibi retinuerunt, et Flandram Orientalem cum Ecclesia *Brugensi* praetenderunt, per ducentos, et amplius, annos. Vnde gravis controversia est exorta in curia Romana; cuius testis est epistola S. *Gregorii* Papae VII. Lib. II. Ep. 58. Tom. III. *Conciliorum generalium*, editionis Coloniensis, apud IOANNEM GYMNICVM, anni 1618. fol. 298. hoc titulo: *Vt Noviomensem Episcopum ad Brugensem villam a Traiectensis Episcopi Iurisdictione ereptam, si id ibi constiterit, restituendum compellat: si quid autem iuris se putet habere, in synodo caussam agat.* Tenor vero epistolae sic se habet, a BVCHELIO * quoque recitatae: „ *Gregorius* Episcopus servus servorum Dei „ *Manassi* Remensi Archiepiscopo Salutem et Apostolicam „ benedictionem. Confratris nostri, Traiectensis Episcopi, „ *Wilhelmi* querelam, de *Brugensi Ecclesiâ* in Noviomensi „ Episcopatu sita, literis ipsius expositam accepimus, quam, „ et ante D. et praedecessorem nostrum P. Alexandrum de„ positam, necdum competenti termino contigit definiri. A„ struit autem *Episcopus Traiectensis* eandem ecclesiam *tradi„ tione antiquâ* sedi suae delegatam *ducentis ferme annis* (3) ab„ solute, et quiete ad usus stipendiarios Can. Traiectensium de„ tentam; donec *Raboth* Noviomensis episcopus absque ullo ca„ nonico iudicio sibi eam surripuit: et, ut affirmant legati (quod

* In Hedam p. 136.

„ gra-

(3) *Ducentis ferme annis*] Nota fere *annorum possessionem*, id est *Antiquam traditionem*, ac *ducentorum* saeculo IX. fere medio.

„ gravius est, et omnino illicitum) alteri cuidam Clerico vendi- A. 1075. N°. II.
„ dit. Quapropter Suffraganeum tuum Noviomensem Episcopum
„ per te conveniendum esse censuimus, et de *tantâ perversitate*,
„ (si ita esse constiterit) severe esse *increpandum*, ac subinde ad-
„ monendum, imo etiam compellendum, ut canonum statuta se-
„ quendo, *ecclesiam Traiectensem*, quae *tanto tempore possedit*, si-
„ ne expoliatione, sine morâ, reinducat: ac postea si quid ha-
„ bet, quod iure conqueratur, Synodali iudicio disceptare con-
„ tendat. Quod si huic authoritati nostrae, vel monitis tuis ob-
„ temperare neglexerit, tam diu Episcopali privetur officio,
„ quoad usque caussas ecclesiasticas non potentiae magnitudine,
„ sed iustitiae censurâ finiri oportere doceatur. Huius ergo ne-
„ gotii decisionem per te studiose, et impigre volumus adimpleri,
„ et literis iudicium nobis, quantocitius poteris, notificari. Da-
„ tum Romae 3. Non. Martii, Indict. XIII."

N. II. AEG. BUCHER. *Belg. Roman.* L. XX. C. XII. p. 606.

Dioecesin Traiectinam antiquam a parte Flandriae ita describit: „ Continebat ea Dioecesis quidquid ab istis Flandriae quatuor Ambachtis ad Amisiam usque fl. Oceano haustum extenditur. — —. Quidquid Rheno defluente, Vahali, veterique Mosae fluxu, per Zelandiae Brabantiaeque confinia; usque et ultra brachium Scal-

A. 1075. N°. II. dis Occidentale, quod *Honte* modo dicitur, et quatuor illa Flandriae Ambachta concluditur. — — — Istorum Ambachtorum Decanatus, Ecclesiis duabus supra triginta memorabilis: quarum nomina (4) sunt ista: Hulst, Hontenesse, Ossenee, Heinsdiik, Paulepolder, Axel, Polder van Namen, Meere alias Sudorp, Zoestenblide, Saamslag, Alendijk, Ottenee, Trinitas, Assenee, Winkel, Wachtebeke, Clusa, Artenvelde, Nyekerk, Peerboom, Hertingen, Vroomdyk, Moerkerk, Willamsken, Steekerk, Boechout, Prera, Ecclesia S. Laurentii, Weswale, Biervliet duae Ecclesiae, Coudkerk. Istae sunt quatuor Officiorum in Flandria Paroeciae, Decanatibus geminis Tornacensibus antiquis contiguae, Ardenburgensi et Wasiae".

N. XIX.

(4) *Nomina*] Dicitur hic Indiculus confectus ex rationibus Ioann. Wael, Canon. Traiectensis a. 1406. ib. p. 607. *b*. Cf. *Batav. Sacr*. p. 133. et 140. Antiquitus vero, observante AEG. BVCHERIO *Belg. Rom*. L. VIII. C. x. §. 1. Ecclesiastica Iurisdictio Dioeceseonque partitio civili respondebat aut proxime accedebat; idque imprimis in Galliis et in Belgio verum fuisse deprehenditur. In Belgica secunda erant sedes Episc. Attrebatensis, Cameracensis, Tornacensis, Morinensisque seu Taruanensis. Traiectensis vero sedis institutio non ante seculi VII. finem locum habuit. Ad antiquos Decanatus Tornacenses spectabant *Wasia* et *Ardenburgum*. Contra ad Traiectinam sedem pertinuit quidquid quatuor Ambachta complectebantur. Exstat in MIRAEI *Opp. Dipl*. T. II. p. 958. Charta *Burchardi* Episc. Traiectens., qua a. 1108. donat Ecclesiae S. Salvatoris Ecclesias 4. *Boekholt*, *Assenede*, *Axelam*, et *Hulstam*, cum earum decimis. Possederat igitur eas iam antea Episcopus Traiect. In nominibus supra vitiose scriptis, nihil mutavi.

N. XIX.

THEODERICVS V. Comes Holtlandensis confirmat Progenitorum concessiones Ecclesiae EGMONDENSI factas (1). A. 1083. d. 26. Iul.

A. 1083. d. 26. Iul.

Ad Chronic. p. 19, 20, 21, 28--30, 36. 110. a.

(Ex Originali penes Vir. Rev. I. TH. ROYER, Seren. Principis Arausion. Capellanum Hagae Comit.)

IN NOMINE SANCTE' ET INDIVIDVE' TRINITATIS EGO THEODERICVS DEI GRATIA (2) HOLTLANDENSIS COMES (3) REPVTANS MECVM INCERTOS CASVS HVMANE FRAGILITATIS · DECREVI IVSTIS PETICIONIBVS ASSENSVM PREBERE · VT DIVINAM MISERICORDIAM IN ILLO DISTRICTO EXAMINE PLACABILEM MEREAR HABERE · Qua propter notum sit omnibus tam presentibus quam futuris Christi fidelibus · quod STEPHANVS bone' memorie' (4) abbas ekmundensis e'cclesie' quasdam auctoritates donationum (5) detulit mansuetudini nostre' · qua-

Vbi in Orig. ę habetur, ob eius notae defectum per e' scribendum curavi.

(1) Huius Diplomatis Vindicias egi ad eius calcem p. 128. sqq.

(2) *Dei gratia*] Vid. infra p. 129.

(3) *Holtlandensis Comes*] Vid. infra p. 138.

(4) *Memorie'*] Egi hac de formula p. 132.

(5) *Auctoritates donationum*] Voces *Auctoritas* et *Diploma* medio aevo idem notare, docet *nota* MATTH. ad *Ann. Egm.* p. 190. Observa autem hinc, priores Comitum Chartas Egmondanis datas olim exstitisse; quae utinam non periissent, minus accurate forte servatae ob confirmationem rerum; modo revera perierint, neve hic illic in angulis latitent. Quod fere suspicor.

A. 1083. d. 26. Iul. qualiter piisſimi comites antecesſores nostri expropriis posſesſionibus et aregibus (6) iure hereditario ſusceptis eandem eccleſiam dei conſtruxerunt (7) · ditaverunt et honoraverunt ·

THEODERICVS frater WALDGERI cum legitima coniuge ſua GEUA inprimis ligneam conſtruxit ibi e'ccleſiam · inſtituens ſanctimonialium uitam · et offerens deo ad eundem locum · in *franlo* · (8) mansſus nouem · in *Alcmere* duos mansſus · in *Callinge* medietatem totius posſesſionis ·

THEODERICVS ſecundus predicti filius cum HILDEGARDA coniuge ſua conſtruxit ex lapidibus magno ſumptu e'ccleſiam · remouens inde Sanctimoniales feminas · et inſtituens monachicam uitam · optulit et ipſe ad eundem locum · in *Scagon* ſex mansſus · in *haragon* XI [cim] mansſus et quartam partem manſus · in *Wimnon* manſus et dimidium · et ab eodem manſu usque in *heram* omnem terram cultam et incultam inagris et pascuis Eccleſiam *Heilgalo* · in *Alcmere* omne theloneum · in *Osdem* mansſus duos · et dimidium · in *Limban* mansſus ſeptem et dimidium · in *Smithan* manſus duos · in *bacchem* manſus tres · in *Ordebolla* manſus duos · in *thoſe* mansſum · I · in *Obbingem* mansſum · I · in

hem-

(6) *Ex propriis — et aregibus*] Duo hic dicuntur, *propriae posſesſiones*, quae *hereditariae* per ſeſe; et *a regibus iure hereditario acceptae.* Habuerunt igitur Comites, praeter immenſa illa Regum praedia, ſuas his in terris posſesſiones ſive *Alodia*; quae hinc *propriae posſesſiones* vocantur.

(7) *Conſtruxerunt*] Contra hanc Eccleſiae conſtructionem inſurgunt V. D. MATTH. l. l. p. 190. aliique, obliti verborum *Chronici* nostri ad a. 878.

lamstede mansum · I · in *Velson* VI mansus · et altare eiusdem e'c- A. 1083. d. 26. Iul.
clesie' a nona usque ad nonam infestiuitate sancte' Agathe' · iuxta · flumen *bamastra* mansum · I · inter riuulum *Sculingleke* · et *hureslede* mansus · IIII · unacum piscatione · in *Forenholte* e'cclesiam cum decimatione · in *Saxnem* e'cclesiam cum decimatione. Ornata ergo bonis moribus uxor predicti comitis HILDEGARDA uenerabilis · optulit et ipsa deo sanctoque ADALBERTO tabulam altaris fabricatam auro claro · gemmisque preciosis (9) · Textum e'uuangeliorum etiam auro gemmisque decoratum · Historiam · I · medicinalem librum;

EKBERTVS nominati comitis filius dei gratia treuerice e'cclesie' archiepiscopus honorauit eundem locum *ekmundensem* offerens deo sanctoque Adalberto crucem auream · Casulam preciosam. Stolam pulcherrimam · Cingulum auro intextum · Dalmaticam · Subtile · Missale · Capitulare · Historiam uetus nouumque testamentum continentem · multosque alios libros · Scrinium argenteum plenum reliquiis Sanctorum;

ARNVLFVS comes cum condigna uxore sua LIVTGARDA optulit ad predictum locum · in *thosa* mansus duos · in *Kaster-*

chem

878. p. 20. Quae quomodo accipi debeant vid. ibi *not.* (57). Locus enim antea *Hallem* dictus. Erat illic iam a. 992. *Ecclesia Egmond.*, data a Carolo simplice Rege Comiti Theoderico I. qui hanc instauravit, dotavitque.

(8) *Frenla*] Dixi de his locis in *Chron.* ubi et de *mansis* p. 20. (58) et (59).

(9) *Preciosis*] De hoc altari vid. not. ad CHRON. EGM. p. 30. (93).

A. 1083. d. 26. Iul. *chem* duos mansus et quartam partem unius · in *Velsen* tres mansus · et unum agrum · in *Saxnem* dimidium mansum · in *forenholte* tres mansus · in *Nortga* mansus · v · in *Lepsen* nouem mansus, iuxta flumen *marne* mansum · et quartam partem unius · in Villa *Leythen* mansum · et sextam partem unius · in Villa *bergan* ab occidente *rheni* posita tres mansus · E'cclesiam *Flardinga* cum decimatione terre' inter *fluuium matlinge* · et riuulum *thurlede* qui uocatur *harga*;

THEODERICVS tercius predicti ARNVLFI filius cum coniuge sua OTHELHILDIS (sic) optulit sancto Adalberto in *Radenburch* · IIII (or) · mansus · x · libras singulis annis soluentes · in *Radenburgarebroke* terram XVI (cim) vncias soluentem · in *Suetan* · terram XIII (cim) vncias soluentem · in *Waldmanne uenna* terram · XVI · vncias soluentem · in Comitis *fritgersa* terram XVI vncias soluentem;

SIFRIDVS cognomento SICCO predicti frater THEODERICI dedit sancto ADALBERTO pro anime' sue' remedio terram super *gest* nominatam *Northorpe* · *Smithen* · *Adgeringelant* · *Hildebrandislant* · *Siuuirdingelant* · v · fiertelen · Lantlosamade (10) · in *Ekersflato* · XII · libras · in *banez* · II · libras;

FLO-

(10) *Lantlosamade*] Sitne vox propria, non ausim affirmare. Haec loca recenset etiam CHRONIC. p. 41.

(11) *Escmindelf*] Vid. hac de voce *Chron.* p. 47. not. (54). et ad *Cod. Dipl.* p. 16.

(12) *Fui ego quartus*] Vid. p. 133.

(13) *Placitum habere*] En! originem Dynastiarum, quae nobis vulgo *hooge en vrije heerlijkheden* vocantur, quae

FLORENTIVS tercii THEODERICI filius cum bone' memorie' uxore sua GERTHRVDE optulit ad sepe predictum locum terram in *Escmundelf* (11) ·V· libras et vnciam soluentem: in *Buschusa* mansum XXXII vncias soluentem · in *Scherwick* mansum ·XXVIII· vncias soluentem · iuxta *delf* ·X· mansfus; Ex altera parte *delf* ·VIIII· mansfus; A. 1083. d. 26. Iul.

Huius FLORENTII filius fui ego quartus (12) THEODERICVS· quem humiliter deprecatus est predictus Abbas *Stephanus*· ut pro amore dei· et reuerentia Sancti *Adalberti* renouarem et confirmarem auctoritate mea omnia predefcesforum (sic) meorum dona, ad *ekmundensem* e'cclesiam pertinentia· Cuius peticioni libenter assensum prebui · et summe' Karitatis auctoritate confirmaui · ut omnia supra scripta libere teneat possideatque predicta e'cclesia · et aterra Wimnorasuetha usque in *herem* que' tota est eiusdem e'cclesie' nullus mortalium audeat *placitum habere* (13) sine abbatis permissione · uel iniuste aliquid inde deripere · hominesque eiusdem e'cclesie' in *toto comitatu* nostro sine *theloneo* (14) esse · nullusque debeat eos opprimere · sed sint sub abbatis potestate · et cum Causidico suo placitum cum eis habeat ipse. Quod si aliquis ex eis qui exparentibus suis iuste per-

quae plerumque dabuntur hac simplicissima formula, postea pedetentim amplificata, orta ex iurisdictione patrimoniali.

(14) *Sine theloneo*] Haec prima videtur *Teloneorum* per terras suas a Comitibus scripto exhibita immunitas; cuiusmodi postea infinitum fere excreverunt.

A. 1083. d. 26. Iul. pertinet ad predictum locum negare et contradicere uoluerit. liceat memorato abbati suisque Successoribus cum aduocato suo illum tenere · et ad iusticiam trahere in cuiuscumque ministerio sit. Similiter faciat de reditibus suis. Quicumque sedet super terram predicte' e'oclesie' · et non uult soluere quod debet iuste · aduocatus abbatis intret domum illius · et tantum de rebus accipiat · quantum debet ille · sine alicuius iudicis contradictione. Si quis uero (15) quod futurum non credimus nostrorum uel extraneorum hanc libertatem e'oclesie' uoluerit infringere · iram dei · et omnium sanctorum incurrat · et hoc quod nititur numquam perficere ualeat · sed cum iuda traditore domini · et diabolo et angelis eius indie iudicii · et cum his quorum uermis non morietur · et ignis non extinguetur partem possideat · Qui autem hoc nostrum conseruauerint preceptum · gloriam et honorem et benedictionem percipiant adomino · et misericordiam consequamur (sic) · et gratiam inueniant in auxilio oportuno.

Vt

(15) *Siquis vero*] Vid. infra p. 137.

(16) *Adal. Castelanus*] Nulla dubitandi ratio est, quin hic censeri debeat inter Progenitores familiae *Castellanorum de Leiden*, sive Dominorum *de Wassenaar*. Fidem rei facit ALEID. *Chron. Belg.* L. XV. c. 8. qui sub hoc *Theoderico* V. inter Hollandiae *Nobiles* recenset *Adelwinum Castellanum Leidensem*; nec non duos eius fratres *Stataloch* et *Russingum*, qui non alii nisi qui hic inter testes *Schathaloch*. *Hrusinc*. Anno vero 1168. d. 27. Febr. iam diserte in Charta Probb. occurrit *Elinand Castellanus de Leithen*. De hoc *Adelwino* consentit Doctus Nostras P. C. BOCKENBERG, Hollandiae Ordd. Historiographus, in *Histor. Batav.* ed. 1592. p. 123. Huius autem filius videtur alter *Elwinus Castellanus de Leyden*, qui cum Comite Theoderico Holl. testis adsnit Episcopo Traiect. Egmondanam

Vt autem istius nostre' concessionis auctoritas stabilis et in- A. 1083. d. 26. Iul.
conuulsa omni tempore permaneat · hanc cartam conscribi feci-
mus · et beniuolentie' dilectionisque nostre' sigillo corroborari ·

Huius rei testes sunt

domnus abbas STEPHANVS ·

FOLCRICVS et AZCELINVS presbiteri ·

Laici

ADALBERO ·

HEREMANNVS filius POPPONIS ·

ENGELBERTVS SCHATHALOCH.

HRVSINC ·

ADALUUIN CASTELANVS (16).

tres germani GERBRANDVS · ISBRANDVS . GVNTWACHAR ·

DEDDO DE RISUUIC (17) ·

THIEDARD · THIETBOLD · THIETGER BLANKARD ·

aliique plurimi · Eo-

nam Exemtionem confirmanti a. 1143. in *Batav. Sacr.* T. I. p. 145. b. Ex qua *Castellanorum* diserta mentione refellitur error eorum, qui censeant, *Iacobum* huius Adelwini filium, qui ab anno 1198. notus est, primum fuisse Castellanum Leidensem, quem errorem iam tetigit idem BOCKENB. p. 124. Occurrit hic *Iacobus* postea saepius tamquam Castellanus. Vid. *Chronic.* p. 183. ubi diserte *Iacobus Castellanus de Leiden.* Cf. ibid. notata, et ad p. 188. (37). Add. MIER. *Charterb.* I. D. bl. 208. ad a. 1131. Sed plura de his alibi.

(17) *Risuuic*] Hunc *Deddonem* vel *Dodonem de Rijswijc* agnoscit etiam ALEID. l. l. et ex ipsa Charta cap. IV. Agnoscunt et alii. Pro *Guntwathar* in MS. literae ductus magis accedebat ad *Guntwachar:* uti et MIRAEVS dedit. Alii tamen T. praeferunt.

A. 1083. d. 26. Iul. Eodem die coram eisdem testibus mutuaui contra Sanctum *Adalbertum* nouem mansus in *maseland* a *schipleda* in *mosam* (18). et in *Westerbeiran* (19) tres mansus a *mosa* in *vronanstat* dans censum (20) in *alcmera* octo librarum singulis annis. insuper precante et adiuuante OTHELHILDA uxore mea dilectissima concessi abbati *Stephano* suisque successoribus *iudiciariam potestatem* (21) in *alcmere* · que *ambach* uocatur teotonice.

Actum est hoc publice in FLARDINGA (22) coram populi multitudine (23) · Anno dominice Incarnationis millesimo octuagesimo tercio · Indictione VI (24) · Regnante IIII^to^ HEINRICO (25) uigesimo octauo anno imperii sui · CVONRADI traiectensis ecclesie anno episcopatus sui octauo · Domni STE- [illegible] PHA-

(18) *Mosam*] Nota magnitudinem spatii IX. mansuum, quippe qui inde a *Schiplede* (hodie *Schipluide*) usque ad *Mosam* pertingerent.

(19) *Westerbeiran*] Nomen loci hodie mihi incognitum. Si quid coniicio; *Beirendrecht*, seu hodie, *Barendrecht* quum nomen suum debeat voci *Drecht* (Traiectus) et *Baren*; hinc in *Barendrecht* quaesiverim, praesertim quum hi mansus ad *Mosam* iacuerint. Ni fallor, etiam *Westbarendrecht* ibidem occurrit.

(20) *Dans censum*] Sensus est, Comitem pro *novem* et *tribus* his *Mansis*, quos a *S. Adalberto* accepit in *Maselant*, ei dedisse in concambium *censum in Alcmera*.

(21) *Potestatem*] Minus hic datur, quam in priore dono not. (13).

(22) *Actum — in Flardinga*] Non mirum, quod in *Flardinga*, quum maiores eius dicti sint *Marchiones Flardingenses*; et ipse terrae tractus *Marchia Flardingensis* audiat. Vid. EXCVRS. III. p. 53. Habuit Theodericus hoc loco Castrum suum sive Arcem, in qua Dux *Godefridus* a. 1076. per postica transfossus periit, qua de re vid. CHRONIC. p. 57. not. (73). ad a. 1075. De ipso *Castro* HISTOR. ANDAGIN. MONAST. in MARTENE *Coll. Ampl.* T. IV. p. 951. *Godefridus inde descendens* FRISIAM, *dum apud* CASTRVM FLARDINGIS *moraretur*, *per quosdam necessarios Roberti Comitis Flan-*

PHANI abbatis (26) anno vigesimo sexto suscepti pastoralis offi- A. 1083.
cii. Die Septimo Kl. Augusti. In dei nomine feliciter. AMEN. d. 26. Iul.

Ad imam Chartae Pergamenae partem (pro more huius temporis, de quo vid. infra p. 136. et ad Sigillum Chartae a. 1168. d. 27. Febr.) affixum est Sigillum, *Equitem* repraesentans; cuius in perigraphe hae literae:

TEODERIC9 DI VIRTVTE HOLLANDENSIS COMES. Vid. TABVLAM I. ad h. pag.

Flandrensis ——. Recte per hoc *Castrum* cum V. D. WAGEN. *Vad. Hist.* D. II. bl. 182. qui hunc locum citavit, intelligas urbem Delft, tunc villam modo, sitam *in Comitatu sive Pago Flardingi* seu *Flardinga*. At quum simpliciter hic sermo de *Flardinga*, intelligi hoc oportebit de noto adhuc opido *Flardinga* ad Mosam sito.

(23) *Coram populi multitudine*] Nota ritum tunc adhuc sollemnem, quo Comes; *coram toto populo* pro tribunali sedebat; ad quod tamen postea admissi tantum *Vasalli* Comitis, qui maiora Feuda obtinebant. Qua de re alibi.

(24) *Indictione* VI.] Negat V. D. ad STOKE D. I. bl. 492. Comites nostros solere addere Chartis annos *Indictionis*. Res refutatu indigna est, et taedet talia recensere; vid. ad a. 1108. d. 13. Apr.

(22) *Heinrico*] Quando desierint *Traiectini Episcopi* et *Comites Hollandiae* annos Regni Germanici suis in Chartis omittere, alibi fusius docebo. Hactenus moris fuisse, satis constat.

(26) *Stephani Abbatis*] Etsi V. D. HVYDECOPER, ex titulo *bonae memoriae* huic Abbati tributo argumentum contra Chartae Authentiam depromserit; consensit tamen postea hunc vixisse usque ad a. 1105. Vid. not. (92). ad CHRON. a. 1105. p. 65. Cf. MATTH. not. ad *Ann. Egm.* p. 189.

Vin-

A. 1083. d. 26. Iul.

Vindiciae Chartae Theodericianae proxime antecedentis; a. 1083. d. 26. Iul. quae Comitum Hollandiae omnium antiquissima prostat.

Ex veteribus hanc Chartam protulerunt, *Chronographus* noster ex parte, IO. A LEID. *Chron. Belg.* L. XV. C. 4. IO. DE LEID. *Ann. Egm.* C. XVII. p. 15. Ex serioribus DOVZA, FVRMERIVS, SCRIVERIVS, MIRAEVS, MIERIS, MATTHAEVS, et alii permulti. Nulla autem ex omnibus Hollandiae Comitum Chartis, magis doctos offendit viros, maioremque *vulgo* suspicionem incurrit, quam haec; argumentorum tamen spicula contra eam vibrata nullo pondere nullaque vi in vanum nunc abibunt, postquam ipsam Chartam, hactenus latentem, ex *Autographo* descriptam hic profero, in quam neque ex forma neque ex literis, neque ex stilo, ulla cadat suspicio. Quidquid autem olim, ac nuperrime etiam, huic obiectum Chartae est, istud nostratium vel ignorantiae vel depravatis lectionibus imputari debet; idque iam olim egregie vindicatum est a V. Rev. VAN RIJN, *Kerkelijke Historie en Oudheden* D. IV. bl. 124–126. fol. quod hinc maius accipit robur. Vt tamen omnes penitus hac de re dubitationes in perpetuum cessent, quaecumque nunc et olim argumenta alicuius momenti ex Chartae verbis depromta sunt, examinare nunc lubet. Habemus, quae obmoventur, in MATTH. not. ad *Ann. Egm.* p. 189. et de *Nobilit.* L. I. p. 136. HVYDEC. ad STOKE D. I. bl. 485. et 491. alibique. Contra genuinam habent FVRMERIVS, DOVZA, MIRAEVS, VAN LOON, SCHEID. *Origg. Guelph.* T. IV. p. 575. et qui primo numerandus erat loco W. HEDA, qui ipsam Chartam *Originaliter* se vidisse testatus est, et in quem non est, quod propterea tam vehementer invectaretur Vir Ill. HVYD. l. l. bl. 495. Neque enim solus HEDA, sed et IO. DE LEID. *Ann. Egm.* C. XVII. suo tempore eam asservari in Abbatia Egmund. asseruit. Chartam quidem *genuinam* censet SCRIVER. *Toetsteen op 't Goudsch Chronijckje* bl. 211. sed eius contenta ab Egmondanis Monachis Comiti exhibita esse falsa. Quae enarrare est refutare. Quis enim *scribas*, quis *testes*, quis ipsum *Comitem* tam simplicis pectoris hominem fuisse crediderit, ut non exhibitis Parentum suorum, Comitum, *Privilegiorum Chartis*, contra morem receptissimum haec omnia simpliciter confirmaret. Praesertim quum Comes testetur, per Abbatem ad se fuisse delatas ipsas *Donationum Auctoritates*, i. e. ipsa Diplomata. Vid. not. (5). HEDAE testimonium iam a. 1632. A. BVCHELIVS in MEELII *Epist.* 8°. p. 122. defendit, testatus, *exstare* etiam in *Registris Com. Holland. declarationem Episcopi Zudensis Iacobi, qua indicat se huiusmodi Instrumentum vidisse.* Num quis

quis plura desiderat? Et tamen plura habeo. Non solum enim eiusmodi *Declaratio Episcopi exstat* in *Registris Hollandiae*; non modo ipsa exstat Charta in iisdem Registris haud semel descripta; sed hanc Originalem *Declarationem* oculis usurpavi, ex qua IACOBVS *Episcopus Zudensis* et GERARDVS *Dominus de Voerne et Castellanus Zelandie* a. 1317. testantur, et totidem verbis repetunt hanc *Theoderici* V. Chartam, cuius finis hic est: *Datum in Haerlem anno domini millesimo trecentesimo decimoseptimo in die natalis sancti Iohannis apostoli et Ewangeliste*; appendentque in veri fidem duo adhuc Sigilla, prius Episcopi, alterum Domini Vornensis cum Leone Hollandiae integro, et cum eiusdem contrasigillo; cuiusmodi contrasigillum dabo *Tabula* XVI. ad Chartam a. 1331. Neque haec modo datur Declaratio, sed et altera itidem in Originali *Officialis Traiectensis*, a. 1404. *Indictione* XII. *die Sabbati*, V. *Iun*. cum eius Sigillo. Postremo, tertiam hic memoro Chartam, quae rem cum iuridice tum historice penitus conficiet; nimirum Comes Hollandiae, *Wilhelmus* VI, hanc Egmondensium Chartam confirmavit, et per formam *Vidimus* has Maiorum suorum donationes ratas fecit, *Datum Hagae anno* 1407. *mense Maii die sexta*, cum integro adhuc *Comitis* Sigillo. Quae tres Chartae superstites etiamnunc prostant in *Archivis primaevae Camerae Rationum Hollandiae*, quae Hagae sunt. A. 1083. d. 26. Iul.

His igitur tanta fide stabilitis, videamus nunc paucis argumenta inficiantium, genuinum esse Diploma. Obmovent 1°. insolitum illud, quod Theodericus se *Dei gratia Comitem* vocet. 2°. Quod praeter morem voculam EGO *Comes Theod*. adiiciat. 3°. Quod *Abbas Stephanus* vivus et vigens *bonae memoriae* Abbas audiat. 4°. Quod Theodericus huius Chartae dator se *quartum* vocet, quum satis constet, fuisse *quinctum*. 5°. Quod *imprecationes* ac *diras* adiiciat, Comitibus haud usitatas. De singulis separatim erit dicendum.

Et 1°. vocat se Comes in Chartae principio *Dei gratia*, in sigillo vero *Dei virtute Comes*. At nihil futilius ac magis est ridiculum, quam argumentum, quod nonnulli hinc contra hanc Chartam fecerunt; quasi titulus *Dei gratia* non quadraret in eos, qui alieni essent vasalli. Vnde concludunt, vel falsam esse hanc Chartam, vel Comites non fuisse Vasallos Imperii. Vtrumque coniungit HVYD. D. I. bl. 46. Vtrumque absurdum. De priori nunc dicam. Ignorant vel ignorare simulant hi scriptores, haec verba *Dei gratia* olim non fuisse *dignitatis* vel *auctoritatis* titulum, ut nunc; sed tantum abhibita ex *pietatis* affectu; qui saepe aliis permutabatur titulis: e. gr. *Dei permissione*, *Dei beneficio*, *Dei virtute*, *Dei misericordia*, *Dei miseratione*, *divina misericordia*. Sic ab antiquissimis inde temporibus *Comites Flandriae* vocantur *Dei gratia Comites*. Vid. modo Chartas huius seculi apud OLIV. VRED. *Sigill. Com.* p. 4. ad a. 1056, 1063, 1065, 1067.

A. 1083. d. 26. Iul. pag. 7. a. 1080, 1090. et BVZEL. *Gallo-Flandr.* L. II. p. 327 et 357. Et sic constanter insecuti nostri Comites *Florentius*, *Theodericus* VI., *Wilhelmus*, in Chartis a. 1108, 1116, 1199, 1202, 1204. in MIER. *Cod. Dipl.* D. I. bl. 80, 83, 134, 137, 140. pro quo *Florentius* a. 1162. infra, se scribit: *Ego Florentius tertius huius nominis* DEI BENEFICIO *Comes Hollandiae*, et in Chartis ineditis infra a. 1209. *Willelmus de Holl.* DEI PERMISSIONE *Comes*. D. 20. Febr. a. 1202. *Ego Theodricus Dei gratia Holl. Comes*. A. 1198. *Ego Th. Dei gratia Comes*. Quarum media ex Originali est desumta. Nec modo hi, sed etiam alii. E. gr. Comes de Los in MANTEL. *Hist. Losf.* p. 103. a. 1135. *Ego Arnoldus* DEI GRATIA *dictus Comes de Los*; et in MIERIS l. l. bl. 144. a. 1204. *Ego Ludovicus* DEI GRATIA *Comes de Losf.* Fecerunt autem hoc ex imitatione Regum Francorum, qui *Dei gratia*, *Dei favente clementia*, *divina fav. clem.* scribebant. Vid. supra Chart. a. 839, 889, 922, 966, 969, 976, 985. Nec modo *Comites* hoc imitati sunt, (de *Episcopis* nota satis res est; de quibus vid. BATAV. SACR. T. I. p. 137. b.); sed fecerunt hoc etiam *Abbates*. *Arnoldus* DEI PERMISSIONE *Egmondensis Abbas* in Chart. apud MATTH. *Ann. Egm.* p. 201. *Ego Petrus* DEI GRATIA *dictus Abbas in Middelburch*, in Charta inedita, quam ad a. 1214. in *Probb.* exhibeo. De Abbátibus S. Pauli Traiectinis idem mihi constat ex multis, quas ineditas servo, Chartis. Sic *Dei gratia Abbates* audiunt *Henricus*. a. 1278, 1280. *Henricus de Ricle* a. 1313, 1314, 1318. *Gervandus* a. 1329. tribus h. a. Chartis, *Theodericus de Arnem* a. 1333. *Hermannus Wolff* a. 1339. Alio modo *Dei patientia Iohannes* a. 1310. *Henricus de Boechout* a. 1347. *Willem van Nyerkerke bider onthengnisse Goits Abt* a. 1519. *Getrijt vander Nyekerck byder genaden Gods Abt* a. 1536, 1539, 1549. Quod autem velim observes! Florentius III. cuius Sigillum ad a. 1168. d. 27. Febr. exhibeo, eamdem adhibuit in Sigillo formulam, ac noster Theodericus, *Dei* nempe *virtute Comes*. Minoris etiam momenti homines hoc titulo gaudebant. Ne dubites! *Praepositus* ac *Decanus* Traiect. *Dei gratia* se scriptitant a. 1196. in Charta apud MIERIS D. I. bl. 131. Et in Charta a. 1329. inedita *Clays bi der ghenaden goets proost van Coninkvelde*. Nec primus sum, qui hanc *pietatis* speciem observo. Docuit iam STRVV. *Corp. Iur. Publ.* c. 8. §. 6. id fecisse ex affectato pietatis zelo *Episcopos*, *Duces*, *Comites*; nec hos modo, sed etiam *Dynastas*, *Barones* vel *Nobiles*, ibid. p. 257. Immo vero *priscos Francorum Reges* interdum titulis suis adiecisse *Dei gratia* vel *divina favente clementia*, vel similia, est observatio V. D. CONRINGII ad *Iac. Lampad.* T. II. *Opp.* p. 70. b. ubi GÖBEL not. (3). certum esse dicit, olim hanc formulam *supremae potestatis civilis signum* HAVD QVAQVAM *fuisse*; quum et *Duces*, *Episcopi*, *Comites*, *immo Abbates* et *Praepositi*

ea

ae usi sunt: quod et pluribus probat, etiam ex HEDAE Chartis p. 75, 146, A. 1083.
155, 160, 161, 186, 190. cett. Cf. I. P. DE LVDEWIG *Reliq. MSS*. T. V. d. 26. Iul.
Praef. p. 5. Audiamus DOM. DE VAINES *Dictionn. Diplom*. T. II. p. 365.
Voc. *Suscription*: „ Les formules *Dei gratia*, *Dei dono*, *per Dei gratiam*,
„ que l'on trouve dans la plupart des suscriptions des puissances tant laïques
„ qu'ecclésiastiques, sont des expressions purement religieuses, et qui n'ont
„ point été exclusivement réservées aux Souverains de l'antiquité en signe de
„ leur indépendance, comme l'ont cru beaucoup de Savants. Des temoignages
„ sans nombre contredisent leurs assertions à cet égard ". Post exhibita deinde testimonia sic pergit: „ Les Prélats, les Ducs, les Comtes &c. s'intituloient
„ *par la grace de Dieu*, moins comme Souverains, qu'en signe de piété — —
„ l'idée d'indépendance absolue n'a été attachée à cette formule qu'au 15. siecle ". Eadem monet V. D. IEAN BESLY *Hist. des Comt. de Poictou et Ducs de Guyenne*, 1647. P. II. p. 133. qui factum dicit *en signe de modestie et d'humilité*. En! ad satietatem probatum id, quod, nisi virorum DD. cogeret importunitas, probatione vix indigeret. Rideat igitur hunc titulum nostris in Comitibus V. D. HVYD. D. I. bl. 46. sed sine caussa riserit.

Alterum argumentum petitur a formula, EGO *Comes Theodricus*, quam suspectam habet V. D. MATTHAEVS. Id quod tanto Viro excidisse nolim. Is, qui tot Chartas manu tractavit, meliora novit. In Diplomatibus Episcoporum et Comitum nihil hoc aevo frequentius. Vid. not. STRVVII *Corp. Iur. Germ.* p. 283. (68). Nec aliter fere unquam Comites Flandrenses; EGO *Theodericus Dei gratia Flandrensium Comes*; quod vel quinquies occurrit apud OLIVRED. *Sigill. Com.* p. 16, 17. EGO *Arnulphus* a. 961. p. 3. EGO *Balduinus Dei gratia Flandr. Comes* ad a. 1056, 1063, 1066, 1067. p. 4. EGO *Robertus* a. 1080 et 1090. p. 7. Si exempla a nostris depromta Comitibus vultis, inspicite modo duo Diplomata, quae ex Originali in aes incisa exhibeo ad a. 1199. ubi similiter *Ego Theodericus*. Atque ita etiam in Diplomatibus suis solent Episcopi Traiectini, *Ego Conradus*, *Ego Burchardus*, *Ego Andreas*, etc. in Charta a. 1094, infra, et quas descriptas servo ad a. 1108, 1131, 1133, 1156, 1169.

Tertium maiori quadam specie profertur Argumentum, nimirum quod *bonae memoriae* titulus non nisi *mortuis* competat; unde huius Chartae Architectos sui persequam oblitos fuisse volunt, quando hunc titulum viventi adhuc *Stephano* dederint. Haec dictatoria est Viri Illustr. ad STOKII *Chron. Belg. Rhythm.* D. I. bl. 485. et 491. argumentatio, ad quam refellendam, si non alia suppeterent argumenta, vel sola sufficeret observatio V. D. SCHEIDII ad ECCARD. *Origg. Guelph.* T. III. p. 497. (k). ubi ECCARDVS vult emendanda esse verba Chartae

 intra

A. 1083. intra a. 1195-1199. datae, *Acta sunt haec coram bonae memoriae Imp. Hen-*
d. 26. Iul. *rico*, et legendum contendit: *coram bonae memoriae* DVCE *Henrico*, quia Henricus Imperator iam obierat. Vbi SCHEID. ad haec ita: „*sed haec*, inquit, *emendatio naturae rei adversatur. Nam vel propterea quod Henricus Imperator tum obierat, Henricus autem Palatinus in vivis erat, illud* BONAE MEMORIAE *ad Imperatorem potius, quam ad Palatinum erit referendum.* EQVIDEM NON IGNORO, *illud* BONAE MEMORIAE *viventibus quoque, praesertim hominibus* SACRIS, *adscribi. Sed hoc fit rarissime*". Consentit igitur vir ille elegantis eruditionis, hoc fieri interdum, praesertim in hominibus sacris, qualis hic est *Abbas Ekmundensis*. Quo autem clarius pateat, quam parum in re Diplomatica versatus sit V. D. HEYDEC., exhibebo nonnulla verba ex *Prolegomen. prim.* fol. XIII. §. 16. T. I. R. P. MARQ. HERRGOTT *Genealog. Diplom. Aug. Gent. Habsburg.* Vienn. 1737. *Maius*, inquit, *negotium genealogis facessit diplomatis contextus, qui obvius clarus et planus videtur, re ipsa autem decipulam habet, quae cautissimos etiam haud raro seducit. Si enim vulgus in Chartis genuinis legerit*, RVDOLPHVM *v. g. appellare Hartmannum suum parentem, mox credet, hunc eius* PATREM *esse; si* FRATREM, *hunc eius germanum eiusdem nominis. — — Si denique formulam illam*, BEATAE *vel* SANCTAE MEMORIAE, *nomini proprio adiectam; uno ore, non modo vulgus, sed et docti atque eruditi conclamabunt, Hartmannum illum e vivis migrasse. — — Formula illa*, BONAE, BEATAE, PIAE, *vel* SANCTAE MEMORIAE, *non tantum de* MORTVIS *olim dicta scriptaque est, sed etiam superstitibus ac viventibus viris tributa. Hoc ipsum observari in Diplomate Conradi Salici pro monasterio S. Blasii dato.* MXXV., *quod in* ORIGINIBVS SAN-BLASIANIS, *quas typis evulgare meditor, pluribus docebo. Interim ex Clar. Mabillonio adnotasse sufficiat (Annal Bened.* T. III. p. 94. *de literis pro S. Dionysio datis*), *Quod Ludovicus Abbas Dionysianus, cuius interventu literae conditae sunt, quibus etiam ipse subscripsit, in contextu*, PIAE MEMORIAE HLVDOVICVS ABBA, *dicitur; cui rei alia exempla exstant tum in libro de vita S. Wilfridi Episcopi Eboracensis, auctore Stephano Eddio eius aequali, tum in libro* VI. *de re diplomatica, ubi Carolus Calvus et Goissenus Episc. Suessionensis, adhuc viventes, itidem* PIAE MEMORIAE *titulis afficiuntur*". Hactenus *Herrgott.* Nunc adde Chartam *Arnoldi Dei gratia Comitis de Los*, a. 1135. ubi, *Hanc etiam*, inquit, *donationem a Patre nostro universalis Ecclesiae Pontifice* BONAE MEMORIAE *Innocentio firmari fecimus.* Ad quae haec notavit MANTEL. *Hist. Loss.* p. 103. „Verba illa *Pontifice bonae memoriae Innocen-* „ *tio*, non significant, illum tum obiisse, cum vitam protraxerit ad annum 1143. „ sed quod pius Comes suavissimae Pontificis Leodii praesentiae recoleret me-

 „ mo-

„ moriam, qui tanti hanc fundationem fecit, ut sub sua sacrae sedis protectio- A. 1083.
„ ne susciperet". Idem ad hanc ipsam Chartam observavit MIRAEVS Cod. d. 26. Iul.
Don. Piar. T. I. p. 100. Sed propiora dabo. Dynasta FRETHEBOLDVS vivente adhuc Episcopo Traiectino *Ansfrido*, a. 1010. defuncto, bona sua in *Taisterbantia* a. 997. tradens Traiect. Ecclesiae, *Dominus*, inquit, *Praesul Ansfridus* PIA MEMORIA *recolendus congessit ei* cett. — — *Actum est in Traiecto in praesentia Domini* PIAE RECORDATIONIS *Anfridi Praesulis, suique Praesulatus anno secundo*, apud HEDAM p. 94. BERTA *nobilis* sub Episcopo Trai. BERNONE ib. p. 119. a. 1050. (in MS. a. 1026.) *Ego*, inquit, *Berta — suggestione et exhortatione Domini gloriosi Episcopi Bennonis.* — — *Excommunicatus sit — a Domino Papa Leone, et glorioso Episcopo* PIAE MEMORIAE *Bennone* —. *Actum — sub praesentia memorati Episcopi.* Adde et aliam Chartam sub Episcopo GODEBALDO a. 1118. ib. p. 152. *Factae sunt autem hae traditiones* (1) *anno Dominicae incarn.* MCXVIII. *Indict.* XII. *quarto vero ordinationis anno* GOD. PIAE RECORDATIONIS *Episcopi.* — An ovum ovo similius? His igitur Abbatis nostri STEPHANI exemplum addatur. At vero eiusdem, de qua ago, Chartae argumentum sive contextus alterum exhibet exemplum. Comes enim de suis ipsius Parentibus p. 125. locutus; *Florentius*, inquit, *cum* BONAE MEMORIAE *uxore sua* GERTHRVDE. Atqui *Gertrudis*, nupta *Roberto Frisoni*, in Flandria tunc adhuc habitabat, et usque ad initium sq. seculi fuit superstes, cuius et Charta a. 1094. exstat apud MIRAEVM *Opp. Dipl.* T. III. p. 20. Quod autem mireris, non ignoravit nec negavit ipse V. A. HVYDECOPER, p. 485. in Chartis apud Dom. MABILLON. *de Re Diplom.* dari alia exempla, in quibus *bonae* vel *piae memoriae* elogium viventibus detur. Quae fortasse hausta ex notis Viri D. VAN RIJN l. l. p. 126. (p. 101. 8°.) Et tamen pro huius Chartae falsitate argumentum hinc desumsit, et in Charta a. 1162. infra in *Cod. Probb.* iterum ursit. Interim cf. quae scripsit Dom. DE VAINES: *Dictionn. Diplom.* T. I. p. 542. ad tit. *d'Heureuse Mémoire*, et not. ad *Chronic.* p. 61.

His igitur profligatis, videamus 4°. quae porro contra Chartae *adversarii* proferuntur ex verbis: *Huius* FLORENTII *filius* FVI *ego* QVARTVS *Theodericus.* Contra quae maxime omnium insurgunt nonnulli, et quidem dupliciter. 1°. Absurdum esse dicunt, ut quis vivus ac superstes, non *esse* se, sed FVISSE *alicuius filium* perhibeat, quasi iam mortuum. 2°. Hunc Theodericum non fuisse huius nominis *quartum*, sed omnino *quinctum*. Quemadmodum vero gravis haec posterior esse videtur obiectio, quamquam fortasse facilis solvi; ita levis ac futilis est prior. Nam 1°. non ita semper in Chartis suas locutiones ad obrussam exigebant scribae, quin aliquando minus accurate vel du-

(1) Sic exstat in Cod. MS. Tradit. Eccles. Maior. Traiect. fol. m. XLIIII.

A. 1083. durius loquerentur. Durius autem hoc dictum esse, non nego; dici non posse, nego. 2°. Saepe observatum est, non vitiari nec pro falsis propterea habendas esse Chartas, quae hoc vel illo vitio, etiam graviore, laborant. 3°. Verum et hoc adverte. Reverane vox *fui* refertur ad *Theodericum*? nonne rectius dixeris, referri ad patrem iam mortuum *Florentium*. Huius *Florentii*, dudum iam mortui [a°. nempe 1061.] FVI ego filius. Non inquirendum, utrum satis accurate, sed sciendum, fuisse monachos vel notarios, sive scribas, qui haec scriptitarent, doctos saepe, sed saepe indoctos quoque. Sed confer praeterea VAN RIJN l. l. p. 125. qui hanc difficultatem satis discussit. Quod ad alteram, τὸ *quartus*; concedo, *Theodericum* fuisse *quinctum* huius nominis. Sed tentemus explicationem, et videamus, quo fieri modo potuerit, ut *quartus* pro *quinctus* hic vel irrepserit, vel de industria per Abbatis *Stephani* Dictamen intrusum sit. Nam ex *ignorantia* profectum, ne credas. En Stemma Comitum!

d. 26. Iul.

DIEDERICVS I.
ux. GERBERGA seu Geva.
Ambo Egmondanis benefici.

DIEDERICVS II.
ux. HILDEGARDIS, Gandavens.
Ambo Egmondanis benefici.

ARNVLFVS
ux. LIETGARDA; Reginae Cunigundis soror.
Ambo Egmondanis benefici.

DIEDERICVS III.
ux. OTHELHILDIS Saxonica.
Ambo Egmundanis benefici.

SIFRIDVS, cognom. SICCO.
Egmondanis beneficus.

DIEDERICVS IV. Comes.
omissus in Charta, nec
Egmondanis beneficus.

FLORENTIVS I.
ux. GERTRVDIS Saxonica.
Ambo Egmundanis benefici.

DIEDERICVS V.
Huius Chartae dator,
Egmondanis beneficus.

Nunc rogo! Cur hac in Charta memoratur SIFRIDVS, frater Theoder. III. at contra omittitur THEODERICVS IV. Theoderici III. filius? immo cur, memoratis

ratis uxoribus reliquis, omittitur uxor *Sifridi?* An alia huius rei caussa, quam A. 1083.
quod hi, praesertim *Theodericus* IV. nulla *immunitatis* neve *pietatis* specimina d. 26. Iul.
exhibuerint? Notemus igitur hic non errorem, sed calliditatem Abbatis! qui Munificos Ecclesiae suae Donatores tantummodo exhibere satagens, *Theoderici* IV. memoriam, quia hic solus nihil dederat, oblitteratam esse maluit, quasi nulli antea *Comites* fuissent, nisi donatores. Omissa igitur Theoderici *quarti* mentione impedivit callidus iste Abbas, quominus *Theodericus* V., quem adierat, animum induceret, posse se quoque, ad exemplum *Theoderici* maioris, supersedere donando. Omisso vero eius nomine debuit necessario huic Theoderico *quarti* nomen adscribi, ne fraus animadverteretur; praesertim quum *Genealogia* per se ipsa satis constaret, quoniam nostri Theoderici V. pater *Florentius*, etsi non directe, revera tamen patri suo *Theoderico* III. successerit, altero *Theoderico* a. 1049. sine liberis mortuo. Praeterea nondum erat tunc temporis in more, ut *primi*, *secundi*, *tertii* nomina tamquam Characteres distinctivi personarum adderentur, uti hodie fit; unde facile fucum facere potuit. His adde, quod *Theodericus* huius Chartae donator hoc a. 1083. admodum fuerit iuvenis, adeoque a clero id agente in re tam minuta obiter circumscribi facile potuerit; omne autem illud tempus, quod ab a. 1049. sub eius patre *Florentio*, ac deinde se puero, sub *Gertrude* Tutrice, sub *Roberto Frisone*, sub *Godefrido Gibboso* et *Episcopo Traiectino*, terrae invasoribus, praeterierat, multis turbis, bellis, armis, obnoxium fuerat. Concludo: *callide*, non *ex errore*, hic *quarti* nomen positum est. Verum invertamus paginam, et fingamus, hanc Chartam, prout iacet, et in Originali adhuc exstat, non esse genuinam, sed seriori tempore confictam: ac videamus, quo tunc evadat res? Et 1°. haec Charta fabricari iam debuisset ante annum 1200. siquidem nostri Chronici Scriptor, qui a. 1205. desiit, et plures ante annos res sui temporis gestas descripsit, ad hanc *Chartam* iisdem Chartae verbis ad a. 1083. p. 62. provocat. Ecquis vero fabricaverit? Hoc etiam certum. Nemo facile fuerit, nisi cuius res agebatur; vel cuius erat, ut bona Abbatiae Egmondanae validius confirmarentur. Atqui haec in neminem quadrare possunt nisi in Abbatem vel Monasterii Egmondani sodales; Hos autem, eorumve scribas, tam crassum errorem in tam recenti Genealogia Comitum, in Patruo Theoderici V. commisisse, quis credat? An Monachi Egmondani, qui tam accurate, teste Charta, norant, quid requireretur in *forma* ac *materia* eiusmodi Chartae, quae respondere deberet Characteri istius seculi XI.; illi, qui *primam* Chartae *lineam* pro more illius aevi literis vetustis uncialibus exarare norant; illi, qui annos *Regni Germ.*, qui *Abbatis* Epocham; qui *Indictionem*, qui *testes Nobiles* aliaque omnia tam religiose adiecerant, *Sigillumque*, non ex more sequentis aevi appenderant, sed, uti a. 1083. adhuc moris

erat,

A. 1083. d. 26. Iul. erat, ad imam Chartae partem affixerant: illi, qui in his omnibus tam sedulo caverant, ne quid praeter morem Chartae inesset: an hi, inquam, ignorassent suorum Comitum invicem subsecutorum seriem, ignorassent Theoderici V. patruum? praesertim quum rerum gestarum Annales domi et suis in Necrologiis ac Chronicis conservarent? Credat haec Iudaeus Apella! Vtrumcumque autem eligas, manifesto hinc constat, non ex errore *quarti* nomen pro *quincto* hanc in Chartam irrepsisse. De industria hoc igitur factum sit, quo nempe occultarent, *Theodericum* tertii Theoderici successorem nihil Egmondanis benigne donasse. Siluit hac de re VAN RIJN, quia in vetustis Editionibus ac Versionibus apud ALEIDIS, et in CHRON. M. *Belg.* nomen *quincti* substitutum est. Nec ursit, quod sciam, *Matthaeus*. Sed vidit DOVZA *Ann.* p. 492. cui ratio τοῦ *quarti* ferme suboluit.

Venio tandem ad ultimum scripulum huic Chartae obmotum, nempe *diras* et *imprecationes*. Has concoquere nullo potest modo vir D. ad STOK. I. D. bl. 494. „ Vooreerst, inquit, vindt men 'er den zelfden Vloek — Het welk by my aan„ gezien wordt als onnatuurlijk, als affchuwelijk; en, zo 'er eenige andere re„ denen van twijffeling bykomen, krachtig medewerkt, om zulk eenen Brief „ buiten alle geloof te stellen ". Splendida profecto verba! Eiusmodi Imprecationes, utcumque contra naturam horrendasque, in Clero fuisse frequentissimas, in Principibus vero secularibus minus sollemnes, satis certum est. Vnde admodum fit probabile, hanc Chartam, si non ab ipso Abbate, certe illo dictante esse compositam. At quis sanae Critices et Rei Diplom. gnarus hinc argumentum pro eius νόθείᾳ petat? Audiamus Doctissimum Auctorem DES VAINES *Dictionn. Diplom.* T. II. p. 24. tit. *Imprécations.* „ Cet usage devint plus „ commun dans les diplomes des Princes du 10e. Siecle. Tous les genres d'im„ précations, excepté la menace de la deposition, se trouvent réunis dans le „ testament de Guillaume, Comte d'Auvergne & Duc d'Aquitaine, fondateur „ de Cluni. Les chartes privées de ce même temps n'en sont point dépourvues. „ Dans *le* XIe. *Siecle*, les peines spirituelles, dont on menace les violateurs „ des privileges & des fondations furent si multipliées, & furent reproduites „ sous tant de formes, qu'il faudroit un volume pour en donner le détail. El„ les sont communes à tous les Souverains, *à tous les Seigneurs*, & à toutes „ les personnes privées qui faisoient des chartes ". Addamus exempla. Beatrix Dom. de Putte, in quadam Charta Fundationis in HOYNCK VAN PAPENDR. *Anal. Belg.* T. III. P. 2. p. 40. *Iram et indignationem omnipot. Dei incurrat, et a liminibus Sancte Matris Ecclesiae extraneus efficiatur.* Vbi *in not.* docet Editor, alias etiam feminas illustres eadem usas esse formula apud MARTEN. *Coll. Ampl.* T. I. p. 12 et 18. Sed propius accedamus. Vsus est nostri Theoderici V. filius *Florentius* eisdem fere Imprecationis formulis in Chartis, a. 1108. et 1116. nec

nec non et alter *Florentius* in Charta a. 1162. d. 28. Aug. Verum quum Vir D. has Chartas aeque spurias censeat (vid. infra ad hos annos); respiciamus supra p. 55. ad huius Theoderici V. Proavum ARNVLFVM, cuius in Charta d. 5. Mart. 981. similes habemus diras in Chartae contradictores vibratas. Add. ARNVLFI Flandr. Com. Chartam a. 939. supra p. 22. et Chartam prox. sq. a. 1094. p. 141. A. 1083. d. 26. Iul.

Quae praeterea contra hanc Chartam insinuat V. D. ad STOK. D. I. bl. 494. sq. nullius sunt pretii, et per se corruunt. Quod autem supra dixi, ex more h. aevi Sigilla ipsis Chartis adhuc affixa fuisse, testem produco OLIV. VRED. *Sigill. Com. Flandr.* p. 7. qui ex *Archiv. S. Bertin. Audom.* profert ROBERTI *Com. Fland.* Chartam a. 1093.. quam vidisse se testatur *cum Sigillo pergamenae affixo.* Qui itidem p. 9. docuit, *Balduinum* Com. qui anno praeesse 1112. coepit, primum contraria coepisse. *Balduinus*, inquit, *Sigillum non affixit membranae, ut omnes, ante eum, Comites, sed appendit; quod ipsum caeteri, eum secuti Comites, hodieque imitantur.* Hic autem mos Sigilla Chartis affigendi duravit adhuc seculo XII. eoque medio paullatim invaluit consuetudo ea ex vittis pergam., filis sericis, aliisque modis appendendi. Sed quid alienis testimoniis opus est. Vidi ipse in Capitulo B. MARIAE Traiectensi Chartas Episcoporum BVRCHARDI a. 1108. ANDREAE 1131. et HERMANNI a. 1155. et in Capitulo S. IOHANNIS ibid. Diploma CONRADI a. 1094. et BVRCHARDI a. 1105. quas ambas in Cod. Probb. alia de causa sisto; quae omnes Sigilla sua Chartis affixa habent. Sed propiora dabo ac domestica. Vidi in *Archivis primaevae Camerae Rationum Hollandiae* 5 Chartas istius etiam seculi, nempe a. 1143, 1147, 1156, 1162, 1175. quae omnes ad Egmondanam Abbatiam pertinent, et in quibus Sigilla Chartae pergamenae sunt affixa; in his eminet FLORENTII III. Com. Hollandiae, de quo vide not. ad a. 1168. d. 27. Febr. ubi ad Sigillum, istius Chartae a. 1168. iam appensum, (quum contra a. 1162. d. 28. Aug. adhuc membranae affixum esset) observavi, Epocham immutati istius moris nostro in Belgio posse constitui intra annos 1162—1168. Id quod admodum congruit doctrinae IOH. MICH. HEINECCII Syntagm. Histor. *de Sigillis* P. I. C. XVI. p. 170. ubi observat, ex *Imperatoribus* neminem ante seculum XII. *Sigillum pensile* usurpasse; e Ducibus Principibusque *Henricum Leonem* anno 1154. usum adhuc esse Sigillo *impresso*; HENRICVM vero eius filium, *appenso*. At supra docui, *Balduinum* Comitem Flandriae a. 1112. *appenso* usum esse Sigillo. Vnde facile transire mos ille nostram in terram potuit. De Sigillis cereis hactenus sermonem esse, non est quod moneam. De bullis enim aureis, argenteis, plumbeisque contrarium iam olim obtinuit. Quod vero adieci, non moris hoc aevo fuisse, ut notae numerales characteres essent distinctivi, non aliam accipi in sen-

A. 1083. d. 26. Iul. tentiam volo, quam quod nondum eo fine in Chartis adhibebantur. Alioqui nihil insoliti habet eiusmodi recensio. Variis enim modis simplici hoc aevo sese circumscribebant Principes. Nostro admodum consonat Charta Balduini Com. Hann. a. 1185. apud D'OVTREMAN *Hist. de Valenc.* App. ad fol. 326. *Vnde* EGO *Balduinus Hainodiensis Comes*, QVINTVS *ab illo Balduino, qui Flandriam et Hainodium possedit.* Nec non ibid. in Charta a. 1086. ad fol. 425. *Balduinus dono Dei Comes.* — EGO *itaque Balduinus Comes, filius Balduini Flandrensis Monarchae, cuius pater, meus scilicet avus, Philippum Regem Franciae nutrivit.* Cf. MARTEN. *Collect. Ampl.* T. I. p. 962. Singularis admodum est enumeratio maiorum suorum, quam facit BALDVINVS Flandriae et Hannon. Comes a. 1195. apud MIRAEVM *Opp. Dipl.* T. II. p. 981. *Notum sit, quod Balduinus Comes Hayn. Marchio* PRIMVS *Namurc. Balduini Comitis et Aelidis Comitissae Filius, qui ex parte eiusdem Matris suae*, et quae sequuntur plura. Eadem ratione a. 1116. Balduinus C. Flandr. inscribitur: EGO *Balduinus Dei gratia Flandrensium Comes* FILIVS *Roberti* II. *Marchionis et Clementiae Nobilis Comitissae.* Numquis vero per haec tempora ignorabat, cuius esset filius Balduinus? Ignorant genium seculi, qui ad talia offendunt. Et hinc nihil insoliti etiam in nostra hoc est, praesertim quum constet, Comites Hollandiae ita crebro fecisse. Sic infra a. 1162. d. 28. Aug. EGO *Florentius* TERTIVS *huius nominis.* Et a. 1174. d. 3. Oct. *Florentius Comes Holl.* DECIMVS, *filius Theoderici* NONI *Comitis.*

Observatio ad p. 119. *de titulo:*
HOLTLANDENSIS COMES.

Ne quis miretur *Holtland* scribi, pro quo nunc *Holland.* Sic enim antiquitus fere semper. Ita *Gertrudis* huius *Theoderici* mater, Florentii vidua a GALBERTO *Gertrudi* coaevo scriptore in *Vit. B. Caroli Boni* §. 109. p. 204. vocatur *Comitissa Holdlandensis.* Et paullo post §. 111. ad a. 1070. *Robertus Friso*, huius Theoderici privignus, diserte audit *Comes Holdlandensis.* Ipsa regio, vel, ut olim pagus vocatur *Holtlant* in antiquissimo Bonorum Traiectens. Registro apud HED. p. 65. c. n. (*g*). Sed hac de re vid. EXCVRS. III. p. 48—53. Aliud notatu dignum occurrit, quod FVRMERII *Ann. Frisic.* L. IX. p. 153. verbis docebo: „ *Primum* nempe *hunc fuisse Theodericum*, qui nomen *Frisii* maioribus suis „ occupatum omisit, et *Comes Hollandiensis* audire voluit", vel, ut alibi p. 161. *antea usitatum fuisse sola nomina sine titulis apponere.* Vtrumque verum. Nam hi apud antiquos Scriptores vocantur *Frisiae* vel *Fresoniae Comites*, ne ipso-

qui-

quidem *Gerulfo* sec. IX. excepto. At circa haec tempora penitus invaluerat, ut *Comites* a Regionibus, Castris et Territoriis, quibus praeerant, cognomen adipiscerentur, et sic *Gentile* quasi *nomen* obtinerent. Nam, etsi optime V. Ill. IVNG. *Com. Benthem.* L. II. c. 2. §. 8. contra ANT. MATTHAEVM et eius asseclas ostendit, hanc *a Castris et territoriis petitam denominationem* post seculum XI. medium non demum incepisse, sed iam a seculo IX. paullatim invaluisse: fundus tamen rei manet salvus, nempe, quod, mutato pristino more, quo *territorio* nomen a *Comite* venerat: e. g. *Comitatus Gerulfi*, *Theoderici*, *Egberti*; nunc versa vice nomen *Comiti* a *Territorio* vel Castro daretur; unde iam in Charta a. 1064. occurrit *Gerardus Comes* DE GELRE; quippe qui mos non paullatim, sed *penitus* hoc seculo XI. medio invaluit. Cf. MARQ. HERRGOTT. *Geneal. Dipl. Aug. Gent. Habsburg.* Tom. I. p. 108. n. 5. Praeterea, etsi etiam in contrarium nonnulla dantur exempla, observatu tamen dignum est, in hoc Diplomate, et alibi, Comites nostros sese non scripsisse primitus *Hollandiae Comites*, sed *Hollandenses*, vel *Hollandiensium*. Sic supra *Gertrudis* et *Robertus*. Sic in Charta a. 1156. Abbae Epternac. ANN. EGM. p. 30. *honorabili viro Theoderico Hollandensium Comiti*. Et Charta infra a. 1162. d. 28. Aug. *Florentius Hollandensis Comes*, quamquam in Chartae principio etiam se dicat: *Comes Hollandiae*. Idem de *Flandrensium Comitibus* observes in OLIV. VRED. *Sigill. Com.* p. 16, 17. Vtrumque postea promiscue invaluit. Quam in rem memorabilia sunt, quae infra exhibeo duo Theoderici VII. Sigilla in aes incisa, quorum unum perspicue exhibet ad a. 1199. *Theodricus Dei gratia* HOLLANDENSIVM *Comes*; alterum a. 1202. *Theodericus Dei grat...* HOLLANDIE *Comes*. Nomen tamen *Comitatus de Holland* Sec. XI. medio iam audiri coepit. Arg. Chart. a. 1064. in HEDA p. 130. A quo tempore *Hollandorum* invaluit mentio, quorum iam a. 1107. FREDERICVS Archiepisc. Hamburg. meminit in Charta, *qua quibusdam cis Rhenum commanentibus, qui dicuntur Hollandi*, loca quaedam inculta ac palustria in sua Dioecesi, in terris Bremensibus concedit; quam pluribus illustrat IO. EELKING, in Dissert. Histor. Iurid. Inaugur. *de Belgis sec.* XII. *in Germaniam advenis, variisque institutis atque iuribus ex eorum adventu ortis.* Goetting. a. 1776. 4°. p. 6-10. Exstat etiam haec Charta in MIERIS *Charterboek*, D. I. bl. 79.

A. 1083. d. 26. Iul.

N. XX.

A. 1094. CONRADVS Episcopus Traiectensis donat Ecclesiae S. Iohannis in Traiecto Ecclesiam *Scorlam* cum quatuor eius Capellis.

A. 1094.

Ad Diplom. a. 1168. d. 27. Febr.

(Ex Originali, in Archivis Capitul. S. Ioann. Traiect.)

IN NOMINE SANCTE' ET INDIVIDVE' TRINITATIS ET GLORIOSE' SEMPERQVE UIRGINIS GENITRICIS DEI MARIE' ET BEATI IOHANNIS ET PRECVRSORIS DOMINI ET OMNIVM SANCTORVM. Notum fit omnibus xpi fidelibus tam futuris quam pre'sentibus · Qualiter ego CONRADVS traiectensis sedis Epyscopus pro remedio anime' mee' beato iohanni et canonicis eius in TRAIECTO e'cclesiam *Scorla* cum · IIII · appendiciis capellis concessi et in perpetuum possidendum tradidi; ut fructus eius ad necessarium vestimentorum usum habeant. De quatuor Capellis illis una *Berga* scilicet · *Matri* e'cclesie' uicina est · tres alie' *Sudrekercha* · *Bernardeskercha* · *Aldenkercha* ultra aquam *richara* site' sunt in uilla *scorlewalth*; Dimisi autem eis omnino liberam a circatu · a censu · et ab

ab omni epyſcopali debito quod prius ſoluebat · Tantum ad ho- A. 1094.
norem dei et *Synodalis iustitie'* executionem archidiacono ſuum
detur ſeruitium · Et ut huius mee' traditionis auctoritas ſtabilis
ſemper et inconuulſa permaneat, hanc cartam fieri et ſigilli mei
impreſſione roborari precepi · Siquis autem eandem eccleſiam
a predictis fratribus unquam alienare vel ex his que' conceſſi
aliquid diminuere temptauerit · dei omnipotentis ira maneat ſu-
per eum · et odio et maledictione dignus non gaudeat neque
proficiat in ſuis operibus · Testes affuerunt idonei · clerici ·

Godeboldus prepoſitus ·
Luitbertus prepoſitus ·
Engelbertus prepoſitus ·
Lambertus prepoſitus ·
Tietbertus ·
Poppo ·
Rodolfus ·
Laici Wilelmus aduocatus.
Gerardus Comes de Mogontia.
Wichardus Comes ·
Giſebertus et frater eius Albero.
et multi alii.

Actum est hoc Anno Dominice' incarnationis M · XCIIII ·

 In-

A. 1094. Indictione · II · Regnante quarto HEINRICO imperatore Anno regni eius XXXVIII · Imperii · X · episcopatus domni Conradi · XVIII ·

* * *

Impresum membranae est Sigillum Episcopi ad imam partem paginae dextrae, sed aderat etiam in eius medio duplex vitta pergam., quae nihil habuit nec habuerat (1). His literis, CONRADVS DI G TRAIECTENSIS EPS

(1) *Habuerat*] Quemadmodum in hac CONRADI Charta, ita etiam in proxima BVRCHARDI anni 1105. singulare hoc admodum esse, mecum agnoscent omnes, qui observaverint ex not. praeced. p. 137, 138. circa hoc tempus iam vacillare coepisse modum, Sigilla membranis affigendi. Immo vidi in Capitulo *S. Iohannis* Traiect. eiusdem *Conradi* Episc. Chartam a. 1085. (quam edidit W. HEDA p. 142.), cui iam appenderat Sigillum ex duplici vitta pergamena, quamquam temporis iniuria nunc periit. Dicamus igitur *Conradum* et *Burchardum* iam dubios haesisse, utrum eligerent. Verum quum BVRCHARDVS post a. 1105. iterum sine his vittis membranae affixerit Sigilla sua, credibile est, eum antiquo mori iterum inhaesisse. Idemque dicendum de Chartis Episcopi GODEFRIDI, quas vidi ann. a. 1163, 1169, 1176. quibus appendebant Sigilla ex vitta duplici, quum contra idem a. 1156. Sigillo *affixo* adhuc uteretur. Vnde epocha immutati moris apud *Episcopos* Trai. statui potest in GODEFRIDO a. 1156—1163. quemadmodum apud *Comites* Hollandiae in FLORENTIO III. intra a. 1162—1168.

N. XXI.

A. 1105. BVRCHARDVS Episcopus Traiectensis componit controversiam inter Ecclesias de *Slidrecht* et *Houweningen*.

A. 1105.

Ad Dipl. a. 1168. d. 27. Febr.

(Ex Originali, in Archivis Capituli S. Iohannis Traiect.)

✠ Deuiare a tramite iustitie' deo contrarium est · iusticiam sequi · rectum facere iudicium' deo constat acceptissimum

mum esse. Notum sit ergo Christi fidelibus tam futuris quam A. 1105.
presentibus' quod ego BVRCHARDVS Dei gratia Trai.
Episc. controuersiam · que erat inter homines de *Schlidrecht*
et illos de *hougninke*, quam rectius potui secundum ueritatem
et iusticiam terminaui · et ad finem perduxi. controuersia
autem hec erat.' Quod illi de Hougninke dicebant
Ecclesiam suam *Botteskerke* vocatam matrem esse per se liberam
et e'cclesie' de Schlidrecht non debere esse subditam; et
illi de Schlidrecht affirmabant illam ad suam e'cclesiam pertinere
· et omnia que' debet matri filia · e'cclesiam de hougninke
· e'cclesie' de Schlidrecht debere persoluere; Auditi sunt
utrique in presentia mea · et illi de hougninke prolata in medium
carta quam dederat eis Conradus episcopus' conati sunt
per illam causam suam roborare ac defendere · Carta diligentissime
perlecta est · sed quia *legitima non* erat.' recto iudicio prepositorum
et omnium clericorum qui aderant' repudiata est · et
ita causa et ratio eorum de Schlidrecht preualuit · et uera et firma
esse omnibus innotuit; Itaque decretum ac iuste iudicatum
est; quod homines de hougninke e'cclesie' de Schlidrecht deberent
subditi esse · Synodum ibi obseruare · e'cclesiam construere
· Sepem atrii facere · et alia omnia' que' debent filii matri
e'cclesie' · Tamen concessi eis in sua e'cclesia scilicet Botteskerke
' missam audire · baptismum et sepulturam habere. sic tamen
ut presbiter de Schlidrecht si uult cantet ibi · Si non uult

ha-

A. 1105. habeat ibi presbiterum uicarium suum; Bannum autem episcopalem apposui. et omnia que feceram in hac causa rata et firma esse multis presentibus clericis et laicis. episcopali banno precepi. Et ut in hac re nostri decreti auctoritas stabilis semper et inconuulsa permaneat cartulam hanc inde conscribi. et sigilli nostri impressione roborari atque insigniri iussimus; Testes affuerunt idonei tam clerici quam laici.

Clerici. Rodulfus maioris ecclesie prepositus.
Herimannus S. Bonifacii prepositus.
Godebaldus S. Iohannis prepositus.
Engelbertus prepositus de eleste.
Adalbertus capellanus episcopi.
De sancto Bonifacio. Razo. Dodo. Euerwacrus. Theodericus. Adalhardus.
De sancto petro. Sigbandus. Lantfridus.
De sancto Iohanne. Fredericus.
De sancta MARIA. Rodulfus. Wezelo.
Presbiteri Parochiani.
Hugo de Papendrecht.
Sigfridus de duplamunde.
Franco de Herradeskerke.
Engelfridus de Almisuthe.
Gisebertus de Wolfgersdike.

Euer-

Euerwocrus de Fornhe· A. 1105.

Rauengerus de Herdingfelde·

Adelhelmus de Riede;

Seruientes episcopi·

Otto Castellanus·

Galo Scultetus·

Ansfridus Scultetus de Muthen·

Wolfgerus Scultetus de Ameftello·

De Traiecto·

Ansfridus·

Gifelbertus·

Abbo·

Lieferus·

Gelpradus·

Lantfridus·

Arnulfus·

Liberi homines·

Altgerus·

Wolbodo·

Aldrauen·

Euerwalo·

Heinricus·

Sileph·

Sibrandus·

A. 1105. Fredebertus·

Ico·

Adeloldus·

Euerboldus·

Herebrandus·

Isbodus·

Actum est hoc anno dominice' incarnationis Millesimo c. v. Indictione·XIII· Regnante Heinrico·IIII^to. imperatore (1);

* * *

Affixum est Sigillum solitum Burchardi, quod ope schedulae pergamenae tegitur, habetque in perigraphe has literas: ✠ BVRCHARDUS D̄I GRĀ TRAIECTENSIS EPC.

Appendet etiam in media Charta duplex vitta pergamena; quod admodum singulare. Hoc BVRCHARDI nec non praecedens CONRADI Sigillum tabula aenea delineavit FR. VAN MIERIS opere Belg. *Beschrijv. der Bisschoplijke Munten en Zegelen van Utrecht*, Leid. 1726. Tab. II. n. 3 et 4.

(1) *Imperatore*] Hanc Chartam mutilam valde et ne pro dimidia quidem parte dedit BVCHEL. ad W. HED. *Hist. Epist. Trai.* p. 145, sq. Haec edendi mihi ratio est, quae iungatur cum altera, quam videsis not. (1) pag. 142.

N. XXII.

N. XXII.

FLORENTIVS II. Comes Hollandiae concedit nonnulla Privilegia Civibus *Heilegomensibus* (1). A. 1108. d. 13. Apr.

A. 1108. d. 13. Apr.

Ad Codic. Diplom. p. 130.

(MIERIS *Charterboek* D. I. bl. 80. ex 10. DE LEID. *Ann. Egm.* p. 19.)

In nomine Sanctae Trinitatis et individuae Vnitatis: ego FLORENTIVS, Dei gratia *Hollandiensis* Comes, reputans mecum incertos casus humanae fragilitatis decrevi iustis petitionibus

(1) Quae me moverit ratio, cur hanc Chartam denuo edam, consistit in eo, quod nuperrime hanc etiam Chartam furcillare sustinuit Doct. Editor STOKII D. I. bl. 492. sqq. cuius argumenta ne quem in errorem inducant, paucis refellere placebit. Argumenta, quibus usus est Vir D. huc redeunt:

1. Non solent nostri Comites *annos Indictionis* addere; nec congruit *Indictio*.
2. *Idibus Aprilis, quando Octavae Paschae celebrantur*, ortum est ex Impostoris imperitia. Nam *Octavae* incidunt in d. 12. Apr. non vero in d. 13. sive *Idus*.
3. Comes Abbate Adelardo praesente Sigilloque id confirmante vocat hunc *dilectissimum Deo et hominibus*.
4. Datum dicitur Privilegium *Civibus Heylegommensibus*; Interpres vero Vernaculus dedit *Ingezetenen van Heylo*.
5. Haec donatio vocatur *Testamentum*. Non vocari tamen potest *testamentum*, quo *nihil* penitus donatur.
6. Data dicitur Charta Egmondae in S. Petri Ecclesia.
7. Carpit Vir D. multa verba sine sensu, ut Viro D. videntur, posita.
8. Complectitur Diras, quas Comes suis posteris imprecatus esset. En! Argumenta numero multa, pondere levia.

Diu autem dubitavi, an haec serio refutari mereantur. Vt vero sua Chartae constet integritas, paucis haec habete.

A. 1108. d. 13. Apr. nibus asſenſum praebere, ut divinam miſericordiam in illo diſtricto examine placabilem merear habere; quapropter notum ſit omnibus Christi fidelibus tam praeſentibus quam futuris, quod dul-

bete. Ad 1um. de *Indictione* Comitibus nostris non uſurpata: reſpondeo, Viri Ill. partes fuiſſe, probare, non audacter cenſere. Quum autem nihil probet, quid refutatu opus est? Habetur ſupra in Charta a. 1083. *Indictio ſexta*. Infra a. 1116. d. 16. Iul. *Indictio* VIIII. et a. 1156. apud MIERIS D. I. bl. 101. *Indictio quarta*. Infra a. 1162. d. 28. Aug. *Indictio* IX. Porro infra a. 1174. d. 3. Oct. *Indictio ſeptima*, et a. 1198. N. II. *Indictio prima*. Cuiusmodi multa postmodum occurrent. An haec omnia falſa? Praeterea! cur Comites Hollandiae hoc ſeculo neglexiſſent id quod tunc moris erat. Quod autem non congruat *Indictio* huic anno, quum *prima* Indictio cadat in annum 1108. non vero *ſecunda*! Reſpondeo cum Doct. DOM DES VAINES *Dict. Diplom.* Voc. *Dates* T. I. p. 325. „qu'on ne doit pas fa„cilement ſoupçonner de faux les di„plomes ou l'indiction ne convient „pas avec les années de I. C. puisque „tous les Savants, (*Muratori Antiq.* „*Ital.* t. 3. Col. 50. *Gattola*, *Acces*„*ſiones ad Hist. Caſſinens.* p. 40.) „conviennent, qu'il y a un grand „nombre d'actes ſinceres, dont l'indi„ction est fautive & très embarraſſan„te". Nec opus fortaſſe eo recurrere. Notum est, quam facilis in his librariorum lapſus. Ex lapſu autem deſcriptoris ad Chartae falſitatem quis concluſit unquam? Si produci aliquando Charta Originalis poſſet, fortaſſe omne dubium ceſſaret.

2. Impostoris imperitiae tribuit Vir Doctus, quod librariis imputari oportet, ut *Idus Aprilis octavis Paſchatis* aequiparentur, ſiquidem *prid. Id. Apr.* ſcribi debuiſſet. Sed nec opus est in unius diei lapſu ad librarios recurrere. An credibile Chartarum Architectos ex ignorantia haec ſcriptitaſſe? quum conſtet in maxime genuinis Chartis ſaepe eiusmodi vitia inveniri. Audiatur in partes iam antea vocatus ac vocandus DES VAINES T. I. p. 374. „Au reste, les „dates pourroient être réellement fauſ„ſes & la piece ou elle ſe trouvent, très „authentique: il en est mille exem„ples qu'il ſeroit facile de conduire „jusqu'à notre ſiecle même; il ſuffira „d'en donner un que préſente un acte „des plus ſolemnels, c'est le diplome „fameux du couronnement de Pétrar„que au Capitole. Cet événement ſe „paſſa le jour de Pâques 1308. & „l'acte est daté, Vo. *idus Aprilis*; il „falloit mettre VIo. *Idus*, parceque „c'etoit

dulcissima interventione ATHALARDI Abbatis, Haecmundensem ecclesiam digne regentis, cuius donatio ab antecessoribus nostris legitime ad nos perlata est, civibus *Heylegommensibus* A. 1108. d. 13. Apr.

„ c'etoit le 8. d'Avril ". An ovum ovo similius? Atqui hoc de Originali! Quanto igitur magis de hac Charta, quam descripsit DE LEIDIS, ex quo hausta est.

Ad 3. 4 et 6. nihil respondeo. His inhaerere pudet. Nihil enim ad rem; verba sunt, et merum nihil.

Ad 5. de voce *testamentum*. In his similibusque fallunt saepe ignotos! Non ignoravit ipse Vir D. omnia acta, privilegia, contractus, omnesque in genere Chartas ac Concessiones, quae TESTIBVS *praesentibus* fierent, *testamenta* vocari (Vid. DES VAINES in Voc. Add. MARTEN. *Thes. Anecd.* T. I. p. 93.), ac propterea sicco pede transiit, negatque videlicet *Testamentum* posse vocari eiusmodi diploma, in quo nihil datur. Nimirum perstringit Vir D. verba: *quod pro sepultura iniuste et immoderate magis ab eis extorquebatur' quam debebatur — perdonamus, — ea conditione, ut decimam de omnibus fructibus — sicut ubique iuste fit, sine ullo malo ingenio persolvant:* quasi per haec minus daretur quam auferretur; quum contra immunitatem quamdam Comes de se largiatur, addita *conditione* de decimis solvendis, in qua forte antea refractarii fuerant. Rem ipsam de Sepulturae iure ad hanc Chartam explicat V. Cl. MATTH. *Ann. Egm.* p. 190.

7. Sine sensu posita Viro D. p. 491. videntur verba: CVIVS *donatio Antecessorum nostrorum ad nos perlata est.* Fac ita esse! An propterea Charta spuria? Dictum nollem! Concedo dure dictum esse, *cuius donatio* —. Videtur enim sensus postulare A QVO *donatio* ANTECESSORVM *nostrorum ad nos perlata est.* Verum Chartane propterea non genuina? Nonne contra magis credibile, si falsa foret, curaturos fuisse falsarios, ne eiusmodi durae ac horridae locutiones Chartam vitiarent. Sed age explicemus verba! Voces: *cuius donatio*, accipi debent pro *donationis Charta*, ut satis vulgare. *Mea*, autem, *tua*, *cuius Charta* vel *donatio* aeque passive atque active exponi potest, *quae mihi*, *tibi*, *cui donata est ab antecessoribus.* Est igitur Brachylogia ex stilo monachali petita, quae nonnihil a vernaculo trahit. Dictionis igitur falsitatem nego, duritiem non nego. Sed quid haec ad Chartae νόθον. Firmiora dare oportet, antequam Chartas ex Archivis depromtas fraudis suspiceris. Actum alioquin est de fide Archivorum.

A. 1108. d. 13. Apr. *fibus* illud ſtatutum, quod pro ſepultura iniuste et immoderate magis ab eis extorquebatur, quam debebatur, ab hac die praeſenti perdonamus, et deinceps in perpetuum perdonatum esſe volumus ea conditione, ut decimam de omnibus fructibus, quos eorum terra protulerit, ſicut ubique iuste fit, ſine ullo malo ingenio perſolvant. Inſuper de pullis equarum, vaccarum, de gregibus ovium, porcorum, et anſerum, quod iure debent, adimpleant. Si quis vero, quod futurum non credimus, ſuccesſorum nostrorum vel Abbatum vel extraneorum hoc testamentum infringere, vel aliquo modo immutare voluerit, iram Dei et omnium Sanctorum incurrat, et hoc, quod nititur, nunquam perficere valeat, ſed cum Iuda traditore Domini et diabolo et angelis eius die iudicii, et cum his, quorum vermis non moritur, et ignis non extinguitur, partem posſideat. Qui autem hoc nostrum [a] obſervaverint praeceptum, gloriam et honorem et benedictionem percipiant a Domino, et miſericordiam conſequantur, et gratiam inveniant in auxilio oportuno.

[a] *Nomine* Mier. *nostrum* margo. de Leid.

Denique 8. *Irae* et *dirarum imprecatio* etiam Virum D. offenderunt. Egi ſupra p. 136. de hac Imprecationis formula, et ſimilem dedi ex Charta Originali, a. 1083. nihilque hoc ad Chartae νοθείαν facit.

En! habetis Viri D. argumenta levi, ut confido, brachio disiecta. Longe fortius argumentum petere Vir D. potuisſet, quod FLORENTIVS Holl. Comes, qui donator est, inter Chartae testes numeretur, quod monere non omiſit idem ad Chartam Originalem infra a. 1162. d. 28. Aug. At dicam quod res est. Lege praecedentia. *Duos homines — hoc ſacramentum*, i. e. hanc Imprecationis formulam, *in praeſentia omnium fecimus confirmare*, *deinde hanc Chartam*

tam

tuno. Et ut ista nostrae [b] concessionis auctoritas stabilis et inconvulsa permaneat omni tempore, duos probos homines WVLFARDVM et HERICONEM hoc sacramentum in praesentia omnium fecimus confirmare, deinde hanc chartam conscribi [et] sigillo nostro et dilectissimi Deo [c] et hominibus ATHALARDI Abbatis praecepimus corroborari. A 1108. d. 13. Apr.

Huius rei testes sunt D. ATHALARDVS Abbas.

THRIEWINVS [d] Decanus.

BALTHICVS, ANDREAS, et tota Deo dilecta S. ADALBERTI congregatio.

Presbyteri seu Clerici.

REYNOLDVS.

WIBODO.

REMBRANDVS.

Laici FLORENTIVS *Hollandensis Comes*, GALO et YSEBRANDVS fratres ipsius Abbatis.

DODO

b *Nostra* Mier. c *Deo Domino* Mier. d *Thiew.* Bockenb. *Thubin.* Fris. apud de Leid.

tam conscribi. — *Huius rei testes sunt D. Athalardus Abbas* — — *Laici Florentius*, etc. Spectat igitur haec *Testificatio* magis ad *iusiurandum* super Imprecatione *in omnium praesentia* factum. Additio autem *Laici* hoc tempore ex more erat. Vid. Chartam a. 1101. HED. *Hist. Ep. Trai.* p. 145. ubi *Layci Florentius Comes de Hollant*, *Henricus de Kuc.* — Neque ita absurdum, ut, qui prius de se loqueretur, postea tertiam induat personam. Vidi in Archivis Capituli S. Mariae Traiect. Chartam Originalem Burchardi Episc. a. 1108. qui in initio EGO *Burchardus* —, in fine vero praefert *anno Episcopatus Domni Burchardi.* Sic et in aliis. A. 1138. EGO *Lietardus* — *Presulatus domini Lietardi.* A. 1156. EGO *Godefrid.* — *Episcopatus Dom. God.*

A. 1108. d. 13 Apr. DODO miles Comitis et THEODORICVS filius ipsius. VOLPARDVS et LVDOLFVS, et alii quamplures innumerabiles, et maxima pars populi illius Provinciae.

Actum est hoc publice in *Haecmunda* in Ecclesia beati Petri Apostoli anno incarnationis Domini millesimo centesimo octavo, Indictione secunda, Idibus Aprilis, quando octavae Paschae celebrantur, regnante quinto HENRICO, anno Imperii sui tertio, BVRCHARDI Traiectensis Ecclesiae Episcopi anno Episcopatus [e] sui nono, Domini ATHALARDI Abbatis anno suo quarto suscepti Pastoralis officii, in nomine Dei Amen.

e Mier. *Imperii*, sed in marg. Alii *Episcopatus*.

N. XXIII.

A. 1116. d. 16. Iul. FLORENTIVS II. Comes Hollandiae concedit civibus *Alcmariensibus* immunitatem a tributo Sepulturae (1).

A. 1116. d. 16. Iul.

Ad Chronic. p. 67.

(MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 83. ex Libr. MS. Dom. I. van der Nyenburg. EIKELENBERG *beschr. van Alkmaar* bl. 112. et DE LEID, *Ann. Egm.* p. 20.)

In nomine Sanctae et individuae Trinitatis. Ego FLORENTIVS Dei gratia Hollandensium [a] Comes, reputans mecum incer-

a *Hollandensis* Mier.

(1) Contra hanc etiam Chartam insurgit Vir Ill. HVYDEC. ad STOKE D. I. bl. 491. sqq. iisdem fere argumentis, quibus supra a. 1108. p. 147. Quae specialia habet, ceteris missis, suis locis tangam; quae enim de mortuo a. 1112. Comite *Florentio* dicuntur, refutavi quantum opus erat, ad CHRONIC. p. 67. not. (100).

certos casus humanae fragilitatis decrevi, iustis petitionibus assensum prebere, ut divinam miserecordiam in illo districto examine placabilem merear habere. Quapropter notum sit omnibus tam presentibus quam futuris Christi fidelibus, quod dulcissima interventione bonae memoriae ADALLARDI Abbatis, Hecmundensem [b] Ecclesiam (2) digne regentis, cuius donatio ab antecessoribus nostris legitime ad nos perlata est, civibus Alcmariensibus illud statutum, quod pro sepultura iniuste et immoderate magis ab iis extorquebatur, quam debebatur, ab hac [c] die praesenti perdonamus, et deinceps in perpetuum per hanc Chartam perdonatum esse volumus, ea tamen [d] conditione, ut decimam de omnibus fructibus, quos eorum terra protulerit, sicut ubique iuste fit, sine ullo malo ingenio persolvant [e]. Insuper de pullis equarum, vaccarum, de gregibus ovium [f], porcorum, et anserum, quod iure [g] debeant, adimpleant, excepto quod in Chace [h] vigesimum manipulum fideliter reddant, quod pro A. 1116. d. 16. Iul.

b *Tunc Ecmund.* Mier. c *Dabatur, adhuc* Eikel. et *perdonavimus.* Mier. *in perpetuo.* d *Perdonates - ea tamen* Eikel. e *Solvant* Idem. f *Omnium* male Mier. g *Que iure* Eik. h *In Eathe* de Leid. p. 20.

(2) *Hecmund. Eccles.*] MIERIS p. 83. addidit, unde nescio, TVNC *Egm. Eccl.* Hinc sine causa argumentatur V. D. ad Chartae falsitatem. At non habet Editor primarius, unde sua MIERIS. Quod si summum vox *tunc* adiici debet: nihil hoc ad *vitium* Chartae. Eiusmodi enim formulam, *tunc*, *tunc temporis* de personis viventibus et praesentibus interdum addebatur. Vid. MABILLON. *de re Dipl.* p. 162. Et sic idem in *Annal. Bened.* T. V. p. 309. ubi signavit Chartam a. 1093. *Ego Hugo Episcopus* TVNC TEMPORIS, *et Cancellarius scripsi et subscripsi.* Quam tamen Chartam propterea nemo in dubium vocavit.

A. 1116. d. 16. Iul. pro gratia et non[i] pro iustitia iis concessimus. Si quis vero, quod futurum non credimus, successorum nostrorum, vel Abbatum vel extraneorum hoc testamentum infringere, vel aliquo modo immutare voluerit, iram Dei et omnium Sanctorum incurrat, et hoc, quod [k]nititur, nunquam perficere valeat, sed cum Iuda traditore Domini, et diabolo et angelis eius in die iudicii et cum hiis, quorum vermis non morietur, et ignis non extinguitur, partem possideat. Qui autem hoc nostrum conservaverint[l] praeceptum, gloriam et honorem et benedictionem percipiant a Domino, et misericordiam consequantur, et gratiam inveniant in auxilio oportuno. Et ut istius nostrae concessionis auctoritas stabilis et inconvulsa omni tempore permaneat, duos probos, homines, Embonem et Philgerum, hoc Sacramento in praesentiam[m] omnium fecimus confirmare, deinde hanc Chartam conscribi, et Sigillo nostro et dilectissimi Deo nobisque ADALLARDI Abbatis praecepimus corroborari. Huic rei pro testimonio infuerunt[n] Dominus Abbas Adallardus.

Meinolfus[o].

Wlbodo.

Wi-

[i] *Nostra* Mier. [k] *Id quod* Eik. *De verme non moriture* omisit Eik. [l] *Conservaverit* Mier. [m] *Poenam* Eikel. *Embovem* supra Mier. [n] *Insuerunt* Mier. [o] Multa in nominibus vitiosa ex Eikel. emendavi.

(3) *Sacramento confirm.*] Nomina confirmantium nudis nominibus posita carpit V. D. Sed hoc ex more istius seculi, praesertim si monachi S. Adalberti essent. At! quid haec ad Chartae νόθειαν? Haec sunt quae praeter ea quae dedi p. 147. speciatim contra hanc Chartam protulit V. D. Reliqua omnia, ipso tacite consentiente, tam egregie sibi constant, et Characteri huius secu-

li

Wibrandus, Presbiteri. A. 1116. d. 16. Iul.

Laici Galo.

Luidolfus.

Burchardus.

Bertolfus.

Abbo, aliique quam plurimi.

Hanc etiam conditionis stabilitatem p, hii, qui subter notantur super reliquas ipsius Sancti Adalberti Sacramento confirmaverunt (3), nunquam deinceps in perpetuum q violandum, Thiedmer, Hera, Hereman, Gerthbrand, Thiedric, Hereman, Sibold, Thiedard, Sibold, Sigereb, Bono, Broeter, Sita, Thiedric, Bono, Reinold, Geldric, Vbbo, Redward, Galo, Agget, Gherard, Nanno, Walfrid, Thietger, Ekgehard, Etelgis, Hereman, Tilbrand, Walfrid, Wigerd, Entet, Nanno, Hereman, Reinert, Falco, Everger, Brocher, Bertold, Alnoch, Embo, Everhard, Sidi, Wibod, Etelmer, Nanno, Hetsel, Hildebrand, Sibold, Ama, Ebeko, Meinhard, Rainhard, Thiedric, Gerbrand, Wibrant,

Beier,

p *Conditionem stabilitam* Eik. q *Perpetuo* Mier. *Salo* Eikel. *Ealo* Mier.

li ita respondent, ut nihil supra. Praeterea IOHANNES DE LEYDIS, qui scripsit *Annales Egmondanos* iussu vel rogatu *Nicolai de Adrichem*, qui a. 1477. Abbas Egmund. factus est (V. *Praef.* MATTH.), postquam ex Archivis priorem a. 1108. Chartam protulit, de hac Florentii Charta p. 20. ita addit: *Fecit et adhuc unam aliam donationem* etc.

A. 1116. d. 16. Iul. Beier, Heinko, Meintek, Everhard, Thiedric, Rainbold, Saxperter, Otger, Fretheric, Volpertus, Widrik, Havic, Herar, Gebat, Waszo, Luna, Wigerd, Ockeman, Berchot, Ivo, Adolf.

Actum est hoc publice apud ALCMERE in Ecclesia[r] Sancti Laurentii (4) martyris coram innumerabili multitudine ipsius patriae, anno Incarnationis Domini M°. C°. XVI°. Indictione VIIII. die XVII. Kalend. Aug. regnante V. HENRICO, XI. Imperii sui anno, GODEBOLDI[s] Traiectensis Ecclesiae anno Episcopatus sui III. Domini ADALLARDI Abbatis anno XII. suscepti pastoralis officii, in Dei nomine feliciter; Amen.

r *Ecclesiam* Miev. qui *martyris* paullo post omittit. s *Goudelboldi* Elkel. qui post *Trai.* addit *Episcopi.*

(4) *In Ecclesiam S. Laurentii*] Innuat Vir D. p. 493. hanc *Ecclesiam* tunc nondum alibi *nuncupatam*. Exstiteritne? Tacet. Quid ad talia respondeas?

N. XXIV.

N. XXIV.

LAMBERTVS Episcopus Tornacensis restituit ECCLESIAE TRAIECTENSI possessionem Ecclesiae DE SISELE in Flandria prope Brugas (1). A. 1122.

A. 1122.

Ad Excurs. p. 168.

(Habetur in MIRAEI *Opp. Dipl.* Supplem. T. II. p. 963. nunc coll. cum antiquiss. MS. pergameno, cui titulus: *Codex Donat. Imperial. Traiect.* fol. XLV. VS.)

MIRAEVS l. l.	Cod. MS.
Col. a. l. 1 In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Ego LAMBERVS Tornacensis ac Noviomensis Ecclesiae Dei gratia Episcopus.	Ego LAMBERTVS dei gratia tornacensis episcopus.
L. 8. legitima sua	sua legitima.
L. 9. in *Sysseele.*	in *Sisele.*

L. 14.

(1) Meminit huius Chartae HEDA p. 148. *Hic Episcopus recuperavit bona in Siselich alienata* a. MCXX. [l. MCXXII.] Quae quo melius intelligantur, conferri cum ea debet Charta *Godebaldi* Episc. Traiect. a. 1116. qua hanc *Ecclesiam Sanctae Mariae in Brugge, quae erat prius in Sisfela Matri suae subiecta, communi assensu Capituli S. Martini* sibi vindicat; constituitque, debere illius Praepositum eligi e gremio Canonicorum Cathedralis Vltraiectinae, eumdemque Praepositum iure suo conferre Praebendas in sua Ecclesia vacantes, quam rei summam exhibet FOPPENS. Editor *Opp. Dipl.* MIRAEI T. II. p. 961.

A. 1122.

L. 14. meos ſaepe ſuper	meos fratres.
L. 19. Remfridum hui. ini. her.	reinfridum heredem huius iniu-rie'.
L. 20. Cononis Romanae Ecclesiae Legati	cardinalis.
L. 23. Cononis Legati	CONONIS.
L. 26. Dominus Legatus	cardinalis.
L. 27. in praeſenti	mihi preſentj.
Col. b. l. 5. Canonicis	concanonicis.
L. 14. Ludovico	LOTHOWICO.
L. 19. S. Rodbodi Archid.	S. Rotbertj archidiaconj.
L. 21. S. Walkeri thes.	S. Walcharij theſaurarij.
L. 22. S. Theodorici	S. Teodericj.
L. 23. S. Tidberti	S. Thibertj.
L. 24. S. Henrici	S. Heinricj.
L. 25. S. Lidberti.	S. Libertj.
L. 32. S. Thancranni	S. Thancmarj.
L. 33. S. Almalrici	S. Amalrici.
	S. Hunradi decanj.
L. 35. S. Folcardi Decani	S. Fulcardi decanj.
S. Sigabodi.	
S. Erambaldi.	
S. Gotelonis.	
S. Balduini.	
S. Riperti.	

N. XXV.

„ Inſtrumentum ſuper reſtitutione Eccleſiae in *Siſele*, quae nunc A. 1124.
„ est eccleſia beatae Mariae in Brugis ".

A. 1124.

Ad Excurs. p. 168.

(Ex Codic. MS. *Donat. Imper. Mai. Eccles. Traiect.* fol. L X I.)

In nomine ſancte et indiuidue trinitatis et beate dei genitricis marie. Notum ſit omnibus fidelibus tam preſentibus quam futuris quia precepto · GODEBALDI uenerabilis epiſcopi et communí conſilío prioratus ſui LVTHARDVS prepoſitus eccleſiam que est in SISELA cum ſuis appendicíjs díu íniuste et per ſurreptionem a ſuo capite alienatam ad proprios vſus fratrum requiſiuit. Quam annuente deo et manifestata iusticia attestante ſub testimonio probalium *ſic* perſonarum in Tornacenſi ſynodo priſtíno Honori ſuo reformari fecit · vt autem indisſolubili pacis uinculo ſupradicta posſesſio ſancte congregationi beati Martini perpetuo ſtabiliretur · eccleſia ſancte marie *in Brugge* que erat prius *in ſiſela* matri ſue ſubiecta communí asſenſu Capituli ſancti Martíní libertati est asſignata et tradita quam libertatem qualicumque ratíone prius

A. 1124. prius confirmauerat apoſtolica auctoritas. Est autem huius traditionis talis conditio. — (1).

Siquando canonici eiusdem eccleſie ſancte Marie priuentur ſuo prepoſito · vnus ex eis cum asſenſu ſuorum confratrum *Traiectum* ueniens in *Capitulo Sancti Martini*, prepoſitum ſibi dari orabit · quem decanus et fratres communiter ſuccesſione perpetua omni reſpectu · epiſcopi et maioris prepoſiti excluſo tamquam ſuper propria et ſpeciali posſesſione ſua prouidebunt et illius electioni tradent. Statutum est etiam in Capitulo ut idem frater Bruggenſis donec expectatione prepoſiti ſui pendebit communi prouidentia fratrum procuretur. Tradito autem ſibi prepoſito ei tantum adhereat etiam ſi necesſe fuerit · ſumptum in repatriando ſufficientem ab eodem ſuscipiat. Preterea ad maiores concordie unitatem uiſum est fratribus pium et honestum · vt quandocumque aliquis fratrum illorum huc uenerit more clauſtrali ſe habeat · chorum frequentet et obedientiam decano tamquam ceteri ſeruet. Quia igitur ſic et vnita et incorporata huic eccleſie illa · quotienscumque aliquis ex istis uel illis fratribus obierit vtriusque obitus utrique congregationi denuntietur · vt triceſimus dies *depoſitionis eius* · et anniuerſarius uigilijs orationibus psalmis et misſis ſtatutis rite celebretur. Vt autem hec rata et inconuulſa maneant communi asſenſu fratrum iusſa

(1) *Conditio*] In margine Cod. MS. habentur: *Hec est confirmatio apoſtolica facta per dominum calixtum papam iuncta huic inſtrumento publico.*

iussa est hec carta conscribi · et sigilli sui impressione firmari · A. 1124. vt siquis voluerit dissipare · anathemati perpetue dampnationis subiaceat.

Tradita est anno incarnationis dominice · M · C · XX · . . . (2)
indictione ij · anno uero secundo episcopatus God.
Huius rei testes fuerunt Hij traiecten · ecclesie Lidbertus
decanus ·
Altetus · Theodericus archidyaconus ·
Luthardus prepositus ·
Hugo ·
Luzo ·
Hardbertus ·
Blidgerus ·
Gelmarus ·
Baldricus et ceteri fratres.
Rodbertus tornacensis archidyaconus ·
Bertulfus Brugensis prepositus ·
Helyas decanus ·
Litera ·
Blitro ·
Balduinus ·

N. XXVI.

(2) Reliqui anni legi non potuerunt sed docet *indict.* IJ. scribendum esse in Orig., teste margine Cod. MS. MCXXIIII.

N. XXVI.

A. 1135. d. 1. Aug. LOTHARIVS Rex Germ. frater PETRONELLAE Comitissae Holland. Privilegia confert Monasterio *Lutteringeburg*, ex quo Moniales RIJNSBVRG in HOLLANDIAM translatae sunt.

A. 1135. d. 1. Aug.

Ad Chronic. p. 83. (33).

(Ex vetusto Diplomatario MSS. depromto ab ECCARD. in SCHEID. *Origg. Guelph.* T. II. p. 524. Probb. L. VI.)

In nomine Sancte et individue Trinitatis. LOTHARIVS divina favente clementia Romanorum Imperator Augustus. Sicut pro augmentando religionis cultu nova inchoare salutiferum est; ita non minoris apud Deum meriti est, inchoata antiquitus, sed neglecta, in melius mutare et ordinare, eorumque redintegrationi vigilem curam adhibere. Cumque hunc consulendi affectum omnibus debeamus ecclesiis, specialius tamen et familiarius eas amplecti nos oportet, quas provida *Parentum nostrorum* devotio ad hoc plantavit et Deo obtulit, ut sue suorumque heredum saluti proficeret. Hunc itaque circumspectionis ocu-

(1) *Alibi*] Nempe *Rijnsburgi*, *in Hollandia*. Sic verba CHRONIC. p. 83. ad a. 1133. *Sanctimoniales de Saxonia* LVTTERLINGEBVRCH, *faciente Comitissa* PETRONILLA RENESBVRCH *adductae sunt*; quibus ex verbis cum hoc Lotharii R. Diplomate comparatis satis patet origo Abbatiae Rijnsburgensis ex Saxonia repetunda, quae eo translata per Petronellam Comitiss. Holland. ope Regis Lotharii, fratris sui uterini.

(2) *Levitate earum*] Laudatur prima Rijnsburgensium Monialium institutio, et satis haec laudabilis fuisse videtur. Sed servo omnes Abbatiae Rijnsburg. Chartas, quas si consulueris, imprimis quae iussu Romani Pontificis Monasterii reformationem, et Regularum instaurationem identidem spectant, dicendum erit, a primis Institutis postea ad-

oculum Ecclesie nostre in *Luitere* a Proavis nostris fundate, accommodantes, *ablatis inde Sanctimonialibus et* ALIBI (1) *locatis*, monasticam ibi vitam pro concilio religiosorum nostrorum ordinavimus. Que videlicet *Sanctimoniales*, licet ab initio ibi posite fuerint; ex consilio tamen prudentium et bonorum satius visum est, *eas removeri et aliorsum transferri*, quia ex levitate earum (2) non parum religio et res ecclesie illius dilapse et minute erant. Predictum itaque locum monastice religioni fouentes [lege *vouentes*], monachos ibi in perpetuum sub singulari tramite [i. e. *regula*] Deo servire decreuimus: A. 1135. d. 1. Aug.

— — —

— — — Signum Domini LOTHARII tertii Romanorum Imperatoris inuictissimi.

CONRADVS vice ADELBERTI Archicancellarii recognoui.

Acta Kal. Aug. MCXXXV. Indictione XIII. regni Regis LOTHARII X. Imperii tertio, in *Newenberg* in Christi nomine feliciter Amen.

N. XXVII.

admodum descivisse. Huc potissimum pertinent *Statuta et Ordinationes Abbatiae Rijnsburg.* iussu Papae, factae per Iacobum Decanum Eccles. Colleg. S. Pancratii Castri te Voirne, d. 6. Apr. a. 1454. confirmatae iussu sedis Apost. d. 11. Sept. a. 1500. ut omnes in posterum de incomposita harum Monialium vita querelae cessent. Nec non *nova statuta Abbatiae* de eligendo Capellano, de recipiendis hospitibus atque amicis, de egressu et ambulationibus Monialium, de laeto novarum ingressu, etc. composita iussu Papae d. 5. Mart. a. 1499. et promulgata d. 11. Sept. a. 1500. Quae ad illustrandas res nostras edere aliquando animus est.

N. XXVII.

A. 1150. LAVRETTA Comitissa Alostana Abbatiae S. Michaëlis Antverpiae benefacit.

A. 1150.

Ad Excurs. VII. p. 261.

(Ex Originali, in Archivis Abbatiae S. Michaëlis Antverpiae ex Capsa 1 x. n. 9. (1).

IN NOMINE SANCTE ET INDIUIDUE TRINITATIS. Quia omnipotenti deo plurimum placere cognouimus ut labores sibi seruientium beneficijs sustententur fidelium' ego LAVRETTA (2) pia deuotione commonita · una cum filio meo · THEODERICO · dedimus in elemosinam singulis annis iure perpetuo absque contradictione · et omni pando · fratribus sancti michaelis in *antwerpia*, decem arbores alneos in silua que' *coninces forest* dicitur · quales ibidem elegerint · et · ad opus piscationis sue' habiles esse perspexerint · Dedi etiam predictis fratribus in elemosinam · pro remedio anime' mee' et · omnium parentum meorum · et · pro anima donni (sic) *ywaini* mariti mei die decimo post mortem ipsius uectigal et · conductum liberum de omni-

(1) Habetur haec etiam scripto consignata in S. Michaëlis Abbatia Antverpiae *Volum. Pergam.* T. I. n. 95. cuiusmodi si bene memini VIII. Volumina elegantissime pergameno descripta illic prostant: quorum pervolvendorum mihi copiam ab Illustriss. ac Rever. Dom. Abbate benefice concessam, gratus agnosco.

(2) *Lauretta*] Fuit haec *Lauretta* filia Theoderici Com. Flandr., nupsitque *Iwano* Alostensi, quocum a patre accepit *Wasiam* et Truncinium; quae tamen una cum Alosto, *Theoderico* Iwani

omnibus propriis rebus illorum apud *Rypelmundo*' et · liberum introitum et exitum per omnem terram que' tunc iuris mei erat sine exactione ad refugium · et · saluationem nutricationum suarum' et omnium rerum specialiter ad ipsos pertinentium' et hec sedulo coram hominibus meis apud *Rypelmundo* illis tradidi et · sigilli mei impressione confirmari precepi · et · hij testes qui interfuerunt · A. 1150.

Iordanus de beuerne ·

Willelmus de Bonlara ·

Balduinus de Leide (3) ·

Giselbertus breuiator ·

Erardus · Wiricus · Balduinus Tribunus de mescele ·

Acta sunt autem hec *Rypelmundo* anno dominice incarnacionis. millesimo centesimo quinquagesimo · epacta PRIMA · (4).

* * *

Appendebat Sigillum rotundum magnum subrubri coloris in cauda duplici coriacea, et circumposita erant haec verba elegantis scripturae literis:

✠ SIGILLVM LAVRETE FILIE TEODERICI COMITIS.

N. XXVIII.

Iwani et Laurettae filio defuncto, venerunt ad Philippum Com. Flandr. Laurettae fratrem. V R E. D. *Sigill. Com.* p. 20.

(3) *Balduinus de Leide*] Habuit procul dubio hic *Balduinus de Leide* in *Wasia* siue IV. *Officiis* Feudum, ex quo huius *Laurettae* Alostanae Comitissae *Theoderici* C. Flandriae filiae vasallus erat. Nisi ad aliam familiam spectasse credas.

(4) *Prima*] Docet haec *Epacta prima* annum ex stilo Francico computari, qui ex nostro foret annus 1151.

N. XXVIII.

A. 1155. HERMANNVS Episcopus Traiectensis Canonicis *S. Mariae* ac Parochianis de *Lopike* benefacit (1).

A. 1155.

Ad Chronic. p. 92. a.

(Ex supremo Consilio, quod *Mechliniae* est, in Sacculo Litis, No. 1197, spectantis ad *Inquilinos de Lopickerwaert*. Vidimus originale.)

In nomine domini nostri ihesu christi Ego HERMANNVS dei gratia episcopus Traiecten̄ notum facio tam presentibus quam futuris quomodo tum pro amore dei tum pro petitione fratrum nostrorum canonicorum uidl. de *sancta Maria*[a] parrochianis de *lobeke* subuenerimus, et ad conseruationem terre eorum nouo eos · aquarum decursu[b] quem lingua eorum *wetteringe* uocant iuuerimus. Cum enim antiquus eorum aqueductus · quem tempore predecessoris nostri dn̄s CONRADI episcopi a dn̄is de *hauekesdreht* GERARDO uidl. et FRIDERICO[c] filio eius · XV *mansis*

MATTH. *de Iure Glad.* p. 119. haec vitiose. a *In ecclesia sancta Mariae.* b *Deductu* et *Weteringe.* c *Freder.*

(1) Dedi hanc Chartam eiusque descriptionem, prout exstabat in suprema Curia Mechliniensi; at postea Originalem videndi facultas mihi facta est. Habetur autem integra, Sigillo rotundo albicante, in *Archivis Capituli S. Mariae Traiect.* Caps. Q. lit. 7. n. 2. Docemur ex eadem factas iam hoc esse seculo constitutiones super agris his Lopicanis, quamquam Catalogus Aggerum Praefectorum, (vulgo *Dijkgraven van den Lopikkerwaard*), quem nobis contexuit industria Viri Cons. I. VAN DE WATER, *Placaatboek van Utrecht* D. II. bl. 126. demum ordiatur ab HENRICO ROVERO, anno 1287: nisi forte dicas, hic respici ad tempus Comitum Holl., qui primum hunc *Roverum* constituit.

ſis coemerant minus eis ſufficeret et propter nimium terre' cir- A. 1155. cuitum aquas tardius effunderet[d], egerunt cum iuniore FRIDERICO[e] ut duas quartas partes manſi quas *uirtele* uocant in *pulſenbrech* ab ipſo emerent · ut per eas[f] aquarum ſuarum decurſum usque in flumen[g] quod *isle* uocant brouius et terre' ſue' utilius dirigerent, et tam ueteris quam noui aque'ductus aquam tanto citius quanto brevius in flumen *islam* effunderent[h]. Has autem quas prediximus duas *uirtele* · et omnem iuſticiam earum ipſe nobis *fridericus* aſtantibus fidelibus reſignauit · et nos eas nobis reſignatas ecclefie' *beate' Marie'* · et parrochianis de *lobeke* in proprietatem cum *omni iuſticia* perpetuo iure conceſſimus. ita ut in hac prebitione[i] noſtra nemo eis aliquando aliquam iniuriam faciat · et nullus[k] hos eorum aqueductus a terminis eorum usque flumen *Islam* preter coniuratos[l] quos *heimrat* (2) uocant obſtruere aliquo uallo · uel aliquo modo *piſcationis* uel ſportulis preſumat. Dedimus eis preterea potestatem in aggere fluminis

Isle

d Deſunt *et propter nim. terre circ. aquas tard. effunderet.* *e Minore fred.* *f* Et *per eas,* *g* Deductum *in flumen.* *h Aquae effunderentur.* *i Donatione.* *k Nec ullus.* *l Iurates.*

(2) *Heimrat*] Notate mecum antiquitatem vocis Belgicae *Heimrat*, et eius Synonymum *coniurati*, vel ut in Charta a. 1275. apud MATTH. *de Iure Glad.* p. 520. qui et hanc Chartam profert p. 119. *iurati, qui dicuntur Heemradi*; nec non antiquitatem Praefecturae Aggerum, quibus curandis iam hoc feculo magiſtratus ille peculiaris praefectus fuit, quorum erat, *ibid.* in alia Charta, ius dicere *ſecundum legem, ius, et conſuetudinem magnae Inſulae.* Hi Heemradii ſuas habuerunt Praefecturas, ſive *Chomarchias*, in his *Delflandiam*, cuius aggeribus tuendis qui praeerant, iam a. 1290. a Comite facultatem nacti ſunt *faciendi Choras* (*om Keuren te maken*) apud MIERIS D. I. bl. 509.

A. 1155. *Isle* fodere [m] et construere nouum exitum aquarum quem *Slufe* vocant. Vt autem hec rata et inconuulsa eis permaneant banno nostro firmauimus · et super hoc paginam hanc inpressione sigilli nostri consignauimus. Acta autem sunt hec *traiecti* in domo nostra anno dominice' incarnationis · M^{mo} · C^{mo} · L^{mo} · V^{to} · imperante FRIDERICO · anno regni eius · IIII^{to} · imperii · I^{o} · anni episcopatus nostri · V^{to} · his de clero testibus ·

Godefrido maioris ecclesie preposito ·

Acelino eiusdem ecclesie decano ·

Andrea sancti petri preposito ·

Baldvvino sancte' marie' pp° ·

Engeberto archidiacono ·

Hermanno sancti saluatoris decano ·

Hermanno sancti petri decano ·

Conrado sancti iohannis decano .

Rodolfo sancte' marie' decano ·

Euerardo capellano ·

His liberis testibus ·

Alardo de vvisenthurst .

Winemaro de tideham ·

Teoderico de altena ·

HVGONE BVTERO [n] (3) · Mini-

m *Fundum fodere.* n *Budero.*

(3) *Hugone Butero*] Ex familia illustri de Arkel, de quo vid. not. *Chronic.* p. 92. ubi vocatur *fortissimus Teutonicorum Militum.*

Ministerialibus testibus. A. 1155.

Alberone.

Teoderico.

Gerardo.

Ottone castellano.

Wernero Sculteto.

Giselberto marscalco.

Lubberto capellario.

Vlrico.

Meinzone.

* * *

Impressum imae membranae est Sigillum rotundum albidum, his literis:

✠ HERIMANN9 DEI GRATIA
TRAIECTEN EPC.

Habetur in MIERIS *Bisschoppel. Zegel.* Tab. III. n. 2.

A. 1161.

N. XXIX.

EVGENIVS III. Papa donat ac confirmat Ecclesiae S. Michaëlis, quae Antverpiae est, omnia bona et privilegia, in his etiam possessiones in *Santyliet*, *Orderen*, etc. et *piscationem Hontemuden* (1).

Sedit intra a. 1138 - 1161.

Ad Excurs. VII. p. 104, 135.

(Ex SANDERI *Chorographia sacra Brabantiae* Tom. I. p. 101. Ed. Hag. a. 1726.)

EVGENIVS Episcopus servus servorum Dei, dilecto filio *Emelino* Abbati Ecclesiae s. Michaëlis de Antverpia eiusque fratribus tam praesentibus quam futuris regularem vitam eligentibus, sollicita nos oportet consideratione prospicere. -- -- -- De quatuor grangiis pariter vobis decimas concesserunt, sub annuo redditu, videlicet 12. sextarerum forensis mensurae, quatuor siliginis, quatuor ordei, et quatuor avenae, quae omnia et alia in eodem privilegio rationaliter statuta sunt, rata et inconcussa manere censemus. Praeterea quascumque possessiones, quaecumque bona in praesentiarum iuste et canonice possidetis, aut in

f. *sextariorum.*

(1) *Hontemuden*] Nomen *Hontemuden* procul dubio oritur ex *Honta* fluvio, et *muda*, nunc *munda*, i. e. ostium, os, sive fluvii exitus, quemadmodum a fluvio *duble* vel *dupla*, supra p. 144. *duplamunde*. Cf. not. ad EXCVRS. VII. p. 104. Locus ille non amplius exstat; sed quum Abbatia S. Michaëlis hic suam habuerit *piscationem*, sciscitatus Rever. Abbatem,

in futurum concessione Pontificum, largitione Regum, vel Principum, oblatione fidelium, seu aliis iustis modis Deo propitio poteritis adipisci, firma vobis vestrisque successoribus, et illibata permaneant. In quibus haec propriis duximus exprimenda vocabulis. *Santflit*; terram *Ordeten*, Curtem, quae dicitur *Parve*, Curtem *Ossele*, Curtem *Haga*, Curtem *Elsten*, Curtem *Alterle*, Curtem *Marxblas*, PISCATIONEM HVNTEMVDEN cum mancipiis et Pascuis, et nemoribus et mansuris. De nutrimentis autem vestrorum animalium, seu de incultis terris nullus omnino hominum Clericus, aut Laicus decimas a vobis praesumat exigere. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat praefatum locum temere perturbare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, aut aliquibus vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione, et sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura: salva sedis Apostolicae auctoritate, et Dioecesani Episcopi Canonica iustitia. Si qua ergo in futurum Ecclesiastica, saecularisve persona hanc nostrae constitutionis paginam sciens contra eam venire temptaverit, secundo tertiove commonita, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se A. 1161.

divi-

batem, ab eo responsum tuli: olim Abbatiam ex adversus pagum den *Agger*, prope *Ossendrecht*, habuisse *piscationem*, ibidemque se haud dubitare, *Hontemudam* quaeri oportere. Quibus confirmantur, quae dixi ad EXCVRS. VII. C. IV. sub FLORENTIO V.

A. 1161. divino iudicio exiſtere, de perpetrata iniquitate cognoſcat, et a ſacratisſimo corpore ac ſanguine Dei et Domini noſtri Ieſu Christi aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictae ultioni ſubiaceat. Cunctis autem eidem loco ſua iura ſervantibus, ſit pax Domini noſtri Ieſu Christi, quam hic fructu bonae actionis percipiant, et apud diſtrictum Iudicem praemia aeternae pacis inveniant. Amen, amen, amen.

N. XXX.

A. 1162. d. 28 Aug.

FLORENTIVS III. Comes Hollandiae reſtituit *Abbati* et Conventui *Egmundenſi* Eccleſiam *Flardingam*.

A. 1162. d. 28. Aug.

Ad Chronic. p. 110. (82). et *ad Cod. Dipl.* p. 133, 137, ſqq.

(Ex Originali, in Archivis Camerae antiquae Rationum Holland. Habet etiam MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 108.)

IN NOMINE DEI OMNIPOTENTIS NOTUM ESSE VOLO TAM PRESENTIBUS QUAM FUTURIS CHRISTI FIDELIBUS QUOD EGO FLORENTIUS TERTIUS HUIUS NOMINIS DEI BENEFICIO COMES HOLLANDIE · conſiderans inſtabiles mundiales caſus et abhorrens futuros peccatorum cruciatus decreui iustis petitionibus benigne annuere · et ut * anime' mee' in futuro conſultum ſit, pauperum christi iniuriis ſubuenire · Flexus igitur pia petitione venerabilis abbatis Wicboldi, ekmun-

* Vitioſe haec ſeqq. MIERIS, a. a.

ekmundensis [b] e'cclesie' et fratrum suorum · e'cclesiam *Flardinge.* que' temporibus patris mej THEODERICI quasi hereditario iure capellano eius prouenisse et ad eius successores per subsequentia tempora pertinere [c] falso dicebatur · libere possidendam [d]. pro amore dei et reuerentia sanctorum eius reconsignaui [e] Sancto adalberto · coram principibus terre' mee' · pro remedio peccatorum meorum · et ut patri meo indulgeatur [f] quicquid super hoc iniquo seductus consilio deliquit · Itaque auctoritate dei et omnium sanctorum et mej · confirmo · quatenus [g] predictam e'cclesiam cum uniuersa decimatione inter fluuium *madlinge* et riuulum *thurlede.* quj uocatur *harga.* cum omnibus attinentiis suis · tam in prediis quam in mancipiis · sicut a comite ARNOLDO tradita est sancto adalberto. et a THEODERICO comite confirmata. libere et absque ullius contradictione in perpetuum possideat · Si quis uero nostrorum uel extraneorum hanc libertatem e'cclesie' consilio uel [h] manu sacrilega infringere attemptauerit. iram dei et omnium sanctorum incurrat. cassato effectu peruerse' uoluntatis. et cum iuda traditore et Sathana et angelis eius in die iudicij. ubi uermis non moritur. et ignis non extinguitur. partem possideat · Qui autem nostre' [i] confirmationis · nostre' tuitionis fidelis confirmator pauperum spiritu misertus e'cclesiam eorum quam ego

A. 1162. d. 28. Aug.

b *Hecmund.* c *Pertinere debere.* d *Possidendam sicut a Comite Arnoldo tradita est.* e *Resignavi.* f *Indulgeatur.* g Quae sequuntur, longe aliter; *quatenus tam praedictam ecclesiam, quam et quaecumque bona praedecessores mei Hecmundensi Ecclesiae contulerunt, vel quaecunque iura concreverunt, simul etiam quae eidem ex donatione fidelium accreverunt, nec non quae iuste emerunt abbates quaeque iuste acquisituri sunt, libere possidens teneat.* Sequitur porro: *Si quis vero* —. h Desunt *consilio vel.* i Deest *nostrae.*

A. 1162. d. 28. Aug. ego predecesſores meos imitando ſublimare [k] decerno ſublimauerit [l] beatitudinem pauperum ſpiritu [l] et miſericordium [m] accipiat a domino in tempore oportuno. Vt autem he'c parentum meorum et mea conceſſio inconuulſa duret in euum [o] preſentem paginam ſigillo meo roborari feci publice in eccleſia ſancti [n] adalberti ekmonde.

Huius rei teſtes fuerunt. Domnus Wicboldus abbas.
Lydulfus prior.
Frithericus. Wlbodo. et tota deo [o] dilecta ſancti Adalberti congregatio.
Presbiteri. Hugo de Scie. et Ambroſius de Saxnem.
Laici [p]. Robertus frater Comitis [q].
Theodericus perſin.
Hugo de teilinge.
Isbrand de Harlem. et fratres eius. Gerard malot et Meinzo.
Simon Gala.
Albrecht baniart.
Dodo aduocatus. et fratres eius. theodericus. beruuoldus. et uuerenboldus.
Wilhelm de forenholta.
Theodericus de ſcotan.

Od-

k *Incitando ſublevare.* l Deest *Spiritu.* m *Miſericordiam.* n Deest *Sancti.* o *Dei.* p Male adſuta voci *Laici* ſunt; *beatae memoriae Florentius Hollandienſis Comes.* q *Et frater eius Robbertus.* Porro multa, in nominibus vitioſa, reſtituta nunc ſunt.

Odger de Risuuic · A. 1162. d. 28. Aug.

Alard oue ·

Bertolfus dapifer ·

Frethelif ·

Maurin ·

Ekbrecht caluus ·

Lydolf de utgest ·

Stephanus ·

Adalard ·

Vastrad de Rinnighem ·

Isbrand freſo ·

Isbrant ethelig ·

De friſonibus · Geltet filius etherich . Athelgir · Ello · et Herco frater eius · Aliique plurimj ·

Actum est hoc Quinto Kl. Septembris [r] publice in ekmunda [s] in ecclesia beati PETRI apoſtoli · ſanctique confesſoris christi adalbertj · anno incarnationis dominice' · M° · C° · LXIJ° · Indictione decima [t] · Regnante glorioſo imperatore FRITHERICO · Anno regni eius · XI° · GODEFRIDI traiectenſis epiſcopi anno VIJ° · anno primo promotionis domni [v] WICBOLDI abbatis · et matrimonii nostri quo ſororem regis Scotie' ade [x] (sic) du-

xi

r Deſunt Q. Kl. Sept. Sed habentur infra post *uxorem*. s *Hecmunda*. t *Indict*. IX. v Deest *Domni*. x Deest *Adam*, et male ſcribitur in autographo *Ade* pro Adam.

A. 1162. d. 28. Aug. xi uxorem · Regnante domino nostro Iesu christo · cui est honor et gloria · amen.

* * *

Chartae elegantisſimae ſcripturae ad imam paginam affixum est Sigillum, de quo vid. pag. 137. et ad a. 1168.

Vindiciae Chartae FLORENTII III. a. 1162. d. 28. Aug.

Huius Chartae authentiam, hactenus a nemine in dubium vocatam, invaſit et multis criminationibus in eam congestis oneravit illustr. Editor CHRONICI STOKEANI D. I. bl. 495. Dixiſſe ad illa ſufficeret, hanc Chartam adhuc in Originali elegantisſimis conſcriptam literis conſervari in Publicis Hollandiae Archivis. Quod uti hactenus me latuit, ita procul dubio etiam latuerit Virum Illustrem, non commiſſurum, ſpero, alioquin, ut tot ſcommata in probam Chartam congereret. Spes autem affulget, fore, ut aliquando ad decus et honorem nostrae regionis haec Charta cum aliis multis huius aevi Diplomatibus in aes inciſa in lucem proferatur. Ne quid tamen dubii lectoris animo relinquatur, dabo primo verba et modum ſcribendi Viri D. l. l., deinde ad ea paucis reſpondebo. Sic ſcribit:

„ Op geen' hoogeren prijs ſchat ik den Brief van Florens III. waarby hy, „ den 28. Aug. 1162. de Kerk van Vlaardingen zou geſchonken hebben aan „ de Kerke van Egmond: zie Charterb. p. 108. Daar noemt hy zich in het „ hoofd: *Ego Florentius*, TERTIVS HVIVS NOMINIS, *Dei beneficio Comes Hollandiae.* En vervolgends onder de getuigen: BEATAE MEMORIAE „ *Florentius Hollandienſis Comes.* Zo, zeg ik, noemt hy zich zelven. Want „ dat hy zelf de ſpreeker is, blijkt uit de Tijdmerken, daar hy zegt: *Anno* „ *primo promotionis W. Abbatis*, *et* MATRIMONII NOSTRI, *quo Sororem* „ *Regis Scotiae duxi uxorem.* Men vindt 'er, zaakelijk, de zelfde Vervloe- „ king, als in de bovengemelden van Diederik V. en Florens II. Men vindt „ 'er, even als in dien van 1108. alle de Moniken van Egmond genoemd, *tota* „ *Deo dilecta S. Adalberti congregatio.* En gy kunt 'er noch meer vinden ".

Agit nempe Diploma de *reſtitutione*, non vero de *donatione* (ſed hoc leviusculum est, et transeat!) Eccleſiae *Flardingenſis*, quam Eccleſiam olim Comes ARNVL-

ARNVLPVS (vid. CHRONIC. p. 38.) Egmundae Abbatiae erat largitus, A. 1162.
sed quam THEODERICVS, pater huius FLORENTII, iniuste donaverat d. 28 Aug.
Thiedboldo, Capellano suo, fortasse in remunerationem praestitae operae, in bonorum permutatione, facta a. 1156. inter GERARDVM Abbatem Epternacensem, ingentium bonorum a S. Willibrordo his in terris possessorum heredem, et inter THEODERICVM Comitem Holland., cui permutationi interfuerat *Thiedboldus* ille, et ex qua Abbas inter alia multa Comiti resignaverat Ecclesiam hanc *Flardingae*. Vid. Chartas in MIERIS Charterb. D. I. bl. 102. Verum hoc Donum, Thiedboldo exhibitum, huius Theoderici filius *Florentius*, aliter erga Egmondanos animatus, vocat *violenter magis quam iuste* traditum, et in gratiam Egmundanae Abbatiae nunc declarat, *patrem suum in hoc errasse*, *quod Capellano suo* hanc *tradiderat*. Haec gestae rei summa est. Videamus, quae signa *nothiae* pro more suo Vir. D. in illa invenerit. *Prima* eius obiectio, si ita vocare liceat, est, quod Florentius se *tertium huius nominis Dei beneficio Com. Holl.* appellat. Quae obiectio, post ea, quae dixi p. 129. sqq. et 138. seriam confutationem non meretur. *Altera* est, formula BEATAE MEMORIAE de *Flor. Comite*, adhuc superstite. Quod ex pietatis affectu profectum esse, supra docui p. 132. sq. Verum non exstant haec *beatae memoriae* et de FLORENTIO *teste* verba in Originali Charta, unde corruit tota obiectio. Alioqui pro me iam respondisset Doct. Editor *der* HANDVESTEN *van Vlaardingen* bl. 378. (*i*) fol. a. 1772. *Tertiam* obiectionem Viro D. suppeditat *Imprecationis* formula; quam supra p. 136. abunde repuli. Ignoravit Vir D. huius seculi mores et Chartarum stilum. Si enim Chartae cum Regum, tum Episcoporum, Abbatum, et Comitum, imprimis Episc. Traiectinorum et Com. Flandrensium, quae eiusmodi Diras complectuntur, omnes censendae essent spuriae: actum foret de tota historia ex Diplomatibus eruenda. De Episc. Traiect. vid. exemplum supra p. 141. Singularis admodum est *quarta* obiectio, quod inter testes nempe ponatur *tota Deo dilecta S. Adalberti congregatio*, cui refutandae impar sum; quia vim eius non intelligo, nec quid ad Chartae *nothiam* faciat, video. Numquid etiam ex verbis *Matrimonii nostri* petere Vir D. voluerit, nescio. Res vera est. Vid. CHRONIC. ad h. a. Videtur FLORENTIVS his nuptiis admodum delectatus, quod harum memoriam literis perennare voluerit. Ita autem saepe in Chartis Epochae ac res memorabiles posteritatis memoriae commendantur. Sic WILHELMVS II. Rex et Comes a. 1254. dedit Chartam, MIERIS D. I. bl. 282. *Datum in Castris in depopulatione Westfrisiae* — —. In Tabulis Pacis inter HENRICVM Ducem Lothar. et Com. DE LOON, signatur: *Actum A. D.* 1197. *Henrico Duce iter versus Ierusalem arripiente*, DV MONT *Corps Dipl.* T. I. P. I. p. 121. Nec non Charta Canoni-

A. 1162. d. 28. Aug. corum in Wezlaria, *Acta sunt hec anno incarn. Dom.* MCCXIIII. — *discordantibus inter se Friderico Romanorum Rege et Ottone ab Imperio deposito*, apud GVDEN. *Cod. Dipl.* T. I. p. 431. Alia exempla, quae Historicas eiusmodi Epochas complectuntur, videri possunt in egregio scripto: *Nouveau Traité de Diplomatique* Tom. V. p. 553. Aliud tamen singulare in hac Charta obtinet, nempe vitiosa vocis ADE scriptura pro *Adam*. Integram vocem omisit editio MIERISII. Nec tamen eiusmodi scribarum errores Chartas afficiunt. In literis *Concambii* inter Comitem Holl. et Abbatem Epternac. a. 1156. apud MIERIS l. l. D. I. bl. 102. quae itidem in Antiqua Camera Rationum Hollandiae Originalis exstat, et a me visa est, statim prima in fronte occurrit crassum hoc scribae vitium: *IN NOMINE SANCTE ET INDIUIDUUJE TRINITATIS.* Ad illustrandam hanc nostram Chartam nonnulla dedit D. Editor HANDVEST. *van Vlaarding.* l. l. bl. 375. sqq. qui tamen bl. 379. (2) errat, quando ADAM negat *sororem* Regis Scotorum fuisse. Vid. not. ad CHRONIC. EGM. p. 109. Fuit tunc temporis Rex Scotiae MILCOLVMBVS IV. *Adae* frater. Quod ad ROBERTVM, fratrem Florentii Com. Holl., qui inter testes occurrit; fuit is frater Comitis *naturalis*. Vid. ANN. EGM. C. XXI. p. 24. Is hoc tempore *Praeses Kennemariae* fuisse videtur, et iccirco Chartae donationi Egmondae interfuit.

A. 1164. d. 3. Oct.

PHILIPPVS Comes Flandriae — — —.

A. 1164. d. 3. Oct. (1).

(1) Male ad h. diem excitavi in *Chronic.* p. 183. b. Spectat ad d. 3 Oct. a. 1174. ubi videsis.

N. XXXI.

N. XXXI.

FREDERICUS Imperator German. arbitrium et controversiarum compositionem instituit inter GODEFRIDUM Episcop. Traiectensem, et FLORENTIUM Comit. Hollandiae, super possessione et administratione *Frisiae Orientalis*, nomine *Oostergo* et *Westergo* cognitae (1). A. 1165.

A. 1165.

Ad Chronic. p. 111, sqq. et ad *Excurs.* VIII. *de Comitatu Frisiae Oriental.*

(Ex Codic. pergam. MS. *Donation. Imperial. Eccles. Maior. Trai.* fol. LXIX. collata cum W. HEDAE *Histor. Episc. Trai.* p. 171. et alio Cod. MS. fol. LXXXIV. vs. penes Vir. Clar. P. BONDAM. Habet etiam MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 111. Habent alii, de quibus ad CHRON. p. 141. h.)

In nomine S. et individuae Trinitatis, FREDERICUS divina favente clementia Imp. Rom. et semper Augustus. Controversie,

(1) Diplomatum, quotquot supersunt, omnium, quae huius *Orientalis Frisiae* possessionem hinc *Episcopis* Traiect., illinc *Comitibus* Holland. vindicant, recensum dedi in EXCURS. VIII. ubi observavi, huic Frederici Imp. arbitrio, et inde secutae Comitatus communioni acceptum referri oportere id, quod de ingressu per *Sudermudam* seniores enarrant, atque explicant, perinde ac si istud ab antiquissimis iam temporibus ita obtinuisset, et hinc ius quoddam Frisiis competiisset admittendi vel recusandi hos Frisiae Dominos, nisi constituto modo intrarent. Quum nihil hic de iure Frisonum caveatur, sed de modo, quo bona illa in commune possiderent, administrarent, et *Comitem* communi nomine constituerent, *qui illorum* absentium *vices gerat*, et *bannum et potestatem iudicandi a manu Imperatoris accipiat.* Multum in eiusmodi rebus valet *temporum distinctio.*

A. 1165. ſie [a], quae ſententia vel concordia ſopiuntur, ratio ſuggerit, ut ſcriptis et teſtificationibus deſignentur, ne forte diuturnitate temporum [b] diſcordia recidiva reſurgat et habeat ſecutura [c] poſteritas, quid de ſtatu praecedentium, fraudibus malignantium convenienter opponat. Ea propter controverſiam [d], quae inter GODEFRIDVM venerabilem Traiectenſem Epiſcopum, et FLORENTIVM Comitem *Hollandiae de Comitatu Friſonum agitabatur*, nos de conſilio Curiae et fidelium eorum [e] concorditer decidentes, eosque favorabili amicitia reconciliantes, dignum duximus, ut univerſus tenor concordiae deſcriberetur [f], quemadmodum ſubnixa videntur [g]. Statuimus igitur, ut aequè participent de [h] praedicto *Comitatu Friſonum*, *Epiſcopus* videlicet et *Comes*, et neuter eorum maiorem [i] habeat in hoc *Comitatu* commodum vel proficuum: ambo concorditer eligent ſibi *Comitem*, qui vices eorum gerat in praedicto Comitatu, qui praeſentatus ab eis Domino Imp bannum et poteſtatem iudicandi a manu Domni [k] Imp. accipiat; [l] et iuramentum praeſtabit, quod pro dilectione, vel odio, vel pro argento, vel auro, vel alicuius rei gratia in praedicto Comitatu neutri faciet [m] iniuriam, nec unius magis promovebit commodum et [n] proficuum, quam alterius. *Epiſcopus* etiam [o] et *Comes* ordinabunt de utilitate electi Comitis eorum in praedicto Comitatu. Quod ſi ipſi concor-

f. meorum.

a HED. *controverſiarum.* b Al. MS. *epiſcopis* pro *temp.* c Al. MS. *ſecura.* d Hed. *controverſias.* e Hed. *noſtrorum.* Al. MS. *meorum.* f Al. MS. *deſcribatur.* g Hed. *videtur.* h Ex Hed. *de.* i Hed. *alio maius.* k Hed. *Domini.* l Al. MS. *accipiet.* m Hed. *faciat.* n Hed. *aut.* Al. MS. *vel.* o Al. MS. abeſt *etiam.*

corditer *Comitem* eligere non poterunt [p], Dominus Imp. pro consilio suo Comitem eliget, et illi dabit Bannum, et ordinabit de sua utilitate. Si vero displicebit Episcopo, vel Comiti, vel utrique [q], *Episcopus et Comes*, quem, vel ipsi elegerint, vel quem Imperator eis dederit, mutare [r] possunt eum, quando voluerint. Cum vero intrandi in praedictum *Comitatum*, et iudicandi *Maii* tempus advenerit, *Episcopus* videlicet et *Comes Hollandiae* simul intrabunt, uterque cum xxx militibus, vel si forte in maiori vel minori numero militum convenerint, et postquam intraverint, aeque divident omnes redditus curtium [s] ad Comitatum pertinentium, et omnia commoda et emolumenta, quae de *Comitatu* vel de *Iudiciis Comitatus* provenerint [t]: aequaliter [u] impartientur damna et defectus Comitatus, et separatim uterque in hospitio suo faciet expensas pro voluntate sua: communi quoque consensu et dono investiture [v] locabunt et ordinabunt officia sua. Vterque autem pro libito [w] suo accipiet sibi *Advocatum*, communibus tamen negociis idoneum. Si autem *Advocatus* Episcopi *Comiti* displicuerit, ad nutum Comitis *Episcopus* illum deponet, et substituet alium qui *Comiti* placeat. Si vero *Advocatus* Comitis *Episcopo* displicuerit, deponet eum *Comes*, et alium qui placeat [x] *Episcopo* substituet. Ab introitu amborum *Episcopi* videlicet et *Comitis*, exercebit *Comes* eorum *Iudicia* A. 1165.

et

p Al. MS. *poterint*. q Al. MS. *vel uterque quem-eligant*. Desunt meo Cod. *Episc. et*. r Al. MS. *imitare*. s Hed. *redit. curtilium*. t Hed. *vel Iud. Com. perven*. u Hed. addit *quoque*. v Hed. *investituras*, w Hed. *libitu*. x Hed. *placet*.

A. 1165. *et iustitias Comitatus*, donec peragantur VIII. ſeptimanae. Infra has octo ſeptimanas *Epiſcopus* non exercebit aliqua Synodalia vel Eccleſiastica Iudicia. Transacto autem hoc ſpatio, *Comes Hollandiae*, ſi vult, exire poterit, et ſi vult, remaneat ad negocia ſi qua ſunt[y] plenius peragenda: et *Epiſcopus* ſimiliter remaneat ad *Eccleſiastica iudicia* facienda, ambo autem in Maio debent intrare, ut expeditis ſecularibus[z] negociis et Iudiciis, *Synodalia* quoque negocia ante incommoditatem hyemis valeant promoveri. Verum ſi alter eorum, *Epiſcopus* videlicet et *Comes*, *commonitus ab altero, vel in ſervitio Imp. vel alterius Domini ſui, vel gravi infirmitate* occupatus, vel qualibet inevitabili cauſa detentus, vel pro voluntate ſua *Comitatum* non intraverit, mittet condictam militiam, vel quantam[a] tunc oportunitas temporis exigit, et ipſi inter ſe convenerint, et aequalem portionem accipiet, et ſicut ſupra dictum est, omnia ſimul bona et mala partientur. Si vero neuter eorum Comitatum intrare poterit, vel communi conſenſu intrare vitaverint[b], mittent *Comitem* ſuum ad *exercenda iudicia Comitatus*, et cum illo mittent milites, quotquot voluerint, vel nuncios. Et quicquid ſuper ſumptus illorum reſiduum fuerit, aequaliter divident inter ſe. Praeterea *Comes Hollandiae* iuvabit *Epiſcopum* per Werram vel obſidionem, quam cum ipſo faciet, vel per querimoniam recuperare castrum *Bintheim*[c]. Et ſi

y Hed. *ſi quae ſint.* z Hed *ſingularibus.* a Al. MS. *quantum* et *accipient.* b Al. MS. *vitantur.* c Hed. et Al. MS. *Benthem.*

si quocunque modo illud recuperaverit, concedet illud Comiti in feudum [d] salva uniuscuiusque iustitia. Et Episcopus habebit in eodem castro domum et [e] Cappellam, et granarium, et coquinam, et ponet in eodem Castro [f] unum *liberum hominem* suum [g], et *duos ministeriales* suos, et libere ingredietur et egredietur, quando voluerit. *Comes* autem habebit omnem munitionem et fortitudinem Castri, et iuvabit inde [h] Episcopum. Si autem *Episcopus* Werram habuerit cum aliquo amico vel homine *Comitis*, contra quem *Comes* salvo honore suo *Episcopum* iuvare non potest, dabit Castrum in potestatem Episcopi, ut habeat illud quamdiu Werra duraverit, accepta tamen securitate, ut finita Werra ei restituat. Vt autem universam concordiam *Episcopus* et *Comes* perpetuo teneant et observent, fide data in manu nostra firmiter compromiserunt. Et nos ad maiorem huius concordiae firmitatem sub obtentu gratiae nostrae, et sub poena quingentarum marcarum argenti eis iniunximus omni tempore observandam. Caeterum si alter ipsorum hanc concordiam violaverit [i], et commonitus ab altero, infra XII. hebdomadas non emendaverit, *nos Comitem, qui bannum a nobis habet*, in praesentiam nostram vocabimus, et ab ipso et [k] ab aliis sex boni testimonii viris, tribus videlicet ex parte *Episcopi*, et tribus ex parte *Comitis*, quos ad hoc eligemus, quis in huius violatione A. 1165.

con-

d Al. MS. *feodum.* e Abest Al. MS. *et.* f Hed. deest *Castro.* g Al. MS. deest *suum*, sed egred. et ingr. h Al. MS. *tum.* i Al. MS. *violaverint.* k Hed. deest *et.*

A. 1165. concordiae reus ſit, investigabimus. Hii ſeptem iurabunt, quod bona fide veritatem dicent. Qui autem ab hijs ſeptem viris, vel, ſi discordes fuerint, a maiori parte reus esſe cenſebitur, quingentas Marcas argenti infra[l] xx. hebdomadas Camerae nostrae perſolvet, et reatum ſuum digne emendabit[m].

l Hed. *intra*. m Addit Hed. Datum Anno MCLXVI.

N. XXXII.

PAX HEEDENSEANA,

A. 1168. d. 27. Febr.

Sive CHIROGRAPHVM (1) de feudo Zeelandiae *inter Scheld et Heedensee*, inter PHILIPPVM Flandriae, et FLORENTIVM III. Hollandiae Comites.

A. 116 7/8. d. 27. Febr. (2)

Ad Chronic. p. 118. ſqq. et *Excurs.* p. 119, 168, 203, 251. ſqq. 277. etc.

(Ex Originali, in Archivis Eccleſiae Sancti Donatiani Brugis.)

PHILIPPVS comes Flandriae, FLORENTIVS comes Hollandiae tam futuris quam praeſentibus in perpetuum. Ex culpa *F. Comitis Hollandiae* orta est discordia (3) inter me et ipſum, quae in tantum excrevit, quod omnis terra, quam de me in feo-

(1) *Pactum Pacis*] Quid hoc aevo *Chirographum*, et quae eius ſit vis atque auctoritas, dicam post *Vindicias ius Chartae*. Omiſi hic antiquam ſcripturam, imprimis *ἐν τῷ ae*. Vide TABVL. III. ad p. 193.

(2) Dedi hanc Chartam ad annum 1168. qui ex Stilo Francico usque ad Paſchatis Festum currit ſub nota a. 1167. Referri autem ad hunc a. 1168. debere, ſatis ea docebunt, quae dedi in not. ad CHRONIC. p. 115, 118, 119.

(3) *Discordia*] Integrum Pactum docet, quantis in angustiis verſatus ſit

feodo [a] tenebat, iudicio Baronum meorum, videlicet Parium ipsius Comitis Hollandiae, ei abiudicata fuit, cuius intercessores et mediatores pater meus Comes TH. [b] et frater meus MATHEUS Comes Boloniae, Comes DE GELRE, et Comes DE CLEVE, ad hunc finem rem perduxerunt [c], quod eum per Conventiones, quae subscriptae sunt, mecum composuerunt, quas idcirco dignum duximus [d] cedulae praesenti inscribere, ne in posterum deleantur oblivione. Sunt autem hae conventiones (4). A. 1168. d. 27. Febr.

I. Quicumque *opsides* inter SCELD et HIDDENEZE [e] accepti fuerint, *Brugis* sub custodia Comitis *Flandriae* erunt, nec aliquem eorum Comiti *Hollandiae* per fideiussionem reddet [f], nisi voluerit.

II. Nullum vero duellum inter homines praedictae terrae, nisi *Brugis*, fiet.

III. Quicquid pecuniae in terra praefata acquisitum fuerit, inter COMITES [g] aeque dividetur.

IV. Si quis autem pro excessu suo hereditatem vel terram suam

a Martene *feodum*. b In MS. est tantum TH., uti et supra PH. pro *Philippo*, et F. pro *Florentio*. Erant enim noti Principes. Mart. *Matthaeus*, etiam infra. c Mart. *pravexerunt rem*. d Mart. *diximus*. e Mart. *obs. i. Sceled et Hedlnezie*. f Mart. *fideiuss. reddens*. g Mart. *Comitem*.

sit Comes Florentius, quando his conditionibus assenserit; imprimis vero, quod ob *Discordiam* hic memoratam coactus fuerit, Sigillo suo vocem *Discordia* inscribere. De re ipsa consule WAGENAR. *Hist. Patr.* D. II. bl. 250. sqq.

(4) *Conventiones*] Secutus sum distinctiones, quas dedit Vir D. P. PAULUS Diss. saepe laud. p. 32. et MIER. D. I. bl. 112. ex Editione MARTENEA.

A. 1168. d. 27. Febr. ſuam perdiderit, aeque inter ſe Comites partientur, vel ad proficuum eorum per utrumque [h] locabitur (5).

V. Nec minus Comes Hollandiae et Homines univerſae terrae ipſius, pacem firmam et integram ſervabunt absque dolo omnibus *hominibus* Comitis *Flandriae*.

VI. De quacumque terra *Comitis Hollandiae* ſpoliati fuerint homines *Comitis Flandriae*, inhabitantes eam primam praedam ſolvent, ſpoliatoremque [i] de terra expellent. Si autem eum non expulerint, quicquid ſpoliator postea rapinae vel mali fecerit, totum ſolverit.

VII. Qui autem expulſum receperit, ut dictum est, quicquid postea praedator forefecerit, poenam et dampnum pro eo ſubibit.

VIII. Si homines praedicti ſolvere noluerint, *Comes Hollandiae* pro eis ſolvet.

IX. Si cuiquam rapina imputata fuerit, et ille negaverit; qualiter terminetur, ſub arbitrio *Comitum* erit. Quod ſi terminare non poterint [k], ſex perſonae probatae et ſpectatae in verita-

te

h. Mart. *utrimque*. i Mart. abest *-que*. Et mox *eum*. k. Mart. *poterunt*.

(5) *Locabitur*] „ Talis redituum, „ Iurisd. etc. diviſio istis temporibus „ non adeo erat incognita, quam ali- „ quis opinatus est [intellige Editorem STOKII]. Habes e. c. pactum „ concordiae inter eundem Comitem „ Florentium III. et Godefridum, epi- „ ſcopum Traiectenſem, medio Imperatore Friderico initum, continens „ ſimilem fere Oostergoae et Wes- „ tergoae inter ſe diviſionem: vide „ HEDAM p. 171. et MIERIS I. Deel „ bl. 110. " Sic P. PAVLVS Diſſert. laud. p. 33.

te ex utraque parte Comitum eligentur, quarum iudicio, secundum inquisitam veritatem, res terminabitur. Si vero praedictae personae inter se non consenserint, quicumque *Comitum* in veritate in aliquem rapinam illam, vel dampnum factum dixerit, ille sine contradictione solvet. A. 1168. d. 27 Febr

X. *Vectigalia* hactenus accepta, quae *Conductus* vocant, a transeuntibus Flandrensibus *Comes Hollandiae* nullo modo accipiet, nec, quod in omni Comitatu suo, ab aliquo accipiantur, patietur.

XI. Quicquid autem ablatum fuerit, sive *vectigal*, sive *rapina*, sive *exactio*, sive *conductus*, sive *petitio*, vocetur, totum *Comes Hollandiae* solvet.

XII. Sane ad praememorata statuimus pertinere, quod neuter Comitum in saepe dicta terra *Munitionem* faciet, nec factam emet, nec in perpetuum habere debet, nec aliquis hominum eorum in praedicta terra ab eis feodabitur, ut in illo *feodo* [l] *Munitio* aedificetur (6), nec de manu alicuius possidentis hereditatem accipient, ut post modum ei in feodum reddant.

XIII. Prae-

[l] Mart. *aedificio*.

(6) *Aedificetur*] Neque enim licebat Comitibus, nedum Nobilibus, invito superiore Domino, arces, castella, urbes munitas condere. Hinc IOANNA Com. Flandr. *Philippo* Galliae Regi, suo Domino, promittit, se diruturam *Forterícias* de *Valencenis*, de *Ypra*, de *Audenarda*, et *de Casleto*, d. 24. Oct. a. 1214. in LVNIO. *Cod. Germ. Dipl.* T. II. p. 1915. Idem docet Conventio inter eamdem Comitissam et Ludovicum Reg. Galliae Ianuar. a. 1226. apud LEIBNITZ *Cod. Gent. Dipl.* P. I. p. 11. ubi §. 3. *Nos non*

A. 1168. d. 27. Febr. XIII. Praeterea supradictis statuimus addere, quod si quis mercatorum (7) *Comitis Flandriae* per terram *Comitis Hollandiae* transierit, et aliquis eum de debito aliquo impetierit, mercator transiens, si debitum negaverit, in navi sua, ne moram faciat, iuramentum impetenti faciens, sine reprehensione sola manu se purgabit. Quod si impetens accipere noluerit, in oppidum, vel in villam, in qua mercator manet, eum sequetur, et iudicio Scabinorum illius oppidi vel villae causa inter eos terminabitur. Si vero impetens mercatorem super hoc detinuerit, et retardatio in damnum pervenerit, *Comes Hollandiae* mercatori totum dampnum restituet, vel restitui faciet.

XIV. Supradictas vero conventiones iureiurando confirmavit, tactis sacrosanctis reliquiis, se servaturum *Comes Hollandiae Comiti Flandriae*, et successores *Comitis Hollandiae* successori-

non possumus, inquit, *facere forterICias novas, nec veteres infortiare in Flandria circa fluvium qui dicitur Escauld nisi per Dominum Regem permittatur.* Quapropter Rex Franc. Ludovicus IX. M. Aug. a. 1229. eidem Comitissae ac marito Ferrando facultatem et ius munitionis harum villarum restituit, LVNIG l. l. p. 1930. Quantopere autem Comes Hollandiae in hanc conditionem impegerit, quando a. 1223. *Westcapellam* et *Domburgum* oppida fecit; dixi in EXCVRSV VII. C. IV. p. 284. sub hoc anno.

(7) *Mercatorum*] Explicantur haec verba in Charta Pacis a. 1256. d. 13. Oct. in Probb. N. II. hoc modo: *si quis Mercatorum Flandrensium per terram Comitatus Hollandiae, per* HOLLANDIAM *videlicet sive* ZELANDIAM, *transitum faciens.* Vnde confirmantur, quae in EXC. VII. p. 327 - 330. dixi, sub *Hollandiae* nomine etiam tunc *Zeelandiam* esse comprehensam.

(8) *Feodum* — *obtinere*] Quam mordicus haec tenuerint Comites Flandriae, docent tot bella propterea gesta, nec non Chartae numero permultae ad a. 1221, 1227, 1248. sqq.

(9) *Fideiussores*] De Fideiussoribus cer-

foribus Comitis idem facient, si desiderant [m] feodum suum ab eo obtinere (8). Super qua observatione *Comes Hollandiae* homines suos, quoscumque *Comes Flandriae* elegit, fideiussores (9) dedit, quod etiam iuramento confirmaverunt. A. 1168. d. 27. Febr.

XV. Si vero supradicta *Comes Hollandiae* infregerit (10), et summonitus infra sex septimanas correcturus forefacta, nisi impedimentum manifestum et absque dolo obstiterit, scilicet *infirmitas corporis*, vel *tempestas aëris*, vel *servitium Imperatoris* (11) deliberatus [n] statim, omni occasione remota, venire contempserit, tota terra, quam ipse a *Comite Flandriae* in feodo tenet, cum suis Munitionibus, absque retractatione Placiti, sicut ante conventiones abiudicata [o] fuit (12) *Comiti Hollandiae*, libera Comiti Flandriae remanebit (13).

XVI. *Ho-*

[m] Mart. *desiderat - ab eis.* [n] Mart. *de quo liberatus.* [o] Mart. *adiudic --.*

certa res est, eosque ab hoc tempore semper in Flandria obsidatu functos, docet Charta a. 1207. qua novum de his initum pactum est.

(10) *Infregerit*] Vid. not. ad CHRONIC. p. 156. b.

(11) *Serv. Imperatoris*] Hoc *Imperii* sive *Imperatoris servitium*, si vel omnia tacerent, sufficeret cunctis redarguendis erroribus, quibus tenentur Nostrates, qui tam praefracte negant, Comites nostros non fuisse Vasallos Imperii, sin, certe liberos. Imprimis hanc formulam nusquam concoquere potest Illustr. Editor STOKEANVS, qui ubique eam e Chartis eiicit, vel Chartas proscribit.

(12) *Abiudicata*] Ingens est discrimen ab priori lectione *Adiudicata*. Florentius nempe Com. Holl. ob *feloniam* erga Comitem Flandriae Dominum suum directum commissam *omnem hanc Zeelandiae terram* perdiderat; quae nunc ei restituitur.

(13) *Remanebit*] „Mirabilia multa, et Professore plane indigna, circa hoc foedus notavit Clar. Boxhorn. „Ad hunc Art. v. c. scribit, ibi intelligi terram *Wasiae*, quam Comes „Holl. tanquam Vasallus Flandriae, „pos-

A. 1168. d. 27. Febr.

XVI. *Homines* vero Comitis Hollandiae imperio et servitio *Comitis Flandriae* per omnia se subiicient, et a domini sui servicio se substrahent [p], et ea fidelitate *Comiti Flandriae* servient, qua, si omnia sua de eo tenerent, ei servire deberent, donec *Comiti Flandriae* per omnia satisfecerit. Si autem satisfacere contempserit, homines *Comitis Hollandiae* ad supradicta observanda iuramento constricti, dabunt mille marcas argenti probati *Comiti Flandriae*, ad quas etiam persolvendas iuramento sunt obligati.

XVII. Supradictarum [q] vero conventionum depactionem quotiens *Dominus* [r] *Flandriae* innovare voluerit, saepedictus *Comes Hollandiae*, cum omnibus hominibus suis, quos *Comes Flandriae* habere voluerit, veniet, et innovationem omnium conventionum faciet. Si autem *Comes Hollandiae* non poterit adducere omnes, quos *Comes Flandriae* voluerit habere, *Comes Flandriae* mittet nuncium sub conductu *Comitis Hollandiae*, ut [s] iuramentum faciant, nuncio praesente, quod in praesentia *Comitis Flandriae* deberent [t] facere.

XVIII. Vt autem hoc ratum et inconvulsum in perpetuum permaneat, sigillorum nostrorum auctoritate corroboravimus, et

p In MS, *subtraent*, per compendium tamen. q Mart. *Supradictam*. r Mart. *Dominus Comes*. s Mart. *et*. t Mart. *debent*.

„ possidebat. Et alibi: foedus hoc „ tantum fuisse personale, Philippum „ sibi tantum, non successoribus suis, „ prospicere voluisse etc. Vide eum ad „ *Rey-*

et testes idoneos, qui interfuerunt, subscribi fecimus. Sunt autem haec eorum nomina: A. 1168. d. 27. Febr.

MATHEVS *comes Boloniae.*

Walterus de Ezne [v].

Eustacius Camerarius Flandriae.

Raszo de Gavre [x].

Cono Brugensis Castellanus.

Rogerus Curtracensis Castellanus.

Walterus de Locris [y].

Sigerus de Somargem [z].

Heinricus de Morsella.

Balduinus de Prat [a].

Walterus Gonnela.

Giselbertus de Brugis.

Herbertus de Furnis [b].

Eustacius de Maclinis [c].

Gisalbertus de Nivella.

Willelmus de Domo.

Balduinus de Vectha [d].

Gozuinus Craucas.

Olivir

v Mart. *Aine.* in MS, *Eine* vel *Ezne.* x Mart. *Rasso de Gravere.* y Mart. *Lochris.* z Mart. *Sumevinghem.* a Mart. *Praath*, *Gonela*, *Gillebertus.* b Mart. *Furn*, c Mart. *Malinis*, *Gilleb.* d Mart. *Vieta*, *Goerwinus Craucas*, *Oliverius.*

„ *Reygersb. Chron. van Zeel.* D. II. „ bl. 41. en 45." P. PAVLVS Diss. laud. p. 35. (1). Male hic distinguitur in MARTENE, et sequens sententia his connectenda videtur.

A. 1168. d. 27. Febr.

Olivir de Maclinis.

Walterus de Rolinghem.

Reinaldus de Aria.

Qui autem ſubſecuntur, ſunt fideiuſſores *Comitis Hollandiae*, et testes rei actae.

Theodricus de Altena.

Florentius [e] de Vorne.

Isbrandus de Harlhem [f].

Gerardus de Harlhem.

Simon Galo (14).

Theodericus Perſin.

Albertus Baniard [g].

Scoltetus Wigerus de Risvvic [h].

Hugo de Vorne.

Costin de Witla [i].

Willelmus de Witla.

Berwoldus de Ekmunde.

Elinand Castellanus de Leithen [k].

Cristantius dapifer.

Ernestus Pincerna [l].

Wil-

e MS. *Frorentius* vitioſe. f Mart. *Halhem.* g MS. distinguit post *Baniard* per punctum; alioquin vox *Scolteti* ad hunc referenda videtur. h MS. ſic: *riſunjc*, vetuste. i Mart. *Castin de Wicela*, et mox. k Mart. *Elmand C. de Lerchem.* l Mart. *Picerna.*

(14) *Simon Galo*] Occurrit hoc nomen etiam in Chartis a. 1162. p. 174. et a. 1174. 3. Oct. De *Florentio de Vorne* alibi dicendi erit locus, quemadmodum etiam de *Elinando Castellano de Leiden.*

A. 1168. d. 27. Febr.

Willelmus Guls.
Ledolphus puer.
Daniel de Rodanrisa *.
Reinerus Senex.
Maurinus de Monasterio.
Folpertus de Lecca *.
Bertolphus de Paindrecd.
Iacobus de Dusna.

Actum *Brugis* feria tertia post Dominicam Reminiscere (15) in domo Praepositi Brugensis, Anno Dominicae incarnationis MCLXVII.* feliciter.

* Mart. *Rodenrise.* * Mart. *Renerus - Volp. de Leece.* * Mart. MCXLVII. vitiose.

(15) *Reminiscere*] i. e. Die 27. Febr. a. 1168. Distincte autem hic Autographum exhibet A. MCLXVII., uti pro MCXLVII. legendum iam coniecerat WAGEN. l. l. bl. 259. contra quam HVYDECOPERO visum, bl. 519. cum aliis hic multum turbanti.

* * *

Appendent tria Sigilla ex filis sericis, quae maioris fidei caussa praesens et videns delineanda curavi per pingendi Artificem *Petrum Ledoulx* Brugensem. Priores ac posteriores Chartae literas quanta potuit cura effinxit *Franciscus Ioannes Inion*, studiosus ex Schola Bogardica Brugensi.

PRIMVM Sigillum repraesentat Equitem equo phalerato insidentem, dextra manu gladio armatum, sinistra clypeo insignem, cum hac perigraphe ✠ PHILIPPVS COMES FLANDRIE. Quod Sigillum habetur etiam in VRED. *Sig. Com. Flandr.* p. 18.

A. 1168. d. 27 Febr.

SECVNDVM Sigillum Equitem, cum inscriptione mutila: *theoderi*CVS DI GRATIA FLAN*drensium Comes*. Adiectum est Contrasigillum minus, *caput hominis* repraesentans cum hac inscriptione:

THEODERIC⁹ DEI GRĀ FLĀDRĒSIV̄ COMES.

Habet Sigillum id singulare, quod hic *Theodericus* fuit primus, qui inter Flandrenses *Contrasigillo* uti coepit, postquam a. 1159. e terra Sancta rediit, docente OLIV. VRED. *Sigill.* p. 17. ubi illud Sigillum occurrit. Secundo, quod *in fundo Sigilli primarii frondet palma, peregrinationis Hierosolymitanae, atque inde reditus, argumentum; in secundario caput lauro redimitum, victoriae in Syria repertatae, est monumentum*, eodem docente p. 18. pr.

TERTIVM Sigillum itidem est Eques equo currenti insidens, hac mutila inscriptione:

FLORENCIVS HOLLANDEN DNI . . . . I VIRTVTE COMES.

Habet et hoc istud peculiare, quod infra equi pedes distinctis literis exhibet vocem DISCORDIA, facta allusione ad initium Chartae testantis, *ex culpa Florentii Com. Holl. ortam discordiam inter* Flandrum et ipsum. Id quod argumento est, quantis angustiis pressus fuerit *Florentius*, vir alioqui strenuus, ut hanc dedecoris notam sustinere suo Sigillo, et ad seram transmittere posteritatem coactus fuerit. Quod et Chartae argumentum abunde docet. Videre autem haud ita pridem mihi contigit alteram huius FLORENTII Chartam a. 1162. d. 28. Iul. quam h. a. p. dedi, ubi quantum animadvertere licuit, idem Sigillum occurrit, sed sine voce *discordia*; erat autem illud imae adhuc membranae affixum; unde Epocham Sigillorum affixorum et appendentium nostris in Comitibus statui posse in hoc FLORENTIO III., intra annos 1162. et 1168. supra monui p. 137.

Vin-

Vindiciae Chartae Pacis Heedenseanae. a. 1167. d. 27. Febr.

A. 1168. d. 27. Febr.

Produxere hanc Chartam ex Chartulario Hasnoniensi Dominorum de Avesnis, simul cum Confirmationibus insequentium Comitum, *Ludovici Losfensis*, *Wilhelmi* I. *Florentii* III. et *Wilhelmi* II. Regis *Romanorum*, MARTENE et DVRAND in *Thesaur. Anecdot.* T. I. p. 1035—1038. eosque secutus nostras MIERIS in *Cod. Diplom. Comit. Holl.* D. I. bl. 112. qui id contulit cum *MS. Camer. Feod. Holl.* p. 371. Meminerunt insignis huius Diplomatis iam olim OLIV. VRED. qui eius initium et finem ex Archivis *Brugensibus* protulit *Sigill. Comit.* p. 18. ROBIJNS ad MANTEL. *Hist. Com. Loss.* p. 152. P. D'OVDEGERST *Chroniq. de Flandr.* C. LXXVII. p. 134. MEIERVS *Ann. Flandr.* a. 1167. *Chronic. Flandr.* MS. apud SCRIVER. *Com. Holl.* p. 155. IO. A LEID. *Chron. Belg.* L. XVII. C. 10, 11. etsi ad a. 1177. Habet integram MARTENE ET DVRAND l. l. nec non DV MONT *Corps Diplom.* T. I. P. I. p. 87. et alii permulti, qui vel dederint vel meminerint, quemque primo loco recensere debueram Vir Nob. Dom. *de Grijpskerke*, qui in *Descript. Zeeland.* MS. p. m. 124. ita scribit: *Het Verdrag van a.* 1167. *berust onder de Chartres te* RVPELMONDE, *3e dag na Zondag van Reminiscere. En noch een Vidimus onder de Zegelen van de Bisschoppen van Cameryk, Doornik, en Atrecht, gemaakt a.* 1210. *op den dag van S. Donaes.* Nunc autem ipsam Chartam ex Originali cum specimine in aes inciso una cum *Sigillis* in lucem accuratius produco, prout habetur *in Maioribus sive Secretis Archivis* Ecclesiae S. Donatiani, quae Brugis est, ubi in formam *Chirographi* descripta exstat et diligenter servatur.

Postquam igitur hoc Pactum sic produco; postquam tot alia memoravi exemplaria; postquam tot insequentium Comitum declarationes ac confirmationes, totque bella, caedes, strages, ob eamdem Pacti Chartam commissas, in EXCVRS. VII. exhibui; nemo, puto, ingenuus huius Chartae fidem amplius in dubium vocare audebit. Sustinuit tamen Vir Ill. HVYDEC. ad STOKE D. I., bl. 518—524. sciens et prudens, hanc Chartam sic in MARTENE, in MANTELIO, in MIERISIO, ex *Chartulariis Hannoniensi*, *Brugensi* et *Hollandensi*, excitari et produci, sustinuit tamen, inquam, eam tam vehementer exsibilare, et fustuarium ei elargiri, ut multos Doctos in partes attraxerit suas; quamquam ignorare non potuit, certe non debuit, quae praeter memoratos, etiam MEIERVS, VREDIVS, D'OVDEGERST, MATTHAEVS, WAGE-

A. 1168. d. 27 Febr. NARIVS, ac reliqui de re ipsa scripserint. Argumentis igitur supersedere possim. Ne quid tamen dubii ac scrupuli, tanti Viri auctoritas lectoribus relinquat, sitne Charta ita producta genuina, paucis eius argumenta perlustrabo. Qui de illorum futilitate iam ante convictus est, haec facile omittat. Primo, carpit Vir. D. bl. 523. verba initialia, „quod Pactum dicatur esse inter *Philippum* et *Florentium Comites*, quum tamen Philippus ex sua tantum persona verba faciat: „ *Ex culpa*, inquit, *Comitis Holl. orta est discordia inter* ME *et* IPSVM. Verum hae argutiae nihil ad Chartae νοθείαν faciunt. Composuit enim Philippus Flander Florentio captivo, vel componendam Chartam curavit, ac *Florentius* Holl. promissa suo confirmavit Sigillo. Sic enim dictaverant capti Arbitri, vid. p. 185. l. 3.

Secundum argumentum petitur ex eo, quod p. 185. l. 1. a Philippo dicitur *omnis terra quam de me in feodo tenebat* [FLORENTIVS], *iudicio Baronum meorum, videlicet* PARIVM *ipsius Comitis Hollandiae* —. Verum haec argumentatio supinam rerum feudalium ignorantiam, ne quid durius dicam, aperte prodit. Qui Feudi maioris vasallus est, ut hic *Florentius*, habet PARES suos in aula sui Domini. Ipse Vir D. profert Chartam Margaretae Com. Flandr. a. 1250. ubi nominat *homines nostros*, PARES *Comitis Hollandiae*: quam tamen etiam suspectam habet; ego vero ex Originali itidem producam. Iunguntur que *Homines et Pares* etiam a. 1227. d. 16. Apr. ac simpliciter alibi vocantur *Homines Comitis*, *homines abbatis* a. 1218. De Paribus Flandriae Cf. VRED. *Sig. Com.* p. 68. Carpitur interim WAGENAAR *Vad. Hist.* B. VII. bl. 275. ut qui dixerat „ *In eene Lijst der Leenmannen van Vlaanderen van deezen tijd* (by du „ CHESNE *Rerum Norm. Script.* p. 1031. *wordt de Graaf van Holland* [Co- „ mes de Ollandia] *uitdruklijk genoemd* ". Et sic vere! Inspexi CHESNIVM. En eius verba p. 1031.

NOMINA MILITVM FERENTIVM BANNERIAS,
Tam in Normanni quam aliis Franciae Provinciis, tempore Philippi II. *Regis.*
Hi sunt milites Normanniae ferentes bannerias.
Constabularius Normanniae — — Tum post multa addit:

MILITES FLANDR.

Comes de Ollandia.
Ioannes de Nigella.
Ericus de Bevra. etc.

Et recte hoc! si enim Flandriae Comes cum *Vasallis* suis Dominum suum Regem Francorum armatus sequi debebat; Comes autem Hollandiae inter eius Vasallos numerabatur; aequum erat, ut hic in isto Catalogo locum occuparet; non alia

de

de causſa, quam qua paullo post, infra a. 1173. inter primarios Flandriae Vaſallos, ut testis, primum obtinet locum idem *Florentius Comes Holl.* Vid. Prob. h. a. p. 201. A. 1168. d. 27. Febr.

Haec unica, quis credat? ſunt Argumenta, quibus tanto apparatu atque fiducia Vir Doct. Chartae Authentiam impugnat. Quae enim praeterea de *notis Chronicis* et de *Epocha* captivi *Florentii* adverſus nostrum WAGENARIVM bl. 518—522. disputat, ea utcumque ſpecioſa manifesto falſa esſe, ac rectam tenere WAGENARIVM, viam ut ſolet, docui in not. ad CHRONIC. p. 117. (94) p. 118. (98). PHILIPPVS Flander ac parens eius THEODERICVS a. 1167. *Brugis* aliam Chartam Sigillis ſuis confirmarunt, in MIRAEI *Opp. Dipl.* T. II. p. 972. forte ex ſtilo hodierno etiam ad a. 1168. referendam.

Chirographi uſus et auctoritas.

Quicumque *Tabulam aeneam* N°. III., in qua initium et finem Diplomatis proxime antecedentis una cum Sigillis repraeſentavi, inſpexerit, mirabitur fortasſe notas illas ſuprapoſitas per literas dimidiatas. Est vero haec ex earum Chartarum clasſe, quae alio nomine *Chartae-partitae* dicuntur, propterea quod Chartae argumentum bis in Pergameno ſeu membrana integra conſcribebatur; eaque deinde duas in partes ſcindebatur, ita ut vox *Chirographum* vel alia eiusmodi in medio poſita accurate divideretur, et ambae partes litigantes idem haberent argumentum; quo omnes fraudes procul esſent. De hoc more vid. quos laudat auctores DOM. DE VAINES *Dictionn. Diplomat.* T. I. p. 252. ſqq. nec non docti Editores optimi Libri *Nouveau Traité de Diplomatique* T. I. p. . . . Eiusmodi *Chirographa* his in terris etiam cognita fuerunt. Diploma ineditum WILHELMI II. Com. Holl. Aug. 1247. (in Probb.) vocatur *ſcriptum Sigillis nostris et dicti B. communitum, et per Cyrographum diviſum Abbati porrectum.* Apud MIERIS D. I. bl. 102. occurrit Concambium Com. Hollandiae cum Abbate Epternacenſi a. 1156. de quo DE LEIDIS *Ann. Egm.* C. XXV. p. 31. *ſupraſcriptus*, inquit, *Chyrographus ſigillatus est.* — Sic in alia Philippi Flandriae Charta a. 1179. apud MIRAEVM *Opp. Dipl.* T. I. p. 107. vocatur *Chirographum:* ſed alio nomine ſcriptum *Chyrographiſatum* in Charta a. 1182. apud MARTEN. *Thes. Anecd.* T. I. p. 620. C. In Pace Balduini Com. Flandr. et Philippi fratris Com. Namurc. a. 1129. apud LEIBNIT. *Mantiſſ. Codic. Iur. Gent. Dipl.* P. II. p. 194. habetur *ſcriptum Chirographizatum, quo commendari fecerunt et Sigillorum appenſionibus et testium ſubſcriptionibus corroborari*

 Bal-

A. 1168. d.27.Febr *Balduinus Flandriae et Theobaldus Barri Comites* §. 7. Nec non in Charta eiusdem BALDVINI Com. Flandr. a. 1195. MIRAEI *Opp. Dipl.* T. I. p. 108. *Vt haec omnia rata permaneant*, SCRIPTO CHIROGRAPHISATO *commendata sunt: cuius quidem* SCRIPTI MEDIETATEM, *Sigillo supradicti Comitis Hannoniae et Marchionis Namurc. roboratam*, *Ecclesia B. Waldetrudis sibi reservavit*, *aliam vero* SCRIPTI MEDIETATEM *Sigillo B. Waldetrudis signatam saepe nominatus Comes sibi retinuit.* Nec sola vox *Chirographum*, sed aliae etiam voces, immo integrae sententiae adscribebantur. En morem!

Quem quidem quo clarius nostrates Diplomatophili intelligant, operae pretium duxi, nonnullas huius generis Chirographorum effigies in tabula aenea N°. IV. repraesentare.

Et primum quidem locum occupabit Charta, quae adhuc superest in *primaeva Camera Rationum Hollandiae*, quae complectitur illud, quod supra innuebam, Concambium inter eumdem hunc FLORENTIVM III. Comit. Holl. et ABBATEM Epternacens. cuius in ima pagina haec dimidiata sunt verba:

CYROGRAPHVS CONFIRMATIONIS.

Altera est Charta OTTONIS Episcopi Traiect. a. 1217. cuius Diplomatis ambo prostant Exemplaria in *Capitulo Ecclesiae S. Mariae Traiect.* in quibus vox *Cyrographum* nec ad summam nec ad imam paginam pergamenam posita est, sed ad Chartarum margines, ita quidem ut altera Charta superiorem literarum partem, altera inferiorem exhibeat; quae huius vocis literae tam accurate inter se cohaerent, ut ambae Chartae ope harum literarum etiamnunc facile coniungi possint.

Tertium est HENRICI DE LECKA *Militis* M. April. a. 1255. quae voces habet dimidiatas in suprema Chartae parte, uti in Charta Heedenseana, cuius verba quantum legere potui haec sunt: *in honore beatissime Marie semper virginis . . . . . Domino: Amen.*

Quartum est FOLPERTI DE LECKA a. 1228. eodem modo, literis dimidiatis: SANCTA MARIA UIRGO INTERCEDE PRO . . . .

Quinctum iisdem verbis alio tamen modo positis, in Charta Conventionis inter Capitulum s. MARIAE *Trai.* et MACHTELDAM, super teloneo in *Smithuse*, a. 1219.

Praeter haec autem, quae omnia ex Archivis Capituli s. MARIAE *Trai.* hausi, etiam alia describere et examinare mihi licuit ex *Capitulo* s. IOHANNIS *Traiect.* cuius recensio haec esto: et primo quidem, exstat illic Charta, a. 1185.

a. 1185. ex qua *Bavenkindis* tradit Ecclesiae S. Ioh. *mancipia* nonnulla, *viros* A. 1168.
ac mulieres; quae superiores vocis CYROGRAPHVM ductus, eleganter orna- d.27.Febr.
tos, ad imam paginam exhibet. Dedit Chartam A. MATTH. *de Nobil.* p. 953.

Secunda est a. 1186. de quibusdam itidem mancipiis, quae eidem Ecclesiae dedit *Arnoldus Scapekin* (quam edidit idem l. l. p. 954.) eodem quo supra modo vocem CYROGRAPHVM ornate describens. Ambae autem Chartae hoc habent singulare, quod propter loci penuriam duo quae appendent Sigilla non ad imam Chartam, sed ad dextrum eius latus ex vittis pergam. appendent; quum contra

Tertia Charta, tam voce CYROGRAPHVM, quam *duo Sigilla*, ad imam paginae pergam. partem exhibeat. Est haec Charta data anno circiter a. 1185. ex eaque *Praepositus* et Capitul. S. Ioh. et Ecclesia de *Eltene* componunt quaestionem de conferendo iure Personatus *in Ecclesia de Nardingeland.*

Quarta Charta est a. 1249. qua *Gozwinus Electus Traiect.*, *Praepos. Eccl. B. Iohann.* vendit bona cum decima *in parochia de Geiseren*, in feodo tenenda. Habet haec inferiorem partem vocis dimidiae CIROGRAPHVM in superiore parte paginae.

Quincta Charta est a. 1272. fer. VI. *ante B. Gregor. Pp.* i. e. d. 11. Martii, qua *Iacobus Decanus Eccl. S. Ioh.* sub *annuo pacto* confert *domum et aream in Scaerlaken* intra muros urbis Trai. Habet haec Charta hoc singulare, quod in suprema pagina inversis literis exhibeat superiorem literarum partem, quarum haec est sententia: IN NOMINE SANCTE ET INDIUIDUE TRINITATIS ORA PRO NOBIS BEATE IOHANES BAPTISTA AMEN. Inverti igitur Charta debet, ut legi hae literae possint. Missis autem reliquis, quae solitam vocem *Cyrographum* exhibent, huius Chartae indenturam sive *Cyrographizationem* TABVL. IV. N°. 6. in aes incidendam curavi; ac Diplomata ipsa suis quaeque annis edidi, praeterquam eas, quae ordine prima et secunda ab A. MATTHAEO iam editae occurrunt. Haec de *Chirographis*, ut videant extranei, nobis Belgis etiam non deesse, unde res Diplomatica possit illustrari.

N. XXXIII.

N. XXXIII.

A. 1173. PHILIPPVS Comes Flandriae benefacit Abbatiae *Aldenburgensi* sitae in *Dioecesi Brugensi*, haud procul Sinu Heedenseano, praesentibus FLORENTIO *Com. Holl.*, et FLORENTIO *Zeelandiae Castellano.*

A. 1173.

Ad Excurs. VII. p. 262.

(Ex FOPPENS *Nov. Dipl. Coll.* T. III. p. 54.)

Ego PHILIPPVS *Flandriae et Viromandiae Comes* notum esse volo tam posteris quam modernis, quod omnem novam Terram tam arabilem quam pascualem, quae apud *Westenda de Testrep*, ubicumque inter *Dunos* et *Isaram* et *Mare* iacet, et omnem quam ibi in futurum alluvione maris accrescet, Ecclesiae Sancti Petri de *Aldenburch* --- --- donavimus.

— — —

— — —

Vt autem haec Donatio mea in posterum rata et ab omni reclamationis periculo libera permaneat, sigilli mei auctoritate et subscriptorum testimonio eam confirmavi.

S. FLO-

S. FLORENTII COMITIS HOLLANDIAE (1). A. 1173.

S. Roberti Turonenſis Theſaurarii et Flandriae Cancellarii.

S. Hugonis Abbatis Sancti Nicholai de Furnes.

S. Haket Decani Sancti Donatiani de Brugis.

S. Euſtaſii Camerarii.

S. FLORENTII DE VORREN.

S. Raſonis Butticularii.

S. Riquardi Blancet.

S. Riquardi Senescalki.

S. Theoderici de Ipris.

Actum est *Ipris* anno Domini milleſimo centeſimo ſeptuageſimo tertio.

(1) *Hollandiae*] Quanta exiſtimatione honoreque Florentius post Pactum a. 1168. d. 27. Febr. apud Philippum fuerit, hinc conficias, quod inter primarios Flandriae Vaſallos, *Cancellarium* et reliquos, primus omnium in ſubſcriptione ponatur.

N. XXXIV.

A. 1162-1190.

FLORENTIVS Com. Holl. concedit Telonei libertatem *Abbatiae S. Michaëlis.*

Intra A. 1162 — 1190 (1).

(Ex Originali vidimus a. 1280. d. 3. Ian. In Abbatia S. Michaëlis Antwerpiae. Capsa 9. n. 1)

Vniuersis presentes · litteras visuris · IOANNES de Angulo ARNOLDVS Brant Scabini sancti michaelis Antwerpiensis / ac alij conscabini nostri salutem in domino · Noueritis nos litteras illustris viri domini FLORENTII Comitis Hollandie / vidisse et legisse de verbo ad verbum in hec verba ·

Ego FLORENTIVS *comes Hollandie* notum fieri volo tam futuris quam presentibus quod fratribus sancti michaelis de *antwerpia* pro remedio anime mee et omnium parentum meorum remisi vectigal per omnem terram meam de omnibus rebus ad ipsorum ecclesiam pertinentibus. Et vt hoc ratum permaneat sigilli mei impressione muniri precepi ·

S. Ade vxoris mee (2) ·

S. hu-

(1) Extat et alterum huius Chartae *Vidimus*, datum a IOANNE Decano Ecclesiae B. Mariae Antwerp. a. 1306. *Dominica quâ cantatur Oculi*, cui appendet Sigillum magnum viridis coloris. Nihil autem differt, nisi quod l. 6. legatur: *omnibus rebus specialiter ad ipsorum* —.

(2) *Vxoris mee*] Quia Florentius Com. qui anno 1190. obiit, Adam uxorem anno 1162. duxit, annus vero non exprimitur, dedi hanc Chartam proxime post eas, in quibus inter testes p. 192. et 201. occurrit *Florentius de Vorne*, cuius etiam frater in sq. p. 204.

S. hugonis de hislemunde · A. 1162-1190.

S. florentij de vorne ·

S. hernest pueri ·

Et quia predictas literas plenarie vidimus sigillum nostrum presentibus duximus apponendum · Datum anno · M · CC · LXXX tertio · Nonas Ianuarij ·

* * *

Annexum fuit Sigillum, cuius aliquae particulae adhuc restabant in cauda duplici ex membrana.

N. XXXV.

FLORENTIUS Comes Holl. declarat se solum esse legitimum Advocatum Ecclesiae Egmundensis (1). A. 1174. d. 3. Oct.

A. 1174. d. 3. Oct.

Ad Cod. Dipl. p. 138.

(Apud MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 117. ex IO. A LEID. *Chron. Egm.* p. 33.)

Notum sit omnibus hominibus Christi fidelibus, quod FLORENTIVS, Comes Hollandiae decimus, *filius* THEODORICI

noni

(1) Edendae huius Chartae ratio est, ut vindicetur a criminatione Viri D., qui hanc etiam Chartam falsi insimulat ad STOK. D. II. bl. 122. nulla legitima adiecta caussa. Quod enim *Florentius* tertia persona loquatur, si hoc Editori A LEIDIS tribuas, omnia erunt explanata. Declarat se Advocatum Eccles. Egmond., ex eo quod parentes fuerant Fundatores, quemadmodum LVDOVICVS *Comes Losfensis* se Advocatum Abbatiae Averbodiensis pronunciat a. 1155. apud MIR. *Opp. Dipl.* T. I. p. 700. Mitto congerere de Ecclesiarum Advocatiis multa, quae huc spectant.

A. 1174. d. 3. Oct. *noni Comitis* intuitu divinae remunerationis diremit et composuit litem, quae erat inter Ecclesiam *Haecmundensem* et DODONEM filium BERWOLDI, illo asserente, quod *Advocatia* et ius totius Abbatiae suum esset feodum, et conventu hoc negante, decrevit ergo Comes consilio Principum et Nobilium suorum, et coram magna frequentia hominum promulgavit, quod Comes Hollandiae solus sit legitimus Advocatus Ecclesiae Haecmundensis, et quia in minoribus Ecclesia Advocato carere non potest, ideo palam determinavit, ut quem Comes terrae et Abbas Ecclesiae communi consensu elegerint, ille sit Advocatus; et Advocatiam non ex beneficio, sed ex condicto tamdiu teneat, quamdiu utile videtur Abbati et Comiti. Huius rei testes fuerunt omnes fratres Haecmundenses.

Balduinus frater Comitis.

Albuinus et Hugo Capellani.

Luso medicus.

Florentius de Voern et frater eius Theodoricus.

Isbrandus de Harlem, et frater eius Gerardus.

Simon Galo, et frater eius Nicolaus.

Wilhelmus de Theylingen.

Albertus Baniart.

Costinus de Mule.

Gerbrandus et frater eius Eylgerus.

Everhardus, Theodoricus, Alardus.

Hugo

Hugo de Ackerfloot, et alii quamplures. A. 1174. d. 3. Oct.

Gesta funt haec anno Dominicae incarnationis millefimo centefimo feptuagefimo quarto, Indictione feptima, quinto nonas Octobris.

N. XXXVI.

WALTERVS BERTOLT Dominus de Grimberge donat *Abbatiae S. Michaëlis* Antverp. immunitatem Telonei in Rumestam. A. 1180.

A. 1180.

Ad Chronicon p. 190. *a.*

(Ex Originali in Abbatia S. Michaëlis Antwerpiae. Caps. 9. n. 7.)

IN NOMINE PATRIS ET FILIJ ET SPIRITVS SANCTI. Ego WALTERVS BERTHOLT dominus Grimbergenfis dictus in extrema infirmitate mea pofitus et filius meus WALTERVS conceffimus. e'cclefie' fancti michaelis *in Antwerpia* libere imperpetuum in elemofinam pro remedio animarum nostrarum fimul et omnium parentum nostrorum de omnibus fuis propriis rebus ad eandem ecclefiam pertinentibus quantum nostri iuris est in *telonio* et *uectigali* apud *rumèftam* et totam terram nostram. Conceffimus etiam per totam terram nostram liberos introitus et exitus de omni pecunia fua et illa e'cclefia fi quid querele aduerfum nos habuit penitus nobis remifit et in confortium oratio-

A. 1180. tionum et beneficiorum suorum nos recepit · Vt autem hec rata et inconuulsa permaneant sigilli nostri impressione et testium subscriptione corroborari fecimus ·

Hi sunt testes qui interfuerunt

Eggebertus abbas Grinbergensis ·

Magister Willemmus · *sic*

Walterus de heiste ·

Arnoldus Rufus hyrcus ·

Adam Castellanus.

Ascellinus de Gheergenchem ·

Actum anno dominice incarnationis · M · C · LXXX · (1)

* * *

Appendet magnum WALTERI Sigillum rotundum subrubri coloris ex cauda duplici coriaria, repraesentans Equitem sedentem; in perigraphe legitur:

SIGILLVM WALTERI BERTOLDI.

(1) Dedi hanc Chartam ob argumenti vicinitatem, quae inter hanc et proxime sequentem intercedit. Conf. A. MIRAEI *Opp. Dipl.* T. I. p. 397. ubi circa h. a. exstat Donatio ADELISAE, *Walteri* viduae, qua immunitatem telonei in terra *de Tenremonde* largitur Abbatiae S. Petri Blandiniensi Gandavi.

N. XXXVII.

N. XXXVII.

GERARDVS Dominus Grimberg. liberat *Abbatiam* *S. Michaëlis* a Teloneo ad *Rumestam*. A. 1181.

A. 1181.

Ad Chronicon p. 190, *a.*

(Ex Originali in Abbatia S. Michaëlis Antwerpiae. Caps. 9. r. 8. insert. Tom. I. n. 94.)

✠ IN NOMINE PATRIS ET FILII ET SPIRITVS SANCTI AMEN. Ego GERARDVS dominus grinbergensis dictus notum esse uolo tam presentibus quam futuris · quod ego et uxor mea MACTHILDIS et filij mei GERARDVS et ARNOLDVS propter remedium animarum nostrarum simul et omnium nostrorum parentum Ecclesie Sancti Michaelis in *antwerpia* de omnibus suis propriis rebus ad ecclesiam pertinentibus quecumque fuerint quantum nostri iuris est in thelonio et uectigali apud uillam nostram *rumestam* · et etiam per totam terram nostram libere imperpetuum in elemosinam remisimus · et si quid querele predicta ecclesia aduersum nos habuit penitus nobis remisit · Ut autem hec rata et inconuulsa permaneant sigilli nostri impressione et testium subscriptione corroborari fecimus ·

Hij sunt testes qui interfuerunt.

Egebertus Abbas Grinbergensis ·

Thecelinus sacerdos ·

Hosto

A. 1181. Hosto de erpe.

Paridanus et Gofelinus de Eppengem.

Thomas de Semce.

Henricus prepofitus.

Helyas de lint.

Magister Willelmus.

Walterus de Sellar.

Actum incarnationis dominice anno M°. C°. LXXX°I°.

* * *

Appendet magnum GERARDI Sigillum rotundum fubrubri coloris in cauda duplici coriaria, repraefentans Equitem currentem dextra ftrictum gladium gerentem. In circumfcriptione haec funt verba:

✠ SIGILLVM GERARDI DE GRIMBERGE.

N. XXXVIII.

A. 1183. PHILIPPVS Comes Flandr. ditat Ecclefiam B. Mariae *de Coesvoorde* in *Wafia* bonis ibidem fitis.

A. 1183.

Ad Excurs. VII. p. 148.

(MIRAEVS *Nov. Coll. Dipl.* T. IV. p. 213.)

In nomine Patris — — —.

Donavi etiam ibi Deo fervientibus terram *Maris*, inter OSSENESSE et HONTENESSE iacentem, quae *Werplant* five *Zand*

Zand vocatur, et quicquid ad eam iuris pertinet, vel quicquid deinceps ei ex *mari* accreverit. — — A. 1183.

—— —— —— ——

S. Philippi Comitis.

—— —— —— ——

S. Rassonis de Gavera.
S. Theoderici de Beverna.
S. Balduini fratris eius.

—— —— —— ——

S. Dirkini de Bassevelde.

N. XXXIX.

Praepositus S. IOANNIS Trai. et Abbatissa *Altinensis* componunt quaestionem de iure Patronatus ecclesiae de Nardinglant, quam in posterum alternis vicibus conferre placet. circa A. 1185.

circa A. 1185. (1)

Cyrographum. Vid. *Cod. Diplom. p.* 198. *sq.*

(Ex Originali in Archivis Capituli S. Ioannis Traiect.)

IN NOMINE SANCTE ET INDIUIDUE TRINITATIS AMEN. Antique' et approbate *consuetudinis* est *decisiones litium*

(1) Habet aversa Chartae pars: „*Advertendum esse*, quod *Albertus* Praepositus S. Ioh. et *Theodericus* Decanus S. Martini, et *Gerardus* Decanus

circa A. 1185. *tium* mandari custodie litterarum · ne lites decise' apud presentes. illis decedentibus · apud posteros renascantur · Inde est · quod nos · prepositus et capitulum beati Iohannis in traiecto · et nos · ecclesia de ELTENE · ad posterorum noticiam presenti scripto transmittere curauimus · questionem que super institutione persone' in ecclesia de Nardingelant diu inter nos uertebatur · tali transactione sopitam esse · decedente uidelicet persona quam nunc temporis ipsa ecclesia de Eltene instituit · aliam instituet prepositus beati Iohannis · Itemque post decessum illius aliam instituere personam ad ecclesiam de Eltene pertinebit · et deinceps sic · nunc ista · nunc ille successiue personam instituet in prefata ecclesia · Vt autem hec transactio · rata et inconcussa maneat · praesentem super hoc paginam vtraque ecclesia conscribi · et proprij utraque sigilli fecit auctoritate corroborari · Testes uero huius rei sunt ·

Albertus prepositus sancti Iohannis,
Theodericus decanus sancti Martini.
Gerardus decanus sancti Iohannis ·
Helmuygus ·
Henricus · canonici eiusdem ecclesie ·

Ma-

„ nus S. Joh. cum ceteris testibus re„ troscriptis claruerint sub Balduino „ Episcopo, Imperante Frederico Imp. „ et Henrico filio eius regnante circa „ annum dni MCLXXXV. uti patet „ ex litera donationis quorumdam Man„ cipiorum factae Ecclesiae ". Haec recta dictà sunt, ac docent, scriptam esse Chartam circa a. 1185. Literae Donationis horum Mancipiorum anni 1185. illic etiam autographae exstant; sed iam edidit A. MATTH. *de Nob.* p. 953. Cf. supra p. 199.

Magister wibertus in ecclesia sancti Martini. circa A. 1185.

Magister daniel in ecclesia sancti petri canonici;

Fredericus.

Thegenradus.

Conradus.

Magister alexander.

Gelpertus presbyteri.

Laici quoque ministeriales ecclesie de Eltene.

Lyemarus.

Conradus.

Everardus. et frater eius henricus. persona prefate ecclesie de nardinghelant.

Gerlacus.

Nicholaus.

Seybaldus.

Ministeriales etiam ecclesie sancti Iohannis.

Arnoldus.

Iohannes.

Albertus pil. et alij tam clerici quam laici quamplures.

* * *

Appendent duo Sigilla cerae viridi instar scutellae impressa:

1. Capituli S. Ioannis, pro more.
2. Conventus de Eltene; figura cum umbella.

✠ S . . . . . DE ALTANA.

N. XL.

A. 1187. HENRICVS DE SCHOTEN, Nobilis Zeelandus, *Terram de Crabbendijke* donat Abbatiae *Thosanae* iuxta Brugas.

A. 1187.

Ad Excurs. VII. p. 263, 273.

(Ex *Antiquo Chartulario Zeelandico* apud FOPPENS *Diplom. Nov. Coll.* T. IV. p. 523.)

In nomine Patris et Filii — —

— — — —

Ego HENRICVS DE SCOTEN, et uxor mea CHRISTINA et filii mei GODEFRIDVS, HENRICVS, IACOBVS et INGELBERTVS, quidquid proprietatis et possessionis, quidquid iuris et dominii in tota terra *Crabbendijc* habebamus, Ecclesiae S. Mariae de *Thosan* — — —

— — — —

Testes, PHILIPPVS COMES FLANDRIAE.

Waltherus, Abbas de Dunis.
Gerardus, Abbas de Villari.
Theodericus Storm.
Alardus de Ossendrecht.
Henricus filius eius.

EVER-

EVERBOVT DE AGGERA (1). A. 1187.
GILLEBERTVS DE CAN. [forte CATS]
Arnulphus frater eius.

— — — —

Actum anno Domini M. C. LXXXVII.

(1) *Aggera*] *Agger* Vicus est in Zuidbevelandia, mari olim absorptus, hodie iterum mole terrestri exsiccatus.

N. XLI.

Insignis epistola Conventus *Epternacensis* ad HENRICVM VI. Imperatorem, de bonis Comitum cum *Hollandiae* tum *Flandriae* in *Zeelandia*, quas antea possederat Abbatia Epternacum a tempore *S. Willibrordi*; unde lux affulget Chartae ARNVLFI Regis a. 889. datae Comiti nostro GERVLFO, supra p. 6. A. 1191.

A. 1191.

Ad Cod. Dipl. p. 8. a.

(MARTENE ET DVRAND *Coll. Ampl.* T. IV. p. 458. B. in App. ad *Gesta Trevir. Archiepisc.*)

— — — Scribimus excellentiae vestrae, necessitate cogente, pro Ecclesia *Epternacensi*, dignitate et honoribus quondam tam affluenter pollente, ut regni *Lotharingiae* vires eius praediis et possessionibus non parva ex parte sint augmentatae; et

 digni-

A. 1191. dignitates, *Ducatus* scilicet *Brabantinus*, *Comitatus de Gelre*, et *Comitatus Lucelburgensis*, ad scutum regalis exercitus complendum, de bonis eius sint sagaciter ordinatae; praeter illa, quae *Comes Flandriae* et *Comes Hollandiae* (1) de manu *Imperii* habent, in *Maritimis* scilicet *locis* WALACHRIA, in SCHALDA, et in VTRAQVE BIVILANDIA, et in BRINSILA. Harum vero omnium dignitatum [i. e. Ducum et Comitum] bona, quamvis de manu vestrae *benignitatis* suscipiantur, tamen perpendere debet clementia vestrae serenitatis, quod in *Archivis nostrae Ecclesiae* adhuc *Privilegia* eorum summa diligentia conservantur. Qui et quales fuerint Nobiles, Duces, Comites, et ceteri Francorum Principes, qui haec sancto WILLIBROR-

(1) *Comes Hollandiae*] Loquitur Auctor in genere, quum distingui debeant, quae nostri Comites in *Schalda*, Flandri vero iuxta ac Nostri in reliquis Insulis habebant. *Borselen* olim, hic, et in Charta Ottonis a. 976. sic scribebatur: *Brinsela* vel *Brunsale*. Vid. supra p. 43. (9)

(2) *Concesserunt*] En! modus, tempus, et ratio, cur Dignitas Comitis dante Rege *Arnulfo* sive *Arnoldo* in Comitem *Gerulfum* a. 889. collata sit. Factum id *propter incursionem Normannorum*, ad *supplendum Scutum Regale*, i. e. ut maiores Regi vires, copiae et Vasalli, in illa Regni parte essent, qui Normannis resisterent. Id iam ante a. 889. contigerit, necesse est, quippe quo iam Comes audit *Gerulfus*. Commode hic incido in ANNALES NOVESIENS. p. 538. ibid. apud MARTENE, qui ad a. 881. sic loquuntur: *Per id tempus Nortmanni adiunctis sibi Danis Franciam et Lotharingiam pervagantes*, — — — *et fines Morinorum*, *Menapiorum*, *Bracbatensium*, *omnemque circa* SCALDIM FLVVIVM *terram ferro et igni devastant*. *Inde* WALIM FLVVIVM *ingressi*, *totam* BATAVIAM *depopulant*, *Neumagoque Palatio Regio applicant*; *ibique castra ponunt*. Plura *ibidem*, et ad a. 883 — 888.

(3) *Betsua*] Hanc *Batuam* esse, res

BRORDO contulerunt, et quomodo postmodum propter incur- A. 1192.
fionem Normannorum ab ARNOLDO Imperatore, ad fupplendum, ficut diximus, fcutum Regium delegata, in praefatos dignitates concesferunt (2). Vt enim taceamus de *Atwerpo* Antwerp. Castello, et ceteris oppidorum vel vicorum nominibus, quae vel Dux *Brabantiae* vel Comes *de Gelre*, et *ceteri* habent de manu vestrae maiestatis in *Texandria*, in *Bedele*, in *Betfua* (3).

P. 461. B. Quo [Carolo] eiecto *Arnoldus* imperavit annis XI. qui ficut diximus propter incurfionem Normannorum, de bonis fancti Willibrordi (4) auxit Comitatum Lutzelburgenfem. — — — In *Inferioribus* etiam et *in maritimis locis* de eiusdem fancti bonis magnifice eum augmentavit.

res ipfa docet. Quid *Bedele* fit, nefcio; nifi *Bodelo* pro *Bodelograve*, hodie *Bodegrave*, olim feparatus Comitatus; vel *Velue* intelligatur.

(4) *Willibrordi*] Procul dubio ius, quod Abbates Epternacenfes usque ad a. 1156. habuerunt in multas Hollandiae Ecclefias, *Flardingam*, *Kerkwervam*, cett. de quo vid. eorum Concambium cum Comite Holland. a. 1156. in MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 101, 102. derivarunt ex bonis *S. Willibrordi*, qui, cum Frifiae Apostolus, tum *Epternaci* Abbas exftitit. De his bonis iam a. 1101. Abbas Epternac. fcripferat ad Henric. Imper. apud MARTENE *Coll. Ampl.* T. I. p. 584. *in nos perficite gratiam — per tyrannidem* ABLATAS IN HOLLANT *ecclefias*, *quas aeternae memoriae genitor vester* H. SANCTO WILBRORDO, *Moguntiae papa asfidente*, *nono* LEONE, *dedit*, *reddi nostrae facite ecclefiae*. Abbates Epternacenfes postea horum bonorum permutationes fecerunt cum Comite Holland. THEODERICO VI. eaque bona ei cesferunt pro terris nonnullis in *Infula Schalda* (Schouwen) iacentibus. Fortasfe Epternacenfes eiusmodi permutationes etiam cum Ducibus Brabantiae aliisque fecerunt; quae nunc non inquiro.

N. XLII.

N. XLII.

A. 1193. d. 10. Oct. HENRICVS VI. Imper. confirmat THEODERICO VII. Com. Hollandiae Teloneum in *Geervliet* ad Mosam, quod pater eius FREDERICVS Imp. dederat olim FLORENTIO III. Theod. VII. parenti.

A. 1193. d. 10. Oct. (1)

Ad Excurs. VII. p. 266.

(MARTEN. *Thes. Anecd.* T. 1 p. 661. MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 129. Exstat etiam in Registris Hollandiae Feudalibus.)

In nomine sanctae et individuae Trinitatis. HENRICVS Sextus Romanorum Imperator semper Augustus et Rex Siciliae. -- -- quod nos sinceritate dilecti ac fidelis nostri TEODERICI nobilis viri, Comitis Hollandiae, prae oculis habita theloneum in *Ghervlit* ipsi confirmamus et praesentis Scripti patrocinio roboramus, omni tempore habendum; sicut serenissimus pater noster FREDERICVS, quondam Romanorum Imperator invictissimus, ipsum theloneum quondam fideli nostro FLORENTIO, patri dicti Comitis, in feodum ab omnibus transeuntibus concessit. Ita tamen ut de omni navi transeunti, quae vel cen-

(1) Viri DD. supra nominati, cum aliis multis, hanc immunitatis Chartam ediderunt ad a. 1195. Rationes autem, cur annum 1193. praetulerim, vid. in Not. ad CHRONIC. p. 157. Dubium tamen quoddam nunc iniicit mentio tituli *Regis Siciliae*, quem titulum nonnisi anno 1194. adhibere coepit. Vid. Auctor. *Chronic. Gottwic.* L. II. p. 401. Male MARTENE l. l. hanc Chartam ad Comitem *Flandriae* applicat.

centum marcas valens, vel ultra, quantumcumque portaverit, quinque tantum marcas recipiat, si vero infra centum marcas portaverit, de viginti marcis unam, de quadraginta duas, de sexaginta vero tres marcas recipiat, et sic deinceps usque ad centum. Ex sententia autem nobilium Curiae nostrae in Maiestatis nostrae praesentia in domo fidelis nostri Tutonis apud Wizznowe iudicatum est, et a copioso Episcoporum, Comitum, Liberorum, atque Ministerialium nostrorum numero approbatum, quod tam *Flandrenses* et alii homines, qui sunt de nostro imperio, quam etiam hi, qui de aliis regnorum partibus veniunt, modo praescripto theloneum debeant persolvere: quam sententiam praesenti privilegio decernimus confirmandam — —. Huius rei testes sunt Cuonradus, Moguntinus Archiepiscopus.

A. 1193. d. 20. Oct.

v. l. *aliorum.*

Hermannus, Monasteriensis Episcopus.
Henricus, Wormaciensis Episcopus.
Otto, Comes Gelrensis.
Theodericus, Comes de Hodstadn. v. l. *Hostaden*
Marquardus Senescallus, Anconitanus Marchio.
Otto, Comes de Binethem. v. l. *Benthem.*
Boppo, Comes de Wertehem.
Arnoldus de Horenburc.
Stephanus de Oye.

A. 1193. d. 20. Oct. Henricus, Marescalcus de Callendin, et alii quamplures.

Acta sunt haec anno Dominicae Incarnationis millesimo centesimo nonagesimo quinto, Indictione decima quarta, regnante Domino Henrico Romanorum Imperatore gloriosissimo, anno regni eius XXIV. Imperii vero quarto.

Datum Moguntiae XIII. Kal. Novembris.

N. XLIII.

A. 1198. N. 1. THEODERICVS VII. Comes Hollandiae, et coniux ALEIDIS, Abbatiae Medioburgensi donant Decimas in *Zubburch*, *Ritthem*, *Vlissingen* et *Coudekerke*, quae Walacriae sunt loca.

A. 1198.

Ad Excurs. VII. p. 268. et Cod. Dipl. p. 130.

(Ex Antiquo Chartulario Abbatiae Medioburgensis, fol. XI. vs. quod habetur in Archivis Camerae Rationum Zeeland. Loculo 116, 117.)

In nomine Sancte et Indiuidue Trinitatis, Ego TH. Dej gracia *Comes Holl. atque Seland.* (1) et ALEIDIS Comitissa. vniuersitatj fidelium salutem in Domino. Quum omnis comercij

(1) *Seland.*] Vtrum *Zeelandiae* titulus a male fedula manu siue errore huc irrepserit, an, quod malim, ipse Comes post profligatum Flandriae Comitem hoc tituli sibi sumserit, dicere non habeo. Dubium tamen manet, quia in media

cij temporalis vel negotiorum emolumentum temporis euolutione' vel cordium conſtat *ſic* ebitudine fuscarj · et a mortalium recordatione delerj' necesſarium eſtimauimus contractum quendam quo cum *Abbate Middelburgenſe* conuenimus · ſcriptj annotatione firmare · ac posterorum noticie commendare: notum igitur esſe volumus tam futuris quam preſentibus · quod ego TH. *Hollandie Comes* et ALEIDIS Comitisſa · quartam partem *decime de Sutburg*, que de tribus illis colligitur parrochijs · quam *patri meo Abbates ac fratres Eccleſie Beatae Mariae in Middelburch concesſerant*: eiusdem Eccleſie Abbati et fratribus · pro remedio animarum nostrarum · libere ab omnj posterorum nostrorum infestatione posſidendam contulimus. Ne ergo Conuentionis huius actio · in dubium forte vel in ignorantiam posteris veniat. ſed vt firma et inuiolabilis permaneat' hanc ſcripto preſentj atque ſigillorum nostrorum volumus impresſione firmare · ac nichillominus testium ſubſcriptione ceterorumque *hominum* nostrorum preſentia roborare / A. 1198. N. 1.

Quorum nomina ſubſcripta ſunt.

Florencius Prepoſitus, et

Balduinus, fratres mej ·

Hugo de Vorne, et

Theod.

media Charta ſtatim ſimpliciter *Comes Hollandiae*. Ab hoc tamen titulo Comitem postea abstinuisſe, commonitum fortasſe a Flandris, dubio eximit Charta ſequens, eodem anno 1198. quam ex *Autographo* cum reliquis, quae ſequuntur, omnibus produco.

A° 1198. N. 1.

Theod. frater eius.
Gerardus de Horst.
Henricus de Risuuich.
Barthol. de Harlem.
Franco Capellanus.
Arnoldus Oueruort (2).
Florentius Rost.
Wilhelmus Rauen.
Wolfardus et filij eius, Walt. et Will.
Arnoldus et Henricus de Scinge, frater eius.
Henricus Wiszo.
Gerolfus f. Antonij.
Alardus f. Reilafi.
Symon. f. Bonefacij.
Willelmus de Kaldekerke.

Actum apud *Middelburch* anno Incarnationis Dominie. M. C. XCVIIJ.

(2) *Overuort*] Admodum difficile lectu hoc fuit nomen; Literarum tamen ductus huc tendit. Memorabilis imprimis est Charta ob Nobiles, cum Hollandos tum Zeelandos, *testes* adhibitos; quorum nonnulli hactenus ignorantur.

N. XLIV.

N. XLIV.

THEODERICVS Comes Hollandiae, Sacello in porticu Ecclesiae *S. Mariae* in *Traiecto* (1) fundato, donat terram in *Poel*, siue Poeldijk, iuxta *Naaldvicum*, cuius Sacelli siue Capellae Comes est collator. A. 1198. N. 12.

A. 1198.

Ad Chronic. p. 201. a. et Excurs. p. 406.

(Ex Originali in Archivis Ecclesiae S. Mariae Traiect. Armario II. Caps. E. 1.1.5. Habet MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 131. nec non W. HEDA *Episc. Trai.* p. 211. quibuscum haec collatio instituta est.)

In nomine sancte' et indiuidue' trinitatis · Ego Theodericus [a] hollandie' comes · hoc [b] scriptum dedi · Sicut manifestis liquet inditijs ·

[a] Mieris et Heda *Theodericus.* [b] Mier. deest *hoc.* Ambo hic male interpungunt post *indiciis.* MS. *inditijs.*

(1) Quo minus dubium de huius Chartae probitate cuiusquam animo inhaereat: habetur apud MIERIS *Charterb.* D. II. bl. 104. altera Charta a. 1310. d. 30. Maii data, per quam GVIDO Episc. Trai. et WILHELMVS IV. Comes Holl. confirmant hanc THEODERICI VII. Chartam, et controversiam super huius *Capellae* donatione eiusque bonis inde enatam inter *Giselbertum* istius Capellanum, et *Wilhelmum* Dominum de Naaldwijk componunt. Exstat altera haec Charta in *Archivis Ecclesiae* S. MARIAE *Traiect.* Armar. II. Caps. E. 3. n°. 6. ubi Donatores dicunt: *dat vp ons ghebleuen zien haer* GHISEBRECHT *onse Capellaen van onser capellen tutrecht die staet an marienkerke van der eenre zide ende heren* WILLAEM *van naelduuijc ridder van der ander zide als van dien goede dat* DIE POEL *gheheeten es. ende gheleghen es in die prochie van naelduuijc, dat* ONSE OUDRE *ghegheuen hebben ter Capellen van vtrecht vri also als* DIE HANDUESTEN *spreken die* DIE GRAUE DIERIC *daer god die ziele of hebben moet daer vp ghegheuen heruet, — — —. Ende wi deken ende tghemeene Capitel voernoemt belouen heren*

A. 1198. N. 11. tijs · ALLINVS [c] sancte' Marie' in traiecto canonicus · et patris mei pie' memorie' FLORENTII *comitis holl.* nosterque capellanus · capellam quandam in septentrionalj parte e'cclesie' beate' Marie' · in memoriam predicti patris mei [d] suamque suis de rebus construxit · quam in honore matris domini [e] et sancti ioannis ewangeliste et beati georgii martyris Isfridus Raceburgensis episcopus duodecimo kal. decembris consecrauit. Ego igitur THEODERICVS comitis FLORENTII et ADE comitisse filius predicti capellani bonam uoluntatem et pium affectum considerans · terram quandam [f] *mee' proprietatis* aque que Pul dicitur hinc inde adiacentem iuxta Naltuuic et ex morte cuiusdam hominis mei nomine · IO · cognomine NAGEL [g] qui eam a me in feodo tenuit michi vacantem tam pro mea parentumque meorum viventium salute quam pro defunctorum requie predicte capelle' una cum vxore mea ALEIDE [h] *comitissa* in dotem et ab omni seruitio exemptam contuli · de cuius prouentu sacerdos deo et sanctis ibidem in propria persona seruiens tam pro me quam pro meis hostiam viuis ac [i] defunctis salutarem offerens · dum vite'

c Mier. *Alluinus.* d *mei* deest Hedae. e Mier. *matris nostri domini.* f Mier. *quandam.* g Mier. *Vagel.* h Hed. *Aleyda.* i Mier. *ac et.*

heren Willem van naelduijc voerseit ende sinen na Comelinghen waert dat zijs te done hadden die handueste van graue DIERIC *te toghen.* Appendent adhuc quinque Sigilla in cera viridi, ex vittis pergamenis, quarum

1. Guidonis Episcopi.
2. Wilhelmi Comitis Holl.
3. Capituli S. Mariae.
4. Willelmi de Naeldwijk.
5. Nicolai Dom. de Putte, qui hanc confirmationem sigillo etiam suo communivit. Protulit insuper diligentiss. noster MIERIS D. I. bl. 131. hoc THEO-

vite' presentis percipit fructum eterne' nobis inploret consor- A. 1198. N. 11.
tium· Ad me autem et ad quemlibet *Cometie'* [k] *Hollandensis* heredem legitimum ius instituendi sacerdotem in eadem capella sicut praefate ecclesie' consensit capitulum perpetualiter spectabit· qui sacerdos si forte ad aliud aliquod ecclesiasticum beneficium assumptus fuerit ius alium instituendi ad me meosque sicut supradictum est sine contradictione redibit· insuper et predictus sacerdos dum a seruitio capelle vacare poterit· chorum cum eiusdem e'cclesie' fratribus sub correctione decani frequentabit· Vt autem hec omnia rata et inconuulsa permaneant presentem paginam et e'cclesie' sigilli et sigillorum nostrorum appensione fecimus roborari· et nomina testium qui huic donationi interfuerunt fecimus subnotarj·

Nomina autem eorum hec sunt·

Ada mater mea·

WILLELMVS frater meus· COMES FRISIE'·

Margareta soror mea·

Florentius frater meus·

Hugo

k Mier. *Comiciae.*

THEOBERICI Diploma ex aliis literis, quas per formam *Vidimus* exhibuerunt *Adolphus* Praepositus et *Stephanus* Decanus, Traiectenses, a. 1294. producta ex *Archivis Hannoniens.* nec non ex *Registris Hollandiae Feudalibus.* Quoniam autem haec Charta eodem modo, quo altera a. 1199. p. 229. *Henrici* Regis Epocham adhuc praefert, etsi Rex t. t. iam obierat, propterea maioris fidei gratia eius partem una cum Sigillis in aes incisam TAB. V. sisto. Ex his igitur omnibus indubitata huius Chartae fides constet.

A. 1198. N. 11. Hugo de vorna l.
Willelmus de teillinga.
Arnoldus dapifer meus.
Henricus frater eius.
Franco capellanus meus.
Balduinus m uxoris mee' capellanus.
Simon de Harlem n.
Hugo de nordeke.
Theodericus o de vorburg.
Gerulfus qui dicitur Calla.

Acta sunt hec apud lis. (2) anno dominice' incarnationis .M.C.LXXXX.VIIJ. Indictione prima. HENRICO Inperatore regnante.

l Mier. *vorne.* Et *Willielmus de Theylinge.* m Mier. *Baldwinus.* n Hed. *Haerlem.* o Hed. *Theoderus.*

* * *

Appendent tria Sigilla ex cera viridi,
1. Rotundum *S. Mariae*, his litt.
✠ SANCTA∘MARIA∘VIRGO
2. Sigillum THEODERICI Comitis cum scuto, in quo *Leo.*
✠ ThEODERICVS∘DEI∘GRATIA∘HOLLANDIE∘COMES
3. Comitissae ALEIDIS, in scuto oblongo, sinistra manu avem, dextra florem gerens, his literis:
SIGILLVM A ... IDIS COMITISSE . HOLLA . DIE

(2) *Lis*] Hoc de loco vid. CHRONIC. p. 133. (28)

N. XLV.

N. XLV.

BIGGO et Nepotes emunt a THEODERICO Comite Hollandiae Terram de *Peindrecht* cum *decima*, et *officio*, et *iure patronatus*. A. 1199. d. 21. Ian.

A. 1199. d. 21. Ian.

Ad Chronic. p. 203. *a.*

(Ex Originali penes Virum Illustr. Dom. de Rhoon et Pendrecht.)

In nomine indiuidue trinitatis. Ego THEOD. *Holl. Com.*[a] et A. uxor mea *Holl. Comitissa* tam presentibus quam futuris salutem in eo, qui est salus omnium. Notum uobis facimus, quod BIGGO et *Nepotes sui* erga nos *terram infra Peydrech* emerunt cum *decima* et *officio* que terra his terminis clauditur[b]; a cymiterio *Peydrech* extenditur usque ad *Officium Catendrech* ita ut eandem terram jam dictus[c] B. et nepotes eius et illj ad quos-

a Mier *Com. Holl.* et *Peyndrecht.* b Mier. *concluditur.* c *iam dictam.*

(1) Hanc Chartam ex antiquissimis Chartis Hollandiae unam, nactus opportunitatem, integram in aes incidendam curavi. Edidit eam MIERIS D. I. bl. 133. ex MS. *Hantvest Chronijk* van M. VAN DER HOUVE ad a. 1199. cuius tempore adhuc superfuit Sigillum, de quo ita: „ Dees brief is „ in 't Latyn te leezen by Ionker Pie- „ ter van Roode, Heer van Roode „ ende Pendregt, onder wien de zel- „ ve berust, zynde geschreven op „ Franchyn, waer uithingen een rond „ zegel van witten wassche aan dob- „ bele staerte van geele zyde, het an- „ der zegel is daar van gesleten ende „ verloren. *M. v. d. Houve* ". Scripturae rationem exhibet TAB. VI. sed sigilla penitus perierunt.

A. 1199. d. 21. Ian. quoscunque eadem terra per legitimos fuerjt deuoluta heredes, cum *decima* et *officio* et *electione sacerdotis* ecclesie libere possideant · et ipsi omnem *juris* tenorem [d] *Selandensium* obtineant; ut nec ulla super [e] ipsam terram fiat *petitio* · nisi jn expedicione. Sane nulli *mjnjsterialj* liceat predictam jnhabitare terram; nisi de comitis licentia et prefati B. et nepotum et succesforum [f] ejus. Sepe itaque dictis uiris jn prememorata [g] terra *castrum* vel munjtionem construere licentiaujmus. et tales aggeres ipsi componemus [h] quod [i] nos per eos terram nostram jnundatione aquae [k] non amittamus. Testes huius rei sunt hij ·

Dominus Hugo de Vorne ·

Gerardus de Hurst ·

Woulterus de Ruvene ·

Arnoldus dapifer ·

Gerulfus Calle ·

Sygerus Buth [l].

Datum apud *Harlehem* · Anno M · C · XCVIIII. Mense Januario · XII · Kl. Februar.

d *tenorem iuris.* e *supra.* f *Nepotum succes.* g Mser. *praemonita.* h Mier. *ipsis componere.* Vltima Syllaba in autographo erat extrita, ita tamen, ut -*mus* vel -*nt* hinc legi facilius quam -*re* posfit: quocum vox *ipsi* non congruit. i Mier. *que* pro *quod.* k Mier. *per inundationem aquarum.* l Mier. *Burch.* forte *Buch.*

* * *

Perierunt ambo, quae appenderant Sigilla.

N. XLVI.

N. XLVI.

THEODERICVS VII. Comes Holl., et ALEIDIS uxor confirmant donationes a Comitissa PETRONILLA factas Abbatiae Rijnsburg. A. 1199.

A. 1199.

Ad Excurs. VII. p. 269. Cod. Dipl. p. 131.

(Ex Originali in Archivis Rijnsburg.)

IN NOMINE · SANCTE · ET · INDIUIDVE TRINITATIS ·

Notum sit omnibus christi fidelibus tam futuris quam presentibus quod ego THEODERICVS[a] dei gratia comes holl. et ALEIDIS comitissa · donaria que' uenerabilis PETRONILLA comitissa holl. et THEODERICVS filius eius e'cclesie' beate' uirginis Marie' in Rinsburch in perpetuum habenda contulerant · confirmamus · Atque contra omnem posterorum nostrorum contradictionem sigilli nostri inpressione[b] munimus · Quorum he'c est descriptio · Ipsam uillam *Rinsburch* ·[c] et quicquid sui iuris in ea fuerat · In uilla que' dicitur *Nortghe* nouem predia et dimidium · Similiter cum omni iure. excepto quod super he'c manentes quintam partem *peticionis* comitis in *Nortghe* debent soluere. In terra quadam que' dicitur *lede* sex mansos idest houe ·

a Mitt. *Theodericus* semper. b M. *manivimus*. c M. *Reinsburch*.

A. 1199. houe · et tres manſos in *Delf* · eo iure · ut *miniſteriales* comitis in hiis manentes *peticiones* comitis ſoluant · liberi uero ſuper huiusmodi tantummodo e'cclesie' reſpondeant Preterea totam terram et iurisdictionem de *alsmer* · et quicquid in ea ſui iuris fuerat · necnon et totam eiusdem terre' *decimam* prefate' e'cclesie' in perpetuum habendam contulerant. *Ego* uero THEODERICVS comes · ADE' Comitiſſe' filius · cum ALEYDE Comitiſſa uxore mea pro animarum nostrarum remedio utilitati e'cclesie' in *rinsburch* prouidere uolens · in concambium et reconpenſationem terre' et iurisdictionis de *alsmar* · terram in *uualacria* que' nostra propria erat ſcilicet ducentas et quinquaginta [d] menſuras predicte' e'cclesie' immutabiliter contuli · quam ab omni comitis peticione ac circummanentium infestatione denuntio et ſigilli nostri impreſſione confirmo in perpetuum eximi ·

Huius rei [e] testes ſunt

Ada comitiſſa ·
filius eius florentius ·
hugo de uorne ·
Nicholaus de harlem ·
Arnoldus dapifer.
frater eius heinricus ·
Theodericus bertoldus ·
Bartholomeus de vorne ·

Flo-

[d] M. et quinque. [e] M. Eximii huius rei.

Florentius Pincerna. A. 1199.

Willelmus de Egmunda.

Gislerus de Kerkuuerf.

Thidericus Neueke.

Acta sunt he'c Anno incarnationis dominice' Millesimo. c. nonagesimo Nono. Regnante Heinrico Rom imperatore. et rege sicilie'. presulante Theoderico traiectense episcopo.

* * *

Vir Doct. et insignis industriae ALKEMADE, in *Abbatiae Rijnsburg. Descriptione MS.* quam V. Voluminibus in fol. splendidissime absolvit, quando hanc Chartam cum reliquis ex Originali T. I. exhibebat, Sigillum eius hoc modo accurate descripsit: „ Dit is een Afschrift uit de oorspronglijke pergamene openbrief, hebbende een „ zwaar zegel ter dikte van een hout-duim gedrukt in Vleisverwig „ bie-waz 't welk med een Kastanien-verwig vernis is bestreeken, „ uithangende aan veele ziide roode draaden, die in de brief en des- „ zelfs omslag kruislings ziin doorgesteeken ". Sic recte ille.

Vindiciae Chartae Rijnsburgensis, datae a Theoderico VII. et Vxore Aleide a. 1199.

Qui hoc Diploma et eius sigillum TAB. VII. in aes incisa obiter modo contemplatur, mirari sane debebit Viri D. ad STOK. D. II. bl. 560. imprudentiam, ne quid durius dicam, qui, etsi hanc Chartam ex Autographo productam esse noverat ex ALKEMADII Scriptis (1), ex MIERIS not. ad Chartular. Holl. D. I. bl. 134. et ex FOPPENS *Supplem. Opp. Dipl.* T. III. p. 362. quippe qui diserte sic scribit: *Autographum Diplomatis huius, quod omnium eorum quae a Comitibus Hollandiae nunc exstant, antiquissimum esse creditur, ad nos pervenit a Nobili Viro*

(1) Vid. MIER. *Chartarb.* I. I. et VAN DER SCHELLING *Tiendrecht*, D. II. ad h. Chart.

A. 1199. *ro D. Cornelio ab Alckemaede Roterodamiensi. Habet annexum sigillum cerae rubeae impressum, appendentibus funiculis rubeis, repraesentans Comitem equitem, dextera gladium, sinistra scutum triangulare gestantem. Circumscriptio haec est.* THEODORICVS DEI GRATIA HOLLANDENSIVM COMES; quae verba docent, Alkemadium tunc temporis hoc Diplomate esse usum (2); tamen suspectam hanc habere Chartam, eoque ipso nostrum ALKEMADIVM (cuius in re Diplomatica merita adhuc proh dolor! latent) fraudis insimulare haud veritus est; idque argumentis ita ex tripode dictis, ut etiam ingenuum nostrum Virum WAGENARIVM, quod factum nollem! haud ita pridem a via abduxerit; quum interim, quae produxit, argumenta Rei Diplomaticae callentibus nullius sint momenti. Sunt enim numero duntaxat duo, eaque petita vel ex vitiosa scriptura, vel ex quodam anachronismo. Audiamus eius verba, D. II. bl. 560. „ Of „ zoumen ook niet wel eens een valsch Zegel gemaakt hebben? Ik meen 'er „ noch een gevonden te hebben. In 't Chart. I. p. 134, wordenwe be„ richt, dat Alkemade bezitter geweest is van den Brief van Diederik VII, „ des jaars 1199, noch wel bezegeld, met dit omschrift: THEODORICVS, „ DEI GRATIA HOLLANDENSIVM COMES. Dit Zegel is valsch, zeide „ ik: waar het echt, daar zou THEODERICVS staan. Zie onze Aantek. B. I. „ vs. 599. En hoe lieflijk zou *Diedorik* thans in de ooren klinken? Doch Mie„ ris heeft dat Zegel zelf mogelijk niet gezien. Maar al hadt hy 't gezien, ik „ zou nu dat bewijs evenwel herroepen, sedert my gebleeken is, dat hy ook, „ in zyne Munten p. 170, zegt, dat op 't Zegel van Diederik, Bisschop van „ Utrecht, geleezen wordt *Theodoricus*, schoonmen, in de afbeeldinge, dui„ delijk leest *Theodericus*. Zie aldaar de Plaat III. n. 6. als ook n. 5." En! primum Viri Docti argumentum, cuius ipse imbecillitatem perspexisse videtur, quando statim subiungit: „ *Nochtans moet het Zegel valsch zijn, als de Brief* „ *zelf verdicht is* ". Videtis, Huydecooperum hanc Chartam propterea falsi non accusare, sed tantum suspectam reddere conari, ex eo, quod in Sigillo editum fuerit *TheodOricus*, non vero, ut scribi debuisset, *TheodEricus*. Verum hoc dubium, si quid inest dubii, statim perit post productam Autographam Chartam, cuius in Sigillo distincte legitur, TEODRICVS (non, ut alibi, ex oscitatione, male, THEODORICVS); in Charta vero *Theodericus*. Et vel sic tamen nihil hoc Viri D. argumentum contra hoc Diploma faceret. Vidi ego et postea alia exhibebo Diplomata Autographa, ubi promiscue vel *TheodEr.* vel *TheodOr.* legitur. Videamus igitur alterum eius argumen-

(2) Qui tamen id postea ad Abbatiae Rijnsburgensis Archiva, in quibus nunc exstat, pro more suo redire iussit.

mentum. „ Nochtans moet het Zegel valsch zijn, als de Brief zelf verdicht is. A. 1199.
„ Het jaar 1199 ſtaat 'er vol uit geſchreeven, en daarop volgt, *regnante Hein-*
„ *rico Rom. Imp. et Rege Siciliae.* Welke Henrik reeds in 1197 overleeden was:
„ zie B. II. *vſ.* 1202. 't Is waardig deezen Brief van 1199 te vergelyken by
„ dien van 21 Aug. 1202; waarvan zie onze Aentek. B. II. p. 575. Alkema-
„ de heeft meer het ongeluk gehad, dat Oude Brieven, door hem medegedeeld,
„ de toets niet konden uitſtaan. Zie noch eene Aantekening van Mieris, Chart.
„ II. p. 183. Van zyne Liefhebberye kanmen naarzien Vander Schellings Alou-
„ de Vryheid p. 620. "

Haec quidem ſpecie ſua admodum blandiuntur. Vt ingenue agam (3); concedo, HENRICVM Imperatorem obiisſe in Sicilia d. 27. Sept. a 1197. Concedo, hanc Chartam exhiberi tamquam datam anno 1199. Concedo, THEODERICVM Comitem Regis mortem haud ignoraſſe. At quid inde? proptereane ſpuria Charta, et a monachis conficta? Hoſpes eſſe debet in re Diplomatica, qui talia ſcribere ſuſtineat. Verum ne quid penitus dubii ex hac Anachroniſmi incuſatione cuiusquam relinquatur animo; videamus rei caput. Et primo probabo, dari ſaepiſſime eiusmodi Anachroniſmos in Chartis vel maxime genuinis, aut oſcitatione aut errore ſcribarum, qui tamen Chartam non vitient, neque ullam fraudis ſuſpicionem hinc inferant. Deinceps oſtendam, tanto minus eiusmodi Anachroniſmos curari, ſi conſtat, Datores habuiſſe cauſſam, cur hos committerent vel Chartis ingeri diſſimularent. Tertio αὐθεντίαν huius Diplomatis Argumentis omni dubio maioribus ſtabiliam.

Ad I. quod ſpectat, audiamus teſtimonia eorum, qui *Rei Diplomaticae* ſe dederunt, perque omnem aetatem huic ſtudio inſudarunt. Vir D. Dom DE VAINES ex *congregatione S. Mauri*, qui reliquis ſcriptoribus uſus eſt, omnium ſit inſtar. Integrum locum quamquam longiuſculum deſcribam ex *Dictionaire Diplomatique*, in Voc. DATES p. 373. „ L'erreur dans les dates des diplomes ou chartes ne „ doit pas les faire regarder pour cela comme ſuppoſés ou ſuſpects. En effet, „ combien de mécomptes de cette eſpece ne trouve-t-on pas, & dans des in- „ ſcriptions, *Monum. de la Monarchie Franç.* t. 2. p. 284. *Valbonais, Hist.* „ *de Dauphiné*, t. 1. p. 306.; et dans des manuſcrits, *Thes. Anecd. Noviſſ.* „ t. 1. *Diſſert. Iſagog.* p. 19. *Dubos, Hiſt. Critiq.* t. 1. p. 486, 512. & dans „ des loix, *Tillem.* t. 6. p. 57. & dans des Conciles, *Hist. de Langued.* t. 2. „ p. 525. et dans des Auteurs ſans nombre? On doit les rejeter ſur les Ecri- „ vains

(3) Poſſem alioqui dare Scriptores, qui Regem a. 1199. obiiſſe referunt. Sic CHRONIC. *Monast. Mellicens.* in PEZII *Rer. Auſtr.* T. I. p. 235. MC.XCIX. *Heinricus Imperator in Apulia moritur, III. Kal. Sept.* Alii etiam a. 1198.

A. 1199. „ vains où Secrétaires, plutôt que d'en inférer la falsification. A plus forte „ raison, des *anachronismes* dans les diplomes viennent-ils de l'inattention où „ de l'inexactitude du Secrétaire. — — Que l'on convienne de ces erreurs, „ & qu'on les suppose réelles, elles ne sont pas ordinairement une raison légitime „ de rejeter les actes ou elles se trouvent. La saine critique doit être extrême- „ ment réservée dans ses jugements par rapport aux *dates*. — —. Au reste, „ les dates pourroient être réellement fausses, et la pièce où elles se trouvent, „ très authentique: il en est mille exemples qu'il feroit facile de conduire jusqu'à „ notre siecle meme." Et p. 377. „ Les diplomes eux-mêmes peuvent avoir „ été fait *sous un Roi*, et *datés sous son successeur*, parceque la mort du pre- „ mier aura mis obstacle à l'entiere confection de l'acte." p. 361. „ Il y en „ a d'autres, & en grand nombre, qui, soit par erreur des copistes, soit à cau- „ se des différents temps où nos Rois étoient reconnus successivement par leurs „ Provinces & leurs sujets — — soit par l'ignorance où nous sommes de ce qui a „ pu servir d'époque, datent de certains points, qui ne font propres qu'a jeter „ actuellement dans l'embarras ceux qui voudroient accorder tous ces calculs." His adiunge, quae habentur in V. FAUSSAIRE p. 532. sqq. Nec solus hic, sed audiantur Benedictini in *L'Art de Verifier les Dates*, qui, post multa cavenda et observanda, tandem in *Dissert.* fol. IX. sic: „ Quelle témérité, d'en „ juger précipitamment, comme si elles ne renfermoient aucune difficulté! Ces „ Dates ne s'accordent pas avec notre calcul; donc elles sont fausses, & les „ Chartes, ou les Chroniques, qui les renferment, de nulle autorité! Ainsi „ raisonnent ordinairement les demi-savans, qui osent prononcer sur des „ choses, qu'ils n'entendent point.". Plura addere possem, si in auxilium vo- „ cem *le Nouveau Traité de Diplomatique*, quod opus vid. T. IV. p. 661. sqq. Sed abstineo. Sufficiunt haec ad probandum, nullam dari caussam, cur hanc Chartam, tam bene aliunde munitam, et muniendam, ob solum Anachronismi errorem, si revera talis esset, falsi insimulares, quia HENRICVS Imp. a. 1199. iam obiit.

Verum 2°. dari fortasse potest ratio, ex scribarum errore non repetenda, sed ex ipso Comite derivanda. Novit optime THEODERICVS Comes, hoc tempore iam obiisse *Henricum* Imp. Ipse adfuerat Comitiis, in quibus de eius successore creando fuerat actum; ipse interfuerat eius Coronationis sollemnibus. Vid. EXCVRS. IX. p. 427. At nota sunt istius temporis de Rege creando dissidia et odia; notae sunt turbae. Notum est, in creando *Ottone* et *Philippo* Proceres Imperii, in iisque nostrum Comitem, fuisse divisos. Nota sunt verba CHRONICI mei a. 1197. p. 150. „ Obiit *Henricus* Imperator, et facto Con- „ ventu Principum de Regni promissione Duci Sueviae *Philippo* unanimiter assen-

„ serunt,

„ ferunt, ita ut filius Henrici Imperatoris *Fredericus*, puer quinquennis, patri A. 1199.
„ succederet, et ipse omnia Imperialia ageret et disponeret; et ut haec firmius ha-
„ berentur, factus est secundus Conventus, ubi, quia non advocatus *Adolfus* Co-
„ loniensis Episcopus defuit, seminarium hoc discordiae Romano imperio im-
„ miscuit, siquidem ad partes suas inflexit Comitem Flandriae *Balduinum*, *Theo-*
„ *dericum* Hollandiae, et Principes, quos poterat, et contra fidem eius Comitem
„ *Pictavis Ottonem* Aquisgrani inthronizat, cum prius partibus Ducis Sueviae fa-
„ vissct. Duci vero Sueviae multi principes et nobiles Romani Imperii adhaese-
„ runt. Rex vero Anglorum *Richardus* partes *Ottonis*, cuius avunculus erat,
„ in omnibus fovebat". Erat nempe a. 1198. PHILIPPVS *Suevus* Henrici frater defensor Imperii creatus, donec Henrici filius FREDERICVS adolevisset. Egerant hoc multi Principes.. Contra nitebatur Papa, vetabatque Principes PHILIPPO adhaerere. Hinc Archiepiscopus Coloniensis cum multis Nobilibus BERTHOLDVM de Zaringen Imp. eligit. Hoc vero sponte desistente Principes partium Philippi Imperium huic detulerunt. Pontificis tamen impulsu creatur Rex OTTO, sed a paucis duntaxat, in quibus et Noster *Comes* THEODERICVS et *Episcopus Traiectensis*. Cfer. not. ad CHRON. p. 151. (66). Pro OTTONE faciebat, quod a Coloniensi esset electus, et Papam faventem haberet. PHILIPPO vero maior adhaerebat Imperii pars; et is ante Ottonem fuerat electus. Favebat etiam ei Rex Francorum, ut docent Tabulae confederationis D. III. Calend. Iul. a. 1198. apud MARTEN. *Coll. Ampliss.* T. I. p. 1018. Gravis hinc orta discordia, bellumque intestinum. Frequenter inter illos pugnae commissae; OTTO semper fugatus. Indictus deinde a. 1199. Bopardiae Conventus, cui ab utraque parte interessent Principes, in his a parte Ottonis TRAIECTENSIS EPISCOPVS, *Dux Brabantiae*, *Comes Flandriae* (4); nec dubium, quin interfuerit COMES noster. At re infecta Conventus diremtus (5). Hoc dissiduum tanta exarsit vehementia, ut de eo, tamquam de re adhuc dubia, mentio etiam habeatur in subscriptione Chartae PHILIPPI Marchionis Namucensis a. 1198. apud MIER. *Opp. Dipl.* T. II. p. 1204. *Actum anno verbi Incarnati* M. C. XCVIII. — — OTTONE *Nobilissimo Viro Milite strenuissimo Duce Aquitaniae, Henrici quondam Saxonum Ducis filio, et* PHILIPPO *Duce Sueviae Freder. quondam Roman. Imperatoris filio, pro* REGNO *Teutonum et* IMPERIO *Romanorum* LITIGANTIBVS. Huc spectant etiam Literae, quas ad *Episc. Traiectensem* et *Comitem Hollandiae* exaravit Papa *Innocentius* III. quae in *Cod. Probb.* p. 238. et

239.

(4) Vid. Epist. OTTONIS XX. ad Innocentium Pap. T. I. p. 694. Ed. BALVZ.

(5) Haec omnia pluribus STRVV. Histor. German. in *Philippo Suevo* §. 1–6. p. 501–508.

A. 1199. 239. not. (2) sequuntur; quibus eorum animos in OTTONIS defendendo vacillantes confirmare nititur. Quid igitur ageret Comes noster? An rebus ita sese habentibus, THEODERICVS huius illiusve fautorem se in Actis publicis profiteretur? Absit ut credas! Igitur si probare possum, non penitus praeter morem fuisse, ut, durante Interregno, vel in dissidiis propter Regnum, prior Epocha retineretur: tunc ratio apparebit, cur Comes Regis HENRICI tamquam adhuc regnantis meminerit. Audiamus hic DES VAINES *Dict. Diplom.* T. I. p. 351. „ *Pendant un interregne, on datoit de la mort du Prince précédent*, LONGVE„ RVE, *Annal. Francor. inter Gallic. Scriptor.* BOVQVET, t. 3. p. 703. *&* „ *cela étoit dans toutes les regles. Mais dater de la mort d'un Roi pendant le* „ *regne d'un autre, c'est ce qui est surprenant, & qui n'est cependant pas sans* „ *exemple*, VAISSETTE *Hist. de Lang.* t. I. p. 534." Quid his verbis expressius? Sic fecit igitur Noster; idque non solum hac in Charta, sed etiam in antecedente, qua fundat Capellam ad S. Mariam in Traiecto: *Acta sunt haec apud Lis, anno Dominicae Incarnationis* M · C · LXXXX · VIIJ. *indictione prima*, HENRICO IMPERATORE REGNANTE. Sic diserte habet haec Charta p. 224. Atqui *M. Sept.* 1197. iam obierat Henricus. Ne quis autem et hanc suspectam haberet, produxi eam etiam ex Originali cum Sigillis in aes incisis et literarum specimine. Non opus igitur est, ut coniiciamus, has Chartas datas quidem esse ante obitum *Henrici*, post eius tamen mortem conscriptas ac Sigillo confirmatas; ita ut reliquae notae, ut antea fuerant, mansissent, adiecta tantum annorum nota. Quo spectat DES VAINES supra p. 377. Hoc modo res alioqui facile expediri, ac nihil inde contra Chartae authentiam inferri posset. Saepe enim fit, ut Chartae sint concessae ac descriptae alio tempore quam confirmarentur, nitide exararentur, et Sigillo munirentur. Vnde diversitas repeti debet quae observatur in Chartarum *Actis* et *Datis*. Sic apud A. MATTH. *de Iure glad.* C. LXII. p. 362. in Charta *Guidonis* Episc. Trai. dicitur: ACTA *sunt haec apud Aernhem anno Domini* M. CCC. XI. *in die* BEATI PETRI *ad Cathedram; praesentibus Venerabili viro* — —, *et aliis quam pluribus fide dignis.* DATVM *anno Domini praedicto in die* BEATAE GERTRVDIS. Sic Testamentum Henrici III. Brab. Ducis habet in fine: ACTVM ET DATVM *apud Lovanium mense Febr. Sabbatho* — 1260. in MIR. *Opp. Dipl.* T. I. p. 207. Cf. p. 206, 422. et T. II. p. 1236. PONTAN. *Hist. Gelr.* L. VI. p. 144. Nec non *Wilhelmi* Regis, Com. Holl. II. ACTA ET DATA *Brunsvic. a. dom.* 1253. *XV. Kal. Mart. Indict.* XI. in LVDEWIG. *Rel. MSS.* T. II. p. 249. Cf. LVNIG. *Cod. Germ. Dipl.* T. II. p. 1602. Adde infra duas ineditas *Wilhelmi* II. Com. Holl. Chartas, d. 18. Nov. 1243. et M. Mart. 1246. et plures alias. Pro his vero Charta Autographa fundationis Abbatiae Leeuwen-

wenhorst. d. 14. Oct. a. 1261. habet *Datum et ordinatum anno Domini* —. Do- A. 1199.
cet saepe eiusmodi coniunctio, dari discrimen inter *tempus*, vel *locum*, vel alias peristases, quae illud *actum* et *datum* alioqui distinguerent; quas enumerant DD. Scriptores Benedicti. *du Nouveau Traité de Diplomat.* T. IV. p. 655. Eodemque modo facile fieri potest, ut, quae Chartae Rege vivente datae sunt, illae postea demum eo mortuo secundum normam praescriptam accurate describantur, et sigillis muniantur. Exstat huius generis exemplum in Charta *Roberti* Regis, cui *Henricus* Rex Francorum subscripsit, quamquam Charta aliquot ante annis vivente patre *Roberto* confecta est, teste hac nota Chronologica: *Anno ab Incarn. Domini* MXXX. *indictione* [XIII] *regnante Rege Francorum Rotberto, anno regni sui* XLII. *et filii eius concorditer cum ipso regnantis anno iam quarto Henrici* . . . . *Ego Henricus gratia Dei Francorum Rex hanc Chartam a* BEATAE MEMORIAE *patre meo Rotberto confirmatam regia authoritate similiter confirmo.* Habetur apud MABILLON. sec. III. *Bened.* part. 2. p. 625. (6).

Refutatis igitur iis, quae contra Chartam ex eius Anachronismo producta sunt, argumentis: nunc eius αὐθεντίαν aliunde probabo. Praeterquam enim quod de eius probitate rerum Diplomaticarum peritis satis constabit ex Tabula, quam ex Autographo in aes incidendam curavi, et in qua nulla fraudis suspicio cadere potest: habentur plures huius Theodericiani Diplomatis Confirmationes ac sic dictae *Vidimationes*, in his ab ipsis etiam *Comitibus* profectae. Nempe exstant in Archivis Rijnsburg. 1°. Charta *Arnoldi Bertholemei* Decani Ecclesiae S. Pancratii Leidensis, a. 1336. in qua per *Vidimus* inseruntur *a*) Bulla *Innocentii* II. d. II. *Kal. Martii* a. 1139. *b*) haec *Theoderici* Charta a. 1199. et *c*) Diploma *Wilhelmi* Com. Holland. a. 1336. *Donredaghes na onser vrouwen dach natiuitas.*

2°. Charta Praepositi Abbatiae de *Koningsveld* et Domini *Henrici* Castellani Leidensis Equitis, qui *pridie S. Petri ad Vincula* a. 1307. declarant, se rogatu Abbatissae hanc THEOD. VII. Chartam vidisse, legisse, et ad verbum recensuisse.

3°. *Foperti* Decani S. Pancratii Leid. Fer. 3a. post Epiphan. a. 1368.

4°. Sculteti et Scabinorum Vrbis Leidensis, *gegeven op H. Sacramentsavond* a. 1395.

5°. Alia adhuc Charta data d. 5. Apr. a. 1440.

Descripsi praeterea ex Autographo Chartam ALEIDIS *Tutricis* a. 125[illegible]. d. 17. Mart. sigillis quinque munitam, ex qua patet, Abbatiam Rijnsburgensem haec bona

(6) Citat hanc MABILLON. *de Re Dipl.* L. II. C. XX. p. 157. additque, „ interiectis aliis „ subscriptionibus posteriorem, tametsi ordine primam, accessisse hanc *Henrici* Regis subscriptio„ nem post *mortem Rotberti* patris sui, ut indicant haec verba *beatae memoriae*, quo tamen vivente „ Charta confecta est ". Nisi forte quis suspicetur, pertinere etiam hanc *beatae memoriae* formulam ad vivos et superstites: qua de re dixi supra p. 132.

A. 1199. bona in *Nortgo* iam antea possedisse; quam videsis suo loco. His omnibus adde Chartam FLORENTII V. Com. Holl. d. 4. Mart. a. 1277. in qua is partem huius Chartae a. 1199. recenset, in hanc, quae sequitur, sententiam:

Nos, FLORENTIVS, Comes Hollandie, notum facimus vniuersis, quod nos vidimus literas Domini *Theodricj Comitis quondam Hollandie* predecessoris nostrj in hec verba:

„ Ego *Theodricus* Comes, *Ade* Comitisse filius, cum *Aleyde* uxore mea, „ Comitissa, pro animarum nostrarum remedio vtilitatj Ecclesie de *Rinsburg* prouidere volens, in concambium et Recompensationem terre et „ jurisdictionis de *Alsmar* terram in *Wallacria*, que nostra propria erat, „ scilicet *ducentas et quinquaginta mensuras* predicte Ecclesie irreuocabiliter „ contulj, quam ab omnj comitis impetitione ac.......... infestatione „ denuncio, et Sigillj nostri impressione confirmo, in perpetuum eximj. „ Acta sunt hec anno incarnationis Dominice millesimo C°. nonagesimo „ nono, Regnante HENRICO Roman. Imperatore et Rege Sicilie, presulante Theodrico Traiectens Episcopo ".

Vnde cum Abbatissa et Conuentus dicti monasterij de *Rinsburg* dilectis nostris in Christo Abbatj et Conuentui Ecclesie Beate Marie in Middelborgh *ducentas et triginta quatuor* mensuras terre jacentis in dicta terra *Wallacrie* de dictis ducentis et quinquaginta mensuris vendiderint, nos dictam terram venditam dictis Abbatj et Conventui ejusdem concedimus et conferimus, sub dicta libertate et jure, pro nobis et nostris successoribus in perpetuum possidendam. In cuius rei testimonium presens scriptum Sigillo nostro fecimus communirj.

Datum apud *Hagham*, feria quinta ante Dominicam, qua cantatur letare Jerusalem, Anno Dominj Millesimo CC°. septuagesimo septimo.

Habetur inedita haec FLORENTII V. Comitis Charta in *Antiquo Chartulario Abbatiae Medioburgensis*, fol. XLIX. vs°., quod exstat in Archivis *Camerae Rationum* Zeelandiae, Loculo 116-117. Igiturne cuiquam credibile fit, tot exhiberi potuisse huius Diplomatis Confirmationes, quales praeter Autographam Chartam exstant, in iisque ipsorum Comitum, qui omnes hoc Diploma manu tractarunt, et confirmarunt, si fictum fuisset. Quod si fuisset, debuit esse confictum iam ante a. 1277. quo Florentius V. se illud vidisse testatur, et approbat. An credibile, consarcinatores istius Chartae adeo lepidos fuisse homines, ut tam crassos committerent errores, qui statim in oculos incurrerent, et chartae fidem labefactarent. An credibile, Florentium V. aliosque, vel qui illis ab Actis et Secretis erant, tam crudos imperitosque fuisse, ut vera a falsis in Actis distinguere non possent, si ficta haec revera fuissent. Et quamvis haec omnia largirer, nec ipsa praesto esset Charta, examini

examini fubmittenda; nihil tamen hodie ad rem foret, disquirere fueritne Charta fpuria nec ne. Finge confictam! Simulatque enim nova donatione, repetitione, confirmatione, per infecutos Comites est ftabilita; eius auctoritas, fi hiftorice non poffet, in iure tamen valeret. In iure enim multa faepe valent, quae hiftorice non valent, et contra hiftorice multa vera funt, quae in iure probari non fufficienter aequo poffint iudici. Sed eiusmodi auxiliis non indigeo. A. 1199.

Doleo autem, virum probum atque ingenuum WAGENARIVM ita fefe ab illustri STOKII Editore paffum effe abripi, ut V. D. ALKEMADIVM praeter meritum fraudis fufpicaretur (7), nec non aliud Comitis WILHELMI III. Diploma a. 1317. d. 14. April. datum, fufpectum haberet (8), quod tamen quum itidem *ex Autographo* in Archivis Rijnsburg. producere mihi liceat, ad dictum annum cum Sigillo fuo in aes incifo exhibeo. Vides, lector ingenue! quo pretio aeftimari debeant verba, quibus Vir ille doctus *Alkemadium* perftrinxit, quando ait: *Alkemade heeft meer het ongeluk gehad, dat Oude Brieven, door hem medegedeeld, de toets niet konden uitftaan.* Quaenam funt vetustae illae Chartae? Nullum usquam produxit exemplum, neque provocavit unquam, nifi ad illa, quae memoravi, hoc anni 1199. illud anni 1317. quae ambo nunc in veri fidem ex Autographis producta quisque legat. Vtinam! autem Alkemadii fcripta aliquando in dias luminis auras protracta Belgae afpiciant; fimul incolumem eius fidem et indefeffam induftriam protractam viderent.

(7) In *de Werken der Maatfchappy van Leyden* D. III. bl. 235.
(8) Secutus MIERISIVM *Charterb*, D. II. bl. 183.

N. XLVI.

Paullo post A. 1199. INNOCENTIVS III. Papa dat literas ad THEODERICVM *Comit. Hollandiae*, ut in fide OTTONI Regi praestita perseveret (1).

Paullo post a. 1199.

Ad Cod. Diplom. p. 233. f.

(Ex Registro Innocentii III. de Negotio Imperii, Epist. 40. in ST. BALVZ. *Epist. Innoc.* III. T. I. p. 706.)

Gaudere debes in Domino et nobis et Ecclesiae Romanae in actionibus assurgere gratiarum, quod tuam et aliorum Principum, carissimo in Christo filio nostro, illustri Regi OTTONI in Romanorum Imperatorem electo faventium, discretionem et industriam commendantes, reprobare quod reprobatis, et quod approbastis curavimus approbare. Ecce etenim cum duobus favere ad obtinendum Imperium non possimus, et cum non tam personae in Imperio quam Imperio in persona deceat provideri, sitque

(1) *Perseveret*] Scripta quidem habetur haec Epistola ad *nobilem virum Ducem Brabantiae*, sed statim sequitur esse eam *in eumdem modum exaratam Comiti Flandriae*, *Duci de Limburg*, COMITI HOLLANDIAE, *Comiti de Sen et fratri eius*, *Comiti de Are*, et permultis aliis, quos videsis. Quapropter has Literas integras exhibeo, sicut etiam ad Comitem Hollandiae scriptae dicuntur. Huc quoque spectare videntur literae commonitoriae eiusdem Papae, quae habentur ibid. n°. 59. p. 714. quarum exemplar scriptum etiam esse ad *Episcopum Traiectensem*, et *Comitem Hollandiae*, illic indicatur.

fitque reputandus ad hoc dignior, qui magis idoneus reperitur, persona nobilis viri PHILIPPI Ducis Sueviae propter impedimenta patentia reprobata, carissimum in Christo filium nostrum OTTONEM in Regem recipimus, et regalem ei praecipimus ab omnibus obedientiam exhiberi. Monemus igitur fraternitatem tuam et exhortamur in Domino et per apostolica tibi scripta praecipiendo mandamus quatenus sicut hactenus, immo fortius quam hactenus in eius de cetero dilectione ac devotione persistas, et ad honorem et profectum ipsius per te ac tuos efficaciter et potenter intendas, et quoscunque potes ad favorem eius et fidelitatem inducas. Cum enim gratum nobis fuerit et acceptum, si quid auxilii ac favoris ei hactenus est impensum, de cetero grave nobis existeret et molestum, si quis se ipsi diceret opponendum, cum imperii Romani nolimus ulterius sustinere iacturam, cuius ei disposuimus conferre coronam. Datum — — (2) Paullo post A. 1199.

(2) Eadem de re data dicitur Epistola ad Coloniensem Archiepiscopum, ibidemque additur, *in eumdem fere modum suffraganeis Coloniensis Ecclesiae* scriptas etiam esse literas; unde nullum est dubium, quin eiusdem argumenti literae datae sint ad Episcopum Traiectensem, qui unus *ex suffraganeis Eccles. Coloniensis*.

N. XLVII.

N. XLVII.

A. 1199. d. 4. Dec.

BALDVINVS Com. Flandriae, et Coniux MARIA Canonicis Curtracensibus confirmant *decimam in Hulst*, quam dederant eius Pater BALDVINVS, et avunculus PHILIPPVS, quam a. 1272. d. 25. April ratam habet MARGARETA Comitissa Flandriae.

A. 1199. d. 4. Decembr.

Ad Excurs. p. 148, 204, 224.

(Ex Apographo Authentico, quod exstat in Curia Flandrensi, quae in Zeelandia est.)

Ego B. *Flandrie* et *Hain. Comes*, et *M.* (1) *Comitissa*, uxor mea, omnibus notum fieri volumus tam futuris quam presentibus. Quod *totam Decimam de Hulst*, sicut bonae memoriae BALD. pater meus, et Comes *Ph.* avunculus meus, et antecessores mei eam tenuerunt, cum omni integritate in perpetuam dedi elemosinam Canonicis, quos institui in Curia mea *Curtraci*, excepta illa parte *decime*, que collata est Monasterio de *Dunis*. Sciendum autem, quod antequam Canonicos institueram Curtraci, et decimam illam eis concesseram, quandam partem decime illius dederam *Simoni Drinkewater*, *servienti* meo et uxori sue ad vitam suam. Ita videlicet: quod quam cito alter eorum decederet,

(1) *B. et M.*] i. e. *Balduinus* et *Maria*.

set, decima illa rediret ad manum meam cum omni integritate; A. 1199. d. 4. Dec.
ficut eam ipfis contuleram. Porro Canonicis inftitutis apud *Curtracum*, et decima de *Hulst* eis a me concesfa, illam partem decime, quam concesfi prefato *Simoni* et uxori fue prorfus eodem modo, ficut ipfis eam concesferam, post decesfum utriuslibet eorum dedi in perpetuum ad luminaria, et ad reparationem Ecclefie Canonicorum. Infuper concesfi ipfis Canonicis ad ufus fuos totam decimam totius terre, que in posterum post donationem huius decime acquiri poterit, quicumque eam *colat vel dicet* (2), etfi Ciftercienfis ordinis fratres eam colant vel dicent. Sciendum autem, quod de decima terre que in posterum acquiritur SVPER MARE, nullus quicquam iuris habebit, nifi Canonici de *Curtraco*. Precipio etiam, ne quis in posterum fodiet terram *infra dicum ad fal faciendum* (3) et quicumque foderit: erit erga me in forefacto corporis fui et omnium que posfidet erga me et heredes meos. Sciendum etiam, quod hec tota donatio facta est per asfenfum Karisfime uxoris mee MARIAE Comitisfae.

Vt autem hec omnia ftabilia et rata permaneant in perpetuum, tam ego quam MARIA Comitisfa, uxor mea, prefentem fecimus paginam figillorum nostrorum appenfionibus muniri.

(2) *Dicet*] Vox Vernacula a *Dicare* (Belg. *Dijken*) id est, aggere contra mare circumdare.

(3) *Faciendum*] Nota feculi iam XII. morem *falis faciendi* in his tractibus.

A. 1199. d. 4. Dec. niri. Actum apud *Curtracum* Sabbato post festum Sancti Andree, Anno Domini M° c°. xc°. ix°.

Infra dependebant duo Sigilla praescripti Serenissimi Dni *Balduini* Flandriae et Hannoniae Comitis eiusque S. Dae. uxoris *Mariae* Comitissae, in cera rubra membranae dictam donationem continenti duabus caudis inserta et annexa.

Et in dorso scriptum erat,

1199.

„ Lrae Confirmationis Bald. et Mariae, Fundatorum. L. A. 3do.
„ De Decimis de Hulst".

A. 1272. d. 25. Apr. Confirmatio praecedentis Donationis cum huius *Vidimus*, facta a MARGARETA Comitiss. Flandriae, eiusque filio GUIDONE.

A. 1272. d. 25. April.

(Ex eodem Apographo Authentico, ibid.)

Nos MARGARETA Flandrie et Haynon. Comitissa, notum facimus universis, quod nos littras clare memorie excellentissimi Domini et Patris mei Karissimi BALDUINI quondam Flandrie et Haynoie Comitis, et illustrissime Dne et matris nostre dilectissime M. olim Flandrie et Haynoie Comitisse uxoris sue, sigillis ipsorum sigillatas vidimus in haec verba:

Ego B. Flandrie et Hayn. Comes, et M. Comitissa, uxor mea, omnibus notum fieri volumus. — —

Nos

[Sequitur hic, quod antecessit, Diploma a. 1199.] A. 1272. d. 25. Apr.

Nos igitur, MARGARETA *Flandrie et Haynoīe* Comitissa superius nominata premissā omnia prout Ecclesie nostre Sancte *Marie* Curtracēn per clare memorie Dominum et patrem nostrum carissimum B. quondam *Flandrie* et *Haynoīe* Comitem et per Dnām ac matrem nostram dilectissimam MARIAM olim *Flandrie* et *Haynoīe* Comitissam uxorem eius sunt concessa et secundum quod in prescriptis litteris sunt contenta, eorum piis vestigiis inherentes rata habemus et grata, et ea prefate Ecclesie nostre Curtracēn pro nobis et nostris successoribus perpetuo confirmamus. In cuius rei testimonium Sigillum nostrum presentibus litteris duximus apponendum.

Et ego GVIDO *Comes Flandrie et Marchio Namurcēn* filius et heres dicte Domine MARGARETAE Comitisse, praemissis omnibus prout in supra scriptis Litteris sunt contenta pro me et meis successoribus meum consensum adhibeo pariter et assensum. In cuius rei testimonium presentibus litteris Sigillum meum apposui una cum Sigillo carissime Domine et matris mee MARGAR. *Flandrie* et *Haynoīe* Comitisse superius nominate. Datum anno Domini millesimo ducentesimo septuagesimo secundo, mense Aprili, in die beati Marchi Euangeliste.

* * *

„Et infra dependebant duo Sigilla dictae excellentissimae Dominae *Margaritae* Flandriae et Hannoniae Comitissae, et Excellentissimi Domini *Guidonis* Comitis Flandriae et Marchionis Namurcensis in cera flavi coloris impressa."

 N. XLVIII.

N. XLVIII.

Circa A. 1200. vel paullo ante.

Discordiam ortam inter Traiectinos et Magiſtratus Colonienſes ſuper bonis, quae WILHELMVS frater THEODERICI VII. Com. Holl. Colonienſibus abſtulit, Iudices Coloniae ad literas *Theod. Epiſc. Traiect.* (1) compoſitam declarant.

Circa a. 1200. vel paullo ante.

Ad Excurs. VIII. p. 408.

(Ex Originali in Archivis urbis Traiectenſis ad Rhen. Loculo M. 4.)

Iudices · ſcabinj · et uniuerſi ciues *Colon̄.* Iudicibus · ſcabinis et cunctis ciuibus *Traiecten̄* ſalutem · et ſincere dilectionis plenitudinem;

Diſcordia que' iam diu inter nos et uos uerſata est · pro bonis ciuium nostrorum · que dominus WILHELMVS frater *Comitis Holland̄* eis iniuste abstulit · auditis litteris dominj ac uenerabilis

(1) *Traiect.*] Vtrum hoc Diploma pertineat ad res *Wilhelmi* gestas, quas narrat CHRON. HOLL. EGM. p. 162, 163. an ad bellum *Theoderici* a. 1202. de quo ibid. p. 169-171. dicere nequeo. Fuit inter *Traiectenſes* et *Colonienſes* ingens commerciorum neceſſitudo, habebantque cives Colonienſes bona et res ſitas *in Traiecto, intra Gheine et Maerſen*, arg. Chartae, quae exſtat in not. BVCHEL. ad W. HEDAM p. 105. ubi fedus mutuum initur de *iure exuviarum*, (ut BVCH. vocat) quod competat Magiſtratui in bona advenarum in urbe morientium, hodie *exuerecht*.

lis · TH · Traiecten̄ episcopi · et dilectionis uestre intuitv · pro bono pacis intantum acquieuimus · quod pacem et concordiam inter nos et uos reformauimus · Ea propter ne quis ciuium nostrorum · hoc scripto et hoc facto reconciliacionis aliqua temeritate audeat contraire · sigillo nostro confirmauimus immutabile ; Circa A. 1200. vel paullo ante.

* * *

Appendet ingens et elegans Sigillum, rotundum et crassum, quo repraesentatur *S. Petrus* in solio vel in arce sedens; dextra duas claves, sinistra librum vel scrinium tenens; a dextra assurgunt literae S C S P E, a sinistra T R V S. i. e. *Sanctus Petrus*.

N. XLIX.

THEODERICVS VII. Comes Holland., et uxor ALEIDIS concedunt oppidanis de *Durdrecht*, ut ne liceat cuiquam pannos incisos vendere, praeterquam iis, qui ad *Pannorum incisorum fraternitatem pertinent*. A. 1200. M. Febr.

A. 1200. M. Febr.

Ad Cod. Diplomat. A. 1206. *N*°. *I. fin:*

(P. H. VAN DE WALL *Handvest. en Privil. van Dordrecht*, in not. p. 295.)

Ego THEODORICVS (1) Dei gratia *Hollandie Comes* et A. *Hollandie Comitissa* uxor mea tam presentibus quam futuris notum

(1) *Theodoric.*] Docet vetusta haec Charta, quam ex Autographo produxit diligentiss. Vir. et Senator Dordracenus, P. H. VAN DE WALL, antiquitatem Frater-

A. 1200. M. Febr. notum uolumus fieri quod oppidanos nostros de *Durdrech* in eorum iure tali decreuimus libertate in predicto oppido gaudere videlicet quod nullis infra *Durdrech* liceat pannos ad uenditionem incidere nisi illis qui ab hoc officio denominati sunt eo quod pannorum incisores appellati sunt et nisi in fraternitate..... oppidanorum ad *Durdrech* attinentium. Et ut hec pagina nostre institutionis sarta et inconuulsa permaneat eam sigillorum nostrorum appensionibus et testium subscriptionibus corroboravimus.

Testes ii sunt hii Boudinus de Haltena
Hugo de Vorne
Gerardus de Hurst
Gillis de Lecke
Sijgerus Buth
Egidius de Wendelnesse et scabini de Durdrech.

Datum apud *Durdrech* per Witt. Not. anno Dominice incarnationis M. CC. mense Februarii.

Fraternitatum illarum, quae vulgo *Gilden* vel *corpora* sive *collegia opificum* vocantur. De *Gildorum* horum origine egregie scripsit I. G. HEINECC. *Antiq. German. iurisprud. patr. illustr.* a. 1773. T. II. p. 333. sqq. qui observat, in Goslariensi civitate primum etiam locum obtinere *tribum Pannicidarum.* Immo teste scriptore *Chronici Magdeburg.* in MEIBOM. *Script. rer. Germ.* T. II. p. 329. ad a. 1152. *Wichmannus* Archiepiscopus Magdeburg. *ipse primo fecit* VNIONES *institutorum Pannicidarum, et bis in anno monetam innovavit;* QVAE *prius non fiebant.* Vnde fere inducor ut credam; *Pannicidarum* collegium etiam nostris in terris omnium fere primarium et maxime honoratum fuisse habitum, propter ingens *pannorum commercium*, quod nostris in terris iam tunc viguit. Cf. V. D. VAN DE WALL l. l.

N. L.

N. L.

THEODERICUS VII. Comes Hollandiae, et uxor ALEIDIS A. 1200. d. 21. Aug. confirmant Abbatiae *Rijnsburg* donationes bonorum in *Scie*, *Rijswijk*, *Harena Comitis*, et *Warmond*, a Comitissa SOPHIA concessas (1).

A. 1200. d. 21. Aug.

(Ex Originali in Archivis Rijnsburgens. Habet etiam MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 137. satis accurate ex BOXHORN *Theatr. Holl.* p. 175.)

Ego THEOD. dei gratia *holl.* *Comes* · et A. uxor mea holl. Comitissa notum facimus tam modernis quam posteris quod bona que beate memorie SOPHIA quondam *holl.* *comitissa* ecclesie de *Rinsburg* liberaliter contulit' scilicet CXXV. libras · et bona de *Scyke* · et bona de *Riswikerbroke* · et XL. libras supra XL. iugera terre · in terra que dicitur *harena comitis* · et bona de *Wormonde* · nos quoque et auunculus noster OTTO *Comes de benathem* (2) · et soror eius *Sophia* abbatissa pro anima prememorate SOPHYE comitisse · et mariti eius THEODERIGI comitis. et

(1) *Concessas*] Satis docet adiectio *Lunae* VIII., Chartam esse datam hoc anno 1200. Nova enim Luna hoc anno incidebat in diem 14. M. Augusti, a quo die 14. si computes, habebis die 21. Aug. *Lunam VIIIam.*

(2) *De benethem*] Hanc Chartam Vir. D. MIERIS D. I. bl. 137. male contulit ad a. 1202. eumque secutus est Vir. ill. JUNG. *Hist. Com. Benth.* p. 35. Proscripsit illam penitus, et pro more suo inter fictas collocavit Vir. D. ad STOK. D. II. bl. 560. f. Fecit autem hoc ob mentionem *Ottonis de Benthem*, quem hoc anno vivis iam excessisse ut probet, propterea omnes

A. 1200 d. 21. Aug. et pro animabus liberorum suorum · et omnium successorum tam eorum quam nostrorum · eidem predicte ecclesie per manus nostras confirmauimus · ea conditione ut eadem bona in elemosinas cedant · consilio nostro · et auunculi nostri Comitis OTTONIS iamdicti ·

Vt autem hec rata et inconuulsa permaneant' presentem cartam sigillo nostro roborauimus ·

Testes hij sunt ·

Boudwinus de Halthena ·

Hugo de Vorne ·

Symon de Harlehem ·

Willelmus de theylinge ·

Arnoldus dapifer ·

Iohannes de Riswic ·

Datum apud *Leythen* Anno domini M · C · C · XII · Kal. Septembris. Luna VIII.)

* * *

Appendet Sigillum, cum contrasigillo, integrum adhuc et egregie conservatum, quod cum literis in aes incidendum curavi, vid. TAB. VIII.

omnes proscripsit Chartas, quae huius mentionem posthac iniiciunt; id est, aperte circulum in ratiocinio committit.
De *Ottone de Benthem* dicam ad Epistolam *Aleidis* Comitissae a. 1207. De *Hugone de Vorne* vid. ad M. Dec. a. 1213.

N. LI.

N. LI.

Concambium seu bonorum commutatio inter HENRICVM I. Ducem Brabantiae, et THEODERICVM VII. Comitem Hollandiae, qua THEODERICVS in Feudum accipit *Zuidhollandiam* hactenus inter ipsos controversam. A. 1200. d. 3. Nov.

A. 1200. d. 3. Novembr.

Ad Excurs. p. 111, 268. *et* 413. *seqq.*

(„ Copie tirée d'après l'original reposant dans les Chartres de Brab. Arm. F. 7, a. Infra. inti„ tulée *fiefs et hommages.*" In Archivis Camerae Rationum Bruxellens.)

Vniversis presentes Litteras inspecturis, PETRVS Decanus Ecclesiae Bruxellensis et IOHANNES Prepositus Ecclesiae Sancti Iacobi in Bruxella Ordinis Sancti Augustini Camer Dyocesis noticiam veritatis cum Salute noveritis Nos vidisse legisse et audivisse Litteras nobilium Principum Ducis Lotharingiae et Comitis Hollandiae suis sigillis sigillatas non abolitas non cancellatas nec aliqua sui parte viciatas formam quae sequitur continentes;

In nomine Sanctae et Individuae Trinitatis, ne presentis aetatis negocia consumat oblivio Litterarum indiciis solent eternari, notum sit igitur tam futuris quam presentibus huius pagine inspectoribus, quod discordia fuerat a multis temporibus inter HENRICVM Ducem Lothar. et suos predecessores, ac inter

A. 1200. d. 3. Nov. THEODERICVM Comitem Hollandiae et ſuos predeceſſores de terra inter MOSAM et SCALDAM, de qua eatenus proceſſum est, quod illa discordia conſilio hominum utriusque tali modo ſopita est, Comes reſignavit in manus ipſius Ducis opidum *Durtrech* ex utraque parte aque, *Durtrecswerde*, *Harredeswerde* (1), *Dusne* ac totam terram inter *Strine* et *Walwic* (2) usque ad terram Ducis, hanc quoque terram totam recepit Comes in feodum a Duce, et factus est *homo ſuus ligius*, iuravit etiam quod de predicta terra et in propria perſona dicto Duci de cetero ſerviet tamquam homo ligius domino ſuo contra omnes homines *excepto Imperio* (3) *ſicut jus ſuum est erga imperium*; nec hoc detur oblivioni quod *Durtrich* et *Durtrecswerde Harredeswerde* et *Dusne*, datum est concambium Duci et ſuis heredibus pro terra illa quam Dux et ſui predeceſſores calumpniati ſunt ſuper Comitem et ſuos predeceſſores ultra verſus *Selandiam*, per hoc quoque remanſerunt et ſopite omnes ſunt diſcordie, calumpnie et questiones inter eos; hec bona conceſſit Dux Comiti iure Brabantino, ita videlicet quod nullus heres inde exheredabitur, Similiter Dux iuravit quod Comitem iuvabit contra omnes homines tamquam hominem ſuum ligium quam-

(1) *Harredeswerde*] Sic ſatis recte hoc ſcribi nomen, colligas ex Charta Autogr. ſupra a. 1105. p. 144. ubi *Franco de Herradeskerke*.

(2) *Walwic*] Hinc patet, Hollandiae et Brabantiae limites tunc quidem temporis fuiſſe discriminatos fluvio *Striena*, qui hodie maioribus aquis abſorptus est; unde *Teloneum de Striene et Scalde* Brabantinorum erat. Vid.

quamdiu Consilio suo acquiescere vel iuri Curie sue stare voluerit, et hoc *excepto imperio sicut ius suum est erga imperium.* A. 1200. d. 3. Nov.
Preter hoc dimisit Comes Duci et heredibus suis omnes suos mercatores per terram Comitis transeuntes tam in aquis quam in terris in omni eo iure Theloneorum quo Thelonea fuerunt a principe (4) statuta; Idem vero versa vice Dux Comiti fecit. preterea Comes renunciavit omni iuri quod habere se dixerat in *Bredha*, insuper condictum est quod Comes non retinebit aliquem in terra sua qui dampnum faciat Duci vel suis hominibus quam primum hoc perceperit, et idem Dux observabit; omnes homines meliores Comitis iuraverunt quod haec concordia stabilis permanebit similiter homines Ducis sane quidquid Duci contingat humanitus, Comes et heredes sui iuvabunt heredes Ducis suam Conservare terram et ligium prestabunt eis homagium ut supradictum est: Similiter Dux et sui heredes iuvabunt heredes Comitis si Comes decedat, quod si Comes et Dux moriantur uxores et heredes eorum sibi invicem assistent et iuvamen prestabunt. Hec autem ut in posterum rata permaneant, sigillorum apposicione tam Ducis quam Comitis sunt inviolabiliter roborata; Testibus hiis,

Theodericus Traiectensis Episcopus. Ma-

Vid. Cod. Diplom. d. 25. Febr. a. 1212.

(3) *Imperio*] Vid. EXCVRS. VII. p. 428. sq.

(4) *Principe*] Habent hic MIER. et VAN DE WALL *a principio*, quod fortasse rectius. Quidquid praeterea Variantium lectionum occurrit, satius duxi omittere, quia non tanti momenti esse videbantur.

A. 1200. d. 3. Nov. Mathildis Ducissa.
Henricus Dux de Limburg.
Albertus Comes de Dasburg.
Philippus Comes Namucensis.
Willelmus frater Ducis.
Henricus de Kuc.
Albertus filius eius.
Walterus Bertold.
Godefridus de Scoten.
Arnoldus de Grimberge.
Arnoldus de Dist.
Leonius de A.
Godefridus Castellanus de Brusella.
Arnoldus de Wisemale.
Arnoldus de Walem.
Willelmus Vulpes.
Walterus Bac.
Hii sunt homines Comitis,
Rutgerus de Merhem.
Hugo de Vorne.
Theodericus de Halthena.
Gerardus de Hurst.
Willelmus de Thelinge.
Simon Iohannes et Ysbrand de Harlem.

Alber-

Albertus Barnardi. A. 1200. d. 3. Nov.

Walterus de Egmonde.

Florencius de Wolde.

Philippus de Wasnare.

Arnoldus, Henricus et Iohannes de Riswic.

Theodericus Bokel, hii etiam et alii quam plures iuraverunt.

Acta sunt hec apud Lovanium, Anno Dominice Incarnacionis M°. CC°. III°. tercio (*a*) nonas Novembris.

Et nos Petrus decanus et Iohannes prepositus predicti huic transcripto sigilla nostra apposuimus in testimonio Veritatis, Datum Anno gracie M°. CCC°. quinto die lune in crastino Pentecostes.

Conforme à l'original.

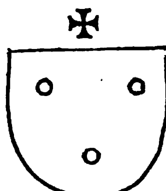
(E. S.) Le Comte de Wijnantz. Directeur des Archives du gouvernement, Conseiller garde chartres de Brabant.

* * *

(*a*) Epocha huius Chartae, quae in *Camera Feudali Hollandiae* alibique rectius ad a. 1200. refertur, satis explanata est in EXCVRS. IX. p. 415. sqq. Cf. P. H. VAN DE WALL *Handv. van Dordr.* bl. 17. Credibile autem est, vel vocem *tercio* sive III°. minus accurate in hoc Apographo esse adiectam, pro eo, quod scriptum fuisse videtur M°. CC°. III°. *nonas Novembr.*, vel dicendum omnino, voces, III. *tercio* in ipso Authentico vitiose esse repetitas: cuiusmodi vitia etiam in *authenticis* in notis numeralibus haud infrequenter occurrere, docuerunt harum rerum periti et αὐτόπται. Vid. Dom DES VAINES *Dictionaire raisonné de Diplomatique* p. 296, 297. Tit. *Fautes dans les copies*, et Tit. *Vne copie authentique peut decider de l'original.* Ipse plura excitare possim: sed hoc unum sufficiat: legitur in Charta HENRICI Marchionis Namucens., quam ex Autographo descripsi, totidem literis: „Actum anno dominj Millesimo · ducentesimo · tricentesimo · Primo · Mense · Augusto ". Quid autem monstri sit, *tricentesimo*, quisque videt. Appendet Chartae adhuc sigillum, integrum, ex

A. 1200. d. 3. Nov. cauda pergamena duplici, repraesentans *Margaretam*, erecta figura, chlamydata, avicula manu sinistra, hac perigraphe:

✠ S' MARGARETE MA . . . . COMITISSE VIENNE

Contrasigillum hoc modo: cum perigraphe:

✠ CLAVIS SIGILLI.

Alterum Sigillum periit. Chartae initium et finem non satis bene MIRAEVS *Opp. Dipl.* T. I. p. 306. expresfit; quapropter eam hic integram dabo:

BALDVINVS Comes Namucens. facit concambium cum Abbatia de *Villari* ad *Grandepratum*, ad a. 1231. ex Autographo, quod habetur, et a me descriptum est, in supremo Consilio *Mechliniae* in facculo *Litis*, quae spectat *Abbatiam Grandepratensem*.

„ Christi fidelibus uniuersis amnotationem presentem inspecturis · HENRICVS Marchio Namucen̄ et Vienne Comes · et MARGARETA Marchionissa · et · Comitissa vxor eius imperpetuum . Uniuersitati uestre notum facimus quod cum nos per commutationem recepissemus ab abbate et conuentu de *villari* Cyst. ord. leod. dyocesis omnes possessiones quas eadem abbatia de *villari* habebat apud *Grande pratum* et apud *Troncort* · et apud *Burchis*. cum suis appendittis et quicquid habebat ex illa parte mose inter Dionantum. et Hoium · et Mosam nos easdem possessiones totaliter libere et absolute in allodium perpetuum et liberum contulimus abbatie de Grandiprato quam fundauimus secundum legatum Karissimi predecessoris ac fratris nostri PHILIPPI bone memorie quondam MARCHIONIS NAMVCEN̄ et pro animabus aliorum antecessorum et nostris in remedium peccatorum · Actum · anno · dominj . millesimo . ducentesimo · tricentesimo (*sic*) · Primo · MENSe · AVGVS——to ".

Adiecit etiam MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 138. alterum Ducis Brab. et Comitis Holland. Pactum *de Teloneis*; qui illud etiam ad a. 1203. retulit. Sed et hoc sub a. 1200. *tertio Non. Nov.* occurrit in *Registris Feudalib. Hollandiae* Registr. E. L. 14. Cas C. fol. 10, 11, 12.

N. LII.

N. LII.

BALDVINVS Comes Flandriae et Hannon. concedit Privilegium Oppido *Aardenburgensi*, ut advenas in *Aardenburg* habitantes eodem iure sint quo reliqui Burgenses. A. 1201. Mense Dec.

A. 1201. Mense Dec.

Ad Excurs. VII. p. 128.

(Ex Originali, literis elegantibus, longiusculis, in Archivis Aardenburg. N. 78.)

Ego BALDVINVS *flandrie et hainoie Comes*. Notum fieri uolo tam futuris quam presentibus · quod omnes homines aduenas qui apud *Ardenborg* (1) manent · et qui in posterum causa manendi apud *Ardenborg* uenient' pro salute anime mee · et MARIE comitisse uxoris mee et antecesforum meorum · ac deinceps successorum meorum ab omni consuetudine aduenatus · liberos penitus et quitos dimisi · et eandem eis prorsus libertatem concessi · quam habent burgenses mei de *Ardenborg* · BALDVINVS etiam de *prath* · et LAMSINVS (sic) de *Vrsebroch* · et WILLELMVS *dants . guerpiuerunt* · et liberum omnino et quitum clamauerunt · quicquid iuris habebant · uel habere uidebantur in eis.

(1) *Ardenborg*] Observes velim, hoc Opidum in sqq. huius Vrbis Chartis interdum *Rodenburg* vocari, pronunciatione procul dubio detorta; quia iam hoc anno *Ardenborg* audit, quo quidem nomine nostris temporibus cognitum est.

A. 1201. Menſe Dec. eis. Uerum ne ego uel ſucceſſores mei · uel etiam ſucceſſores BALDVINI de *prath* · et LAMBERTI de *Vrſebroch* · et VILLELMI *dants* (ſic) · quicquam iuris exigere uel clamare poſſimus in aduenis illis in poſterum · preſentem ſuper hoc cartam conſcribi feci · et tam ſigilli mei appenſione · quam teſtium annotatione muniri ·

Signum bernardi de Rosbais ·
Arnulfi de Orſcamp ·
Willelmi Gonele ·
balduini de Ronſlo ·
franconis de Prath.
Reineri de Ostkerca.
Wuluini notarij mej;

Actum malee. Anno domini Milleſimo ducenteſimo primo menſe decembrj; ·

* * *

Periit Sigillum; appendent tamen vittae ſericae.

N. LIII.

N. LIII.

THEODERICVS VII. Comes Holl. confirmat cum uxore ALEIDE donum FLORENTII patris pro anima fratris sui ROBERTI, bonorum in LIERE, datum Abbatiae Rijnsburg. A. 1201/1202. d. 20. Febr.

A. 1201/1202. d. 20. Febr.

Ad Chronic. p. 197. a. et ad Cod. Dipl. p. 130.

(Ex Originali apud heredes V. Doct. [illegible])

In nomine sancte' et indiuidue' trinitatis. Ego THEODRICVS dei gratia holl Comes Notum facio tam modernis quam posteris. quod pater meus FLORENTIVS Comes ecclesie' beate' MARIE in *Rinsburg* LXta libras in *liere* super duos mansos i. duas houas pro anima fratris sui ROBERTI contulit qui ibidem sepultus est. Ego uero una cum uxore mea comitissa ALEIDE proprietatem prefate' terre' perpetuo iure possidendam iam dicte e'cclesie' pro peccatis nostris tradidimus. ea scilicet ratione ut singulis diebus in eadem ecclesia missa de sancta MARIA et missa pro fidelibus dei defunctis pro remedio et salute animarum nostrarum et parentum nostrorum perpetualiter celebretur. Huius autem rei testes hii.

Comes Otto de benthem (1).

Flo-

(1) Inedita haec Charta iterum solide probat superstitem *Ottonem de Benthem*, addique potest *Codici Diplomatico de Benthem* ab Ill. IVNGIO edi-

A. 1201. 1202. d. 20. Febr. Florentius frater Comitis.

Symon de harlem.

Willem de teiling.

Arnoldus dapifer.

Iacobus castelanus.

Willem de Osgest.

Fraco *sic* de warmund.

Vt igitur hec pagina nostre' concessionis rata permaneat' eam sigilli nostri appensione firmamus. Datum apud *leithen* Anno dominice' incarnationis. M°. CC°. I°. X°. Kal. Martij. Luna. III^a.

Appendent ex filis sericis duo Sigilla rotunda, egregie conservata, eaque crassissima.

Prius exhibet equitem cataphractum, cum scuto triquetro in pectore, in eoque *Leo*, cum hac perigraphe:

✠ THEODERICV
S DEI GRAT.....HOLL
ANDIE COMES.

Alterum exhibet Aleidae Comitissae effigiem, quae equo phalerato insidet, dextra frenum, sinistra avem tenens; ad equi pectus volat avis, cum hac perigraphe:

✠ SIGILL. ALEYDIS COMITISSE
HOLLANDIE.

Sigilla in aes incisa sisto TAB. IX. edito. Perperam hanc excitavi Chartam ad a. 1202. contrarium postea me docuit *Luna* III^a. quae a. 1201. d. 18. Febr. fuerat nova, adeoque d. 20. Febr. *tertia*. Referenda igitur est ad annum 1201. Habetur Belgice sed vitiose apud MIERIS D. I. bl. 136.

N. LIV.

N. LIV.

Pactum inter *Episcopum* Traiectensem et *Comitem* Gelriae super WILHELMO Comite Oostfrisiae et Dominio de *Kuinre* cett. Circa A. 1202.

Circa a. 1202.

Ad Chron. p. 170. seqq.

(Ex BUTKENS. *Trophées de Brab.* T. I. Preuv. p. 51. l. 7.)

Haec forma Compositionis inter *Episcopum Traiectensem* et *Comitem Gelriae*. Comes etiam bona et sincera fide promisit, quod WILLELMVM generum suum (1) monebit, et ad hoc inducet, quod cessabit ab iniuria, quam infert Episcopo Traiectensi in monte (2) Qoutnre [f. Kuinre] et in aliis bonis Episcopi; et si ad hoc eum inducere non potest, a proxima *Dominica post festum Agnetis* usque ad tres septimanas, Dominus *Episcopus* Comiti *Gelriae* diem quem voluerit praefiget, *Id est, d. 27. Ian.* quem Comes sine dolo et protractione observabit, et quidquid sententia *Parium* suorum dictaverit, id idem constanter tenebit. Item Comes *Gelriae* apud *Zutfaniam* cudi monetam sub for-

(1) *Suum*] Hinc nota, nuptias *Wilhelmi* cum *Aleide* filia Comitis Gelriae iam tunc contractas fuisse. Intelligitur enim *Wilhelmus Comes Frisiae*, frater Comitis Hollandiae.

(2) *Monte*] Dubia est haec vox. *Comitatum* fuisse *Cunerensem*, constat; Vid. ALTING. *Not. Germ. Inf.* P. II. p. 108. Forte leg. *Comitatu.*

Circa A. 1202. forma et in pondere *Daventerensis* vel *Traiectensis* monetae (3) non faciet. Item *Albertus* nominabit quatuor ex hominibus Comitis, et Comes eos monebit sub ea fidelitate, qua ei tenentur, et, si *Albertus* reiectus est iniuste a bonorum suorum possessione, de quibus nuper *Comes* eum proscripserat, erga eum impetentes, Comes ei sententiam faciet quicumque illi fuerint. Si autem iuste invenitur eiectus, Comes nihilominus iustus ei iudex erit in sua querimonia. Item promissum est, quod *Episcopus* et *Comes Gelriae* proxima Dominica post *festum B. Virginis* in . . . . . . convenient, et uterque eorum octo de suis hominibus eligent, et quidquid illi tactis Euangeliis fuerint arbitrati, tam de moneta, si Comes eam debeat, et si eam debet habere, sub quo . . . . . et in quo loco, et praeterea de omnibus distantiis, quae inter Episcopum et Comitem sunt, illorum sedecim stabunt arbitrio. Item Comes iuravit, quod Archiepiscopo Coloniensi, *Episcopo Traiectensi* et *Duci Lotharingiae*, super controversia, quae de Regno agitur in praesenti, fideliter assistet, et pro viribus et pro posse suo, nominatim pro OTTONE *Rege*, etc.

Id est, d. 18. Aug.

(3) *Monetae*] Quod ius cudendi monetam in oppidis *Daventriae* et *Traiecti* sibi habebant Episcopi, illud in oppido *Zutphaniae* sibi sumsisse Comites Gelriae, hinc cognoscimus. Vnde vero Episcopis hos ius vide ad Chart. sq.

N. LV.

N. LV.

THEODERICVS Episc. Traiect., et GISELBERTVS Decanus S. Iohannis faciunt Commutationem x. Librarum monetae Daventriensis et Decimarum de *Wtwik*, adiectis nonnullis conditionibus. A. 1203.

A. 1203.

Ad Cod. Diplom. p. 260. (3)

(Ex Libro Rubeo bonorum S. Ioannis Traiect. MS. Membranac. fol. 1 x.)

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. THEODERICVS dei gratia traiecten episcopus vniuersis christi fidelibus imperpetuum. Officij nostri debitum exigit ut ea que rationabili prouidentia in ecclesiis nostris ordinantur de nouo. ne diutini temporis euolucione per obliuionem calumpniam sustineant. auctoritate scripti nostri confirmemus. Ea propter tam posteris quam presentibus notum fieri volumus quod GHISELBERTVS *decanus* ecclesie *sancti iohannis* in *traiecto* consilio priorum ecclesie traiecten. et confratrum suorum canonicorum ecclesie beati iohannis decem libras quas de *moneta dauantrensi* (1) annuatim acci-

(1) *Daventrensi*] Nota antiquitatem Monetae Daventriens. Cudendi ius procul dubio ex Episcopis Trai. derivandum. Vnde lux praeced. Chartae p. 260. Ab antiquissimo tempore ius monetam cudendi Francorum et Germanorum Regum atque Imperatorum regale fuit, quod nonnisi in Palatio Principis exercebatur. Lucro hinc

A. 1203. accipere debebat in manus nostras resignauit. Et nos ei pro recompensatione resignati beneficij dedimus nouam *decimam* iuxta *eme* videlicet in *wtwik*. quam predecessor noster bone memorie dominus BALDWINVS episcopus diuisit ab antiqua decima que pertinet ad *curtem* episcopi in *amersforde*. statuentes vt predictus decanus et sui successores accipiant tam *minorem* quam *maiorem decimam* a fossato illo, ubi per predictum episcopum noue ac veteris decime diuisio facta est vsque ad fossatum superius versus *velwam* in latitudine. in longitudine vero a *harsaterdrecht* usque ad *mare*. Et quia hec commutatio tam ad commodum episcopatus quam ad vtilitatem ecclesie sancti iohannis facta est. et vtrique parti sano consilio et prouida dispensacione prospectum est. ne quis hanc ordinacionem nostram in posterum attemptet violare. paginam istam in testimonium huius rei conscriptam sigilli nostri fecimus impressione roborari. Acta sunt hec anno incarnationis dominice M°. CC°. III°. pontificatus nostri anno V°. in facie traiecten ecclesie solempniter Presentibus hijs. Theo-

hinc orto allectae Ecclesiae et Monasteria ius cudendi monetam a Regibus et Imperatoribus petiêre. Obtinuerunt id primo non simpliciter, et indefinite, sed ad certa loca restrictum; idque utplurimum occasione Nundinarum iis locis concessarum. Vid. HONTHEIM Histor. Trevir. Dipl. T. II. p. 885. BESSEL. Chronic. Gottwic. L. II. p. 124. sq. qui per saturam docet, iam ante Regis Henrici Aucupis tempora Ecclesiis Germanicis nonnullis hoc ius fuisse concessum. Habuerunt hoc etiam Episcopi Traiect. variis in locis, *Traiecti*, *Daventriae*, *Medenblicae*, *Bomeliae*, sed de his alibi fusius.

Theoderico decano maioris ecclesie. A. 1203.
Gerardo zanteñ.
Ottone sancti bonifacij.
Waltero sancti petri.
Renboldo sancte marie.
Bernardo tylense.
Bertoldo de aldensele prepositis.
Henrico decano sancte marie et alijs quam pluribus.

N LVI.

WILHELMVS I. Comes Hollandiae, deinde FLORENTIVS eius filius a. 1231. Abbatiae *Thosanae* prope Brugas protectionem et bona largiuntur in *Zeelandia* (1). A. 1204. d. 16. Apr.

A. 1204. d. 16. April.

Ad Excurs. p. 273. et 495.

(Ex MSS. *Camerae Insulensis* in FOPPENS *Nov. Coll. Dipl.* T. IV p. 225. et hinc MIERIS *Charterboek* D. I. bl 140. et 209.)

1. In nomine Patris — — Quod ego WILHELMVS *Comes Hollandiae* — — Abbatem et Monachos Ecclesiae B. Mariae de *Tho-*

(1) *Zeelandia*] Flagrante inter Comitem *Wilhelmum* et neptem *Adam* dissidio de hereditate Hollandiae, *Wilhelmus* Brugis Flandrorum sibi favorem conciliabat. Ratio, cur tunc Brugis adfuerit, videtur fuisse, ut confirmaret *Pactum Heedenseanum* anni 1168. cui hunc subscripsisse, et hinc *Zeelandiam* in feudum commune obtinuisse, docent Chartae d. 31. Dec. a. 1204. et d. 14. Oct. a. 1206.

A. 1204. d. 16. Apr. *Thosan* et omnia bona eorum per omnem terram meam (2) sub mea protectione ac defensione susceperim — — et totam terram *quam sub dicione mea* possident, ab omni exactione et consuetudine prava perpetuo liberrimam esse velim. Vt autem haec liberalitatis Donatio imposterum illibata permaneat, scripto eam mandari, et sigilli mei feci munimine corroborari. Testes:

Dominus Hugo de Vooren.

Th. frater eius, Betto filius.

Bertildis, Arnoldus filius Witten.

Willem, Reinerus filius Simonis.

Actum Brugis anno M. CC. IV. Sextodecimo Kalendas Maii.

2. Quia omnis potestas — — Hinc est, quod ego FLORENTIVS, *Comes Hollandiae ac Zelandiae* (3) — — — quod Abbatem et Monachos et Fratres Ecclesiae B. Mariae *de Thosan* et omnia bona eorum per omnem Terram meam, ad exemplum bonae Memoriae Comitis *Wilhelmi* patris mei, sub mea protectione. — — Et totam terram, quam sub *meo Dominio* possident, videlicet *Crabbendijck* cum pertinentiis suis, *Ionst-*

(2) *Terram meam*] Quum constet, huius Abbatiae bona, sita fuisse in *Zeelandia*, satis hinc apparet, per *terram Comitis Hollandiae*, intelligi *Zeelandiam*.

(3) *Holl. ac Zeland.*] Quum FLORENTIVS V. anno demum 1291. hos titulos coniunxerit, et hinc *Zeelandia* titulo *Comitatus* gaudere coeperit, quae antea *Castellaniae* vel *Terrae Zeelandiae* nomine venerat: inde est, quod hoc *Zeelandiae* additamentum suspectum possit videri. Cf. tamen quae dixi supra p. 218. et infra ad Chartam a. 1291. d. 10. Febr. not. (1).

Ionsthoc, *Bomna*, *Osthoc* (4), et omnes grangias et terras eorum, cum universis pertinentiis terrarum, et [l. *ab*] Scoto, a tallia, ab erenade, a petitione qualibet, et ab omni exactione, quocumque nomine vocitetur, in perpetuum liberas dimisi. —— —— —— A. 1204. d. 16. Apr. N. I.

(4) *Osthoc*] Accessere his bonis a. 1340. ibid. apud FOPPENS p. 226. *les dixmes de l'ancien Poldre, et du nouvel Poldre en* HINCKENLINC, *aussi grands qu'ils sont en present, et qu'ils sont gaignées et dicquées* —. Superest nomen in *Hinkelenoort*. Memoratur et *Castrum* prope *Hinglem* a. 1240. d. 10. Iul. apud MIERIS D. I. bl. 216. Pro vitiosis *Ionsthoc* et *Osthoc*, legitur *Monsterhouc*, *Bonna*, *Oesthouck* in Charta inedita *Maximiliani et Mariae*, qua Abbati et Conventui *Thosano* in Flandria remittunt Servitium, quod ipsis ratione bonorum Zeelandiae, debebatur; *Datum in oppido nostro Gandensi anno Domini milles. quadring. septuag. septimo die sexta decima mensis Martii.* Habetur illa Charta in *Camera Rationum Zeelandiae*, *Libro Copulator.* III. p. 538. una cum *Privilegiis de Crabbendijk* p. 551. quae an edita sint, ignoro.

N. LVII.

A. 1204. ante d. 24. M. Iunii. N. 11.

Pactum Pacis, quod arbitris ſeu fideiubentibus Epiſcopo Leodienſi, Duce Limburgenſi, aliisque ineunt THEODERICVS Epiſcopus Traiectenſis et LVDOVICVS Com. de Los, de Feudis, vaſallis, ac iuribus in Hollandia.

A. 1204. ante d. 24. Mens. Iunii (1).

Ad Chronic. p. 192. a. b. p. 207. a. et ad Excurs. p. 454.

(Habetur in HEDA *Episc. Trai.* p. 190. unde in MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 142. et SCHWARZENB. *Charterboek van Vriesland* D. I. bl. 83. nunc collatum cum Originali, prout exſtat in Archivis Eccles. Maior. Loculo 106. N. 20.)

Hugo, Dei gratia Leodienſis Epiſcopus, Henricus Dux de Lemburg, Philippus Marchio Namurcenſis, Otto Comes Gelrienſis, Adolphus Comes de Monte, Wilhelmus Patruus Comitis Flandrie[a], omnibus Christi fidelibus in perpetuum. Cum ad preces et inſtantiam nostram Dominus Epiſcopus Traiectenſis cognatum nostrum, LODEWICVM[b] *Comitem de Los*, in Legium hominem recepiſset, collato ei feodo[c] ad tempus vite ſue, quod Socer eius THEODERICVS[d] Comes Hollandie ab Eccleſia Traiect. iuste tenuerat, mediantibus eorum amicis, ordinata est inter eos compoſitio ad perpetuam pacem ſervandam neces-

[a] Mier. *Flandriae* et ſic ubique. [b] *Ludowicum.* [c] *feudo.* [d] *Theodericus.*

(1) Rationem notae huius Chronicae dedi ad CHRONIC. p. 192. (*b*).

A. 1204. ante d 24. M Iunii. N. 11.

necessaria sub [e] hac forma. Episcopus Traiectensis dedit Comiti ministeriales et servos omnes, in Hollandia manentes, vel in Comitatu ubicunque, exceptis Militibus et eorum filiis, pro omnibus illis, quos Comes et eius antecessores habuerunt in terra Episcopi, ea conditione [f] adiecta, ut si quis illorum transierit de terra Comitis ad terram Episcopi, vel de terra Episcopi ad terram Comitis, eius sit, sub cuius Dominio mansionem elegerit. Comes etiam de Loen et homines sui iuramento promiserunt, quod de cetero [g] nulla unquam occasione *Rhenus* apud *Swathenburg* [h] obstruetur. Insuper feodum [i] de Nagele, quod quondam habuit Iohannes de Ahus a manu [k] Episcopi, postea vero iniuste [l] alienatum fuit ab Ecclesia, Comes de Los [m] resignavit Episcopo. Item Comes non prohibebit mercatores quoscunque deferre salem vel quaslibet alias merces ad terram Episcopi: nec Episcopus prohibebit aliquos mercatores ire ad terram Comitis. De *Comitatu Fresie* [n] in *Oostergo* et *Westergo* et in *Staveren*, hoc est adiectum, quod compositio quondam [o] ordinata inter GODEFRIDUM Episcopum et Comitem FLORENTIUM inviolabiliter observabitur: que talis est: Episcopus et Comes de communi consensu mittent Comitem unum in *Fresiam* [p] ad servanda placita secularia; et quicquid de redditibus, ad Comitatum pertinentibus, vel de proventibus placito-

e necessariam sub. *f ordinatione* *g de cetera.* *h Swatburg.* *i feudum.* *k Iohannes de . . . . a manu.* *l postea Vo. inj.* *m de Loen.* *n Frisiae.* *o comp. ordinata.* *p Fris.*

A. 1204. ante d. 24. M. Iunii. N. II.

citorum fecularium, deductis expenfis, excreverit, equaliter dividetur inter Epifcopum et Comitem, et quando contigerit Comitem non intrare Frefiam, nuncii Epifcopi et Comitis Hollandie fimul ibunt in communi expenfa colligere redditus, ad Comitatum pertinentes. Monetarii, Thelonearii [q], Sculteti, Villici, et omnes inbeneficiati, in Comitatu illo manentes, officia vel feoda [r] fua primum recipient de manu Epifcopi, et poftea de manu Comitis; et utrique iurabunt fidelitatem. Partem huius *Comitatus*, que Comitem contingit, cum omni iure, et omnibus attinentiis fuis habet [s] Epifcopus fibi obligatam pro ccc. marcis Colon. denarior. legalium propter enorme damnum, Ecclefie fue illatum ab hominibus Theoderici Comitis Hollandie, donec ab Epifcopo redimatur. Item Iurisdictionem in *Hefewik*, iuxta *Munfort* [t] fitam, que, licet vilis effet pretii, magna tamen fuit occafio difcordie libere [v] dimifit Comes Epifcopo Traiectenfi. Hanc compofitionem Comes iuravit fe perpetuo fervaturum, et nos Epifcopo dedit obfides fuper eadem ordinatione inviolabiliter obfervanda. Et nos iuravimus [x] Epifcopo, quod fi Comes contra factum et promisfum fuum venire vellet, nos ei fideliter asfifteremus [y] contra Comitem usque ad plenam fatisfactionem [z].

Acta funt hec anno Dominice Incarnationis M. CC. IIII. [a] prefentibus hiis [b]. Gerar-

q telenarii. r feuda. s habebit. t Hefewich iuxta Montfort. v discordiae. x iuramus. y asfiftemus. z ad plen. usq. fatisf. a M. CC. IV. b his.

Gerardo Comite de Are. A. 1204. ante d. 24. M. Iunii. N. II.

Theoderico filio eius.

Walravino.

Gerardo Xanetensi [c].

Lodowiko [d] Maioris Ecclesie in Traiecto,

Remboldo S. Marie Prepositis.

Arnoldo et Henrico de Riswic.

Woltero Spirinc [e].

Iohanne Persyn.

Isbrando et Gerardo fratribus de Harlhem [f].

Stephano de Sulen, et aliis quampluribus.

c Gerardo, Nactensi. d Ludovico. e Spirinck. f Hairlem.

* * *

Appendent tria Sigilla in cera alba.

N. LVIII.

THEODERICVS Episc. Trai., et LVDOVICVS de Los tamquam Hollandiae Comes pactum confirmant de Feudis aliisque invicem iuribus, ratione Hollandiae. A. 1204. N. III.

A. 1204.

Ad Chronic. p. 207. a.

(Ex MS. pergam. habet MIERIS D. I. Bl. 144. nunc collatum cum Originali Diplom. quod exstat in Archivis Eccles. Maior. Traiecti, Locul. 109. N. 2.)

Ego LODEWICVS, Dei gratia Comes de Los [a], universis Christi fidelibus, tam presentibus [b], quam futuris in perpetuum.

Cum

a Micr. Ludovicus - de Loss. b praesentibus.

A. 1204. N. III. Cum omne feodum[c], quod socer meus bone memorie THEODERICUS[d], Comes Hollandensis[e], ab Ecclesia Traiectensi iuste possederat, a manu Domini mei THEODRICI Traiectensis Episcopi in eo iure, quod *Lif-tuht*[f] appellatur, recepissem, eique sicut legius homo legiam fidelitatem servare iurassem, ne aliqua unquam occasio discordie de cetero inter Episcopatum Traiectensem, et Comitatum Hollandensem[g] possit conualescere[h], ad perpetuam pacem nostram[i] talis inter nos ordinata est compositio: Omnes ministeriales vel servos, qui ad Episcopatum pertinebant, in terra Comitis Hollandiae manentes, exceptis militibus et eorum liberis, dedit michi[k] et meis successoribus Dominus meus Traiectensis Episcopus. Ego similiter dedi Ecclesie omnes ministeriales vel servos, qui ad Comitatum Hollandiae pertinere dicebantur, in terrâ Episcopi[l] manentes, exceptis militibus et eorum liberis, ea conditione adiecta, ut si qui eorum de terra Episcopi ad Comitatum Hollandiae transierint, vel e converso de Comitatu ad terram Episcopi, eius maneant, in cuius Dominio mansionem elegerint. Ego etiam et homines mei iuramento promisimus, quod de cetero nulla unquam occasione Rhenus apud Swathenbarg[m] vel alibi obstruetur. Insuper feodum de Nagele[n], quod quondam habuit Iohannes de Ahus ab Ecclesia, postea vero iniuste fuit alienatum ab

ea

c feudum. d Theodricus. e Hollandiae. f Lyf-tocht. g Hollandiae. h coalescere. i manendam. k mihi. l Episcopatus. m Renus apud Zwatenberch. n Negale.

ea Ego resignavi[o] in manus Domini mei Episcopi. Item promi- A. 1204. N. III.
si iurato[p], quod nunquam prohibebo mercatores quoscunque deferre salem vel quaslibet alias merces ad terram Episcopi, similiter nec Episcopus prohibebit aliquos mercatores ire ad terram meam. De *Comitatu Fresie*[q] in *Ostergo* et *Westergo* et in *Stauria* hoc est adiectum, quod compositio, quondam ordinata, inter GODEFRIDVM Episcopum et Comitem FLORENTIVM etiam inter nos inviolabiliter observabitur: que talis est; Episcopus et Comes de communi consensu mittent Comitem unum in Fresiam ad servanda placita secularia, et quicquid de redditibus ad Comitatum pertinentibus, vel de proventibus placitorum secularium, deductis expensis, excreverit[r], equaliter dividetur inter Episcopum et Comitem. Et quando contigerit, Comitem non intrare *Fresiam*, Nuncii Episcopi et Comitis Hollandie simul ibunt in communi expensa colligere redditus, ad Comitatum pertinentes. Monetarii, Thelonearii[s], Sculteti, Villici, et omnes inbeneficiati, in Comitatu illo manentes, officia vel feoda sua primum recipient de manu Episcopi, et postea de manu Comitis, et utrique iurabunt fidelitatem. Partem huius Comitatus, que Comitem contingit, Ego cum omni iure et omnibus attinentiis suis obligavi Domino meo Episcopo Traiectensi pro trecentis marcis Coloniensibus denariorum legalium, donec ab eo simul et semel datis ccc[tis] marcis[t] redimatur. Item

Iuris-

o resignam. p et iuravi. q Frise. r decreverit. s Theolonarii. t tricentis.

A. 1204. N. 111. Iurisdictionem in Hosewic, iuxta Munfort[u] sitam, que fuit Comitis Hollandiae, liberam dimisi Ecclesie Traiectensi[v], feodum etiam Symonis Stringe liberum dimisi Episcopo. Praeterea de distinctione terminorum inter terram Episcopi et *Hollandiam*[w] inter nos condictum est, quod si de aliqua terra vel decima questionem fecerit[x] Episcopus michi vel hominibus meis, liberam eam dimittam Episcopo, vel iurabo eam de iure ad me pertinere, similiter si ego questionem fecero Episcopo vel suis Hominibus de aliqua terra vel decima, Episcopus michi eam liberam dimittet, vel unus priorum suorum aut ministerialium Ecclesiae tertia manu iurabit, terram illam vel decimam ad Ecclesiam de iure pertinere et sic libera erit Ecclesie. Insuper compromissum est, quod si aliquis hominum Episcopi offensam eius fortè incurrerit, nullum habebit ad me refugium, nisi ad hoc tantum ut per me gratiam inveniat, vel in curia Episcopi iudicio comparium suorum se sistat.

De omnibus hijs perpetuo observandis Iuramentum prestiti et fideiussores dedi et obsides

Dominum Hugonem Leodiensem[y] Episcopum.

H. Ducem de Lemborch[z].

H. Comitem de Namur.

Rotgerum et Giselbertum de Bremech.

Arnoldum et Hermannum de Elslo[a].

Wil-

u Heeswijck. Meutfoirt. v. fs. w Hollandiae. x faceat y Beadiensem. z Lymborch. a Heremannum de Eslo.

Wilhelmum de Petershem Burchgravium de Brosteme [b]. A. 1204. N. III.

Razonem [c] de Curtreze.

Wilhelmum de Goche [d].

Arnoldum et Henricum de Riswic.

Iohannem Persin et Arnoldum Fratrem eius.

Isbrandum de Harlhem, et Gerardum Fratrem suum.

Walterum Spirinc et Stephanum de Sulen.

Wolterum de Millen [e].

[b] *Bronsteme.* [c] *Beronem.* [d] *Boche.* [e] *Milem.*

* * *

Appendet Sigillum LVDOVICI Com. de Los, quod in aes incisum exhibeo TAB. XVI. no. I. Supersunt adhuc literae:

✠ SIG . . . . D Є L O S.

N. LIX.

WILHELMVS Comes Holl., et THEODERICVS Episc. Traiect. reconciliantur, et pactum inter se ineunt. (1) A. 1204. N. IV.

A. 1204.

Ad Excurs. VIII. p. 409.

(Ex HEDA pag. 188. dedit MIERIS D. I. bl. 141. nec non SCHWARTZENB. *Chart. van Vriesl.* D. I. bl. 81.)

Ego WILHELMVS, Dei gratia *Comes Hollandiae:* Vniversis Christi fidelibus tam praesentibus quam futuris in perpetuum.

(1) Vir D. Mieris hanc Chartam scopo initum ante pactum Ludovici Loss. cum Epi- ordine praepostero collocavit. Derisit hanc Chartam Editor

A. 1204. N. IV. tuum. Cum omne feudum, quod frater meus, bonae memoriae THEODERICVS *Comes Hollandiae*, ab Ecclesia Traiectensi iuste possederat, a manu domini mei (2) THEODRICI Traiectensis Episcopi recepissem, eique sicut *legius homo* legiam fidelitatem servare iurassem, ne aliqua unquam occasio discordiae de caetero inter Episcopatum *Traiectensem*, et Comitatum *Hollandiae* possit coalescere, ad perpetuam pacem nostram talis inter nos est Compositio laudabiliter ordinata. Omnes *Ministeriales vel servos*, qui ad Episcopatum pertinebant, in *terra Comitis* Hollandiae manentes, exceptis Militibus et eorum liberis, dedit mihi et meis successoribus Dominus meus Traiectensis Episcopus; ego similiter omnes *Ministeriales vel servos*, qui ad *Comitatum Hollandiae* pertinere dicebantur, in terra Episcopi manentes, exceptis Militibus et eorum liberis, dedi Ecclesiae

STOKEANVS D. II. bl. 39, 40. sed vide not. ad CHRON. p. 208. a. b. et 209. Occurrunt in hac Charta nonnulli Praepositi et Decani, qui quum in alia inedita anni 1203. itidem testes adstiterint, iccirco p. 261. exhibui.

(2) *A manu Domini mei*] Nota discrimen inter conditionem, qua *Ludovicus* Loss. supra p. 261. nunc vero *Wilhelmus* Comes Holl. unum idemque Feudum recipiunt. De eodem enim Feudo utrobique sermonem esse, abunde contextus docet, atque historiae series confirmat. *Wilhelmus* id *a manu Domini sui*, Trai. Epifc. simpliciter recipit, et *eius legius homo* fit. *Losfensis* vero id a *manu Domini sui* Trai. Episc. recipit in *eo iure*, *quod Listuht appellatur*, et eiusdem *legius homo fit*. Nimirum recipit Wilhelmus *omne feudum*, *quod frater suus*, *bonae memoriae Theodericus Comes Hollandiae ab Ecclesia Traiect. iuste possederat*, eodem modo, quo tenuerat Frater. Fuit illud Feudum *Comitatus Oostfrisiae* sive *Frisia transflevana*; ut satis evicisse me puto in EXCVRS. VIII. p. 403. sqq. Atqui Wilhelmus hunc Frisiae Comitatum possidebat

clesiae Traiectensi praedictae, ea conditione adiecta, ut si qui A. 1204. N. IV.
eorum de terra Episcopi ad Comitatum Hollandiae transierint, vel e converso de Comitatu ad terram Episcopi, *eius maneant*, in cuius Dominio mansionem elegerint. Ego etiam et homines mei iuramento promisimus, quod de caetero nulla unquam occasione, *Renus* apud *Suadenburgh*, vel alibi obstruetur. Item promisi et iuravi, quod nunquam prohibebo mercatores (3) quoscunque deferre salem, vel quaslibet alias merces ad terram Episcopi. Similiter nec Episcopus prohibebit aliquos mercatores ire ad terram meam. De *Comitatu Frisiae* [a] in *Oostergo* et *Westergo* et *Staveren* [b] hoc est adiectum, quod compositio, quondam ordinata inter Episcopum GODEFRIDVM et patrem meum *Comitem* FLORENTIVM, etiam inter nos inviolabiliter obser-

a Mier. Var. Lect. *Westfrise.* b *instanter.*

debat, de quo frater Theodericus eum subinfeodarat. At alia res fuit Ludovici Losensis. Is Episcopi Traiectini auxiliis indigebat. Hinc recte in Federis Tabulis p. 266. dicunt Principes, ac Comites, *ad preces et instantiam suam Episcopum ipsorum cognatum Ludovicum de Los in legium hominem recepisse, collato ei feodo ad tempus vitae suae, quod socer Theod. Com. Holl. tenuerat.* Sed illo loco vocatur *recipi in eo iure, quod* LIFTVHT *appellatur.* Res igitur suas cum *Ludovico* strenue agebat Episcopus; quae tamen scena immutata cum *Wilhelmo* Frisiae Comite et possessore haud ita facile successerunt.

(3) *Mercatores*] Observa, iam tunc federa Commerciorum sub Comitibus memorabilia occurrere. Sic caverat a. 1168. Flandriae Comes, de *mercatoribus* suis, per Hollandiam transeuntibus, supra p. 188. et de *Vectigalibus* accipiendis, p. 187. Vnum est hoc ex antiquissimis Commerciorum federibus, quod inter Episcopum Trai. et Comitem Holl. eodem initum est modo, quo supra p. 269. id inierat Ludovicus Losensis. De *Comitatu Frisiae* vid. supra p. 179.

A. 1204. N. IV. observabitur, quae talis est: *Episcopus* et *Comes* communi consensu mittent *Comitem* unum in *Frisiam* ad servanda placita saecularia, et quidquid de redditibus, ad *Comitatum* pertinentibus, vel de proventibus placitorum saecularium, deductis expensis, excreverit, aequaliter dividetur inter Episcopum et Comitem, sed quando contigerit Comitem illum non intrare *Frisiam*, *nuncii* Episcopi et Comitis Hollandiae simul ibunt in communi expensa colligere reditus, ad Comitatum pertinentes. Monetarii, Thelonarii [c] Sculteti, Villici, et omnes beneficiati [d] in Comitatu illo manentes, feuda vel officia sua primum recipient de manu *Episcopi*, et postea de manu *Comitis Hollandiae*, et utrique iurabunt fidelitatem. Item (4) de iurisdictione *in Hesewijck*, iuxta *Montfort* [e] sita, hoc est condictum, quod nuncius Episcopi in ea servabit placita saecularia, et quartam tantum partem eorum, quae inde provenerint, habebit Comes *Hollandiae*, reliqua omnia libere cedent *Episcopo*. Praeterea de distinctione terminorum inter terram *Episcopi* et *Hollandiensis* sic inter nos convenit, quod si de aliqua terra vel decima Episcopus quaestionem fecerit mihi vel hominibus meis [f], liberam eam dimittam Episcopo, vel iurabo eam de

[c] Mier. Var. Lect. *Theolonearij*. [d] *Inbeneficiati*. [e] *Monfoirt*. [f] *suis*.

(4) *Item*] Observa in altera pactione cum Losfensi stipulatum esse Episcopum Trai. ut Comes *illam Frisiae Comitatus partem*, *quae* ipsum *contingat*, obligaret Episcopo pro 300. marcis. Vid. supra p. 268. l. 9. et 271. f. Verum nihil horum in hac *Wilhelmi* Pactione occurrit. Meliora etiam idem sibi

de iure ad me pertinere. Similiter si ego quaestionem mo- A. 1204.
verem Episcopo vel Hominibus suis de aliqua terra vel deci- N. IV. I
ma, Episcopus mihi eam liberam dimittet, vel unus priorum suorum aut ministerialium Ecclesiae tertia manu iurabit, terram illam vel decimam ad Ecclesiam de iure pertinere, et sic libera erit Ecclesie [g]. Insuper compromissum est, quod si aliquis hominum Episcopi offensam eius forte incurreret, nullum habebit ad me refugium, nisi ad hoc tantum, ut per me gratiam inveniat, vel in Curia Episcopi iudicio comparium suorum sistat, et e converso (5).

Acta sunt haec ab Incarnatione Domini, anno millesimo ducentesimo quarto, Pontificatus Domini THEODORICI Episcopi anno septimo apud *Traiectum* coram altari beati Martini, super quo obtuli homines meos, quos pro suis commutavi, in quo etiam iuravi, et Homines mei

Wolterus de Eve [h].

Albertus Baniart.

Iacobus Burggravius de Leyden.

Gyselbertus [i] de Lecke.

Albertus Rufus, et alii quamplures.

Testibus hiis. Henrico Duce Lotharingiae. Otto-

g Mier. Var. Lect. *Ecclesia*. h *Eme*. i *Ghijsbertus*.

sibi Willelmus pactus est circa *iurisdictionem in Heeswijk*; nec dimisit Feudum *Simonis Stringe*, ut alter.

(5) *Et e converso*] Omissa etiam haec est Conditio in Pactione Ludovici Loss. p. 272.

A. 1204. N. LV. Ottone Comite Gelriae.

Gerardo Comite de Are.

Henrico de Evere [k].

Gerardo Xanctensi.

Waltero Sancti Petri.

Bernardo Tielensi.

Bertoldo Aldersalensi.

Remboldo [l] Sanctae Mariae Praepositis.

Elya Sancti Petri.

Gysberto Sancti Iohannis.

Henrico Sanctae Mariae Decanis,

et universis tam ministerialibus, quam civibus Traiectensibus, et aliis quampluribus; compositionem hanc, sicut praescripta est, inviolabiliter observare.

k Care, vel Caura. l Beribolde.

N. LX.

A. 1204. PHILIPPVS Rex Rom. paciscitur cum HENRICO Duce Brabant., promittitque feuda Hollandica confirmare WILHELMO Comiti.

A. 1204.

Ad Excurs. p. 470.

(BVTKENS *Troph. de Brab.* Preuv. L. IV. p. 56. et hinc MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 145. ad a. 1204.)

PHILIPPVS Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus, omnibus hoc scriptum intuentibus gratiam suam et omne bonum. Vni-

Vniversitati vestrae notum fieri volumus, quod die reformatae pacis inter nos et Henricum Ducem Lotharingiae. — — — Praemissis etiam adiecimus, quod WILLELMO *Comiti Hollandiae* foeuda, quae *Pater* suus et *Frater ab Imperio* tenuerunt, libere conferre debemus. (1) — — Item Oppidum *Noviomagum*, quod Dux possidet, per alia bona loco ei competenti compensabimus, consilio Archiepiscopi Coloniensis et Episcopi Spirensis et Comitis de Daesburg et Comitis Iuliacensis, quibus bonis, ei collatis, ipse praedictum Oppidum nobis restituet. A. 1204. N. V.

(1) Nimirum Dux Henricus WILHELMO Comiti favebat, teste REINERO ad a. 1203. quem locum dedi EXCVRSV XI. Nec abit BVTKENS *Troph.* T. I. L. IV. p. 165. *Il semble que nostre Duc favorisoit en ce debat le Comte d'Oost-Frise* [Wilnelmo]; *car il estoit en mauvais mesnage avec* LE COMTE DE LOS *à cause de l'Advouerie de S. Tron, et autres querelles qu'il mouvoit a ceux de Mastricht; de sorte que le Duc delibera de lui faire la Guere.*

N. LXI.

PHILIPPVS Rex Rom. concedit HENRICO Duci Brabantiae literas clientelares de Feudis *Mosaetraiecti, Neomagique*; ac simul ei concedit, ut deficientibus masculis *filiae* succedant. A. 1204.

A. 1204. d. 12. Nov.

Ad Excurs. p. 462, 470.

(E. WINNER *Chron. Ducum Brab.* MS. L. IV, C. XII. BVTKENS *Troph. de Brab.* T. I. preuv. p. 56. et IO. A. KOPP *Hessenkassel Erbrechts auf Brab.* N. III. p. 5.

In Nomine S. et individuae Trinitatis. PHILIPPVS divina favente Clementia Romanus Rex semper Augustus. Regalis Ex-

A. 1204 d. 12. Nov. Excellentiae provida conspectio, nobilium pariter et magnorum Principum devotionem et praeclara consuevit pensare obsequia, et circa eorum augmentum honorisque promotionem cum omni effectu curam et operam adhibere diligentem.

Quapropter ad universorum Imperii fidelium praesentis aetatis et posteritatis successive notitiam deduximus proferendum. Quod accedens ad praesentiam nostram sub frequentia Principum apud Confluentiam dilectus Consanguineus et Princeps noster Henricus Illustris Dux *Lotharingiae* et *Brabantiae* Hominium nobis fecit, et de manu nostra recepit feudum quod ab Imperio tenere debet. Nosque ut ipse pro exaltatione nostra operosa voluntate desudet, et ubique locorum Imperiale commodum procuret, concedimus sibi et legitimis heredibus suis in rectum feudum Abbatiam *Nyvellensem* cum omni honore et eo iure quo eam Imperium et nostri antecessores Romani Imperatores et Reges usque ad nostra tempora habuerunt. Insuper concedimus ei et heredibus suis in feudum civitatem *Traiectensem* cum omnibus iustitiis suis et appendentiis extra civitatem et intra, nec non ibidem Ecclam *S. Servatii* cum omni integritate et eo iure, quo Patri et fratri nostro divis Romanorum Imperatoribus attinebat. *Noviomagum* (1) quoque, quod ad nostrum et Imperii domi-

(1), *Noviomagum*]. Spectat hoc ad promissa, quae habentur in Charta Philippi Regis proxima p. 279. *Oppidum per alia bona loco ei competenti compensabimus, consilio — — — quibus bonis ei collatis, ipse praedictum Oppidum* NOVIOMAGUM, *quod Dux possidet, nobis restituet.*

dominium reduximus, ipsi Duci in aliis recompensabimus bonis. A. 1204.
Item concessimus ei omne feudum, quod patruus suus Comes ALBERTVS *de Dagispurg* de manu nostra et Imperio obtinet, ita quod ipse Dux post mortem ipsius Comitis in omnibus bonis sive pactis absque cuiuslibet contradictionis impedimento (si tamen Comes sine herede decesserit) ei succedat. Hominibus quoque Ducis civitatis videlicet *Ortten*, quae nunc *Silva* dicitur, et *Tiele*, per totum Imperium in exactione Thelonii eamdem habebunt iustitiam et libertatem, quam habuerunt temporibus patris et fratris nostri, et proinde homines nostri in terra Ducis ab onere exactionis liberi erunt. Insuper Regia authoritate nostra statuimus, et memorato Duci concedimus, ut *filiae suae* (1), si *masculum heredem non habuerit*, in feudis suis libere ei tanquam masculi succedant. Demum Regia benignitate in rectum feudum concedimus ei annuatim sexaginta carratas vini,

Hodie *'s Hertogenbosch.*

(1) *Filiae suae*] Observent hinc Patriae nostrae amantes. 1°. successionem in *Comitatus* et *Ducatus* t. t. non pependisse ex arbitrio Incolarum, nec ipsorum Terrae Principum, sed Imperatoris. 2°. Ante seculum XIII. filias penitus fuisse exclusas a successione *Ducatus* et *Comitatus*, tamquam inhabiles ratione sexus. 3°. Rigorem tamen illum paullatim temperasse Imperatores, uti hic facit Rex Philippus in Brabantina successione, de qua speciatim et ex industria egit IO. AD. KOPP *Hessen-Cassel Erb-Recht auf das Herzogthum Brabant*, Marpurg. a. 1747. p. 1—10. Vnde Vir D. CHIFLET *in Lothar. Mascul.* C. 1. p. 6. hanc Regulam recte prodit: *Quotiescumque legitur Feudum aliquod Imperiale a femina possessum, illico intelligendum est, id factum ex speciali Caesaris gratia et praeter ius commune Imperii.* At nostrae *Adae*, Ludovici Loss. uxori, tam felici esse non contigit. Vid. EXC. XI.

A. 1204. ni, quarum media pars apud *Boperdiam*; reliqua pars apud *Baldeberim* in Alſatia tempore vindemiae ei perſolvetur. Compromisſum est etiam ex parte nostra et ipſius Ducis, quod omnium amicorum nostrorum fidus erit amicus, et adverſariis nostris inimicabitur, et nobiscum eos diſtricte perſequetur, nec aliquem manu tenebit, et nos etiam ipſum Ducem in omnibus negotiis ſuis manutenentes nulli inimicorum ſuorum contra eum auxilium vel conſilium praeſtabimus. Vt autem haec omnia rata et inconvulſa permaneant, hanc paginam inde conſcriptam ſigilli nostri caractere iusſimus communiri. Huius rei testes ſunt,

Adolphus Colonienſis Archiepiſcopus.
Dithalmus Conſtantienſis Epiſcopus.
Conradus Spirenſis Epiſcopus.
Comes Wilhelmus Iuliacenſis.
Comes Arnoldus de Altenach.
Comes Otto de Geldere.
Comes Silvertus de Werda.
Comes Henricus de Geminoponte.
Comes Ernestus de Belſeki.
Otto de Burum.
Cono de Mintſenberg.
Henricus Dapifer de Walpurg.
Henricus de Smalmecki.

Wer-

Wernerus et Philippus fratres de Bonlandia. A. 1204.

Conradus puer de Boperdia,

et alii complures. Item concedimus Duci universa bona constituta ultra *Mosam*, quae antea *Comes de Loen* ab ipso Duce in feudum acceperat Imperio attinentia.

Acta sunt haec anno Dominicae Incarnationis M. CC. IV. Datum *Confluentiae* II. Idus Novembris indictione VIII. * *Al. VII.*

N LXII.

LVDOVICVS Comes de Los et de Hollandia confirmat Pactum Heedenseanum anni 11$^{67}_{68}$. d. 27. Febr. A. 1204. d. 31. Dec.

A. 1204. d. 31. Dec.

Ad Excurs. VII. p. 100, 206, 271. *sqq.*

(Ex Dom. DE CRIJPSKERKE, *MS. Descript. Zeeland.* p. m. 35.)

„ Latijnsche Brief, waarbij de GRAAF VAN LOS des „ *avonds voor ons Heeren besnijdenis* approbeert binnen *Brugge* „ a. 1204. de Vrede te voren gesloten tusschen Vlaenderen „ en Holland: onder de Charters te Rupelmonde. Waar on- „ der andere voorkomt de benaming van *Zelandia intra Scaldim* „ *et Mosam* (1)".

N. LXIII.

(1) *Scaldim et Mosam*] Argumentum huius Chartae, ex altera anni 1168. d. 27. Febr. p. 184. satis notum, hic non repetitur.

N. LXIII.

A. 1205. HENRICVS Dux Brabantiae confert *Abbatiae S. Michaëlis* Antverp. IX. *Hont moers* in parochia de *Linlo*, hodie *Lillo*.

A. 1205.

Ad Cod. Dipl. a. 1323. *d.* 6. *Mart.* §. *VII.*

(Ex Originali, in Abbatia S. Michaëlis Antwerpiae, Capsa 32. lit. A. Cf. ib. Tom. 3. n. 128. fol. 136.)

H. Dei gratia *dux loth* vniuersis presentem paginam visuris · salutem in perpetuum. Vniuersitati vestre Notum fieri volumus · quod Nos ob remedium anime nostre · viris religiosis · Abbati et conuentuj Sancti Michaelis in *antwerpia* · contulimus in puram elemosinam · Nouem *hont moers* iacentes infra parrochiam de *linlo* . cum debita latitudine . et sua longitudine · et transcursu · qui uulgariter *oploep* dicitur · perpetuo possidendos, Testes, qui interfuerunt ·

W. dictus uulpes ·

Ar. de Waleem milites ·

W. et I. Notarii et alij quamplures ·

Datum anno domini · M° · CC° · quinto'

* * *

Sigillum magnum rotundum flavi coloris in cauda pergamena, repraesentans Equitem currentem cum lancea vexillifera. In perigraphe adhuc conspiciuntur literae:

✠ SIG . . . .
CI DVCIS . . . . GIE.

Contrasigillum, Eques currens stricto cum gladio:

✠ ET: MARCHIONIS.

N. LXIV.

N. LXIV.

ADA Marchionissa Brandenburgensis, soror defuncti THEODERICI VII. et WILHELMI I. Comitum Hollandiae, vendit Abbatiae Rijnsburgensi duas Hovas terrae in *Poel* (1). A. 1205.

A. 1205.

Ad Chronic. p. 207. *a.* 209. *b.*

(Autographum habetur in Archivis Rijnsb. Vnde collatio facta cum MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 146. qui id edidit ex BOXHORN. *Theatr. Holl.* p. 161.)

MIERIS.	ORIGINAL.
p. 146. col. a. r. 7. Mariae in	Marie de
8 Rinesburch	Rinesburg
9 honas	houas
10 pertinentis	pertinentes
13 libere et quiete	libere quiete
col. b. r. 4. Teyl.	Teil.
8 Noortge	Nortge
8 Florencio de Soetrewoldt	Florentio de sotrewold

* * *

Appendet Sigillum Adae, quod ob elegantiam, et quia nec unquam visum hac in terra, nec Brandenburgis notum est, in aes incidendum curavi. Anterior pars exhibet Adam equo insidentem, avem manu tenentem, altera volante. His literis:

✱ SIGILL⁹ ADE BRANDEBVRGESIS MARCHIONISSE.

In

A. 1205. In averfa parte *Capella* five *Castellum*, cuius portae infidet Aquila Brandenburgica, in eiusque veftibulo *Ada*, vefte ut videtur facerdotali, ramum manu tenens, hac perigraphe:

SIGILLVM ADE DEI GRĀ BRANDENBVRGĒSĪ MARCHISÆ.

Vid. TAB. X. nº. 2.

(1) *Poel*] Argumentum huius Chartae, quam fatis accurate dedit MIERIS, apparet ex proxime feq. WILHELMI fratris Confirmatione. Videtur haec *Ada* Monialibus Rijnsburgenfibus adfcripta fuiffe: fortafse autem eadem eft, quae in Catalogo Abbatiffarum *filia* Wilhelmi I. praedicatur. Nihil tamen decerno. De eius titulo, *Marchionisfa*, vid. Chart. fq. not. (1.)

N. LXV.

A. 1205. WILHELMVS I. Comes Holl. confirmat Abbatiae Rijnsburg. donationem terrae in *Poel*, quam fecit eius foror ADA, Marchionisfa Brandenburgica.

A. 1205.

Ad Chron. p. 207. a. 209. b. ad Excerpt. VIII. p. 406.

(Ex Originali, in Archivis Rijnsburg. eleganti fcriptura, intermixtis fparfim literis longiusculis. Integra Charta novem duntaxat verfus complectitur.)

Omnibus Sancte Matris ecclefie filiis clericis et laicis prefentibus et futuris · WILLs dei gratia *Comes Holl.* falutem · Nouerit

(1) *Marchion. de Brandeburg*] Obferva quaefo mi lector! titulum *Marchionisfae de Brandeburg*, et *Sigillum Brandeburgicum*; quod certo efse argumento videtur, *Adam* fuisfe uxorem, vel faltem hoc tempore viduam *Marchionis Brandeburg.* Quidquid autem investigavi, nusquam invenire *uxorem* huius nominis mihi contigit. Succesfit a. 1169. Otto Marchio I. patri fuo Alberto; duxit is *Agnetam* Saxonicam, habuitque ex ea filium Ottonem II. qui a. 1198.

uerit uniuerſitas ueſtra me conceſſiſſe et hac mea carta confir- A. 1205.
maſſe deo et e'cleſie' ſancte' MaRie de *Rinsburg* et AGNETE abbatiſſae et conuentuj eiusdem locj et ſucceſſoribus ſuis illas duas houas terre' in *pole*: quas ADA *Marchioniſſa* de *brandeburg* (1) *ſoror mea* illis uendidit que ei jure hereditatis contingebant · in perpetuum habendas et poſſidendas jure perpetuo · liberas et quietas ab omni ſeruitio et conſuetudine et exactione mihi et heredibus meis pertinente ita libere · quiete · et honorifice · ſicut aliqua conuentualis eccleſia terram aliquam liberius · quietius et honorificentius tenet et poſſidet · Hec conceſſio et confirmatio facta est Anno Incarnationis domini. M · CC · V. His testibus ·

Willelmo de Teyling · et fratre eius Theoderico ·
Arnoldo de Riswic · et fratre eius Heinrico ·
Giſelberto de Tyſburg ·
Philippo de Waſnare · et filio eius Theoderico ·
Hugone de Nortge ·
Florentio de Soterwold ·
Theoderico de delf · et fratre eius Arnoldo ·
Huberto de Kerecwerf ·

Vt

a. 1198. illi ſucceſſit, obiitque a. 1206. d. 5. Iul. duxeratque uxorem *Annam*, filiam Iohannis Com. Aſcaniae, ex qua nullis relictis liberis ſucceſſorem habuit fratrem *Albertum* II. Non potuit igitur haec ADA alia iungi marito niſi horum Ottonum alterutri. Si *vidua* et *Monialis* hoc in ſigillo repraeſentatur, uti colligerem ex veſtimento, non alium potuit habere maritum niſi OTTONEM I.

A. 1205. Vt autem hec uendicio · concessio · et confirmatio in perpetuum rata habeatur · et inconcussa permaneat · presentem confirmationem · Ego et ADA mater (2) mea et FLORENTIVS frater meus sigillis nostris roborauimus ·, ·

* * *

Appendent tria Sigilla egregie conservata, duo priora rotunda, tertium cuspidatum.

1. WILHELMI Com. Equo insidentis, cum scuto Hollandico; in capite galea cum Leone. His literis superstitibus:

SIGILLV . . . VVI. literae reliquae fere perierunt.

In Contrasigillo exhiberi videtur Wilhelmus in genua prolapsus, expansis manibus, in galea aviculam gestans. Angelus de coelo manum ei porrigit, hac perigraphe:

✠ VVILLELMVS COMES FRESIE.

2. Effigies mulieris erectae in porta Ecclesiae vel Castelli; cuius in fastigio Aquila expansis alis, manu dextra lilium vel ramum tenentis, ut supra p. 286. In perigraphe:

. SIGILLVM ADE DEI GRĀ BRAN

. . . . GĒSĪ MARCHISÆ.

Sine Contrasigillo.

3. FLORENTII, Praepositi Trai., figura erecta, hac perigraphe:

FLORENCIVS DIE (sic) GRA . . . AIOR P̄POSIT⁹ IN TRAIECTO.

Dedi haec sigilla TAB. X. nº. 1.

NEM I. Vulgares autem Genealogiae huic OTTONI adscribunt coniugem *Agnetem*; neque mentionem faciunt alterius coniugis. Attamen Z. GARCAEVS *de Success. famil. et reb. gest. Marchionum Brandenburg.* 4º. p. 67. in IOH. GOTTLIB. KRAVSII Collect. Scriptt. de rebus March. Brandenburg. Francof. 1729. produxit Diploma a. 1170. quod et nomen *Iudithae uxoris* continet; cuius *Iudithae Marchionissae* in templo cathedrali Brandenburg. lapis anti-

antiquus sepulcralis adhuc visitur, extrito tamen *anno obitus*. Nihil igitur aliud superest, quam ut statuamus, post mortem *Iudithae* hunc Ottonem tertiam duxisse uxorem ADAM Hollandicam, filiam FLORENTII III. quippe quorum Parentes, praeterquam quod tamquam *Imperii Principes* perpetua familiaritate uterentur, alio etiam necessitudinis vinculo coniuncti fuerant; *Albertus* enim *Vrsus*, *Ottonis* pater, circa a. 1152. misit ad urbem *Traiectum* et vicina *Rheno* loca; itemque ad *Hollandos*, *Zeelandos*, *Flandros*; indeque Colonos arcessit, qui advenae Belgae in Marchia Brandenburg. consederunt, et multa nomina eo transtulerunt, quae originem novorum horum Colonorum, et veterem Patriam demonstrant, docente eod. Z. GARCAEO ib. p. 20, et 63. sq. imprimis vero IO. EELKING, Diss. Hist. Iurid. *de Belgis seculo XII. in Germaniam advenis* Goett. a. 1770. 4°. p. 32. sqq. A. 1205.

(2) *Ada mater*] Ex antecedente Charta satis manifestum est, hanc Adam, cuius sigilla sisto TAB. X. n°. 1. fuisse sororem WILHELMI Comitis, adeoque filiam FLORENTII III. et ADAE Scoticae. Confirmat illud haec Charta, qua *Wilhelmus* testatur ADAM *Marchionissam de Brandeburg*, *sororem* esse *suam*. Quod igitur huic Diplomati affigitur Sigillum, est hoc revera Wilhelmi sororis, non matris. Et tamen, quod probe velim observes, in fine huius Diplomatis dicit, *matrem suam* ADAM, et *fratrem* FLORENTIVM sigilla adiecisse. Vix credibile autem videtur, hic ex errore *matrem* esse scriptum pro *sorore*. Malim opinari, *Adam* sororem, cuius res agebatur, sigillum suum commodasse, quum res turbatae matris praesentiam denegassent.

N. LXVI.

THEODERICVS Episcopus Traiect. componit controversiam inter G. [GISELBERTVM] *Praepositum S. Ioannis* et HENRICVM *de Amersforth* de iure decimarum in Silva *de Vurs*, et de ipsa *Silva Vurs*. Post A. 1205.

Post a. 1205.

Ad Cod. Diplom. a. 1207. *n°.* 1.

(Ex. Libro Rubeo Eccles. S. Ioannis Traiect. fol. VI.)

THEODERICVS dei gracia *traiectens̄ episc.* omnibus ad quos presens scriptum pervenerit salutem in domino. Innotescat futuris

Post A. 1205. turis et presentibus quod post multam controuersiam diu habitam inter dilectos nostros · G · *prepositum* et fratres *sancti Ioannis* in *traiecto* · et HENRICVM *de amersuorth* super iure *decimarum silue in vurs* · tam *maiorum* quam *minorum* omniumque attinentium siue in *lignis* siue *agris* uel *agnis* (1) uel alijs quibuscumque prouentibus · tandem vsque adeo in causa coram nobis processum est · quod Idem · h · de amersuorth *omne ius* quod sibi in dicta silua competere videbatur et attinentibus · *effestucauit* · prepositus uero predictus et fratres ecclesie sancti Iohannis libera et quieta debebunt gaudere possessione decimarum in vurs (2) siue maiorum siue minorum et omnium attinentium quousque si domino OTTONI *comiti de binthem* placuit super hijs mouere questionem ipse coram nobis in iure euincat decimam predictam · Quod si eam euicerit licebit ei ipsam sepedicto · h · uel alij cui voluerit in beneficio concedere · vt autem hec rata permaneant presentem paginam conscribi et sigilli nostri impressione

(1) *Agnis*] Ad *Agnis* magis accedebat scriptura quam *aquis*.

(2) *In Vurs*] Ex hac possessione Praeposito S. Iohannis addicta, prosluxisse videtur, ut postea a. 1239. OTTO Traiect. electus G. *Praeposito S. Ioh.* facultatem dederit „ faciendi A„ quaeductum, quae vulgariter dicitur „ *Weteringe*, in *Veno* adiacente *silvae* „ *ipsorum*, quae vocatur *Vuers* ”; quae Charta habetur *in 't Aanhangsel op de Kerkl. Oudh. van Nederl.* bl. 303. sed quae emendatius prostat in *Libro Rubeo S. Ioh.* fol. V°. vs°. imprimis l. 9. ubi *per villam Soes*, pro quo in MS. *prope villam sos*. Confirmavit hanc possessionem Papa Innocentius a. 1225. d. 5. Febr. Vid. infra h. d. De hac Praepositura Ecclesiae S. Ioannis paucae tantum prostant Chartae; multas ego teneo, ex quibus operae pretium me facturum existimavi, si nonnullas, ineditas

ne muniri fecimus · quatinus siquis contra hec venire voluerit Post A. 1205.
anathema sit · Testes ·

Otto (3) maior prepositus ·
Wolterus sancti bonifacij ·
Remboldus sancte marie ·
bertoldus de aldensele prepositi ·
Reynerus ·
Magister Walterus ·
Gezwinus sancti martini ·
Magister henricus ·
Theodericus custos ·
Gozhelmus sancti bonifacij ·
harmannus ·
arnoldus ·
henricus sancti petri ·
arnoldus bruno ·

par-

ditas ut puto, suis exhibeam annis. Vid. OTTONIS Episc. a. 1235. et a. 1252. d. 29. Oct. 2. Nov. et a. 1254. M. Maii, etc.

(3) *Otto*] Fuit *Otto* Maior *Praepositus* inde ab anno 1205. usque ad a. 1215. *Wolterus* S. Bonifacii ab a. 1200. usque ad a. 1220. *Remboldus* S. Mariae ab a. 1200. usque ad a. 1210. Vnde hanc Chartam, anni *nota* destitutam, posui post a. 1205. Edendi ratio fuit mentio OTTONIS *Comitis de Benthem*, qui quaestionem olim movisse videtur HENRICO *de Amersvorth* de iure in decimas *in Vurs*. Quod ius utrum ei ex Hollandico patrimonio competierit (fuit enim filius *Theoderici* VI. Com. Holl.) an aliunde, nescio. De hoc eius iure, quantum scio, tacuit Vir Ill. IVNG. in *Antiq. Histor. Com. Benthem.*

Post A. 1205. pardanus sancte marie canonici·
Ghisilbertus de amestelle·
alfardus et albertus de wlueri·
Iacobus de a. et filius suus gerardus·
Arnoldus loef·
Elyas de Wercunde·
Elyas de riminghe·
bartholomeus·
Gerardus de altwijc·
Gerardus knoep·
Gerardus de hoghelande·
Erenboldus de campo · et alij quamplures tam clerici quam layci·

N. LXVII.

A. 1206. ante d. 14. Oct. Compositio inter HENRICVM Ducem Brabantiae, et LVDOVICVM Comitem de Los, super *Hollandia* aliisque controversiis (1).

A. 1206. ante d. 14. Oct.

Ad Excurs. XI. p. 471.

(Copie tirée d'un Regitre réposant en la Chambre des Comptes de S. M. en Brabant, ayant pour titre: *hic incipiunt diversa Privilegia Illustr. Princ. Ducibus Reg. et Imp. concess.* marquée *de la lettre B.* fol. 122. Habetur et apud BVTKENS *Troph. de Brab.* Preuv. L. IV. p. 58. (2). MIERIS D. I. bl. 151. et MANTEL. *Hist. Loss.* p. 168. ex parte.)

Haec est Compositio inter DVCEM et COMITEM DE LOS. Comes renuntiabit omni querelae, quam versus Traiectum [a] habuit,

[a] *Traiectenses* Butk. intellige *Traiectum ad Mosam.*

(1) *Controversiis*] Causa mutati BVTKENS, ipse contextus est. In a me Chartarum ordinis, quem tenuit hac enim Charta Dux Brabantiae loquitur

ſuit, cum omnibus villis et appendentiis [b], quae ſpectant ad Traiectum, vidl. *Volne*, *Montenake*, *Wilre*, *Lintale* [c], et quae ſunt aliae villae. Querelae, quam habet verſus *Rutte*, Comes renuntiabit, excepta Advocacia. Pactum, quod Dux habet in Sancto *Trudone*, reddet Epiſcopo *Metenſi*; et cum *Comes* bene fuerit cum *Duce*, Dux iuvabit Comitem, quod Epiſcopus ei concedat, ſi iuvare potest cum voluntate Epiſcopi *Metenſis*: ſed Epiſcopus habebit bona ſua et pactum ſuum libere. Praeter [d] hoc habebit Comes a Duce in feodum Advocaciam S. Trudonis; et omnia quae Comes cum *filia Ducis* (2) acceperat in feo-

A. 1206. ante d. 14. Oct.

b *Appenditiis* Butk. c *Linculae* Butk. d In MS. *per* male, et modo, *bene sua pactum*.

tur de *Compoſitione* inter *Losſenſem* et *Wilhelmum Hollandiae* Comites adhuc facienda: *Dux*, inquit, *iuvabit*, *quod Comes de Los et Wilhelmus componantur*. In altera vero, quae post 14. Oct. ſequitur, agit de iam facta; *Comes promiſit*, *quod Concordiam illam*, *quae inter eum et Willelmum* EST ORDINATA, — *obſervabit*. Data igitur haec Charta est ante *Octob.* 1206. altera vero post *Octobr.* 1206. et inter utramque inferendum est celebre illud Pactum, quod proxime ſequitur, d. 14. Octobr.

(2) *Filia Ducis*] ADAM Hollandicam, Theoderici Com. VII. filiam, revera nupſiſſe LVDOVICO Losſenſi, atque ARNVLFVM Ludovici fratrem, pro ea, ex Angliae regno remiſſa, fuiſſe obſidem; Adam vero LVDOVICO marito ſuperſtitem post a. 1218. vixiſſe, cum eoque et iuxta eum in *Abbatia Herkenrodenſi* ſepultam iacere, ubi illorum monumentum ſepulcrale adhuc conſpicitur, ut testium oculatorum fide conſtat: haec tam valide ni fallor probavi in EXCVRSV XI. p. 466. ſqq. ut omnis dubitandi anſa praeciſa ſit. Occurrit illa in Pacto Autographo die 14. Oct. Occurrit in Pacto altero mariti ſui cum hoc Duce Brab. post d. 14. Oct. a. 1206. n°. 1. quo *Ludovicus*, *tam ipſe quam uxor* promittunt, ſe *reſignaturos Duci Castrum de Chalmont*, *de quo Comes* VXOREM A. *dotavit*. Quominus vero illud *uxor A.* per *Aleidem* explicari poſſe cenſeas, prohibent verba praecedentia *Compoſitionis*; quod *Comes et* VXOR *eius*, *omne Allodium*, *quod competit eis ratione et iure hereditario* in

A. 1206. ante d. 14. Oct. feodum, a Duce tenebit, et *ligius homo suus erit* contra omnes homines, excepto *Episcopo Leodyensi*; et etiam contra Episcopum

in tota HOLLANDIA *in manus Ducis resignabant — excepta Domo de* LEYDEN *et* CASTELLARIA; in quae bona *Aleidi Brabantinae* nihil iuris erat. Occurrit porro *Ada* in Literis *matris* Aleidis a. 1207. ad Regem Angliae de ea recuperanda conscriptis. Itidem in literis *Episcopi Traiect.* et *Adae* Patrui *Comitis de Benthem*. Occurrit praeterea anno adhuc 1216. et 1217. in *Bullis* Papae *Honorii*, qua is Compositionem *Philippi Namuc.* super *Comitatu Hollandiae* et super *raptu uxoris Ludovici* examinat et confirmat. Agnoscunt imprimis *Adam Losensem* duae Chartae a. 1213. et altera a. 1218. tamquam *Donatricem*. Agnoscunt denique *Epitaphia Herkenrodia*, ubi iuxta maritum Ludovicum Losfens. sepulta iacet. Haec omnia novit, nosse certe potuit ac debuit Vir Ampl. ad STOK. D. II. bl. 158. sqq. et tamen ex his *Compositionis* verbis, quibus *Advocatiam S. Trudonis Comes cum* FILIA DUCIS [Henrici Brabantiae] *in feodo accepisse* dicitur, palmarium argumentum haurire se posse censuit, quo probet, ADAM hoc anno 1206. iam fato fuisse functam, et ab eo ALEIDAM Ducis Brabant. filiam, alteram uxorem esse ductam. Probari igitur nunc a me debet, hanc ALEIDAM BRABANTINAM HENRICI I. *Ducis* FILIAM non nupsisse LUDOVICO, sed eius fratri ARNULFO, *Comitis Losensis* successori; quo probato matrimonio omnia, quae de *Ada* Vir Doctus scripsit, sponte corruent. En tibi! verba MANTELII, qui eamdem hanc *Compositionem* in *Historia* sua *Losensi* eo fine in medium protulit, p. 168. sq. LUDOVICUS [de Los] *omni destitutus spe prolium, duos dumtaxat habebat ex fratribus superstites,* HENRICUM *Ecclesiastici Ordinis, et* ARNULFUM *— annos circiter natum* XXV. *visaque in* ILLO UNICO *spes omnis posteritatis et possessionis Domus Losensis inclinata recumbere —. Brabantus haud gravate audivit de* FILIAE SUAE *nuptiis, quae tandem conclusae hac lege, ut Ludovicus illi Traiectum — cederet.* Scriptor deinde productis hisce Compositionis de feudo *filiae Ducis*, et cessionis Traiectinae a. 1214. peractae tabulis, sic pergit: *Et quamvis hoc praecise anno non sint celebratae nuptiae; istud tamen nimis quam (tam ex Tabulis ad fundationem Herkenrodanam productis quam mox exhibendis) clare liquet,* ALEYDEM HENRICI *Brabantiae* DUCIS FILIAM *nupsisse, non* LUDOVICO, *sed* ARNULFO *Losensi, huiusque fuisse coniugem.* Add. p. 175. Arnulfus *de consensu uxoris suae* ALEIDIS *Comitissae concedit Sanctimonialibus Herkenro-*

pum iuvabit Comes Ducem, si Episcopus guerram movere voluerit Duci pro sua voluntate iniuste. Item Dux praefiget Comiti A. 1206. ante d. 14. Oct.

kenrodanis Ius Patronatus Ecclesiae de Hasselt. — — *Neque* ALEIDIS *haec Herkenrodae sepulta; sed* ARNVLFO *Comite mortuo, transivit ad alterius nuptias.* En tibi! etiam BVTKENS *Troph. de Brab.* T. I. p. 209. in *Henrico* I. ALEYDE *de* LOVAIN [Henrici I. filia] *fut premierement mariée a* ARNOU *Comte de Los. Elle apporta à son mari l'Advoüerie de S. Tron avec autres terres, mais elle n'eust enfants dudict Comte, & nostre Princesse s'allia en secondes nopces à* WILLAVME *Comte d'Auvergne.* — *Nostre Princesse avec son dict mari renonça en l'an* MCCXXIV. *à toute la succession qu'elle pouvoit pretendre aux Alleus* [i. e. alodia] *& autres bien de son* PERE *le Duc* HENRY I. *Apres en l'an* MCCXLVI. *elle composa avec Arnou Comte de Los & de Chiny, nepveu & heritier de son premier mari sur son doüaire & autres pretensions quelle avoit à sa Charge.* Exstant harum rerum Chartae in *Preuves* ib. Libr. IV. p. 70. f. 71. et p. 76. (2) et in MANTEL. p. 177. Habet haec etiam BALVZ. *Hist. de la Maison d'Auvergne*, Preuv. p. 89. quibus confer infra Chartas a. 1218. post M. Iul., a. 1219. n°. 11. et a. 1225. d. 3. Febr. Haec autem omnia vidit, legit, et hos Scriptores excitavit Vir D. HVYDEC. et tamen hanc ALEIDEM LVDOVICO uxorem tradere sustinuit, contra tot clara, tum haec, tum alia de vivente adhuc ADA, testimonia. Novi, BVTKENSIVM alibi p. 31. p. 562. et p. 170. *Ludovicum* cum *Arnulfo* confudisse, et maritum ALEIDIS vocasse LVDOVICVM, sibi ipsi in his contradicentem. Sed non licet propterea, quae aperte ex errore dicta sunt, suum in commodum arripere. Dubius certe haesit BVTKENS ex ambiguis vel depravatis huius Chartae verbis; et correptus propterea tacite iam est ab Doct. Editore *Histor. Lossensis* l. l. etsi neque hic rei circumstantias satis perspexisse videtur. Res omni dubio ex antedictis est ademta. Quae tamen omnia si forte incredulis non persuadent, en tibi! coaevi scriptoris testimonium omni exceptione maius, quo magis rerum, quas narrat, αὐτόπτης, et accuratissimus earum censor fuit, REINERI scriptoris Leodiensis ad a. 1218. p. 60. LVDOVICVS *Comes de Los — obiit* IV. *Cal. Augusti.* — *Mortuis autem tribus fratribus, solus iunior* ARNVLFVS *remansit, qui in* ANGLIA *pro* VXORE *fratris sui* LODOVICI *multo tempore obses fuit; nunc autem* DVX BRABANTINVS *visa opportunitate,* FILIAM *suam iuniorem nomine* ALEIDEM *in matrimonium dedit.* An quidquam unquam disertius dici

A. 1206. ante d. 14. Oct. *miti de Los* diem ad quam ᵉ Comes indubitanter veniet, et Dux de Lymburg, si voluerit; sed quicquid ei sententiatum fuerit vel

ᵉ *quem* Butk.

dici? contra quidquam negari imprudentius, potest? quam quae bl. 162. a Viro D. HUYDEC. negantur; sic enim ille: *Graaf* ARNOUD *van Loon en zyn vrou* ALEID *hadden geen recht ter wereld op die goederen*, nempe *Ducis Henrici*; quum tamen in Charta d. 3. Febr. a. 1225. (V. Cod. Dipl.) ALEYDIS *quondam* COMITISSA DE LOS haec testetur: *Notum facimus, quod Dom. Dux Lotharingiae* 2000 *librarum* — *pro* NOSTRA HEREDITATE *de Brabantia nobis promisit.* — — *Et per hoc ego Comes Will.* [Alverniae] *et ego* ALEYDIS *quondam Comitissa de Los renunciavimus omni* IURI, *quod in* ALLODIIS ET BONIS DUCIS *habere deberemus.* Add. MANTEL p. 186. et 191. Clariora si vultis? En! tibi Chartam *Gertrudis de Dasborg* a. 1223. in MIRAEI T. II. *Opp. Dipl.* p. 849. cui subscripserunt testes: *Nobiles Dominae*, MARIA *relicta Ottonis Imperatoris*, AILIDIS *relicta Comitis* ARNULFI DE LOOZ. Imprimis vero respice ad Chartam (*Cod. Dipl.* a. 1219.) per quam hic ARNULFUS *Comes* et ALEIDIS *eius uxor*, *Comitissa*, confirmant donationem cuiusdam Nobilis *Gotherti.* Interim avide etiam V. D. HUYDEC. l. l. bl. 162. f. arripuit, quae scripsit BALUZIUS *Histoire de la Maison d'Auvergne* L. I. C. 20. quae postquam inspexi, nihil tamen aliud docent, quam quae BUTKENSIUS de *Aleide* et *Ludovico*, (ex errore pro *Arnulfo* scripto) memoriae mandavit. Nescio etiam qua ratione Vir D. bl. 162. excitare sustineat binas literas huius ALEIDIS cum tertio iam marito nuptae, datas a. 1259. et 1260. quarum primae sic inchoant: ARNOLDUS *Dominus de Wesemale*, *et* ALEIDIS, *uxor eius*, *Comitissa Alverniae* — alterae Gallice scriptae: ERNOUL, *Chevalier*, *sire de Wesemale*, *et* ALYS, *qui fu Contesse d'* AUVERGNE; si enim in posterioribus literis p. 92. ulterius pergis, invenies, hanc ALEYDEM nuncupare MARIAM *Imperatricem Henrici Ducis filiam* SOROREM *suam*, et loqui de iure *in hereditatem Mariae: Nous faisons à savoir* — — *ke pour l'especial amour, que nous avons à nostre chier Signeur le Duc de Lorreigne & de Brebant, & pour le grant biens, que nous a faet, & pour les dons, que nous à donné, & meismement pour la grant mise, qu'il à faet apré le Conté de* BOLOIGNE, *pour* NOSTRE DROICT *a porchacer*, *avons regardé à leauté*, *que nous li donnons la Contey de Boloigne & les appartenances à luy & à ses oers* TOUT LE DROICT, *que* NOUS Y AVONS, *& que avoir pons*,

vel factum, praedicta bona tenebit Comes a Duce, et propter A. 1206.
hoc de Allodio suo, quod ducentas valet Marcas annuatim, ante d. 14. Oct.
Co-

ens, *&* *que* ESCHOU EST BEURNOE ALYS *devant dicte*, *de par ma* CHIER SEUR MARIE *que fu* EMPERIS *iadis*, *que eschoete li estoit*, *de par nostre* COUSINE GERMAINE *la Contesse* MAHAUT DE BOLOIGNE. Quid clarius, quid disertius his dici potest! Res enim, quam hic cum Viro D. transigo, haec est. Non quidem negat Vir D. ARNVLFVM Lossensem, ac deinde ARNOLDVM *de Wesemale*, uxorem habuisse *Aleidem*; sed negat hanc fuisse *filiam Henrici* Brabantiae. Videbat nempe unam eamdemque duobus fratribus iungi matrimonio non potuisse. Contra statuit, hanc Henrici *filiam*, ALEIDEM, nupsisse LVDOVICO Loss., priore eius uxore *Ada* praemortua; adeoque in Chartis *Ludovici* a. 1213. et 1218. pro *consentiente uxore* ADA legi oportere *consentiente uxore* ALEIDE. Contra haec ego probo, ALEIDEM, *Arnulfo* Loss. deinde *Wesemallo*, nuptam, fuisse *filiam Henrici* Duc. et sororem *Mariae* Imperatricis, et ut talem cum sequente marito pro Dotalitio et hereditate sua 2000 L. renunciasse omni iuri in bona et alodia Ducis, et ut talem etiam fuisse heredem *Comitatus Boloniensis*, quem antea eius soror *Maria* possederat. Concludo igitur, rem omni dubio esse exemtam, *Adam Holland. Ludovici* Loss. coniugem cum marito vixisse, eique fuisse superstitem; *Arnulfum* vero Ludovici fratrem, et in Comitatu successorem, habuisse uxorem *Aleidem*, Brabantiae Ducis Henrici filiam, quae post *Arnulfi* mortem nupsit primo *Wilhelmo Comiti Alverniae*; deinde *Arnoldo de Wesemale*. Haec ultima enim praeter MANTEL. *Histor. Loss.* p. 177. sq. extra dubium collocavit BALVZ. *Hist. de la Mais. d'Auvergne* L. I. C. 20. T. I. p. 85.

Quid igitur (inquies) hac in Charta sibi volunt verba, *omnia quae Comes* CVM FILIA DVCIS *acceperat in feodum a Duce tenebit et ligius homo suus erit contra omnes homines*? Haec quidem verba non impediverunt MANTELIVM l. l. p. 168. quo minus *hanc filiam* ad *Arnulfum*, non vero ad *Ludovicum* referret. Ego vero ingenue fateor, non satis clare me perspicere, quomodo salva fide historica, salva etiam fide Diplomatis, haec explicari, vel subsistere queant. In errorem per haec certissime inductus est BVTKENSIVS, eumque secutus BALVZIVS. Fuit quum coniicerem, verba Chartae, *quae cum filia Ducis* ACCEPERAT, accipi debuisse, ut saepe fit, per *enallagen modi* pro *accepisset*, vel *accepturus erat*; ita ut haud obscure innueretur pactum quoddam antecedens *Ludovici* de ducenda *Aleide*, nisi praematu-

A. 1206. ante d. 14. Oct. Comes Duci assignabit, et a Duce tenebit. Cum *Dux* et *Comes* fuerint compositi, *Dux* bona fide *iuvabit*, *quod Comes de Los et Dominus* WILLELMVS *de Hollandia componantur*; si vero Dux hoc iuvare non poterit, *Dux utrique* [f] *diem praefiget* (3), et *Comiti de Los* faciet, quod *Homines* dixerint, quod de iure tenetur facere.

f atque MS, male.

maturae cum *Ada Holland.* nuptiae intervenissent. Sic MARIA filia Henrici, *Aleidis* soror, quatuor annorum puella iam fuit desponsata *Ottoni* IV. Regi. Sic et aliae. Protulit aliam coniecturam noster MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 151. quae specie haud caret. Is rem ita interpretatur, quod Dux Brabant., censens nuptias Ludovici Loss. cum *Ada*, in Angliam captiva deducta, irritas, tamquam non legitimo modo contractas, (quo etendunt literae matris *Aleidis* a. 1207.) pactus sit, filiam suam *Aleidem* Ludovico Loss. *cum dote* elocare: forte quod possessioni Hollandiae, tamquam opimae praedae, inhiaret. Quae si non placent, dicendum videtur, locum sanum non esse, et in mendo cubare; qua de re certiores esse possemus, si Autographi inspiciendi facultas adesset. Ex *Registris Brabantiae Butkensius* haec dedit. Nec dubium de eius lectione superest, postquam benevolentia Illustriss. Comitis NANY novum inde Apographum ad me missum est. Hoc autem addi potest, ipsam locutionem, si *de dote* accipi deberet, fore suspectam. Non enim dicitur *quae Comes cum filia in dotem acceperat*; nihil hic de dote! sed *de feudo* sermo est. Praeterea in verbis, *omnia quae Comes cum filia acceperat*, merito rogaveris: quaenam sunt illa? sit etiam est de his in praecedenti, an in sequenti contextu ulla mentio? Nihil horum! credo igitur, *filia Ducis* in mendo cubare, vel rem ad prius aliquod Pactum respicere, quod effectu caruit per nuptias *Ludovici* Comitis cum *Ada Hollandica* contractas et pro legitimis habitas.

(3) *Praefiget*] Eiusmodi Pactum Episcopus Traiect. cum Comite Gelriae a. 1202. etiam inierat de cohibendo *Wilhelmo* Hollando. *Comes promisit*, *quod Willelmum generum suum monebit* — — *et*, *si ad hoc eum inducere non potest*, — *D. Episcopus Comiti Gelriae diem*, *quem voluerit*, PRAEFIGET, *quem Comes sine dolo et protractione observabit*, *et quidquid sententia* PARIVM *suorum dictaverit*, *id idem constanter tenebit*; ex BVTK. *Troph.* T. I. p. 51. supra p. 259.

N. LXVIII.

N. LXVIII.

Sententia arbitralis (1) five Laudum de dividenda Hollandia, Zeelandia, et Frisia, inter WILHELMVM Comitem Frefiae, ADAE patruum, et LVDOVICVM Comitem Losfenfem, ADAE maritum, arbitro PHILIPPO Comite Namucenfi, Comitatus Flandriae Tutore. A. 1206. d. 14. Oct. N. I.

A. 1206. d. 14. Octobr.

Ad Chronic. p. 111, 182. a. 203, 206, 212. sqq. et ad Excurs. VII. p. 268, 271, 272. et XI. p. 467, 472. etc.

(Ex autographo in *Maioribus five fecretis Archivis* Ecclefiae Cathedralis S. Donatiani Brugis, *Armario* I. tribus diverfis clavibus occlufo, Loculo 7. n. 3. Habent CIRONIVS, MATTHAEVS, MANTELIVS, MIERIS. Vid. p. 315.)

Haec est forma compofitionis (2) et pacis perpetuae inter LVDOVICVM[a] *Comitem de Los* et *de Hollandia*, et Dominum WILLELMVM[b] (3) FLORENTII *Comitis Hollandiae* quondam

[a] Cit. *Ludovicum.* [b] Cit. *Wil-*

(1) *Arbitralis*] Vid. Vindicias huius Chartae ad calcem. Diftinxi autem ad maiorem rei intellectum in fuos Paragraphos; in Chartis enim vetustis omnia femper uno tenore fcribuntur. Vtinam vero ad huius Chartae titulum tandem evigilent Nostrates, et mera illa fomnia de *Antiquitate Reipubl. Batavae*, et de *Hollandiae* Comite *Ordinibus fubiecto*, misfa faciant: laetior lux Iuri nostro publico oreretur!

(2) *Compofitionis*] Nihil infoliti habet hoc initium, imprimis apud Flandros. Sic fere Charta PHILIPPI Comitis Flandriae a. 1179. apud MIRAEVM *Opp. Dipl.* T. I. p. 106. *Haec est conventio facta inter Comitem* FLANDRIAE *Philippum et Ducem Lovaniae Godefridum*. Cf. fupra p. 259. Nulla igitur ratio est, cur hoc initium derideat Vir Ampl. ad STOKE D. II. bl. 152.

(3) *Willelmum*] Obfervate in hac Arbitrii Charta, WILHELMVM ubique fimpliciter vocari *Dominum*; quum contra *Ludovicus* femper audiat *Comes de Los* et *de Hollandia*; quia per hanc Chartam *Comitatus Hollandiae Wilhelmo* abiudicatur.

A. 1206. d. 14. Oct. N. I. dam *filium*, arbitrio Domini PHILIPPI *Marchionis Namucensis* [c], *Baiuli Flandriae*, et nobilium Flandriae virorum consensu et consilio firmatae, et spontanea (4) praedictorum, Comitis scilicet LVDOVICI [d] et Domini WILLELMI, voluntate plenius approbatae [e]. Post longas siquidem controversias inter eos versatas tandem in bonum pacis consentientes [f], LVDOVICVS *Comes de Los* et *Hollandia* [g] et Dominus WILLELMVS praedictus, dicto et arbitrio Domini PHILIPPI *Marchionis Namucensis* [h] super universa terra, quae fuit THEODERICI *Comitis Hollandiensis* [i], se commiserunt [k].

§. I. Do-

c Matth. ubique *Namurcensis*. d Cir. *Lodewici*. e Matth. *approbata*. Cir. *approbatae* recte. In MS. *appropatae*. f *consensientes* in autographo. Ma. Cir. *consentientes*. g Ma. *et de Holl*. h Autogr. simpliciter *Nam*. et sic fere semper. i Matth. *Hollandensis*. k Matth. *commiserunt* sine *se*; sed coniecit, *compromiserunt*.

(4) *Spontanea*] Spontaneam fuisse *Wilhelmi* voluntatem, dicit Charta. Dux tamen Brabantiae per Pactum antecedens p. 292. Ludovico clam favebat; ac *Philippus* Flandrensis in hac Charta *Hollandiae* feudum sibi Flandroque paciscebatur: hinc facilius visu fuit *Ludovico* quam *Wilhelmo*, quam in partem libra iudicii et arbitrii vergeret. Nihil tamen haec ad rem, quum ambas partes concessisse in hunc *Arbitrum*, Charta sigillis munita diserte doceat.

(5) *Dotalicio*] Quae dos illa, sive ut Charta habet, *dotalicium* matris *Wilhelmi* fuerit, scio iuxta cum ignarissimis. *Terram* tamen fuisse, quae intra fines *Comitatus Hollandiae* sita erat, fere innuunt verba. Hanc autem *Terram Ada Scotica* Wilhelmi mater in dotem accepisse videtur, quum *Florentio* III. Wilhelmi patri nupsit. Extat eiusdem *Terrae* mentio in Charta Comitis Holl. et Regis Rom. *Wilhelmi* II. a. 1248. qua *feudum ac terram, quam* PROGENITORES *nostri Comites Hollandiae a Domino Ill*. SCOTORVM REGE *et suis progenitoribus hactenus tenuerunt; carissimae sorori nostrae* AELIDI *ac Ill. viro Ioanni de Avesnes* — *marito eius in connubium duximus conferendum* cett. in MARTEN. *Thes. Anecd*. T. I. p. 1032.

(6) *Scarpenesse*] Erant *Scarpenesse*, uti et *S. Maartensdyke*, cum reliquis Sta-

§. 1. Dominus igitur PHILIPPVS *Marchio Namucensis* dicto et arbitrio suo assignavit *Comiti de Los Comitatum Hollandiae*, excepto dotalicio (5) matris Domini WILLELMI supradicti, post cuius Dominae[l] decessum dotalicium illud ad Dominum WILLELMVM in proprietatem deveniet. A. 1206. d. 14. Oct. N. I.

§. 2. Assignavit etiam Dominus PHILIPPVS *Marchio Namucensis* Comiti de Los satis dicto[m] *Scarpenesse* (6), *Duvelant*, *Stavenesse*, et *Drieskire*[n] (7), et hominium Domini HVGONIS (8) *de Ostforne* et *de Westforne*[o], et de appendiciis.

§. 3. Tota vero alia terra ex hac parte MOISAE (9) deversus

l Matth. *Domini*, male. Noster diserte *Domine*, nempe *Aleidi Scoticae*. m Matth. omisit *Marchio*, et *satisdicto*. n Ciron. *Driesbore*. Ma. omisit *et Drieskire*. o Sic etiam apud Mantellum, *et hominium Domini Hugonis de Oostforne et Westforne*: sed apud Matth. vitiose, *et Dominium Hugonem de Oosterverne et de Westreverne*. Cit. *Dominum Dominum Hugonem*, qui *Ostennome et Vuestrentierne*.

Stavenisse, *Duveland*, et *Drieschire*, hoc tempore insulae separatae, ut iam observavit WAGEN. *Vad. Hist.* D. II. bl. 325.

(7) *Drieskire*] Ne mireris nomen, quod hodie *Dreyschor* audit. Sic enim adhuc vocatur in Charta a. 1411. apud MIERIS D. IV. bl. 169. *Een wigors-natairs*, *gelegen buiten* DREYSCHIER, *aen die Oistzide*, *streckende aen Greveninge*, *aen de zuytside Rippertsoirt*, *ende den dyck van* DREYSCHIER, *aen die westzide dat nuwelant van Sonnemar*, *ende aen die noirtside een gors geheten Bommeneeden*.

(8) *Domini Hugonis*] Intelligitur *Hugo de Verne*, cuius hac aetate frequens est mentio, et de quo ago ad Chart. a. 1213. M. Dec. Cf. ALKEMADE *Beschr. van den Briel* p. 195–197. Ex hac autem Charta patet, quam immensa his terris dominia is possederit. Habuit *Dominium de Oost- et Westvoorne*. Habuit *Castellanatum de Zeelandia*, i. e. *Vicecomitatum* terrae Zeelandiae. Habuit bona in *Appenbroek*, et praeterea in *Insulis Wilhelmo assignatis*. Eius quoque erat Castrum *Scarpenesse* in Poortvliet. Quae omnia haec Charta docent.

(9) *Moisae*] MATTH. legit *Mosellae*, per quam vocem WAGEN. l. l. intelligit amniculum illum *de Mosselkreek*, olim Belgice *Mosselee* vocatum, qui Zuidbevelandiam ad occidentem Oppi-

A. 1206. d. 14. Oct. N. I. sus *Flandriam* [p] per dictum et [q] arbitrium Domini *Marchionis Namucensis* remanet in partem [r] Domini WILLELMI.

§. 4. Quicquid Dominus HVGO praedictus tenet apud *Appenbruech* [s] (10) et *Castellariam de Zelandia* [t], et omne quod tenet infra insulas, quae assignatae sunt Domino *Willelmo*, tenebit ipse HVGO (11) a Domino WILLELMO [u], et inde excipiuntur quatuor insulae supradictae [v] Comiti *de Los* assignatae.

§. 5. In *Winagio* [x] apud *Gherylieth* [y] (12) habet [z] Dominus WILLELMVS omni anno quadringentas libras denariorum, et habebit illic Nuncium suum ad denarios colligendos, quousque quadringentas libras receperit; omne quod illis quadringentis libris supervenerit, *Comitis de Los* et *de Hollandia* [a] erit. Siquid autem ad illas quadringentas [b] libras perficiendas defuerit, *Comes*

p Matth. *alia terra ex parte Mosellae versus Flandriam*. Cir. *ex* HAC *parte*. q Matth. abest *et*. r Ma. *parte*. s Ma. *Apenbuch*. t Ma. *Castellaniam de L. Sellamidia*. u Ma. deficiunt 6 voces a *tenebit* — *Willelmo*, sed habet eas Cironius et Mieris. v Ma. *praedicto*. x Mantel. *Wenagio*. Matth. *Wimagio*. y Ma. *Gervlitz*. z Ma. *habebit*. a Ma. *et Hollandiae*.

Oppidi Reimerswale secabat. Verum in MS. Autographo distincte exhibetur *Moise deversus*. Vnde puto, Matthaeum male pro *Moise de* ex coniectura legisse *Moisele*. Sed *deversus* in MS. cohaeret, et novam lineam inchoat. Et sic etiam cum Robijns communicavit OL. VRED. in MANTEL. *Hist. Loss*. p. 152. Intellige autem eam terrae partem, quae complectebatur omnes *Zeelandiae insulas*, tum orientales tum occidentales, adeoque etiam terram inter *Scheld* et *Heedensee*, et ab altera parte illam terram, quae hodie *Overflacqué*, *Goedereè*, et *Voorne* audit, sed multum ab priore statu aquarum impetu et terrae submersionibus immutata.

(10) *Appenbruech*] Est villa sive locus iuxta decursum amnis *Bornisse*, alio nomine *Widele*. Hinc *Abbenbroek op Widele* apud MIERIS *Charterb*. D. II. bl. 123. Cf. D. IV. bl. 238.

(11) *tenebit — Hugo*] Secutus fuerat *Hugo* partes *Ludovici* et *Adae*. Pacatis vero rebus omnia sua recuperat,

mes de Los et *de Hollandia* [c] infra annum perficiet, et cum nun- A. 1206.
cio Domini WILLELMI *Comes de Los* et *Hollandia* ministrum d. 14. Oct. N. I.
suum habebit ad computandum et sciendum denariorum receptionem in praedicto *Winagio* [d].

Illas quadringentas libras *Winagii* Dominus WILLELMVS tenebit ab *Imperatore* seu *Rege Romanorum* (13), sicut *Comes de Los* et *de Hollandia* [e] tenet ab eodem *Rege* residuum ad *Winagium de Gervlieth*. Homines Domini WILLELMI nichil aliud solvent, quam solebant solvere tempore FLORENTII *Comitis Hollandiae*.

§. 6. Ad dictum et arbitrium Domini PHILIPPI *Marchionis Nam.* debet Dominus WILLELMVS benefacte [f] adheredare Comitem *de Los* de omnibus supradictis, et Comes *de Los* Dominum WILLELMVM bene etiam [g] adheredare.

§. 7. Vn-

b MS. *quadringintas* h. l. *c* Ms. *et* abest, et mox *et Hollandia.* *d* Ms. *Winagio*, et statim *Guinagii.* *e* Ms. simpliciter *de Los* missis reliquis *et de Holl.* *f* Ms. absunt *March. Nam.* et vox *benefacte.* *g* Ms. pro *bene* habet *debet.* Rectius Chronius.

perat, et *Wilhelmo* fidem praestare et homagium facere debet.

(12) *Ghervlieth*] De hoc *teloneo Geervlietano* vide not. ad *Chron.* p. 161. *Winagii* vox hoc tempore nota satis est. Sic *Margareta* Flandriae a. 1260. concedit, ut Abbates S. Eligii — *nullum pedagium*, *theloneum*, *pontageum*, WIENAGIVM, *seu quamcumque aliam costumam solvere teneantur*, *sed ab omni exactione huiusmodi costumae liberi sint*, in FOPPENS *Coll. Dipl.* T. III. p. 600.

(13) *Rege Rom.*] En! Teloneum Geervlietanum adhuc speciale ac nominatim expressum *Imperii feudum.* Nec mirum hoc! Imperator ante tredecim tantum annos, p. 216. hoc teloneum Comiti Hollandiae feudali iure tenendum confirmarat. Nec Comites eo adhuc devenerant, ut invito Imperio eiusmodi Telonea exigerent, praesertim si rem haberent cum exteris; uti hic cum Flandris.

A. 1206. d. 14. Oct. N. I. §. 7. Vnde sciendum est, quod Dominus WILLELMVS, ad dictum et [h] arbitrium Domini PHILIPPI, *Marchionis Namucensis*, et Consilii sui, dedit ei obsides pro dicto et arbitrio suo tenendo *sororem* suam (14), et *filiam* suam (15) propriam, et decem *homines de Scoudes* [i].

§. 8. Homines *de Hollandia*, qui ipsa die *Brugis* erant, fecit Dominus WILLELMVS facere hominium Comiti *de Los* et *de Hollandia*, et per *Castellanum de Leda* [k] (16), qui praesens erat, debet Comiti *de Los* facere (17) haberi [l] libere *Castellum de Leda* vel per nuncios suos.

§. 9. Debet quoque mandare et praecipere omnibus hominibus *Hollandiae* et tocius terrae Comiti *de Los* assignatae, per litteras [m] patentes et per nuncios suos, ut Comiti *de Los* et

h Ms. abest *et*, postea etiam *Marchio Nam.* i Ms. *Schoudes*. Est insula *Scaldis*, nobis *Schouwen*. k Ms. *de Leida*. l Ms. *habere*. m Ms. addit *suas*.

(14) *Sororem suam*] Ex quatuor, quas habuit *Wilhelmus*, sororibus quaenam intelligatur, dubium. Vide tamen notas ad *Dissertat. Genealog. Comit. Holland.*

(15) *Filiam*] Habuisse *Wilhelmum* filiam *Adam* nomine, quae post *Abbatissa in Reinsburch* obiit a. 1258. ut docet eius Epitaphium in BOXHORN *Theatr. Holl.* p. 224. Habuit et aliam *Richardam Domicellam de Delft* IO. A LEID. *Chron. Belg.* L. XIX. C. 9. quae et ipsa in Rijnsburg monialis fuit. Vid. CRONIC. DE HOLL. in MATTH. *Anal.* T. V. p. 535. Eius sigilla in aes expressa dedi TAB. XIV. Quae filia intelligatur, incertum aeque est.

(16) *Castellanum de Leda*] Per hanc vocem, *Castellanum de Leda*, et mox *Castellum de Leda* intelligi *Castellum de Leiden*, (*de burgt van Leiden*) satis patet ex seqq. verbis Chartae p. 306. l. 1. ubi primariae huius aevi urbes recensentur *Dordrech*, *Flardinghem*, LEDA, et *Harlem*. Hinc quoque infra p. 310. §. 17. coniunguntur: *Castellum de Leda*

et *de Hollandia* [n] hominium faciant et fidelitatem sine aliquo A. 1206.
d. 14. Oct.
malo ingenio, et in mandato illo et praecepto debet homini- N. I.
bus illis intimare, quod, si *hominium* illud et *fidelitatem* facere recusaverint, contra omnes, qui rebelles erunt, erit Comiti *de Los* in omni posse suo in auxilium, quousque haec consummata erunt Comiti *de Los* et perfecta.

§. 10. Et deinde [o] Dominus WILLELMVS debet ire in *Curiam* [p] Domini *Episcopi Traiectensis*, et illic reddere feodum [q] suum (18), et guerpire ad opus Comitis [r] *de Los*, ad eum bona fide adheredandum sine suo dando [s]. Et simili modo faciet Dominus WILLELMVS in *Curia* (19) *Ducis* [t] *Lovaniensis* (20).

§. 11. Illinc debet Dominus WILLELMVS ire apud *Dordrech*,

[n] Ms. absunt *et de Holl.* [o] Ms. omisit *et*; tum traiectis vocibus *debet Dominus W.*, quod frequens. [p] Ms. *Curia.* [q] Ms. fere semper *feudum.* [r] Ms. *Domini Comitis.* [s] Ms. ubique *sine suo damno*, quod eodem redit. Expressi autographum. [t] *Domini Ducis.*

Leda cum villa [i. e. urbe] *et cum toto allodio*, quod est in *Castellaria illa.* Edidit etiam Matth. *Leida.*

(17) *Facere*] Nimirum sectatus fuerat IACOBVS Castellanus de Leiden partes *Wilhelmi*, eique iureiurando obstrictus solvi ab illo per *Wilhelmum* debebat; et, quia *Castellum de Leiden* feudum erat Hollandiae, cedebat nunc illud novo Comiti *Ludovico.* Et sic in ceteris.

(18) *Feodum suum*] Intellige *Comitatum Frisiae Orientalis*, ex quo Wilhelmus *Fresiae* se *Comitem* scribit, de quo dixi *Excursu* VIII. et hic p. 314.

(19) *In Curia*] De Feudo *Brabantino* res aperta est. Obtulerat nempe a. 1200. Theodericus VII. Comes, Wilhelmi frater, totam *Zuidhollandiam* Henrico Duci, eamque in feudum receperat; vid. p. 249. nunc hoc feudum *guerpibat*, id est, Comiti de Los tradebat.

(20) *Ducis Lovaniensis*] Hoc nomine adhuc *Dux Brabantinus* insigniebatur. Vt satis notum est.

A. 1206. d. 14. Oct. N. I. *drech*, et ad *Flardinghem*[t], et ad *Ledam*, et ad *Harlem*, et ad quamque illarum villarum[v] debet mandare, et summonere[x] omnes homines vicinos et adiacentes illi villae, et praecipere eis, ut Comiti *de Los* et *Hollandiae*[y] hominium faciant et fidelitatem, et Dominus WILLELMVS omnes homines illos a *fidelitate* (sic), quam ei fecerant, et *hominio*[z] liberos et absolutos clamabit et dimittet, et, si qui rebelles fuerint, Dominus WILLELMVS ad summonitionem[a] Comitis *de Los* debet eum iuvare semel ad illos[b] destruendos et fugandos, nec eos potest Dominus WILLELMVS retinere vel iuvare, quousque ad fidelitatem et hominium Comitis *de Los* et *de Hollandia* venerint; et hoc pepigit Dominus WILLELMVS Comiti *de Los* et *de Hollandia*[c] bona fide.

§. 12. Dominus *Marchio Namucensis* debet mittere Nunceios suos cum Domino WILLELMO et cum Comite *de Los* ad *Curiam* Domini *Episcopi Traiectensis*, et ad Curiam *Ducis Lovaniensis*, et in *Hollandiam*, ut[d] eorum testimonio haec perficiantur, et ipsorum testimonio[e] quisque debet tam Comes *de Los* quam Dominus WILLELMVS haec, quantocius[f] potuerit, adimplere. Praecepit quoque Dominus *Marchio Namucensis* ipsis nunciis in fidelitate et iuramento, quod ei fecerant[g], quod

t Ma. *Dordrecht*, *et ad Hardinglem.* Et mox *Arlem.* v Ma. *quamquam.* Et omisit *villarum.* x Ma. *sic monere.* y Ma. abs. *et Holl.* quod frequens. z Ma. pro *et hominio* habet *omnino.* a Ma. *summissionem.* b Ma. abest *illos.* c Ma. absunt *et de Holl.* d Ma. *et.* e Ma. omisit 5 voces ab *haec* ad *testimonio.* Etiam Ciron. f Ma. *quanto* [illegible] g Ma. *eis fecerent.*

quod haec bona fide perficere ftudeant [h]. In omnibus viis A. 120[illegible]
iam [i] dictis ad perficienda, quae praedicta [k] funt, ibit Comes d. 14. Oct. N. I.
de Los fub conductu Domini WILLELMI, et Dominus WILLELMVS fub conductu *Comitis de Los*. Hiis quoque peractis fecundum relationem et [l] recordationem Nunciorum iam dictorum Dominus WILLELMVS obfides pofitos [m] rehabebit liberos. Haec omnia Comes *de Los* et Dominus WILLELMVS bona fide et fine malo ingenio debent complere.

§. 13. Dominus WILLELMVS debet mittere in *Angliam* nuncios fuos ad rehabendam [n] *Neptem fuam* (21) et eam reddendam Comiti *de Los et de Hollandia* [o], et, fi per nuncios fuos eam rehabere non potuerit, nuncii illi debent ei acquirere conductum, ut ipfe illuc ire poffit; quod fi non potuerint, Dominus PHILIPPVS *Marchio Namucenfis* debet ei conductum illum acquirere. Et ipfe [p] Dominus WILLELMVS in propria perfona debet illuc ire, et bona fide laborare ad hoc, ut eam rehabeat fine fuo dando, et, fi in propria perfona fua eam non rehabuerit [q], et Dominus *Marchio Namucenfis* vel per litteras Regis *Angliae*, feu per credibiles nuncios fcire potuerit, quod

h Ma. laborat diftinctione, fic: *ftudeant in omnibus fupra iam dictis. Ad perficienda.* i Ma. pro *viis iam* habet *fupra iam.* k Ma. *dicta.* l Ma. *iis* - et *ac.* m Ma. abest *pofitos*, et mox *de.* n Ma. *rehabendum.* o Ma. 3 voces omifit. p Ma. *et fi ipfe.* q Ma. et Ciron. omifere omnia a voce *debet* usque ad *eam non rehabuerit.*

(21) *Neptem fuam*] Solus hic locus de *Ada* Nepte, per *Wilhelmum* ex Anglia revocanda, fufficit redarguendis omnibus erroribus, quos in hac *Adae* hiftoria commifit V. D. HVYDECOPER.; de quibus vid. EXCVRS. XI. p. 465. fqq.

A. 1206. d. 14. Oct. N. I. quod Dominus WILLELMVS posse suum[r] inde non fecerit, et quod potuisset illam rehabuisse si voluisset, tunc debet Dominus WILL. illuc ire, et Dominus *Marchio Namucensis* debet[s] cum eo mittere duos probos viros per iuramenta, et unum Abbatem in obedientia monitum, ut videant et inquirant, si Dominus WILLELMVS de illa rehabenda fecerit posse suum. Si nuncii illi testificati[t] fuerint, quod Dominus WILLELMVS posse suum inde non fecerit, Dominus *Marchio Namucensis* debet eum cogere, et *ostagiis* (22) positis, et omnibus modis, ut eam reddat. Si autem testificati fuerint, quod inde Dominus WILLELMVS posse suum fecerit, liber inde et quitus[u] debet remanere.

§. 14. Dominus WILLELMVS Homines suos *de Zelandia*[v] et *de Scoudis* debet dare obsides, et facere iurare, quod, si in supradictis

r Ma. omisit 18 voces a *posse suum* usque ad *et Dominus Marchio*. Rectum habet Ciron. Pro tunc Ciron: *iterum*. Sed omittit *illuc ire*. s Ma. abest *debet*. t Ma. *testificati* vitio typoth. u Ma. *quietus*. v Ma. *de Hollandia*.

(22) *Ostagiis*] Quid sint, docet DV CANGE in Voc. *Hostagiaria* p. 1209. ubi eadem huius Chartae verba citat ex L. I. *Regesti Papae Honorii*. Est autem *fideiussio*, vel *securitas per datos obsides*. Vnde paullo post infra coniunguntur, *dare ostagiariam et securitatem*. Contrahebatur hoc Ostagium, ita, ut debitor vel alius quivis sponsor vel fideiussor intra praefinitos fines vel intra urbem munitam commorari teneretur, donec fideiussioni satisfecisset. Cf. CARPENTIER in Voc. HOSTAGIVM 3. Exstat de *pacto Obstagii cum generatim tum speciatim apud veteres Batavos* Dissertatio, citata Viro D. IVNGIO *Histor. Benthem.* L. II. p. 47. et p. 161. Eiusmodi fidei obsides dedit Comes Holl. Episcopo Traiect. a. 1204. supra p. 268. et a. 1225. MIER. D. I. bl. 195. De his multi multa. Vid. Clar. Vir. TYDE-

dictis compositionibus et conventionibus defieeret, homines illi essent in nocumentum, et Domino *Marchioni Namucensi* in auxilium, quousque emendatum esset consilio *Curiae Flandrensis*. A. 1206. d. 14. Oct. N. I.

§. 15. Resignato quoque [x] feodo a Comite *de Los* in manum Domini PHILIPPI *Marchionis Namucensis*, Baiuli Flandriae, quod THEODORICVS [y] (23) *Comes Hollandiae* ultimis diebus vitae suae tenuit a Domino *Comite Flandriae*, et inde adheredato [z] Domino WILLELMO [a] testimonio hominum *Flandriae*, accepta [b] ab eo fidelitate, ad opus Domini *Imperatoris Constantinopolitani*, *Flandriae* et *Hainoniae* Comitis, et heredum suorum; ipse WILLELMVS feodum suum assignavit Comiti *Namucensi* ac *Marchioni*, Baiulo Flandriae, super praedicta pace et conventione tenenda, in *Ostagiariam*.

§. 16. LV-

x Cron. *quippe*, sed ex coniectura *quoque*. y Ms. hic *Theider*. Sed MS. *TheodOr*. z Ms. *adhaereditate*, a Ms. male punctum ponit post *Willelmo*. b Ms. omisit hic 27 voces ab *accepta* usque ad sqq. *super praedicta* l. penult.

DEMAN in not. ad Dissert. IZ. VAN DER DOES *de vinculo, quod olim inter Dioecesin. Traiect. et — imperium Romano — germanicum intercessit* p. 89. et VAN DE WALL *Handvesten van Dordr*. bl. 305.

(23) *Theodoricus*] Sic diserte nunc in Charta per O. Ad rem quod spectat; intellige Terram inter *Scaldem et Heedensée*, de qua Charta anni 1168. d. 27. Febr. quam confirmavit et approbavit etiam *Ludovicus Comes de Los et de Hollandia*, uti habetur in Charta proxima. Nunc autem per hanc Arbitrii Chartam ad usum *Wilhelmi* huic Feudo renunciat. *Wilhelmo* enim per hoc Pactum assignatur *Zeelandia*, unde apparet, qua ratione dici etiam *Wilhelmus* possit, et dicatur revera, hoc Pactum a. 1168. confirmasse et approbasse. Vid. infra.

A. 1206. d. 14. Oct. N. I. §. 16. LVDOVICVS Comes *de Los* et *de Hollandia* concessit, et pepigit Domino PHILIPPO *Marchioni Namucensi* ad eius dictum et arbitrium et Consilii sui, de conventione inter ipsum et Dominum WILLELMVM tenenda, et[c] pace, et omni compositione, dare *Ostagiariam*[d] et securitatem; videlicet, quod coram *Episcopo Traiectensi* ponet terram *Hollandiae* in *Ostagiariam*; quod, si in supradictis[e] compositionibus et conventionibus deficeret, terra illa remaneret in manu ipsius *Episcopi*, ita quod Comes *de Los* nichil interim acciperet[f] in terra illa, quousque emendatum esset consilio *Curiae Flandrensis*, et litteras patentes ipsius *Episcopi* debet Comes *de Los* exinde facere haberi Domino PHILIPPO[g] *Marchioni Namucensi*.

§. 17. Quatuorque insulas supra nominatas *Scarpenesse*[h] scilicet, *Duvinlant*, *Stavenesse* et *Dreeskiere*, et *Castellum de Leda* cum villa et cum toto allodio, quod est in *Castellaria*[i] illa, quae omnia ad Dominium et feodum *Flandriae* dedit idem Comes *de Los* et[k] *Hollandia*, posuit etiam in *Ostagiariam*.

Quod si deficeret[l] in praedictis compositionibus et conventionibus, Dominus *Marchio Namucensis Baiulus Flandriae*[m] manum mitteret ad feodum illud[n], quousque emendatum esset consilio *Curiae Flandriae*[o].

Ho-

c Ma et omisit. d Ma. ubique *hostagiar.* e Ma. *si praedictis.* f Ma. *reciperet interim de t. i.* g Ma. simpliciter *habere Philippo.* h Ma. sic: *Scarpenissa*, *Duvelant*, *Stavenisse* et *Drilhire.* Mantel. pro ultima voce *Driscie.* Intellige *Dreyschore.* i Ma. *Castellania.* k Ma. add. *de.* l Clr. *deficerent.* m Ma. abs. *Ba. Fl.* n Ma. abest *illud.* o Ma. *Flandrensis*, etiam infra.

Homines quoque *Hollandiae* et *insularum* praedictarum ponet obsides Comes *de Los* et *de Hollandia*, ita quod faciet eos iurare, quod, si deficeret in praedictis, ipsi homines essent Comiti *de Los* et *de Hollandia* in nocumentum, et Domino *Marchioni Namucensi Baiulo Flandriae* [p] in auxilium, quousque emendatum esset consilio *Curiae Flandriae*. A. 1206. d. 14 Oct. N. I.

§. 18. Ponet quoque Comes *de Los* Dominum *Episcopum Leodiensem* Ostagium, quod, si in conventionibus [q] praedictis deficeret, ipse *Episcopus* manum mitteret ad feodum suum, et interim Comes *de Los* nichil acciperet in feodo illo, quod tenet ab *Episcopo* (24), quo usque emendatum esset consilio *Curiae Flandriae*, et inde literas ipsius *Episcopi* patentes acquiret [r] Comes *de Los* Domino *Marchioni Namucensi*, *Baiulo Flandriae*.

Pro posse etiam suo fine suo dando ponet Comes *de Los* Ostagium *Ducem Lovaniensem*, quod, si in conventionibus satisdictis deficeret, *Dux* ad feodum suum manum mitteret, quousque emendatum esset consilio *Curiae Flandriae*, et inde litteras ipsius Ducis patentes faciet haberi Domino *Marchioni Namucensi*, *Baiulo Flandriae*, de propria Comitis *de Los* hereditate, quam posuit in Ostagiariam. §. 19. Est

p Ma. abs. *March.* et *Ba. Fl.* q Ma. *si conventionibus et compositionibus.* r Ma *acquireret.* Et abest *March.* sic saepe.

(24) *Ab Episcopo*] Quae bona in feudum tenuerit *Ludovicus* Comes de Los ab Episcopo Leodiensi, satis docet MANTEL. in *Historia Losfensi* et *in Hasseleto suo.* Cf. EXCVRS. XI.

A. 1206. d. 14. Oct. N. I. §. 19. Est in veritate Domini *Marchionis Namucensis*, quod, si [s] Comes *de Los uxorem suam* rehabuerit, et Domino *Marchioni Namucensi* visum fuerit, quod bene possit Comes *de Los* per uxorem suam adheredare Dominum WILLELMVM de terra, quae ei est assignata, et ipse Comes *de Los* inde deficeret, tunc [t] feodum Domini *Episcopi Leodiensis*, et feodum Domini *Ducis Lovaniensis*, essent [u] in praedicta Ostagiaria.

§. 20. Haec omnia plenius tenenda et firmius observanda LVDOVICVS Comes *de Los* et *Hollandia*, et Dominus WILLELMVS saepedictus [v] tactis sacrosanctis iuraverunt.

Dominus quoque PHILIPPVS [x] *Marchio Namucensis*, *Baiulus Flandriae*, super hiis omnibus inviolabiliter observandis, ad petitionem Comitis *de Los* et *de Hollandia* et Domini WILLELMI obsidem se constituit, sigilloque suo cum sigillo Comitis *de Los* et *de Hollandia*, et cum sigillo Domini WILLELMI saepedicti, praesens scriptum confirmari decrevit.

Testes Arnulphus Comes Ginnarum.
Wilhelmus Advocatus Bethuniensis [y].
Ioannes Castellanus Brugensis.
Willelmus Castellanus Sancti [z] Audomari.
Arnulphus de Aldenarda [a].
Theodoricus de Beverna.

Sige-

s Cir. *qui.* Sed ex coniect. *quod si.* t Ma. absunt voces *tunc -- Episcopi -- et feodum -- Ducis.* u Ma. *esset.* Cir. *essent.* v Ma. abest *saepedictus.* x Ma. abest vox *Philippus.* y Ma. *Betan-* z Ma. abest *sancti.* a Ma. *Ardinalt*, et *de Bunia.*

Sigerus Castellanus Gandavensis. A. 1206. d. 14. Oct. N. I.

Walterus Bertoldus.

Walterus de Sothenghem [b].

Bernardus de Rosbais [c].

Gerardus de Audemborch.

Egidius Camerarius Flandriae.

Hugo de malo Alneto.

Daniel de Curtraico.

Egidius de Odenghiem, et quamplures alii (25).

Actum *Brugis* in Domo *Praepositi*, mense Octobri [d] die festo Sancti Donatiani, anno Verbi incarnati MILLESIMO Ducentesimo SEXTO.

[b] Ms. *Selnihei* -- *Rosebais*. [c] Ms. post *Rosbais* habet *et quamplures*. Reliqua intermedia desunt. [d] Ms. *Octobris*.

(25) *Plures alii*] In confederatione a. 1195. inter *Balduinum* Flandriae Comitem et *Henricum* Ducem Brabantiae, quae exstat in BVTKENS *Troph.* T. I. Preuv. 48. multa eorumdem testium nomina occurrunt.

* * *

Appendent tria sigilla.

Primum sigillum est PHILIPPI, quod repraesentat *Equitem* armatum cum hasta protensa, et scuto in pectore: cum hac inscriptione:

PHI . . . . VS MARCHIO NAMVCI.

In Contrasigillo minori exstant eius arma gentilicia cum inscriptione:

CLAVIS.

Secundum est sigillum LVDOVICI *Com. Losfensis*, repraesentatque Equitem armatum gladium manu tenentem, in pectore scutum gentilicium familiae Losfensis cum hac inscriptione:

S' LODOWICI COMITIS D . . OS ET DE HOLL . . .

A. 1286. d. 14. Oct. N. L.

i. e. *de Los et de Hollandia.* In Contrasigillo minori arma familiae Hollandiae Gentilicia cum his verbis:

ET COMITIS DE DVRAZ.

Tertium Sigillum est WILHELMI, repraesentans *Equitem* armatum cum scuto in pectore, in eoque etiam arma familiae Hollandiae gentilicia, cuius inscriptio vetustate est abolita; sed restitui potest ex aliis eius sigillis, TAB. X. et XII. exhibitis; sed in Contrasigillo, eiusdem magnitudinis, exstat, ut videtur, B. Mariae annunciatio, cum hac epigraphe:

✠ VV.......... FRESIE.

i. e. *Wilhelmus Comes Fresiae*, ut alibi. Reliqua ob vetustatem desiderantur.

Quod autem in Contrasigillo Losfensi inveniatur titulus *Comitis de Duraz*, inde fit, quod etiam hunc Comitatum habuit. Docet hoc *Carolus Langius* MS. ex *Chartulario Eccles. Leodiensis*, citatus in BVTKENS *Troph.* T. I. *Preuv.* p. 57. *anno* 1203. LVDVICVS COMES DE LOS *relevat ab Ecclesia Leodiensi Castrum Montigny — allodium Tesfenderlo, — Lumay cum Castro, quod* LVDVICVS *advocatus de Hasbania ab ipso Comite tenebat, et ex eo Episcopus ei cessit omne ius, quod habebat in Castro* DVRAS, *occupato per* DVCEM LOVANIENSEM, *a quo Comes praefatus tenere se in feodum contendebat; ita ut a se et suis successoribus relevet ita in feudum.* Cf. MANTEL. *Hist. Loss* p. 149. qui eadem profert ex Codicillis Ecclesiae Leodiensis. Adde Chartam *Hugonis* Episc. Leod., hac de re conscriptam, in FOPPENS *Nov. Dipl. Coll.* T. IV. p. 387. sq. Nimirum *Gerardus* pater Ludovici sororem habuerat *Aleidem* Losfensem, quae nupserat *Aegidio Comiti de Duras.* Et hinc illud ius. Vid. BVTKENS *Suppl. aux Troph.* T. IV. p. 50. *Philippus* autem supra tum *in Sigillo* tum *in Charta*, non *Namurcensis*, sed *Namucensis* audit ex more huius aevi. Sic enim ubique in Chartis. Vid. R. P. IEAN BERTHOLET *Histoire Ecclésiastique & Civile du Duché de Luxemburg*, T. IV. *Preuv.* p. XXXVIII. sq. Eiusque *Philippi* mentio cum eadem *Namucensis* scriptura occurrit etiam in duabus aliis eius Chartis, quas servo.

Vin-

Vindiciae Sententiae arbitralis sive Laudi, de dividenda Hollandia, Zeelandia et Frisia inter Wilhelmum Comitem Frisiae et Ludovicum Comitem Losfensem. A. 1206. d. 14. Oct. N. I.

Summaria huius Pacis Capita iam produxerat et Chartam Brugis reperiri monuerat MANTELIVS *Histor. Losfens.* p. 152. Eius sigilla memoravit OL. VRED. *Geneal. Com. Flandr.* p. 201. qui saepius huius Pacis meminit. Totam denique Chartam ex CIRONII Operibus, sed vitiosam admodum et variis truncatam locis, primus produxit Vir de Patria Historia bene meritus A. MATTHAEVS *Anal. Med. Aevi* T. III. p. 125. Ed. 4. et hinc MIERIS *Cod. Dipl. Com. Holl.* D. I. bl. 147. Edidit nempe CIRONIVS Iurisconsultus Italus hoc Arbitrium in *Appendice sua ad notas in V. Compilationem*; ubi postquam in Observat. p. 110. dixerat, neminem huius meminisse *Compositionis*, immo BEKAM referre, Ducem Limburgiae transmissum ab una parte ad aliam, ut tentaret de pace ac concordia, *sed frustra*, in *addendis suis*; „*Est tamen*, „ inquit, *integra haec Compositio* in *Registro Honorii* MSS. Lib. I. Piaculum „ existimarem omittere tam insigne Historiae monumentum, quia maxime Ca„ put hoc nostrum [intelligit literas Papae Honorii, quas dabo ad a. 1217. „ N°. I et II.] illustrat. Equidem mirari satis nequeo, tam altum hac de re „ silentium apud Historicos *Hollandiae*, et praecipue apud nobilem huius se„ culi scriptorem MATTHAEVM VOSSIVM, qui licet in *Annalibus Hollan*„ *diae*, Namurcensis, huius Compositionis Arbitri, meminerit, nullum ta„ men de hac *Compositione* verbum adiecit. An dicendum est, veritatem quo„ que ipsam victoris *Guillelmi* partes secutam fuisse; et licet non adeo impu„ denter, ut vultum fucatum ostenderit, saltem amasse tenebras et latibula; „ et noluisse in publicum prodire, nisi facie velo obducta". Haec CIRONIVS. Notemus igitur ex hoc *Cironio*, Iurisconsulto peregrino, et doleamus nostratium scriptorum inertiam, qui hactenus tot egregia Patriae monumenta vel neglexerunt, vel, quod turpius, *vitiata* suspecta habuerunt. Ego vero ipsum Autographum eiusque delineationem debeo humanitati Viri Rev. Canonici DE WITTE, Excell. ac Rever. Episcopo Brugensi a secretis, qui se praesente hanc Chartam describendi, sigillaque efformandi, copiam mihi fecit: quod gratus agnosco.

Verum insigne hoc Antiquitatis Monumentum, nunquam ante ANT. MATTHAEI industriam Hollandis visum, ausus non modo est Vir quidam Doct. in dubium vocare, sed tot etiam scommatibus et exsibilationibus onerare, ut, etiamsi viris cordatis sufficiat, docuisse, revera illud adhuc sine ulla suspicionis macula superesse; ne quem tamen Ampl. Viri audacter affirman-

A. 1206. d. 14. Oct. N. I. firmantis, auctoritas, argumentis prima speeie blandientibus stabilita, in errorem impellat, primaria eius contra hanc Chartam argumenta breviter ad examen revocare necesse sit.

Et primo quidem monendum duco, Virum Doctum, cum aliis nostrae Historiae scriptoribus, in eo errare, quod *Pactum Pacis*, inter *Philippum Comitem Nam.* a. 1205. Zeclandiae partem ad Orientem sitam invadentem, et inter *Wilhelmum* Comitem Holl. suo marte initum, (unde Philippus ille neutrarum partium esse coepit.) cum hoc *Pacto Pacis* sive *Arbitrio* confundat; quum contra, *communi partium suffragio Philippus Namucensis* hanc Pacem inter *Ludovicum* Losscnsem et *Wilhelmum* Frisiae Comitem tamquam *Arbiter* d. 14. Oct. 1206. pepigerit: quemadmodum pluribus docui ad *Chronic. Egmond.* p. 211-213. Abusus hoc errore est Vir D. ad STOK. D. II. bl. 151—154. Videamus igitur docti huius Viri argumenta, quibus hanc Chartam furcillare conatus est.

Primum petitur ex Chartae verbis, quae sic sonant: *Compositio et pax perpetua inter Ludovicum* COMITEM *de Los et* DE HOLLANDIA, *et Dominum* WILLELMVM *Florentii Comitis Hollandiae quondam filium, arbitrio Domini Philippi Marchionis Namucensis Baiuli Flandriae, et Nobilium etc.* Ad quae verba V. D. bl. 152. sic: *Ik weet niet, hoe verstandige mannen dit zonder lagchen konnen leezen. Een vluchteling, verjaagd, verdreeven, bespot, van zijn magtigste Vrienden verlaaten, wordt hier op een bof, Graaf van Holland.* Verum respondeo, esse haec, quot verba fere, tot errores. Ignoravitne Vir Doctus, *Ludovicum* habuisse potentissima subsidia; nec non homagium multis Principibus praestitisse? Agnovit enim *Ludovicus* Lossensis Dominum suum, *Episcopum Leodiensem*, cuius homo ligius erat. Vid. supra p. 266. et 311. *Concurrerant in eius adiutorium*, teste CHRONICO EGMVND. p. 192. l. 4. *summi Principes, Dux Limburgensis, Adolfus Comes de Monte, Comes de Are.* Conciliarat sibi hoc eodem anno 1206. potentissimum his in terris Principem, Ducem Lotharingiae, HENRICVM I. quocum inter alia eodem anno pepigerat: *Cum Dux et Comes fuerint compositi, Dux bona fide* IVVABIT, *quod* COMES *de* LOS *et* DOMINVS WILHELMVS *de* HOLLANDIA COMPONANTVR; *si vero Dux hoc iuvare non poterit, Dux* VTRIQVE DIEM PRAEFIGET *et Comiti de Los satisfaciet etc.* Vid. supra p. 298. Conf. not. ad CHRONIC. p. 192. (46). Ex hac igitur *Compositione* manavit haec Arbitrii Charta. Erant ambo enim *Pares* Brabantiae, sive Vasalli *Henrici* Ducis; *Lossensis* nempe ex dicta cum *Henrico* pactione, *Wilhelmus* vero *Holl. Comes* ex homagio Zuithollandico a. 1200. Duci *Henrico* praestito. Vnde facilis est coniectura, *Wilhelmum* vel invitum eo devenire debuisse, ut rem controversam pro more huius aevi arbitris decidendam permiserit; quod arbitrium, etsi neutrarum partium viris

viris mandatum, tamen propter potentem Brabantiae *Ducis* insinuationem haud admodum aequum Wilhelmo contigisse, non est mirandum. Cf. p. 300. (4). A. 1206. d. 14. Oct. N. I.

Pergit 2°. Vir doctus: *Die hem verdreeven hadt, die hem buiten hieldt, en tot zyn doodt toe, in 't vreedzaame bezit van 't Graafschap van Holland gebleeven is, mag hier zelfs geen* GRAAF, *maar slechts* HEER *en* ZOON *des* GRAAFS *van* HOLLAND *heeten.* Quae de quieta posthac Comitatus possessione hic dicuntur, ea nihil ad rem; nam quaestio nunc est de Charta anni 1206. non de rebus post gestis: quamquam ne hoc quidem *de quieta possessione* verum est, ut EXCVRS. XI. docui. Quod autem *Losfensis* vocetur *Comes* HOLLANDIAE, *Wilhelmus* vero tantum *filius Comitis Holl.*; id rectum et aequum! Quomodo enim aliter hi vocarentur in Charta, in qua *Comitatus* HOLLANDIAE *Ludovico* Losfensi per Arbitrium adiudicatur, et *Wilhelmo* abiudicatur, relictis ei Zeelandiae terris. Idem titulus *Losfensi* datus est, quando Homagium *Comiti Flandriae* pro terris Zeelandicis praestitit in Charta d. 14. Oct. a. 1206. N°. II. Et, quod rem penitus conficit, ad *Arbitrium* hoc Philippi etiam appendet *Sigillum Ludovici de Los* adiecta hac inscriptione: *S. Lodowici Comitis de Los* et *de Hollandia.*

Addit 3°. Vir doctus ac pergit hunc in modum: *En het is hier mede van 't uiterste belang, dat* WILLEM *in 't vervolg gezeid wordt dien afstand van Holland* BEEEDIGD EN BEZEGELD *te hebben.* Respondeo: omnino hoc magni est momenti, praesertim quum eius adhuc *Sigillum* ex *Charta* dependeat, etsi ex parte mutilum, ita ut tantum legi possit prima litera Nominis VV........ adiecta voce FRESIE. Fuisse autem tunc temporis *Wilhelmum Comitem Fresiae* satis probavi in EXCVRS. VIII. Debuit is etiam hoc Arbitrium *iureiurando* confirmare et *Sigillo* communire; idque ex huius aevi Arbitros sumendi more. Vnde recte in ipsa Charta dicitur: *spontanea praedictorum, Comitis scilicet* LVDOVICI, *ac Domini* WILLELMI *voluntate plenius approbata.* At non modo *Comes Wilhelmus*, et *Ludovicus*, sed etiam *Philippus* Namucensis, Sigillum adiecerunt: *Namucensis — Sigillo suo cum Sigillo Comitis* DE LOS *et* DE HOLLANDIA, *et cum Sigillo Domini* WILLELMI *saepe dicti, praesens scriptum confirmari decrevit.* Nullius igitur sunt momenti, quae hactenus dicta sunt; immo magis confirmant Chartae probitatem. Videamus, num reliqua melioris sint notae.

4°. Sic pergit Vir Doctus: *Het is ook grof verzind, dat Willem zyne verschillen met Lodewijk zoude verbleeven hebben alleen aan* PHILIPS *en de Vlamingen, die Lodewijk tegen hem ondersteunden.* Verum etsi vel hoc ita foret, non tamen inde sequerentur ea, quae vult Vir D. Atqui penitus falsum hoc esse, et *Philippum* isto anno *neutrarum* fuisse *partium*, adeoque omnium commodissime *Arbitrum* capi potuisse, docet CHRONICON EGMOND. a.

 1205.

A. 1206. d. 14. Oct. N. L. 1205. p. 211. sq. ubi etiam docemur, auxilium, a Philippo *Ludovico* denegatum, magna ex parte in caussa fuisse, cur L. de Los *re audita festinus* ex Hollandia suas in ditiones a. 1205. abscesserit.

5°. *Maar niets*, inquit, *ontdekt de botte onkunde van den opsteller meer, dan dat hy geheel Holland onbepaaldelyk toewijst aan* LODEWIJK. *Waar was toen* ADA? *Leefde zy? of was zy dood? In 't eerste geval was zy Gravin; haar man alleen Voogd; in het tweede, was Willem de geboren Graaf.* Respondeo: argutationes hae sunt, non argumenta. *Adam* in Anglia captivam *vixisse*, docet ipsa Charta, promittitque Wilhelmus, *se missurum nuncios ad rehabendum neptem suam, et eam reddendam Comiti de Los.* Pactum igitur est *de Ada*, non *cum* ADA; sed omnino cum LVDOVICO ADAE *marito.* Quod autem de *Ludovico* TVTORE addit Vir Doctus: nollem dictum! Non ignorare potuit Vir D. illos, qui postea relictas Comitum filias uxores duxerunt, optimo iure *Comites Hollandiae* dictos esse, suosque in liberos Comitatum iure hereditario propagasse?

6°. Denique addit: *En geen Rechter, veel min een verkooren goede man, was bevoegd om Holland over te brengen in een vreemd geslachte.* Recte hoc de *Iudicibus!* Comites enim Hollandiae non habebant *Iudices* nisi vel *arma* vel *Imperatorem. Armis* caussam hactenus egerant utraeque partes. *Imperator* vero, distracto his temporibus circa Imperatoris electionem Imperio, nullus erat, vel certe inter *Philippum* Suevum et *Ottonem* IV. electio anceps et ambigua, et uterque Imperii favorem pro se ambierat. Nihil igitur restabat, quam ut eligerent arbitros, neutrius partis studiosos; idque ex more huius aevi! Cui enim ignotum est *Ius Austregiarum*, quod magnam istius temporis Iurisprudentiae partem absolvit; nihilque his *Arbitris* frequentius sive *datis* sive *sumtis* in MIERIS *Codic. Dipl. Com. Holl.* Sic D. I. bl. 295. arbiter sedet *Dux Brabantiae* inter *Flandriae* et *Hollandiae* Comites. Sic a. 1178. Imperator ipse FREDERICVS captus est *arbiter* inter Episcopum Traiect. et Comitem Gelriae super *Feudo Veluae* in HEDA p. 177. Sic Rex Franciae Arbiter sedit inter eosdem MIER. p. 295. f. Sic *Comes Flandriae* et *Gelriae* inter Episcopum Traiect. et Comitem Hollandiae p. 319. Sexcenta eiusmodi possem proferre; sed de his alibi fusius. Quod autem idem Vir Doctus *de peregrina familia* addit, in eo sua ipsius vineta caedit. Nam alibi bl. 124. multis probare annixus est, *Adam* fuisse legitimam Comitatus Hollandiae, heredem ac successorem. Hollandia autem, quantum ad alodia, quae maior huius pars, erat hereditaria quidem Comitum possessio, quae a parente ad filiam Adam devolvebatur; quantum vero ad *feudalia bona*, ex iure consuetudinario illius temporis, devenire debebat vel ad Imperium vel ad masculum heredem, qui Wilhelmus erat.

7°. His omnibus levi brachio confutatis, restat ultimum Viri D. argumentum, quo contendit, *Philippum* Namucensem d. 14. Oct. a. 1206. tamquam *Flan-*

Flandriae tutorem non amplius conficiendae huic Arbitrii Chartae praeesse potuisse, quia eius in locum iam anni 1206. initio hanc *tutelam* in se receperat BOCHARDVS Avesniae. Verum mentem MEIERI *Ann. Flandr.* ad a. 1205. non cepit Vir Doctus. MEIERVS illic multa disiungenda brevitatis caussa coniunxit. Quo rem clarius oculis subiiciam, notemus, *Balduinum* Flandriae Comitem, et Orientis Imperatorem, captum esse d. 15. April 1205. *Henricum* vero Balduini fratrem d. 20. August. 1206. ad Orientis Imperium esse evectum. Vid. quos laudat scriptores OFFERHAVS *Histor. Vnivers.* L. VIII. c. 22. §. 2, 3. not. (c). et (f). Successit tunc in Comitatu Flandriae filia *Balduini* IOANNA, quae postea a. 1211. nupsit *Fernando* Lusitano: huius *Ioannae* tutor fuit PHILIPPVS MARCHIO NAMVCENSIS. Tantum autem abest, ut *Philippus* a. 1206. hanc Chartam signare et arbiter sedere haud potuerit, ut, eodem narrante MEIERO ad hunc annum 1211. idem hic PHILIPPVS novos hos coniuges benevole prosecutus sit, et primarius in Flandriae urbes deduxerit. En eius verba: *Ferdinandus, uxore febricitante cum Mathilde amita Doaci relicta, penitiorem iniit Flandriam,* DEDVCENTIBVS *ipsum* IMPRIMIS PHILIPPO NAMVRCENSI, *Ioanne Nigellano* sqq. Confirmat id GENEALOG. *Com. Flandr.* in MARTENE *Thesaur. Anecd.* T. III. p. 397. C. *Fernandus cum amita sua M. regina — et uxore sua Flandriam et Hayonium veniebat, recipiendus ab hominibus terrae in dominum — Reliquit autem Duaci uxorem suam febricitantem cum amita —. Ipse vero properavit Ypram,* DEDVCENTIBVS *eum* PHILIPPO, *qui erat Marchio Namurcensis, et patruus uxoris, et Iohanne* sqq. Sed en tibi aliud! Nempe literae HENRICI Imperatoris Orientis, fratris *Balduini*, quibus Flandris 600 Milites et 10000. servientes imperat, in Orientem mittendos, scriptae MENSE SEPTEMBRI *anno* 1206. *apud Adrianopolim* ad Praepositum S. Amati: *Rogamus — quatenus — consilium et auxilium vestrum — — maxime fratrem nostrum* PHILIPPVM MARCHIONEM NAMVRCENSEM *et omnes quoscunque poteritis ad hoc inducatis.* Ignorare id non potuerit *Septembri Henricus*, si *Philippus* anno 1205. vel ineunte 1206. tutelam amisisset, ut vult Vir D. Sed quid, si monstrem, *Philippum* anno adhuc 1210. *Tutorem* fuisse Flandriae? En Chartam a. 1210. mense *Februario* in A. MIRAEI *Opp. Dipl.* T. II. p. 1209. *Ego Philippus Marchio Namurcensis,* FLANDRIAE *et Haynoniae* PROCVRATOR, *praesenti scripto notum facio universis.* En duas alias a. 1209. d. 8. Oct. apud MIER. *Opp. Dipl.* T. III. p. 77. sq. in quibus diserte adhuc *Flandriae et Hannoniae Procurator*, etiam ab Flandriae *Cancellario*, appellatur.

A. 1206. d. 14. Oct. N. I.

En argumenta prima specie blandientia, ni fallor, ad unum omnia levi brachio disiecta.

N. LXIX.

N. LXIX.

A. 1206. d. 14. Oct. N. II. Iterata confirmatio LVDOVICI Comitis de Los et de Hollandia Pacti Heedenseani d. 17. Febr. a. 1168. initi.

A. 1206. d. 14. Oct.

Ad Excurs. VII. p. 270, 271.

(Inventaire des *Titres* étant en la Chambre des Comptes à Lille, concernans le Comté de Zelande. n. 1.)

A. Vidimus ſous le Seel des Evesques de Cambray, Tournay et Arras des Lettres *de confirmation de* LOUIS *de Los et de Hollande* de *l'Accord* fait en 1167. (1) entre PHILIPPES *Comte de Flandres*, et FLORENT *Comte de Hollande*, au ſujet de certains privilèges, que le Comte de *Flandre* avoit ſur les Sujets du *Comtè de Hollande* et d'autres droits en Zelande.

A Brugis en Octobre 1206. le jour de la feste de St. Donatien.

Le Vidimus 1246.

(MARTENE et *Durand Thes. Anecd.* T. I. p. 1037. in fine).

B. Habentur post confirmatoriam WILHELMI II. Comitis Hollandiae Regîs Roman. d. 3. Aug. a. 1248. Chartam Pacti Heedenseani ſequentia.

„ *Haec eadem vero approbarunt et confirmarunt* LVDOVICVS „ COMES *de* LOËS *et de* HOLLANDIA (2)".

N. LXX.

(1) Id est ex ſtilo hodierno a. 1168. Vid. p. 184. Male in Apographo meo a. 1177.

(2) *De Hollandia*] Credibile est ſpectare haec non ad priorem Ludovici Loss. confirmationem, ſupra p. 283. ſed ad hanc posteriorem, quia is ex proximo demum pacto dicere ſe ac ſcribere potuit *Comitem de Hollandia.*

N. LXX.

LVDOVICVS Comes de Los et uxor ADA resignant, et ab HENRICO Duce Brabant. in Feudum recipiunt, quidquid alodii iure in tota *Hollandia* habebant. A. 1206. post d. 14. Oct. N. 1.

Post d. 14. Oct. 1206. vel ineunte 1207. (1).

Ad Chronic. p. 188. b. et Excurs. XI. p. 479.

(Extraict des Registres de Brabant apud BVTKENS *Troph. de Brab.* T. I. *Preuv.* L. IV. p. 57. (2) et hinc MIERIS ad a. 1204. D. I. bl. 145. nec non MANTEL. *Hist. Loss.* p. 154.)

D*ux* et *Comes* sub hac forma composuerunt, quod *Comes* et *uxor* eius omne *Allodium*, quod competit eis ratione et iure hereditario in tota *Hollandia* (2), in manus *Ducis* resignabunt, et

(1) Vir Nobilis, Dominus DE GRIJPSKERKE, *Descript. Zeeland.* MS. Cap. 3. p. 83. excitat, (forte ex BVTKENS L. IV. p. 166.) *het accoord van den Hertog van Brabant en den Graaf van Loon met Vrou Ada a.* 1203. ubi haec: *scavoir est que ledict Comte & la Comtesse Ade sa femme resigneroit en mains du Duc tout son Alleu que par droict d'heritage leur competoit en* HOLLANDE, *& le recevroit de luy en fief.* Vnde fere inductus eram, ut crederem, hoc Pactum initum esse a. 1203. quod MIERIS edidit ad a. 1204. quemque annum ipse citavi not. ad CHRON. p. 188. b. sed si attendas ad verba in fine p. 324. ubi sermo est de *Pacto Concordiae*, patebit, citius poni non posse quam ad finem anni 1206. vel a. 1207. Sermo enim est de *Concordia* iam *ordinata* inter *Wilhelmum* Holl. et *Ludovicum* Loss., de qua vid. 14. Oct. 1206.

(2) *Allodium — in Hollandia*] Sola haec verba omnes fictiones V. D. HVYDEC. de ADA praemortua, et denupta ALEIDE, penitus subvertunt, quin ex semet validissime refutari scri-

ptor

A. 1206. post d. 14. Oct. N. I. et idem Allodium a Duce in feodum recipient cum omni integritate, excepta Domo *de Leyden* et *Castellaria* (3). Attamen

ptor potest. Si enim LVDOVICVS, ipso confitente ad STOK. D. II. bl. 155. post mortem ADAE *nullum omnino ius in Hollandiam vel Zeelandiam habuit*; his in verbis: *zy moet noch* [1205.] *geleefd hebben; alzo* HY, *na* HAAR *dood, geen recht ter werreld op Holland of Zeeland — hadt*: quomodo igitur *Ludovicus* et VXOR alia quaedam ALEIDIS, (quam hic intellectam Vir contendit) loqui possent de *Allodio, quod competit* EIS [id est, secundum HVYDEC. LVDOVICO et ALEIDI] *ratione et* IVRE *hereditario in tota* HOLLANDIA? et quomodo illi *hoc Allodium* a Duce Brabantiae *in feudum* recipere possent, *cum omni integritate, excepta Domo de* LEYDEN *et Castellaria*: et cur haec *Castellaria* excipitur? Haec non cohaerent, immo verae historiae repugnant. Omnis error, qui non solum hunc scriptorem, sed etiam longe doctiores occupatos tenuit, in eo latet, quod non satis distinguant inter bona Comitum *Feudalia*, qnae ab Imperio tenebant, et inter bona *alodialia*, quae vel a parentibus iure proprio habebant vel ab Imperatoribus acceperant; cuius generis longe maior pars *Hollandiae* fuit. Egregie hoc discrimen ratione Ducatus Brabantiae iam observavit IO. AD. KOPP *Hessencassel erbrecht auf Brabant* p. I. cum not. (c) quem locum, etsi longiusculum, huc tamen apprime facientem, hic exhibebo, quia Libellus ille nostris in terris parum est cognitus. Sic incipit ille: „So lange die Teutsche „Reichs-Stande in denen mittlern Zeiten, bey und nebst ihrer Altvaterlichen *Allodial*- und Erblanden, die „Herzogthumer, Land-Marg-Burg- „und Grafschaften, nicht erblich, sondern als blose Amtschaften, von denen „Romischen Kaysern und Konigen anvertrauet erhalten; so lange ist auch „das Herzogthum Nieder-Lothringen „oder Brabant nicht bey einem Hause „erblich verblieben, sondern bald diesem bald jenem in solcher Eigenschaft „aufgetragen und anvertrauet worden; „Mithin ist gantz unnothig dermahlen „sich hierbey aufzuhalten". Quibus verbis doctam hanc observationem abiungit. „Es werden zwar von einigen zwey „Brabantische Erbtochter, nemlich die „heilige BEGGA, des *Pipini Sancti* „Tochter, und GERBERGA, *Caroli* „*Ducis filia*, angegeben, vid. CHRON. „NIVELLENS. apud SENCKENBERG. *Selector. Iur. et Histor.* Tom. „3. pag. 184. 185. 195. 196. woraus „man urtheilen solte, ob ware das Herzogthum Brabant schon vorher erblich „gewezen. Allein hierauf hat allschon insonderheit sehr wohl und grundlich geant-

men si Dux omnia feoda, quae ipse *Comes* tenet de quibuscumque Dominis, ab eis recuperare et obtinere potest, Comes ea de A. 1206. post d. 14 Oct. N. I.

„antwortet STOCKMANS *de Iure Devolutionis* Parte III. Cap. I. num. 5. „pag. 16. et 17. *Maneat igitur firmum* „*Beggam, non dico in Ducatu aut Principatu, sed in nulla specie publicae potestatis Pipino Patri aut Fratri successisse. Dignitates, quas Pipinus gessit, non transierunt isto aevo ad successores, quia mera officia temporaria* „*erant per mortem expirantia, nequaquam foeminae in successionem talem admissae fuissent, aut si contradicere perseveret observator, aequum est ut idonee probet. Nominet igitur ut vult,* „*sive Ducatum, sive Comitatum, sive* „*Principatum, aut la Seigneurie aut le* „*Brabant, nunquam efficiet ut Begga in* „*publicam dignitatem per successionem* „*Patris aut Fratris surrogata sit; villas* „*tantum, domos et possessiones accepisse* „*potest.* Ingleichen cit. Part. III. *Iur.* „*Devolut.* Cap. I. num. 7. p. 24 et 25. „*Verum non animadvertit, aut se videre dissimulat,* GERBERGAM *non in* „FEVDIS, *a quibus reiecta fuit, sed* „*in* ALLODIIS *duntaxat — fratri suo* „*successisse: quid enim aliud sibi volunt* „*haec verba Dinteri: Gerberga Lamberto Comiti Lovaniensi in Dotem attulit* „*Dominium Comitatus* BRABANTIAE „*et Bruxellae tanquam verum Allodium,* „*quo privari non poterat. — — Et quid* „*illa* Auctoris Magni Chronici Belgici „*significant, mortuo Ottone sine sobole* „GERBERGA soror eius, QVIA FOEMINA FVIT, Ducatum Lotharingiae „amisit? *Vbi Gerberga feudo spoliatur,* „*et de Allodio disponit — — — Constat* „*Foeminas aeque ac Mares in allodialibus bonis tunc successisse, et etiam nunc* „*succedere, a feudis vero, eorumque successione, regulariter excludi*". Haec ille.

(3) *Domo de Leyden et Castellario*] MANTEL. habet *Castellania*, quod eodem redit. Intellige autem *Castrum* sive Oppidum *Leidense* cum Castellanatu suo; unde *Wassenariorum* stirps nobilis, *Castellani* sive *Burggravii* dicti sunt. Nunc vero mecum observa per *Allodium, quod in Hollandia iure hereditario* ADAE competit, a quo excipitur *Castellanatus Burgi Leidensis, ipsam* intelligi *hereditatem*, sive bona hereditaria, quae reliquerat *Adae* pater THEOD. VII., adeoque omnia bona, et quodcumque Nobilibus in feudum datum erat: ita distinguuntur Comitum *Alodia*, et *Feuda*. Non enim *Hollandiae feudum* assignari poterat, quippe quod soli Imperatori competebat. Aliud igitur est *Feudum*, cuius gratia infra *Imperium* excipitur; aliud *Alodium*, i. e. quidquid praeter Feudum his in terris erat obvium; unde Comites sibi Nobiles vasallos obnoxios habebant. Perperam igitur de hoc

A. 1206. post d. 14. Oct. N. I. de manu Ducis in feodum recipiet, et ipse Comes bona fide laborabit, quod Domini ea Duci concedant. Item Castrum de *Calmont*, de quo *Comes uxorem suam A.* (4) *dotavit*, tam ipse quam uxor eius Duci resignabunt, et ab eo in feodum recipient, et propterea redditus annuatim centum marcas valentes Duci cum Castro assignabunt, et ab eo recipient in feodum, praeter ducentas, quas diu ante in Allodio *Herdene* assignaverat Comes Duci. Praeterea si *Comes* aliqua feoda alicui contulit, quae de iure *ab Imperio* tenere debebat, si Imperium ea recuperare de iure potest, Dux ab Imperio, et *Comes* ea de *Duce* recipiet. Item Comes promisit, *quod Concordiam illam* (5), *quae inter eum et Dominum* WILLELMVM, *est ordina-*

hoc *Alodio* Vir D. scribit ad STOK. D. I. bl. 159.; meliora dabit WAGENAAR D. II. bl. 327. qui iccirco male reprehenditur. Atque hinc vides, quam potentem sibi amicum *Ludovicus* ope huius Compositionis sit nactus, et quomodo tota *Hollandiae* regio Feudum Brabantinum evasisset, si res prosperum exitum sortita fuisset. *Zuidhollandia* iam antea Feudum erat Brabantinum ex Charta supra d. 3. Nov. 1200. Ratio vero, cur excipiatur *Castellania de Leiden*, ea est, quod hanc cum *Insulis Zeelandicis* feodum Flandriae fecerat, supra in Arbitrio a. 1206. p. 310. §. 17. De *Castellanis* ipsis alibi dicam.

(4) *Vxorem A.*] Per A. intelligi ADAM, nemo unquam dubitavit. Qui ALEIDEM *Brabantinam* intellectam voluit Vir D. ad STOKIVM, satis superque ex ante dictis redarguitur.

(5) *Concordiam*] Non alia intelligi potest *Concordia*, quam quae d. 14. Oct. a. 1206. inita est, supra p. 299. Non mirum autem, si Dux Brabantiae *Henricus* hoc tantopere cavit; quippe cuius res etiam agebatur in *Feudo Zuidhollandiae* a *Ludovico Losfensi* confirmando, ita ut, si Arbitrium illud finem optatum attigisset, totius Hollandiae Alodium sibi vindicasset, et validum sibi *Vasallum* seu *ligium hominem* acquisivisset, quippe *Ludovicus* pro-

dinata, consilio DVCIS et ROTGERI *de Merehem* et eorum, A. 1204. post d. 14. Oct. N. I.
quos ipsi assument, observabit et firmiter stabiliet: si vero praedictus WILLELMVS concordiam praedictam, consilio *Ducis* et ROTGERI *de Merehem* et eorum, quos ipsi assument, observare renuerit, Dux *Comiti* assistet, tamquam in propriis negotiis, quoad quidem eum [l. eam] inviolabiter observet. Similiter ubicumque Comes ius suum monstrare poterit, Dux ei tanquam in propriis fideliter negotiis assistet. Praeter hoc Dux assumet tres de suis hominibus, et Comes DE LOS tres de suis, ad dandam de sua pecunia consilio praedictorum sex; qui sex si aliqua poterunt adinvenire, ad confirmationem ampliorem inter Ducem et Comitem, Dux et Comes eorum stabunt

promittit, se *Ducis ligium hominem fore contra omnes homines, excepto Imperio et Leodiensi Episcopo.* Hinc etiam *Dux* pollicetur, se opem laturum LVDOVICO, si WILHELMVS Comes Adae patruus, Arbitrio et Pacto de cessione Hollandiae stare recusaret. Quod tamen effectu suo caruit; cuius rei ratio haud longe petenda videtur, dummodo audiamus BVTKENS T. I. p. 171. culpam in *Losfensem*, ac stipulationem de *excepto Leodiensi Episcopo*, coniicientem: *touts ces traictes* —— *ne sceurent arrester une ferme paix, car s'estant la guerre allumée entre le Duc et l'Eglise de Liege, le Comte* [de Los] *ne laissa de s'attacher au parti des Liegeois* —. Cf. p. 176—178. At certe sic oportuit *Losfensem*, qui, ut *ligius* homo Leodiensis Episcopi, tenebatur opem ferre ei quem *exceperat*. Malebat etiam Ludovicus certa retinere, nempe *feudum Leodiense* sive *Comitatum Losfensem*, quam incerta petere, *Comitatum Hollandiae*. Hac usus occasione Comes WILHELMVS Ducem Brabantiae tunc sibi conciliavit, et pactum nuptiale pro filio FLORENTIO iniit: ex quo tempore *Wilhelmo* ab hac parte nihil fuit metuendum. Exstat Pactum illud nuptiale in MIERIS *Cod. Dipl. Holl.* D. I. bl. 162. ad a. 1214.

A. 1206. post d. 14. Oct. N. I. bunt consilio. Ad haec condictum est, quod Comes *ligius homo* Ducis erit, contra omnes homines, *excepto Imperio* et *Leodiensi Episcopo*. Si tamen Episcopus et Ecclesia Leodiensis iniuste Ducem gravare attentarent, Comes eos monere deberet, ut ab iniusto gravamine eius cessarent; quod si cessare nollent; Comes Duci, sicut ligio *Domino* suo et *pari* suo (6), assistet.

(6) *Domino suo et pari suo*] Vir D. HVYD. D. I. bl. 160. pro *pari* legendum vult *patri*, et male iccirco MANTELIVM carpit bl. 571. quasi Dux *pater* esset *Comitis* ex fictis nuptiis ALEIDIS cum *Losfensi*. At si quis vel oculo fugitivo hanc Chartam contemplatur, videbit non modo nullum hic de affinitate verbum haberi, sed omnia, quae promittere cogitur *Ludovicus*, ut voti fiat compos, eius esse generis, ut *pater* numquam talia *a genero* stipulari posset. Verum ex praeconceptis opinionibus, ne dicam, ex rei feudalis neglectu, omnes illi orti sunt errores. *Pares* sunt ii omnes, qui feudi ratione eumdem Dominum superiorem agnoscunt, eiusdemque Domini vasalli sunt, a quibus solis iudicari poterant, ut satis notum est. Vid. DV CANG. in Voc. *Par*, et CARPENTIER in Voc. p. 163. Cf. not. (1) ad a. 1168. d. 27. Febr. Nunc modo *Henrici* nostri, Ducis Brabantini, alteram Chartam *d. VI. Kal. Martii* a. 1212. datam inspicite: *Notum fieri volumus — — quod Hominibus, qui Thelonium navium per* STRYNAM *et* SCALDAM *a nobis in feudum tenebant, propter eorum insolentiam et violentiam, quam transeuntibus inferebant, sententia Hominum nostrorum et* PARIVM *ipsorum fecimus abiudicari; cuius Telonii medietatem dilecto Homini nostro ligio Godefrido* DE BREDA *in rectum feudum contulimus* — et postea: *Omne feudum de* STAKERSLO [l. Scakerlo] *meritis eorum exigentibus, sententia* PARIVM SVORVM, *eis fecimus abiudicari.* Dabo suo loco Chartae partem ex Viri Nob. I. REIGERSMAN, *Dissert. Iurid. de Baronia Bredana* a. 1774. p. 14, 16. et A. MIRAEI *Opp. Dipl.* T. I. p. 570. Erat autem Dux *Henricus* Ludovici Losfensis *Dominus* ratione sui feudi, atque eius *Par* ratione feudi Imperii.

N. LXXI.

N. LXXI.

HENRICVS Dux Brab. ex ampliore praecedentis confirmatione vel ex novo pacto LVDOVICVM Comitem Lossensem, ut ligium hominem ratione feudi, recipit. A. 1206. post d. 14. Oct. N. 11.

A. 1206. post d. 14. Oct. (1)

Ad Excurs. XI. p. 480.

(Extraict des Registres de Brabant, apud BVTKENS T. I. Preuv. p. 58. n. 1. et in fine a. 1206. MANTEL. *Hist. Loss.* p. 154. f.

Sciant omnes tam futuri quam praesentes praesens scriptum intuentes, quod ad confirmationem dilectionis et securitatis LVDVICVS *Comes de Los* Castrum de *Chalmunt*, quod suum erat Allodium, in manus HENRICI *Ducis Lotharingiae* resigna-

(1) Si hanc Chartam cum altera p. 321. comparamus, patebit esse hanc inter *Ducem* et *Comitem* authentice, ut aiunt, compositam et ratam habitam; praecedentem vero non aliter oportere considerari, nisi tamquam adumbrationem sive Chartae delineationem a parte Ducis profectam, quam admittere *Comes Loss.* fortasse recusavit, quia nimis gravia et onerosa erant quae promissurus esset, nempe ut *totam Hollandiam* in feudum a Brabantino reciperet; ut reliqua omnia, quae ab aliis tenebat Dominis, in manus Ducis etiam resignaret; ut staret a consilio Ducis in arbitrio inter *ipsum* et *Wilhelmum de Holl.* facto, cett. Rationes cur ita censeam sunt: 1°. quod haec Charta sollemnes habeat formulas, et subscriptiones ac testium nomina; nihil horum praecedens. 2°. Quod multa in hac Charta omissa, multa vero eadem occurrant. Priora reiecta, posteriora probata fuisse, hinc concludas.

A. 1206. post d. 14. Oct. N. 11. resignavit, et illud in feodum ab eo recepit; praeterea in universo allodio de *Herdenen*, et in *villis* praefato Castro attinentibus, singulis annis trecentas marcas ei assignavit; quas similiter de manu *Ducis* libere suscepit, tali conditione interposita; quod si memoratum Comitem sine liberis decedere contigerit, ad propinquiorem eius heredem feuda ipsa sine contradictione devolventur. Saepedictus etiam *Comes* ipsi *Duci* contra omnes homines excepta Leodiensi Ecclesia *legietatem* fecit, quod etiam heredes Comitis Duci et suis haeredibus facere tenentur; quae tamen Ecclesia si Duci in aliqua vellet iniuriari, ipse Comes partes suas interponens, in hoc casu sicut Domino et Patri [l. Pari] suo ei facere debet: et Dux vice versa Comiti similiter facere tenetur. Et ut haec quae praenotata sunt, in posterum rata et inconvulsa permaneant, Comes decem de Hominibus suis subnotatis, cum feodis suis Duci in hostagium dedit, ut, si forte ipse vel haeredes eius ista infringere attemptaverint, ipsi tamdiu Duci contra Comitem vel haeredes ipsius servient, donec eum ad satisfactionem reduxerint: similiter *Dux Comiti* decem de suis Hominibus in Hostagium dedit.

Hi sunt obsides *Comitis:*

Rotgerus de Merehem.

Theodoricus de Altena.

Otto [l. Osto] de Bornen.

Wil-

Willelmus de Petershem. A. 1207. N. II.

Arnoldus et Hermannus frater eius de Elslo.

Robertus de Berle.

Raſo de Curtheraco.

Willelmus de Gotthem.

Theodoricus Castellanus de Los.

Hi ſunt obſides *Ducis:*

Godefridus de Sceten.

Arnoldus de Diest.

Gerardus de Grimberge.

Gerardus de Iacia.

Godefridus Castellanus de Bruxella.

Arnoldus de Walhein.

Arnoldus de Wesmale.

Arnoldus Seneſcallus.

Goſuinus de Heverla.

Robertus de Thenis.

Acta ſunt haec anno Verbi Incarnati M. CC. VI. ſub testimonio ſupraſcriptorum virorum.

N. LXXII.

A. 1207. N. 1. ADELHEIDIS Comitissa vidua THEODERICI Comitis Hollandiae scribit ad IOHANNEM Regem Angliae de Matrimonio ADAE filiae cum *Comite de* LOS, et de eius relaxatione ex custodia.

A. 1207.

Ad Excurs. XI. p. 466, 470. et not. 3.

(TH. RYMER *Acta Public. Angl.* ed. Lond. T. I. p. 145. ed. Hag. Com. a. 1745. p. 46. et hinc apud MIERIS *Charterb. van Holl.* D. I. bl. 152, et LVNE, *Comit. Benthem. Antiq.* Prob. n. 14. p. 38.)

Domino suo dilecto IOHANNI Dei gratia illustri *Regi Angliae*, ADELHEIDIS *Comitissa Holland.* salutem et paratum obsequium.

Ma-

(1) *Benetheym*] Has literas, una cum sequentibus, ex *Actis Publicis Angliae, ad annum 9. Regis Iohannis* produxit TH. RYMER; cuiusmodi fides publica non impediit, quo minus Vir Ampl. HUYDECOPER ad M. STOKE has literas, ut spurias, ridiculas, confictas, reiecerit. D. I. bl. 576. vocat: *dien dwaazen brief van 't jaar* 1207. et bl. 580. *Valsch ja belachlijk valsch is dan ook de brief, die in de Acta van Rymer uitgebroeid is* etc. Ratio Viro D. haec est; quod absurdum sit, statuere *Rogerum de Merhem et Theodericum de Altena* posse coniungi cum *Hugone de Vorne* et aliis Hollandiae nobilibus. Quo de Viri D. errore vid. EXCVRS. p. 421. sqq. In notis autem ad CHRONIC. p. 160. a. observavi, doctum Editorem STOKII hanc de OTTONE nobis cudisse Regulam, *dat Otto van Benthem*, by MEERHOUT, *buiten dit eene geval in* 1195. *daar hy voorkomt als een stomme personaadje* [quem tamen illinc deturbat], *nergens gemeld wordt na het jaar* 1173. Qua regula posita, vir doctus *septem* deinde Chartas annorum 1195, 1196, 1201, 1207, 1202, 1203, 1207. in quibus OTTO DE

Maiestati sit notum Regiae, quod COMES DE LOS Filiam meam, quae apud vestram misericordiam est honeste recepta, quam nobis reddat Deus omnipotens, in uxorem legitimam duxit ut debuit, et accepit eam de manu Comitis OTONIS de Benetheym (1), qui fuit patruus Domini bonae memoriae, et, ut verum fatear, cum eo fuit in thoro legitimo 18. [f. 28.] diebus (2) tantum. A. 1207. N. 1.

Post quos dies, quod vobis cum gemitu et cum dolore significo, expulso *Comite* et me similiter, *filia* mea ad partes vestras, agente Domino (3), tam ad meam quam ad eius salutem transmissa dinoscitur, quia *captivitas eius in Frisia intolerabilis ei fuit*; ergo Maiestati regiae, cui semper est proprium misereri, praesentem paginam et preces porrigo, rogans humiliter,

DE BENTHEM tamquam *testis* occurrit, spurias et confictas habet D. L. bl. 574. sqq. quamquam has omnes inter *genuinas* haud ita pridem iterum vulgavit Vir. Ill. IVNG. in *Cod. Diplom. Benthem.*, nullis adiectis Vindiciis. Ignoravit enim Ill. IVNG. dum has edebat Chartas, ista Viri D. molimina; quae si novisset, nullus dubito, quin harum se Chartarum strenuum praestitisset vindicem. Et vel sic tamen tacite illarum scripsit Vindicias L. III. C. III. p. 193. sqq. ubi vitam OTTONIS et res gestas fuse persequitur, eumque anno 1207. adhuc superstitem fuisse, docet. At praeter loca supra laudata etiam hic occurrit a. 1200. d. 21. Aug. p. 247. a. 1201. p. 257. et post a. 1205. p. 290. Quod autem *Benetheym* hic scribatur, nihil hoc habet insoliti. Supra p. 217. scribitur *Binethem*; p. 247. *Benethem*; apud IVNG. in *Hist.* p. 26. *Bintheim*, et *pagus Bentensis*, et in *Cod.* p. 27. *Binethem*, etc.

(2) 18. *Diebus*] Non legendum esse *diebus* 18. sed 28. monui in notis ad CHRONIC. EGM. p. 188.

(3) *Agente Domino.*] i. e. Domino Rege Angliae; ut satis patet. Vnde colligas, ADAM, matre *Aleide* et *Ludovico* marito haud invitis, in Angliam

A. 1207. N. 1. liter, quatenus intuitu Dei, innocentem animam (4), longo tempore captivatam, reddatis amicis; et susurronibus, qui vobis invidiae causa mendacia fingunt et proferunt, non credatis. Sciatis etiam [f. enim], quod praedicta *filia* mea data est *Comiti* in praesentia multorum Nobilium *Hominum* [et] *Ministerialium* de terra *Holand*, quorum consilio et assensu res facta est, quorum nomina (5) sunt haec,

Rogerus de Merehun [l. Merehem].

Hugo

esse transportatam; est enim illa, horum suasu, Regeque impellente, *tam ad meam*, inquit Aleidis, *quam ad eius* (Adae) *salutem transmissa, quia captivitas in Frisia intolerabilis fuit.* Hinc etiam *apud Regis misericordiam* HONESTE *recepta* esse dicitur. Igiturne *Wilhelmo Comite* invito hoc factum? non opinor. Ratio vero, cur ad *Regem Angliae*, satis apparet. Primo enim, trans mare, quo tutius! secundo *Ada* Scotica, mater Theoderici VII. soror fuit Regis Scotorum *Wilhelmi*, qui in Clientela Regis Anglorum; sed imprimis quia *Theodericus* VII. et gener *Ludovicus Losfensis* favebant partibus *Ottonis* IV. Regis, cuius avunculus *Iohannes* Rex Angliae omnem pro eo lapidem movebat. *Ada* vero in Anglia haerente, videtur patruus eius *Wilhelmus* apud Regem egisse, ut *captiva* ibi detineretur; unde recte *Ada* ab REINERO scriptore coaevo ad a. 1207. p. 32. *illic*, dicitur, *per quinque annos captiva a* GVILLELMO *avunculo suo detenta fuisse*. Immo is, cum factionis suae Nobilibus, Regi Angliae persuadere conatus est, contractas Adae cum Ludovico nuptias non esse legitimas at subreptas. Quibus quidem criminationibus per hasce literas sese opponit ALEIDIS mater, docetque fuisse nuptias legitimas; simulque ut ADA remittatur, supplex rogat.

(4) *Innocentem animam*] Recte et ex vero! Infelix illa matrona fortunae fuit ludibrium, et vera ambitionis maternae victima. Quid enim puella vixdum 15 annorum sese opponeret matris ambitioni et nuptiis Viri *Comitis*, ac *Iuvenis*? *Adam* autem a. 1203. quando *Ludovico* nupsit, vix 15. annos natam fuisse, docent nuptiae Parentum anno 1186. initae. Vid. CHRONICON meum EGMOND. h. a. p. 135. Erat autem *Ada* sive *Ida* minor natu filia, IO. A LEID. *Chron. Belg.* XIX, 1. et ANN. EGM. cap. XXVII. Vnde vix ante annum 1188. nasci potuit.

Hugo de Worn [l. Vorn]. A. 1207. N. L.

Theodoricus de Alcena [l. Altena].

Simon et Iohannes et Isbrand de Harlen [l. Harlem].

Willielmus de Teylinge.

Walpertus et Florentinus de Leda.

Arnand et Henr. de Riswic.

Walterus de Egmund.

Et multi Hominum et Ministerialium de terra *Holandiae*, quorum nomina vobis exponere longum esset.

(5) *Quorum nomina*] Haec undequaque vero sunt consona! Tres priores fuisse fautores *Aleidis*, et matrimonii *Adae*, totidem verbis asserit Noster in CHRONICO EGMOND. p. 180. c. not. Reliquos maiori ex parte p. 194. sqq. Ex his nonnulli, animadversa postea fraudulenta Aleidis machinatione, ad *Wilhelmum* transiere. Quotquot vero in clientela *Ludovici* erant, *Rutgerus de Merhem*, *Theodericus de Altena*, fideles manserunt. De transitu Nobilium ad WILHELMVM, locuples quoque testis est REINER. LEOD. ad a. 1203. p. 26. B. *Comes de Los -- fidelitates* HOMINVM *terrae accepit --. Guillelmus -- -- Comiti et uxori suae insidias posuit*, ASSVMTIS EIS, *qui fidelitatem fecerant Comiti*.

N. LXXIII.

N. LXXIII.

A. 1207. N. IL.

THEODERICVS Episcopus Traiectinus et OTHO Comes de Benthem testimonium exhibent de legitimo matrimonio Comitissae Hollandiae ADAE cum LVDOVICO *de Los*, scriptis ad Regem Angliae IOHANNEM literis.

A. 1207.

Ad Excurs. XI. p. 468.

(TH. RYMER l. l. p. 145. (46). MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 152. et IVNG. *Hist. Com. Benth.* Prob. n. 15. p. 38.),

THIDERICVS (1) Dei gratia *Traiect. Episcopus* et Capitulum eiusdem loci, litteris suis patentibus testimonium perhibent,

(1) *Thidericus*] „ Sine dubitatione „ atque haesitatione loco: *Thomas*, re„ posuimus, *Thidericus*. Perperam enim „ editor Anglus initialem litteram *T.* ar„ gumento Chartae praemissam, per fa„ miliarissimum genti suae nomen *Tho-* „ *mas*, explicandam censuit: Non tan„ tum enim Traiectinorum Annales *Tho-* „ *mam* Episcopum ignorant; sed et „ qui illa tempestate Traiectensem mi„ tram gerebat, fuisse *Thidericum de* „ *Are*, ex Beca et Heda notissimum „ est ". Sic ad has literas recte Vir Ill. IVNGIVS in *Hist. Com. Benth.* p. 38. Quare non est, cur Vir D. HVYDEC. ad STOK. D. I. bl. 576. et 615. has literas, an dicam literarum excerpta, tantopere exsibilet, derideatque, nulla inustae falsitatis probatione adiecta: si enim *ridere* et *exsibilare* sufficit, tunc multa falsa haberentur, quae pro veris et indubitatae fidei historiis hactenus crediderunt homines. Quod autem vitiose hoc nomen de *Benethen* scribatur, eo minus apud Anglos mirandum, quod etiam a Nostratibus sic scriptum deprehendas. Vid. supra Chart. Orig. d. 21. Aug. 1209. p. 247. et supra not. p. 331. b.

hibent, quod praedictus Comes legitime duxit in uxorem prae- A. 1207. N. II.
dictam Comitissam assensu et consilio Primatis (2) totius
Holandiae.

N. III. Et similiter Comes OTHO *de Benethen* hoc signifi- N. III.
cat Domino Regi per literas suas patentes.

Quae omnes literae patentes missae sunt Abbati *de Rading* ad custodiendum.

(2) *Primatis*] *Primatis* vox itidem derisa est ab V. D. HVYDEC. Atqui satis patet, Editorem Anglum hic tantum breve Literarum argumentum exhibere, et per *Primatem* intellectum velle *ordinem Primorum*, sive *Hollandiae Nobiles*, ut in praecedenti Charta vocantur p. 332. Nisi dicamus pravo, sed facili lapsu, vocem *Primatis* scriptum esse pro *Primatum*, cui rei appositissime eodem de tempore scribit I. A LEYD. *Chron.* L. XX. C. 2. *Cum a* PRIMATIBVS *Hollandiae decretum esset.*

N. LXXIV.

LVDOVICVS Comes de Los pactum init cum Rege Angliae Iohanne de servitio ei et Nepoti suo Regi Romanorum praestando (1). A. 1207. N. IV.

A. 1207.

Ad Excurs. XI. p. 467.

(TH. RYMER *Acta publ. Angl.* ed. Lond. T. I. p. 145. sq. nov. ed. T. I. p. 46. et hinc apud MIERIS *Cod Diplom. Com. Holl.* T. I. p. 152.)

Omnibus etc. LVDOVICVS *Comes de Los* etc.

Sciatis, quod deveni homo Domini IOHANNIS Illustris *Regis*

(1) *Praestando*] Quum haec Conventio inter *Lossensem* et *Regem Angliae* inita sit eodem anno, et eodem forte die, quo *Aleidis* pro *Ada* et legiti-

A. 1207. N. IV. *Regis Angliae*, tamquam Domini mei, contra omnes homines et foeminas, qui vivere possint vel mori (2), ad Regnum suum *Angliae* defendendum; ita quod veniam ad ipsum, cum opus fuerit, in Regnum suum Angliae, cum omni posse meo, ad custum (3) meum in veniendo.

Et, cum illic venero, ero ad defendendum Regnum suum, ut dictum est, ad custum suum, quamdiu ei placuerit contra omnes homines, qui vivere possint vel mori.

Dominus autem Rex, secundum quod ego honorifice et afforciate venero ad servitium suum, mihi retornabit de custo meo, quod posuero in veniendo ad ipsum, unde honor erit ei.

Si vero Dominus meus Rex opus habuerit de servitio meo in aliis terris suis, veniam ad ipsum, ad mandatum suum, ita quod honor erit ei et mihi ad perquirendum et defendendum iura sua ad custum suum.

Et

gitimis eius cum Comite Lossensi nuptiis ad Regem scripsit; hinc credere par est, ad hanc *ligietatis* et *fidei* praestationem motum fuisse *Ludovicum*, quo magis sibi Regem in tradenda coniuge ADA faventem experiretur. Adiecta est ab eodem TH. RYMERO Fideiussio WALTERI DE BIRTAN pro *Comite de Los*, nec non WILLIELMI *Castellani de S. Audomaro*, quas, quia tantum ad confirmationem huius Chartae faciant, hic addere supervacaneum putavi.

(2) *Mori*] Nihil insoliti his verbis inest. In Pace inter *Balduinum* Com. Flandr. et *Philippum Reg. Franc.* a. 1196. in BALVZ. *Epistol. Innoc. PP. III.* T. I. p. 73. *curavi*, inquit B. *Domino meo legio Philippo — quod omnibus diebus vitae meae bona fide et sine fictione ipsum iuvabo contra omnes homines, qui possunt vivere et mori, praeterquam de terra Hainen —.* Alia mitto. Sunt enim sexcenta eiusmodi in Chartis vetustis.

(3) *Custum*] Gallis olim *coust*, unde

Et praeterea ego bona fide iuvabo, pro legitimo posse meo, A. 1207. N. IV.
Regem OTHONEM nepotem suum (salva fide Dominorum meorum) dum idem Rex OTHO fuerit ad fidem praedicti Domini mei Regis *Angliae*.

Et praeterea perquiram eidem Domino meo Regi *Angliae* omnes amicos et fautores, quoscumque potero pro legitimo posse meo, ad iura sua perquirenda, et defendenda, et ad inimicos suos gravandos, et ipsum et amicos suos promovendos; ita quod, si custum ad hoc oportuerit ponere, et id ipsi Domino meo placuerit, ipse custum reddet, ex quo, per voluntatem et mandatum suum, custum ad hoc poni debebit.

Omnia haec praedicta fideliter observanda tactis Sacrosanctis Euangeliis iuravi, et inde subscriptos obsides inveni, scilicet:

Ernulfum fratrem meum (4).

Ernulfum filium Hermanni.

Gil-

de *couster*, *coster*, Belgis etiam *kosten*, notat *impensas*. V. DV CANGE *Gloss. med. aev.* in V. T. II. p. 1283.

(4) *Ernulfum*] Hunc *Arnulfum* usque ad a. 1216. adeoque per IX. annos pro fratre Ludovico propter *Adam uxorem* revera obsidem fuisse, disertis verbis narrat Leodiensis scriptor REINERVS in EXCVRS. XI. p. 494. collat. cum alio eiusdem loco p. 56. Ed. MART. a. 1216. *L. Iuvenis Rex Franciae acceptis obsidibus ab Anglicis baronibus, qui contra I. Regem Angliae rebellabant, ---- Rex autem I. videns non posse resistere, militiam transmarinam -- licentiavit. L. vero plurimas civitates occupavit, fidelitatem accepit --. In hoc impetu* ARNVLPHVS *frater Comitis de Los, qui* OBSES *diu fuerat in* ANGLIA *propter* VXOREM *ipsius Comitis* DE LOS, *quae captiva ibidem* -- -- REDIIT. Quae quum nitantur tum *actis publicis Angliae*, tum etiam *Annalibus Domesticis et coaevis*, (cf. MANTEL. *Hist. Loss.* p. 148.) hinc nulla ratio

A. 1207. N. IV. Gilbertum filium Walteri Senescalli mei.

Herbertum filium Castellani de Monteny.

Lambertum filium Castellani de Brostam.

Godefridum filium Castellani de Los.

Reinerium filium Othonis [l. Ostonis] de Burne.

Terric. filium Willielmi de Petreshenn.

Conradum filium Abraam de Gantoun.

Lamul filium Razun de Curtray.

Et praeterea Cartam WILLIELMI Castellani de Sancto Audomaro, et Cartam WALTERI BIRTANT eidem Domino meo Regi feci habere; per quas se praedictis fideiussores meos constituerunt.

Teste, etc.

Haec similiter Carta commissa fuit WILLIELMO BRIWER Iuniori deferenda praedicto Iusticiario cum aliis praedictis Cartis.

ratio est, cur Vir Doct. ad STOKE l. l. bl. 156. *Arnulfum* hunc *obsidem* tantopere derideat. Audiamus eius verba: „ *Ada — ontvluchtte — naar Engeland* — volgends van Loon, die „ 'er eene omstandigheid byvoegt, die „ vreemd is. Want hy wil, dat Arnoud van Loon, Lodewijks Broeder, voor Ada, in Engeland te pande bleef: en daardoor, in 1218. „ niet mede, met zyne twee Broederen, Lodewijk en Henrik, vergeeven is geworden. En dus zou Arnoud, voor zijns Broeders Vrou, „ elf jaaren na haar ontslag, of liever „ dertien jaaren na haar dood, te gyzel gelegen hebben. Doch dat dit, „ aan alle kanten, bezijden de waarheid loopt ", etc. Recte novit GERARD VAN LOON, Arnulfum *obsidem* fuisse, etsi in eo minus accuratus, quod hunc a. 1218. nondum reducem censeat, quippe qui a. 1216. rediit. Cur autem postea obses, docet haec Charta.

N. LXXV.

N. LXXV.

WILHELMVS Comes Hollandiae et uxor ALEIDIS donant ARNOLDO Abbati Mediobargensi in *Zeelandia* Decimas in *Noordbevelandia*, confirmantque dona fratris sui THEODERICI VII. A. 1208/1209. d. 13. Febr.

A. 1208/1209. d. 13. Febr.

Ad Excurs. VII. p. 269, 273.

(Ex Antiquo Chartulario Abbatiae Medioburg. fol. XXXI. vs. in Archivis Camerae Rationum Zeelandiae, Loculo 116-117.)

In nomine Sancte et jndiuidue trinitatis. Ego WILLELMVS *de Hollandia* Dej permisſione *Comes* et ALEIDIS *vxor mea*, vniuerſis tam preſentibus quam futuris huius cedule tenorem pacifice conſeruantibus ſalutem in perpetuum. Quum generationum mutabilitate et mentium hebitudine etiam apud fideliſſimos plurima legittime jnſtituta obnubilantur, neutro horum preſentium poſſeſſores id est Dominum ARNOLDVM *Abbatem* vniuerſumque Conuentum cum ſucceſſoribus ſuis de *Middelburch* molestarj volentes vniuerſitati vestre ſignificamus, quod V. M. (1) quas annuatim Frater et Predeceſſor meus *Comes* TH. ſuper decimis de *Gervarsneſſe*, *Synoudeskerke*, *Verſchen-*

(1) *V. M.*] Intellige *quinque Marcas* ſive *libras argenti.*

A. 12[illegible] d. 13. Febr. *ſchenvliet* predicte Ecclesie *Abbatis* · G · nomine dono recipere consueuerat, pro animabus nostris et parentum nostrorum, vice LXiij. lib., quas eidem Ecclesie *Mater mea* (2) in Elemosinam *ad lapideum opus*, moritura, largita fuerat, perpetualiter indulgemus, ipsam Elemosinam super hijs decimis predictis fratribus assignantes id est super decima *de Caths* et decima *de Welle*, atque decima *de Schotlingekerke*, decima quoque *de Campen*. Vt autem hoc imperpetuum inuiolabiliter obseruetur, Sigillorum nostrorum impressionem presentj cedulae pro fidelj apposuimus intersignio adicientes omnem, qui presentem confirmationem violare, aut fratres in iamdictis decimis molestare presumpserit, Offensam Dej et nostram incurrisse.

Testes sunt

Hugo de Vorren.

Egbertus de Benthem (3).

Boide-

(2) *Mater mea*] Id est *Ada Scotica*, de qua vid. CHRONIC. a. 1162. Ex Charta autem filii *Wilhelmi* I. a. 1205. p. 288. patet, eam isto adhuc anno in vivis fuisse. Hic vero loci sermo esse videtur tamquam de iam mortua. Annus obitus incognitus est. Eam tamen in hac Abbatia Middelburgensi sepultam esse novimus. Vnde error profluxit eorum, qui censuerunt, *Adam* Losfensem Medioburgi sepultam iacere. Vid. EXCVRS. XI. p. 497.

(3) *Egbertus de Benthem*] Vtrum sit ille EGBERTVS, qui *Ottoni* V. Comiti successerit, dubium admodum est ex aetate *patris* et filii; de qua vid. IVNG. *Com. Benth.* p. 263. Maior veri species inest, quod Ottonis V. fuerit frater, qui occurrit ibid. p. 75. *Cod. Dipl.* a. 1267. ac diserte *frater noster Egbertus* audit. Quod si verum, debuit Otto V. Comes etiam alterum habere fratrem, *Boidekinum*, hic memoratum, sed Clar. IVNGIO, quod sciam, ignoratum.

Boidekinus frater ſuus. A. 1208/1205. d. 13. Febr.

Gerardus de Hurst.

Egidius de Sabbinge.

Heinricus Capellanus.

Datum Middelburg anno verbi incarnatj M°. CC°. VIII°. Idus Februarij. Jndictione XIIII. (4).

(4) *XIIII.*] Incidit Indict. XIIII. in a. 1211. Male igitur poſita est vel haec XIIII. vel annus 1208. Si enim a. 1208. vel ex ſtylo Francico a. 1209. hic locum habuit, erit *Indiction. XII.* Atque ita legendum videtur; niſi quis ſeparandas putet notas Chronicas M. CC. VIII°. *Idus* — in M. CC. VI. II°. *Id.* et pro XIIII. legatur VIIII. ſic Charta data foret a. 1206. Integra enim nota VIII. non potest referri ad *Idus*, quia a. 1200. *Wilhelmus* nondum erat Comes.

N. LXXVI.

HENRICVS I. Dux Brabantiae paciſcitur cum GODEFRIDO Domino de Breda et Bergis de *Teloneis* ad *Strienam* et *Scaldam*, et de aliis Feudis conditionibusque. A. 1212. d. 25. Febr.

A. 1212. d. 25. Febr.

Ad Cod. Diplom. p. 250. not. (2) et ad Chart. a. 1220. M. Febr.

(Apud MIR. *Opp. Diplom.* T. I. p. 570. et p. 408. ex parte. Habet etiam BVTK. *Troph. de Brab.* T. I. Preuv. p. 61. E. DINTER *MS. Chron. Brab.* L. IV. C. 12. et I. EKIGERSMAN Diſſert. *de Baronia Bredana* a. 1774. p. 14.

In nomine ſanctae et individuae Trinitatis HENRICVS *Dux Lotharingiae* omnibus in perpetuum. — —

Praeſenti pagina notum fieri volumus tam futuris quam praeſen-

A. 1212. d. 25. Febr. sentibus, quod Hominibus, qui *teloneum* (1) *navium* per *Strynam et Scaldam* a nobis in feudum tenebant, propter eorum insolentiam et violentiam, quam transeuntibus inferebant, sententia Hominum nostrorum et *Parium* * ipsorum fecimus abiudicari. Cuius Telonei medietatem nobis reservantes, aliam medietatem dilecto *Homini* nostro *Ligio* GODEFRIDO *de Breda* (2), in rectum feudum contulimus —— —— Propterea hominibus, qui *Stakersloo* * a nobis in feudum tenebant, pro-

* l. *Scakersloo*.

(1) *Teloneum*] De hoc *Teloneo* dicam ad Chartam a. 1285. M. Aug.

(2) *Breda*] „GODEFRIDVS, *Bredae* et *Bergarum ad Zomam* Dominus, filium reliquit HENRICVM, *Bredae* Dominum, qui anno 1267. Ecclesiae nostrae Antverpiensi Altaria de *Scoten* et *Merxem* contulit, iuxta tabulas Lib. II. *Dipl. Belg.* Cap. 103. editas. *Henricus porro*, ex *Sophia* Walteri Berthout, Domini Mechliniensis Filia, genuit *Isabellam* Bredae et Bergarum heredem, quae nupsit *Arnoldo de Lovanio*, Godefridi Gasbecae Domini Filio, Henrici I. Brabantiae Ducis Nepoti. Vid. supra p. 409. et 439." Haec MIRAEVS, qui l. l. Stemma Dominorum de Breda exhibet. Vocatur autem *Godefridus de Breda*, ex *Castello* et *Alodio de Breda*, quod circa annum 1196. resignavit in manus Ducis Brabantiae, qui illud ei in Feudum *concessit*, quum antea cognomine *de Scoten* uteretur. Vid. supra p. 212. Exstant huius GODEFRIDI *de Scoten* et HENRICI *Ducis Brab.* de hoc Feudo Bredano Chartae apud TH. E. VAN GOOR *Beschryv. van Breda* Probb. bl. 408. ubi tamen multa vitiosa, quae emendatu facta sunt facilia, postquam benignitate illustriss. Comitis NENY harum exemplar ex Archivis Camerae Ratt. Bruxell. nactus sum ex Registro, cui titulus: *Hic incipiunt diversa Privilegia Illustriss. Princ. Duc. Reg. Impp. concess.* Litt. B. fol. 35. Habet nimirum primae Chartae

	Editio p. 408.	MS. Exempl.
l. 15.	*feodis hominum suorum ministerialium locis iudicii quae Arlua vocantur exceptis.*	*feodis hominum suorum ministerialibus Lotis judicijs que ardua vocantur exceptis.*

l. 21. *ad*

propter iniuriam et violentiam, quam tam in aquis quam su- A. 1212. d. 25. Febr.
pra terram hominibus inferebant, omne feudum de *Stakersloo*, meritis eorum exigentibus, sententia *Parium* suorum, eis fecimus abiudicari, et illud Domino GODEFRIDO, cum omni integritate, in rectum feudum contulimus. Similiter et Feudum de *Ossendrecht* —— ——

l. 21. *ad iudicium.*	*ad iudicem.*
l. 23. *usufructum.*	*usumfructum.*
l. 24. *Vt autem haec rata etc.*	*Vt autem hec rata et in posterum teneantur inconvulsa, nostrorum appositione Sigillorum munivimus ac confirmare curavimus. Huic facto interfuerunt*
l. 30. *cartae — — Raynerus*	*Cartule — — Meynerus.*

Altera Charta:	MS. Exempl.
l. 5. *omnem*	*omne.*
l. 6. *intra*	*infra*, usitatius!
l. 6. *quod vulgo Hagen*	*quod vulgenhagen.*
l. 19. *gravamen etc. testes*	*gravamen prefato Godefrido vel heredibus suis in predictis bonis inferre voluerit, consilio et auxilio semper ei assistemus. Vt autem hec rata et inconvulsa permaneant presentem paginam impressione Sigilli nostri communiri fecimus. Testes huius facti*

Ex eodem Registro servo et aliam Chartam HENRICI *Domini de Breda* a. 1251. d. 28. Iul. quam scriptori laudato ignoratam suo die exhibebo.

N. LXXVII.

N. LXXVII.

A. 1213. d. 13. Ian. OTTO IV. Imperator WILHELMO Comiti Hollandiae (1) Feoda, a Comitibus Hollandiae FLORENTIO et THEODERICO posſeſſa, confirmat.

A. 1213. d. 13. Ian.

Ad Excurs. XI. p. 482.

(MARTEN. *Theſaur. Anecd.* T. I. fol. 841. et accuratius in MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 156.)

In nomine ſanctae et individuae Trinitatis. Eius gloria OTHO quartus Romanorum Imperator ſemper auguſtus.

Iuſtum eſt et imperatoriae maieſtati convenit, ut fideles ſuos tanto maiori benevolentia reſpiciat et honoret, quanto eos in ſuis obſequiis promtos magis invenerit ac devotos. Hinc eſt quod nos attendentes fidem ac devotionem magnam dilecti ac fidelis nostri viri Nobilis WILLELMI *Comitis Hollandiae*, omnia *feoda*, quae Nobiles viri FLORENTIVS et THEODORICVS bonae memoriae *Comites Hollandiae*, videlicet praedeceſſores praefati Comitis WILLELMI Hollandiae ab *Imperiali aula* tenuerint, eidem WILLELMO in purum feodum cum omni

(1) *Hollandiae*] MARTENE pro *Hollandiae* habet *Flandriae*. In Chartae initio pro Superſcriptio in *gloria* legendum videtur *gratia*, et, perperam pro *honoret*, *honore*.

omni integritate ad eamdem *Comitiam* attinente contulimus. A. 1213. d. 13. Ian.
Et ut haec nostra concessio et donatio rata sit, et in futurum intemerata permaneat, praesens privilegium bulla nostra iussimus insigniri.

Huius autem nostrae concessionis hii sunt testes,

Balduinus Comes de Benthem.

Bernardus de Horstmarre.

Hugo de Forne.

Godefridus de Bredha.

Wilhelmus de Thelinge, et alii quamplurimi.

Datum per manum IOHANNIS Praepositi Werdensis Domni OTHONIS Imperatoris Clerici familiaris.

Signum Domni OTHONIS Imperatoris IV. invictissimi.

Acta sunt haec anno Incarnationis Dominicae MCCXIII. Regni nostri XIV. (2) Imperii vero IV. apud *Numagum*, Idus Ianuarii, indictione I.

(2) *XIV.*] Si ab a. 1198. ut vulgo fit, (vid. Auct. CHRONIC. GOTWIC. T. I. Prodr. p. 414. sq.) annos regni *Ottonis* computamus, curreret annus Regni XV. Recte tamen habent *anni Imperii* et *Indictio*, e quibus annus 1213. elicitur. Agit Ampl. IVNG. in *Com. Benth. Antiq.* p. 244. sqq. de *Balduino de Benthem.*

N. LXXVIII.

A. 1213. LVDOVICVS Comes Losfenfis, approbante ADA Comitisfa, Alodium fuum *Herkenrode* ad conftituendam Monafterium Herkenrodenfe a patre donatum confirmat (1).

A. 1213.

Ad Excurs. XI. p. 496.

(MATTH. *Anal.* T. III. p. 124. fq. MANTEL. *Hist. Lois.* p. 124. et D. SAMMARTH. *Gall. Christian.* T. III. Prob. p. 171. nec non MIRAEI *Opp. Dipl.* T. II. p. 833. collatum cum MANTEL. in *Hasseleto*, feu *Historiae Losfensis Compendio* Lovan. 4. a. 1663. p. 7.

In nomine fanctae et individuae Trinitatis. LODEWICVS Dei gratia *Comes de Los* [a], univerfis Christi fidelibus in perpetuum. Vt unicuique [b] fua iustitia conferuetur [c] illaesa, divinae legis et humanae proclamat veritas, et rationis attestatur auctori-

a Mantel. *Los* In *Hassel. Loss*   b Samm. ut *in omnibus notis*   c Ed. Matth. *servetur*

(1) *Confirmat*] Non aufus est V. D. HVYDEC. D. II. bl. 155. f. ad STOK. τὸ γνήσιον negare, fed aliud commentus est perfugium; mutat nempe ADAE nomen in ALEIDEM, quod quam futile fit, ex iis quae in EXCVRSV XI. et *Cod. Diplom.* p. 293. fqq. diximus, fatis apparet. Acquirit autem robur ex eo, quod MANTEL. non *Adam*, fed *Idam* exhibet, certo argumento, fi ita fcriptum invenerit, non exftitisfe fimplicem literam *A.* ad indicandum *nomen uxoris*. De quo *Idae* nomine vide not. ad Chart. a. 1218. N°. II.

(2) *Religioso Monacho*] Sic errores oriuntur. Quum MANTELIVS a. 1663. *Hasseletum* fuum edebat, un-

[illegible]ritas. Notum itaque fieri volumus tam praesentis quam futurae aetatis hominibus, quod felicis memoriae Comes GERARDUS genitor noster secundum carnem, sanus adhuc in corpore, et incolumis, alodium de *Herckenrode*, ab omnibus heredibus [d] absolutum, ad constituendum [e] Claustrum sanctimonialium Ordinis Cisterciensis, in silvis, pratis, terris cultis et incultis, viis et inviis, fratri HENRICO [f] [religioso Monacho*(2)] pro salute animae suae libere contradidit, nobis aliisque fratribus nostris, sicut decens erat et iustum [g], ipsium praebentibus assensum. Nos vero donationem hanc bonam ac laudabilem diligentissime approbantes, inviolabiliter observandam fideliter confirmamus, et scripto annotatam [h] *sigillorum nostrorum* impressione corroboramus, ADA [i] *Comitissa uxore nostra* eandem *approbante*. Inhibemus itaque districtissime sub banno potestatis, atque obtentu [k] gratiae nostrae, nequis in posterum ausu temerario huic sanctae donationi [l] contraire praesumat. A. 1213.

d Samm. deest *heredibus*. e Samm. *construendum*. f Mant. *Henrico*, *religioso Monacho*. g Mant. *iustum* omisit. h Mant. Hassel. addit *approbatam*. i Mant. *Ida*. k Mant. *absque obtentu*. l Samm. *huic secundae don.*

cinulis has voces inclusit, explicationis caussa Chartae insertas. Idem postea edidit *Historiam Lossensem*, ibique p. 124. has voces in Chartam intromisit, quae tamen abesse debent. Hic autem *Henricus* teste REINERO a. 1214. p. 51. *quondam Praepositus Traiectensis, frater L. Comitis de Los, fit miles, et Comitissam de Hostade accepit uxorem*. Obiit vero una cum fratre *Ludovico* eodem mortis genere, *intra tres dies*, ibid. REINER. p. 60. a. 1218. Habes etiam hunc *Henricum Ludovici* fratrem in *Charta* a. 1213. d. 10. Maii; quem tamen ignorasse videtur GUDENUS in notis.

A. 1213. sumat. Quod si quis temere et praesumptuose attentaverit, divinae animadversionis [m] ultionem et nostram offensam se incurrisse certissime cognoscat.

Huius rei testes sunt Wilhelmus persona de Hasselt.
Wilhelmus de Petershem.
Hermannus de Elsio.
Conradus de Hubertincken [n].
Godefridus de Lewis.
Walterus de Milue [o].
Robertus de Berle.
Raso de Curtecem [p].
Theodorus Castellanus de Loo.
Walterus de Beree.
Henricus de Ioer.
Robertus de Corswerem [q], et alii quamplures.

Acta sunt haec anno Dominicae Incarnationis CIƆ. CC. XIII.

[m] Samm. *maledictionis*. [n] Mant. *Hubertinchen*. [o] Mant. *de Milue*. Samm. *de Milna*
[p] Mant. *de Cortesheim* -- *de Loos*. Samm. *Curtersem*. *Theodoricus* -- *Los*, et post *Berle* -- *Iosch*
[q] Mant. *Corsworem*. Samm. *Corsibetma*.

N. LXXIX.

N. LXXIX.

WILHELMVS Comes Hollandiae paciscitur de Homagio et Servitio Regi Angliae praestando, pro Feodo 400. Marcarum annuatim solvendarum. A. 1213. d. 29. Mart. N. I.

A. 1213. d. 29. Mart.

Ad Excurs. XI. p. 483.

(RYMER *Act. Publ. Angl.* T. I. p. 165. Ed. Nov. p. 54. et hinc MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 157.)

I. Omnibus Christi fidelibus hanc paginam inspecturis WILLIELMVS *Comes Holland.* salutem. Noverit Vniversitas vestra, quod ego WILLIELMVS *Comes Holland.* promisi Domino *Regi Angliae* IOHANNI, quod, si gentes extraneae in *Angliam* ad eam expugnandam venerint, veniam ad ipsum in Anglia, cum toto posse meo, quatenus potero, bona fide, sine malo ingenio, postquam summonitionem suam habuerimus, vel necessitatem suam audierimus, ad defendendam terram suam, pro posse meo, ad denarios suos; et hoc non dimittam pro aliqua re, nisi exercitus apparens super terram meam venerit.

2. Et quando voluerit habere servitium meum, quod ei debeo, viginti et quinque Milites ei mittam de terra mea usque in Angliam ad custum meum, et a die, quo applicuerint in

A. 1213. d. 29. Mart. N. I. Angliam, servient Domino Regi, ad denarios ipsius, per tres quadragenas in *Anglia*, et cum corpore ipsius ibunt quocumque ipse voluerit, et quando eos remittet, ad custum suum remittet eos usque in terram meam.

3. Praeterea si de terra mea *servientes* habere voluerit ad servitium suum, mittet in terram meam aliquem de suis ad ducendum eos in *Angliam*, et faciam ei habere quingentos vel mille servientes, vel eo amplius, si necesse fuerit; et inveniam eis naves ad transfretandum in Angliam, ad denarium ipsius Regis, et a die, quo a portu recesserint in Angliam transfretantes, erunt ad liberationes ipsius Regis, dum fuerint in servitio suo. Et ego manucapio, quod milites et servientes, quos ei mittam, bene et fideliter ei servient, dum in servitio suo fuerint.

4. Ego vero Domino meo Regi IOHANNI *homagium* feci, et de fide ei servanda, et de praedictis ei firmiter tenendis *Sacramentum* sibi praestiti in fide bona.

5. Et ipse pro *homagio* et *servitio* meo praedicto dabit mihi et haeredibus meis per annum in feodum quadringentas Marcas [ad Marcam -- --] ad Pascha percipiendas ad Scaccarium suum *London*.

6. Et ego *ligius* homo deveni ipsius de praedicto feodo contra omnes mortales, ad terram suam Angliae defendendam, et aliam terram suam perquirendam; nec ab homagio suo vel fi-

deli-

delitate sua in aliqua re, vel pro aliquo alio homine recedam. A. 1213. d. 29. Mart. N. I.

Testibus:

Domino P. Winton. Episcopo.

H. Comite Palatin. Rhen.

R. Comite Boloniae.

G. filio Petri, Comite Essex, Iusticiario Angliae.

W. Comite Warennae.

W. Comite Arundell.

S. Comite Winton.

Willielmo Briwerr.

Petro filio Herberti.

Thoma de Furnes.

Bald. de Harleke.

Florens. de Word.

Simone de Dano.

Martin. de Conrado de Wilr.

Gerard. de Rodes.

Dat. London. vicesimo nono die Martii.

N. LXXX.

N. LXXX.

A. 1213.
d. 29 Mart.
N. 11.

Publicatio proxime antecedentis Conventionis.

A. 1213. d. 29. Mart.

Ad Excurs. XI. p. 483.

(RYMER *Act. Publ.* T. I. p. 169. Nov. ed p. 55. et hinc MIERIS *Chartorb.* D. I. p. 157.)

IOHANNES, Dei gratia, *Rex Angliae*, omnibus Christi fidelibus, praesentem Cartam inspecturis, salutem.

Sciatis, quod WILLIELMVS *Comes Holland.* in hoc nobis tenetur, per *homagium*, et *sacramentum*, et *Cartam suam*, quod, si gentes in *Angliam* ad eam expugnandam venerint, ipse veniet, — — — —

[Reliqua, mutata persona, ut supra.]

Testibus ut proximo supra.

Dat. per manus Cancellarii nostri, apud Novum Templum *London.* vicesimo nono die Martii, anno Regni nostri decimo quarto.

N. LXXXI.

N. LXXXI.

SIGEFRIDVS Archiepisc. Moguntinus confirmat emtionem venditionem celebratam inter GERARDVM Comitem de *Rieneck* et Monasterium Erbacense in Rhingavia, assentientibus LVDOVICO Comite de Los et ADA Comitissa. A. 1213. d. 10. Maii.

A. 1213. d. 10. Maii.

Ad Excurs. XI. p. 496.

(GVDENI *Cod. Diplomat.* T. I. p. 423.)

SIFRIDVS Dei gratia sancte *Maguntine* sedis Archiepiscopus et Apostolice sedis Legatus. Perutilis scripturarum est memoria. Que, rerum tractatus fideliter representans, contra versucias malignancium et subrepentis oblivionis caliginem, cautelam adhibet et munimen.

Ad noticiam igitur pervenire volumus tam presentis etatis XPI fidelium, quam future; quod Dilecti filii Abbas et conventus *Eberbacensis* Ecclesie, a fideli nostro GERHARDO, *Comite de Rinecke*, Predium suum in *Ingelnheim* et *Isenheim*, tam in agris quam in vineis et curtibus, pro ducentis quatuor Marcis cum omni iure et omnibus appendiciis comparaverunt; ipso Comite bona eadem resignante in Comitatu, sub cuius iurisdi-

A. 1213. d. 10. Maii. risdictione fuisse noscuntur. Que bona ipsi Ecclesie pro centum quinquaginta marcis antea fuerant obligata.

Huic vendicioni *fratres Comitis* memorati LVDWICVS *Comes de Lon* (1) et dilectus filius HEINRICVS, *Traiectensis* et *Asschaffinb. Prepositus* (2), atque ADA *Comitissa* gratum et benevolum prebuerunt assensum, idque per suas patentes litteras expresserunt.

Preterea dictus *Comes de Rinecke* et fideles XPI SIBBOTHO, BEZELINVS et DIEMARVS *de Rinecke* et doctus *de Narath* coram nobis mediante datione fidei promiserunt; quod, si qua prenotate Ecclesie mota fuerit questio ab ARNOLDO, *fratre ipsius Comitis, qui nunc in Anglia obses tenetur*, ipsi se Maguntie representent, numquam egressuri ex ea, donec ARNOLDVS abrenunciaverit bonis illis, et sepedicta Ecclesia ab impeticione ipsius penitus absolvatur.

Ad hoc predictus Comes Curiam suam in *Maguntia*, in qua videlicet sita est Capella *S. Lamberti*, ad abundanciorem cautelam antefate Ecclesie pro LX. marcis pignori obligavit; super eo videlicet, quod antedictus ARNOLDVS frater ipsius *Comitis* abrenunciaturus sit libere bonis illis, et quod ipse Comes eam-

(1) „*Comes de Lon*] Notari hic „meretur Nomen et familia Comitum „*de Lohn*, ceu sunt *Rieneccis*, una „eademque. A Castro habitationis „tantum differebant: uti v. g. olim „Dynastae de *Brauneck*, intuitu ag„natorum suorum *de Hohenlohe*". GVDENVS.

(2) *Prepositus*]. „Aeque *Rieneccius*, dictus *de Lohn*". Sic GVDENVS. sed confer not. (3). p. 356.

eandem Ecclesiam ob omni prorsus impeticione absolvet, que sive ab Eo, vel ab aliis occasione Sui, imposterum poterit suboriri. A. 1213. d. 10. Maii.

Vt autem que promissa sunt, robur obtineant firmitatis; petitum est hinc inde a Nobis, ut ea sub nostri Privilegii pagina faceremus conscribi, et sigilli nostri munimine roborari.

Statuimus ergo, ne aliqua in posterum Ecclesiastica, secularisve persona huic ordinationi et auctoritati presentis Privilegii temere contraire presumat, quod si quis attentare presumpserit, indignationem Omnipotentis DEI nostramque offensam se noverit incursurum. Testes huius rei sunt:

Conradus, maioris Eccl. in Mag. Prepositus.
Gerbodo, Prepositus S. Petri.
Gerhardus, Prepositus S. Stephani.
Christianus, Prepositus S. Victoris.

De Capellanis.

Iohannes Canonicus Eccl. S. Stephani.
Heinricus Notarius. Wideroldus sacerdos.

De Ministerialibus.

Embricho Camerarius. Godescalchus Officiatus.
Arnoldus ad Quercum. Embricho filius Mengoti.
Helfridus de Wizenowa. Bertoldus filius Herboldi.
Ernestus Monetarius. Hertwicus de Dusburg.
Baldungus Officiatus.

De

A. 1213. d. 10. Maii.

De Burgensibus.

Fridericus Scado. Sifridus Potho.

Et alii quam plures.

(3) *Anno* XII°.] Edidit hoc Diploma Vir Cons. IZAAC VAN DER DOES in Append. Documentor. ad Diatriben suam Iuris publici Inaug. a. 1775. defensam, *de vinculo quod olim inter dioecesin Traiectinam et regnum Francicum, ac deinceps Imperium Romano-Germanicum intercessit*; ad quod explicandum, monente Viro Celeb. et Praeceptore eius dignissimo, M. TYDEMANNO, nonnulla adiecit; quae, quia non ubique haec Dissertatio obvia est, digna duxi, quae hic subiiciantur de genealogia Losfensi et *Ludovici* uxore *Ada*. „ Quamvis, inquit, omitti potuisset haec Charta, minime tamen poenitet, illam huc adductam fuisse, quoniam alia, non exigui ad historiam Comitis Ludovici Losfensis, mariti Adae, filiae Theodorici VII., Hollandiae Comitis, intelligendam momenti, hinc discimus. Etenim hinc constat, (1.) illum fratres habuisse Gerhardum, Henricum, et Arnoldum. (2.) Arnoldum a. 1213., in Anglia obsidem fuisse detentum. (3.) Henricum fuisse Praepositum Traiecti superioris (qualis fuisse dicitur apud BVTKENS L. IV. p. 210. et in Genealogia apud VAN LOON *Aloude Holl. Hist.* D. II. bl. 276. — Add. Chronicon LAMBERTI PARVI, apud VAN LOON *over de Leenroer, Probatt.* P. I. p. 36. n. 2.) et Aschaffinburgi. Idem hic erit, qui a patre Gerardo alodium de Herckenrode acceperit, *ad constituendum claustrum Sanctimonalium Ordinis Cisterciensis*, quam donationem confirmavit Ludovicus, cum Ada, Comitissa, uxore, a. 1213. Charta, quae est apud MATTH. *Anal.* T. V. p. 534. 8. [et hic p. 346. Idem hic forsan est *Heinricus Aschapfenburgensis Prepositus*, a. 1209. apud GVDEN. T. I. p. 412. Fratrem quoque Ludovicus obsidem ante dedit Episcopo Traiectino, referente BEKA p. 63. fin. (4.) Constat ex adducto Diplomate, Ludovicum, Comitem de Loon, una cum fratribus, origine materna patris fuisse Comites Rineccios, illustris in Archiepiscopatu Moguntino generis, quodque principibus Belgicis etiam ante cognatum fuerat, ac, per Sophiam Benthemiensem, ortum dederat. Etenim origo Rinecciorum repetenda est ab Hermanno Lucelburgensi, Comite Salmensi, qui a. 1081. Rex Romanorum electus est. Vid. IVNG. *Hist. Comit. Benth.* L. III. C. I. §. 8. p. 143. sqq. Huius filius fuit Otto Rineccensis, Comes Palatinus, Pater Ottonis, Comitis Benthemiensis, et Sophiae, quae nupsit Theoderico VI., Hollandiae Co-

Acta sunt hec anno Dominice Incarnationis MCCXIII. Indictione I. Data *Maguntie* VI. Idus Maii. Pontificatus Dni INNOCENTII Pape III. anno XVI. Pontificatus vero nostri anno XII°. (3). A. 1213. d. 10. Maii.

miti, cuius, ex filio Florentio III., nepos fuit Theodoricus VII., Adae nostrae pater. Vid. Tabula Genealogica apud IVNG. l. c. p. 156. et 321. ut eiusdem Theodorici VI. filii, Florentii III. fratres praeter alios, ab IVNGIO l. c. L. III. C. II. §. 6. p. 183. sqq. enumeratos, fuerunt Balduinus, et Theodoricus, Episcopi Traiectini, de quibus, etiam, vid. *het Aanhangs. op de Kerk. Oudh.* bl. 11. et bl. 231. Praeter Ludovicum autem, Adae maritum, Comitem Losfensem, alius eodem tempore vixit, ac postea, Ludovicus, Comes de Rinecken, Burggravius Moguntinus, obvius a. 1221. apud GVDEN. T. I. p. 480. a. 1222. ibid. p. 951. a. 1232. ibid. p. 515. et a. 1233. ibid. p. 528. et p. 530. qui, credo, Ludovicus dubitantem iuvare posset WAGENARIVM *Hist. Patr.* T. II. p. 340. in adnot. Add. HVYDECOPER l. mox l. p. 160. Deinde Ludewicus, Gerhardus, et Heinricus, fratres, Comites de Rienecken, ibidem saepius memorantur, ut a. 1261. p. 682. sqq. 685. sq. iterum a. 1266. ibid. p. 718. denique Ludewicus et Gerhardus, Comites de Rienecke, a. 1271. ibid. p. 735. sqq. Paternam vero Losfensium Comitum stirpem a Caroli magni temporibus, et praesertim ab Ogerio Dano, qui primus fuerit Losfensium Comes, esse repetendam, monet PONTAN. *Hist. Gelr.* L. VI. p. 124. Eadem antea quoque, per feminas, cum Gelris, Arkeliis, atque Renessiis coniuncta fuit, ut apparet ex eius Genealogia apud VAN LOON *Aloude Holl. Hist.* D. II. bl. 276. —— Illud autem, quod (5) de Ada, Comitissa, Ludovici, Comitis Losfensis, uxore, constat ex Diplomate nostro, illam adhuc a. 1213., vel paullo ante, superstitem; maritoque Ludovico iunctam fuisse; quodque de Arnoldo, in Anglia obside, notavimus, tanto maioris est momenti, quia facit ad confutandas *Ampliss.* HVYDECOPERI ad AEMILII STOKE *Chron. Rythm.* adnotationes uberiores, ad L. III. vs. 570. p. 154. sqq., ubi censet, Adam a. 1205. mortuam fuisse, numquam vero Arnoldum obsidem in Anglia detentum. — Add. Chron. LAMBERTI PARVI apud VAN LOON *over de Leenroerigheid Probatt.* P. I. p. 38. n. 1. Arnoldus hic postea, liberatus, fratri successit, et tanquam *Comes de Los* memoratur in subscriptione Diplomatis Friderici II. Imp. a. 1220. apud BVCHEL. ad. HED. p. 213. PONTAN. *Hist. Gelr.* L. VI. p. 127. et MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 178.

A. 1213. d. 10. Maii. bl. 178. Add. de Genealogia Comitum Losfensium, BVTKENS *Troph. de Brab.* L. IV. p. 210. atque de tristi fato nostri Ludovici, et fratrum, Gerardi, et Henrici, VAN LOON *over de Leenroerigheid van Holland.* bl. 47. — Pater horum Comitum fuit Gerhardus, mox memorandus ex Ludovici filii confirmatione testis, cum Hugone fratre a. 1174. apud BVTKENS *Preuves du* L. IV. p. 43., etc., fine eo, in Diplom. Friderici I. a. 1182., de quo dicemus ad finem huius adnot.: obvius etiam a. 1188. et 1190. apud BVTKENS l. c. p. 44. et 45. — Quod ad antiquam adtinet iurisprudentiam, duo tantum adnotabimus. Alterum, oppignorari quidem, uti videtur, alienari vero minime potuisse praedia avita, dissentibus agnatis, seu heredibus ab intestato. Vid. *Spec. Sax.* L. I. §. 52. *Ostfries. Land-Recht* L. II. C. 254. ibiq. M. VAN WICHT p. 560. MATTH. *Anal.* T. VI. p. 47. et HEINECC. *Elem. Iur. Germ.* L. II. §. 399—404. Hinc Ludovicus Losfensis in confirmatione iam adlegata, apud MATTH. *Anal.* T. V. p. 534. in 8., *Gerardum*, ait, *suum genitorem secundum carnem, sanum adhuc in corpore et incolumen, alodium de Herckenrode, ab omnibus heredibus absolutum, — fratri Henrico, pro salute animae suae libere contradidisse, se aliisque fratribus suis, sicut decens erat et iustum, pium praebentibus adsensum*, rel. Atque inde, ex condominio nempe familiae, gentilitii retractus originem, recte derivarunt SCHILTERVS, HEINECCIVS, VON WICHT, VAN DE SPIEGEL, et nuper Consultiss. viri, IO. VAN REES *Diss. de primo retractus gentilitii inter Germanos fundamento*, Gron. 1771. et IO. ADR. WILHELMIVS *Spec. Inaug. de Iure Retractus* C. I. §. 10. sq. Lugd. Bat. 1774. — Alterum, quod hic notari velim, est illa, consueta tunc temporis, sed abrogata deinceps, singularis fideiussio, qua sponsores obligant se, *si qua praenotatae Ecclesiae mota fuerit quaestio ab Arnoldo*, se adfuturos Moguntiae, neque inde egresfuros, donec, rel. Dicebatur haec conventio, *pactum obstagii*, sive *obstagium*, Germanice *Einlagerrecht*, seu *Einritt*, inequitatio, respectu creditoris; *leistung*, praestatio obstagii, respectu debitoris, seu obsidis; *leistmanung*, monitum creditoris de tali praestatione. Vid. WACHTER. *Glossar. Germ.* Neque soli sponsores, sed et ipsi debitores principales aliquando simili sub poena semet obligabant: uti Fredericus van Heker, dictus van der Ese, Eques, cum uxore Lutgardi van Rechteren (de quo coniugum pari vid. et MATTH. *Manud. ad Ius Can.* p. 330. sq.), et Everardus van Heker, dictus van der Ese, Famulus (*Knape*), cum uxore Beatrice de Almelo, in pacto cum Iohanne van Virnenburg, Episcopo Traiectino, a. 1367. — Similiter Everardus van Hekeren, dictus van der Ese, Famulus, cum Catharina de Almelo, uxore,

re, in pacto cum Friderico de Blankenheim, Episcopo Traiectino, a. 1394. —— Item Bernardus, Comes Benthemiensis; Balduinus, Dominus Steinfurtensis, cum filio Ludolpho; Iohannes de Solmisse, Dominus de Ottenstein, cum Henrico, filio; Arnoldus de Gutterswyk; Gualtherus, Dominus de Voerst et de Keppel; et Everardus de Heker, Dominus de Almelo, Famulus, in confoederatione a. 1387. — Denique Gulielmus, filius Egmundensis, frater Ducis Gelriae, et Fredericus de Rechteren, Dominus de Voirst, de Asperen, et de Keppel, in pacto a. 1433. — Quae omnia pacta vulgata sunt in Append. Docum. ad Commentarium de Iuribus ac Privilegiis Dynastiae Almelonae (*Deductie van de Rechten en Gerechtigheden der Heerlykheid Almelo*) Hardervici, 1749. 4. p. 165. 174. 176. et 182. (Libellum hunc laudavit CL. IVNG. in *Cod. Diplom. pro Hist. Benth.* p. 123., atque inde transscripsit confoederationem memoratam a. 1387. d. l. n. 121. p. 246. sqq.) — Pactum vero sponsorum, sic se obligantium, *teleisten*, in diversorio, a. 1387., in pacto nuptiali, quo Sophia, filia Zegeri de Gruisbeke, Domini de Hoemen, Equitis, uxor promittitur Suedero de Rechteren, est ibid. p. 187. sq. — Plurima alia exempla ex *Chartulario* FR. VAN MIERIS magna cum cura collecta fuerunt in HENR. IENSII *Diss. de pacto obstagii*, Trai. 1762. (cuius auctor est IO. HENR. IVNGIVS, saepius laudatus, uti refertur in Cl. PVTTERI *versuch einer Geschichte von der Vniversitaet zu Göttingen*, §. 59. p. 107. — Add. IVNGII *Hist. Com. Benth.* p. 161. *adn.* et *Cod. Dipl.* p. 47. *adn.*) Addi possunt alia ex BVTKENS *Preuv. du* L. IV. p. 44. MATTH. *de Nobil.* L. IV. C. I. p. 911. GVDENI *Cod. Dipl.* T. I. BVRMANN. *Vtr. Iaarb.* D. I. bl. 58, 261. WAGENAAR *Hist. Patr.* D. III. bl. 387. in *adnot.* et IVNGII *Cod. Diplom. pro Histor. Benth.* n. 67. p. 140. n. 102. p. 208. n. 103. p. 209. n. 104. p. 210. n. 105. p. 212. n. 106. p. 214. n. 107. p. 216. n. 128. p. 276. N. 145. p. 301. Pluribus egerunt hoc de iure GAIL. L. II. Obs. 45. FREHER. *Gloss. voc.* Obstagium, in *Scriptt. Rer. Germ.* ed. STRVVI T. I. p. 711, MEIBOM. ad LEVOLDI NORTHOV. *Orig. Marchan.* T. I. *Rer. Germ.* p. 411. BEYER. *Spec. Iur. Germ.* L. III. C. XII. p. 278 — 282. MATTH. *Anal.* T. V. p. 594. ed. in 8. et HEINECC. *Elem. Iur. Germ.* L. II. §. 452 -- 458. —" Hactenus TYDEMAN.

A. 1213. d. 10. Maii.

N. LXXXII.

N. LXXXII.

A. 1213. d. 23. Dec. WILHELMVS Comes Hollandiae pro sua portione terras Abbatiae *Rijnsburg.* sitas in *Walacria*, ab omni petitione et onere liberas declarat.

A. 1213. d. [23.] Dec.

Ad Excurs. VII. p. 274.

(Ex Originali, in Archivis Rjinsburg. Habet etiam MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 159.)

IN NOMINE⁝ PATRIS⁝ ET FILIJ⁝ ET SPIRITVS⁝ SANCTI⁝ AMEN⁝

Ego WILLELMVS *Comes Hollandie* notum facio tam presentibus quam futuris · quod anime mee · et uxoris mee · necnon et prolis nostre saluti uolens prouidere · centum mensuras terre infra *Officium Ostkapelle* · ad ecclesiam sancte Marie de *Rinsburch* attinentes · ab omni onere peticionis · expeditionis · reliquoque exactionis grauamine · *quantum ad Ius Hollandie* dinoscitur pertinere · liberas et absolutas · in perpetuum omnimodis dimitto · preter terram illam quam frater meus THEOD. *Comes* · eodem modo eidem ecclesie liberam dimisit.

Vt autem hoc factum meum ratum et inconuulsum conseruetur · presentem paginam Sigilli mei testimonio · et testium patrocinio duxi muniendam. Te-

Testium uero nomina qui ſubſcriptioni huic interfuerunt ſunt hec · A. 1213. d. 23. Dec.

Petrus de Dunis·

Daniel de Thoſan·

Petrus de Middelborch abbates·

Hugo de Vorne (1)·

Gode-

(1) *Hugo de Vorne*] Haud dubito equidem, quin *Vornenſes* eius aevi *Dynaſtae* egregium vindicem ſint habituri in Ampliss. Viro H. VAN WYN, nuper urbis *Brielae*, nunc vero *Gaudae* Syndico, qui, uti de re noſtra hiſtorica bene meritus eſt, ita imprimis in rebus *Vornenſibus* illuſtrandis cummaxime occupatur. Recenſum igitur nunc tantummodo earum agam Chartarum, in quibus HVGO diſerte tamquam *testis* vel quocumque alio titulo occurrit. Habetur hic vulgo filius *Florentii de Voorn*, qui fratrem habuerit *Theodericum*, ex quo *Theoderico* Dynaſtas *de Reneſſe* ſcriptores repetunt. Vid. ALKEMAD. *Beſchryv. van den Briel* bl. 192. ſqq. qui primam FLORENTII mentionem anno demum a. 1172. fieri innuit; at FLORENTIVS DE VORN habetur iam

A. 1168. ſupra p. 192.

Occurrit deinde in Chartis,

A. 1173. ſupra p. 201. et in alia Charta p. 203. ubi diſerte *S. Florentii de Vorren*.

A. 1174. p. 204. ubi adiungitur *frater Theodericus*.

Huius FLORENTII filius HVGO *de Vorne* occurrit iam cum patre ſuo in Charta Pacis

A. 1168. p. 192.

Porro a. 1198. p. 219. et p. 224.

A. 1199. d. 21. Ian. p. 226. *Dominus Hugo de Vorne*, et p. 228.

A. 1200. M. Febr. p. 246. eodem anno d. 21. Aug. p. 248.

——— d. 3. Nov. p. 252.

A. 1203. apud MIER. D. I. bl. 139.

A. 1204. d. 16. Apr. hic p. 264.

A. 1206. p. 301. ſqq.

A. 1207. p. 333.

A. 1209. d. 13. Febr. p. 340.

A. 1213. MIER. D. I. bl. 158.

——— d. 13. Ian. hic p. 345.

Et multa alia.

Habuit fratrem *Theodericum*, vid. a. 1198. p. 220. et a. 1204. p. 264. Memoratur ſub illo etiam a. 1199. p. 228. Inter teſtes *Bartholomeus de Vorne*, qui an ad familiam ſpectet, ignorare me fateor. Occurrit p. 264. a. 1204. post HVGONEM *de Voorn* et TH. *fratrem*. teſtis *Betto filius*, quod fortaſſe nomen reſciſſum pro *Bartholomeo*, niſi con-

A. 1213. d. 23. Dec.

Godefridus de Breda.

Willelmus de Riswic.

Theodericus de Theilinge.

Iacobus castellanus de Leiden.

Willelmus de Koudekerk.

Wal-

coniectes, adiungi debere voci sequenti, *Bertildis*, ita ut legatur *Betto filius Bertildis*. Reliquit *Hugo* filium etiam *Theodericum*, qui patri in Zeelandiae *Castellanatu* sive in *hereditaria istius terrae administratione* succesfit. Sed praeter hunc alium reliquisse videtur filium, *Henricum*, uti conficio ex Charta BALDVINI *Com. Benthem.* infra edenda a. 1218. Quinam vero ille sit, qui seculo proxime elapso a. 1105. supra p. 145. audit *Everwocrus de Fornhe* non constat. Hactenus ope Chartarum Genealogia Dominorum *de Vorne* explicata. Vir D. ad STOK. D. I. bl. 579. hunc *Hugonem* variis locis deturbare conatus est: qua de re nunc lectoris iudicium esto.

(2) *Middelborch*] De huius Chartae ex *Archivis Rijnsburg.* productae authentia non amplius dubitare poterit Lector ingenuus. Produxerat eam satis accurate MIERIS D. I. bl. 158. ex BOXHORN. *Theatr. Holl.* p. 222. Habet etiam HISTOR. *Episc. Traiect.* T. I. p. 503. unde hausit A. MIRAEVS *Nov. Coll. Dipl.* T. II. p. 843. Eius tamen fidem sugillavit Vir D. ad STOK. D. II. bl. 305. Quapropter hanc cum sigillo in aes incidendam curavi. Interim multa nos haec Charta docet.

Nam 1°. collatione cum sq. instituta, videmus quam apertissime, *Feudum Zeelandiae* ex Pacto Heedenseano a. $\frac{1167}{1168}$. supra p. 186. in commune etiamnunc fuisse possessum.

2°. *Wilhelmum* simpliciter hic adhuc gerere titulum *Comitis Hollandiae*.

3°. Abbates *de Dunis* et *de Thosan* in Flandria ob bona apud *Zeelandos* sita (vid. a. 1204. p. 263.) Comiti suo ac Domino *Wilhelmo* testes adstitisse.

4°. Postremos quatuor testes, *de Koudekerke* etc., Zeelandiae Nobiles, itidem *Wilhelmi* fuisse Vasallos.

5°. *Ius petitionis* aliorumque *tributorum* in *commune* adhuc Comitibus competiisse: qua de re tantae postea a. 1250. exortae sunt lites.

6°. Fuisse Nomen Abbatis Medioburg. hactenus incognitum *Petrum*; quod confirmat altera huius *Petri* Charta inedita in Probb. a. sq. 1214. p. 365.

7°. *Fernandum* Comitem Flandriae, qui proximam Chartam exhibuit, cum

Wil-

Walterus de Cruninge · A. 1213. d. 23. Dec.

Egidius de Sabbinge ·

Symon Neuekin ·

Actum anno incarnationis dominice · Millesimo · ducentesimo · tercio decimo · Mense decembri · Datum per manum scriptoris mei apud *Middelborch* (2) ·

Appendet ex filis sericis viridi colore Sigillum rotundum, integrum adhuc, repraesentans Equitem equo currenti insidentem, dextra gladium tenentem, in pectore scutum triquetrum cum Leone scandente. Habet galeam in capite, et, quod singulare admodum, in ipsa galea conspicitur *Leo currens*. Hac perigraphe:

✠ SIGILLV WILLЄLMI·COMITIS DЄ HOLLANDIA·

In aversa parte Scutum triquetrum tenetur ab Aquila vel Gryphe, in quo *Leo Scandens*, in eoque:

WILLELMVS CO · · · reliqua fere evanida, ita tamen ut lectum videatur MES DE HOLLANDIA.

Vid. TABVL. N°. XII.

Wilhelmi Hollandiae Comite hoc tempore in Walacria fuisse. Etsi enim locus Datae Chartae non adiectus sit, docet tamen hoc quam clarissime classicus scriptor IO. IPERIVS *Chron. S. Bertin.* P. XVI. p. 696. ad h. a. 1213. *Ferrandus Comes Flandriae et Reginaldus Comes Boloniae cum gente Regis Anglorum navigium Regis quod fuit apud* DAM *combusserunt, et inde ad* WALKARAM *Zelandiae insulam cum praeda se receperunt.*

 N. LXXXIII.

N. LXXXIII.

A. 1213. d. 23. Dec. FERNANDVS Comes Flandriae et uxor IOHANNA pro ſua portione terras *Abbatiae Rijnsburg.* ſitas in Walacria ab omni petitione et onere liberas declarant.

A. 1213. d. 23. Dec.

Ad Excurs. VII. p. 274.

(Ex Originali, in Archivis Rijnsburgens. Habet etiam MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 160.)

In nomine patris et filij et ſpiritus ſancti. AMEN. FERNANDVS *Comes Flandrie* et *Hainoie* et IOHANNA vxor eius Omnibus preſentem paginam inſpecturis Salutem. Notum ſit uniuerſis quod nos in remiſſionem peccatorum noſtrorum. Anteceſſorum et Succeſſorum noſtrorum Centum menſuras terre infra *Officium Ostkapellae* ad Eccleſiam Scē Marie de *Rinsburch* attinentes' ab omni onere petitionis · reliquoque exactionis grauamine. *quantum ad ius Flandrie* dinoſcitur pertinere' liberas et abſolutas in perpetuum modis omnibus dimittimus. Vt autem hoc factum noſtrum ratum conſeruetur' preſens ſcriptum ſigillorum noſtrorum appenſionibus fecimus roborari.

Actum

Actum feria secunda ante Natale domini. Anno Dominice incarnationis Millesimo Ducentesimo Tercio decimo. A. 1213. d. 23. Dec.

* * *

Appendent ex vittis pergamenis duo Sigilla adhuc integra cum contrasigillis; unum FERNANDI, repraesentans Equitem equo insidentem, cum hac perigraphe:

SIGILL⁹ · FERNANDI · COMITIS · FLANDRIE

Ab aversa parte Sigillum, cum scuto triquetro, quod vetera *Hannoniae* insignia exhibet, his literis:

✠ ET COMES · HAINOIE

Alterum Comitissae IOANNAE Equo phalerato insidentis, cum avicula in sinistra, hac perigraphe:

✠ IOHANNE COMITISSE: FLANDRIE · ET HAINOIE

Contrasigillnm Scutum triquetrum Leone Flandrico armatum his literis:

✠ SĒ (cre) TVM · MEVM · MICHI

Non dedi haec Sigilla in aes incisa; quae habentur in OL. VRED. *Sigill. Com. Flandr.* p. 28, 29. Sed dedi ipsas Literas TAB. XII.

N. LXXXIV.

PETRVS Dei gratia Abbas Middelburg. donat WILHELMO filio WLFARDI et ARNOLDO filio ARNOLDI decimam in *Gijntersdic* pro annua pensione. A. 1214. d. 21. Maii.

A. 1214. d. 21. Maii.

Ad Excurs. VII. p. 274. not. (s).

(Ex Antiquo Chartulario Abbatiae Medioburg. fol. XXXIIIJ. in Archivis Camerae Rationum Zeelandiae, Loculo 116-117.)

Ego PETRVS Dej gratia dictus Abbas in *Middelb.* notifico omnibus quum cum consensu Conuentus dedj decimam in

A. 1214 d. 21. Maii *Gyntersdic* quam Ecclesia nostra ibidem possidebat viris honestis WILLELMO *f. Wlfardi et Arnoldo f. Arnoldi* pro *hominio* suo cum pensione XL. solidorum Flandrē monete soluendorum in festo sancti Bauonis, quod si hanc conditionem infringere presumpserint ita quod infra VIIJ dies festi predicti Ecclesie nostrae pensionem iam scriptam differendo subtraxerint dilatio ipsa presens scriptum adnichilabit et donum supradictum nostro arbitrio erit disponendum. Testes sunt Conventus mei 9. de Brigdamme. et W^s. Wiłł. et Cepacj et Balen de Sandic homines nostrj.

Datum anno gracie M°. CC°. XIIIJ°. XIJ°. Kł. Iuñ per manum fratris Iacobj Amen.

N. LXXXV.

A. 1214. d. 5. Nov. Pactum nuptiale inter FLORENTIVM filium WILHELMI Comitis Hollandiae, et MACHTILDEM, filiam HENRICI Ducis Brabantiae.

A. 1214. d. 5. Nov.

Ad Excurs. XI. p. 487.

(BVTKENS *Troph. de Brab.* T. I. L. IV. Preuv. p. 64. et hinc DV MONT *Corps Diplom.* T. I. p. 152. et MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 162.)

In nomine sanctae et individuae Trinitatis. Notum fit universis tam praesentibus quam futuris Christi fidelibus, quod ad contrahendum matrimonium inter MATHILDAM, filiam

D.

D. HENRICI *Ducis Lotharingiae*, et filium D. WILLELMI A. 1214.
Comitis Hollandiae FLORENTIVM primogenitum, haec est d. 5. Nov.
forma compositionis concorditer ordinata. Ipse Dux ipsam MATHILDEM filiam suam dedit eidem WILLELMO Comiti Hollandiae, ad opus filii sui F. praenotati, quam idem F. ducet in uxorem, quo die primum ad annos nubiles ipse FLORENTIVS pervenerit; qui in festo S. Ioannis Baptistae instanti proximo quinque erit annorum: — — quod hanc dotem ei conservabunt integram et defendent, iurabunt omnes *homines Hollandiae et Zelandiae* ad hoc requisiti. — — Ad haec omnes *homines Hollandiae et Zelandiae* iurabunt, quod terras omnes, quas idem WILLELMVS Comes possidet, conservabunt bona fide, iam dictis FLORENTIO filio WILLELMI Comitis Hollandiae et MATHILDI filiae Ducis et haeredibus eorundem. Insuper ipse Dux et praefatus Comes Hollandiae iurabunt, quod se invicem bona fide iuvabunt in perpetuum, ad defendendum terras suas cum omni posse suo contra omnes homines, et homines suos in hoc iurare facient. Praeterea extra terras suas contra omnes, ubicumque salvo honore suo poterunt, invicem se iuvabunt. — —

Actum apud *Antverpiam*, anno Domini M. CC. XIV. Nonis Novembris.

Testes aderant subnotati, A. Antverpiensis et S. de Tongerloe Abbates.

Gode-

A. 1214. d. 5. Nov.

Godefridus de Breda.
Theodoricus et frater eius.
Ricardus de Beuere.
Ioannes de Hoesden.
Arnoldus et Willelmus de Ranst.
Arnoldus de Wesemale.
Arnoldus Dapifer.
Willelmus Vulpes et Theodoricus fratres.
Arnoldus Ammannus.
Deiso et Ioannes frater eius de Helrode.
Sigerus Notarius.
Arnoldus de Ossendrecht.
Witto de Burchvliet.
Betto de Stavenessa.
Walterus de Cruninge.
Florentius de Wourt.
Willelmus de Wourt.
Otto de Alblaes, milites.
Allinus Capellanus et alii quam plures.

N. LXXXVI.

N. LXXXVI.

FREDERICVS Rex Roman. sollemni curia confirmat privilegia Ecclesiae Cameracensis, praesentibus *Duce Lotharingiae* et *Comite de Los.* A. 1215. d. 29. Iul.

A. 1215. d. 29. Iul.

Ad Excurs. XI. p. 486.

(SAMMARTHAN. *Gallia Christiana* T. III. Probb. p. 45. Ed. Paris.)

FREDERICVS Dei gratia *Romanorum Rex*, semper augustus et Rex Siciliae. — — — — cum dilectus et fidelis princeps et consanguineus noster IOHANNES Cameracensis Episcopus facto nobis hominio et praestito iuramento fidelitatis — — — — plenariam investituram de regalibus suis *in solemni Curia Aquisgrani* recepisset a nobis — — — —

Testes hi sunt: Moguntinus et Treverensis Achiepiscopi: — — — — Dux Bavariae, *Dux Lotharingiae*, Dux de Lemborc, *Comes de Los*, Comes de Hostade — — —

Datum *Aquisgrani* in solemni curia, ab Incarnat. Dom. M. CC. XV. IV. Kal. Augusti, indictione III.

N. LXXXVII.

A. 1216. N. I. IOHANNES Rex Angliae scribit ad OTTONEM Imperatorem de LVDOVICO Comite Losfensi ad eius fidem revocando.

A. 1216.

Ad Excurs. XI. p. 499. sq.

(TH. RYMER *Act. Angl.* T. I. p. 212. Ed. nov. p. 71. Ann. 18. Iohannis.)

Karissimo nepoti suo OTHONI, Dei gratia Romanorum *Imperatori* et semper Augusto, IOHANNES eadem gratia *Rex Angliae* etc. spiritum consilii et fortitudinis.

Significavimus nobili viro *Comiti de Los*, quod, cum devotione et humilitate, ad fidem et servitium vestrum revertatur; unde, cum hoc commodo et honori vestro et nostro plurimum credimus expedire, si ad fidem vestram redeat, magnitudini vestrae bona fide consulendum duximus et monendum, rogantes quatenus, respicientes persecutionem et turbationem vestram et nostram, quibus undique vallamur, ipsum ad fidem vestram revocare, et in gratiam vestram recipere studeatis.

Quoniam, si litteras vestras patentes nobis transmiseritis, quod nos manucapiamus, quod eidem iura sua reddetis, tam *de*

Comi-

Comitatu Holland. (1) quam aliis, quae eum iuste contingunt, credimus ipsum ad fidem et servitium vestrum de facili fore reversurum; et nos, per litteras nostras patentes, manucapiemus, quod iura sua ei reddetis. A. 1216. N. I.

Bene autem nobis videtur, quod super *Iure suo de Comitatu Holland,* exaudire tanto libentius tenemini, quanto *Comes* WILLEKINVS cum Lodowico [Franciae Regis filio] inimico Dei et Ecclesiae, ad perpetuam exhaeredationem nostram, Regnum nostrum Angliae praesumptuosius sit ingressus.

Consilium vero nostrum et aliorum fidelium nostrorum, et Walteri Bertrand. super hoc credatis, quando illud credimus vobis fore profuturum.

Teste, etc.

(1) *Holland.*] Satis ex his pa- ... partes *Othonis* amplexurum, si cesset, *Lossensem* ab *Iohanne* Rege Angl. tum esset, *Othonem* Hollandiae Co- pro cognato suo, Rege Othone, fuisse ...mitatum ipsi concessurum: id quod sollicitatum; responsum autem tulisse, OTHONI commendat Anglus.

N. LXXXVIII.

Literae WALTERI BERTRANDI, eadem de re. A. 1216. N. II.

A. 1216.

Ad Excurs. XI. p. 489.

(RYMER ibid. p. 213. Ed. nov. p. 71.)

Omnibus etc. WALTERVS BERTRANDVS, salutem.

Sciatis, quod litteras Domini mei IOHANNIS *Regis Angliae*

 paten-

A. 1216. N. 11. patentes suscepi, directas W. [Lege L.] *Comiti de Los;* per quas rogavit ipsum Comitem et consuluit in bona fide, quod ad fidem et servitium Domini *Imperatoris* nepotis sui redeat; et manucepit ipse Rex, per easdem, quod iura sua, tam de *Comitatu Hollandiae*, quam aliis, liberaliter et benigne Dominus Imperator ei reddet: Promisit etiam idem Dominus Rex per easdem, quod, si Dominus Imperator praedicta ei non teneret, ipse Dominus Rex diligenter operam apponet versus ipsum Dominum Imperatorem per consilium ipsius Comitis de Los et aliorum fidelium suorum, quod Dominus Imperator praedicta omnia ei tenebit.

Cum autem Dominus *Imperator* iura sua dicto *Comiti de Los* reddiderit, tam *de Comitatu Hollandiae*, quam de aliis, et *Homagium* eius receperit, tunc primo litteras praedictas dicto W. Comiti de Los liberabo, et non antea.

Et in huius etc.

N. LXXXIX.

N. LXXXIX.

INNOCENTIVS III. Papa indulget Abbati et Monasterio *Egmundano*, ut, si *Hollandia* generali interdicto subiiciatur, sacra clausis ianuis celebrare illis liceat. A. 1216. d. 16. Iun.

A. 1216. d. 16. Iun.

Ad Excurs. XI. p. 488.

(BOCKENBERG. *Annal. Holl.* MS. ad a. 1215. et IO DE LEID. *Chron. Egm.* C. XXIX. p. 36. Habet et MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 164.)

INNOCENTIVS, Servus Servorum Dei, Dilectis filiis Abbati et conventui *Egmondensis* Monasterii Salutem, et Apostolicam benedictionem. Devotioni vestrae, quam accepimus in religionis honestate florere, volentes facere gratiam specialem, auctoritate vobis praesentium indulgemus; ut cum generale Interdictum (1) fuerit terrae, liceat vobis, non pulsatis campanis,

(1) *Interdictum*] „Interdictum dicitur generalis excommunicatio, quae fertur in provinciam, vel villam, aut castrum; de cuius origine ac antiquitate scitu digna commentatur Monspeliensis Episcopus ad Epist. 72. Innocentii III. lib. 14. Concilium Lemovicense ann. 1031. sess. 2. „Nisi de pace acquieverint, ligate omnem terram Lemovicensem publica excommunicatione: eo videlicet modo, ut nemo, nisi Clericus, aut pauper mendicans, aut peregrinus adveniens, aut infans a bimatu et infra in toto Lemovicino sepeliatur, nec in alium Episcopatum ad sepeliendum portetur. Divinum officium per omnes Ecclesias latenter agatur, et baptismus peten-

A. 1216. d. 16. Iun. nis, clausis ianuis, exclusis excommunicatis, et nominatim etiam interdictis, submissa voce divina officia celebrare, ac fratres vestros Ecclesiasticae tradere sepulturae.

Datum Ferentini XVI. Cal. Iulii, Pontificatus nostri anno XVIII.

„ petentibus tribuatur. Circa horam „ tertiam signa sonent in Ecclesiis „ omnibus, et omnes proni in faciem „ preces pro tribulatione et pace fundant. Poenitentia et Viaticum in „ exitu mortis tribuatur. Altaria per „ omnes Ecclesias, sicut in Parasceve, nudentur: et cruces et ornamenta abscondantur, quia signum „ luctus et tristitiae omnibus est. Ad „ Missas tantum, quas unusquisque „ Sacerdotum ianuis Ecclesiarum obseratis fecerit, altaria induantur, et „ iterum post missas nudentur. Nemo in ipsa excommunicatione uxorem ducat. Nemo alteri osculum „ det, nemo Clericorum aut Laicorum, vel habitantium, vel transeuntium, in toto Lemovicino carnem „ comedat, neque alios cibos, quam „ illos, quibus in Quadragesima vesci „ licitum est. Nemo Laicorum aut „ Clericorum tondeatur, neque radatur, quousque districti Principes, „ capita populorum, per omnia sancto obediant concilio ".

In Interdictis denudata etiam altaria, prostratas cruces ad terram, et reliquias Sanctorum, et inversa cymbala, docent Synodi aliquot Landavenses in Conciliis Anglicanis post Leges Ecclesiasticas Alvredi Regis descriptae. *Glossar. Medii Aevi Latinit. a D. du Chesne*, in voce Interdictum ". Haec MIERIS ad hanc Chartam. De Excommunicationibus et Interdictis eorumque horrendis effectibus nota sunt ex historia Ecclesiastica omnia. Eiusmodi Interdictorum exempla infra occurrent plurima. Videant interim Nostrates *notas* Viri Ampl. VAN DE WALL *Handvesten van Dordrecht* bl. 156, et 247.

N. XC.

N. XC.

Papa HONORIUS III. quaestionem caussae, *super Comitatu Hollandiae* anno 1217. inter LUDOVICUM *Comitem Lossensem* et WILHELMUM *de Hollandia* adhuc agitatae, ortam ex arbitrio Philippi Namuc. p. 299. cognoscendam et decidendam mandat Abbati S. Oberti Leodiensis Dioecesis, item Decanis S. Ioannis, et S. Martini Leodiensibus (1). A. 1217. N. 1.

A. 1217.

Ad Excurs. XI. p. 467, 476, 488. *et ad Cod. Dipl. p.* 315.

(INN. CIRON. *Collect. Decret.* et hinc A. MATTH. *Anal. Med. Aevi* T. III. p. 130. sqq. et MIER. *Charterb.* D. I. bl. 168.)

Dilecto fratri *Abbati* Sancti Oberti Leodien. dioecesis, et S. Ioan-

(1) *Leodiensibus*] Habetur rei historia, et quibus rationibus Comes WILHELMUS Papae supplex fuerit *in C. olim ext.* Tit. XVI. Cap. I. *de except. in Vt. Compilat.* p. 108--110. quae reperta et edita *Compilatio* est a Clariss. INNOCENTIO CIRONIO, Tolosae a. 1645. et hinc repetita a Vir. Cl. A. MATTHAEO *Anal. Med. Aev.* T. III. p. 130--132. Editionem Cl. A. MATTHAEI emendavi ex ipso CIRONIO. De hac autem *Papae Honorii Compilatione* agit CASIM. OUDINUS, Commentar. *de scriptoribus Ecclesiastic.* T. III. sec. XIII. p. 38. hoc modo: *scripsit* [Honorius] *Collectionem Epistolarum Decretalium quae Compilatio seu Collectio Decretalium computatur Quinta ex vetustis evulgatis, impressa ex MSS. Codicibus, Tholosae in folio anno* 1645. *ab* INNOCENTIO CIRONIO *cum Notis ibidem, et cum aliis Opusculis eiusdem Cironii ad Ius Civile spectantibus, Unum hic addam notatione dignum, nimirum in secretioribus Vaticanae Bibliothecae armariis haberi* REGESTA *omnium ferme Epistolarum, quas summi*

A. 1217. N. I. S. Ioannis et S. Martini *Decanis* Leodiens. (2) Olim nostris fuit auribus intimatum, quod cum felicis recordationis INNOCENTIVS Papa praedecessor noster mandasset venerabili fratri nostro Archiepiscopo Treverensi, ut *Compositionem* inter Nobiles viros L. COMITEM DE LOS, et WILLELMVM DE HOLLANDIA [a] cruce signatos (3), Traiectensis dioecesis, super *raptu Nobilis mulieris*, *uxoris* eiusdem Comitis, *terris*, *et rebus aliis*, amicabiliter initam, faceret observari: dicto WILLELMO nitente contra *Compositionem* venire praedictam, et se ad *Appellationis* [b] diffugium convertente, idem Archiepiscopus eius ap-

a Ciron. *L. Comites de Los et VV. de Hollandia.* Et sic semper *L.* et *W.* simpliciter. b Matth. omisit *Appellationis.*

summi seu Romani Pontifices scripserunt, *ab* INNOCENTIO III. *qui anno* 1198. *sedere coepit*, *usque ad* VRBANVM VI. *qui anno* 1378. *sedit. Hoc constat ex illis*, *qui eas saepissime allegant in Annalibus suis*, *Odolvico Rainaldo*, *Abrahamo Bzovio*, *Henrico Spondano*, *Luca Wadingo et aliis. Idem Pontifex scripsit vel scribi saltem fecit Volumen grande Censuum Romanae Ecclesiae*, *quod MS. exstat in Bibliotheca Vaticana: cuius etiam in secretioribus armariis* REGESTRVM EPISTOLARVM *MS. asservatur quinque Voluminibus in folio.* Immo ipse CIRONIVS in Appendice sua ad notas sic loquitur: *Post editionem huius Compilationis in manus meas venerunt priores duo Libri Registri MSS. Honorii III.*, *quos ad me misit vir doctus Francisc. du Chesne: utinam mihi videre licuisset integrum Registrum*; *emendatius et luculentius hoc Opus haberes* cett. Hinc spes affulget, fore, ut haec ipsa Honorii *Bulla* una cum *sequenti* Bulla (quarum nec vola nec vestigium in *Magno Bullario Pontificum Romanorum* exstat) adhuc *in secretioribus hisce Vaticanae Bibliothecae Armariis MS.* latitet, et inde posthac depromatur, quo magis Viri Ill. HVYDECOPERI incredulitati obviam eatur, qui haec omnia conficta esse censet; in quibus tamen refutandis post tot Autographa et Documenta in medium producta operam perdere nolo. Nunc tantum eius verba ad M. STOKE D. II. bl. 156. haec habeto: „ In dien *valschen* Brief „ van

appellationi non deferens, quam frivolam esse decrevit, in praefatum WILLELM. qui alias erat vinculo excommunicationis adstrictus, specialiter propter Compositionem praedictam, excommunicationis, et in terram eius interdicti sententias promulgavit. Cumque postmodum dilectus filius G. dicti Comitis Procurator nostras ad vos super executione sententiarum ipsarum literas impetrasset, et H. procurator praefati Willelmi in audientia publice contradixisset eisdem; venerabilis frater noster P. Albanus Episcopus, et dilectus filius noster R. Sanctae Mariae in Cosmed. (4) diaconus Cardinalis, quos procuratoribus antedictis dedimus auditores, quia per ea, quae ab eisdem [illegible] fuere

A. 1217. N. I.

a Ma. Cosmedin.

[illegible]

„ van Paus Honorius III. waarby hy „ dat *valsche* Verdrag van 1206. zou„ de bevestigd hebben op de (NB.) „ XXII. Kalende van April in het eer„ ste Jaar zijns Pausschap, dat is in „ Maart 1217. toeumen te Rome, en „ elders, kwansfuis, noch pleitte over „ den Vrouwenroof, door Willem, „ aan zyne Nicht Ada, gepleegd in „ 1203. *Risum teneatis, amici*"? Sic Vir D. genuina Hollandiae monumenta exhibitat. At profecto huic *risum* merito in ipsum Virum doctum retorqueas. Huiusmodi enim criminationes, omni fundamento destitutas, excitare, simul est confutare. Cf. p. 382.

(2) *Leodiens.*] Quum haec Bulla missa sit ad *Ecclesiam Leodiensem*, fortasse ibidem adhuc reperiatur.

(3) *Cruce signatos*] Ludovicum *cruce signatum* i. e. initiatum fuisse ad ineundam sacram expeditionem, docet GODEFR. MONACH. *Annal.* a. 1215. in B. G. STRVVII *Rer. Germ. Scriptt.* T. I. p. 383. *Wilhelmum* Com. *Holl.* itidem *cruce signatum* fuisse, satis notum est ex Damiatina expeditione.

(4) *Cosmed.*] „ Intelligit *Pelagium*, Hispanum, Episcopum Albanum, et *Raynerium* Capoccium „ Viterbiensem, maxima S. Dominico „ familiaritate coniunctum, creatum „ Cardinalem tituli S. Mariae in Cos„ medin ab Innocentio III. anno 1212. „ vixit usque ad a. 1250. ". Haec Cironius p. 111.

A. 1217. N. 1. fuere proposita coram eis constitit manifeste, dictum Willelmum excommunicationis vinculo esse innodatum, procuratorem eiusdem Willelmi ad impetrandum literas vel contradicendum admittendum non esse, sententialiter decreverunt, literis, quas ad vos dicti Comitis procurator impetraverat, absolutis.

Nos quidem ad instantiam procuratoris Comitis saepe dicti, alterius partis astutiam metuentes vobis dedimus in mandatis, ut in commisso vobis negotio iuxta formam in praedictis literis nostris expressam ratione praevia procedentes, litteras decerneretis carere viribus, si quas forte a nobis super praemissis pro ipso W. in praeiudicium saepe dicti Comitis per subreptionem contingeret impetrari, quae plenam de praedictis non faciant mentionem. Nuper autem ex parte memorati *Willelmi* fuit propositum coram nobis, quod literis praedicti praedecessoris nostri, supra dicto Archiepiscopo praesentatis, idem WILLELM. excipiendo proposuit coram eo, quod autoritate litterarum ipsarum respondere minime tenebatur; tum quia mortuo mandatore exspiraverat iam mandatum, tum etiam quia ultra duas diaetas extra

(5) *Ludovico*] Intellige *Ludovicum* filium PHILIPPI Regis Franciae, qui a. 1216. cum *Wilhelmo* Hollandiae Comite ad Angliam sibi occupandam traiecerat. Vid. WAGEN. *Vaderl. Hist.* D. II. bl. 339. „ Ad „ *Wilhelmum* enim Regnum Scoto- „ rum per obitum Magolini vel Mal- „ gotini Regis avunculi sui iure here- „ ditario devolvebatur; et congrega- „ to exercitu cum Ludovico primoge- „ nito Philippi Augusti Franciae Re- „ gis (postea Ludovico VIII.) trans- „ fretavit, multas urbes Regni illius „ sibi vindicans. Interim Ludovico „ Losfensi novos motus concitante, „ revo-

extra suam dioecesim trahebatur in causam, contra constitutionem Concilii generalis; et quia dictus Archiepiscopus has et alias exceptiones eius legitimas admittere recusabat, idem W. vocem ad nos appellationis emisit, sed praefatus Archiepiscopus ipsius appellatione contempta mandavit venerabili fratri nostro *Episcopo Traiectensi*, ut Compositionem praefatam faceret per censuras ecclesiasticas firmiter observari. Adiectum etiam fuit ex parte praedicti WILLELMI, quod dictus Comes appellationem frivolam mentiens antedictam, a vobis, excommunicatus existens, veritate tacita literas impetraverat supradictas. A. 1217. N. I.

Quare pro parte ipsius Willelmi fuit a nobis humiliter supplicatum, ut cum idem, ac terra, et alia bona sua sub Apostolicae sedis protectione consistant, super hoc sibi providere misericorditer dignaremur, non obstante *sententia, quam incurrerat cum* LVDOVICO (5) *in Angliam transfretando*, cum ipsum absolverimus ab eadem.

Nos igitur eidem ab excommunicationis vinculo absoluto providere volentes *Abbati* Sancti Laurentii in *Hostbroch* (6) et con-

„ revocatus in Hollandiam Willelmus „ perpetuo eum ab Hollandia fugavit". Haec CIRONIVS p. 111. Qui paullo post de *sententia quam incurrerat Wilhelmus* ita addit: „ Dum Scotiam peteret, ubi sibi debitam post mortem „ avunculi recuperaret: excommunicatus fuit cum Ludovico primogenito „ Philippi Aug. (qui Ioanni Regi Angliae bellum intulerat) ab Innocentio III. qui receperat dictum Ioannem et regnum suum in clientelam „ Ecclesiae Romanae ".

(6) *Hostbroch*] CIRONIVS, observante MATTHAEO p. 132. per hunc *Abbatem S. Laurentii* perperam signi-

A. 1217. N. I. coniudicibus suis per nostras dedimus litteras in mandatis, ut si rem invenirent taliter se habere, revocato in irritum quicquid invenirent post appellationem huiusmodi attentatum, causam audirent, et fine debito terminarent; alioquin partes ad examen vestrum remitterent, appellantem in expensis legitimis condemnantes. Porro ipsius *Comitis* procurator novissime proposuit coram nobis, literas, quas pro ipso WILLELMO ad eumdem Abbatem Sancti Laurentii et eius collegas direximus, subreptas esse per expressum mendacium et tacitam veritatem; nam nec iam dicti praedecessoris nostri mandatum exspiraverat cum mandante, prout nobis fuit ex parte Willelmi saepe dicti suggestum, cum ante mandatoris mortem Archiepiscopus procedere incoepisset, nec idem Willelmus ultra duas diaetas extra suam dioecesim trahebatur, cum ipse Archiepiscopus terminum in tali loco statuerit, qui remotus ab illo non erat ultra quam provisum est per constitutionem Concilii memorati. Adiecit etiam eiusdem Comitis procurator, quod saepe dictus WILLELMVS autoritate iam dicti predecessoris nostri alia est excommunicatione ligatus, de qua in literis ad iam dictum Abbatem Sancti Laurentii et coniudices eius directis nullam fecit penitus mentio-

significari putat eum, qui ei praefuit Coenobio, quod apud muros Leodienses est Ordinis S. Benedicti, cum Abbas intelligatur Coenobii de *Oestbroec* aut *Höstbroec*, ut hic vocatur, in Suburbano praedio urbis *Trajecti ad Rhenum*.

tionem. Quare petiit saepe dicti Comitis procurator, ut eas, ob causas praedictas, decerneremus irritas et inanes. A. 1217. N I.

Quia vero in tanta iuris contrarietate proponentium nobis de veritate non constat, discretioni vestrae mandamus, quatenus si procurator praedicti W. infra tres menses post primum terminum sibi super hoc assignatum a nobis, probare potuerit exceptiones, quas coram Archiepiscopo proposuit saepe dicto, videlicet mandatum re integra exspirasse, vel se in causam trahi ultra duas diaetas contra constitutionem Concilii generalis, seu etiam ipsum *Comitem de Los* excommunicatum fuisse tempore quo nostras ad vos literas impetravit, prout eiusdem WILLELMI procurator exposuit coram nobis; vos, nisi dictus Comes probaverit, saepedictum W. tempore, quo literae ad Abbatem Sancti Laurentii et eius coniudices pro eo directae impetratae fuerunt, alia excommunicatione teneri ab ea, quam incurrit cum LVDOVICO in *Angliam* transfretando, negotio supersedentes, omnino iam dictum Abbatem Sancti Laurentii et eius coniudices procedere permittatis, iuxta traditam sibi formam. Procuratore vero saepe dicti W. deficiente in exceptionum probatione dictarum, vel ipso Comite sufficienter probante, dictum W. tempore literarum impetratarum pro eo, excommunicatione alia ab ea, quam in *Angliam* transfretando incurrit, fuisse ligatum, vos, litteris ad Abbatem Sancti Laurentii et eius coniudices obtentis nequaquam obstantibus, in negotio ipso iuxta

A. 1217. N. I. formam vobis traditam appellatione postposita procedatis, nullis literis obstantibus, si quae apparuerint, harum tenore tacito a sede Apostolica impetratis.

N. XCI.

A. 1217. d. 21. Mart. N. II. Papa HONORIVS III. d. 21. Martii a. 1217., *Arbitrium* PHILIPPI Namucensis a. 1206. inter LVDOVICVM *Losensem* et WILHELMVM *Comitem Frisiae* de *Hollandia* et *Zeelandia* dividenda initum, approbat et confirmat.

A. 1217. d. 21. Mart.

Ad Excurs. XI. p. 492. sq.

(Ex *Registro* seu *Actis Honorii Papae tertii* apud Vir. D. INNOC. CIRONIVM in not. *ad V. Compilationem*; et hinc apud A. MATTHAEVM *Anal. Med. Aev.* T. III. p. 125. sq. et MIER. D. I. bl. 169.)

HONORIVS etc. *Nobili viro* COMITI DE LOS *cruce signato.* Sacrosancta Romana Ecclesia [a] etc. usque *inclinati.* Ad exem-

[a] Ms. *Sacrosanctae — ae — ae.*

(1) *XII.*] In risum vertit vitiosam MATTHAEI scripturam *XXII. Kal.* Vir D. HVYDEC. ad STOKE D. II. bl. 156. cui, satis foret, simpliciter opponere animadversionem V. D. DE VAINES *Dictionaire Raisonné de Diplomatique*, *Paris* 1774. T. I. p. 372. in titulo, *Erreurs dans les Dates*, ubi: *l'Erreur dans les dates des Diplomes ou Chartes ne doit pas les faire regarder pour cela comme supposés ou suspects. En effet, combien de mécomptes de cette espece ne trouve-t-on pas, et dans des inscriptions — — et dans des manuscrits — — et dans des loix — et dans des Conciles — — et dans des Auteurs sans nombre?* Et postea: *La saine critique doit être extrêmement réservée dans ses jugements par rapport aux dates: Il ne faut pas confondre l'erreur avec les variations.* Sic, quam a. MCC°. III. Non. Febr. datam

exempla felicis recordationis INNOCENTII Papae praedecessoris nostri *Compositionem* inter te ac nobilem virum VVILLELMVM *de Hollandia*, Traiectensis Dioecesis, super *raptu* nobilis mulieris A. *uxoris tuae*, nec non *Hollandia*, et aliis terris ad te ratione *uxoris* eiusdem spectantibus, mediante quodam PHILIPPO Marchione Namurcensi, *Tebaluco*[b] Baiulo Comitatus *Flandrensis* amicabiliter initam, et iuramentis praestitis hinc inde firmatam, sicut sine pravitate provide facta esset, et ab utraque parte sponte accepta, ut in scriptis authenticis inde confectis plenius continetur, authoritate Apostolica praecipimus observari. Vt autem eadem *Compositio* firmius observetur, tenorem ipsius praesentibus iussimus annotari, qui[c] talis est: A. 1217. d. 21. Mart. N. II.

[Sequitur nunc ipsa *Arbitrii* Charta, quam ex Originali longe emendatiorem dedi supra p. 300.]

Nulli ergo[d] etc. nostrae confirmationis etc. Si quis autem etc. Datum *Lateranis* XII[e]. (1) Kal. Aprilis, Pontificatus nostri anno primo.

b Haec vox nihili est, et forte vitiata ex sq. *Baiulo*. c Ms. *quae*. d Ms. *ergo hominum*. e Ms. XXII.

datam esse Chartam supra a. 1200. d. 3. Nov. liquido probavi, habet tamen eius *Vidimus Autographum* MCC. III. *tertio Non. Febr.* Cf. DE VAINES T. I. p. 351. Vtinam vero sana hac Critice non toties abusus esset Vir D. Multum enim *Diplomatum* vel *Chartarum* non aliam propter causam obelo ab illo configitur, quam quae ex falsis vel depravatis *Datis* petitur; cuiusmodi agendi ratio imprimis per integra eius *Lambacheriana* regnat. Scripserit ne hic *Matthaeus* ipse, an Typotheta XXII. pro XII, an *Cironius*, an vero *Bullae descriptor*, dubium mihi fuit, donec ipsius CIRONII inspiciendi mihi copia facta est, ubi non aliter quam XII. *Kal. April.* sive d. 21. Martii a. 1217. inveni. At Honorius a. 1216. *aestate* Papatum adeptus est.

N. XCII.

N. XCII.

A. 1217. d. 26 Apr. N. III. Papa HONORIVS III. Abbatiam *Rijnsburgensem* suam in tutelam recipit, conceditque, ut, si quod generale Interdictum *Hollandiae* fuerit, ipsa clausis ianuis sacra faciat.

A. 1217. d. 26. April.

Ad Excurs. XI. p. 489.

(Ex Originali, in Archivis Rijnsburgens.)

HONORIVS episcopus seruus seruorum dej. Dilectis in christo filiabus. *Abbatisse* ac Monialibus de *Rinesbureh* salutem et apostolicam benedictionem. Solet annuere sedes apostolica piis uotis et honestis petentium precibus fauorem beniuolum impertirj. Eapropter dilecte in Christo filie uestris iustis postulationibus grato concurrentes assensu personas et Monasterium uestrum in quo diuino estis obsequentes mancipati * cum omnibus bonis que impresentiarum rationabiliter possidetis aut in futurum iustis modis prestante domino poteritis adipisci sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti patrocinio communimus. auctoritate uobis presentium indulgentes quod cum generale interdictum terre fuerit. liceat uobis clausis ianuis non pulsatis campanis exclusis excommunicatis et interdictis suppressa uoce diuina officia celebrare. Nullj ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre protectio-

* forte *obsequio mancipate*.

tectionis et concesſionis infringere uel ei auſu temerario contraire · Siquis autem hoc attemptare preſumpſerit indignationem omnipotentis dei et beatorum Petrj et Paulj apostolorum eius ſe nouerit incurſurum · Datum *lateranis* · VI · Kl. Maij Pontificatus nostri Anno Primo. A. 1217. d. 26. Apr. N. III.

* * *

Appendet Sigillum plumbeum *Honorii PP. III.* pro more.

N. XCIII.

OTTO Epiſcopus Traiectinus largitur Parochianis de *Eiteren* et *Vreeswijk* facultatem aedificandi Eccleſiam apud *Geine*, datque Capitulo *S. Mariae* ius *Patronatus*, adiectis aliis conditionibus (1). A. 1217. N. IV.

A. 1217.

Ad Cod. Diplom. p. 198.

(Ex duobus Originalibus in Archivis eccles. S. Mariae Traiect. Caps. n. 4. Dn. 6., Cf. MATTH. *Nobil.* p. 834.)

IN NOMINE DNI DEJ AMEN. OTTO diuina gratia *Traiecten Epiſcopus* · Vniuerſis christi fidelibus in perpetuum. Quoniam rerum gestarum · firma per hoc ſubſiſtit memoria quod eis · lingua hominum testimonium perhibet uel ſcriptura · Idcirco

(1) *Conditionibus*] Dedi ſingularem hanc Chartam, propterea quod duo eiusdem notae Exemplaria in *Capitulo S. Mariae* adhuc conſeruantur, ope vocis dimidiatae CYROGRAPHVM ad utrumque latus inter ſe facile conneetenda; uti olim fuerunt connexa.

A. 1217. N. IV.

circo presenti scripto dignum decreuimus commendare · omnibusque christj fidelibus tam futuris quam presentibus notum [a] facere · quemadmodum nos quibusdam parrochianis *de Eyteren*. et quibusdam parrochianis *de Vresewik* [b] · dedimus licentiam edificandj sibi ecclesiam in terminis ecclesie de *Eyteren* · apud *Geyne* · eorumque necessitati condescendere pium ducentes et paternum · eo quod ipsi propter difficultatem uie et impedimentum aque multociens impediebantur [c] · ne proprias adire possent ecclesias attendentes [d] ipsos per hoc posse incurrere periculum animarum suarum · eos [e] exemimus et absoluimus ab obedientia predictarum ecclesiarum · eisque [f] concessimus ut in propria ecclesia apud *Geyne* accipiant sacramenta in baptisterio · Sepultura · Introductione Sponsarum · Purificatione puerperarum · Vt autem capitulum sancte Marie in Traiecto ad quod spectat instituere sacerdotem in ecclesia de *Eyteren* · infra terminos ecclesie eiusdem nullum [g] paciatur detrimentum sui juris · contulimus ei *ius patronatus* · ecclesie in *Geyne* [h] ut liberum habeat [i] potestatem instituendj ibidem sacerdotem quocienscumque uacauerit ipsa ecclesia · qui ibi celebret in propria persona nullum inde soluens seruicium · aut pensionem · Sed ipsi parrochianj *de Geyne* pro recognitione *dominij* et *patronatus* debent capitulo sancte Marie annuatim [k] transferre proprijs laboribus

a *Et notum* Ma. b *Vresewieke* Ma. c *impediantur* Ma. d *Eccl. et sic accidenter* Ma. e *hos* Ma. f *et eis* Ma. g *eccles. quod nullum* Ma. h *Geyne* Ma. i In altero Exemplari *habeat*. k *annuatim* deest Ma.

ribus et expensis · Quindecim uasa uinj suj · de nauj ipsorum A. 1217. N. IV.
ultra aggerem · in nauim aliam ex hac parte aggeris · uersus ciuitatem que possit directe procedere in ciuitatem[l] · et ipsi[m] ulteriores facere non tenentur[n] expensas aut labores quam quod de naui una in nauim aliam transferant[o] · xv · uasa uinj predicto modo · Sub hac itaque pena promiserunt parrochiani de *Geyne* annuatim exsoluere hoc seruicium quod si quando recusauerint uel protraxerint illud exibere · mox ipsorum ecclesia ponatur sub interdicto usque ad condignam satisfactionem · Ecclesia quoque in *Geyne* hijs terminis debet esse contenta · Ex una parte usque ad locum qui dicitur *Aldengeyne* et usque ad terminos parrochie de *Indephas*[p] in extremitate *Repplikerwerth*. Ex altera parte usque ad uiam que ducit ad *Werse* · de fossato quod est retro aream *Wendekindis* · Et ut hec rata permaneant et inconuulsa presens scriptum sigillj nostrj · Sigillj WALTERJ prepositj sanctj saluatoris · Archidiaconj · Sigilli quoque[q] ecclesie sancte Marie appensione[r] duximus communiendum · Sigillum etiam THEODERICJ custodis ecclesie sancti saluatoris in Traiecto · et persone in *Vresewik* · appendi fecimus cuj pro recompensatione quindecim domorum pertinentium ad ecclesiam de *Vresewik* · Date fuerunt quinque libre ut inde compararetur[s] terra uel reditus ecclesie eidem ·

Acta

[l] *que possit — — civitatem* desunt Ma. [m] *ut ipsi* Ma. [n] *teneventur* Ma. [o] In priore *transferat* per omissionem abbreviationis. [p] *Insfaes* Ma. [q] *et Archid. sigillique* Ma. [r] *appositione* Ma. [s] *comparetur* Ma.

A. 1217. N. IV. Acta sunt hec anno dominj · Millesimo · ducentesimo · septimo decimo · Episcopatus nostrj anno primo · Si quis infringere temptauerit anathema sit amen.

* * *

Appendent quatuor Sigilla, ex filis sericis virid. coloris.

1. OTTONIS Episcopi, ut est in MIERIS *Bisschopl. Zegelen*, TAB. III. n°. 7.
2. ✠ WALTER⁹ P̄PS. S̄ SALVATORIS IN TRAIECTO.
3. ✠ SIGILL̄ · BEATE VIRGINIS MARIE · Ī · TRAIE....
4. TIRRIC⁹ C̄TOS · SI · SA · · ATORIS · IN · T̄IECTO. i. e. *Tirricus Custos Sancti Salvatoris in Traiecto.*

N. XCIV.

A. 1217. N. V. Chora sive Lex Oppidanis de Middelburch, a IOHANNA Comitissa Flandriae, et WILHELMO Comite Hollandiae in commune confirmata.

A. 1217.

Ad Excurs. VII. p. 103, 208, 276, 277, 306.

(Ex Apographo Authentico in *Aureo* sic dicto *Registro* Vrbis Mediob., in quo primaria Vrbis Privilegia iussu Magistratus descripta sunt die 13. Iun. a. 1549. fol. c x v. sqq.)

In nomine Patris, et filij, et Spiritus Sanctj. Amen. Hec est Lex, que *Kora* (1) dicitur, Oppidanorum de *Middelburch*,

(1) *Kora*] Nonnulla, quae ad hanc Choram recte intelligendam faciunt, explicabo in VINDICIIS ad calcem eius adiectis. Quae autem vis *Korae* sit, et unde nomen, egregie explicuit Vir Ampl. VAN DE WALL *Handv. van Dordr.* p. 23. De re ipsa V. D. W. VAN OLDENBARNEVELT in *Diss. Acad. de*

burch, firmata iuramento earum perſonarum, quarum tam nomina, quam ſigilla ſupponuntur. A. 1217. N. v.

Quocumque Oppidanj de *Middelburch* ſe uel ſua mouerint, ſub protectione et conductu *amborum Comitum*, et eorum *iustitia-*

de Elburg p. 25. ſtatuit, „ quo tempore in oppidum erectum fuit Elburgum, et id ius civitatis accepit, „ omnia illa etiam iura concesſa et data fuiſse, ſine quibus *ius civitatis* „ explicari alioqui non posſet, ac proinde illud etiam indultum fuiſse privilegium, ut proprios ſuos Magiſtratus ac Scabinos ſive iudices haberet — unde necesſario [ipſi] ſequitur, quod et iurisdictionem ſive regimen Civitaticum, ſine quo urbs aut Magiſtratus nunquam conſiſtere „ potest, illi iam ad initio habuerint". Recte et ex vero, modo caveamus, ne id generatim praeter adminiſtrationem civilem extendamus, neve per Magiſtratus intelligamus *Scultetos*, *Baliuosve*, qui in urbe Comitis erant Ministri; neve etiam aliquid ex iuris Romani Principiis admisceamus. De criminibus Capitalibus ſatis nota ſunt omnia. Immo Principem Mariam in Privil. Magno §. 49. ſec. demum XV. primam Vrbibus Zeelandicis facultatem concesſisſe, *om Iustitie van doodſlag* enz. *te doen*; verum Vrbes his abſtinuisſe, filio Philippo illo ſtare Privilegio recuſante, postea tamen iterum concedente, monuit Vir Clar. VAN DE SPIEGEL *over de hooge Vierſchaar van Zeeland Bewesterſchelde* in *Actis Societatis Vlisſing.* vernaculis, D. II. bl. 115. Quam arctis autem circumſcripta fuerit limitibus iudiciaria potestas Mediobŭrgenſis, apparet ex hac Chora, et infra ex ſequenti d. 11. Mart. a. 1254. ubi §. XXXIX. *Raef die men doed bouen* XXIJ. ℔. *zal men rechten vor* DEN HERE, *ende die den roef doet, ſijn goed es ints heren ghenaden.* Cf §. LIX. Baiulos autem aliosque *Iustitiarios* a Comite directe pependisſe, nota res est. Ius *has Koras* condendi dabant iidem Comites, unde FLORENTIVS *Tutor* in Chora Zeelandica circa a. 1256. MIER. D. I. bl. 302. *Ego Florencius Tutor Hollandiae omnibus Nobilibus — ut hanc Legem ſive inſtituta ſive* CHORAM *eligerent*, *ſibi* CONCESSI *ad terminum duraturam.* Hoc tamen fiebat *ſalvo iure ſuo*, ut habet Charta a. 1252. apud VAN DE WALL l. l. p. 20. qui recte p. 23. b. id inculcat, ibidemque obſervat; repetendum hinc esſe, quod *Korae* ſive Statuta Municipalia Amſtelodami ſingulis annis renovari debeant. Edixerat enim Princeps WILHELMVS *Bav.* a. 1342. MIER. D. II. bl. 669. *Wat Willekoren*, *dat die ſchout metten Schepenen maeckt*, *dien*

A. 1217. N. V. *titiariorum* erunt, qui nihilominus omnibus tam peregrinis quam indigenis in Middelburch venientibus firmam pacem precipiunt.

Quicumque in *Middelburch* aliquem percusserit ad mutilationem uel truncationem alicuius membri, vt in quarta parte occisi emendari debeat hominis, vel amplius, duplo emendabit, quam foris Koram contigisset, et *gratiam Comitis* (2) queret.

Qui vulnerauerit hominem infra Koram, Comiti emandabit [a] III. lib. Oppido S. [b] (3) [i. e. semissem].

Qui vero hominem decappelauerit [c], et fustibus uel pugno percusserit, aut iratus contra eum pulsauerit, vel proiecerit, aut percusserit, aut arripuerit, Comiti emendabit S. lib. Oppido V. sol. [d]

Vbicumque duo Scabini cum aliquo tertio burgensem pacem vel pacificas indutias petierint [e], qui eis negauerit, Comiti III. lib. Oppido S. sol. [f] vel etiam si aliquis stultiloquio predictam pacem impedierit, soluet Comiti S. lib. [g] Oppido V. sol.

Quicumque in Middelburch manu pepigerit pacem, et ipsemet fregerit, soluet Comiti II. lib. Oppido I. lib. si a tribus

a emendabit. b V. c decapillaverit. d V. ℔. V. ß. e petierunt. f V. ß. g V. ℔.

dien moghen sij houden een jaer, alsoo verre, alst hen goet dunkt, behouden ons ons rechts, ende ten eynden van den jaer te vernieuwen. Cf. WAGEN. *Beschr. van Amsteld.* D. III. bl. 37. fol. D. II. bl. 114. 8°. Add. VAN DE WALL p. 414. f. de iure Principis.

(2) *Gratiam Comitis*] De *gratia Comitis* oportunior dicendi erit locus ad Chartam a. 1290. d. 12. Iun. N°. I.

bus Scabinis conuictus fuerit; si quis consanguineorum suorum hanc pacem infregerit, soluet lib. Comiti, Oppido S. si a iij. Scabinis [h] conuincitur, hoc factum fuisse causa predicte litis; insuper omne malum, quod ibi fecerit, ita vt Kora testatur, emendabit; et qui Koram ibi prius fregerit, emendabit de fractione pacis, si a tribus Scabinis conuincitur. A. 1217. N. v.

Quicumque Scabinos pacem petentes verbis viciauerit, et ibi hoc Scabini propalauerint, ille, qui fecisse comprobatus fuerit, cuilibet eorum lib. emendabit: etiam si illic in Scabinos Kora frangitur, vel illic vulnerauit, quicquid mali ipsis illatum fuerit, quadruplo eis emendabitur.

Omnes in Middelburch manentes sub vno iure habeantur; et quilibet eorum cöoppidano suo Scabinium facere debet.

Si quis a cöoppidano suo Scabinium habere voluerit, ad Pretorium postulabit; quod si ille, in quem agitur, presens non fuerit, et in *Walacra* esse comprobatur, citabitur responsurus prima die placiti; si venerit, et tamen iuri restitit [i], vel etiam si non venerit, bannetur nihilominus, et nunquam banno carebit, donec Scabinium fecerit, et substantia sua, arbitrio Scabinorum, disponetur. Si Scaltetus uel Scabini conquerenti ius

[h] Oppido V. si a tribus Scabinis. [i] resistit.

(3) *Oppido S.*] Notat ubique *Semissem.* Plurimum autem trahunt hae mulctarum impositiones ex Legibus antiquis *Frisicis*, uti aliis iam observatum. In iis vero mulctis rite aestimandis frustra insumta est opera, quia iustus valor in mendo hactenus cubuit.

A. 1217. N. v. ius facere negauerint, iudicio non stabunt, donec conquerens Scabinium habuerit.

Quicumque Scabinio de Middelburch bannitus fuerit, si quis in *Walacra* illum tenuisse a tribus Scabinis de *Middelburch* comprobatur, emendabit Comiti X. lib. Oppido I. et debitum illius soluet.

Quicumque de Oppidanis armata manu, intuitu pugnandi, Oppidum exierit sine communi consilio et Oppidanorum conuentu [k], non redeat in Oppidum, antequam *gratiam Comitis* impetrauerit, et Oppido lib. emendauit [l], si a tribus Scabinis conuincitur.

Vbicunque in Middelburch lis vel pugna oritur, qui armata manu aduenerit, sine communi consensu et consilio, soluet Comiti S. lib. Oppido V. sol. [m]

Si quis Oppidanum de Middelburch armata manu, ad domum, ubi sit manens, quesierit, ibique pugnauerit, emendabit predicto X. lib. Comiti V. Oppido lib.

Quicumque in Middelbuch ad domum alterius armata manu quesitus fuerit, quesitor emendabit obsesso V. lib. et hospiti V. Comiti V.I. preterea quicumque in auxilium querentis uenerit armata manu, soluet Comiti III. lib. oppido S. [n] et damnum, quod de foris in domum agitur, duplo restituetur; damnum,

k consensu. l emendaverit. m Comiti V. lb. Oppido V. solvet. n Oppido V.

damnum, quod de domo ad foras agitur, simplo restituetur, prout Scabinis III. constiterit. A. 1217. N. v.

Quicumque extra Middelburch manserit et burgensem de Middelburch banniuerit, qualicumque debito fuerit[o] bannitus, debitumque nullo modo poterit augeri, donec in Pretorio de Middelburch cum Sculteto[p], et Scabinis suis bannum enunciauerit; tuncque Iustitiarius (4) Oppidi et Scabini de substantia banniti bannum et emendationem facient solui.

Vbicunque Scaltetus in bannito placito Scabinos per iuramentum eorum monuerit, qui tunc dicta monita contradixerit, et hoc Scabini propalauerint, X. lib. emendabit Scab. tres lib. Comiti, Oppido S.[q] si a tribus Scabinis conuincitur.

Quicumque Scabinum in bannito placito verbis vitiauerit extra monitum, si hoc Scabinis monstrauerit, et alter a tribus Scabinis conuincitur, emendabit Scabino III. libras, Comiti S. Oppido V. sol.[r] econtra si Scabinus in bannito placito verbis vitiauerit, et ille monstrauerit, si Scabinus a tribus Scabinis conuincitur, emendabit predicto lib. Comiti S. Oppido V. sol.[s]

Quicumque in Scabinum in bannito placito per innocentiam Scabini Koram fregerit, si a tribus Scabinis conuincitur, emendabit

o fuit. p Scalteto. q Oppido V. r Comiti V. Oppido V. soluet. s Comiti V. Oppido V. soluet.

(4) *Iustitiarius*] Nota synonyma, *Sculteus*, et *Iusticiarius*, quae vox est generalis. Postea p. 395. et 397. vocatur *Iusticiarius Comitis*; p. 398. *nuncius Comitis id est Scaltetus*.

A. 1217. N. V. dabit Scabino X. lib. Comiti I. Oppido S.[t] econtra si Scabinus in aliquem per innocentiam Koram in bannito placito infregerit, si à tribus Scabinis conuincitur, emendabit predicto V. lib. Comiti I. Oppido S.[u]

Si quis de Middelburch cöoppidanum suum verbis vitiauerit, si conuictus fuerit, emendabit illi S. lib. Comiti S. Oppido V. sol.[v] Si pugna inter Scabinum et alium euenerit, quicunque eorum pugnam preceperit, si malum ei contigerit, ita si ei extra Pretorium eueniret, emendabitur; si quis Scabinum occiderit, quadruplum soluet.

Quicquid mali ad Pretorium euenerit de omni forefacto[x] quadruplum emendabitur, ita ut inter Scabinum et alium scriptum est.

Non est licitum cuiquam infra Middelburch vinum, quod corruptum fuerit[y] aqua vel putredine vendere; quod si aliquis vendere presumserit, secundum quod in veteri Kora continebatur, emendabit, id est, Comiti II. libras, et Oppido solam libram[z] soluet.

Non est licitum Oppidanis, vt inuicem duella (5) recipiant: etiam illis extra Middelburch manentibus non est lici-

t Oppido V. u V. v V. lb. Comiti V. Oppido V. solvet. x forifacto. y fuit. z I. libram.

(5) *Duella*] Ratio petenda videtur *praédictae terrae* (Zeelandicae) nisi ex Pacto Flandrico a. 1168. supra p. BRUGIS fiet. 185. *Nullum duellum inter homines*

licitum, cum illis infra manentibus ad duella placitare [a]. A. 1217. N. v.

Omnibus in Middelburch eadem pax eundi et redeundi per aggerem et per portum, id est, *Arnam* (6), quam constituit illis Comes, seruabitur; preterea omnis extraneus quicunque fuerit in *erna* [b] eandem pacem, quam haberet in Middelburch, habebit.

Vbicuncque Opidani [c] de *Middelburch* in *Walacra* aliquid agere habeant, sub conductu Comitis et pace habeantur.

Si quis de terra Burgensem percusserit, vel spoliauerit extra opidum [d], citabitur tertia die ad iustitiam venire; si venerit fideiussorem ponet burgensem; sin non, bannetur; et in banno tenebitur ante Comitem [e].

Si quis extra manens oppidanum querela pulsauerit, oppidanus ei Scabinium faciet, et alter accipiet; si autem oppidanus contra presumserit, bannetur, et banno nunquam carebit, donec Scabinium fecerit; e contra si conquerens ab oppidano querela pulsetur, statim Scabinium faciet.

Omnia, que in Koia euenerint [f], que Iustitiarius et Scabini emendare non poterunt [g], et si querela ante Comitem peruenerit,

a Addit Mieris, *duella Middelburch.* b Mier. *erva* [*forte Arna*]. c Vbicumque Oppidani. d oppidum. e Mier. *autem Comiti.* In MS. est an. Com. f euenerunt. g In MS. poterint.

(6) *Arnam*] Portus Medioburgensis olim erat *Arna*, de *Arne*, hodie fere exsiccatus, ad cuius ostium villam quamdam (hodie oppidulum) exstruxerant Medioburgenses, *Arnemudam*, sive *Arnae ostium* dictam.

A. 1217. N. V. rit, ipse Comes per veritatem suam emendabit, et illa[h] per Scabinos de Middelburch perscrutabitur.

Nullus hominum extra Middelburch manentium[i] potest cum Scabinis de extra, neque cum hominibus Comitis[k] oppidanum vllo testimonio conuincere, nisi licitum fuerit in hac carta[l].

Quicumque in Middelburch arma in nocte portauerit, si propalatum fuerit, nisi sit communi Consilio Oppidi, hoc duplo, quam si in die portasset, emendabit.

Tribus hominibus est concessum, vt de preda de libra testentur, de reliquo Scabini.

Vbicumque tres legales homines aliquid viderint, et iuramento ammoniti fuerint, hoc Scabini testabuntur; de causis, que in nocte euenerint, per scrutationem testabuntur.

Nullus in Middelburch manens potest testimonium dicere, qui neque terram, neque domum[m] in Middelburch habuerit, nec in *Charta tributi* inuenitur.

Quicumque in Middelburch alium ad terram prostrauerit, et conuictus fuerit, Comiti emendabit lib. Opp. S.[n] *.

* i. e. *Libram unam et Opido semissem.*

Quicumque alium ita debilitauerit, vt minus quarta parte hominis soluere debeat, emendabit Comiti lib. III. oppido S.[o]

Qui manserit in *Walacra*, et *Middelburch* armis transire voluerit, oppidanum arripiet[p] ad conductum; sin autem[q], Iustitia-

h illam. i Vox compendiosa, sed dubia. k Comitum. In MS. Com. l charta. m dominium. n lib. . Oppido V. o V. p accipiet. q In MS. ante.

tiarius et Scabini iniicient eis manus; et exigent ab eis ius Comitis [r], et oppidi, id est, III. lib. Comiti, et Oppido lib. A. 1217. N v.

Nullus oppidanus poterit dominium terre dare, nisi ante Scabinos de Middelburch; nullus extra commanentium poterit terram dare oppidano, nisi ante Scabinos de extra.

Si quis de hominibus in Middelburch extra commanentium hominum in Walacra arma in domo sua susceperit, Comiti emendabit S. lib. oppido V. sol. [s]

Si quis oppidanus alicui extra manenti arma sua prestiterit ad pugnandum in Middelburch, emendabit Comiti lib. Oppido S. [t]

Quicumque puppillus manserit in Middelburch [u] nullus consanguineorum et amicorum suorum substantiam suam habebit, nisi predicto firmam certitudinem ab oppidano fecerit.

Si quis extra Middelburch manserit, et contra burgensem in Middelburch pugnauerit, illuc venient Scabini cum Scalteto, vel Nuncio, et emendabunt, si poterint, et exigent ab illo, qui extra manet, pacem, et vt tale ius, quale Scabini de Middelburch iudicauerint, faciat, inde [v] ponet fideiussorem; si non, tunc Scabini cum Iustitiario Comitis ibunt ad Pretorium, et facient sonari campanam, cum communi consilio oppidi, ad conuocandum vniuersos de Middelburch, vt per eos ille cogatur stare iure [x] Comitis et Oppidi. Etiam quicumque campanam

r Comitum. s V. ℔. Oppido V. solvet. t V. u pupillus in Midd. mans. v equi-[illegible]. x iuri MS.

A. 1217. N. V. panam ſine communi conſilio pulſauerit, emendabit Comiti III. lib. Oppido lib.

Quicumque ad ſonitum campane non venerit, ſoluet Comiti S. lib. Oppido V. ſol.[y]

Si predictus[z] malefactor euaſerit, ad Pretorium citabitur, vt tertia die appareat, et certum fideiusſorem in Middelburch ponat[a] de lite preterita iuri reſponſuris[b]; ſi citatus non venerit, bannetur, et teneatur bannus ad audientiam Comitis, quod primo aduentu ſuo emendabit.

Si qui in Middelburch certauerint, qui extra manent, venient Scabini cum Nuncio Comitis vel cum Scalteto, et exigent ab eis ius Comitis et Oppidi; quod ſi negauerint, veniet Nuntius Comitis, id est, Scaltetus cum *Scabinis* ad Stationem pupplicam[c], et citabit illos malefactores in diem III. ſibi et oppidanis de obiiciendis reſponſuros; ſi vocati non venerint, bannentur, et nominatim in Carta ſcripti ſeruabuntur preſentie Comitis (7).

Omne

y V. lb. Oppido V. ſolvet. z Mier. addit *Maleficus.* a ponet. b reſponſurum, forte *reſponſurus.* c publicam.

(7) *Praeſentiae Comitis*] In omnibus, quae a Principe hac Chora Scalteto et Scabinis non erant conceſſa, ſive ut ſupra p. 395. *quae Iuſtitiarius et Scabini emendare non poterant*, erat recurſus ad Principem, ſummum Legislatorem; multoque magis igitur in iis, quae publicam turbarent quietem, *Comitis* erat diiudicare; adeo ut (quemadmodum ſequitur) *quidquid maleficii intra oppidum contingeret*, ab eo tempore, quo Comes *Zeelandiae fines* ingresſus esſet, *duplo emendaretur*: nec non, ut ipſe *Comes eum iudicaret*, qui alium ſibi *Dominum* elegisſet.

(8) *Alium — dominum.*] Reſpicere

Omne malefactum contingens in Middelburg, *Comite existente infra Burnesse et Hedenese* [d], *duplo emendabitur*. A. 1217. N. v.

Quicumque in Middelburch manens *alium Secularem Dominum* (8), quam *Comitem* elegisse a tribus Scabinis comprobatur, Comiti emendabit X. lib. Oppido lib., et hoc ipse Comes iudicabit.

Omne forefactum, quod alicui in Middelburch illatum fuerit, de lite duplo emendabitur, quam si extra contigisset.

Quidquid forefacti contigerit in Middelburch non amplius quam quadruplo emendabitur.

In quocunque negotio per terram oppidani de Middelburch cum illis de terra litigia habuerint, illa Comes per inquisitionem veritatis sue terminabit, quam a Scabinis Oppidi cognoscere poterit.

Illos de Middelburch nemo arestabit [e], id est, pandabit, nisi pro proprijs malefactis, in duobus *Comitatibus*, id est, *Flandrie et Hollandie* (9).

Hanc

d Hedenesse. e arrestabit.

re haec, si non penitus, saltem ex parte videntur ad temporale Dominium *Flandriae*; unde confirmatur suspicio, EXCVRS. VII. p. 276. et in VINDICIIS infra exhibendis iniecta, de Vrbe Medioburgensi soli *Hollandiae Comiti* relicta.

(9) *Flandrie et Hollandie*] Sub his nominibus ipsam *Zeelandiam* comprehendi, abunde probasse mihi videor EXCVRS. VII. p. 277. sqq. Cf. VINDIC. Qui autem solus Westcapellae Statuta concessit, FLORENTIVS Comes Holl. a. 1223. hoc ita protulit, *illos de Westcappel infra* [i. e. intra] *Comitium Hollandiae, nemo pandare poterit*, MIER. D. II. bl. 134. b. Confer. infra Choram Mediob. a. 1254. d. 11.

A. 1217. N. v. Hanc legem iurauerunt Domina IOHANNA *Comitissa Flandrie*, WILLELMVS[f] *Hollandie Comes*, et eorum[g] *Castellani* de Selandia[h], ipsis de Middelborgho[i] inuiolabiliter observandam.

Anno ab incarnatione Domini millesimo ducentesimo septimo decimo.

f Wilhelmus. g earum. h Zelandia. i Middelburch.

d. 11. Mart. §. XIV. *Niemene ne moet aresteren ne panden portre uan midd. bin der graueschepe van holland zonder om zijn eghine schoud.* De ipso arrestationis privilegio conf. VINDIC. huius Chartae; et not. Viri Cons. IAN DE TIMMERMAN *Costumen van Middelb.* 4°. 1771. p. 88. sq.

Vindiciae antiquissimae Chorae urbi Medioburgo concessae.

A. 1217.

Vrbium Europaearum, cuiusmodi sunt hodie, per medii aevi tempora fuerunt nullae. Si quae ante seculum x. forte memorantur, non alio habendae sunt loco quam *Castellorum* vel *arcium munitarum*, quae Ducibus vel Comitibus vel *Missis Dominicis* seu legatis Regiis sub Imperio Francico Germanicoque parebant. Quid *Henricus Auceps* Rex Germaniae in Oppidis struendis praestiterit, satis notum est. Institutio illarum *Communitatum*, quas hodie *Vrbes* et *Oppida* vocamus, a seculo XI. et seqq. repetenda est. Institutionis ratio fuit, ut haberent Imperatores et Reges, cum Germani tum Franci, quo increscenti Principum et Optimatium; Principes vero, quo minorum Nobilium potentiae frenum iniicerent. Hoc imitati sunt Principes Belgici, Duces Brabantiae, Comites Flandriae, et Hollandiae, in suo quisque territorio in suis fundis. Hi autem Belgii Principes, Imperatoribus Germanis aut Regibus Franciae iure Clientelari subiecti, hactenus pependerant ex Legibus Capitulariis ac Constitutionibus Imperii publicis; neque ullum est dubium, quin ex his subditorum caussas diiudicarint, et res suas administrarint, immo *Legem* Francorum *Salicam* et *Capitularia* observarint. Huius rei insigne exstat exemplum in LVDOVICO *Comite Losensi*, qui Monasterio Averbodiensi anno adhuc 1155. confirmavit donationem ope formulae *observata Salicae Legis cautela*, ut habet autographa Charta apud OL. VRED.

VRED. add. ad Prodr. II. *Hist. Flandr.* p. II. Exſtant et alia noſtris in terris obvia; vid. HED. p. 70. Illorum vero auctoritate imprimis ſeculo XII. ac ſeq. ſenſim increſcente, quum *ſuperioritatem* quam vocant *territorialem* ſibi vindicarent, nova ſubinde per ſemet Edicta, novas Conſtitutiones Legesque ſancire coeperunt. „ Ab hoc igitur aevo tantus innotuit, legum praecipue Municipalium, numerus, „ ut nulla fere ſit Provincia, et in ea nulla Civitas, quae non ſingulare aliquod „ propriumque ius aut conſuetudinem ſervet. — — " ut verbis utar V. D. HEYLEN (*a*), qui nonnullas eiusmodi leges promit. Sic PHILIPPVS *Alſatius* a. 1164. leges tulit *Neoportuenſibus;* THEODERICVS *Comes Flandr.* a. 1161. *Furnenſibus* libertatem a *Chora* conceſſit. Habentur Conſuetudines ſcriptae *S. Audomari* a. 1127. Privilegia Oppidi *Gerardi Montis* a. 1200. Leges *Teneramundae* a. 1233. Inſignis exſtat Chora, Franconatui Brugenſi ante a. 1190. a Comite Flandriae conceſſa, apud OL. VRED. *Hist. Flandr.* Prodr. II. p. 439. Habebant libertatem iam ſuam a. 1201. *Ardenburgenſes*, ut ſupra p. 255. docet Privilegium Oppido *Ardenburgo* a BALDVINO Comite conceſſum. Ex his aliisque monumentis apparet, harum terrarum Principes t. t. *Civitatum* ſuarum vel *Communitatum*, quas vocabant, incolis, Leges peculiares praeſcribere coepiſſe. Serius nonnihil id Principes Noſtri ſunt aggreſſi, exemplo, ut videtur, adducti Brabantinorum ac Flandrorum. Certe haec prima in Zeelandia *Lex* ſive *Chora*, (etſi antiquior hac fuerit. Vid. p. 394. f.) eaque in commune cum Principe *Flandro*, cuius Feudum tunc fuerat *Zeelandia*. Paullo post a. 1223. alia conceſſa ſunt privilegia *Domburgo* et *Westcapellis* urbibus. Quod ad Hollandiam: illic nonnihil citius mos ille condendi urbes libertatibusque quibusdam muniendi coepit. Exemplum luculentum habetur in *Monte S. Gertrudis*, quae omnium antiquiſſima est, cuius Privilegium ſuperſit, a. 1213. per quod Comes Wilhelmus Oppido ſuo eiusmodi *libertates* elargitur, quas nulla noſtrae telluris Oppida h. t. adhuc habuiſſe videntur, niſi ſola fortaſſe urbs *Dordrechtum* excipiatur. Ex Charta enim ſupra p. 245. ad a. 1200. vulgata, patet, *Dordrechtum*, aeque ac *Montem S. Gertrudis*, ſuos iam tunc habuiſſe *Scabinos;* immo vero a Comite obtinuiſſe *Gildam Pannicidarum.* Quae praeterea ſequuntur Hollandiae Vrbes, ſerius Privilegia ſua ac Libertates a Comitibus acceperunt; *Harlemum* nempe a. 1245. *Delft* a. 1246. *'s Gravezande* a. 1246. et *Alcmaria* a. 1254. Vid. MIER. *Charterb.* D. I. bl. 219, 228, 283. Verum haec alibi prolixius.

A. 1217. N. v.

Nunc aliud agendum. Ab iniuſtis enim criminationibus vindicare debeo vetuſtiſſimum hoc Diploma ſive *Choram*, per quam primaria Zeelandiae urbs, *Me-*

(*a*) V. D. HEYLEN pag. 53. Reſpons. ad Quaeſt. *cuius Iuris ſcripti uſus obtinuerit apud Populos Belgicae* etc. in *Memoires de l'Academie de Brux. qui ont remportés les Prix.* a. 1776.

A. 1217. N. v. *Medioburgum*, suas accepit Libertates et Privilegia. Habet illa Chora hoc peculiare, vid. EXCVRS. VII. p. 208. et p. 276. quod ab ambobus *Comitibus*, Flandro et Hollando, sit confirmata ac iureiurando sancita, quamquam primarius dator Chorae fuit *Comes Hollandiae*, ut satis patet, ex p. 399. l. 2. *de* COMITE *existente intra Bornesse et Heidense*, id quod duntaxat ad *Comitem Hollandiae* spectat. Nam, quamvis *Comitissa* Flandriae, (ex pacto Heedenseano a. 1168.) etiam illic *Iudiciarium* seu *Iustitiarium* suum haberet; debebat tamen is tantummodo curam gerere *redituum in commune accipiendorum*, vel, si ad summum iuri dicundo praefuerit, is separatim suam facere *Choram* potuit, quod tamen vix crediderim, quia *Middelburgum* soli *Comiti* Hollando relictum fuisse videtur. Ratio tamen, cur Chora *confirmata sit* ab utroque Comite, duplex est. 1°. Quum Zeelandia in commune fuerit possessa, hinc solus *Wilhelmus* nihil sancire potuit, quod in fraudem alterius vergeret; imprimis nullum habuisset effectum promissio Vrbi facta *de conductu et protectione* AMBORVM *Comitum*; neque insigne illud privilegium DE NEMINE ARRESTANDO cum *in Flandria* tum *in Hollandia* valuisset; nisi hanc Choram ambo Comites confirmassent. 2°. Quia in Conditionibus Pacis a. 11$\frac{67}{68}$. supra p. 187. c. n. (6) diserte statutum erat, ne quis sine altero *Munitionem faceret*, multoque minus Libertatis Chorae alicui Castro vel Vrbi daret. Fecit hoc quidem paullo post a. 1223. Florentius IV. filius Wilhelmi *Westcappellis* et *Domburganis*; verum hoc ipsum ingentium rixarum inter Flandros et Hollandos, fomentum et origo fuit. Vid. EXCVRS. VII. p. 276—286. immo bellum hinc inter Comites exortum esse, ibid. docui.

His praemissis, videamus, quid scopuli huic *Chorae* obmoveatur. Qui primus et solus hanc invasit, Vir Ampl. HVYDEC. ad STOKE D. II. bl. 306. sqq., non ausus quidem est eam penitus reiicere, et spuriam habere: ne tamen amplius in ea prodirent *Comites Flandriae*, aliud commentus est; videlicet reiicit, pro falsis exsibilat, resecatque *caput* et *pedes*, i. e. initium Chorae et eius finem. Et quare? quia nempe hic diserta habetur mentio *Comitissae Flandriae*, quae cum *Comite Hollandiae* hanc Choram iureiurando confirmaverit. Res confutatu indigna est. Ne quem tamen Viri Ampl. auctoritas in antiquissima urbis primariae Chora reiicienda unquam amplius transversum rapiat; videamus argumentum vel argumenta, quibus Vir D. extremas has Chorae partes oppugnat. Quum autem tam implicite omnia enarrentur, ut quid Vir D. innuat, vix reperias; ipsius verbis loquar. Primum est:

1. „ In alle Zeeuwsche Keuren staan de Naamen der Graaven aan het Hoofd, „ maar hangen niet aan den Staart. Ook is daar het woord *Persoonen* bespot- „ telijk ". Respondeo: etiamsi prius concederem, nihil ad rem faceret. In his enim nihil unquam ex tali fiebat norma, quae characteristicam hinc falsitatis notam

notam efficeret. Rei ratio ex supra notatis manifesta est. Cf. etiam initium Chartarum a. 1202. p. 259. a. 1206. p. 292, 299. a. 1214. p. 366. Quid autem ridiculi vocula *Persona* insit, prius docere debebit V. Ampliss. Vocem enim *Personae* cognitam hoc sensu sec. XIII. fuisse, docent tot aliae Chartae, quas infra exhibebo. Nota vox hoc sensu iam est in Legibus Frisonum apud SCHWARZENB. *Charterb. van Friesl.* D. I. bl. 18. Etiam sec. X. a. 981. supra p. 54. §. *si — quelibet extranea persona — contraire voluerit.* Sec. XII. a. 1168. §. 9. p. 112. *si terminare non poterunt, sex personae probatae et spectatae — eligentur.* Sec. XIII. apud MIER. D. I. bl. 319. a. 1257. *cum omnibus bonis et personis, quos in terram nostram adduxerint.* Imprimis a. 1252. ib. p. 270. *Comes Hollandiae — honorabilibus* PERSONIS, *Magistro et fratribus domus S. Mariae Theutonicorum dilectis, fidelibus nostris duxit indulgendum.* Mitto alia. Secundum argumentum hoc habetur:

A. 1217. N. V.

2. „ Elk begrijpt licht, dat de Hollandsche *Willem* en de Vlaamsche *Johan-* „ *na* te zaamen, onder het eenvoudige woord *Graaf* niet kunnen begreepen „ zijn "). Nimirum in hac Chora ubique sermo est de *Comite* simpliciter, de solvendo *Comiti*, de quaerenda *Comitis gratia*. Et tamen *Chora* dicitur IVRATA per utrumque Comitem, *Dom. Iohannam et Wilhelmum.* Ex his ratiocinatur HVYDEC. ab absurdo; et quum hac in Charta praesertim sermo sit *de Comite, quando existit intra* BVRNESSE *et* HEDENESE; hinc concludit, Choram datam esse a *solo Comite Hollandiae.* Recte hoc! Concedo, *datam* esse Choram a solo Comite Hollandiae. Sed aliud est, *dari* a solo Comite Hollandiae; aliud *confirmari et iurari* ab *eodem*, non modo, sed etiam iureiurando confirmari per *Comitem Flandriae*, tamquam eum, qui ut Dominus supremus ius in hanc terram habebat, quique praeterea in *reditibus ac petitionibus* hanc Zeelandiae partem cum Hollandiae Comite in commune possidebat. Quae si observasset Vir Ill., talia non scripsisset. *Chora* nempe *iurata* quidem *esse* dicitur ab *utroque* Comite; nusquam tamen invenitur ab *utroque* esse *data. Vtriusque Iuramentum* iccirco intercedere debuit, quia in ea *Chora* talia exstabant, quae in gratiam Medioburgensium *ab utroque Comite* erant praestanda, e. g. p. 389. *Quocumque Oppidani de Middelburch se vel sua moverint*, [scil. extra urbem] *sub protectione et conductu* AMBORVM COMITVM *et eorum* IVSTITIARIORVM *erunt.* Tum in fine p. 399. *Illos de Middelburch nemo arrestabit, id est, pandabit, nisi pro propriis malefactis, in duobus Comitatibus, id est* FLANDRIAE *et* HOLLANDIAE. Erat nempe *Zeelandia* nondum tunc *Comitatus* nomine insignita, sed tantum vel *terrae* vel *Castellaniae* titulo veniebat; eaque *Castellania de Zeelandia* sub utroque Comitatu comprehendebatur; unde recte statim sequitur: *Iohanna Comitissa Flandriae, Wilhelmus Hollandiae Comes, et* EORVM CASTELLANI *de Zelandia*; utpote quae

 Commu-

A. 1217. N. v. Communis horum erat possessio. Cf. EXCVRS. VII. C. IV. §. 10. p. 272. sqq. Res igitur huc redit. Eo tempore, quo *Ferrandus*, Flandriae Comes, in Francia captivus tenebatur, videtur *Wilhelmus* Comes Holl. ab *Ioanna Comitissa* Flandriae, eius Coniuge, cuius erat communis Zeelandiae possessio, obtinuisse, ut liceret sibi privam *Choram* Oppido Medioburgensi in communi Possessione sito praescribere. *Dabat* igitur hanc Choram solus *Comes*, eique soli iustitiae et mulctae competebant; sed FIRMARI ab utroque Comite debebant non modo ob antedicta, sed etiam iccirco, quod ab utraque parte promissum exhibebatur *de protectione et conductu* AMBORVM COMITVM *et eorum Iustitiariorum*, nec non de *nemine arrestando* extra urbem, *in utriusque Comitatu*. Vnde omnia plana et expedita sunt.

Tertium Argumentum his verbis bl. 308. continetur: „ Zijn de Heeren van „ *Voorne*, als Burggraaven, oit genoemd *Officieren*? En waar heeftmen oit „ geleezen of gedroomd van VLAAMSCHE *Kasteleinen van Zeeland*"? Haec serio refutare pudet, et quemque rerum medii aevi et nostrarum vel modice peritum, mecum pudebit. Latina Chora habet: *sub-conductu amborum Comitum et eorum* IVSTITIARIORVM. Quid medio autem aevo aliud *Castellanus* quam *Iustitiarius*, qui vice Comitis omnia peragebat; quid *Castellani de Leiden* aliud quam *Iustitiarii*, quibus competebat Iurisdictio istius Castelli et omnium, quae Castelli nomine continebantur? Per *Iustitiarios* hoc aevo semper intelliguntur *Castellani*, *Balivi*, reliquique Terrae *Iudices*, qui iureiurando obstricti erant Comiti; quippe ex Quo omnia et iura et iudices pendebant. Ignorantia nostrae Historiae Virum Ampl. transversum egit. Quod autem ad *Flandriae Iustitiarium* spectat: ne haec gratis a me dicta cuiquam videantur, en tibi! verba Chartae, sq. anni 1218. quam *ex Chartulario Abbatiae Medioburgensis* descripsi, ex qua etiam nomen occurrit eius, qui hoc tempore illic Flandriae *Iusticiarius* fuit, nempe ANDREAS IVDICIARIVS FLANDRIE, qui illic coniungitur cum *Theoderico de Vorne Castellano*. Illo autem seculo peculiare *Sculteti*, *Balivi* vel maioris Praesidis nomen erat IVDEX. Belgice RECHTER. Argum. Chorae Regis Wilhelmi a. 1254. in *Probb*. §. LXX. *Sowat mesdade — dat sal de* HERE *berechten, of de ghene die* RECHTRE *es ouer al Zelaud, of die ghemeene* RECHTER *es bewesten scheldt*: ubi tria distinguuntur:

1. *Dominus*, Comes.
2. *Iudex totius Zeelandiae*; intellige *Iustitiarium* sive *Castellanum de Voorne*.
3. *Iudex Zeelandiae Occid*. intellige eum, qui hodie vocatur *Balivus Zeelandiae Occident*. cuius hic antiquissima vestigia.

Immo longo post tempore vox *Iudex* opposita fuit ipsis *Scabinis*: unde in *Costumen van den Briel* apud ALKEMADE post p. 224. in Tabula Argumentorum

occur-

occurrunt: *Of een* RECHTER *Scepen wesen mach, na der steden Handvesten.* A. 1217.
Item, *of die Heerlicheit* (i. e. Dominus) *niet en vermach een, die* RECHTER *geweest heeft, Scepen te doen maken:* ubi ipsa vox *Rechter* explicatur per *Baljuw.* N. V.

Denique 4°. dedit a. 1223. Comes Hollandiae *Choram* Oppidanis de Westcapella, *eandem quam habent opidani de Middelburch*, necnon eodem circiter tempore aliam *suis Oppidanis de Domburch*, quae habentur in MIERIS D. I. bl. 182. et 188. et hic in Probb. h. a. Ex his Vir Ampl. HVYD. bl. 307, et 308. infert falsitatem utriusque extremae partis *Chorae Medioburgensis*; quoniam ambae hae Chorae *Florentium* Com. Holl. solum agnoscunt *datorem.* Verum haec argumentatio nunc simul concidit, postquam patet, *Medioburgensem Choram* solum etiam *datorem* agnoscere *Wilhelmum*, etsi ab ambobus *Comitibus* iureiurando confirmatam. At si quaeras, quare etiam in his ambo Comites non iuraverint? Ratio certissime petenda est ex mutatis temporibus. Florentius enim a. 1222. modo *Comes* factus erat, et *Pactum Heedenseanum* nondum confirmarat. Immo *Florentius* post mortem patris *Wilhelmi* solus sese in Zelandiam intrusit; id quod postea multis controversiis ansam dedit, non sopiendis, nisi per novum Pactum a. 1227. d. 16. April, ex quo *Florentius* Ius Flandriae in has Zeelandiae partes recognovit. Vid. infra Chartam h. d. Vnde ratio dari potest; 1°. quare *Florentius* solus a. 1223. suas *Westcapellae* et *Domburgo* Choras concesserit. 2°. Quare in Chora *Westcapellae* data §. LXI. simpliciter dicatur: *Illos de Westcappel infra* [i. e. intra] *Comitium Hollandiae nemo pandare poterit, nisi pro maleficiis.* Quum contra in Chora *Medioburgensi* dicatur coniunctim: *nemo arrestabit in* DVOBVS *Comitatibus, id est, Flandriae et Hollandiae.* Et tamen in dandis hisce Choris *Florentius* aliquid fecit, quod praeter consensum Comitis Flandriae ex Pacto a. 11$\frac{67}{68}$. d. 27. Febr. facere ei non licuit; nempe *libertates dare*; quod postea Comites Flandriae, imprimis *Margareta*, aegre tulerunt; ut Cap. IV. §. X. sqq. pluribus docui. Quare praeter omnem rem est, quod Vir Ampl. bl. 308. dicat, hanc Choram datam esse „ zonder een woord te reppen van de Vlaamsche Gravinne Iohanna, DIE „ RECHTER, zo veel my bekend is, noit geklaagd heeft, dat zij in haare „ Rechten op Zeeland verkort is geworden, etc. " Quae verba sunt, praetereaque nihil; quippe quibus fides historica repugnat.

Verum refutatis his nullius ponderis argumentis, quum ipsa tamen *Chora* non amplius in Originali prostet, hinc ex abundanti, omnem hac de re scripulum amovebo eiusmodi argumentis, quae *Historicam* simul et *Politicam* fidem complectentur. Exstat haec Chora in *Aureo Civitatis Medioburgensis Registro*, publico Magistratus iussu anno 1549. authentice scripto, ac deinde a. 1685. renovato, fol.

A. 1217. N. v. CXV — CXVIJ. eodem modo exarata, quo eam exhibent SMALLEGANGE, BOXHORN, MIERIS, alii; et, in quo rei cardo imprimis hic vertitur, ea ipsa verba, quae pro spuriis Vir Ill. exsibilat *de non arrestando cive Medioburgensi*. Ex *Originali* eam primitus descriptam fuisse, docet *Chartarum Index* huic Registro praemissus, ubi haec habentur ad Cap. a. fol. VII. primae Scripturae a. 1549.

De Kuere van Middelburch, gegeuen by Coninck Willem, in date XIJ^{c}.LIIJ. *op S*^{te}. *Gregorius dach.*

Die is geleyt in de groote ysere kiste by den segel van der Stede, fol. CIX.

De Kuere van Graue Willem ende Iohanna Grauinne van Vlaenderen, van den Iare XIIJ^{c}.XVIJ. [leg. XIJ^{c}.]

Ende licht in de voorsz. ysere kiste, fol. CXV.

Quae argumento sunt, hanc *Choram* tunc fuisse superstitem. Superest autem etiam nunc altera illa *Chora Wilhelmi* d. 11. Mart. a. 12⅔⅓. Vnde suspicari possis, periisse hanc alteram, a. 1217. sive vetustate situve corruptam, sive quovis alio modo evanidam, vel *in Originali* in iudicio aliorsum missam. Diu tamen postea superfuisse, nunc docebo. Nimirum haec ipsa *Chorae* verba multas postea concitarunt rixas, quando Amplissimi *Vrbis Mediob.* Proceres huius Privilegii vindicias variis locis egerunt strenuas. Sic a. 1613. ubi incolae *Gistelae* in Flandria civem Medioburgensem in carcere detinebant, vi huius *Privilegii* hunc repetiverunt, teste istius anni Epistola, quae in *Indice Alphabethico Archivi Secreti Mediob.* MS. p. 27. sic recensetur: „ Missive van die van Middelburg aan die van Gistele in Vlaan-„ deren geschreven over een Arrest, gedaan op een borger van Middelburg, „ waar by wordt geposeerd, dat door Vrou IOHANNA Gravinne van Vlaan-„ deren, aan die van Middelb. was verleend *het Privilegie*, dat die van Mid-„ delburg zoo in Vlaanderen als Holland en Zeeland niet arrestabel zouden we-„ zen, en het *Privilegie* wordt gezegt te wezen in het Latyn en van den Iare „ 1217. De Missive is van 27. Mart. 1613. Reg. 114 ". Hactenus ille *Index*. Ipsas autem literas postquam inspiciendi mihi copia facta est, hinc mihi patuit, missam esse publico iussu ipsius Privilegii Apographam (*Copie Authentieq*). Porro Doctus ac Nob. Vir DE GRIJPSKERKE in *Descript. Zeeland.* MS. p. m. 126. de hac *Chora* sic loquitur: „ *Ik bevinde*, dat de Keure van „ Middelburg aan den Poorteren gegeven is in den Iare 1217. door IANNE „ Gravinne van Vlaanderen, en WILLEM Grave van Holland en Zeeland. „ De Woorden op 't einde van de gezeide Keure zijn: *Hanc legem iuraverunt* „ *Domina* IOHANNA *Comitissa Flandriae, Wilhelmus Hollandiae* " sqq. *Grijpskerkium* autem ipsa Chora αὐτόγραφω usum esse, idque pro more suo, nullus dubito. Immo illam M. Z. VAN BOXHORN add. ad REIGERSBER-

GEN

OEN *Chronic. Zeel.* Ed. primae p. 129. suo adhuc tempore superesse testatur, a. 1644. *Immers*, inquit, *de alleroudste Stadts Keure*, DIE NOCH TER TYDT OVERICH *is*, *wierde dien van Middelburch in den Iare* 1217. *ghegheven*, *ende niet alleen van den Grave van Hollandt*, *maer oock van dien van* VLAENDEREN *eenstemmelijck beyesticht*. Verum certiora dabo. En tibi! excerpta Sententiarum, pronunciatarum a Magistratibus *Gandavi*, *Goudae*, immo ab *ipsa Provinciali Curia Hollandiae ac Zeelandiae*, prout exstant in *Aureo Registro Vrbis Medioburg*. ubi sic habetur: A. 1217. N. V.

AVR. REGISTR. fol. CXLVI. 2do. Script. fol. 456.

Confiermatie van Schepenen der Keure van Gendt op 't Priuilegie *de non Arrestando*.

Scheepenen vander Kuere der Stede van Gendt, geledt *op 't Priuilegie van die van der Stede* van Middelb. in Zeelandt, geexhibeert van wegen Ioos pieterssen Penne, Schipper ende borger der voorsz. Stede van Middelburch alhier gearresteert van wegen Ian Leyns ouer hem zelven ende ouer Ian van Tonne inhoudende tselue Priuilegie *Vrydom van Arresten voor de borgeren der voorsz. Stede*, ende tzelue geconsulteert hebbende met hun Hoocheden, Verclaeren dat 't selfde Priuilegie zal sorteren zijn effect ende achtervolcht worden, ende dienvolgende consenteeren den voorsz. Ioos Pieterssen te mogen deurvaeren met sijn schip. Ordonneren alle de ghene, diet behooren sal, hemluyden hier naer te reguleren. Actum in 't Collegie desen thienden van April XVIc. en thiene, Ende was onderteekent I. Kerchoue.

Confirmatie vant Hoff Prouinciaal opt 't Voorn. Priuilegie *de non Arrestando*. ibid. fol. CIↃXLVI. MS. 2°. fol. 456. vs°. Notule van 't aduys in der zaecke van *Pieter vander Aertbrugge*, poorter der Stat Middelb. cum sociis, Impte. in relief d'appel Contra *Hans van de Putte*, woonende tot Ziericzee, gede. *cum socijs* ghevoechden.

't Hoff vuyttende 't Advys, interineert de clausule van relief inder Imptén. mandemt. geinsereert, releueert hen. dienvolgende van de indebite prosecutie heurder appellatie, doen te niete 'tvonnisse in questie, ende doende 'tgunt Schepenen van ZZee, als rechters ter eerster instantie, behoorden gedaen te hebben, admitteert dexceptie by d'Impeten. aldaer geproponeert, renuoyeert dienvolgende de zaecke, midtsgaders partien voorden gerechte van Middelburg ende compenseert de Costen, om redenen den houe daer toe mouerende. Actum ende gepronunciert den XXIIIJ. Mey 1613.

Concordat collatione facta per me P. Croock.

Con-

A. 1217. N. v. Confirmatie vant voorſ. Priuilege. ibid. fol. IↃXLVII. MS. 2°. fol. 456. vs°. et 457. Extract vuyt 'tvonnisbouck der Stede vander Goude.

Mr. Evert Puttershouck, als ſpeciale procuratie hebbende van Aelbert Cornelisſen getrout hebbende Maria Lieuens van den Velde — — — — —

Den gearreſteerde verthoont brieff van affchryvens *met een Priuilegie der Stadt Middelburch*, concludeert by exceptie tot alhier niet ontfankel. ende renvoy aan de Gerechte van Middelburg voorſ. makende in cas van proces eysch van Costen.

Den eyr. ſeydt, dat de misſiue niet en ſtrect tot ontſlaginge van de goederen, maar alleen van den perſoon van den gearreſteerde, ende tpriuilege oick van geen goederen en ſpreeck, maer *alleen van perſoonen*, ende dat noch onder expresſe clauſule, datmen de perſoonen *oock wel arreſteren mach voor heur eygen misdaden*, ende dat alhier voor misdaet moet genomen worden, dat den gearreſteerden van hier getransporteert heeft goederen van een Boedel ofte ſterfhuys, dat hier gevallen is, Concludeerende by de voorſz. ende andere middelen tot rejectie van de exceptie, ende dat de gearresteerde geordonneert zoude worden ten principaelen te antwoorden.

Schepenen partye gehoordt, ende op alles gelet, Abſolueren den gearresteerden van der inſtantie, ontſlaen zijn perſoon ende goederen vuytten arreste ende renvoyeren den Eyr. aen den Gerechte van Middelburch, Compenſerende niettemin de Costen om redenen. Actum den XXVJ. April a. XVJc. Zesthien, preſent den Bailliu Ghysbrecht Aelbrechts, Adr. Claesſ. Goudtswaerdt, ende Pr. Harmensſ. Cuik Burgemrs, Iohan Vlack d'oude, Pieter Woutersſen Crabet, Dirck Iansſ. Steenwyck, Ian Hendr. Wantſlager, ende Iacob Adrz. Bosch, Schepenen, ende was ondertr. Ioh. Flo. de Iager 1616: 26. 4.

Tweede Confirmatie van Schepenen der Keure van Ghendt. MS. I. fol. IↃXLVIIJ. Ed. alt. fol. 457. vs°.

Schepenen van de Keure van Gendt met overleneringe tusſchen poorteren in heurl. collegie gehoordt Daniel de Somere alhier verweerdere, mitsgaders zyn verdragh eñ kennisſe ten deſen gedregen, geſien oock de brieven aen heurl. geſchreven bij het Magiſtraet der ſtede van Middelburgh in Seeland, met *extract van haer previlegie* daer by gevought; verklaren 't arrest by den voorſ. Daniel gedaen op den perſoon van Guilliame Laureys, filius Guilliame, poortere ende ingeſetene derzeluer Stadt van Middelburgh, QVAET, *condemneeren* hem verweerdere in de costen van deſen vervolghe, ter tauxatie, ende niettemin compenſeren de ſchaden ende Interesſen by den Eyre. gepretendeert, uyt cauſen. Actum den VIJ. Decemb. 1650. was onderteekent. *A. van Druythen.*

Postea

Postea novae cum Gandensibus ortae sunt lites super *Adriano de Rycke* Cive Mediob., teste Scabinorum Gandav. Epistola d. XVII. Iul. 1662. (Registr. n°. 106. in Archivis Mediob.), in qua profitentur, se super hac Charta Maiestatem Caesaream consulere velle; dolebant enim Scabini Mediob. (ut libellus *Ryckii* supplex docet) hac in lite „ het *Privilegie* van vrydom van *arreste* ge- A. 1217. N. v.
„ accordeert by de *Gravinne Iohanna* aan die van Middelburgh gheene plaatse
„ en heeft, daer dat nochtans van suppliants wege syn geexhibeert diversche
„ Sententien, daerby tselve Privilegie is gemaintineert geworden, by uwe ed.
„ voorsaten in wette, ende onder andere eene sententie alhier [Middelburg]
„ ook gewesen naer preallable consultatie van wylent synre doorlucht. Hooch-
„ heit den aertshertoghe Albertus, geduerende den twaelfjarigen vrede, twelck
„ alsoo gecontinueert is geworden, geduerende den jegenwoordigen eeuwigen
„ vrede, tot proffyte van andere inwoonders, selfs uyt crachte van expres man-
„ daet, gegeven in den priveen Rade van syne Mayesteyt, den vyfden Aug.
„ lestleden, an UW. Ed. gesonden, op het vertooch van Uwe Ed. nopende
„ de sake van Iacob Lievens, — " Qui libellus supplex tunc eum habuit effectum, ut supersederetur ad tempus, donec Scabini Gandenses in illud Caesaris mandatum inquisivissent. Quod mandatum quomodo ratum fecerit Caesar, infra scriptae literae ostendent, non facturus id profecto, nisi de *authoritate* eiusmodi Chartae plene persuasum sibi suisque consiliariis fuisset. Nimirum exstat in Archivis urb. Mediob. *Registr.* n°. 106. (cuius in dorso: *Brieven aan de Stadt* 1660—1665.) Epistola Legati Ordd. T. V. SASBVRCH, data *Bruxellis* d. 23. Aug. 1662. ad Magistratum Medioburg.

Edele Erentfeste hooch Achtbare wyse seer voorsichtige Heeren.

Myn heeren. Uwel Ed. Achtbren missive van den 12den dezes Maendts is my nevens de bylagen op den 21. derzelver eerstelyk behandigt. Ik hebbe my aanstonts soo veel doenlyk geinformeert, of by syn Majst Priveen Raedt yets by forme van resolutie ofte verklaringe raeckende het onderhouden van 't privilegie, aen de Borgers ende Ingesetenen van Middelburg by Vrouwe Iohanna Gravinne van Vlaanderen, ende Willem Grave van Hollandt verleent, aan de Scheepenen der keure tot Gent soude gerescribeert ende afgesonden syn. Daer over ick tot noch niet nader hebbe uytgevonden dan dat ick van goeder handt bericht ben door een Persoon, dewelke eene missive van den Priveen Raedt in dato den 5. Augusti 1661. over dat subiect geschreven, aen de Schepenen van de Keure tot Gent, heeft gesien ende gelesen: daer by dat die van de Keure belast ende bevolen wordt, *het voorseyde privilegie in alle syne Poincten te doen*

A. 1217. N. v. *onderhouden* ende effect forteren, ten einde het contrarie doende, 'er geene oorsaecke ende redenen tot onlusten ende verwyderingen wierden gegeven. Ende dat sy luyden haer souden hebben te wachten van syn Majt in het toekomende hier over meerder moeyelyk te syn.

Ik sal alle devoiren aenwenden om eene copye van dese missive machtig te werden: ofte ten minsten een extract, raeckende het onderhouden van het geseyde Privilegie ende Uwel Ed. Achtbren 't selve toesenden soohaest my behandicht sal syn: ende vorder alles doen, t' geen van mynen schuldigen plicht is.

Ik ben ook onderricht, dat de Schepenen van de Keure sedert het jaer 1648. wel by vyf ofte ses verscheyde sententien, het onderhouden van t' voorgeseyde *Privilegie* souden geconfirmeert hebben. Van alle dewelke my toegeseydt is, dat copyen sullen overgesonden worden. Uwel Ed. Achtbren gelieven te vertrouwen dat niet alleen in dese maar alle voorvallen sal bethoonen myne yverige gehoorsaemheyt in t' bevorderen van derselver commandementen. Waer mede eyndigende,

Edele, Erenfeste, hooch Achtbare Wyse, seer Voorsichtige Heeren,

Bidde Godt Almachtig U Wel Ed. Achtbden Regeeringe te willen overstroomen met allerley heil ende voorspoedt, blyvende altydt

U Wel Ed. Achtbaerheden
Onderdanigen Dienaer

Tot Brussel den 28. Augusti 1662. T. V. Sasburch.

Edele, Erentfeste Hoochachtbare, Wyse, seer voorsichtige Heeren,

Myn Heeren. Ik hebbe na alle aengewende devoiren eyntlyk de resolutie bekomen van syn Majts Priveen Raedt alhier, raekende het onderhouden van de privilegien, gelyk UWel Ed Achtbden uyt dese nevensgaande verclaringe sullen gelieven te verstaen.

Ende vertrouwe vastelyk dat die van Gent in het toecomende sullen supersederen de Ingesetenen van UWel Ed. Achtbden met arresten *tegen het privilegie* te becommeren. Indien U Wel Ed. Achtbden mochten oordeelen hier omtrent noch ijets anders wierde gerequireert, sal derselver bevelen in alle onderdanichheijt afwachten, ende ook na mijn gering vermogen achtervolgen.

Waer mede eyndigende

Edele,

Edele, Erentfeste, Hoochachtbare, Wyse, seer Voorsichtige Heeren. A. 1217.
Bidde Godt Almachtig het hem gelieve U Wel Ed. Achtbden Regeeringe N. 2.
alomme te zegenen ende blyve altydt

U Wel Ed. Achtbaerheden
Onderdanigen Dienaer
T. V. Sasburch.

Tot Brussel den 4. Octobr. 1662.

La declaration cy requise n'est necessaire puis que L'Intention de sa Mate. est & sera tousjours de faire observer ensuite du traitté de paix Les privileges des subjets & Vassaux de part & d'autre, dont Ils estoient en possession devant la guerre; fait a Bruxelles le 23. Septembre 1662.

B. Blondele.

Denique exstat in *Archivis urbis* Liber, cui nomen: *Formulier-bouck van alle acten, die ter Griffie der Stadt Middelburgh gedepescheert worden*, in quo Libro, circa a. 1687. scripto, inter alia, fol. 66. vs. haec habentur notabilia.

Extract uyt het Privilegie *de non arrestando* gegeven aan de burgers van Middelburg. Beginnende:

In nomine patris et filii et Spiritus sancti amen. Haec est lex, quae kora dicitur oppidanorum de Middelburgo, firmata iuramento earum personarum, quarum tam nomina quam sigilla supponuntur, quocumque oppidani de Middelburgo se vel sua moverint, sub protectione et conductu AMBORVM COMITVM *et eorum* IVSTITIARIORVM *erunt, qui nihilominus omnibus tam peregrinis quam indigenis in Middelburg venientibus firmam pacem praecipiunt* — — — — —

Illos de Middelburgo nemo arrestabit, id est, pandabit (nisi pro propriis maleficiis) in duobus Comitatibus, id est Flandriae et Hollandiae hanc legem iuraverunt Domina Iohanna Comitissa Flandriae, Wilhelmus Hollandiae Comes, et eorum Castellani de Zelandia, ipsis de Middelburgo inviolabiliter observandam, anno ab incarnatione Domini millesimo ducentesimo septimo decimo.

Concordat cum Originali.

Quae formula *concordat cum Originali* satis aperte docet, hanc Choram *in Originali* praecedente adhuc seculo extremo fuisse superstitem; nisi si quis per hanc subscriptionem duntaxat intelligendum censeat, eam concordare cum *Originali*

A. 1217. N. V. *nali scriptura*, quae habetur in *Aureo Registro* supra memorato. Agnovit autem ipse Imperator *Carolus V.* Comes Holland. Opidanorum Mediobur gensium Privilegium *de non arrestando cive Mediob.*, quo ab antiquis inde temporibus usi sint, illudque etiam contra molimina Officiarii Regis primarii valere iussit a. 1517. ut probo ex Charta inedita, quam descripsi ex alio *Registro Pergameno Authentico* urbis *Middelb.* n°. 3. fol. 24. iussu Regis Philippi exarato et comprobato; in quo

Copie van eendre acte aengaende Ian Iacobs z. woenende op de nyeu Kaye gheuanghen by den Proufst.

d. 29. Aug. 1517.

Sur ce que les Bourgmaisters & Escheuins de ceste ville de Middelbourg eussent requis au Roy nre Sgr. Que vng nomme *Iehan Iacobs z.* demourant sur la neufue caye lez led. Middelbourg leur bourgois & soubzmanant, lequel le Preuost de lostel dud. Sgr. Roy auoit prins & apprehende pour certain cas criesme ou delict quil luy impose auoir commis & perpetre leur fust rendu & restitue pour en faire la pugnicion & correction ainsy quil appartiendroit, attendu quil est *leur bourgois & soubzmanant* & que le cas dont lon le veult chargier auroit este commis & metes & soubz la jurisdiction de lad. ville de Middelbourg Soustenant que en vertu des *Priuileges* a eulx octroyez & accordez *par feus les tresnoble Predecesseurs* du Roy que Dieu absoille & *dont Ilz ont de tout temps paysiblement joy & vse* la congnoissance leur en doit competer & appartenir Aquoy de la part dud. Preuost eust este soustenu au contraire pour pluisrs. raisons & moyens par luy alleguez, finablement *apres que les Priuileges* dont lesd. de Middelbourg se vantent ont *este veus & visitez ou conseil du Roy*, & quil est *souffissamment apparu* que jceulx de Middelb. en ont plainement & paisiblement joy & use. Pareillement que led. prisonnier est bourgois demourant en la jurisdiction desd. de Middelbourg & le cas a luy Impose commis en icelle, le Roy par laduis des Chief & Gens de son *priue Conseil* A ordonne & ordonne que le proces dud. *Iehan Iacobs z.* prisonnier se fera par main commune Assauoir par led. Preuost & deux des Escheuins ou autres deputez par la loy dud. Middelb. Et ce fait led. Prisonnier comme leur Bourgois manant & habitant en leurd. Iurisdiction leur fera rendu & deliure pour sur led. proces rendre leur sentesi telle quil appartiendra par raison & justice, & quilz trouueront la matiere y estre dispose. Ainsy fait a Middelb. le xxixe. jour daoust lan mil chincq cens & dixsept. Ainsy signe

Verderue.

Postremo

Postremo, ut ſciamus etiam, quorſum dilapſum ſit ipſum Chartae autographae documentum; en tibi verba Ill. Viri VAN CITTERS, qui ab a. 1702 – 1711. Medioburgi fuit cum *a ſecretis*, tum *ſyndicus*; in cuius ditisſima Chartarum collectione MSS. T. I. ad a. 1217. penes Vir. Ampl. ac Conſulem IAC. VAN CITTERS haec habentur: *Keure van Graef Willem ende Iohanna Gravinne van Vlaenderen aan die van Middelb. ter Secret. van Middelburg geregiſtreert int I°. G. R.* [gulden Register] *fol.* 95. *en op den* 16... AAN DEN HOVE IN ORIGINALI OVERGELEGT. Vnde patet, *hoc Diploma* olim in Lite quadam ad *Curiam Provincialem Holl. et Zeel.* Hagam Com. eſſe miſſam; unde fortasſe nunquam rediit. Saltem quidquid inquiſivi, inveniri non potuit. Abunde tamen haec, quae ſupra dedi, ſufficiunt, opinor, ad vindicandam huius Chartae fidem. A. 1217. N. V.

N. XCIV.

WILHELMO Comite Hollandiae in terra Sancta peregre abſente, BALDVINVS Comes de Benthem, Procurator Hollandiae, benefacit Abbatiae Mediob. et litem cum Nobili viro de *Zubburg* dirimit. A. 1218. N. 1.

A. 1218.

Ad Excurs. VII. p. 279.

(Ex Antiquo Chartulario Abbatiae Mediob. fol. XII. in Archivis Camerae Ration. Zeeland. Loculo 116 - 117.)

In nomine Sanctae et indiuiduae trinitatis. Ego BALDVINVS Dej gracia *Comes de Benthem* et *Procurator Holland.* (1) No-

(1) *Procurator Holland.*] Obſervent Politici nostri mentionem *Procuratoris Hollandiae.* De quorum origine multi multa. Sunt qui hos Comitum *Procuratores*, ſive *Praeſides Praefectosve*, repetant ab eo tempore, quo Comites ex *Domo Hannonienſi* ſuccedebant, et in Hannonia delitescentes, vel *fra-*

A. 1218. N. 1. Notum facio tam presentibus quam futuris · quod HADEWIGIS vidua DODINJ de *Subburg* et filij ipsius *Ioh.* et *Sym.* et parentes filiorum remiserunt *Abbati* et fratribus de *Middelburg* pro anima patris suj *Palafridum*, quem pater eorum ab eisdem habuit ad vitam suam tantummodo · non de aliquo jure sed de gracia, Cum autem *decimas*, quas pater eorum ab Abbate habuerat in *feodum* recepissent · easdem decimas tam *agnorum* quam *annone* · *Abbatj* pro quadraginta marcis obligauerunt · talj conditione, quod dictas decimas infra triennium redimere non possent, nec etiam post triennium nisi ad proprios vsus · De redemptione autem hic modus obseruandus est · Quandocumque

fratres vel *filios*, vel alios etiam, *Vicarios* sibi substituebant. Substitutio in his etiam vera! Sic enim statim, ut *Iohannes* II. Hannonius in Hollandiae Principatum succesfit, is in Hannoniam revertit, relicto *Vicario* fratre GVIDONE et filio WILHELMO annorum XV. M. STOK. D. III. bl. 53. vs. 856. sqq. Ab hoc autem tempore Comites plerumque erant absentes; quo spectant verba WILHELMI PROCVR. p. 611. de WILHELMO III. *Ioannis* II. successore: *veniat quandoque visitare fructuosam magis* HOLLANDIAM, *non semper aspiciens* HANNONIAM *floribus speciosam*. Alii *Praefectorum* originem quaerunt sub tempora ALBERTI BAVARI, putantque *Albertum* a. 1389. primum dedisse exemplum in IOANNE *Dom. de Arkel*, qui apud IO. DE LEID. *Chron. Belg.* L. XXXI, C. 40. audit *Rector sive vicecomes Holl. et Zeel.* PHILIPPVM autem Ducem Burg. hanc dignitatem firmius stabilivisse, constituto Tribunali sive Curia, quae eius vices sustineret, neque amplius esset ambulatoria, sed certo loco adstricta; quod nondum hactenus obtinuerat. Mitto alia. In tanto autem sententiarum divortio ea sola sententia vera esse videtur, quae statuit, Comites semper suos habuisse *Praefectos temporarios*, qui illorum *absentium* vices gererent, quamquam hi postea *perpetui* esse coeperint. Multa nostris in scriptoribus dubia, incerta, fallacia, corrigi possent, si melius attendere-

que voluerint redimere · in festo Sancti Bauonis. soluent quinque marcas Abbati · sub testimonio Conuentus et *Hominum* Abbatis, et reliquos denarios integre ante aduentum Domini · Alioquin Abbas eo anno decimas dictas obtinebit · A. 1218. N. 1.

Hoc autem factum est coram me et Domino THEODRICO DE VORNE ·

Et ANDREA IVDICIARIO FLANDRIE (2),

Et *Abbate de Tongerlo* et *Hominibus* Comitis, quorum hec sunt nomina:

Otto Dapifer ·

Heinricus de Kats ·

Dodi-

deretur ad *Comitum* ac Terrae nostrae *Dominorum* potentiam, ac supremam potestatem, ex qua omnis reliqua iurisdictio, administratioque Politica, tamquam à fonte suo primigenio dimanavit. A primis quidem temporibus ipsi Comites, quantum penes ipsos erat, res publicas administrabant, et circuitu annuo instituto, publico ministerio, et in dominiis suis primarii *iudicis* et *domini* munere fungebantur; verum si forte absentes essent, seu per bella seu per alia negotia impediti, *iudicem*, seu *praefectum*, *vicecomitem*, *gubernatorem*, sive ut hic vocatur *procuratorem terrae*, constituebant, qui *nomine Principis* omnia ea peragebat, quae ipse alioqui *Princeps* peregisset. De eiusmodi *Praefectis* vel *Vicecomitibus*, vel quocumque nomine vocitare lubet, pristino aevo a Comitibus primae familiae iam institutis nonnulla dicere possem, quae hoc argumentum illustrarent. Sed haec nunc non ago. Pauci perspexerunt, iam ab antiquissimis Comitum temporibus repeti debere originem *Praefectorum sub Comitibus* (Belg. *Stadhouders onder de Graven*); pauci etiam horum munus intelligunt, et hinc coegerunt consequentias varias, quae ab hodiernis temporibus admodum alienae sunt. Sed haec alibi distinctius, varias exhibuisse sententias nunc contentus.

(2) *Iudiciario Flandrie*] Quantivis pretii haec Charta est ob mentionem huius *Iudiciarii Flandrici*, ut videri potest ex not. supra p. 404.

A. 1218. N. 1.

Dodinus · f · Sijmonis ·

Sijmon, qui dicitur Steneric ·

Heinricus f · Euerdeij (3) ·

Symon · f · Gerolfj ·

Will. f · Dodinj ·

Heinricus · f · Hugonis ·

Simon f · Bonifacij ·

Datum anno Dominice Incarnationis M · CC · XVIII ·

Vt autem hoc ratum et inconuulſum permaneat, preſentem paginam Sigillj mej impreſſione et aliorum *bonorum* virorum ſcilicet

Domini · Th. de Vorne *Castell.*

Et ANDREE IVDICIARIJ FLANDRIAE,

Et Abbatis de Tungerlo,

ſigillis fecj communiri ·

(3) *Euerdeij*] Nobilis huius Familiae non meminit MS. Dom. DE GRIJPSKERKE, *Deſcr. Zeeland.* neque ex eo V. D. TE WATER, *Hoog Adelyk en Adelryk Zeelant* a. 1761. Occurunt tamen in alia Charta inedita a. 1361. d. 5. April. penes me, *Bartholomeus Alaerdt ſer Euerdeijs ſons ſone*, et *Willem Alaerdt ſer Euerdeijs ſons ſone van Bigghenkerke*, tamquam *homines* Comitis Holl. et Zeel. Plura de hac familia ex Chartis posſent ſuppeditari, quae omitto.

N. XCV.

N. XCV.

LVDOVICVS Comes Losſenſis, conſentiente *uxore ſua* ADA, dona Monaſterii Herkenrodenſis auget. A. 1218. N. II.

A. 1218.

Ad Excurs. XI. p. 496. et Cod. Diplom. p. 294, 346.

(In MANTEL. *Hist. Loss.* p. 125. et hinc MIRAEI *Opp. Dipl.* T. II. p. 845.)

In nomine ſanctae et individuae Trinitatis. Ego LVDOVICVS *Comes de Los* notum eſſe volo omnibus hoc ſcriptum intuentibus, quod pro remedio animae meae et praedeceſſorum meorum, de aſſenſu Domini Epiſcopi Leodienſis, VXORE MEA IDA (1), et fratribus meis HENRICO et ARNOL-

(1) *Ida*] Fueritne nomen *Idae*, an *Adae*, uxori Ludovici magis familiare, eo quo vixit tempore, dicere non auſim. Nomen *Adae* hodie est vulgatius. *Ida* vero et *Ada* idem est nomen. Sic WILHELMI I. Com. Holl. filia IO. A LEID. *Chron. Belg.* L. XIX. c. 9. vocatur IDA *Abbatiſſa Reynsburgenſis*, quae tamen in Epitaphio apud BOXHORN *Theatr. Holl.* p. 224. audit: ADA. FILIA. WILHELMI. PRIMI. — IN REINSBVRCH ABBATISS. Idem A. LEID. L. XXI. c. I. alio loco *Adam* ſcripſit. Immo haec ipſa *Ada Ludovici* Loss. uxor nostris Scriptoribus etiam IDA vocatur: A. LEID. *Chr. Belg.* L. XIX. c. I. *Theodericus duxit in uxorem Adelheydin — — de qua duas excellentis formae ſuscepit filias, vidl. Adelheydim et* IDAM. *Adelheydis — — non genuit.* IDAM *vero Luduicus Comes Losſenſis contra voluntatem totius Hollandiae ſibi in coniugem deſponſavit.* Hinc non mirum, in Losſenſibus documentis haec nomen ita etiam inveniri, unde hic p. 347. varians lectio *Mantelii* pro *Ada* IDAM exhibet. Nulla igitur ratio est, cur Vir Ill. HVYDEC. D. II. bl. 156. IDAE nomen corruptum cenſeat; multoque minor, cur pro *Ada* ſive *Ida Aleidim* ſubſtituere conetur: qua de re dixi in not. p. 293.

A. 1218. N. 11. NOLDO consentientibus, dilectis sororibus nostris Sanctimonialibus de HERKENRODE fructus decimarum nostrarum de *Hasselt*, de *Kermpt*, et *Curingen* et de *Stockrode*, cum omnibus appenditiis suis, in eleëmosynam contradidi, et super altare B. Mariae Virginis in *Herkenrode* praesente Conventu, deportavi, ut eosdem fructus libere et quiete cum omni integritate percipiant; donec vel de me, vel de legitimo meo haerede, quadringentas marcas Leodienses recipiant, quae mihi ad opus *Ierosolimitani itineris* (2) commodarunt. Et notandum, quod si Decimae istae vel a me vel ab heredibus meis redemptae fuerint, fructus illi, quos eo usque praedictae Sanctimoniales perceperunt, in sortem non debeant computari, eo quod, ob spem vitae aeternae, ipsos fructus eis in eleëmosynam libere et absolute contulerim: ut pro meis praedecessorumque meorum excessibus fideliter orent. Et si, casu emergente, eas redimi contigerit, ex integro tota pecunia eis simul exolvatur; ut si alia bona comparare voluerint, prompta habeatur. Vt igitur haec stabile robur obtineant firmitatis, praesentem paginam sigillo meo, cum *Sigillis*, tam VXORIS MEAE (3), quam fratrum meorum, feci in testimonium communiri. Testes autem huius rei sunt:

Wil-

(2) *Itineris*] De hoc itinere vid. Cod. Dipl. p. 377. not. (3).

(3) *Vxoris meae*] Num hoc Adae Sigillum adhuc supersit, investigare nondum potui. Quidquid enim per viros magnae auctoritatis Rever. Matronam,

Wilhelmus Persona de Hasselt. A. 1218. N. 11.

Wilhelmus de Pietersеim.

Walterus frater eius.

Arnoldus et Hermannus, frater eius, de Elslo,

Conrardus de Hubertinchen.

Godefridus de Lewis.

Robertus de Berle.

Raso de Curtereseim.

Theodoricus Castellanus de Loos.

Walterus de Bere.

Henricus de Ioer.

Robertus de Coswerem.

Lambertus Castellanus de Duras,

aliique praesentes, tam *Nobiles* quam *Ministeriales*.

Acta sunt haec anno Dominicae Incarnationis millesimo ducentesimo octavo decimo.

nam, Herkenrodae Abbatissam, hac de re rogatum ivi, impetrare ab ea non potui, ut Originalem Chartam visui exponat, quamquam habere se has Ludovici Chartas confiteatur. Si meliori in posterum fortuna gaudere mihi contingat, publice id exhibebo.

A. 1218.
N. III.

N. XCVI.

ARNOLDVS Comes Losfenfis, fratris LVDOVICI fucceffor, confenfu uxoris ALEIDIS, nonnulla Privilegia concedit Sanctimonialibus de Herkenrode.

A. 1218. post menfem Iulium (1).

Ad Excurs. XI. p. 494. et Cod. Diplom. p. 294. not.

(Ex MANTELII *Hasfeleto* pag. 9. et *Histor. Losfens.* p. 126. MIRAEI *Opp. Dipl.* T. II. p. 846.)

A. In nomine fanctae et individuae trinitatis. ARNOLDVS Dei gratia *Comes de Los.* — — Factum dilectisfimi fratris et Domini piae memoriae LVDOVICI Comitis. — — — — — — — — Praeterea indigentiae et necesfitati earumdem fororum noftrarum in omnibus providere volentes ad maiorem confirmationis praedictae cautelam [a], ob remedium etiam peccatorum noftrorum, ius *patronatus* Ecclefiae de *Hasfelt* cum ceteris Ecclefiis fibi attinentibus, quod in manu noftra tenebamus, de confenfu *uxoris* noftrae ALEIDIS COMITISSAE, libere contulimus, nec non pifcationem a magno ponte ad molendinum de *Thulth*, ad refectionem infirmorum fuperaddidimus etc. Teftes autem huius rei funt:

Wilhelmus Perfona de Hasfelt. Theo-

a Hasfel. *caufam.*

(1) *Iulium*] Ratio notae Chronicae fatis est manifesta. Obiit Ludov. Loss. d. 29. Iul. a. 1218. cui ARNOLDVS fuccesfit. De hac *Aleide* quae dicere deftinaveram, fupra iam occupavi, not. p. 294.

Theodoricus de Heinsberghe. A. 1218. N. 111.
Osto[b] de Borne.
Wilhelmus de Peterseim.
Conrardus de Hubertingen. — — — —

Acta sunt haec anno gratiae millesimo ducentesimo octavo decimo.

b Male in Edit. *Otto*.

Confirmatio eiusdem Chartae A. 1218.

Ad Excurs. XI. p. 494.

(Ibid. et apud MIR. *Opp. Dipl.* T. II. p. 846.)

B. Eodem anno Episcopus Leod. HVGO hanc ARNOLDI et fratris LVDOVICI Donationem approbavit, cuius Charta exstat in MANTEL. *Histor. Loss.* p. 127. ubi sic: „ *Ad notitiam* — — pervenire cupimus, quod Vir Nobilis piae memoriae LVDOVICVS Comes de Los, cum adhuc viveret — — ob salutem animae suae ac Praedecessorum suorum, in manus nostras reportavit. Postea vero ipso viam universae carnis ingresso, dilectissimus frater eius ARNOLDVS, qui et nunc post ipsum Comes est, — contulit, uxore sua ALEYDE *Comitissa* pium praebente assensum ".

N. XCVII.

A. 1218. d. 6. Sept.

N. XCVII.

HENRICVS Dux Brabantiae, praesente ARNOLDO Comite de Los, benefacit Ecclesiae *Eihamensi.*

A. 1218. d. 6. Sept.

Ad Excurs. XI. p. 494.

(Ex Autographo in Abbatia S. Michaëlis Antwerpiae, Caps. 47. n. 4. Exstat descripta ibidem Tom. IV. n. 116.)

HENRICVS dei gratia *dux lotharingie* omnibus hoc scriptum videntibus in perpetuum Notum facimus tam presentibus quam futuris quod nos jntuitu dei et gloriose virginis procurationem quam exigere solebamus ab altari de *Dornen* remisimus jn perpetuum Ecclesie et conuentui *eihamensi* · Vt autem hoc a nobis et nostris successoribus jnuiolabiliter obseruetur · presentem paginam nostro sigillo et testium nominibus corroboratam ipsis dedimus in testimonium et securitatem · Testes ·

H. filius noster ·

A. Comes de Los ·

A. de Bigardes ·

A. de Scolo ·

R. de Boshut ·

Deiso ·

Hu. de arschot · et alij quam plures ·

Da-

Datum · anno · Domini M · C · C · XVIIJ · feria · v^a. ante nativitatem beate mariae · A. 1218. d. 6. Sept.

* * *

Appendet ex cauda pergamena Sigillum magnum ae rotundum flavi coloris, repraesentans Equitem cum lancea, cuius ex circumscriptione restabant literae SIGILLVM hEN· In Contrasigillo habetur Eques currens cum gladio in dextra cum his verbis: ······· RChIONIS.

N. XCVIII.

Capitulum *S. Mariae* Traiect. convenit cum MACHTILDE uxore HENRICI de Teloneo in *Smithuse*, et curtibus *Ewijk* et *Malberg*, eaque sub annua pensione variis conditionibus locat (1). A. 1219. N. 1.

A. 1219.

Ad Cod. Dipl. p. 198.

(Ex Archivis Eccles. S. Mariae Traiect.)

IN NOMINE DOMINI · Noscant presentes · sciant posteri qualiter *capitulum sancte Marie* in *traiecto* · conuenit cum

MACH-

(1) *Locat*] Meminit huius Chartae Vir Cl. A. MATTHAEVS not. *ad Anonym. Traiect.* p. 187. *Aliud habeo diploma ex Tabulario Canonicorum Ecclesiae S. Mariae, quo teloneum in Smithusen, praedia Ewic* etc. Non dedit tamen Chartam. An alibi exhibuerit, nescio. Est autem scriptum per formam *Chirographi*, de quo vid. supra p. 198. Dimidia literarum pars hanc sententiam facit: *Sancta Maria Virgo intercede pro toto mundo.*

A. 1219. N. 1. MACHTELDA uxore HEINRICI (2) *de Smithuse* · et eius filia OLELDA · de teloneo in *Smithuse* · et curtibus *ewik* · et *malberge* · ecclesie uacantibus · · sub annua pensione recipiendis · Sane iam dicta MACH · et OL · filia coniunctis manibus receperunt prenominata bona de manu capitulj quoad uitam suam omni prorsus herede aut hereditario iure exclusis ita duntaxat quod prefata MACH · quam diu uixerit · sicut in integra procuratione predictorum bonorum nec fratres aliquem habeant respectum ad filiam sed ad matrem solum · ita quod ipsam pensionem certis temporibus fratribus soluat · videlicet xx[ti] · · et unam libram in festo palmarum · et totidem libras in festo sanctj iohannis baptiste · Item · c · modios tritici in festo Remigij · · et alios · c · modios in festo vvalburgis preter seruitium quod debetur nunciis ecclesie in ascensu ipsius nauis · videlicet dimidia marca . et in descensu ferto uel porcus valens fertonem · Si uero contingat matrem decedere filia superstite · filia succedet matri in integram procurationem supradictorum bonorum et pretaxatam pensionem certis temporibus fratribus in solidum persoluet · Quod autem hec iam dictis terminis · sine diminutione et partitione premissa etiam bonorum indempnitate persolueret · iurauerunt in altari sancte' Marie' · Ambabus autem

et

(2) *Henrici*] Nota hinc Origines *ka*, ut patebit conferendo Chartam Nobilis Familiae Dominorum *de Lec- Folperti de Lecka* infra a. 1228.

et matre et filia decedentibus · et folperto marito olim · super- A. 1219. N. I.
stite · qui nullam omnino in bonis predictis habet warandiam · prememorata bona · erunt ecclesie uacantia . et libera ita quod capitulum cui uelit conferre possit · Quin etiam [6] pensionem suam parate soluere nec uellet nec ualeret · libera esset ecclesia ab ipsis · et pro uoluntate sua disponeret cum bonis suis · Et ne in posterum super predicto contractu aliquis suboriri possit ambiguitatis scrupulus · presens scriptum est editum · ecclesie sigillo roboratum ·

Nomina testium qui huic contractuj interfuerunt sunt hec ·

Reinboldus · maior decanus · qui et prepositus sancte' MARIE' · vogelo · Bruno · Waltherus · Wicherus · Paridanus · Heinricus · CRistianus · Iohannes · Engelbertus · Conradus · Guntherus · Reinboldus · Iohannes · canonici sancte' MARIE'.

Hermannus · Theodericus · Reimarus · canonicj sancti saluatoris ·

Gozwinus et Matheus · canonicj sancti MARtinj ·

Laicj Folpertus de lecka ·

Gerardus de merlo ·

Stephanus Kater ·

Albertus de rade ·

Egidius de brokhuse ·

Heinricus de lope'ke' ·

Acta sunt hec · Anno uerbi incarnatj · M° · CC° · XIX ·

A. 1219. N. I. INdictione VIJ. Episcopatus domini Ottonis secundi anno IIIJ.

* * *

Adest Sigillum, quod tamen nec appendet nec affixum est; sed singulari quodam modo ope duplicis incisurae dorso Chartae insertum est.

N. XCVIII.

A. 1219. N. II. ARNVLFVS Comes Lossensis cum coniuge ALEIDE confirmat donationem GOTBERTI *de Orbais* factam Monasterio S. Catherinae.

A. 1219.

Ad Cod. Dipl. p. 295. not.

(Ex MANTEL. *Histor. Lossens.* p. 176.)

IN nomine Domini. Amen. ARNOLDVS *Comes de Los.* Praesentibus et futuris in perpetuum; cum tempus succedens tempori rerum abducat memoriam, ea quae coram nobis rationabiliter sunt acta, ut perpetuo robore subsistant, scripto necessarium duximus confirmanda: ea propter notum facimus praesentibus et futuris, quod vir Nobilis GOTBERTVS *de Orbays* Curtim *Mielem* cum omni integritate Iustitiae in Scabinis, in mansionariis, in molendino, in agris, in telonio, in pratis, in sylvis, cum omnino attinentiis omnibus, et quidquid in eandem curiam iuris attinere dignoscitur, quod suum erat Feudum,

dum, nostrum vero Alodium, ad utilitatem Ecclesiae S. Catharinae, in praesentia hominum nostrorum, de assensu omnium heredum suorum, in manus nostras libere resignavit sororum usibus, in praenominata Ecclesia regulariter conversantium, profutura perpetuo. Nos vero ipsum locum constructioni Monasterii earundem aptum prospicientes, facilem ac pium adhibuimus assensum, et locum cum omnibus supra nominatis bonis Ecclesiae B. Catharinae legitime et absolute contulimus, pro nostra fratrumque nostrorum dignae memoriae LVDOVICI et Henrici Comitum salute, ipsam Ecclesiam, et omnia quae impraesentiarum possidet bona, vel Deo donante in futurum possidebit, sub nostra tutela statuentes. — Nostro et uxoris nostrae Dominae ALEYDIS *Comitissae*, quae praesens factum nostrum approbavit, sigillo confirmavimus — — A. 1219. N. II.

[Sequitur ingens testium numerus.]

Actum anno gratiae MCC. nono decimo, *Leodii*, praesidente HVGONE Ven. Episcopo.

N. XCIX.

A. 1220. WILHELMVS Comes Hollandiae et MARIA uxor eius agnoscunt, se mediam partem proventuum *de Scakerslo* in feudum accepisse ab HENRICO Duce Brabantiae (1).

A. 1220. M. Febr.

Ad Cod. Dipl. a. 1260. d. 12. Oct.

(Ex BVTKENS *Troph. de Brab.* T. I. Preuv. L. IV. p. 68. et hinc MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 178.)

Item certaine lettre commencante; *Wilhelmus Hollandiae Comes et Maria uxor eius*; par la quelle il faict à sçauoir, qu'il at receu en fief de *Henry Duc de Lothier*, la moictie de *Scakerslo*; comme plus à plain appert par la lettre, estant en date de l'an de nostre Seigneur M. CC. XX. au mois de Feburier, et at la ditte lettre un grand trou au millieu, mangé des souris, et au dos est escript. *Quod medietas proventuum de Scakerslo debentur Duci* [*scilicet Brabantiae*].

(1) *Brabantiae*] Exstat apud MIER. *Chart.* D. I. bl. 204. a. 1229. Charta, qua *Wilhelmus* et *Henricus* filii *Goten* vendunt FLORENTIO Comiti, Wilhelmi nostri filio, quidquid habent in *Scakerslo*, — *in officio*, *decima*, *et hereditate.* Porro p. 208. Charta a. 1231. per quam idem FLORENTIVS omnem terram *de Scakerslo* cum omni iure, quam et quod Ecclesia *de Roden* habebat, pacto hereditario recepit. Vnde patet, Comites illic etiam limites suae ditionis protendisse. Tenebat autem illic GODEFRIDVS Dom. *de Breda* etiam feudum suum a Duce Brab. vid. supra a. 1212. d. 25. Febr. p. 342.

N. C.

N. C.

FREDERICVS II. (1) Imperator, a. 1218. manu iniecta terris *Alostanis*, *Wasiae*, 4 *Ambactis*, et 5. *Insulis Zeelandiae*, quas IOANNA Comitissa Flandriae ab Imperio, WILHELMVS vero I. Comes Hollandiae ab illa tenebat, eas in Comitiis Francofurtensibus in feudum concesserat WILHELMO I. Comiti Hollandiae. Nunc vero Rex Henricus hanc sui patris sententiam irritam declarat, easdemque terras restituit IOANNAE Comitissae Flandriae: cui HENRICI Regis revocationi (2) se praesentem interfuisse, per has literas, testatur ENGELBERTVS Archiepisc. Coloniensis. A. 1221. d. 6. Maii.

A. 1221. d. 6. Maii.

Ad Excurs. VII. p. 206, 207. 280.

(Ex Originali, in Archivis Insulensibus.)

ENGHELBERTVS Dei gratia sancte *Coloniensis* Ecclesie *archiepiscopus*, omnibus quibus Litteras istas videre contigerit, salutem

(1) *Fredericus II*] Fredericus II. Henrici VI. filius natus est a. 1193. Rex electus a. 1212. unctus a. 1215. mortuo Ottone R. insignia Imperii a. 1218. recipit; a. 1220. filio suo *Henrico* h. n. *VII.* Principibus commendato, Romam proficiscitur, et d. 22. Nov. Imperator consecratur; intratque Siciliam; constituto *Engelberto* Colon. Archiepiscopo tutore filii sui Henrici et Provisore Imperii. Idem Engelbertus sq. a. 1222. hunc *Henricum* Aquisgrani coronandum curavit. Is igitur hanc terrarum restitutionem recte declarat, *per consilium suum* esse factam.

(2) *Revocationi*] Testatur de hac revocatione etiam V. Nob. DE GRIJPSKERKE *Descript. Zeeland.* MS. p. m. 110.

A. 1221. d. 6. Maii. tem in Domino. Noveritis quod presentes fuimus ubi Dominus noster HENRICVS illustris *romanorum Rex* et semper augustus Revocavit in irritum et ad nichilum redegit *sententiam* illam que Data fuit apud *franckenvorde* pro *comite hollandie* WILLHELMO contra egregiam *flandrie et haynonie comitissam* IOHANNAM, videlicet de eo quod ipse comes WILLHELMVS recepit *in feodum* de Domino nostro Karissimo FREDERICO Dei Gratia tunc romanorum Rege et semper augusto nunc autem Imperatore, terram quam ipse tenuit *in feodum* de prefata *Comitissa* et rationes exposuit Dominus Rex HENRICVS sicut in litteris suis quas dedit super hoc prenominate *Comitisse* plenius continetur et hoc protestamur quia per Consilium nostrum factum fuit, et in huius rei testimonium presentes litteras

m. 110. qui Regis literas suo tempore *Rupelmondae* exstitisse scribit, datas *M. Martio* [l. *Maio*] a. 1221. „ Tot Rupelmonde is onder anderen een Brief „ van Roomschen Koning HENRICVS „ in 't Latyn geschreven in Meerte 's „ Iaers 1221. by dewelke Hooggem. „ Keizer HENRICVS revoceert de „ sententie te FRANKFORT [a.1218.] „ gegeven in faveur van WILLEM „ Grave van *Holland* en *Zeeland* en „ Hre. van *Vriesland*, tegen IOHAN„ NA Gravinne van *Vlaanderen*, by „ dewelke den geseyden Grave Willem „ was geadmitteerd te verheffen van „ FREDERICVS Roomsch Coning „ *de Vyf Eilanden van Zeeland*, dewel„ ke hy hadde moeten verheffen van „ IANNE Gravinne van *Vlaanderen*". Nimirum, teste D'OVDEGERST *Chronique de Flandre*, Imp. Fredericus his terris Imperialibus, *Alosto*, *quatuor Officiis et Insulis Zeelandiae* manum iniecerat, quia IOANNA Comitissa Flandriae has relevare neglexerat, easque in feudum dederat WILHELMO I. Comiti Hollandiae, ut pluribus docui EXCVRS. VII. Nunc Henricus Frederici patris donationem irritam declarat.

nis fieri fecimus sigillo nostro sigillatas. Datum *Maghuntie* feria quinta post Inventionem sancte Crucis anno Dominice Incarnationis millesimo Ducentesimo Vicesimo primo. A. 1221. d. 6. Maii.

* * *

Collationné a l'Original en parchemin scellé du seel dudit ENGHELBERT, en cire brune pendant a double queue de parchemin, etant dans la Tour des Chartes de la Chambre des Comptes du Roy a lille, par nous Ecuier Seigneur de Maillart, directeur et Garde des Chartes de laditte Chambre des Comptes, a lille le 10. May 1776.

GODEFROY.

N. CI.

WILHELMVS Comes Holl. multas concedit donationes Abbatiae Rijnsburg. A. 1222.

A. 1222.

Ad Chronic. p. 197. a.

(Ex Originali in Archivis Rijnsburgensibus. Habet etiam MIERIS h. a.)

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. Ego WILLELMVS dei gratia *comes hollandie*. notum uolo fieri tam presentibus quam futuris. Quod ego pro remedio anime mee. et pre-

A. 1222. predecesforum meorum ecclesie Sancte Marie in *Rinsburg* centum libras assignaui accipiendas in primis redditibus nostris in *Delf* · et in *Pinacker* et in *Maslant* et in *Nerdina* · Sub tali forma quod primo anno soluantur quinquaginta libre · et secundo anno quinquaginta · Cum dictis centum libris ipsa abbatissa bona nostra in *buckescop* a domino GISELBERTO *de amestel* ad sui Monasterii redimet proprietatem · et dicta bona ipsum monasterium *rinsburgense* integro iure sicut a nobis et predecessoribus nostris possessa sunt in perpetuum possidebit · Insuper domina abbatissa quinquaginta libras filijs domini ECBERTI *de amestel* persoluet · et sic predictum monasterium *rinsburgense* omne ius et redditus in *buckescop* tam de cultis quam de incultis in perpetuum obtinebit · Pro istis vero elemosinis domina abbatissa sacerdotem ad speciale altare in memoriam nostri et ALEIDIS uxoris nostre et predecesforum nostrorum celebraturum constituet · ut igitur tam rationabile factum nostrum firmum et ratum permaneat · et inconcussum a successoribus nostris seruetur · praesens scriptum sigillo nostro firmari fecimus ·

Actum anno gratie · M · CC · XXII · sub banno ·

Huius rei testes sunt ·

Abbas ecmundensis ·

Terekinus Monacus ·

Gerardus decanus Kinmariae ·

Willelmus decanus Rinlandiae ·

Wil-

Willelmus perfona de uorholt. A. 1232.

Heinricus de Norghe.

Albertus cappellanus. Sacerdotes.

Laici uero.

Maria comitisfa.

Isbrandus.

Bartolomeus.

Ibelot de harlem.

theodricus de Wasnar.

Iacobus Kastellanus.

Willelmus de ecmunda et alii quam plures,

* * *

Appendet Sigillum mutilum Comitis fine Cataphracta, in finiftro pectore Scutum triquetrum cum *Leone*, hac perigraphe:

S ...LELMI COMITIS; reliqua fere evanida. In averfa parte Scutum triquetrum cum *Leone*, quod ab Ave tenetur, ubi literae,

.....MES FRISIE.......

Idem esfe Sigillum videtur, quod dedi TAB. XII.

N CII.

A. 1223. M. Maio. Chora Libertatis a FLORENTIO IV. Comite Hollandiae, et eius *Castellano* de Zeelandia THEODERICO DE VOORN, incolis oppidi *Westcapellae* concessa (1).

A. 1223. Mens. Maio.

Ad Excurs. VII. p. 284, 285, 306.

(MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 182.)

Ego FLORENTIVS, Comes *Hollandiae*, et THEODORICVS Dominus *de Voirne*, *Castellanus Zelandiae*; notum fieri volumus -- -- -- quod *eandem Libertatis choram et legem*, quam habent *Opidani de Middelburch*, illis de WESTCAPPEL, mediandian-

(1) *Concessa*] Vix dixeris, utrum hanc Choram Vir Ampl. HVYD. ad STOKE .D. II. bl. 307. sq. reiiciat, an pro genuina admittat. Quum tamen argumentum inde petat, admisisse tamquam genuinam videtur. Nec quisquam hac de re unquam dubitavit. Confirmavit hanc Choram Comitissa MARIA d. 6. Maii a. 1477. exhibens confirmationis suae hanc rationem, *omdat het buiten 't Zegel geheel vergaan was*. Exstat eius apographum apud Vir. Ampl. D. RADERMACHER, Medioburgi. Occasio autem dandae huius Chorae, nec non et alterius *Domburgo* p. 437. concessae, satis ex Contextu et rebus tunc temporis cum Flandris gestis dilucet. Mortuo enim a. 1222. WILHELMO, qui cum Flandris Zeelandiam in commune possederat, FLORENTIVS solus Zeelandiae possessioni inhiasse videtur. Quo autem Oppidanos Westcappellae et Domburgi, quae tunc primaria erant loca, magis sibi obligaret, his Privilegiis illos mactavit: adiecta §. LVII. hac conditione: *si Opidanus alium quam Comitem sibi* DOMINVM *elegisset*, — — *hoc ipse Comes emendabit et iudicabit.* Quod respicit forte *Flandriae Comitem*, quem eo ipso tacite abiurabant. Quas turbas autem hi ausus postea a. 1227. et 1250, ac 1252. dederint, et quomodo a. 1227. FLORENTIVS nihilominus Homagium Flandris praestare coactus fuerit, vidimus EXCVR-

diante iuramento nostro, perpetuo habendam concessimus. A. 1223.

§. I. Quocumque oppidani se vel sua moverint, sub protectione et conductu nostro erunt, et nihilominus omnibus tam alienigenis, quam indigenis, in *Westcappel* venientibus, firmam pacem praecipimus.

§. II. Quicunque in *Westcappel* aliquem percusserit ad mutilationem aut truncationem alicuius membri, ad quartam partem emendabit, vel amplius in duplo, quam si extra choram contigisset, et gratiam Comitis quaeret.

---

§. LVI. Omne forefactum in *Westcappel* contingens, *Comite inter Bornesse et Heidenzee existente*, duplum emendabitur.

§. LVII.

CVRSV VII. Cf. Probb. a. 1227. d. 16. Apr. Nunc tantum proferam observationem Viri D. P. PAVLI. *Diss. de Nexu Feudali inter Flandriam et Zeelandiam* p. 57. (1) ubi de Pace Flandrica inter Margaretam et Wilhelmum II. Com. Holl. agens": „ Tertius, inquit, articulus huius foederis erat *de tenendis placitis in terra Zelandie*, *de equitandis bannitis*, DE IVRISDICTIONE *et* IVSTICIA *exercendis. Dicebat enim idem Rex*, *quod ipse tenebat placita*, *equitabat bannitos*, *exercebat* IVRISDICTIONEM *et* IVSTICIAM *in terra Zelandie. Nos vero* [Margareta Com. Flandr.] *dicebamus*, *quod hoc non poterat facere sine nobis vel Ballivo nostro* etc. Ex quo apparet, Comites nostros sibi aliquando solis arrogasse, ius statuta condendi etc., et simul, hoc meram fuisse usurpationem; falsamque hinc esse conclusionem: *Dantur instrumenta*, *a solo Hollando data* (V. C. a Florentio) *Ergo Flandri hoc jus non habuerunt*. — *Solus* etiam postea, anno 1253. Guillielmus Mediobürgensibus jura ac privilegia dedit (Zie MIERIS D. I. bl. 271.) Sed hoc propterea factum est, quod Margaretae, ob non praestitum clientelae iuramentum, [Rex] ademisset omnia, quae ab imperio in feudum tenebat".

A. 1223. M. Maio. §. LVII. Si opidanus *alium quam Comitem* sibi *Dominum* elegisset, et a tribus Scabinis convictus fuerit, emendabit Comiti decem libras et Opido unam libram.

Et hoc ipse Comes emendabit et iudicabit.

§. LIX. Nullum forefactum in *Westcappel* quadruplicatum poterit excedere.

---

f. Comitium. §. LXI. Illos *de Westcappel*, *infra Comitium Hollandiae*, nemo pandare poterit, nisi pro maleficiis propriis.

Hanc igitur *Libertatis Choram*, quam Burgensibus de *Westcappel* a nobis et a nostris successoribus perpetuo observandam iuravimus, in ipsius confirmationem sigillorum nostrorum appositione fecimus roborari; iis, qui confirmationi interfuerunt, subnotatis; quorum nomina sunt haec:

Balwinus Comes de Benthem (2).
Wilhelmus de Egmonde.
Iacobus Castellanus de Leyden.

Datum et Actum in Middelburch per manum BALDWINI scriptoris (3), anno Dominicae incarnationis millesimo ducentesimo vicesimo tertio, mense maio.

(2) *Benthem*] Idem ille, qui, teste Charta a. 1218. erat *Procurator Hollandiae*.

(3) *Scriptoris*] Huiusmodi *Clerico*, sive Comiti a secretis, usus est Pater Wilhelmus, supra p. 363. sed de his alibi.

N. CIII.

N. CIII.

Chora Libertatis a FLORENTIO IV. Comite Hollandiae, et eius *Castellano* de Zeelandia THEODERICO DE VOORN, incolis Domburgi concessa. A. 1223.

A. 1223.

Ad Excurs. VII. p. 284. sq. 306.

(Ex Originali in Archivis Vir. Nobil. Dynastae de Domburg, facta collatione cum MIERIS *Charterboek* D. I. bl. 188. a. sqq.

In nomine Patris et filii et spiritus sancti. Ego FLORENCIVS *Comes Hollandie* et dilectus ac fidelis amicus meus TH. *Dominus de Vorne Castellanus Selandie.* — — — —

Quocumque Oppidani de Dumburch se vel sua mouerint, sub protectione et conducetu nostro per terram nostram et nostrorum *iusticiariorum* erunt, — — —

AVTOGRAPHVM.	MIERIS.
p. 188. col. a. l. 6. Oppidanis nostris	nostris Oppidanis
l. 7. Dumburch	Domburch
col. b. l. 5. nichilominus. sic infra l. 39. p. 189. col. 1.	nihilominus
l. 6. precipiunt.	percipiunt
p. 189. col. a. l. 4. vel amplius. duplo	vel amplius duplo *cum distinctione.*

A. 1223.

AVTOGRAPHVM.	MIERIS.
l. 6. queret.	quaeret.
l. 7. vulneraverit hominem infra	vulneravit hominem intra,
l. 8. Oppido S lib. (1)	Oppido quinque libras.
l. 13. emendabit S lib. oppido V. sol.	em. quinque libris oppido quinque solidos.
l. 18. oppido . S . lib.	oppido quinque libras:
l 20. Comiti . S . lib.	Comiti quinque libras.
l. 22. quicumque infra koram -- Haec exstant, sed rasurâ deleta, usque ad r. 29. *praedictae litis* inclusa (2)	quic. intra Koram
l. 23. *duas* et *unam* per lituram legi non possunt. Nec etiam reliqui numeri.	duas -- unam --
l. 27. infregérit —	infringerit
l. 35. *verbis*. pro *ubique*. propalaverit.	ubique -- propellaverint
l. 41. infra	intra.

l. 42.

(1) Pro hac nota *S. lib.* MIERIS ubique fere edidit 5. *libras*, quum S. notet *semissem*, scribique debuisset ½ *lib.* Quod insigne vitium hanc Chartam ita affecit, ut comparatio cum antiquis Frisonum Legibus, unde lux petenda, institui hinc nullo modo potuerit. De Chora tamen Westcapellana vidit hoc MIERIS, et monuit D. I. bl. 187.

(2) Quatenus haec in Autographo lineola sive rasura notata ab aliena manu sint adiecta, ignoro. Verum hoc admodum rarum, quia rasurae in Chartis tolerari non facile poterant.

AVTOGRAPHVM.	MIERIS.	A. 1283.
l. 42. et quilibet	et quicunque	
l. 43. Scabinlum. ut l. 43.	Scabinum.	
l. 45. presens	praesens	
l. 58. conventu . non redeat	conventu. Non redeat	
l. 64. Comiti · S · lib.	Comiti V. libras.	
l. 67. ubi sit — quesierit	ibi sit -- quaesierit.	
col. b. l. 1. querentis. Et sic per e ubique.	quaerentis	
l. 3. oppidi · S · lib. *de foris* legi non potest	oppido V. libras -- de foris	
l. 19. propalaverint	propellaverint	
l. 20. Comiti · S · lib.	Comiti III. libras	
l. 21. convincitur.	convicitur.	
l. 25. Comiti · S · lib.	Comiti V. libras	
l. 26. Oppido · S · lib.	oppido · V. solidos.	
l. 27. Econtra si scabinus · *in bannito placito aliquem verbis uiciauerit et ille monstraverit* · si Scabinus a tribus	Econtra si Scabinus	
l. 37. oppido · S · lib.	oppidi V. libras.	
l. 39. si convictus -- illi · S · lib.	si victus -- illi V. libr.	
l. 40. Comiti · S · lib.	Comiti V. libr.	
l. 48. infra. et l. 54.	intra. et l. 54.	

l. 55.

A. 1223.

AVTOGRAPHVM.	MIERIS.
l. 55. Placitare. (*Hic nova sententia*) Ubicunque Oppid. -- habeant, quicunque	placitare, ubicunque Oppidani -- habeant. Quicunque --
l. 70. poterint.	potuerint,
p. 190. col. a. l. 1. commanentium	manentium,
l. 4. carta.	charta.
l. 6. nisi sit communi	nisi in communi
l. 17. Oppido · S · lib.	oppido V· libras. et r. 20.
l. 19. abest *inter*	inter
l. 35. solvet S libras oppido V. solidos.	solvet V. libras, oppido V. libras.
l. 39. 1. lib. oppido S. lib.	unam libram oppido V. libras
l. 41. abest *suorum.*	suorum
l. 49. Scabini dumburch.	Scabini de Dumburg.
p. 190. col. b. l. 4. per eos. -- juri	per eo — iure
l. 6. Eciam	Et etiam.
l. 10. Comiti S. lib.	Comiti V. libras
l. 12. tercio	tertio
l. 21. negaverint	negaverit
l. 24. obiciendis	objiciendis
l. 25. venerint	venient

l. 26.

AVTOGRAPHVM.	MIERIS.
l. 26. in carta scripti.	carta scripti
l. 27. Omne malefactum contingens in *Dumburch*, *Comite existenti infra Burnesse et Hedenséé* duplo emendabitur. Quicumque manens in *Dumburch* alium secularem *Dominum* quam *Comitem* elegisse a tribus scabinis comprobatur —— —— — hoc ipse Comes iudicabit.	
l. 36. infra.	intra
l. 38. contigerit	contigisset.
l. 40. illi dumburgh	illi [de] Dumburg.
l. 44. arestabit.	arrestabit
l. 49. dnice incarn.	Dominicae Incarnationis

A. 1223.

* * *

Appendit Sigillum; sed nunc periit. Attamen istius delineationem invenire mihi contigit in Exemplari edito, quod habetur in *Domburgensibus Privilegiis*, quae typis accurate expressa sunt et edita 4°. a. 1666. opera D'AVMERY Baiuli olim Domburg. Cuiusmodi exemplaria tria vidi, unum apud Vir. Ampl. DE CLIJVER Vir. Cons. Vliss. delegatis Zeelandiae Ordinibus Medioburgi adscriptum; alterum Medioburgi apud Vir. Consul. IAC. VAN CITTERS; tertium manu ALKEMADII correctum; cuius in Exemplari hoc Sigillum expressum reperi, idem atque in TAB. XIII. At Vir industrius MIERIS in edendis Chartis *Domburgensibus* impresso hoc exemplari non usus esse videtur.

N. CIV.

A. 1223. M. Iunio. MARIA quondam WILHELMI Com. Hollandiae uxor, antea vero Imperatoris vidua, donat Ecclesiae Rijnsburg. quinquaginta Libras Hollandenses (1).

A. 1223. M. Iunio.

Ad Cod. Dipl. a. 1260. *d.* 12. *Oct.*

(Ex Autographo, in Archivis Rijnsburgensibus. Cf. MIERIS *Charterboek* D. I. bl. 187.

Ego MARIA quondam *Hollandie Comitissa*. Notum fieri uolo uniuersis tam futuris quam presentibus. quod pro remedio anime maritj mei pie recordationis WILLELMI quondam *Comitis Hollandie* ecclesie beate Marie jn *Rinsborch* et specialiter hoc ut ad altare quoddam ad pedes sepulchrj ipsius constructum · omni die quo licitum est et fieri solet ei missa pro fidelibus defunctis celebretur. Quinquaginta. lib. *Hollandensium* ad comparandos redditus infra biennium' teneor persoluere · jta quoque quod donec eas persoluero' annuatim ad natale domjnj eidem ecclesie quinque lib. eiusdem monete tenebor jmpertirj · In huius rej memoriam et firmjtatem' presens scriptum sigillj mej appensione et testium qui interfuerunt subnotatione feci communjrj.

Signum Florentij Comitis Hollandie.

Willelmj de Thelingen ·

Phi-

Philippi de Wassenere. A. 1223. M. Iunio.

Maurinj de Monstre · militum.

S. Florentij capellanj ·

Magistrj · Henrici de Stene canonjci Brugensis ·

et aliorum quamplurium tam clericorum quam laicorum.

Actum *Rinsborch* presente EMESZA abbatissa et capitulo de *Rinsborch* anno gratie M. CC. XXIII. Mense Iunio.

* * *

Appendet adhuc Sigillum MARIAE, satis integrum. Repraesentat mulierem equo vectam, venationi intentam, cum avibus, cane et lepore. His litt.

✱ SIGILL: MARIЄ: COMITISSЄ:

. . . . Є: · :

In Contrasigillo exiguo, scutum triquetrum, quod ab ave tenetur, sed literulae evanuerunt, una cum Symbolo. Vid. TAB. XII.

(1) *Hollandenses*] Quam absurde de hac MARIA commentatus sit V. D. HUYD. ad STOKE D. II. bl. 565, 566. ad oculum patebit inspicienti not. ad *Chart.* a. 1260. d. 12. Oct. In huius Chartae dorso vetusta manu scriptum est; *De imperatrice Maria.*

N. CV.

A. 1223. d. 6. Iul. Honorius III. Papa confirmat pactum inter Episcopum Traiectens., et Comitem Hollandiae super *Fri?a Orientali* sive *Oostergoa* ct *Westergoa* initum etc.

A. 1223. d. 6. Iul.

Ad Excurs. VIII. p. 410.

(Ex Originali, in Archivis Eccles. Maior. Traiect. Loculo 108. n. 21.)

H*onorius* Episcopus Seruus seruorum Dei. Venerabili fratri. Episcopo Traiectensi salutem et apostolicam benedictionem. Iustis petentium desideriis dignum est nos facilem prebere consensum et ea que a rationis tramite non discordant effectu prosequente complere.

Eapropter venerabilis in Christo frater tuis iustis postulationibus grato concurrentes assensu, compositionem (1) que inter te olim et .W. *quondam Comitem* HOLANDIE super quibusdam hominibus amicabiliter interuenit, sicut sine prauitate prouide facta est et ab vtraque parte ...... accepta et hactenus pacifice obseruata auctoritate apostolica, confirmamus et pre ..... patrocinio communimus.

Nulli ergo omnino hominum licet hanc paginam nostre confirma-

(1) *Compositionem*] Sine dubio haec spectant ad illam Compositionem supra p. 273. sqq. ubi vid. p. 274. de *Ministerialibus*. Cf. not. p. 449.

firmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. A. 1223. d. 6. Iul.

Siquis autem hoc attemptare presumpserit indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum.

Datum signie * II. Non. Iulij Pontificatus nostri anno Septimo. f. Anagnie.

* * *

Appendet ex filis sericis solitum Sigillum plumbeum Papae, his literis: HONORIVS. PP. III.

N. CVI.

FLORENTIVS Comes Hollandiae concedit WILLELMO de Egmunda, ut ex XII. *marginis*, quas ille in *Poel* a se in feodum tenet, nonnihil donet Abbatiae Rijnsburgensi. A. 1223. d. 22. Iul.

A. 1223. d. 22. Iul.

Ad Excurs. VII.

(Ex Originali, in Archiuis Rijnsburg.)

„ Satis accurate data haec est Charta apud MIERIS D. I. „ bl. 188. quapropter tantum, quae ab Originali abeunt, hic „ exhibeo. Dedi autem ob paritatem Sigilli cum altero a. „ 1223. de quo p. 441.

MIERIS.	AVTOGRAPHVM.
col. 1. l. 2. notitiam volo	noticiam uolo
l. 4. quod duod. marginis	quod de duodecim marghinis

 l. 9.

A. 1223. d. 22. Iul.

MIERIS.	AVTOGRAPHVM.
l. 6. marginem	marginam
l. 8. ſervicio et d. l. titulo	ſervitio et d. l. tytulo
l. 9. eleemoſynae	elemoſine
col. 2. l. 3. Theil,	Theil. i. e. Teilinge
l. 4. Theodoricum fr. ſ. et Gelesvinum	Th. fratrem ſuum et Ghelekinum

* * *

Appendet Sigillum FLORENTII IV. ab una parte lacerum, repraeſentans Comitem equo inſidentem, capite cincinnato, tenentem manu aviculam, his literis reſiduis:

S: FLO . . . . OLLANDIE

N. CVII.

A. 1224. d. 3. Febr. WILLELMVS Com. Alverniae, et ALEIDIS *quondam Comitiſſa de Los*, recipiunt a Duce Brabantiae hereditatem ſuam.

A. 1224. d. 3. Febr.

Ad Cod. Diplom. not. p. 294. ſq.

(BVTKENS *Troph. de Brab.* T. I. Pr. p. 70. MANTEL. *Histor. Lost.* L. VI. p. 177.)

WILLELMVS Dei gratia *Comes Alverniae* et ALEYDIS *quondam Comitiſſa de Los*, omnibus hoc ſcriptum videntibus ſalutem. Notum vobis facimus, quod Dominus *Dux Lotharingiae* duo millia librarum, vel tria millia ſi homines ſui teſtantur monetae Lovanienſis, *pro nostra hereditate de Brabantia*, nobis pro-

promisit, et pro illis annuatim ducentas libras monetae Lova- A. 1224. d. 3. Febr.
niensis nobis assignabit in redditibus tantundem valentibus vel in bonis in festo B. Remigii, nobis vel certo nuntio nostro persolvendas et assignandas, quousque praenominata, videlicet duo millia librarum, vel tria millia, ut praedictum est, nobis fuerint persoluta. Et illae ducentae librae in sorte non computabuntur; quibus persolutis a solutione ducentarum librarum praedictus Dux quitus erit et absolutus. Et per hoc ego Comes WILLELMVS, et ego ALEYDIS *quondam Comitissa de Los* renunciavimus OMNI IVRI quod in Allodiis et bonis Ducis habere deberemus. Testes

Ioannes Praepositus de Antwerpia.
Walterus de Bierbace.
Walterus de Campenhout.
Luduicus de Levedale.
Leonius Castellanus Bruxellensis.
Arnoldus de Wesemale.
Gosuinus de Gocencourt.
Arnoldus de Waelheim.
Henricus de Bautersheim.
Walterus Clutinc.
Deyso et Ioannes de Helrode.
Wido Praepositus frater Comitis.
Magister Willelmus.

Ber-

A. 1224. d. 3. Febr. Bertrammus.

Gavanus.

Hiderus, et alii quamplures.

Actum anno Domini MCC. XXIV. in crastino Purificationis Beatae Mariae.

N. CVIII.

A. 1225. d. 26. Ian. Concordia inter OTTONEM Episcopum Traiectens., et FLORENTIVM Comitem Hollandiae, super *Comitatu Frisiae*, et obstructione Aggeris apud *Swadenburg* (Zwammerdam) et permutatione quorumdam servorum Episcopi et Comitis.

A. 1225. d. 26. Ian.

Ad Excurs. VIII. p 410.

(Habet partem BVCHELIVS ad W. HEDAM p. 200, 201. Integram MIER. *Charterb.* D. I. bl. 194. et hinc SCHWARTZENB. *Placaatb. van Friesl.* D. I. bl. 88. Exstat etiam in Registris Camerae Feudal. Holland.)

CONRADVS miseratione divina Portuensis et S. Rufinae Episcopus, Cardinalis, Apostolicae sedis Legatus, universis Chris-

(1) *De Servis*] Spectare haec ad Conditiones inter THEODER. Episc. et WILHELM. Com. Holl. a. 1204. supra p. 274. initas de *Ministerialibus vel servis*, quisque me non monente facile videt. Ratio autem, cur hic tantum de *servis* caveatur, illic de *Ministerialibus* et *de servis*, in eo videtur sita esse, quod res circa Ministeriales iam penitus transacta fuerit; non item circa *servos*; nisi quis has Voces hic loci de Synonymas esse censeat. Quod am-

Christi fidelibus praesentes literas inspecturis salutem in Domino. Cum controversia esset inter OTTONEM Episcopum Traiectensem et FLORENTIVM Comitem Hollandiae *super Comitatu Frisiae, et obstructione dammi apud Swathenborch*[a], *et permutatione quorundam servorum Episcopi et Comitis*, quae omnia determinata fuerant publice inter bonae memoriae THEODORICVM Traiectensem Episcopum, et WILHELMVM, patrem praedicti Comitis, talis in nostra praesentia, de consensu ipsorum et consilio priorum Ecclesiae Traiectensis hominum et ministerialium utriusque, compositio intercessit. Quod VII. Slusae ponendae sint in loco, qui dicitur *Windeldijck:* et Comes assereret[b], quod Episcopus quatuor deberet ponere Slusas; et Episcopus diceret se teneri nisi tres. Itaque determinatum est; quod, si quatuor homines Comitis WILHELMVS DE TEYLINGEN, WILHELMVS DE EGMVNDA, HVGO DE NAELDWIJCK, IACOBVS BVRCHGRAVIVS DE LEYDEN, voluerint per iuramentum unius ipsorum declarare, quod — — A. 1225. d. 26. Ian.

De permutatione servorum[c] Episcopi et Comitis ita determinatum est, quod permutatio, quae facta fuerat de servis (1) inter

a Mier. V. L. *Swacbenburg.* b V. L. *asserit.* c V. L. *limitorum*, male.

amplio. Quidquid autem hoc est, ad Ministeriales referebantur illic etiam *Milites* i. e. Equestris Ordinis homines cum suis liberis. Quibus exceptis (ob feuda videlicet maiora, quae possidebant) reliqui tamquam terrae sive territorio annexi considerabantur, qui in alienum *dominium* transire non poterant, sed *eius* debebant *manere*, *cuius erant*, vel *ad quem pertinebant*, nisi aliter (quemadmodum hic p. 274.) ipsi Domini inter se paciscerentur. Eadem haben-

A. 1225. d. 26. Ian. inter Episcopum THEODORICVM et WILHELMVM Comitem bonae memoriae, firma manebit, et quicunque de Servis Episcopi transiverit [d] mansurus in terram Comitis, ille est Comitis; et si quis de servis Comitis transiverit mansurus in terram Episcopi, ille erit Episcopi, et si aliquis de servis Episcopi, qui transierunt in terram Comitis decesserit, proximus haeres suus in hereditatem defuncti succedat, quae ibi debetur ei et eis. Et si quis neglexerit componere aggerem suum; ubicunque maneat, sive in terra Episcopi sive Comitis, illius pignora rapientur ad aggerum reparationem. De *Comitatu Frisiae* ita est ordinatum; quod si *Episcopus* voluerit ire in *Frisiam* in *Comitatum*, significabit hoc sex septimanis ante *Comiti Hollandiae*, et si Comes secum iverit partientur aeque lucrum de Comitatu. Si vero Comes non ierit, Nuncium mittet, qui medietatem expensae faciet, et medietatem lucri accipiet. Si vero

d V. L. *transfuerit*, male, uti et infra.

habentur in federe, quod a. 1212. pepigerunt HENRICVS Dux Brab., et GODEFRIDVS Dominus de Breda, in MIRAEI *Opp. Diplom*. T. I. p. 571. a. *Quicumque*, inquit Dux, *ex hominibus nostris, terram Domini* GODEFRIDI *ad manendum intraverit, ipse in pace eos possidebit; nisi forte* [NB.] *Milites et filii Militum, vel de Familia nostra fuerint. Si ad nos redire voluerint, sicut prius nostri erunt. Eadem forma de hominibus dicti Godfridi observabitur, si caussa manendi ad nos se contulerint. Si vero transeuntes a nobis ad dictum Godfridum, terram sub nobis habuerint, nos servitium de terra illa tam moderate accipiemus, sicut de hominibus nostris, vicinis ipsorum, faciemus. Et idem facere tenebitur Godfridus de terra hominum nostrorum ad ipsum transeuntium; ne a nobis ad eum transire volentes, vel ab eo ad nos, propter hoc ab altero nostrorum* DETERREANTVR. Cavet porro de Opi-

vero *Comes* voluerit ire in *Frisiam* et Comitatum, significabit hoc sex septimanis ante *Episcopo* Traiectensi, et si Episcopus secum venire voluerit, partientur aeque lucrum de Comitatu. Si vero Episcopus non ierit, Nuncium mittet, qui medietatem expensae faciet et medietatem lucri accipiet. Si Episcopus in Comitatum Frisiae ierit, et Comiti Hollandiae, ut dictum est, sex septimanis ante significaverit, et Comes non ierit nec Nuncium suum miserit, totum lucrum cedet Episcopo et aeque .... * In omnibus autem his Episcopo soli spiritualia omnia reservantur. A. 1225. d. 26. Ian.

Actum *Traiecti* in Palatio Episcopi.

Presentibus R. Decano maiori.

W. Praeposito S. Petri.

B. Praeposito Embricensi.

W. S. Salvatoris et S. Ioannis.

I. S. Mariae Decanis Traiectensibus.

* Deest hic aliquid, quod aeque ad *Comitem* spectat.

W.

Opidis, recens a se conditis, addit-que: *Si post tempus huius Conventionis factae, ad praedicta nova Opida, vel alia, si quae nova fecerimus, libera, causa morandi* (1) *transire voluerint, nisi consentiente praedicto Godfrido hoc faciant, bona eorum in potestate ipsius Godfridi erunt, et de eis voluntatem suam faciet: ita quod nos per hoc non offendat.* Sic enim erant tunc tempora; talis erat possessi territorii modus; haec iura Dominorum in subiectos suos vel terrae incolas. Erant terris quasi annexi; non poterant decedere, ac Domino invito abire, nisi forte bona sua relinquere in potestate Domini vellent.

(1) Sic emendo ex MS. DINTERI *Chron. Brab.* In Edito, sine sensu, erat; *libertate demorandi.*

A. 1225. d. 26. Ian.

G. Comite Gelriae.

W.[f] Comite de Benthem.

Willem de Brunchorst.

Henrico de Monte.

Frederico de Reden.

Gerardo de Rothem.

Alardo de Buren.

Theodorico de Valkenborch.

Alpordo de Iſelmuten.

Giſelberto de Amſtel.

Gerardo de Dolre.

Arnoldo Louff.

Theodorico de Wasſenair, et Philippo eius fratre.

Ottone Dapifero Zelandiae[g].

Theodorico de Raephorst.

Baldwino de Rodenburch, et Giſelberto Nigro.

Anno Domini M. CC. XXV. VII. Cal. February.

Nulli omnino hominum liceat praedictam compoſitionem infringere vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praeſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, et anatematis poenam ſe noverit incurſurum.

Et ne de forma Compoſitionis in poſterum dubitetur, praeſentem cartam ſigillo noſtro fecimus communiri. Ista autem com-

f legi oportet B. pro W. g V. L. Zellandiae, quod unice verum.

compositio servabitur ab utraque parte; et compositio, quae olim facta (2) fuit *super Comitatu Frisiae*, inter WILHELMVM quondam *Comitem Hollandiae*, et THEODORICVM bonae memoriae *Episcopum Traiectensem*, que est sigillata sigillo dicti Comitis, amodo cessabit et cassa remanebit, ubicunque appareat sive scripto sive sine scripto. A. 1225. d. 26. Ian.

Ego OTTO *Episcopus Traiectensis* consensi, et sigillum meum apposui.

(2) *Olim facta*] Respicit ad Chartam supra memoratam a. 1204. p. 273. quae tria haec Argumenta, *Aggerem Zwammerdammensem*, *Hominum permutationem*, et *Comitatum Frisiae*, etiam complectebatur: sed quae ope huius Compositionis multum immutata sunt. Vtrum vero his Capitibus Comes Hollandiae consenserit, non diserte dicitur, et dubium iniiciunt, quae duntaxat de Episcopo statim sequuntur: *Ego* OTTO. *Episc. Trai. consensi et sigillum meum apposui.* Quod an *Comes* fecerit, non liquet.

N. CIX.

A. 1225. d. 5. Febr.

INNOCENTIVS III. Papa confirmat bona Ecclesiae S. Iohannis Traiectensis.

A. 1225. d. 5. Febr.

Ad Cod. Diplom. p. 290. not. (2)

(Ex Libro Rubeo Ecclesiae S. Iohannis Traiect. fol. XXIX.)

INNOCENTIVS episcopus seruus seruorum dei Dilectis filijs, decano et canonicis *sancti iohannis* traiectensis salutem et apostolicam benedictionem. Solet annuere sedes apostolica pijs votis et honestis petentium precibus fauorem beneuolum impertiri. Eapropter dilecti in domino filij iustis precibus

A. 1225. d. 5. Febr. inclinati, ecclesiam et personas vestras cum omnibus que in presentiarum racionabiliter possidet aut in futurum iustis modis prestante domino poterit adipisci, sub beati petri et nostra protectione suscipimus. specialiter autem *quartam partem decimarum* in *scalden*, et de *fronecker*, de *Wail*, de *dubble*, de *hire*; et de *Edhe*, ecclesias et decimas, et de *bosinchem* de *balgoya* ecclesias, decimas et curtes, ecclesiam *de scorle* cum capellis et decimis, et in *Geishorne*, in *nodeke*, *affinchoue* [a], *lintuelde*, *dholre* in *tuenta*, *Dholre in velua* et *Euerikesdorpe* (1) Curtes, Ius quoque ac redditus que habetis *in nardinclant*, siluam *Wrs* [b], et villam videlicet *midrecht*, cum *ecclesia*, *terra*, *decima*, et iure alio quod habetis ibidem, ac omnium pertinencijs predictorum, sicut ea omnia iuste ac pacifice obtinetis uobis, et per uos eidem ecclesie uestre auctoritate apostolica confirmamus. et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre protectionis et confirmacionis infringere uel ei ausu temerario contraire.

a Marg. *Alfinchem*. b i. e. *Vurs*.

(1) *Euerikesdorpe*] Hodie vocatur *Achtienhove*. Vid. Chart. a. 1252. d. 29. Oct. ubi plura de his locis. Qui de iuribus regalibus et summa potestate *Praepositurae* S. Iohannis Trai. multa scripsit egregia, A. MATTH. *de iure glad.* p. 60. sqq. et *de Nobilit.* p. 431. sqq., ignorasse videtur hanc Chartam; nec non eas, in quibus controversia his de terris inter *Praepositum* et *Wilhelmum* II. Regem ac Comitem nostrum agitatur, et per arbitrium componenda permittitur, quas hic adiicere, iccirco operae pretium duxi. Vid. a. 1252. d. 29. Oct. etc.

re · Siquis autem hoc attemptare presumpserit, indignacionem A. 1225.
omnipotentis dei et beatorum petri et pauli apostolorum eius d. 5. Febr.
se nouerit incursurum · Datum lateranis · nonis februarii pontificatus nostri anno octauodecimo ·

N. CX.

GILDVLFVS *Grutarius* Brugensis Oppido Ardenburgo quadam conditione concedit *Ius grutae* in urbe. A. 1226. M. Ian.

A. 1226. Mense Ianuar.

Ad Excurs. VII. p. 128.

(Ex Originali, in Archivis Oppidi Ardenburgensis n. 65.)

NOS GILDVLFVS *grutarius* Castellanie Brugensis · et WILGELMVS frater suus · Omnibus · Notum facimus Presentes litteras inspecturis' quod omne ius illud quod Habebamus uel videbamur Habere infra *scabinagium* de *Rodenbg* prohibendi uel defendendi ' ne quis infra scabinagium oppidi de *Rodenbg* manens *grutam* faceret quitum clamamus · Pro nobis et pro successoribus nostris · et liberaliter et benigne concessimus · quod quicunque infra scabinagium dicti oppidi grutam facere voluerit libere et sine contradictione eam faciat. Ita quod cuilibet infra scabinagium manenti vendere ei liceat Hoc apposito quod nec vendens nec emens aliquod dampnum incurrat · Si uero aliquis infra scabinagium Manens alicuj extra scabinagium manen-

A. 1226. M. Ian. nenti grutam vendere presumeret Penam decem librarum incurreret' Ita quod quinque libre illarum decem librarum erunt *Comitis* · et quinquaginta solidi erunt grutarij · et quinquaginta residuj (1) solidi erunt oppidi de *Rodenbg* · et dum grutarius vel certus Nuncius eius conquereretur sibi iniuriam inferri de Predicta gruta · scabini ad submonitionem ipsius grutarij uel certi Nuntij eius veritatem inquirere debent sine dilatione nisi Manifestum Haberent inpedimentum et qui Inde Convictus fuerit Penam decem librarum incurreret vt predictum est.

Vt autem Hoc ratum et firmum permaneat et ne decetero super Hoc aliqua Oriatur Calumnia Presentes litteras sigillorum nostrorum Munimine fecimus communirj ·

Actum *Curtraci* · anno domini M° ducentesimo vigesimo sexto · Mense Ianuario (2) ---

* * *

Prius Sigillum GILDVLFI ex vittis Pergam. duplicibus appendet integrum, cuius insignia, *duae Alae aquilinae incurvae caudae appendentes*, et epigraphé:

✠ SIGILL. GILDVLFI GRVTARII DE BRVGIS.

Alterum, WILHELMI, sigillum periit cum vittis. Vid. TAB. XVI.

(1) *Residui*] Si computum ineas, patet, singulas Libras XX. solidis computari, prout ab antiquis temporibus moris erat.

(2) *Ianuario*] Exstat huius Chartae *Vidimus* (in iisdem Archivis n°. 102.) ab *Wilhelmo Abbate S. Bavon. Gandens.* a. 1439. 17. Iun. cui appendet Abbatis Sigillum. Nec non eius Apographum ibid. in Registro Pergam. fol. XII. cum versione vernacula satis vetusta.

N. CXI.

N. CXII.

FERNANDVS Comes Flandriae, et uxor IOHANNA confirmant *Ius grutae* a GILDVLFO Grutario Brugensi Oppido Ardenburgo concessum: quod constitisse dicitur *in defendendo et prohibendo*, ne quis intra Oppidi Scabinagium habitans grutam faciat. A. 1226. d. 15. Ian.

A. 1226. d. 15. Ian.

Ad Excurs. VII. p. 128.

(Ex Originali in Archivis Ardenburgens. n. 79.)

Nos FERNANDVS *Comes Flandr.* et *Hain* et dilecta vxor nostra IOHANNA Notum esse uolumus vniuersis presentes litteras inspecturis quod GILDVLFVS Grutarius Castellanie *brugensis* fidelis noster et WILLELMVS frater eius in presentia nostra constituti et hominum nostrorum quitum clamauerunt pro se et pro successoribus suis omne ius illud quod habebant uel uidebantur habere infra Scabinagium oppidi de *Rodenbg* [a] prohibendi et defendendi ne quis infra dictum Scabinagium manens *grutam* faceret. et liberaliter et benigne concesserunt quod quicunque infra Scabinagium de *Rodenbg* grutam facere uellet! libere et absque aliqua contradictione eam faceret ita quod nec Emens uel uendens aliquod dampnum inde incurreret. Si uero aliquis infra Scabinagium manens alicui extra

Sca-

a In Vidim. Rodenberg.

A. 1226 d. 15. Ian. Scabinagium manenti grutam (1) vendere presumeret' penam decem librarum incurreret · ita quod quinque libre illarum decem librarum erunt Comitis · et Quinquaginta solidi grutarij · et quinquaginta residui solidi erunt oppidi de *Rodenbg* · et dum Grutarius vel certus nuntius eius conquereretur sibi iniuriam super predicta gruta inferri' Scabini ad summonitionem ipsius grutarij uel certi nuntij ipsius ueritatem inquirere debent sine dilatione nisi manifestum haberent impedimentum. et qui inde conuictus fuerit penam decem librarum incurret ut predictum est. Et quia predictus Grutarius sepedictam grutam a nobis tenet in

seq-

(1) *Grutam*]. Exstat in iisdem Archivis (n°. 58.) huius Chartae *Vidimus* datum ab *Wilhelmo Abbate S. Bavonis Gandav.* a. 1439. cui Abbatis sigillum appendet, sed mutilum. Item et alterum *Petri Abbat. Monast. B. Marie de dulci valle*, (n°. 26.) a. 1380. *fer. V: ae purific. B. Marie, vel ultima die mensis Ianuarij.* Ipsa autem Charta in *Registro Pergam.* fol. XII. ibid. descripta habetur, unde facile conficias, quanti eiusmodi *ius Grutae* olim sit habitum, et a quo pependerit. De hac *Gruta* multi multa. Occurrit vox iam seculo X. in Charta OTTONIS Imp. a. 998. qua Ecclesiae Trajectinae dantur *teloneum, moneta et negotium generale fermentatae cervisiae, quod vulgo Grutt* (in MS. *Grut*) *nuncupatur*. In altera Regis HENRICI Charta a. 1002. (non a. 1013.) ib. HED. p. 101. legitur *Gruit*; unde nostrum *Gruitgeld*. De hac OL. VRED. *Hist. Flandr.* Prodr. L. p. 561. (qui hanc Chartam protulit) „Videtur, inquit, „*Gruta* priscis illis temporibus, eum „significasse potum, qui nunc *cerevisia* dicitur, e molita sive deglubita zea, nunc *Spelte* nobis, tunc „temporis decoqui solitus; et sane „quidem Brabantis, et Hollandis, deglubita *zea* non alio nomine, quam „*Gort*, *Gorte*, nota habetur. *Grutarius* autem, ut hinc etiam liquet, „erat is, qui ius illud faciendae *Grutae*, beneficiario nomine, a *Comite* „obtinebat". Nimirum erat Comitum vel terrae Dominorum *ius illud Grutae*, quod isti cum reliquis aliis iuribus utilibus, vi Dominii vel territorialis possessionis, cum in agris tum in urbibus, possidebant, et ad illorum

Do-

feodum et fine nostro consensu hoc firmum et stabile esse non potest predictum ipsius grutarij et Willelmi fratris sui factum approbamus et sigillorum nostrorum munimine roboramus. A. 1226. d. 15. Ian.

Actum Curtrac anno domini Millesimo ducentesimo vicesimo sexto fer. quinta ante festum beati vincentij.

* * *

FERNANDI Sigillum periit; sed IOHANNAE ex duplici pergam. appendet mutilum; equo illa considet; Contrasigillo tamen fere integro. Exstat in OLIV. VRED. *Sigill. Com. Fland.* p. 29.

Dominia (vulgo *Domeinen*) pertinebat; qui id aliis vel in feudum dabant, vel locabant, vel oppignerabant, vel penitus in alios transferebant. Hinc habebant *Grutarios* suos in Vrbibus; unde Florentius V. *Oppidano suo de Delft, qui* GRVTAM *tenet in dicto oppido*, mandat, ne ab *oppidanis suis* plus recipiat *de Gruta*, quam ab *extraneis*, MIERIS D. I. bl. 354. a. 1274. Interdum hoc Vrbes redimebant a Comite sive Domino. Hinc eiusmodi *ius Grutae* etiam Nobiles nonnulli sive Dynastae possidebant, uti de *Wassenariae* Dominis in Rhenolandia, Delflandiaque, et de Naaldwici Dominis in Schielandia monet A. PARS *Katwijksche Oudh.* Ed. VAN DER SCHELLING in Addit. p. 483. qui in genere de *Gruta* ibid. p. 476. sqq. Qui plura desiderat, adeat IVNG. *Cod. Dipl. Benth.* p. 85. MATTH. *Anal. Med. Aevi* T. III. p. 258-263. 4°. WAGEN. *Amsteld.* D. III. bl. 74. sqq. 89. quosque ibid. laudat scriptores; qui tamen quando scribit: *De Graaven van Holland, vorderden, ten deezen tijde, onder andere lasten, zeker Gruitgeld van 's Lands ingezetenen, die bier brouwden*, veram eiusmodi iurium, Comitibus, qua terrae et Vrbium Dominis, competentium, indolem, haud satis perspexisse videtur. Add. Chartas in MIERIS D. II. bl. 138. alt. bl. 256. III. bl. 220, 245. HED. *Episc. Trai.* p. 225. vocantur *proventus qui ex Gruta proveniunt*.

N. CXIII.

A. 1226. d. 21. Maii. BALDVINVS Comes de Benthem, THEODERICVS de Ostena, THEODERICVS de Voorne, WILLELMVS de Teilingen, aliique primarii Hollandiae Vasalli iureiurando promittunt, se servaturos Pactum et conventiones inter IOANNAM Comitissam Flandriae, et FLORENTIVM Comitem Hollandiae, *de Zeelandia in commune possidenda* initas.

A. 1226. d. 21. Maii.

Ad Excurs. VII. p. 285.

(Ex Originali, in Archivis Camerae Rationum Insulensibus.)

Nos B...... *Comes de Benthem* TH...... *de Outene*, TH... *de Vorne*, WILLELMVS *de Theilinghen*, TH...... Dapifer frater suus, IACOBVS *Castellanus de Leide*, et OTTO Dapifer *Selandie*[a], notum fieri volumus omnibus presens scriptum visuris quod nos Iuravimus Bona fide promittentes quod *Pacem et Conventiones* inter IOANNAM *comitissam flandrie* ex vna parte et FLORENTIVM *Comitem hollandie* ex altera super *terra Zelandie quam Communem tenere debent* initas, sicut in scriptis eorum super hoc hinc inde Concessis continetur, pro posse nostro servari faciemus.

[a] forte *Salandice*, ut p. 452.

Datum

Datum anno Dominice incarnationis M°. CC°. XX°. sexto feria quinta post Cantate A. 1226. d. 21. Maii.

* * *

Collationné a l'Original en parchemin qui devoit etre scellé de sept sceaux, mais qui ne l'a été que de quatre, un peu rompus, pendant a double queue de parchemin, etant dans la Tour des Chartes de la Chambre des Comptes du Roy a lille par nous Ecuier Seigneur de Maillart directeur et Garde des Chartes de la Chambre des Comptes du Roy a lille le 10. May 1776.

GODEFROY.

N. CXIV.

A. 1227. d. 16. Apr. N. I. FLORENTIVS IV. Comes Holl., et FERNANDVS Comes Flandriae Pactum ineunt, quo FLORENTIVS *communem* agnoscit *Zeelandiae possessionem*, quemadmodum inter eorum decessores exstiterat, mutata *de obsidibus* conditione; pro eaque FERNANDO Comiti Flandr. homagium facit; dictamque terram eodem, quo decessores, modo in feudum recipit, adiecto novo pacto de *arrieragiis* sive pecuniae reliquiis nondum solutis, aliisque terrae reditibus.

A. 1227. d. 16. April.

N. II. GERARDVS Comes de Gelra, BALDVINVS Comes de Benthem, WILLELMVS de Thelingen, de pacto servando fidem interponunt.

A. 1227. d. 16. April.

Harum Chartarum Vidimus exhibent GVIDO Episcopus Cameracensis, W. Tornacensis et F. Atrebatensis.

A. 1246. Decembr.

Ad Excurs. VII. p. 281, 285, 286.

(Ex Originali in Archivis Camerae Rationum Insulensibus.)

GVIDO Dei Gratia *Cameracensis*, W. Eadem Gratia *Tornacensis* et F. Eadem Gratia *attrebatensis* Episcopi vniversis presentes Litteras Inspecturis in Domino Salutem. Noveritis quod

quod nos Litteras Illustris Viri FLORENCII quondam *Comitis hollandie* Sigillo ipsius sigillatas, non cancellatas aut viciatas vidimus (1) in hac forma. A. 1227. d. 16. Apr.

Ego FLORENTIVS *Comes hollandie*, notum facio omnibus presens Scriptum inspecturis quod inter Karissimum Dominum meum FERNANDVM *Comitem flandrie* et me Talis intercessit Conventio.

[§. I.] Quod Ego Recognovi ei omnia Iura Sua que antecessores Sui habuerunt in *terra Zelandie Communia* cum antecessoribus meis.

[§. II.] Hoc solo excepto quod pro maiore pacis firmitate mihi concessit, ut *obsides pacis* quos ipse habebit de Zelandia michi recredet super Litteras meas patentes si quos voluerim, vel ipsi obsides fideiussores Insitos constituent, vel penes ipsum remanebunt (2).

[§. III.] Et si de dictis obsidibus vel aliis agendis nostris ei non satisfacerem deberet me submonere (3) *per homines suos, et pares meos Brugis* coram se et per Legem et Iudicium deberem ei emandare.

[§. IV.]

(1) *Vidimus*] Autographam Florentii Com. Holl. Chartam se vidisse testatur V. D. DE GRIJPSKERKE *Descr.* MS. *Zeeland*. p. m. 128. Hoc autem homagium FLORENTIVM revera fecisse, testatur eius filius WILHELMVS II. Comes Holl. Vid. a. 1248. d. 3. Aug.

(2) *Remanebunt*] Vid. Chart. d. 3. Aug. a. 1248. in fine.

(3) *Submonere*] In Apographo legitur *submouere*.

A. 1227. d. 16. Apr. [§. IV.] Hiis mediantibus feci ei *homagium*, et dictam *terram Zelandie* ficut antecesfores (4) mei eam ab antecesforibus fuis tenuerunt, ab ipfo recepi.

[§. V.] Et omnia *arrieragia* (5) et vetera que ei vel *Castellano* (6) five alicui alii ex parte fua de dicte terre proventibus debebantur, usque ad hunc diem fopita remanebunt per has *conventiones* et *alias* in Cartis nostris fuper hoc confectis contentas.

[§. VI.] Has fiquidem conventiones et pacem Bona fide iuravi firmiter obfervare et testes qui interfuerunt feci fubfcribi.

S. Gerardi comitis de Ghelra.

S. Balduini Comitis de Benthem.

A. de aud.

S. Castellanus de Gand.

R. de Gavera.

W. de formefell, B. de Harstmara, H. de Monte, W. de Thel. (7), H. de Ruet, I. de Mirlara.

Actum apud *Godehide* anno Domini millefimo Ducentefimo Vicefimo feptimo feria fexta post pafcha.

Item

(4) *Antecesfores*] Hi antecess. qui fuerint, fatis patet EXCVRS. VII. C. III.

(5) *Arrieragia*] De his vid. EXCVRS. VII. p. 285. f.

(6) *Castellano*] Obfervent hinc Hiftorici et Politici, quid t. t. *Castellanus* Zeelandiae fuerit, nempe qui, in omnibus negotiis, Comitis five Zeelandiae Domini vices fustinebat.

(7) *Thel.*] i. e. *de Teilingen*.

Item Litteras Virorum nobilium GERARDI *Comitis de Ghelra*, BALDVINI *comitis de Benthem*, et WILLELMI *de Thelinghem* inspeximus in hac forma. A. 1227. d. 16. Apr.

GERARDVS *Comes de Ghelra*, BALDVINVS *Comes de Benthem*, et WILLELMVS *de thelinghem*, omnibus presentes Litteras Inspecturis Salutem. Noverint vniversi quod nos bona fide promisimus Domino Comiti flandrie FERNANDO et firmiter creantavimus quod si FLORENTIVS *Comes hollandie* veniret contra conventiones (8) initas inter ipsos super Dampnis et Rapinis factis ex vtraque parte secundum quod Littere eorum plenius testantur dicto FLORENCIO *Comiti hollandie* nullum Consilium vel auxilium prestaremus adversus dictum *Comitem Flandrie* Immo dicto *Comiti flandrie* consilium et auxilium prestaremus donec diete conventiones plenius servarentur.

In cuius rei Testimonium presentes Litteras Sigillis nostris sigillavimus.

Actum apud *Godehide* anno Domini millesimo ducentesimo vicesimo septimo, feria sexta post pascha.

Nos igitur in testimonium predictorum presentes Litteras fecimus nostrorum Sigillorum appensione Muniri.

Datum

(8) *Conventiones*] Erat igitur et alia conventio, de qua p. 464. l. 7. Cf. EXCVRS. VII. p. 286.

A. 1227. d. 16. Apr. Datum anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo sexto mense Decembri.

* * *

Collationné au vidimus Original en parchemin scellé des sceaux en cire brune des Eveques de Cambray Tournay et Arras, étant dans la Tour des Chartes [ut supra p. 461.] le 10. May 1776.

GODEFROY.

N. CXV.

A. 1228. Conventio D. FOLPERTI de Lecka cum *Capitulo S.* MARIAE in Traiecto super teloneo in *Smithusen* et Curtibus *Ewijk* et *Malberge* (1).

A. 1228.

Ad Cod. Diplom. a. 1168. *p.* 198. *et p.* 424.

(Ex Origin. In Archivis Eccles. S. Mariae Traiect. Lade C. 4.)

IN NOMINE DOMINI. Notum sit omnibus tam presentibus quam futuris quod FOLPERTVS *de lecka* conuenit in hunc mo-

(1) *Malberge*] Est haec Charta *Chirographa*, cuius literae dimidiatae hanc sententiam absolvunt: SANCTA MARIA VIRGO INTERCEDE PRO TOTO MVNDO. Spectat eius argumentum ad Chartam a. 1219. supra p. 424. Successio autem hic memorata, quae in *Olhilda Machtildae* filia substiterat, nunc extenditur ad *Olhildae* maritum *Folpertum* et unum ex liberis, reliquis heredibus penitus exclusis; quo filio defuncto, vacabunt haec bona iterum Ec-

modum cum capitulo sancte marie in traiecto de teloneo in A. 1228.
smithusen · et *curtibus Ewik* · et *malberge*. Cum MACTHILDA
de smithusen · et eius filia OLHILDA vxor prefati FOLPERTI
uiam uniuerse carnis ingresse fuerint · si OLHILDA nullam
post se prolem superstitem reliquerit · predicta bona libere · et
absolute uacantia erunt ecclesie · ita quod capitulum sine omni
contradictione cui uoluerit · conferre possit · si uero predicta
OLHILDIS prolem sibi et FOLPERTO communem post se
reliquerit · scilicet unum puerum uel plures, cuiuscumque sexus ·
quemcumque FOLPERTVS ex illis pueris elegerit · siue masculum · siue feminam, ut predicta bona habeat · ille puer de
communi consensu prefati capituli predictorum bonorum possessor erit · et habebit ea solummodo quo ad uitam suam · omni
prorsus herede · aut hereditatis iure exclusis. Habebit autem
predicta bona sub annua et certa pensione ita . . . . . ipsam pen- l. *quod*.
sionem certis temporibus fratribus soluat, uidelicet · xx · et
unam libram in festo palmarum · et totidem libras in festo sancti Iohannis baptiste. Item centum modios tritici in festo Remigij · et alios centum modios in festo Walbergis · preter seruitium

Ecclesiae S. Mariae. Habeo plures Chartas, quae huc spectant, aliasque, quae familiam Nob. Dynastarum *de Lecka* illustrare poterunt. Praeterquam enim quod diserte *Folpertus de Lecka* testis occurrat in socrus suae Charta supra p. 425.; occurrunt etiam VOLPERTVS *Dominus de Lecka et* HEYNRICVS *filius eius*, in Charta a. 1243. ex qua hi Domui Teutonicae assignant L. libras in *Potterstale*. Sic a. 1255. Decanus et Capitulum S. Mariae promittunt

a. 1228. uitium quod debetur *nuncijs* in afcenfu ipfius nauis fcilicet dimidia marca et in defcenfu ferto; uel porcus ualens fertonem. Si

Domino GISELBERTO *de Ameftelle* Canonico S. Mariae centum illas Libras, quas *Dom.* HENRICVS *de Lecka* ipfis debebat. A. 1261. HENRICVS *Dom. de Lecka* ab eodem Capitulo accipit *iurisdictionem ipforum et cenfum in Lopeke, et in Bonrepois*, per vitam tantum fuam pro 15. Libris ita tenenda, ut heredes eius fe his non *intromittant, nifi a dictis Decano et Capitulo de novo ex fpeciali gratia* haec obtineant. De *Teloneo* in *Smithufen* HENRICVS *de Lecka primogenitus Domini* HENRICI *de Lecka Militis* a. 1271. promittit, fe conditiones Chartae obfervaturum. Verum Henricus his postea non ftetit. Exorta hinc inter eum et Capitulum quaeftio est de hoc *teloneo in Smithufen et Curtibus in Ewich et Malberge*, tefte Charta a. 1274. Postea ob neglectam penfionem annuam facris ei interdictum est ab Epifcopo Trai., qui a. 1295. deprecante FLORENTIO Comite Holl. isthanc fententiam revocat. Habetur haec Charta apud A. MATTH. *de Iure Glad.* p. 467. Proximo vero anno 1296. rogavit HENRICVS Capitulum, ut uxori fuae HELEWIGI, *filiae illuftris Comitis de Benthem*, in *teloneo* fuo *de Smithufen*, *duarii* titulo asfignare liceret 200. marcas, cui rogatui adftipulatur filius eius HENRICVS primogenitus. Denique exftat Charta Donationis, qua HENRICVS *Dom. de Lecka* a. 1265. fratribus Domus Teutonicae Trai. reditus nonnullos asfignat *in decimis fuis apud Krempen*, quos quum HENRICVS eius filius folvere detractaret, mandat FLORENTIVS Comes Holl. *Balivo fuo Zuithollandiae*, ut HENRICVM ad folvendum compellat, a. 1274. d. 20. Iun. Reliquas Chartas alia dabo occafione; nunc tantum exhibeo pofteriorem hanc FLORENTII V. Chartam, quam ex Archivis Ordinis Equeftr. Teutonic. Traiecti defcripfi, ubi Loculo 7. no. 3. habetur, hac fententia:

FLOR̄ *Comes Holland̄* Dilecto *balliuo fuo Zuthollandie* cuicumque pro tempore exiftenti falutem et omne bonum. Cum HENRICVS DE LECKE miles bone memorie fratribus Domus *theuton̄* beate marie traiectefi Decem librarum redditus in elemofinam asfignauerit in decimis fuis apud *Krempen* (1) annuatim recipiendos ficut in litteris dicti H. militis fuper hec confectis plenius continetur. et HENRICVS filius dicti H. militis dictos redditus dictis fratribus asfignatos detinuerit minus iuste per fpatium trium

(1) *Krempen*] In ipfius HENRICI Orig. *in crempen.*

Si uero predictus puer pensionem suam parate non soluerit. uel quia noluerit · uel quia non ualebit · ecclesia pro uoluntate sua libe- A. 1228.

trium annorum iam transactorum! soluere contradicens · *Mandamus* tibi firmiter uolentes quatinus dictum HENRICVM DE LECKE filium dicti · H · militis · et eius procuratorem seu procuratores compellas ut ipse · H · siue eius procuratores dictos fratres Domus theutonice dictis reddititibus eisdem in elemosinam assignatis gaudere permittant. Redditus uero dictorum trium annorum mimus (sic) fuste a dicto · H · *de lecke* detentos et dampnum dictis fratribus illatum facias restaurarj · et dictos fratres quotienscumque ab eis siue nuntijs eorumdem requisitus fueris in dictis causis prout expedit in iure suo conserves.

Datum anno domini Mill. ducent. septuag. quarto · feria quarta ante Natiuitatem beati Iohannis baptiste (2).

Appendet iuvenile Florentii V. Sigillum cum ave: his litt.

✠ S⁹ FLORENT · · · · COMITIS: HOL · · · · DIE·

Sine Contrasigillo.

Ad eumdem HENRICVM *de Lecka* refer Chartam, quam ad a. 1097. dedit MIERIS *Charterboek* D.I. bl. 175. procul dubio referendam ad a. 1287. pro eo quod in Charta est 1087. Ignoravit haec omnia S. VAN LEEUWEN *Bat. Ill.* p. 1000. ubi Dominos *de Lecka* recenset. Origo autem possessionis huius Telonei *de Smithuisen* repetenda est ex *Charta Concambii*, qua ANSELMVS Praepositus S. Ioh. CONRADO Episcopo Trai. pro bonis *Praepositurae* S. Iohannis dedit *teloneum in Smithusen*, apud MATTH. *de Nobil.* p. 435.

(2) *baptiste*] Exstat ibid. Loculo 7. n. 6. ipsa Autographa *Henrici* donatio; *Nos . H . Dominus de Leka* — — *Datum anno domini* M. CC. *sexages. quinto in uigilia ascensionis domini · apud traiectum* —

Appendet ei rotundum sigill. ex albo-luto. Eques cum gladio, galea et scuto, litt. evanidis,

✠ SI . . . . LECKA.

Contrasig. scutum evanidum, litt.

✠ SIGILLV̄ SECRETE.

Habetur praeterea eiusdem HENRICI a. 1265. *vidimus* Originale, quod dedere *Iohannes dei gratia Abbas Monast. S. Pauli traiect. et A. de Lechorst Officialis Traiect.* — a. 1306. *die beate agnetis virginis.* Loculo 7. n. 6.

A. 1228. libere · et absolute disponet · et ordinabit de predictis bonis · Cum uero predictum puerum mori contigerit prememorata bona simpliciter · et absolute uacabunt ecclesie · ita quod capitulum cui uoluerit ea conferre poterit · vt autem predicta seruentur · prememoratus FOLPERTVS iuravit in altari sancte Marie · et idem iurabit prefatus puer · cum ad annos discretionis peruenerit · Et ne in posterum super predicto contractu aliquis suboriri possit ambiguitatis scrupulus · presens scriptum est editum · ecclesie sigillo roboratum ·

Nomina testium qui huic contractui interfuerunt sunt hec ·

Andreas decanus sancte marie ·
Bruno ·
Wicherus ·
fredericus ·
Christianus ·
Iohannes de eika ·
Conradus ·
Iohannes de merlo ·

Gun-

p. 435. Quod *teloneum* in Ecclesiam S. Mariae contulisse, postea videtur Episcopus; ut conficio ex Charta quadam inedita Imperatoris Henrici *de teloneo in Smithusen*, a. 1193. d. XVIII. Kal. Iunii. Illud vero deinde in HENRICVM et in uxorem *Machtildem* transtulit: vid. supra p. 423. De situ loci vid. ALTING. *Germ. Inf.* P. II. p. 162. Clarius tamen Episc. David *de Burg.* a. 1461. apud MATTH. *de Nob.* p. 436. *theloneum in Smythusen, quod pro nunc est situatum in Embrica.* De *Ewijk* et *Malburg* in Betua superiore ib. ALTING. p. 15. et 120.

Guntherus · A. 1228.

Gerardus decanus embricensis ·

Otto ·

Salutarius ·

Theodericus ·

Nicolaus · canonici sancte marie in traiecto ·

Milites uero Egidius de brvochusen ·

Gerardus de merlo ·

Gerardus de pulbruch ·

Acta sunt hec anno uerbi incarnati · M · CC · XX · VIII ·

* * *

Appendet Sigillum Capituli *S. Mariae* Traiect.

N. CXVI.

FERNANDVS Com. Flandr. et Hannon. et IOHANNA Vxor, *Burgenses de Ardenburg* immunes declarant a teloneo ad Oppidum *Damme*. A. 1228. M. Maio.

M. Maio a. 1228.

Ad Excurs. VII. p. 129.

(Ex Registro Pergameno in Archivis Ardenburg. fol. x v I I J.)

Vniuersis presentes litteras inspecturis / WALTERVS permissione diuina Abbas monast. sancti bauonis Ganden. salutem

et

A. 1228. M. Maio. et noticiam veritatis. Notum facimus vniuersitati vestre nos anno Dni M. CCC. dominica post beati nichasij litteras nobilis principis inclite recordationis domini FERNANDI quondam *Flandr.* et *hann.* *comitis* Et domine IOHANNE vxoris sue quondam *Flandr.* et *hann.* *Comitisse* non abolitas non cancellatas omnique suspicione carentes cum veris eorum Sigillis vt prima facie apparebat sigillatas inspexisse formam que sequitur continentes.

FERNANDVS *Flandrie* et *hann.* Comes et IOHANNA vxor nostra *Flandr.* et *hann.* *comitissa* omnibus presentes litteras inspecturis salutem nouerint vniuersi quod nos dilectos burgenses nostros de *rodenburgh* (1) quitamus et quitos clamamus pro nobis et successoribus nostris ab omni *theolonео* quod ab eis accipi solebat hactenus apud *dam* ab instanti festo natiuitatis dominj · in perpetuum. Et si forte contingeret quod adusque modo apud *dam* accipi solebat alibi acciperetur *propter loci permutationem vel aque interclusionem* (2) volumus vt dicti burgenses nostri de *rodenburgh* eamdem semper optineant libertatem super dicti thelonei solutionem et ut hoc ratum sit et firmum et stabile permaneat presens scriptum sigillorum nostrorum munimine fecimus roborari. Actum anno dnj M · CC · XXVIIJ mense mayo. In

(1) *Rodenburg*]. De nomine *Rodenburg*, pro quo a. 1201. et etiamnunc *Aardenburg*, vide not. p. 255.

(2) *Interclusionem*]. Origo denominationis Vrbis *Dammae*, quae vox *aggerem* notat, hinc manifesta est.

In cuius rei testimonium nos ad preces et instantiam quorumdam burgensium de *Ardenb.* ad modum collacionis fieri fecimus et sigilli nostri munimine roborari. A. 1228. M. Maio.

Actum anno domini M° ccc° dominica supradicta.

N. CXVII.

FERNANDUS Com. Flandriae et Hannon. et IOHANNA uxor liberant urbem *Aardenburg* ab *annuo reditu, de denariis Mansurarum* sibi persolvendis. A. 1230. M. Ian.

A. 1230. Mens. Ianuar.

Ad Excurs. VII. p. 128.

(Ex Originali, in Archivis Ardenburg. n. 88.)

FERNANDUS *Flandr et Haion Comes* et IOHANNA VXOR eius *Flandr et Haion Comitissa* Omnibus presentes Litteras inspecturis indomino salutem. Nouerit vniuersitas uestra quod nos dilectos nostros *Scabinos* et *Burgenses* nostros de *Rodengborg* quitamus et quitos clamamus imperpetuum de Septem Libris annui Redditus de Denariis *Mansurarum* (1) parum plus uel parum minús quibus nobis annuatim tenebantur · et quas ad

(1) *Mansurarum*] Etsi vox *mansura* interdum adhibetur pro *mensura*, vel etiam pro *manso* sive certo agri modo; hoc tamen loco accipi oportebit pro *mansione*, *domo*, *aedificio*, quemadmodum in alia *Iohannae* Com. Flandr. Charta, a. 1232. apud MIR. *Opp. Dipl.* T. II. p. 1219. a. quam hunc in finem iam adhibuit DU CANG. *Gloss.* Tom. IV. p. 434. nov. Ed.

A. 1230. M. Ian. ad *Breuia* (2) fidelis nostri BALDVINI *de Ersbroch* soluere consueuerunt. In cuius rei firmitatem presentem paginam sigillorum nostrorum munimine fecimus Roborari.

Actum Anno domini . M^o . CC^o . Tricesimo : Mense Ianuario (3).

* * *

Appendent ex vittis pergam. duplicibus duo Sigilla, adhuc integra; eadem, quae habet VREDIVS *Sigill. Com. Flandr.* p. 28. FERNANDI vero epigraphe partim, IOHANNAE vero, penitus evanuit.

Contrasigilla sana sunt, eademque quae VRED. p. 28, 29. In IOHANNAE vero vox est MEVM, non MEVM.

(2) *Brevia*] Quid sint, docet idem DV CANGE in Voce. Adhibetur vox de omnibus iis indicibus sive *Inventariis*, in quae coniiciuntur ea, quorum servari memoria debeat. A quo non abludit *Charta tributi* supra a. 1217. p. 396. nec non in *Chora Domburgensi* apud MIER. *Charterb.* D. I. bl. 190. a. 1223. *nullus in Dumburg manens potest testimonium dicere, qui neque terram, neque domum in Dumburg habuerit, nec in* CARTA TRIBVTI *invenitur.*

(3) Exstat etiam huius Chartae *Vidimus* a WIEHELMO Abbate S. Bavonis Gandav., *datum apud Ardenborch*, a. 1424. d. 14. Iun. in iisdem Archivis no. 84. cum parte Sigilli Abbatis.

N. CXVIII.

N. CXVIII.

FLORENTIVS IV. Comes Holl. ratam habet donationem, quam MARIA Imperatrix, patris sui WILHELMI vidua, fecerat Abbatiae Rijnsburgensi. A. 1232. d. 28. Febr.

A. 1232. d. 28. Febr.

Ad Cod. Diplom. a. 1260. d. 12. Octobr.

(Ex Originali, in Archivis Rijnsburg. literis minutissimis scripto. Cf. MIERIS Charterb. D. I. bl. 209.)

Ego FLORENTIVS *Comes Holl.* Notum facio uniuersis presentem paginam inspecturis quod gratam atque Ratam habeo donationem quam domina MARIA (1) *quondam Imperatrix* contulit abbatisse et conuentui sancte Marie in Rinsborg· Videlicet ·v·lib. annuatim ·ii· ad pitansam dominarum ·iij·lib. jn die pontiani· In missa animarum bone memorie patris mei *Comitis Holl.* WILLELMI· et predictas ·v·lib. in officio · de *dor-*

(1) „ Deeze Maria was de oudste Dochter van Henrik den I. Hertog van Brabant, Loven, enz. en van Machteld van Boulonje, en trouwde eerst Otto den IV. Keizer; welke in 't jaar twaalf honderd en achtien gestorven zynde, is zy omtrent twee jaaren laater in den echt verbonden met Willem den Eersten, Graaf van Holland, gelyk zulks nog nader door de volgende woorden onwederspreekelyk bevestigd wordt":

ANNO M. CC. XX. Maria filia Ducis Lovanii et primogenita, virgo speciosa et omni probitate insignita, Ottoni Imperatori in matrimonium iuncta, mortuo Ottone mirabiliter humiliatur, et Comiti Wilhelmo Hollandiae iterum in matrimonium copulatur. *Chron. Lamberti Parvi a Reinero Monacho Contin. ad Ann.* 1220. *pag.* 69. " Haec MIERIS l. l. Cf. not. ad a. 1260. d. 12. Oct.

A. 1232. d. 28. Febr. *dordreg* · quod in wlgari vocatur *scrotambatch* (sic) · annuatim recipient . presenti testimonio litterarum. Datum anno gratie · M · CC · XXXIJ apud *leydis* · proxima dominica post Mathie.

* * *

Appenderat olim ex vitta pergamena frustum sigilli FLORENTII Comitis Holl. nunc separatum; quod repraesento TAB. XIII. n. 3.

N. CXIX.

A. 1235 ALBERTVS *de Wulven* tradit Ecclesiae *S. Iohannis* in Traiecto quatuor iugera terrae cum decimis suis sita in *Covelwade* · et decimas septem iugerum ex altera parte; quam donationem OTTO Episcopus confirmat, commutans quoddam ALBERTI Alodium in feodum.

A. 1235.

Ad Cod. Diplom. p. 291. not.

(Ex Libro Rubeo MS. Eccles. S. Iohann. Traiect.)

OTTO dei gratia traiecten electus · vniuersis presens scriptum intuentibus salutem in omnium saluatore · scire volumus presentes et posteros · quod ALBERTVS *de wluen* sperans recipere mercedem in patria · siquid boni egerit hic in via · pro remedio anime sue · et MARGARETE vxoris sue, contulit ecle-

l. vita.

clesie beati *iohannis* in *traiecto* per manus nostras quatuor iuge- A. 1235.
ra cum decimis suis que sita sunt in *couelwade* · et *decimas* de
septem iugeribus ibidem sitis ex altera parte vie publice perpe-
tuo possidenda · Verum *cum hec bona essent feodalia*, et ipse
ALBERTVS ea teneret a nobis in *feodo* · ne nobis preiudica-
ret (1) / quum alijs benefaceret · quedam bona de suo *allodio*
videlicet duas ····· *ylnkenesse* sitas inter aream episcopi . et po-
merium · et dimidium mansum in *bodengraue* · qui uocatur in wl-
go *sedelhoue* · in recompensacionem istorum bonorum nobis re-
signauit et ea recepit a nobis in feodo · ius et vicem eorum bo-
norum que per manum nostram dicte ecclesie contulit supple-
tura · Quod vt ratum et firmum permaneat / presentem paginam
sigillo nostro fecimus communiri · In nomine domini amen ·
Ego ALBERTVS *de wluen* profitendo omnia sic esse facta sicut
dictum est supra sigillo meo similiter eandem paginam sigil-
laui · Testes

Reymarus sancti petri in traiecto · et euerhardus thie-
lensis prepositi ·

Iacobus sancti salvatoris · canon ·

balduinus nobilis vir comes de benthem.

amilius miles de insula · et alij plures ·

Acta sunt hec anno domini · M° · CC° · XXX° V° ·

(1) *Preiudicaret*] Non licebat igitur illi, haec *feuda* alienare, quia manebat dominium directum.

N. CXX.

A. 1235. d. [illegible] Maii. MACHTILDIS Comitissa Hollandiae, FLORENTII IV. vidua, largitur Monasterio Affligemensi x. Libras Lovanienses, percipiendas e redditibus suis in *Graven.*

A. 1235. d. 19. Maii.

Ad Cod. Dipl. a. 1258 *d.* 22. *Febr.*

(Ex Archivis Monasterii Affligemensis T. III. p. 393.)

Ego MAGTILDIS *Comitissa hollandie* notum facio omnibus tam presentibus quam futuris has litteras inspecturis quod ob remedium anime mee et animarum omnium tam antecessorum quam successorum meorum contuli Ecclesie *haffligeniensi* in elemosinam post meum decessum ad vsus fratrum ibidem deo sub regulari habitu seruientium decem libras louanienses in perpetuum annuatim de redditibus meis in villa de *Grauen* singulis annis recipiendas. Vt autem hec mea donatio stabilis et inconuulsa permaneat presentes litteras feci scribi et sigilli mei munimine roborari. Actum Sabbato post ascensionem domini. anno domini millesimo ducentesimo trigesimo quinto.

* * *

„ Sigillum de cauda ex pergameno duplici integraliter auulsum erat.

„ Concordantiam cum suo Origin. attestor.

„ B. van Laethem nots. 1700. "

N. CXXI.

N. CXXI.

ALEIDIS, Comitissa Holl. THEODERICI VII. vidua, donat Abbatiae Rijnsburg. II. Libras de decima novae villae *Schoondorp* quotannis recipiendas. A. 1237. d. 12. Mart.

A. 1237. d. 12. Mart.

Ad Cod. Diplom. p. 258. in Sigillo.

(Ex Originali, in Archivis Rijnsburgensib. Habetur Belgica dumtaxat versio apud MIERIS Charterb. D. I. bl. 213.)

Ego A · quondam comitissa *Holln* relicta (1) bone memorie · TH · eiusdem *Holln*. Notum esse uolo tam futuris quam presentibus in Christo fidelibus · Quod monasterio *Rinsburgensi* tum pro remedio anime mee quam pro reuerentia *sepulture* quam ibidem elegi · duas libras Hollandiensis monete contuli de decima *noue uille* que dicitur *sconedorpe* annuatim accipiendas · Quod ne factum meum in hoc casu decetero possit indubium reuocari uel aquoquam irritari · ipsum sigillo meo roboraui · et testes subscripsi · quorum nomina sunt hec ·

Dominus TH · quondam abbas in berna ·

G · sacerdos in alsmer ·

Dominus N · persin de harlem ·

Th. de alsmer monachus egmundensis ·

H.

(1) *Relicta*] Obiit eius Maritus a. 1203.; diu igitur superstes ALEIDIS, quippe cuius filia iam a. 1203. nupsit LVDOVICO Losfensi. Pro *blolant* mox *bleclant* legendum videtur.

A. 1237. d. 12. Mart. H. miles de blolant (sic).

Hubertus miles, et alii quamplures.

Actum dominice incarnationis millesimo ducentesimo tricesimo septimo quarto idus marci.

* * *

Appendet Sigillum ALEIDIS equo phalerato insidentis, ex vitta pergamena; literae perierunt, exceptis:

. . . . . . L. AL . . . .

Vid. TAB. IX.

N. CXXII.

A. 1237. d. 21. Mart. MACHTILDIS, Comitissa Holl. FLORENTII IV. vidua tradit Abbatiae Rijnsburg. *gramina*, dicta *inthein*.

A. 1237. d. 21. Mart.

Ad Cod. Dipl. a. 1258. d. 22. Febr.

(Ex Originali in Archivis Rijnsburgens.)

Ego MAGTELDIS quondam *Comitissa Holln* Notum facio omnibus hoc scriptum videntibus quod contuli dominae Abbatisse et conuentuj de *Rinsborg* usque ad terminum uite mee *gramina* que dicuntur *intheyn* pro quatuor libris annuatim michi persoluendis vt hoc factum meum stabile permaneat presentem cedulam sygilli mei attestatione Roborauj. Datum anno

anno gracie · M · CC · XXXVIJ · jn festo beatj Benedicti abbatis. A. 1237. d. 21. Mart.

* * *

Appendet adhuc frustum sigilli MACHTILDIS, Comitissae, in quo pars *equi* conspici potest.
Vid. TAB. XIV. n. 3.

N. CXXIII.

WILHELMVS Comes Hollandiae et BALDVINVS Comes de Benthem componunt litem inter Abbatem de Middelb. et Nobiles Zeelandos super decimis in *Meliskerke*. A. 1240. d. 10. Mart.

A. 1240. d. 10. Mart.

Ad Excurs. VII. p. 287.

(Ex antiquo Chartulario Abbatiae Mediob, fol. XVIJ. In Archivis Camerae Ration. Zeel. Loculo 116-117.)

Ego WILLELMVS *Comes Hollandie*, et Ego B. *Comes de Benthem* (1). Notum facimus omnibus tam presentibus quam futuris, quod cum controuersia esset orta jnter Abbatem et Conuentum de *Middelborg* ex vna parte, et HENRICVM et BALDWINVM, filios *Marinae* ex altera, super decima de *Meilos-*

(1) *Benthem*] Quemadmodum *Balduinus* a. 1218. sub WILHELMO I. in terram sanctam profecto, *Hollandiae procurator* fuit (vid. p. 413.), ita post mortem FLORENTII IV. sub WILHELMO II. ex ephebis nondum egresso, iterum occurrit, et principe quidem loco; unde prona est opinandi via, nunc *Tutorio* vel *procuratorio* nomine Hollandiae praefuisse. Addatur haec etiam Charta IVNG. *Histor. Comit. Benth.* Vid. L. III. C. 4.

A. 1240. d. 10. Mart. loiskerca (2), quam decimam filius fratris eorumdem tenuerat in feodum de predicto Abbate, et quia sine herede decessit, prefata decima ad Abbatem et Conuentum de Middelborg deuoluta est, dictus Abbas et prenominatj HENRICVS et BALDWINVS compromiserunt in me B. *Comitem de Benthem* et virum nobilem Dominum WILLELMVM *de Theilinga*, ratum haberj, quicquid inter ipsos de prenominata Decima ordinaremus. Nos ergo de prudentium virorum consilio, ita iudicauimus, quod dicti H. et B. filij *Marine* dictam decimam de *Meloiskerca* de prefato Abbate receperunt in feodum coram nobis et multis alijs probis viris. Et dicti H. et B. dabunt Abbatj quinquaginta libras Flandrensium, scilicet viginti quinque libras infra natiuitatem Beate Marie proximam, alias vigintiquinque libras ante natale Domini, tali conditione quod si non soluerint dictos denarios ad terminos prenominatos, dicta decima ad Abbatem devolvetur libere et absolute. Et vt hoc firmum et stabile permaneat, presentem cartam Sigillorum nostrorum appensione, videlicet

Willelmj Comitis Hollandie.

B. Comitis de Benthem.

Viri Nobilis Domini Willelmi de Theilinga

roborauimus. Actum anno Domini Mill°. cc°. xl°. sexto Idus Martij apud *Middelborg*.

(2) *Meiloskerca*] Hodie *Meliskerke* vocatur.

N. CXXIV.

N. CXXIV.

THOMAS et IOHANNA, Com. Flandriae, *Mudam* villam Francam faciunt, dantque Scabinagium ac legem villae Brugensis, eamque liberant ab omni teloneo intra *Mudam*, *Dammum*, et undique *intra portum Sincval*. A. 1241. M. Mart.

A. 1241. M. Mart.

Ad Excurs. VII. p. 129, 168. f. et p. 209.

(Ex Originali Confirmatione d. 14. Mart. 1316. in Archivis Insulensibus.)

* * *

Vide Chartam ad a. 1316. d. 14. Mart. (1).

— — — — —

(1) Meminit huius Privilegii P. D'OVDEGHERST Chap. CI. fol. 168. vs°. *Ils donnérent pareillement privilege à ceux* DE LA MVDE *pres de l'Escluse, dont ils firent lors une françe ville, leur baillant toute telle jurisdiction, qu'ont ceux de Bruges, — au date de Mars audict an* MCCXLI. *affranchissants les inhabitants dudict* MVDE *du tonlieux du Dam, de la Mude mesme, de Nieuport & de Dunkercke.*

N. CXXV.

A. 1241. d. 1. Iun.

Chora (1) *terrae Wasiae* concessa a *Thoma Flandr. et Hannon. Comite*, ac *Iohanna* eius uxore.

A. 1241. d. 1. Iun.

Ad Excurs. VII. p. 208.

(L. VAN DEN HANE *Costumen ende Wetten van Vlanderen* T. I. post pag. 408. Append. p. 1, 2.)

In nomine Patris *cett.* Ego THOMAS *Flandriae et Hanno-niae Comes*, et IOHANNA uxor mea *Flandriae et Hann. Comitissa* concedimus omnibus hominibus *Waziae* tam praes. quam fut. ad nostrum Dominium ſpectantibus legem, quae vulgariter dicitur *Chore*, praeſente pagina contentam, perpetuo et inviolabiliter obſervandam. — — — — —

(1) *Chora*] Loquitur de hac et de quatuor *Ambachtarum* Chora P. D'OVDEGHERST *Chron. de Flandr.* Chap. CI. p. 168. vso. *Ils mirent auſſi ordre au faict de la vierſchare du terroir de Waes, par leur lettres, qu'ils appellent la* KUERE *de* WAES, *datées de l'an* MCCXLI. *en jullet, par les quelles — — — — Ils renouvellèrent la Keure, que feu le Conte* PHILIPPE *de Flandre et de Vermandois, avoit donné a ceux des quatre Mestiers.*

N. CXXVI.

N. CXXVI.

HVGO Castellanus Gandensis benefacit Abbatiae de *Baudelo* in *Wasia*. A. 1242. d. 31. Oct.

A. 1242. d. 31. Oct.

Ad Excurs. VII. p. 258.

(Ex Originali, in Archivis Abbatiae Baudeloënsis, Gandavi, B. 2. n. 9)

Ego HVGO *Castellanus Gandensis* et Dominus de Hosdein notum facio vniuersis presentes litteras inspecturis quod viri religiosi Dominus abbas et conuentus de *Bodelo* legitime et plenarie persoluerunt michi ducentas libras et quadraginta unam in quibus mihi tenebantur de emptione terre mee que dicitur *Lamswert* et *Betsade* quam erga me legitime emendo acquisierunt sicut in cartula de illa emptione confecta plenius et discretius continetur. In cuius rei testimonium pariter et memoriam presentem cartulam predictis contuli uiris Sigilli mei munimine roboratam. Datum in vigilia omnium sanctorum anno gratie . M°. CC°. quadragesimo secundo.

* * *

Appendet Sigillum *Equitem* repraesentans; sed literae fere evanuerunt.

N. CXXVII.

A. 1243. M. Ian.

THOMAS Comes Flandr. et Hannon. cum uxore **IOHANNA** concedit Oppido *Ardenburgo*, ut Aquaeductum ſibi fodiant *usque in corpus maris*, facto inſuper ponte, etc.

A. 1243. M. Ianuar.

Ad Excurs. VII. p. 133.

(Ex Registro Pergameno in Archivis Ardenburg. fol. xvi. Exſtat ibid. Verſio Belg. ſatis vetusta.)

THOMAS *Flandr et Hann Comes* et IOHANNA *vxor* eius *Comitiſſa* · Vniuerſis preſentes litteras inſpecturis ſalutem · Nouerint vniuerſi quod cum ſcabini de *Rodenburgh* Aqueductum fieri petiiſſent a nobis qui dirigeretur a villa de *Rodenburgh* vsque *in corpus maris* hominibus quoque foris manentibus ſuper hoc prebentibus aſſenſum tandem ex mandato nostro STASINVS *bailliuus* noster brugen ex conſenſu Scabinorum de *Rodenburgh* et hominum foris manentium cauſamque tam ſuper Aqueductu quam ſuper *ſpeia* (1) et *Sluſa* inter Scabinos predictos et homines foris manentes vertebatur Arbitrio ſuſcepit terminandam ita quod quicquid idem bailliuus ſuper hoc arbitrio proferret ratum haberent et firmum / quotquot arbitrium ſuum eſſet / deberet ab eis inuiolabiliter obſeruari vnde dictus bail-

(1) *Speia*] Est parvus elix vel canalis, vernacule *ſpuie*, cataractis vel *Sluſa* praecluſus.

bailliuus sic arbitrium suum protulit et pronunciauit inter Sca- A. 1243. M. Ian.
binos de Rodenburgh et homines foris manentes antedictos
quod Scabini et communitas ville de Rodenburgh vsque in
corpus maris quod *ten hoofde* dicitur *zeedam*, Aqueductum fa-
ciant et habeant in scabinagio suo et forefacta que in dicto
Aqueductu vbique vel sub pontibus vel sub slusa fieri contige-
rit per scabinos de Rodenburg habeant judicarj forefacta autem
que supra pontes Aqueductus et slusam fieri contigerit in vir-
scarnia franca brugens habebunt judicari / hoc tamen excepto,
quod si aliquis dictam slusam aliter quam eundo vel equi-
tando / seu cum curru transeundo maliciose leserit ita quod
inde asserem vel lignum asportauerit / huiusmodi forefactum
per dictos scabinos de Rodenburgh debet judicari · Item quo-
cienscunque prefati scabini Aqueductum profundius fodere
vellent / ex vtraque parte lutum siue terram eici et deporta-
ri cum suo *castu* facient nullo contradicente / et si ad opus
sluse vel alicubi in Aqueductu predicto terra jndigeant ad le-
gem *virscarnij* predicti illam sibi acquirent / siquis speiam vel
slusam fregerit vel lignum inde tulerit forefactum inde per sca-
binos de Rodenburgh debet iudicari · Item tanta debet esse
latitudo et altitudo inter iuga pilarum pontium quanta erit inter
postes sluse / vt naues per slusam transeuntes ad pontes non jm-
pediantur / Preterea arbitratus est idem bailliuus quod Aquedu-
ctus et slusa post tercium diem arbitrij sui prolati sunt in custo-

dia

A. 1243. M. Ian. dia et procuratione ſcabinorum de *Rodenburgh* qui de eadem ſluſa pro commodo ville facient quod eis viſum fuerit expedire / et ſi per negligentiam vel defectum custodie quam ipſi ſcabini habere debent ad dictam ſluſam mare inundauerit ita quod ſine violenta fluctuum tempestate terra circumiacens ſubmerſa fuerit et peiorata Nos ſuper hoc audita querimonia ab hominibus foris manentibus et reſpontione audita a ſcabinis de *Rodenburgh* faciemus de re gesta inquirere *veritatem*, et diiudicare quod viſum fuerit eſſe iustum Item ſi homines foris manentes exaquationem habere voluerint per Aqueductum predictum pro aquis de terra ſua educendis eis non poterit contradici Item ſuper illos qui manent apud *ſlepeldam* non licet ſcabinis de Rodenburgh facere talliam vel curam, niſi per *ſluſam* nauigio voluerit transire Et vt predicta rata maneant et inconcuſſa Preſentibus litteris ſigilla nostra duximus apponenda. Actum anno domini millo ducenteſimo tercio / Menſe Ianuario.

N. CXXVIII.

N. CXXVIII.

HVGO, Castellanus Gandensis, terram et Moer, sita iuxta Curtem de *Crailo*, vendit Monasterio Affligemens. A. 1243. M. Iun.

A. 1243. M. Iunio.

Ad Enturs. VII. p. 258.

(Ex Archivis Monasterii Affligemensis Tom. I. p. 472.)

Omnibus praesentes litteras inspecturis HVGO *Castellanus Gandensis* aeternam in domino salutem. Quoniam memoriam rerum gestarum tenacius conseruant indicia litterarum vniuersitati vestrae praesentium tenore notum facio quod ego consentiente vxore mea vendidi ecclesie *Haffligemen* omnem terram et moer iacentes inter duas vias quae terra et moer se extendunt a terra curtis de *crailo* usque ad locum in quo dicte vie conueniunt versus occidentem. Et quia dicta terra et moer (1) ad meum feodum quod de *domino Comite flandrie* teneo pertinebant ipsas scilicet terram et moer per iudicium hominum meorum et scabinorum de *bornhem* prefate ecclesie sollempniter et legitime tradidi iure hereditario in perpetuum ab eadem ecclesia, cum omni integritate sua possidendas videlicet pro duodecim denariis flandrensibus singulis annis michi et meis successoribus nomine annui census ad natale domini persoluendis. preterea

(1) *Moer*]. Est vox vernacula, quae significat *terram udam*, *palustrem*.

A. 1243. M. Iun. terea firmiter promisi super hijs omnibus dicte ecclesie debitam et fidelem semper me facere warandiam nichil iuris uel seruitii in eisdem terra et moer michi et posteris meis reseruans preter censum annualem. Vt autem predicta omnia rata semper permaneant et inconuulsa presentes litteras memorate ecclesie tradidi sigilli mei munimine roboratas. datam anno domini M.CC. quadragesimo tertio mense iunio.

* * *

„ Appendet Sigillum in viridi cera, cui impressus erat eques, dextra
„ strictum gladium, sinistra scutum et frenum tenens, cum hac in-
„ scriptione orbiculari:

„ ✠ *S. Hugonis Castellani Gandensis dni Hus.*

„ In contrasigillo impressum erat caput cum his litteris in circuitu:

„ ✠ *S. H. Castellani Ga.*

„ Concordantiam cum suo Origli attestor

„ P. van Laethem nots. 1696. „

N. CXXIX.

N. CXXIX.

WILLELMVS II. Com. Holl., et RICHARDIS Domicella, ipsius amita, conferunt Abbatiae *Rijnsburg.* mensuram *butiri* in *Delf.* — A. 1243. d. 18. Nov.

A. 1243. d. 18. Nov.

Ad Cod. Dipl. p. 234.

(Ex Originali in Archivis Rijnsburg.)

WILLs dei gratia *Comes Holl* · et RIKARD eiusdem gratia *Domicella Holle* · omnibus presens scriptum visuris scire veritatem · Vniuersitati vestre significamus · quod nos manu et voluntate communi · pro peccatis nostris propriis · et ob remedium et salutem animarum nostrarum necnon pro animabus pie memorie FLORENTIJ Comitis · et WILLI fratris sui · habita deliberatione sufficienti contulimus conuentuj de *Rinsburg* in elemosinam reditus de *mensura* butiri apud *Dilf* iure hereditario jnperpetuum possidendos · Ita ut supradictus conuentus de *(sic)* Risburg · dictorum FLORENTIJ Comitis · et fratris sui WILLI · Anniuersarium faciens · quelibet dominarum omnis . . . . * feria habeat dimidium Mindel vini jnperpetuum. Cum Anniversarius RIKARD Domicelle fuerit habeant integrum Mindelon · Si qua vero falsitas in mensura butiri superius memorati apud *Dilf* reperta fuerit iusticiam et emendam ipsius nobis reseruamus ·

* *Vox contracta, quae legi non poterat.*

A 1243. d. 18. Nov. Vt autem hec nostra donatio firma maneat et integra et a nemine unquam violetur presentem paginam Sigillorum nostrorum munimine Roboramus. Datum et actum. Anno domini. M. CC. XL. I I J. In octavis Martini.

* * *

PRIVS modo Sigillum appendet, mutilum tamen, et sine parte aversa. Conspicitur in eo equus sine cataphracta, cui insidet iuvenis ——. Supererant in perigraphe hae literae:

. . MITIS: HOLL . . . .

ALTERVM RICHARDIS Sigillum erat avulsum; superest tamen alibi, bene conservatum, figuram exhibens mulieris equo considentis et aviculam manu tenentis, his literis:

RICHA . . . DOMICELLE. DE HOLLANDI . . .

Vid. TAB. XIV. n°. 6.

(1) Antiquissima Oppidi Delfensis Chora seu Libertatis Charta, quam producunt scriptores, data est anno 1246. Vid. MIER. D. I. bl. 228. et *Beschrijving der Stadt Delft*, fol. 1729. p. 22. sed iam antea oppidi nomen gessisse, probatur ibid. p. 21. ubi ex quodam istius aevi MS. Belgico memoratur, *ti stede to Delft — tot Holtlant.* Ex hac Charta patet, iam a. 1243. illic exstitisse *Mercatum Butiri*, ex quo *mensura Butiri* (*de Botermaat*) conceditur Abbatissae Rinsburg. unde lux affunditur Chartae ibid. *Beschr. v. Delft* p. 575. a. 1329. de iure Abbatissae in *Butiri mensuram* ex hoc Diplomate derivando. Erat autem urbs tunc adhuc Dominium *Richardis Domicellae Hollandiae*, quae *Domicella de Delft* vocatur, propterea quod a patre suo WILHELMO I. hoc Oppidum tamquam alodium suum in proprium accepit; quod iccirco apud I. A LEID. *Chr. Belg.* L. XXIII. C. 31. *fundus patrimonii sui* vocatur, in quo fundavit Monasterium feminarum, qui *Campus Regius* sive *Koningsveld* dicitur. Hanc igitur WILHELMVS donationem, sine amitae suae *Richardis* consensu, instituere non poterat. Plura de *Richarde* alibi.

N. CXXX.

N. CXXX.

MARGARETA Comit. Flandriae, fecuta exemplum FERNANDI Comitis Flandr. *Burgenses de Ardenborg* immunes declarat a Teloneo ad Oppidum *Damme*. A. 1244. M. Febr.

A. 1244. Mens. Februar.

Vidimus A. 1309. d. 3. Sept.

Ad Excurs. VII. p. 130.

(Ex Registro Pergameno Oppidi Ardenburg. fol. 1 x. ubi etiam exstat Versio Belgica, fatis antiqua.)

Vniuersis presentes litteras Inspecturis · A · permissione diuina, Abbas monasterij beate marie *de dulci-valle*/ ordinis Sancti Augustini/ et NICHOLAVS · decanus Christianitatis *Ardenburgensis* Tornacen̄ dyoces. salutem in domino · Nouerint vniuersi nos litteras siue cartas · domne MARGARETE condam *Flandrie et Hanonye Comitisse* non abolitas/ non concellatas/ non corruptas/ nec in aliqua sui parte viciatas sigillo suo sigillatas in latino conscriptas/ vidisse/ legisse/ ac diligenter Inspexisse prout prima facie apparebat/ tenorem et formam qui secuntur continentes · ·

· · M · · *Flandrie et Haynonie* · *Comitissa* dilectis suis *thelonearijs* de *dam* salutem et dilectionem · Intelleximus per cartam pie memorie · FERNANDI · *Comitis Flandrie* et *Haynon̄*/ quod burgenses de *Rodenburgh*/ tam presentes quam futuri exempti

 sunt

A. 1244. M. Febr. sunt A theloneo apud *dam* Imperpetuum · Vnde vobis mandamus et volumus quatenus dictos · burgenses tam presentes quam futuros super eodem theloneo quitetis / et si quid ab eis pro dicto theloneo accepistis / eisdem restituatis / volumus enim suam libertatem plenius observare · Datum Insulis anno dominj mill · cc · xLquarto Mense februar.

In cuius Rei testimonium sigilla nostra presentibus litteris duximus apponenda · Datum Anno Dnj / M / ccc / nono / die Mercurii post decollationem beati Iohannis baptiste ·

N. CXXXI.

A. 1244. M. Sept. MACHTILDIS, Comitissa Hollandiae, largitur Monasterio Affligemensi 100. libras Lovanienses pro anniversario suo, variis sub conditionibus.

A. 1244. M. Sept.

(Ex Archivis Abbatiae Affligemens. T. III. p. 390.)

Omnibus has litteras visuris · MATHILDIS *Comitissa hollandiae* aeternam in domino salutem · Nouerint vniuersi quod ego pro salute anime mee et omnium parentum meorum ecclesie *haffligen* centum libras louanien in elemosinam contuli · pro quibus tempore vitae quadraginta modios auene ad mensuram bru-

(1) *Procurandos*] Durat adhuc haec Hospitum *procuratio*, quam ipse a Rever. huius Abbatiae Praeposito BEDA perhumane per tres dies noctesque expertus sum. Officiosissimi autem huius viri humanitati debeo Affligemenses quas promo Chartas.

(2) *Aleidis*] Fuit haec postea coniux

bruxellensem a dicta ecclesia singulis annis recipere debeo · nisi A. 1244. M. Sept.
dictos modios eidem ecclesie aliquando duxero remittendos · dicta vero ecclesia post mortem meam a solutione dictorum modiorum libera omnino erit · et absoluta · hoc saluo quod de dicta pensione auenae in anniuersario meo conuentui hassligeniensi annuatim assignaui centum solidos ad solempnem refectionem faciendam · quadraginta solidos ad hospites procurandos (1) · sexaginta solidos ad comparandum pannum pauperibus distribuendum · preterea ego et due filie mee · videlicet ALEIDIS (2) et MARGARETA (3) in dicta ecclesia hassligeniensi sepulturam nostram elegimus si infra terram domini ducis (4) · mori nos contingat · orationibus fratrum ibidem nos tam uiuas quam mortuas humiliter commendantes · In quorum testimonium presentes litteras sigillo meo tradidi roboratas · datum anno domini M · CC quadragesimo quarto mense septembri ·

* * *

„ Appendebat Sigillum (a) Magthildis Comitissae Hollandiae in viridi cera de cauda pergamenica duplici.

„ Concordantiam cum suo Originali attestor

„ P. van Laethem nots. 1700. "

(a) Sigillum rotundum ibid. expressum repraesentat *Machtildem* equo phalerato oblique insidentem, dextra frenum tenentem, sinistra avem gestantem cum loro. Volans altera supra caput equi avicula. Ipsum Sigilli Ectypon in aes incisum vid. TAB. XIV. n. 3.

lux *Ioannis* de Avesn., cuius filius *Ioannes* II. in Hollandiae terras successit.

(3) *Margareta*] Nupsit haec *Hermanno* Comiti de Henneberg.

(4) *Ducis*] Non mirum hoc! Fuit enim *Machtildis* filia *Henrici* Ducis Brabantiae. Vid. supra p. 365.

N. CXXXII.

N. CXXXII.

A. 1245. M. Dec. MARGARETA Flandriae Comitissa recenset atque confirmat possessiones Abbatiae Dunensis, quae nunc Brugis est; in iisque, tamquam *superior Zeelandiae Domina* confirmat bona et iura, quae habentur a Comitibus Hollandiae et Nobilibus Zeelandiae.

A. 1245. M. Dec.

Ad Excurs. VII. p. 210.

(Ex FOPPENS *Opp. Dipl.* Tom. III. p. 111.)

Ego MARGARETA *Flandriae* et *Hannoniae Comitissa*, notum facio universis tam praesentibus quam futuris, quod dilecti in Christo Filii et Viri Religiosi Abbas et Conventus de Dunis Cist. Ord. mihi humiliter supplicarunt, ut Privilegiis et Instrumentis eorum inspectis, possessiones, libertates, et alia bona universa, quae a Praedecessoribus meis, nec non ab aliis fidelibus per donationem, emptionem sive alio iusto titulo acquisierunt, cum iis quae sine scripto in praesenti possident dignarer confirmare. ——— ——— ——— ———

Item apud Zandum et Noorthof et Franckendicke quae grangiae sunt Ecclesiae de Dunis. In Officio de *Hulst* circiter 5600 mensuras terrae dicatae, et 2402 mensuras terrae non dicatae; et in eodem Officio morum cum fundo ipsius mori, qui continet 300 circiter mensuras in latitudine ad frontem, cum terra

quae

quae dicitur vulgo *Noort-Oest* ad eundem morum pertinente. A. 1245. M. Dec.

Item 60 circiter libras Flandrenses in certis redditibus per Flandriam sparsim iacentibus: item ad portas Abbatiae de Dunis et grangiarum eius 110 libras Flandrenses in redditibus ad opus pauperum.

Praeterea possessionibus et libertatibus et aliis iuribus, quaecumque dictum Monasterium de Dunis a *Comitibus Hollandiae et Nobilibus Zelandiae* vel ab aliis fidelibus in *Zelandia* iusto titulo acquisivit, Ego SVPERIOR DOMINA TERRAE ZELANDIAE consensum meum adhibeo, et omnia dicto Monasterio confirmo.

Ad haec, quia praefatum Monasterium magnam patitur molestiam, et in brevi quasi ex toto obrui posse videtur a sabulo, sive arena volante de *dunis*, nisi aliquo occurratur ei remedio; concedo eidem Ecclesiae, ut spinas et runcos et nemora et virgulta plantare ——— ——— ——— ———

Haec autem omnia — -- -- — confirmo: sed nullam iurisdictionem temporalem in hominibus saecularibus super terras ipsius Ecclesiae manentibus per hoc me conferre intelligo. -- --

Acta sunt -- -- anno ab incarn. Dom. millesimo ducentesimo quadragesimo quinto, mense Decembri.

N. CXXXIII.

A. 1246. M. Iul. Laudum LVDOVICI Regis Francorum, et ODONIS Episcopi Tusculani, Apost. sedis legati, de dividenda hereditate MARGARETAE Flandr. Comitissae, inter filios ex duplici matrimonio genitos; quo constituunt, 1°. MARGARETAM, salvo hoc arbitrio, quamdiu vixerit, plenam habituram omnium Comitatuum ac bonorum potestatem. 2°. IOANNI de Avesnis, filio Margaretae, deberi Comitatum *Hannoniae*, salva fratris BALDVINI cautione pro portione hereditaria. 3°. Assignantur reliqua GVIDONI et eius fratribus. Ex quo arbitrio IOANNES de Avesnis cum fratre a. 1248. M. Ianuarii renunciant iuri in *terras Zeelandiae* (1).

A. 1246. M. Iul.

Ad Excurs. VII. p. 212.

(Ex MARTENE *Thes. Anecd.* T. I. p. 1092-1095. et hinc MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 321-323. Habet etiam BALVZ. *Epistol. Innocent.* III. T. II. p. 595.)

LVDOVICVS Dei gratia Francorum Rex et ODO eadem gratia Tusculanus episcopus, apostolicae sedis legatus, universis praesentes litteras inspecturis salutem in Domino.

No-

(1) *Zeelandiae*] Ad hanc sententiam sive Laudum multae spectant Chartae quaquaversum dispersae; de quibus vid. not. ad a. 1252. d. 26. Iun.

Notum facimus, quod cum inter liberos nobilis MARGARETAE Comitisſae Flandriae et Haynoniae, quos de nobili viro BOVCHARDO de Avesnis ſusceperat ex una parte, et eos quos de nobili viro GVILLELMO de Domna-petra eadem Comitisſa ſusceperat ex altera, mota esſet contentio ſuper eo quod utraque partium praedictarum Comitatus Flandriae et Haynoniae, et totam terram, quam tenet dicta Comitisſa, dicebat ad ſe post obitum ipſius matris eorum iure hereditario pertinere: tandem de voluntate et asſenſu praefatae comitisſae et utriusque partis amicorum conſilio ſupradicti liberi in nos duos unanimiter compromiſerunt tali modo, quod ſecundum formam iuris vel iudicii non esſet in hoc arbitrio procedendum, cum tota terra praedicta per viam iuris parti alteri debere cedcre dinoſceretur: ſed de terra praedicta debebamus taliter ordinare, quod utrique partium de dicta hereditate partem asſignaremus, ſecundum quod nobis videretur bonum esſe; ita videlicet, quod ambo capita dictorum comitatuum uni eorum dare, vel alterum uni; et reliquum alii, vel partem alteri in comitatu altero, vel utroque, prout nobis bonum videretur, posſemus asſignare. A. 1246. M. Iul.

Condictum etiam fuit et conceſſum, quod ſi comitatu Flandriae alteri parti per dictum nostrum asſignato, alii vellemus in eodum comitatu partem terrae asſignare; ille qui partem illam haberet, comitatum habenti de ea homagium faceret; et

 par-

A. 1246 M. Iul. partem illam teneret de eodem. Similiter si comitatu Haynonense per dictum nostrum alicui eorum assignato in comitatu illo alii partem assignaremus; ille qui partem illam in comitatu haberet, comitatum habenti homagium faceret, et partem suam de illo teneret, nisi terrae consuetudo in contrarium se haberet. Quod si esset, homagium faceret, et partem suam teneret, secundum quod terrae requireret consuetudo. Insuper est sciendum, quod partes in hoc unanimiter convenerunt, quod si sine liberis de uxore sua desponsata procreandis contingeret aliquem praedictorum decedere: frater eius germanus, vel soror eius germana, si decedens fratrem non haberet germanum, eidem decedenti succederet in tota terra quam haberet. Fuit etiam concorditer concessum, quod si nos, ODONEM legatum, hiis exequendis contingeret non adesse: vir nobilis ROBERTVS comes Attrebatensis, frater domini regis, ad haec exequenda reciperetur sine contradictione aliqua loco nostri. Voluerunt autem partes et concesserunt, quod illud quod ordinaretur, fieret, salvo honore utriusque partis: ita tamen quod propter hoc non remaneret, quin partes et divisiones terrarum et totius hereditatis praedictae manerent stabiles et firmae, prout a nobis esset ordinatum. Concesserunt etiam partes, quod contentae essent divisionibus illis et partibus, quas eis assignaremus, nec contra ordinationem nostram venirent aliquo modo, nec unus in parte alii assignanda, sive in proprie-

prietate, sive in possessione, aliquid per se, vel per alium A. 1246.
reclamaret; nec moveret quisquam eorum contra alterum super M. Iul.
hiis in ecclesiastica, vel saeculari curia, quaestionem aliquo modo, vel aliqua ratione iuris aut facti. Concessimus autem nos Rex, quod nos reciperemus in hominem de comitatu Flandriae, vivente dicta Comitissa, si ipsa hoc petierit, illum qui per ordinationem nostram dictum comitatum haberet, salva vita Comitissae, et salvo in omnibus iure nostro. Propter absentiam autem utriusque partis, vel alterius, non dimitteremus, quin, si vellemus, in eodem arbitrio procederemus; et quidquid fieret vel ordinaretur per nos duos, tantum valeret, et ita tenerentur partes firmiter observare, ac si ipsis partibus praesentibus factum esset. Haec autem omnia facta fuerunt et concessa, eo salvo quod Comitissa praedicta, non obstantibus dicta compromissione, vel arbitrio nostro, aut ordinatione, quam supra his faceremus, plenam quamdiu vixerit habeat potestatem, et administrationem praedictorum Comitatuum, et totius terrae suae; et de ipsis possit pro voluntate sua facere, sicut poterat ante compromissionem praedictam. Salvo eo quod praedicta Comitissa nulli praedictorum liberorum suorum possit terram aliquam, seu redditum dare, praeter partes quae per nos eis essent assignatae, nec alicui eorum aliquid dare supra partem alteri assignatam. Supradicta autem omnia et singula promiserunt nobis et sibi invicem dictae partes se firmiter ser-

A. 1246. M. Iul. vaturas, et contra nullo unquam tempore quocumque modo venturas, praestito coram nobis super his corporaliter iuramento.

Li dis à Paris.

Nos autem in nomine Patris, et Filii, et Spiritus-sancti. Amen. In negotio praefato taliter ordinamus, et per dictum nostrum assignamus IOHANNI de Avesnis militi totum Comitatum *Haynoniae* cum omnibus pertinentiis: ita quod BALDVINO fratri suo militi tenetur de eodem Comitatu in portione hereditaria providere. GVILLELMO vero de Domna-petra militi assignamus totum Comitatum *Flandriae* cum omnibus pertinentiis: ita quod fratribus suis germanis, GVIDONI scilicet et IOHANNI, tenetur de eodem Comitatu in portione hereditaria providere. Hae autem provisiones fient secundum consuetudines Comitatuum praedictorum. Haec siquidem pronunciamus, retenta nobis potestate declarandi et exponendi ea quae in dicto nostro continentur, si forte inter partes super eo aliqua dubietas oriretur. Praenominatae autem partes dictum nostrum sicut prolatum est approbaverunt, et ratum et gratum habuerunt: promittentes se dictum istud fideliter servaturas, et nullo umquam tempore contraventuras; et ad maiorem securitatem litteras suas super his nobis dederunt sigillis suis sigillatas. In cuius rei testimonium, praesentibus litteris sigilla nostra duximus apponenda.

Actum

Actum Parisius, anno Domini MCCXLVI. mense Iulio. A. 1246. M. Iul.

Tenor autem declarationis, quam super praemissis alias fratres nostri dominus IOHANNES et BALDVINVS de Avesnis supradicti fecerunt in Gallico, talis est in Latino.

Li reclamations apries le dit.

Nos IOHANNES de Avesnis, et BALDVINVS, fratres milites, filii illustris dominae MARGARETAE Comitissae Flandriae et Haynoniae, notum facimus universis praesentes litteras inspecturis et audituris, quod, quando dominus rex Francorum, et episcopus Tusculanus, tunc legatus in Francia, protulerant dictum suum de compromisso facto in ipsos a nobis ex parte una, et fratribus nostris, GVILLELMO, GVIDONE, et IOHANNE de Domna-petra ex altera, nos post illud dictum posuimus in calengia, sive reclamavimus terram de *Wayeres*, l. *Walcres.* de *Zubeveland*, de *Norbeveland*, de *Bersole*, et omnes insulas Zelandiae cum pertinentiis earum; Quatuor etiam *officia*, *Waisiam* et terram de *Alost*, Geraldi-montem, et omnes dictarum terrarum pertinentias, et omnes terras, quas domini Flandriae tenebant ac tenuerant de Imperatore, temporibus illis, in quibus Comites Flandriae non tenebant Haynoniae Comitatum; et dicebamus quod praedicta non pertinebant ad dictum regis et legati praedictorum, nec erant de pertinentiis Flandriae.

Li quitations.

Et nos post dictam reclamationem, ad preces et requisitionem

A. 1246. M. Iul. nem Karissimae dominae ac matris nostrae supradictae, dimittimus calengiam, seu reclamationem praedictam totaliter, et quitamus in perpetuum, pro nobis et heredibus nostris, fratribus nostris supradictis, et eorum heredibus terras antedictas et earum pertinentias tali modo, quod neque nos, neque alius ex parte nostra de cetero possumus aliquid reclamare in dictis terris, aut earum pertinentiis, neque in feodis, neque in demaniis, neque in allodiis, neque in hereditatibus, de quibuscumque teneantur, et renunciamus expresse pro nobis et nostris successoribus, omnibus iuribus, et omnibus legibus, omnibusque consuetudinibus, et usagiis, quae valere nobis in his possent, aut nostris heredibus, contra fratres nostros praedictos, aut eorum heredes. Recognoscimus etiam, quod omnia supradicta, et feodum Angliae, atque catellania de Cameraco, et gavalus de Cambresis, sunt de pertinentiis Flandriae, et pertinent ad fratres nostros praedictos, et eis debent ac eorum successoribus permanere. Promisimus insuper, fide et sacramento praestitis, quod numquam ab hac die, et deinceps contra hanc quitationem, et contra praedicta, per nos, vel per alium veniemus; sed ea servabimus, et tenebimus bene et fideliter omnibus diebus. Et in testimonium et securitatem praedictorum, fecimus praesentes litteras fieri, et sigillis nostris sigillari.

Actum anno ab Incarnatione Domini nostri MCCXLVIII. mense Ianuario.

N. CXXXIV.

N. CXXXIV.

WILHELMVS II. Comes Holland. confirmat Abbatiae S. Michaëlis Piscariam in *Winocsorde*. A. 1246. M. Mart.

A. 1246. M. Mart.

Ad Excurs. VII. p. 292.

(Ex Authentico in Abbatia S. Michaëlis Antverpiens. T. VII. fol. 5. n. 8.)

WILHELMVS, Dei gratia *Hollandriae et Zelandriae Comes* vniversis praesentem paginam inspecturis salutem ac noscere veritatem. Tam praesentium quam futurorum transmitto noticiae quod ego pisscariam de *Winocsorde* iuxta aggerem quae meae subiacet ditioni, quam Ecclesia Beati Michaëlis in *Antwerpia* plurimo tempore iam possederat, licet ipsam quandoque inpetiverimus, ob remedium animae meae et omnium praedecessorum meorum praedictae Ecclesiae recognovi, et quicquid iuris mihi in eadem piscaria competebat in manus venerabilium virorum Abbatis scilicet et Conventus eiusdem Ecclesiae in praesentia nostra consistentium voluntarie resignavi. Vt autem hoc ratum maneat et inconvulsum praesentem cartulam duxi sigilli mei munimine roborandam. Testes

Dominus Wolfardus.
Dominus Nicholaus Persien.
Otgerus Nicholaus de Puthe.
Et alij plures.

Actum

A. 1246. M. Mart. Actum et datum *Antwerpiae* anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo sexto Mense Martio.

* * *

„ Et dictis litteris appendebat cauda duplex pergamena, cui apparebat „ annexum fuisse sigillum.

„ Ex Origin. coll,

Nicolaus de Riemer ".

N. CXXXV.

A. 1246. M. Maio. EVSTACHIVS, aliique Zeelandiae Nobiles terram in Officio de *Alardskerke* vendunt ADAE Abbatissae in Rijnsburg, quam illis antea vendiderat WILHELMVS Comes (1).

A. 1246. M. Maio.

Ad Cod. Dipl. TAB. *XVI.*

(Ex Originali in Archivis Rijnsburgens.)

In nomine sancte et indiuidue trinitatis. Notum sit vniuersis presentibus et futuris presentem paginam inspecturis quod ego. EVSTACIVS filius BOENEN. EVSTACIVS filius GERVLPHI. GOSVINVS de *Alartskerke* . et MONINVS filius CONRADI . terram extra aggerem que uulgo *scor* dicitur . quam Ecclesia in *Rinsborgh* . longo tempore possederat in Offitio de *alarts-*

(1) Hanc dedi Chartam, literis minutis eleganter exaratam, ut non modo cognoscantur res gestae et terrae iura, sed etiam *Nobilium* nomina ac Sigilla, quorum ectypa dabo TAB. XVI. qui in ultima Charta nominantur:
Catharina Domina de Vorne et de Teilinge.
Theodericus Dominus de Brederode.
Henricus Castellanus in Leiden.

alartskerke inter terram *Copmans filii petri* · a parte orientali · et terram *Gosuini de alartskerke* · a parte occidentali iacentem · cum *Comes* WILLELMVS · eam sibi vendicasset nos ad petitionem venerabilis Domine ADE Abbatisse in *Rinsborch* · ipsi eandem terram totam quam dicta ecclesia ante possederat · sicut dictus *Comes* · W · eam nobis vendidit cum omni integritate et iure · et incremento quod eidem terre versus mare accrescere poterit vendidimus, et coram prefato *Comite* · et *Scabinis de Middelborch* · in manus dicte · A · abbatisse libere resignauimus · Vt autem · huius rei veritas et huius emptionis firmitas in perpetuum rata et stabilis perseueret presentem paginam sigillis venerabilium virorum · Domini NICHOLAI abbatis in Midd. Willelmi · Decani in Walacria · et Custodis fratrum Minorum in Holland. fecimus communiri · A. 1246. M. Maio.

Acta sunt hec anno gratie · M° · CC° · XL°VI° · In Mense Maio.

* * *

* I. Appendent ex duplici vitta pergam. ex cera alba tria Sigilla mutila, quorum
1. Abbatem Middelb. erecta figura repraesentat.
2. Duas Aves rostris in coelum sublatis, cum linea intermedia et lilio.
3. Equitem gladio evaginato, adsidente manibus supplicibus puero.

II. Exstat et huius Chartae Vidimus a. 1310. *fer. sexta post Pasche*, quod dederant: *Nos. H. diuina permissione Abbas Monasterii beate marie in Middelburg ordinis premonstratensis, Traiect. dyoces., Gardianus fratrum minorum in Middelb. ordinis beati Francisci, nec non W. decanus Christianitatis Wallacrie* —

Appendent tria Sigilla,

1. NICOLAI Abbatis erecta figura, cum pisce et rastro, ut alibi: his literis:
S: ABBATIS: ECCLESIE: DE: MIDDELBOR..

2. Fi-

A. 1246. M. Maio. 2. Figura Monachi erecta, cui ad dextram muliercula, ad finistram virens frutex. Literae lectu difficiles.

3. Fere periit.

III. Exstat et alterum a. 1312. *Dominica ante Ambrosij*, quod dederunt: *Nos bertoldus dei gratia abbas egmondensis Prior fratrum ordinis predicatorum in harlem / katerina domina de voerne et de telinghe / Theodericus dominus de brederode / et heinricus castellanus in leyden /* —— —

Appendent 5 Sigilla adhuc integra.

1. Abbatis Egmondensis, sedentis, cum pedo, his literis superstitibus:

SIGIL.... : ABBA .... NSIS.

2. Duorum colloquentium, his literis:

PRIORIS FRA.... EDIC. IN HARL...

3. Sigillum Hollandiae *Leo*, cum Lambello per collum — ultimis literis .... V O R N.

4. Sigillum Brederodiae, *Leo*, cum trabe obliqua, his literis:

.... TS' DNI THEODICI DE BREDERO .....

5. Sigillum Castellani de Leiden, his literis:

✠ S. HEIRICI CASTELLANI DE LEYDEN.

N. CXXXVI.

A. 1246. d. 21. Maii. WVLFARDVS Dominus de Maelstede donat Monasterio *Ierusalem* prope *Bieselinge* in Zuidbevelandia XXV. terrae mensuras.

A. 1246. d. 21. Maii.

Ad Excurs. VII. p. 296.

(Ex Originali in Monasterio S. Victoris Antverpiae.)

Vniuersis presens scriptum visuris WVLFARDVS dominus de *Maelstede* (1) In perpetuum . scire et nosce . Quod ego vigin-

(1) *Maelstede*] Vocatur in alia Flandr. a. 1252. (MIRAEI Opp. Diplom. T. III. p. 113.) *dilectus et fidelis* Charta MARGARETAE Comitissae

viginti et quinque mensuras terre iacentes infra hos terminos · viam regiam que ducit de *Byzelinge* uersus *vlaka* ex australi parte · aquemeatus qui dicitur *Muluht* ex orientali parte · viam que ducit de *Maelstede* vsque *Sparth* · ex boreali parte · viam que ducit de *Maelstede* vsque *Byzelinge* ex occidentali parte. contuli libere et absolute claustro Sanctimonialium ordinis Cisterciensis · dicto *Ierusalem* in eadem terra in prescriptis terminis et in dominio meo edificato · Recongnosco (*sic*) etiam quod predicta terra · dicto claustro cedet libera · ab omni *exactione* · scilicet; *Scoti Comitis* siue qualibet alia · et decimarum frugum et Nutrimentorum solutione et vt hoc saluum sit · et stabile dicto claustro et ne a GERARDO filio meo uel ab aliquo succesforum meorum possit hec mea donatio infirmari · presens scriptum feci conscribi in testimonium Sigillis meo · G · *decani Suthbeuelandie* et domini GODEFRIDI *de Cruninge* Sigillatum · Datum et actum anno . Domini · M · CC · Quadragesimo Sexto · Mense Maio . feria secunda ante Vrbani pape (2) . . . . A. 1246. d. 21. Maii.

lis suus *Dominus Wulfardus Dominus de Wastina et de Malstede*, qui *Personatum de Hulst a Margareta* in feodum tenens eum *effestucavit ad opus* Ecclesiae *Curtracensis*. Ingentes hic in Zeelandia et Wasia habuit possessiones. Plures servo huius et GERARDI filii Chartas, de quibus alibi oportunior erit dicendi locus. Nunc tantum confer Chart. a. 1248. M. Iul. et d. 21. Aug.

(2) *Pape*] Duplex huius Chartae exstat exemplar autographum, quorum alterum solo *duntaxat Wulfardi* Sigillo est communitum; in quo etiam pro vocibus: *ordinis cisterciensis* varia lectione exstat *ordinis sancti victoris*; et in fine omissa sunt *G. Decano Suthbev. et Dom. Godefr. de Cruninge*; quia illorum Sigilla huic aberant Chartae.

A. 1246. d. . Mart.

* * *

Appendent duo Sigilla ex vittis pergam.

PRIVS est Sigillum WVLFARDI, rotundum, sed mutilum; scil. Eques cum scuto in pectore, his literis: ARDI: D · · · ·

Contrasigillum idem Scutum ab Aquila bicipiti suspensum his literis:

* WVLF . . . . TEDE

ALTERVM est rotundum Comitissae Hollandiae Sigillum, in cera alba, cum phaleris et avicula cum loris. His literis

. . . . . . DIS. S . . . . . . TIS: HOLE . . . . . .

Contrasigillum Scutum Holl. literis: CLAVIS SIGILLI.

Hoc tamen Sigillum non huius est Chartae; quod postea animadverti, utpote quod ope aciculae Chartae erat annexum. Perierunt igitur duo Sigilla.

N. CXXXVII.

A. 1246. d. 9. Aug.

WILHELMVS Comes Hollandiae permittit Monasterio Affligemensi, ut annua XX. vasa vini deducant sine exactione ex teloneo percipienda.

A. 1246. d. 9. Aug.

Ad Excurs. VII. p. 287, 292, 330. not.

(Ex Originali, in Monasterii Affligemensis Archivis, quae adservantur in Palatio D. Excell. Archiepiscopi Mechlin.)

WILLELMVS *comes Hollandie et Zelandie* (1) Vniuersis presentes litteras visuris / salutem / et cognoscere veritatem. Noue-

(1) *Zelandie*] Observa *Zeelandiae* 1246. p. 505. occurrit: a quo tamen titulum, qui hac in Charta Originali, postea iterum abstinuit; ut fidem faciunt, nec non praeced. Charta M. Mart. a. quae sequentur Chartae.

Nouerint vniuersi / quod nos ob remissionem nostrorum pec- A. 1246. d. 9. Aug.
caminum nec non antecessorum nostrorum concessimus et indulsimus Viris religiosis et dilectis amicis nostris; abbati et Conuentui monasterij *Haffligem* quod viginti vasa vini ad vsus suos proprios pertinentia vndique ante nostra Thelonea deducere possint annuatim absque omni exactione thelonearia / libera et absoluta / In cuius rei testimonium et firmitudinem sigillum (2) nostrum presentibus duximus apponendum · Datum apud prefatum monasterium mense augusto et In vigilia beati laurentij · anno domini Millesimo · ducentesimo · quadragesimo sexto ·

* * *

De Sigillo vide not. (2).

(2) *Sigillum*] Observent Rei Diplomaticae amantes, duo eiusdem Chartae exstare diversa Exemplaria, *amba Autographa*, in Archivis Palatii Archiepiscopalis Mechliniae, et ambo sigillis munita, quorum prius habet sigillum mutilum, cuius in frusto conspiciuntur literae · · IGILLVM · · · · · L-MI, in altero frusto COMIT · · · Posterioris Chartae sigillum in viridi cera dimidia tantum parte integrum repraesentat Iuvenilem faciem *Wilhelmi*, equo insidentis, aviculam manu tenentis; postica equi pars periit, et legitur adhuc · · · · MITIS: HOL-LAND · · · · Sine contrasigillo. Is autem Wilhelmus, quod tamquam Comes fecit, idem tamquam Rex Rom. tertia vice largitus est d. 9. Maii a. 1250. ubi vide notata.

N. CXXXVIII.

N. CXXXVIII.

A. 1246. d. 20. Aug

IOHANNES et BALDVINVS de Avesnes tradunt HENRICO Duci Brabantiae Confirmationis literas, fuper matrimonio inter IOHANNEM et ALEIDEM Hollandicam Ducis neptem.

A. 1246. d. 20. Aug.

Ad Excurs. VII. p. 212. not. q.

(Copie tirée d'un Regitre réposant en la Chambre des Comptes de S. M. en Brabant, ayant pour titre: *hic incipiunt diversa privilegia Illust. Princ. Duc. Reg. et Imp. concess,* marqué de la lettre B. fol. 85. v.)

Vniverfis prefentes Litteras infpecturis, IOANNES et BALDVINVS *de Avesnes* fratres filii nobilis Domine MARGARETE *Flandrie et Haynon Comitisse* falutem, Noverit univerfitas vestra quod ob dilectionem quam gerimus erga nobilem virum HENRICVM *Ducem Lotharingie et Brabantie* occafione matrimonii inter me IOHANNEM ex una parte, et fororem *Comitis Hollandie* ALEIDEM neptem ipfius Ducis ex altera *perficiendi* (1) ficut in Litteris fuper eodem matrimonio confectis plenius continetur conferabim ad coadiutoribus nostris, ipfi

(1) *Perficiendi*] Hinc liquido patet, matrimonium IOANNIS de Avennis cum *Aleide* Hollandica hoc menfe Augusto a. 1246. nondum fuisse confummatum. Quum autem die 25. Octobr. a. 1246. in Bulla INNOCENTII iam vocetur *Vxor Iohannis:* hinc medium hoc tempus habendum videtur pro tempore initi matrimonii. Sunt autem voces vitiofae *conferabim ad;* fortasfe leg. *confederabimur cum.* Hanc Chartam benigne etiam mecum communicavit Illuftr. Comes NENY.

ipſi Domino Duci et ſuis coadiutoribus ſub tali forma, quod A. 1246. d. 20. Aug.
quitqd dilectus noster Dominus EGIDIVS *de Estrees* miles
pro parte nostra et Dominus HENRICVS *de Honcort* ex parte
Domini Ducis nec non Comes de Los et de Chini, ex utraque parte adſumptus, ad dictam Confederationem perficiendam et confirmandam ordinaverint et dixerint, inviolabiliter conſervabimus et memorata confederatione per dictos tres ordinatores prenotato modo perfecta; alias Litteras nostras patentes de dicta confederatione inviolabiliter conſervanda in testimonium Domino Duci dicti tradere debemus, in cuius rei testimonium preſentibus ſigillum nostrum duximus apponendum. Datum et Actum Anno Domini millo. ducenteſimo quadrageſimo ſexto, ſecunda feria post aſſumptionem Beate Virginis Marie.

N. CXXXIX.

WILHELMVS Comes Hollandiae confirmat venditionem Feudi factam Abbatiae Rinsburgenſi. A. 1246. d. 26. Sept.

A. 1246. d. 26. Sept.

Ad Excurs. VII. p. 278.

(Ex Originali in Archivis Rijnsburg.)

WILHELMVS *Comes holl.* Vniuerſis tam preſentibus quam futuris preſens ſcriptum inſpecturis. Salutem et omne bonum. Labilis hominum memoria et diuerſi caſus diuerſimode emer-

A. 1246. d. 26. Sept. gentes ammonent · vt facta perpetua confirmatione digna · fideli litterarum testimonio debeant ſtabiliri · ſciant igitur tam preſentes quam futuri quod FLORENTIVS filius REGENBOLDI · terram quam habebat in *Oyensidwendi* a feodo IOHANNIS ad centum et viginti duarum uirgarum menſuram ad orientem tendentem quam terram idem FLORENTIVS a nobis iure feodi poſſederat abbatiſſe et conuentui in *Rinſeburg* nobis ad hec conſentientibus vendidit · et ipſa de noſtra licentia emit · noſtri conſenſus auctoritate eidem pollicente quod dictam terram in ſupra nominato loco ſitam cum omni iure ad hanc pertinente ſicut prefatus FLORENTIVS eam a nobis habebat in feodo · Abbatiſſa et conuentus in *Rinſeburg* libere et abſolute in perpetuum debeant poſſidere · Vt autem hec rata et inconuulſa perpetuo permaneant preſentem paginam prefatis abbatiſſe et conventui contulimus · Sigilli noſtri munimine roboratam · Datum apud *Rinſeburg* Anno domini · M° · CC° · XLVI · feria IIII. ante feſtum · beati Michaelis ·

* * *

Appendet ex filis ſericis coloris viridis Sigillum WILHELMI altera parte lacerum: repraeſentatur iuvenis nudo equo inſidens, manu ſiniſtra ingentem avem tenens, altera frenum; infra equi pedes *canis currens*; in perigraphe tantum S I G I L . . . . . : ſine averſa parte.

N. CXL.

N. CXL.

Papa Innocentius IV. matrimonium IOHANNIS de Avesnis cum ALEIDE, sorore WILHELMI II. Com. Holl., contractum approbat, etsi in quarto consanguinitatis gradu. A. 1246. d. 25. Oct.

A. 1246. d. 25. Oct.

Ad Excurs. VII. p. 212.

(Ex MARTENE *Thes. Anecd.* T. I. p. 1027. et hinc MIERIS *Charterb.* D. I. bl. 239. (1))

INNOCENTIVS Episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio, Nobili Viro, IOHANNI *de Avesnis*, primogenito nobilis Mulieris, Comitissae Flandriae, et dilectae in Christo filiae, Nobili mulieri, *Aëlidi*, sorori Nobilis Viri *Comitis de Orlandia*, *uxori* eiusdem IOHANNIS salutem et apostolicam benedictionem.

——— ——— ——— ——— ——— ———

Datum Lugduni VIII. Cal. Novembris, Pontificatus nostri anno IV.

(1) Ex hac Bulla concludit MIERIS bl. 240. errasse VV. DD. BEVERWIJK *Beschryving van Dordrecht* bl. 302. et BALEN *Beschr. van Dordr.* bl. 715. narrantes, has nuptias magna pompa Dordraci a. 1241. celebratas. Hunc dissensum arripuit Vir D. HVYDEC. ad STOK. D. III. vs. 1228. bl. 91. ipseque nuptias protraxit usque ad initium mensis *Novembr:* a. 1248. sed frustra. Non aliter enim STOKIVS de his nuptiis loquitur nisi occasione *Coronationis* fratris a. 1248. cui sollemnitati adstiterat *Iohannes* cum coniuge *Aleide.* Immo in hac *Bulla* ALEIDIS iam vocatur VXOR *Iohannis.* Quando nupserit, vide in not. ad Chart. a. 1246. d. 20. Aug. p. 512. Quare autem Vir Ampl. has nuptias tamdiu distulerit, vide in eius *not.* ad STOK. D. II. bl. 174.

N. CXLI.

A. 1246. MARIA quondam Imperatrix (WILHELMI I. Com. vidua) decidit quaestionem super curia de *Stercksele* pro Ecclesia Everbodiensi.

A. 1246.

Ad Cod. Diplom. a. 1260. *d.* 12. *Oct.*

(Ex P. DINTER *Chron. Brab.* MS. L. IV. C. 13. Cf. BVTK. *Troph.* T. I. Probb. p. 75.)

MARIA Dei gratia *quondam Imperatrix Romana* filia Ducis *Lotharingiae* et *Brabantiae* uniuersis presentes litteras inspecturis salutem in domino. Cum inter Ecclesiam *Euerbodiensem* ex una et homines in dominio nostro de *Helmont* constitutos ex altera, super palude quae dicitur *Latbroeck*, iuxta Curiam de *Stercksele* [a] et lignis et pascuis eiusdem paludis a terminis dictis *hoege tenraede* usque ad *honrebon*, ab *Honrebon* usque ad *Schoreken*, a *Schoreken* usque ad *hogertenrade* et super alijs bonis quae infra dictos terminos continentur, dissentio orta est [b] super premissis inquisitionem fecimus diligentem et per litteras Capituli et Custodis [c] maioris Ecclesiae Leodiensis et Inclyte recordationis HENRICI dei gratia Ducis Lotharingiae et Brabantiae *patris nostri* nec non et nobilis viri HERIBERTI *Domini de Hese*, quas super hoc confectas [d] fide vidimus oculata, et per *seniores* dominij nostri predicti, et fide dignos ad hoc vocatos

pari-

a Butk. *curiam quae dicitur Stercksele.* b *esset.* c *Custodiae.* d Dinter *confecta.*

pariter et *iuratos* in rei inuenimus veritate curiam de *Sterckſele* cum omnibus bonis infra terminos preſcriptos exiſtentibus cum omni proprietate esſe Eccleſiae *Euerbodienſis* allodialiter et abſolute, et nullum quidquam iuris habere in curia et bonis ſupra dictis preter Eccleſiam memoratam. In cuius rei testimonium patentes litteras Sigillo nostro fecimus roborari Anno M. CC. XLVI. A. 1246.

N. CXLII.

OTTO Epiſcopus Traiect. concedit Abbatiae *Rinsburg.* decimas de 200. Menſuris terrae inter *Lemmel* et *Duunhoofde* in *Walacria.* A. 1247. M. Apr.

A. 1247. M. Aprili.

Ad Excurs. VII. p. 287.

(Ex Originali in Archivis Rijnsburg.)

OTTO dei gratia Traiectenſis Epiſcopus. Omnibus preſentia viſuris notum facimus. quod dilectis in Christo. Abbatisſe et Conúentuj jn *Rinsburch*. ordinis ſancti Benedicti. nostre dioceſis preſentium conſerúatoribus Nouam decimam Magnam et minutam noue terre vel Noualium vsque ad Menſuram Ducentorum *Gemet*. quam jn *Walacria* jnter *Lemmel* et *Dunhoúeden* jn Officio *Alardskindskerke* grauibus laboribus et expenſis ad culturam nouellam circumſeptis aggeribus redegerunt' jn nos-

A. 1247. M. Apr. tri memoriam de Capituli nostri consensu et fidelium nostrorum consilio · perpetuo duximus concedendam· Mandantes singulis et vniuersis sub debito obedientie et per penam excommunicationis quam impeditores in hac parte ipso facto jncurrunt. ne quis dictam Abbatissam et Conuentum jn Decima nominata turbet aliquatenus vel molestet· In cuius rei testimonium et munimen presens scriptum sigillo nostro et Capituli nostri sigillauimus· Datum Anno domini · M· CC· XL· septimo. Mense Aprili (1)·

* * *

PRIVS Sigillum periit.
POSTERIVS integrum *S. Martini.* His litt.
S͞TS MARTINVS · EPC.

(1) *Mense Aprili*] Exstat eiusdem *Scouts Scepene ende Rade der Stede van* Chartae Vidimus a. 1399. *op sente leyden*; appendetque Vrbis Sigillum. *Matthijs dach apostels*, quod exhibent

N. CXLIII.

N. CXLIII.

WILHELMVS Comes Hollandiae, ope *Chirographi*, testatur de *Decima in Westcappellis* donata Abbatiae Middelburgensi. A. 1247. M. Aug.

A. 1247. M. August.

Ad. Excurs. VII. p. 287. *et* 291.

(Ex antiquo Chartulario Abbatiae Medieb. fol. xxiiii. in Archivis Cam. Rat. Zeel. Loculo 116 • 117.)

W. *Comes Hollandie. W. Decanus Walacrie*, et *Scabinj de Middelborgh* vniuersis Christi fidelibus, presentia visuris salutem in Domino. Vniuersitati vestre volumus esse notum, quod BARTHOLOMEVS filius *Nicholaj* erga Ecclesiam beate Marie in *Middelborgh* pium habens affectum, et in presentj seculo sibj prouidens et in futuro, ad opus Abbatis et Conventus dicte Ecclesie redemit de manu laycorum, videlicet EGIDIJ HVGONIS filiorum HENRICJ et filij GEPPONIS fratris eorum decimam iacentem infra parochiam de *Westcappella*, quam predicti E. et. H. hactenus tenere consueverunt a predictis abbate et Conuentu *homagium* ipsis debentes pro eadem, Vnde predicti E. et H. necnon et predictus B. filius Nicholaj omne jus, quod vsque tunc in dicta decima habuerant vel habere videbantur, et homagium, quod pro ipsa debuerant in manus dicti Abbatis resignantes reddide-

